ՇԱԲԱԹ 1 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 1er JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.454

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.454

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՉԿՈՐՍՆՑՆԵՆՔ ՄԵՐ ՀԱՒԱՏՔԸ

———o———

Ամէն անգամ որ կը խօսինք Հայկական Հարցի մասին մեր մտածումները կ'երթան Հրեաներուն, որոնք մեզի պէս, ու մեզմէ շատ առաջ կորսնցնելով իրենց դարաւոր հայրենիքը, դարձան թափառական ի սփիւռս աշխարհի:

Երկու հազար տարի մնացին անհայրենիք, դարձան հպատակները իրենց ապրած երկիրներուն: Զրկուեցան քաղաքական անկախութենէ: Մոռցան իրենց մայրենի լեզուն: Սակայն ամուր կառչեցան իրենց մովսիսական կրօնքին: Ու քանի հալածուեցան, այնքան աւելի ամրապնդուեցան իրենց հաւատքին մէջ: Երբեք չմոռցան Աւետեաց Երկիրը: Շարունակ երազեցին անոր մասին: Անխախտ յոյսով ու անսասան հաւատքով: Ամէն տարի ամանորի շնորհաւորութեանց առթիւ ունեցան մէկ մաղթանք միայն, — «գալ տարի յԵրուսաղէմ»:

Քսան դար վերջ իրականացած է երազը, որ տակաւին անիրականալի կը նկատուէր զարուս սկիզբը:

1852ին Պաղեստինի մէջ կ'ապրէին 11 հազար 890 Հրեաներ միայն: 1880ին անոնց թիւը բարձրացաւ: 24.000ի: Պաղեստինի բնակչութեան ընդհանուր թիւն էր կէս միլիոն այդ թուականին, օսմանեան տիրապետութեան տակ:

1879ին է, որ հիմնուեցաւ Պաղեստինի առաջին հրէական գիւղատնտեսական մեծ համայնքը՝ Փէթահ–Թիքվա:

1881–82 թուականներուն «պոկրոմ»ներ (ջարդ) կազմակերպուեցան ռուսական կայսրութեան մէջ (Քիեւ, Օտեսա, Վարշաւա, Քիշնեւ եւայլն), որոնց հետեւանքով մաս մը Հրեաներ գաղթեցին Պաղեստին: Ֆրանսայի մէջ եւս նոյն շրջանին ծայր տուաւ հակահրէական շարժում մը, որուն պսակումն եղաւ Տրէյֆիւսի ծանօթ դատավարութիւնը 1894ին:

Սիոնականութեան հիմնադիր Թէոտոր Հէրցլ 1896ին հրատարակեց իր նշանաւոր գիրքը՝ «Հրէական Պետութեան»: Ուրեմն Հրեան դատապարտուած չէր թափառական մնալու առյաւէտ: Հրապարակ նետուած էր անկախ Պետութիւն հիմնելու գաղափարը այնպիսի պահու մը, երբ Պաղեստինի Հրեաներուն թիւը 30.000ի չէր հասներ:

Հէրցլ տեսնուեցաւ սուլթան Ապտիւլ Համիտի կառավարութեան հետ եւ Պաղեստինի մէջ Հրեաներու տեղաւորման համար արտօնութիւն ձեռք բերաւ:

Սիոնական առաջին համագումարը տեղի ունեցաւ Պազէլի (Զուիցերիա) մէջ 1897ին: Ընտրուեցաւ գործադիր մարմին մը, որուն նպատակն էր հրէական «գաղթօճախ»ներ հիմնել Պաղեստինի մէջ, մեծահարուստ Պարոն Էտմոն տը Ռոշիլտի նիւթական աջակցութեամբ:

1907ին Եաֆայի մէջ ստեղծուեցաւ Պաղեստինեան Գրասենեակ մը, նոր գաղթականներու տեղաւորումը դիւրացնելու համար: Առաջին աշխարհամարտի նախօրեակին Պաղեստինի մէջ կային 44 գիւղատնտեսական համայնքներ՝ 44.000 հեկտար հողի վրայ, 12.000 բնակչութեամբ:

1917 Նոյ. 2ին Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լորտ Պալֆուրի ծանօթ Յայտարարութիւնը կը խոստանար «հրէական օջախ» մը հիմնել Պաղեստինի մէջ, յաղթանակէն վերջ: Խոստումն իրականացաւ աստիճանաբար: 1920ին Սան Րէմոյի մէջ Մեծն Բրիտանիոյ յանձնուեցաւ Պաղեստինի հոգատարութիւնը: Հրեաները սկըսան մեծ թիւով ներգաղթել աշխարհի բոլոր կողմերէն:

1918ի Զինադադարին Պաղեստինի Հրեաներու թիւն էր 60.000 հոգի: Բրիտանական հոգատարութեան օրով (մինչեւ 1948 Մայիս 14) Պաղեստին գաղթեցին 487.000 Հրեաներ: Ու երբ անկախութիւն հռչակուեցաւ, 911.000ի բարձրացած էր Հրեաներու թիւը:

Այսօր, 24 տարի վերջ, Իսրայէլ կը հաշուէ երկուքուկէս միլիոն բնակիչ:

Հայերս Հրեաներուս պէս երկու հազար տարի չսպասեցինք անկախութեան տիրանալու համար: Կիլիկիոյ Թագաւորութեան անկումէն (1375) 543 տարի վերջ, 1918 Մայիս 28ին ստեղծեցինք անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը նեղ սահմաններու մէջ եւ միլիոնէն պակաս բնակչութեամբ, որուն կարեւոր մէկ մասը ջարդերէն ու տարագրութենէն ճողոպրած գաղթականներ:

Այսօր մեր հայրենիքն ալ ունի երկուքուկէս միլիոն բնակիչ: Ու համրանքը կ'աճի տարուէ տարի:

Կարեւորը կորիզն է, որ կը տոկայ ու կը բարգաւաճի, սպասելով այն երջանիկ օրուան, երբ բռնագրաւեալ հողերն ալ պիտի միացուին Մայր հայրենիքին:

Չկորսնցնե՛նք մեր հաւատքը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄՆԵՐ

———o———

ՅԱՒԵԼԵԱԼ ՆՊԱՍՏՆԵՐ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒՆ

Շապան – Տէլմաս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը նոր հանգրուանի մը կ'անցնի իր ընկերային գործունէութեան մէջ: Արդարեւ կարգ մը որոշումներ տրըուած են որոնք կոչուած են առաւելաբար նպաստելու անոնց որոնք աւելի շատ կարիքն ունին, որպէսզի, ըստ Նախարարապետին խօսքին «անոնք եւ չմնան, ադքին հաւաքական յառաջդիմութիւններէն դուրս»:

Ձեռք առնուած գլխաւոր միջոցներն են.

Միակ աշխատաւճարի նպաստ. այս նըպաստը որու նպատակը եղած է գլխաւորաբար որ կինը եւ մայրը մանուանդ տունը մնայ, պիտի կրկնապատկուի այն զոյգերուն համար, օրինաւոր կամ ոչ եւ առանձին անձերուն որոնք կամ երեք տարեկանէն վար երախայ մը ունին կամ նուազագոյն չորս զաւակ ունին եւ որոնց տարեկան եկամուտը 1971ին 8.200 ֆրանքէն աւելի պէտք չէ եղած ըլլայ:

Նոյն նպաստը պիտի պահուի իր ներկայ սակին վրայ այն ընտանիքներուն համար որոնց 1971ի եկամուտը 23.040 ֆրանքը չէ անցած: Այս պարագային մէջ են երեք միլիոն 225 հազար ընտանիք: Պիտի ջնջուի Յուլիս մէկէն սկսեալ այն ընտանիքներուն համար որոնց զուտ եկամուտը սահմանափակուած գումարէն վեր է:

«Պահելու ծախք»: Այս նոր նպաստը կոչուած է թոյլ տալու այն մայրերուն որոնց եկամուտը ցած է որ պատօրէն ընտրեն արհեստ մը:

Այս նպաստէն պիտի օգտուին այն զոյգերը որոնք այր ու կին կ'աշխատին կամ առանձին անձերը, երբ երեք տարեկանէն վար երախայ մը ունին: Այս պայմաններու մէջ եղողները պիտի կարենան զանձել այն վճարումները զորս ըրած են իրենց զաւակը պահել տալու համար: Այս կարգադրութիւններէն պիտի օգտուին շուրջ 800 հազար հոգի:

Ընտանեկան նպաստ: Այս նպաստն ալ յաւելում պիտի կրէ Օգոստոս մէկէն սկսեալ, վեց առ հարիւրի համեմատութեամբ:

Բնակարանային նպաստ: Երկու պայման հարկաւոր են օգտուելու համար բընակարանային նպաստի նոր դրութենէն, որ պիտի գործադրուի Յուլիս 1էն սկըսեալ: Ա) վարձակալ կամ ենթավարձակալ ըլլալ: Բ) բնակիլ անկախ յարկաբաժին մը որ երկու գլխաւոր սենեակ ունենայ, խոհանոց, չհաշուելով, առանձին մէկուն համար եւ մէկ յաւելեալ սենեակ յաւելեալ անձ գլուխի համար: Այս բնակարանը պէտք է նաեւ առողջապահական տուեալներ ունենայ (արտաքնոց, ջերմութիւն, ջուր, եւայլն):

Այս նոր դրութիւնը կը վերաբերի Ա) 65 տարեկանէն վեր անձերու կամ 60էն եթէ չեն կրնար աշխատիլ: Բ) տարեց զոյգի մը համար որու ամսական եկամուտը 700 ֆրանք է եւ ամսական վարձքն ալ՝ 150: Կ'օգտուին նաեւ երիտասարդ աշխատողները, 25 տարեկանէն վար: Եւ վերջապէս անկարները 15 տարեկանէն վեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՒՖԷ եւ ՊՈՆԹԱՆ մահուան դատապարտուեցան ինչպէս կը նախատեսուէր: Ծանօթ է որ այս երկու բանտարկեալները փախուստ փորձած էին Քլէրվոյի բանտէն եւ սպաննած իրենց բռնած երկու պատանդները երբ ոստիկանութիւնը պաշարած էր բանտը եւ սակարկութիւն կ'ընէր: Ամբողջ դատավարութեան ընթացքին Պիւֆէ լիրբ դիրք մը բռնած է եւ մահավճիռին առեն ալ յայտարարած թէ ներում պիտի չխնդրէ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ եւ Փաքիստան որոշեցին «մոռնալ անցեալը» եւ «նոր էջ» մը բանալ իրենց յարաբերութիւններուն մէջ: Այս միտքը միացեալ զեկոյցով մը հրապարակեցին Փաքիստանի նախագահն ու Հնդկաստանի վարչապետը, Սիմլայի իրենց հանդիպումին առաջին օրը: Պութօ եւ Տիկին Կանտի կը շարունակեն իրենց խօսակցութիւնները: Մասնաւոր յանձնախումբեր առանձին քննութեան պիտի առնեն վիճելի կէտերը (Քաշմիր, պատերազմի գերիներ, Պանկլա Տէշ) անոնց շուրջ ընդհանուր համաձայնութեան գալու համար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կարեւոր թերթեր ծանօթ լրագրող Ճէք Անտըրսընի մէկ յօդուածը հրատարակած են, ըստ որուն նախագահ Նիքսըն Փեքինի եւ Մոսկուայի մէջ աշխատած է հաշտարար դեր ստանձնել չինեւխորհրդային պայքարին մէջ: Նիքսըն մտահոգութիւն յայտնած է թէ՛ չին եւ թէ խորհրդային ղեկավարներուն շեշտելով, որ չինեւխորհրդային պատերազմ մը «ամերիկեան շահերուն» կը վնասէ: Համաձայն լրագրողին՝ այս յայտարարութիւնով Նիքսըն դիւանագիտական լեզուով մը հասկցուցած է իր խօսակիցներուն, թէ Մ. Նահանգները կրնան «միջամուխ» դառնալ պատերազմի մը պարագային: Դէտեր այս առթիւ կը յիշեցնեն, թէ Խորհ. Միութիւն մէկ միլիոն զինուոր կեդրոնացուցած է չին սահմանագլուխին վրայ, իսկ Զինացիք հրթիռներ զետեղած են Լոփ Նորի շրջանին մէջ: Այս հրթիռները հիւլէական ռումբեր կրնան արձակել մինչեւ 4000 քիլմ. հեռաւորութիւն:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ազատագրական ճակատի պետը՝ Եասէր Արաֆաթ յայտարարեց, թէ Պաղեստինցիները պիտի շարունակեն օգտագործել արաբ բոլոր երկիրները իբրեւ կայան: Խափանարարական գործողութիւնները Իսրայէլի դէմ պիտի շարունակուին: Արաֆաթ նկատել տուաւ, այնուամենայնիւ, թէ «Լիբանանի իւրայատուկ պայմանները նկատի պիտի առնուին»:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ եւ Պանկլա Տէշ որոշեցին դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել: Ռումանիա համայնավար վերջին երկիրն է, որ այս ձեւով կը ճանչնայ Պանկլա Տէշը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Գերագոյն Ատեանը մահապատիժը հակասահմանադրական նկատեց եւ ջնջեց: Որոշումը տրուեցաւ չորսի դէմ հինգ ձայնով: Ամերիկեան բանտերու մէջ շուրջ 600 հոգի մահապատիժի վճռով բանտարկուած են, սակայն տարիներէ ի վեր վճիռները չէին գործադրուեր, սպասելով Գերագոյն Ատեանի տալիք որոշումին:

ՀԱՐԱՒ. ՎԻԷԹՆԱՄԻ ուժերը կը շարունակեն իրենց յարձակումը Քուանկ Թրի նահանգին վրայ, նպատակ ունենալով վերագրաւել համանուն քաղաքը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ եւ Չեխոսլովաքիոյ Արտաքին Նախարարները երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարելաւելու ուղղութեամբ խօսակցութիւններ կը կատարեն:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ Ընկերվարական Միջազգայինի համագումարը շատ խոհեմութեամբ արտայայտուած է Ֆրանսայի համայնավար եւ ընկերվարական համաձայնութեան շուրջ: Միջազգայինի նախագահը «բարի յաջողութիւն» մաղթած է մինչ աւստրիացի ուրիշ պատգամաւոր մը իր վարանումները յայտնած է Մոնտի Թղթակիցին եւ շեշտած այն վտանգը, որ կը բերէ «համայնաավր տիրապետութեան ոգին»: Փիէթրօ Նէննի, Իտալիոյ Ընկերվարութեան վեթերանը ըսած է թէ այդ համաձայնագիրը նոր տարր մը կը բերէ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքին մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ քննիչ յանձնախումբ մը շուկայ հանուած աւելի քան 200.000 խաղալիքներ վտանգաւոր նկատեց երախաներու համար:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ 14 Պետութիւններ խորհրդակցութիւն մը ունեցան կէտ ձուկերու ձկնորսութեան շուրջ: Կէտ ձուկերու բազմաթիւ տեսակներ անհետանալու վտանգին ենթարկուած են, իսկ տեսակներու թիւն ալ տարուէ տարի կը նուազի զգալի չափով: Մ. Նահանգները առաջարկեցին տասը տարուան համար դադրեցնել կէտ ձուկի որսը: Այս առաջարկը մերժուեցաւ Խորհ. Միութեան եւ Ճափոնի կողմէ, որոնք որսին 80 տոկոսը կ'արձանագրեն: Իսլանտա, Նորվեկիա, Փանամա եւ Հարաւ. Ափրիկէ եւս այս վերջիններուն միացան:

ՈՒՐԲԱԹ իրիկուն արդէն սկսաւ առաջին արշաւանքը դէպի արձակուրդի վայրերը: 700 հազար Փարիզցիներ կառախումբով մեկնեցան մինչ 35 հազար ոստիկան 5400 կառքով, 28 թռանով եւ 10 թեթեւ օդանաւով զօրակոչի ենթարկուած էին ճամբաներու ապահովութեան հսկելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ելմտական նախարարը Շիլէր հրաժարեցաւ ինչ որ նոր դժուարութիւններ կրնայ ստեղծել Եւրոպայի դրամական մարզին մէջ: Շիլէր շատ ազատական մէկն է եւ համաձայն չէր իր գործակիցներուն հետ որոնք խիստ միջոցներ կ'ուզէին առնել օտար դրամագլուխներու ներմուծման դէմ:

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ջնջուած է հետեւեալ երկիրներուն մէջ.— Փորթուկալ (1867), Հոլանտա (1870), Նորվեկիա (1905), Շուէտ (1921), Դանիա (1930), Զուիցերիա (1942), Իտալիա (1944), Ֆինլանտա եւ Արեւմտեան Գերմանիա (1949), Աւստրիա (1951), Մեծն Բրիտանիա (1965):

ՌՈՒԲԷՆ ՍԱՐՈՅԵԱՆ

— ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ —

Յունիս 16ին Պէյրութ ժամանած է ծանօթ գրագէտ Ուիլեըմ Սարոյեան տեղւոյն Հայկազեան գոլէճի հրաւէրով։

Այս առթիւ բացառիկ եռուզեռ մը ստեղծուած է քաղաքին մէջ, առաւելաբար անշուշտ հայկական շրջանակներու մէջ եւ մամուլը լայն տեղ կուտայ Սարոյեանի այցելութիւններուն, պտոյտներուն ու տեսակցութիւններուն։

Ստորեւ կը հրատարակենք որոշ մասեր մասեր երկու տեսակցութիւններէ զորս Սարոյեան տուած է «Ազդակ»ի և «Այգ»ի։

×

«ԱԶԴԱԿ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

64 *տարեկան է Սարոյեան, միջահասակէն վեր, ուժեղ կազմուածքով կայտառ մարդ մը, մշտաշարժ, պաշտօնական ձեւակերպութիւններէ հեռու։*

— Առաջի՞ն անգամն է, որ կ'այցելէք Միջին Արեւելքը։

— *1964ին անգամ մը եկայ։ Աթէնքէն Փարիզ գացի, ուրկէ Թուրքիա պիտի մեկնէի, Պիթլիս, ծնողքներուս ծննդավայրը տեսնելու։ Տեսայ, որ կարճ ժամանակ մը ունիմ։ Օդանաւը առի եւ ճամբայ ելայ, այցելեցի Պէյրութ, Դամասկոս, Ամման, Հին Երուսաղէմ. ամէն մէկ քաղաք մէկ ժամ։ Այնպէս որ՝ չեմ կրնար ըսել, թէ այցելած եմ։ Պէյրութի մէջ Հայու նմանող մարդոց հանդիպեցայ եւ «Հա՞յ էք» հարցուցի։*

— *Հայ ենք եւ պատուական Հայ ենք, — ըսին։*

Այս արտայայտութիւնը շատ դիւր եկած էր Սարոյեանին։ Կուռ ու կուշտ խնդաց։ Յայտնեց իր հիացումը մեր ժողովուրդին հանդէպ։

— Ի՞նչ տրամադրութեամբ ընդունեցաք Հայկազեան գոլէճի ձեզի ուղղած այս հրաւէրը։

— *Մեծ, շա՛տ մեծ տրամադրութեամբ։ Գործս քիչ էր, բախտ ունեցայ ընդունելու։ Շատ հետաքրքիր եմ իմանալու Հայկազեան գոլէճի նպատակը։ Ես շատ ուրախ եմ, որ մեծ թիւով Հայեր կ'ապրին հոս, յաջողութիւն գտած են, տեղացի ժողովուրդին համակրանքը կը վայելեն։ Այս տեսակ ժողովուրդի հետ ապրիլը լաւ է։ Ու լա՛ւ է, որ Հայկազեան գոլէճ ունինք, ուր կը յաճախեն նաեւ մեզ հիւրընկալող ժողովուրդներուն զաւակները։ Այս ձեւով, մենք ալ բան մը տուած կ'ըլլանք անոնց։ Լաւ է։ Մեր՝ Ամերիկահայերուս եւ ձեր միջեւ մեծ տարբերութիւն կայ։ Դուք Հայ կը մնաք, մենք՝ կամացկամաց կը լուծուինք։ Հիմա սկսած ենք դպրոցներ շինել։ Թերեւս այդ դպրոցները բան մը փոխեն։ Նայինք։ Հոն դժուար է։ Օրինակ, Սարոյեան ընտանիքը 14 տարբեր ազգերու հետ կապ ունի հիմա, վաթսուն – եօթանասուն տարիներու ընթացքին։ Աղջիկ տուած, աղջիկ առած ենք։ Աղէտ է։ Բայց չես կրնար մարդոց ըսել՝ մի սիրեր, մի սիրահարիր։ Հիանալի մարդիկ են, կը հետաքրքրուին բայց վերջը լաւ չէ։ Տղաս շատ կը հետաքրքրուի հայերէնով։ Իրեն կը բացատրեմ Զարենցի, Մահարիի գործերը, կը հիանայ։ Կը պաշտէ Մահարիի «Պոէտ» բանաստեղծութիւնը.*

Ա՜խ, ծղրիթներ շատախօս՝
Լուսնկայի հետ,
Ծնուեցի ձեր պատճառով
Այսպէս պոէտ։

— *Ի՜նչ հիանալի է այս «շատախօսը»։ Դուք Հայաստան եղա՞ծ էք։*

— *Այո, այո՛, ո՛չ։*

— *Ես երկու անգամ եղած եմ։ Երբ առաջին անգամ գացի, Երեւանի մէջ հանդիպեցայ Թոթովենցին։ Թոթովենցը Ամերիկայէն կը ճանչնայի։ Երբ տեսաւ զիս, գաղտնի տեղ մը երթանք, ըսաւ։ Գացինք։ Ըսաւ, որ Անդրանիկի մասին վէպ մը կը գրէ։ 1960ին երբ գացի՝ հետաքրքրուեցայ այդ վէպով։ Լուր չունէին։Թոթովենց չէր կրնար ընդունիլ այդ ռեժիմը։ Գիշեր մը հետը գրական հանդիպումի մը տարաւ զիս։ «Ի՞նչ պիտի գրես», հարցուց կուսակցութեան ներկայացուցիչը։ Ես ալ երիտասարդ, խենթ, ըմբո՛ստ, պոռացի, թէ դուն ի՞նչ իրաւունք ունիս նման հարցում ընելու ինծի, ես Հայ եմ, ամերիկահպատակ եմ, ազատ եմ։ Դուն ո՞վ ես, որ զիս կը հարցաքննես։ Թոթովենց ոտքը ոտքիս զարկաւ՝ զիս զգաստացնելու համար։ «Ես հոս բերի քեզ, յետոյ զիս բանտ կը դնեն», ըսաւ։ Այս բաները մեծ ցաւ են մեր հայրենիքին համար։*

— Ձեր Հայ ըլլալը նպաստա՞ծ է ձեր գրականութեան։

— *Անշո՛ւշտ։ Մարդ իր սրտին մէջ եղածը պէտք է տայ, անկեղծ ըլլայ։ Մեր մէջ եղածը Հայութիւնն է։ Եթէ Հայութիւնը մոռնանք, սուտ խօսած կ'ըլլանք եւ սուտ գրականութիւն չըլլար։ Օրինակ, Մայքլ Արլէն, որ շատ կը սիրէր իմ* «Անունս Արամ Է» *գիրքը եւ իմ լաւ բարեկամս էր, լքեց Հայութիւնը։ Ուրախութեամբ չլքեց։ Յաջողելու համար լքեց։ Յաջողեցաւ։ Միլիոնատէր եղաւ։ Բայց չէր հաւատար այլեւս իր գրականութեան, «կը զզուիմ, երբ տեսնեմ զանոնք», կ'ըսէր, ինք չէր կրնար կարդալ իր գրածները, որովհետեւ ճշմարիտ չէր, սո՛ւտ էր։ Ինքն իրմէ վրէժ լուծելու համար որոշած էր գրել իր ինքնակենսագրութիւնը՝* «Խոնարհ սիրամարգը» *անունով, որ խոստովանութիւն մը պիտի ըլլար։ Մայքլ Արլէնի տղան, որ նոյնպէս գրագէտ է եւ գիրք մը գրեց իր հօր մասին, չէր անդրադարձած այդ գործին։ Ես հետաքրքրուեցայ անով, լուր չունիմ ըսաւ։*

— Լսած եմ, որ Զարենցը շատ կը սիրէք։ Ե՞րբ եւ ո՞ւր ճանչցած էք զայն։

— *Առաջին անգամ, երբ Խորհրդային Միութիւն գացի, Մոսկուայի մէջ։ Հոյակապ բանաստեղծ է Զարենց։ Այն ատեն շատ կը տառապէր եւ մորֆին կ'առնէր։ Մոսկուա եղած ատենս, օր մը տեղատարափ անձրեւ իջաւ եւ ես այդ մթնոլորտէն ներշնչուած՝ պատմուածք մը գրեցի՝* «Մոսկուա արցունքի մէջ» *խորագրով։ Պահարան չունէի. պանդոկէն յանձն առին ղրկել Ամերիկա, բայց չեն ղրկած։*

— Հետաքրքրական է գիտնալ ձեր հրատարակած երկերուն թուաքանակն հաշիւը։

— *Մինչեւ հիմա հրատարակած եմ պատմուածքներու 44 հատոր, 18 թատերախաղ, չորս վէպ եւ չեմ գիտեր քանի հարիւր փորձ (էսէ), իսկ ձեռագիր չորս վէպ ունիմ եւ զարձեալ բազմաթիւ պատմուածքներ եւ էսէներ, որոնք դեռ լոյս չեն տեսած։ Ես շատ արագ կը գրեմ, եւ ամէն օր կը գրեմ, անպայման, եւ մեքենայի վրայ կը գրեմ։ 13 տարեկան էի, երբ զգացի, որ միտքը աւելի արագ կ'աշխատի, քան գրիչը եւ ատոր համար մեքենագրել սորվեցայ, որ հասնիմ մտքիս արագութեան։*

×

«ԱՅԳ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

— *Հայերէն կարդալ գիտէք։*

— *Ո՛չ, չեմ կրնար կարդալ։*

— *Ի՞նչ է ձեր կարծիքը մեր կուսակցութիւններու մասին. անոնք օգտակա՞ր են։*

— *Այո՛. ես կողմնակից եմ որ կուսակցութիւններ ունենանք։ Միատեսակ գաղափարը անդամալուծութիւն կ'առաջացնէ։ Պէտք է գոյութիւն ունենան գաղափարի ու տեսակէտի տարբերութիւններ, որպէսզի յառաջացում ստեղծուի։ Բայց պէտք չէ ծայրայեղութիւններու դիմել. պէտք է ըլլալ չափաւոր, առանց զիրար վիրաւորելու։ Հարցը կռիւի ատեճանին հասցնելու չէ... Նպատակը՝ նոյնը, Հայութիւնը։*

— *Ի՞նչ կը մտածէք կնոջ ազատագրութեան մասին։*

Սարոյեան՝ ժպտելով՝

— *Օ՜, ատիկա լաւ բան է, կը սիրեմ։ Բայց պէտք է գիտնալ որ կինը՝ կին է, եւ այրը՝ այր։ Սակայն պէտք է հաւասարութիւն ստեղծուի մասնաւորաբար աշխատանքի մարզին մէջ։ Կինը երբ այր մարդուն կատարած գործը կ'ընէ, պէտք չէ նուազ թոշակ ստանայ։ Պէտք է նոյն ձեւով վարձատրուի։ Պէտք չէ կիներուն խորհուրդը, գաղափարը անտեսել։ Իմ մեծ հայրս՝ Մինասը, երբ խնդիր մը ունենար կարգադրելիք, անպայման հարց կուտար մեծ մօրս. «Լուսի, այս խնդիրը ի՞նչպէս կարգադրենք», ու խելք կ'առնէր մեծ մօրմէս։ Ես մեծ հայրս չեմ ճանչնար, այդպէս կ'ըսեն, բայց մեծ մայրս լաւ կը ճանչնամ, Լուսի Գարաօղլանեանը, խելացի կին էր եւ ամուսնացած Մինաս Սարոյեանի հետ։ Հայրս եւ մայրս ալ Սարոյեան եղած են։*

— *Ձեր գրականութեան մէջ ի՞նչ տեսակ տիպարներ ընդհանրապէս կ'ունենաք։*

— *Ես չեմ սիրեր հարուստներու մասին գրել։ Ընդհանրապէս խոնարհ դասակարգի մարդիկ են իմ հերոսներս։ Կը գրեմ պարզ լեզուով։ Ես դէմ եմ անիրաւութիւններու, կառավարութիւններու որդեգրած ձեւերուն։ Բոլոր կառավարութիւններու, անոնց բոլորն ալ բռնատէրներ են կարծես։ Օրէնքներ կը սահմանեն, բայց իրենք օրէնքներու չեն ենթարկուիր։ Անոնք պէտք է ծառայեն ժողովուրդին, բայց հակառակն է որ կը պատահի, ժողովուրդն է որ կը ծառայէ կառավարութեան։ Ուրեմն այս վիճակի մէջ ես կ'ընդվզիմ, ու կը դառնամ* անիշխանական. *ես անիշխանական մըն եմ։*

Որքան որ իմացանք, Հայաստանի մէջ հետաքրքրուած էք հայկական ժողովրդական առածներով եւ ասացուածքներով։ Այս մասին ի՞նչ գրեցիք ձեր գրականութեան մէջ։

— *Զգրեցի այդ նիւթին մասին, սակայն Յովհաննէսեան մը կայ հոն որ հանելուկի մարդն է։ Ան այդ բոլոր բաները կը հաւաքէ. ժողովրդական խօսքեր, ժողովրդական հանելուկներ, ժողովրդական կատակներ։ Այդ բոլորը ես կ'ուզէի բաղդատել ամերիկեան ժողովրդական հանելուկներուն հետ։ Տրուած ըլլալով որ հայերէն ընթերցող մը չեմ, լաւ չէի հասկցած այդ բաները։ Հանելուկները եւ ժողովրդական խօսքերը որ իմացայ Յովհաննէսեանէն, շատ ազդուեցայ։ Բայց պէտք է հասկնաք թէ գրագէտ մը ամէն բանով կ'ազդուի, սակայն չես գիտեր երբ պիտի գործածէ։ Այսինքն մենք լրագրող չենք։ Մեր տեսածը անմիջապէս պայման չէ որ արձանագրենք։ Կը սպասենք որ ճշմարիտ ժամանակը գայ։*

— *Հայաստանի մէջ անկասկած որ շփում հաստատեցիք հայ գրողներու հետ եւ գաղափար մը կազմեցիք անոնց գրականութեան մասին։ Ի՞նչպէս կը գտնէք անոնց գործերը։ Գոյութիւն ունի՞ դէմքեր որոնք համաշխարհային հռչակի կրնան հասնիլ։*

— *Դժբախտաբար հայերէն լեզուն ինքնին այնքան զօրաւոր եւ գեղեցիկ է, որ թարգմանութեան մէջ շատ կը կորսուի։ Ես միայն թարգմանութիւն կրնամ կարդալ։ Եւ ատոր համար շատ չեմ հասկընար մեր հիմակուան հայ գրագէտներուն գործը։ Բանաստեղծութիւնները շատ լաւ են, բայց չեն թարգմանուիր։ Երբոր թարգմանես, համը հոտը կը փոխուի տարբեր բան մը կ'ըլլայ։*

Վոքսը, եւ ատոր համազօր ամերիկեան կեդրոններ քանի մը կարճ գործեր այժմու հայ գրագէտներէն թարգմանեն անգլերէնի եւ հրատարակեն։ Այս գործը չահաբեր ձեռնարկ մը պիտի չըլլայ բայց կարեւոր է որպէսզի ծանօթացուի։ Ես միշտ փափաքեր եմ որ այդ մէկը ըլլայ, բայց երկու բան արգելք կ'ըլլայ, դրամ եւ ժամանակ։ Եւ այս պատճառաւ մենք չենք ծանօթացած հայ գրականութեան։ Ամէն մէկ ամերիկահայ կամ

ՀԵՂՆԱՐ ԱՂԲԻՒՐ

ԳՐԵՑ ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

×

Արտասովոր դանդաղ, արտասովոր ծանրաքայլ, գնում էին երկու կառքեր դէպի Ախուրեան։ Կարծես լալիս էին ձիերի քայլերը, կարծես լալիս էին կառքերի անիւները։ Նուագը, լացի պէս խորն ու մղկտացող, յորդում էր կառքից եւ գնում էր արձագանգելու հեռու–հեռւում։ Օրը վար էր եկել, արեւը հասել էր երկնքի բարձր կէտին, բայց կառքերը դեռ նոր էին իջնում նուիրական գետի հովիտը։ Ե՞րբ էին հասնելու ջրափ, ո՞վ գիտէր...

Կառքերից մէկում նստած էր ուստա Մկրտչի սիրելի զուռնա–զուռնայի խումբը, նստած էր նաեւ Աւետիքը, որի կեանքն անցել էր կամուրջներ կառուցելով։ Նա զառը թախծով դրել էր իր թեւը կառքի կողին, դրել էր երեսը թեւի վրայ եւ ունկնդրում էր։

Միւս կառքում ոչ ոք չկար։

×

Կառքերը վերադարձան քաղաք, իսկ Աւետիքը սփռոց բաց արեց մի հով ուռենու ստուերում։ Ջուրը հոսում էր սփռոցի մօտով՝ թրջելով արեւի տակ դուրս պրծած զրա ծայրը։

Դուլ – զուռնաչիների նստելու համար նա գտաւ – բերեց երեք քար։ Նրանց առջեւ դրեց ուտելիք, օղի եւ բաժակներ։ Բացակայ ուստա Մկրտչին յատկացրեց ամենալաւ տեղը՝ սփռոցի գլխին, ծառի բնի տակ։ Շարեց եօթ բաժակ, օղի լցրեց։ Ընկերների բաժակների մօտ դրեց խորովածի եւ այլ խորտիկների ամենալաւ պատառները։ Ինքը նստեց սփռոցի մի կողմում՝ լուռ, գլխահակ։ Գլխահակ լըսեց դաւուլ – զուռնայի լացող եղանակը, ապա երբ նուագի վերջին հնչիւնները մարեցին ծառի զով սաղարթներում, նա վերցրեց իր բաժակը, խփեց ուստայի բաժակին եւ ասաց.

— *Էս վերջի անգամն էլ առաջի կենացը կենացդ եղնի աղիզ.... Կեանքդ էնքան երկան եղնի, ինչքան օր, ափսոս, մահն է երկան...*

Նա նորից բաժակ խփեց ուստայի բաժակին։ Յետոյ հերթով վերցրեց ուստայի օղին, Օնէսի օղին, Կարոյի օղին, Աղասու օղին, Բագրատի օղին, Սարգսի օղին, շպրտեց նուիրական գետը։ Ջուրն օղին տարաւ։

Յետոյ, երբ երկրորդ անգամ լցրեց բաժակները, նա նախատինքով դիմեց ընկերներին.

— *Է՛, մենակ ե՞ս պիտի ծառայութիւն էնեմ... Բախի լցէք, ձեռքներդ խօ չէ՞ ջարդէ, ի՞նչ եղաւ ձեզի...*

×

Արեւն իջաւ։

Երբ Աւետիքը նայեց դէպի աննկատելիօրէն բարձրացող դաշտը, դրա բարձրում ձգուած բլուրի կորուածքում նա տեսաւ վերադարձող երկու կառքերը։

Աւետիքը բաժակների մէջ լցրեց ամենավերջին օղին։

— *Էս վերջին անգամն էլ առաջի կենացը կենացդ եղնի, աղիզ...*

Եւ խմելով իր օղին, հաւաքեց բոլորի լիքը բաժակները, նետեց Ախուրեան։

Կառքերը մօտեցան։ Դաւուլ – զուռնաչիները վեր կացան, նստեցին կառք։ Նրանք նուագում էին ամենատխուր եղանակը։

Աւետիքը բարձրացաւ միւս կառքը, կանգնեց կառքի մէջ, ձայն տուեց.

— *Քշէք, երթամ – անցնիմ վերջի կարմունջի վրայէն...*

×

Ախուրեանում լողանալուց վերադարձող երեխաները ցաւակցական դէմքերով լուռ հետեւում էին տարօրինակ ու գլխաբաց մի մարդու, որն օրօրուելով գնում էր մի քանի քայլ, ապա կանգ էր առնում չեչտակի, զոյգ ձեռքերով բռնում էր դըլուխը եւ բացականչում.

— *Եա՛... Ըպը կեանքս ընչի՞ անցաւ...*

(64 եւ վերջ)

սփիւռքահայ որ հայերէն չի գիտեր, դժուար թէ ծանօթանայ հայ գրականութեան: Բայց եթէ թարգմանուի, կ'ըլլայ: Եւ ուրիշ բան մը կրնամ ըսել: Կը խորհիմ լաւ պիտի ըլլար եթէ Հայաստանի Հայութիւնը ունենար ծրագիր մը. օրինակ եթէ 12 հատ բանաստեղծ, գրագէտ, երիտասարդ, ծերուկ, ինչ որ ըլլան, Ամերիկա գան, կարդան իրենց գործերը, բացատրեն, հետաքրքիր պիտի ըլլար եւ այս մէկը կարելի է իրագործել: Հիմա գրկեր են, Պալէ խումբ մը, երաժըշտագէտ մը, ինչ որ լաւ է: Այս մէկն ալ լաւ կրնայ ըլլալ եւ հետաքրքրել: Հիմա հայ դպրոց ունինք: Այդ տեսակ բան մը եթէ ընեն, այն հայ դպրոցականները որ կը կարդան հայերէն, պիտի ուզեն կարդալ այդ մարդոց գործերը: Լաւ է որ անոնք դուրս ելլեն եւ սփիւռքի Հայութիւնը ղանոնք տեսնէ: Անոնք մեզի համար անուններ են: Մենք պէտք է տեսնենք այդ անունները: Քոչարը հոն էր, բայց մեռաւ: Քոչար պէտք է տեսնուեր քիչ մը: Գուրգէն Մահարին պէտք է դուրս ելլէր որ քիչ մը տեսնէինք եւ ժողովուրդը ծանօթանար: Դուրս ելլել եւ շրջագայիլ Սփիւռքահայութեան մէջ:

— Ինչո՞ւ Հալէպ գացիք:

— Հալէպ գացի Ուրրաթ եւ Շաբաթ օրերուն: Հիանալի փորձառութիւն էր ինծի համար, որովհետեւ Հայոց պատմութեան հասկացողութիւնս նորոգուեցաւ: 1915ին երբ Հայերը ղրկուեցան Տէր Զօրի անապատը, կարողացան ապահով ապաստանարան մը գտնել երբ Հալէպ հասան: Այս պատճառաւ կ'ուզէի տեղւոյն Հայութիւնը տեսնել: Այժմ աւելի լաւ կը հասկնամ պատմութիւնը: Շատ կարեւոր էր ինծի տեսնել Հալէպը: Մեծ Հայութիւն ունինք հոն, ինչպէս որ հոս ալ ունինք Պէյրութի մէջ:

— Ժողովուրդին հետ շփում հաստատեցի՞ք:

— Այո, ինքնաշարժով գացի ժողովուրդին մէջ, եկեղեցի, դպրոցներ ամէն տեղ գացի: Նստեցանք, կերանք, խմեցինք, երգեցինք: Տեսայ շատ գեղեցիկ անուն ունեցող դպրոց մը, Գիտասէր դպրոցը:

— Լիբանանի հայ գրողներուն մասին կարծիք ունի՞ք:

— Դժբախտաբար այնքան կարճ ժամանակէ ի վեր Պէյրութ կը գտնուիմ, որ միայն լսեր եմ թէ հինգ-վեց օրական թերթ ունիք, չաբաթաթերթեր ունիք, եւ քանի մը անուններ գիտեմ որ լաւ գրողներ են: Բայց լման պատկեր չունիմ: Հետաքրքրական գրագէտներ կան բայց նորէն լեզուական է խնդիրը: Այն որ հայերէն չի գիտեր ի՞նչպէս պիտի իմանայ թէ հայերէն գրութիւն մը ինչ համ ունի: Չի կրնար: Լեզուին ծանօթ չեմ: Հայերէն լեզուն չսորվեցայ: Ես մէկ լեզու սորվեցայ: Մէկ լեզու կրնամ գործածել:

МԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 59ՐԴ ՇՐՋԱՆԸ

—————О—————

ԲՈԼՈՐԸ ՄԵՐՔՍԻ ԴԷՄ ԲԱՑ Ց ՄԱՆԱԽԱՆԴ ՕՔԱՆԻԱ...

Տարեկան արձակուրդներու կենսուրախ նախօրեակին, մարզական կեանքը հաւասարիմ ժամադրութեամբ, եռուզեռի շրջան մը կ'ապրի եւ կ'ապրեցնէ իր աւանդական յոյժ հետաքրքրաշարժ մրցումներով, որոնց ամէնէն ժողովրդականը անտարակոյս, դարձեալ կը մնայ հեծելանիւով Ֆրանսայի շրջանը, առանց մոռնալու սակայն ոտնագնդակի Ֆրանսայի բաժակի եւ ախոյեան խումբերու Եւրոպայի բաժակի վերջնական զոյգ մրցումները, որոնց արդիւնքները ծանօթ են մարզասէրներուն: Կ'արժէ սակայն վերստին ծափահարել Հոլանտայի ախոյեան եւ անվիճելիօրէն Եւրոպայի լաւագոյն խումբը՝ Աժաքս, որ սքանչելի յաղթանակով, անգամ մը եւս խլեց բաժակը՝ պարտութեան մատնելով իտալական ախոյեան՝ Միլանոյի խումբը, որ հակառակ իր քանի մը վարպետ տարրերուն, խաղին ամբողջ տեւողութեան չէր կրցած բոլէ մը իսկ ցոյց տալ մրցումը շահելու հաւանականութիւն մը: Պարագան բոլորովին տարբեր էր Մարսէյլ-Պասթիա բախումբին ընթացքին, ուր քորսիքացի քաջարի խումբը, հակառակ Մարսէյլի որոշ տիրապետութեան, մինչեւ վերջին պահը, իր վտանգաւոր փոխյարձակումներով, եթէ ոչ յաղթական ելլելու, գէթ հաւասարեցնելու յոյսը կը ներշնչէր, ի վերջոյ մէկ կէտի տարբերութեամբ պարտուելով:

Ու այժմ, մարզական աշխարհը, անհամբերութեամբ կը սպասէ Ֆրանսայի շրջանին, որուն մեկնումը տեղի կ'ունենայ այս տարի Անժէ քաղաքէն, Յուլիս 1ին, վերջանալու համար նոյն ամսուն 23-ին, Փարիզի մէջ: 132 բազմազգի հեծելանորդներ, երեք շաբթուան այդ վիթխարի պայքարով պիտի կտրեն 3840 քիլոմեթր սահման մը, քսան հանգրուաններով, լի ահաւոր խոչընդոտներով, որոնց ամէնէն դժուարին մասը կը կազմեն ինչպէս Ալպեան նոյնպէս եւ Փիրենեան լեռներու բարձրաբերձ գագաթները, ատ նշանաւոր անուններով՝ Իզօառ, Վառ, Կալիպիէ, Թելեկրաֆ, Օպիսք, Թուրմալէ եւայլն, 2000էն 2500 մեթր բարձրութեամբ, ինչպէս նաեւ դեռ բազմաթիւ ուրիշ բարձունքներ նուազ բարձրութեամբ, միաժամանակ վտանգաւոր զառիվարներով: Բնականաբար այս տարի եւս որպէս հաւանական յաղթականը կը նախատեսուի պելժ տարօրինակ ախոյեանը՝ Մեռքս որ անգամ մը եւս շահեցաւ Իտալիոյ շրջանը: Այդ նկատումով իսկ, բոլոր մասնակցողները ունին մէկ նպատակ՝ փորձել կարելին, աւելի ճիշդ պէտք է ըսենք՝ անկարելին, ձախողութեան մատնելու նոր օրերու անպարտելի հեծելանորդը: Բայց այդ վազորդներուն մէջ կայ մէկը՝ սպանացի Օգանիան, որ ամէնքէն աւելի պիտի մաքառի պարտութեան մատնելու իր այդ հսկայ հակառակորդը, որմէ վրէժ մը ունի լուծելիք, չէ՞ որ անցեալ տարի, հանգրուանի մը ընթացքին նոյն Օգանիան առաջնութիւնը կը շահէր իր ետեւը թողելով Մերքսը, խլելով 7 վայրկեանի առաւելութիւն մը, երբ յաջորդ հանգրուանին սպանացի ախոյեանը զօրաւոր անկում մը կ'ունենար եւ վիրաւորուելով, կը հարկադրուէր լքել մրցումը, եւ ինչպէս կ'ըսէ տեղական առած մը՝ «ոմանց դժբախտութիւնը ուրիշներուն երջանկութիւն կուտայ», իրաւ ալ այդ արկածին հետեւանքով, «խղ քուեցաւ Մերքսի հացին վրայ», եւ ան գլխաւորելով դեռ կանգուն մնացած իր միւս մրցակիցները, երկրորդ անգամ ըլլալով կը շահէր Ֆրանսայի շրջանը: Եթէ Օգանիայի այդ արկածը չպատահէր, միթէ Մերքս պիտի կարողանա՞ր եօթը վայրկեանի տարբերութիւնը չէզոքացնել եւ յաղթանակել, մանաւանդ որ Օգանիա պատահական յաղթական մը չէր, չունենալով հանդերձ Մերքսի մը բացարձակ կարողութիւնը, առաջնակարգ հեծելանորդ մըն է սակայն, կատարեալ երեք ճիւղերու մէջ ալ՝ արագընթաց՝ ողորկ ճամբու վրայ, անխոնջ եւ ճարպիկ մագլցող, ու նաեւ վարպետ՝ ընդդէմ ժամացոյցի... զաղտնիք մնաց այդ:

Աւելցնենք որ կան եւս ուրիշ մրցորդներ որոնք եւս յաւակնութիւնն ունին — եւ ինչո՞ւ չէ — առաջինը հասնելու Վենսէնի դաշտին վրայ. անոնցմէ ամէնէն յախուռնը, շատ համակրելի Փուլիտորն է. այդ վարպետ եւ ժողովրդական հեծելանորդը որ դժբախտաբար հակառակ իր մեծ կարողութեան, յաւիտենական երկրորդը եղած է շատ անգամ Ֆրանսայի շրջանին եւ գոնէ դեռ վերջերս էր որ կը յաջողէր յաղթանակել Փարիզ-Նիս շատ կարեւոր մրցման մէջ, անսպասելիօրէն պարտութեան մատնելով Մերքսը: Եթէ պատահի «հրաշքը», որ Փուլիտոր յաղթանակէ 1972ի այս Ֆրանսայի շրջանին, անկասկած այդ իր գործունէութեան փառապսակը պիտի կազմէ իր 37 տարեկանին:

Մերքսի վտանգաւոր մրցակիցներու կողքին կայ նաեւ իտալացի Ճիմոնտին եւ ուրիշ կարդ մը պելժ, հոլանտացի եւայլն վազողներ, որոնց անունները երկար պիտի ըլլար յիշել:

Եթէ Մերքս յաղթանակէ, շատ բնական ու տրամաբանական արդիւնք մը պիտի համարուի այդ, բայց երբ պատահի որ ան յաղթահարուի, իր պարտութիւնը մարզական գգայացունց դէպք մը — բացի արկածէ — պիտի դառնայ:

Յուլիս 23ին վարագոյրը պիտի բացուի իրականութեան առջեւ: Աւելցնենք որ Ֆրանսայի շրջանը, բացի մարզական հետաքրքրութենէ, հեծելանորդներուն հետեւող խայտաբղէտ թափօրով, մասնակցութեամբ ղեկավարներու, պատասխանատուներու, թղթակիցներու եւ ընթացիկ ծանուցումներու բազմատասնեակ կառքերով եւ ինքնաշարժ հեծանիւներով, ժողովրդական խանդավառութիւն մը կը ստեղծէ իր անցած հարիւրաւոր գիւղերու, քաղաքներու, ճամբաներու եւ բարձունքներու վրայ, բազմամիլիոն հանդիսականներու ականատեսութեան:

Որքան կը յիշեմ, շատ տարիներ առաջ, կառք մը կը հետեւէր նաեւ կարաւանին հետ, «Յառաջ»ի անունով իր թղթակիցով: Որքան չուտ իրարու կը յաջորդեն Ֆրանսայի շրջանները եւ իրենց հետ ալ տարիները... Կը ծերանանք սիրելի «Յառաջ», ինչպէս կ'ողբար ողբացեալ Պարոյր Սեւակ...:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳԱՆԻ ՖԷՍԹԻՎԱԼԻ ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐ

ՆԻՍ — Ազգանուէր տիկիններու փոքրաթիւ խմբակը որուն ջանքերուն շնորհիւ հայերէնի հինգշաբթիօրեայ դասընթացք մը հաստատուած է Գան քաղաքին մէջ, գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր Նիսի եւ շրջանի Հայութիւնը համախմբել Գանի Փալէ տէ Ֆէսթիվալին մէջ, եւ իբր տարեվերջի հանդիսութիւն, հանրութեան ներկայացնել Հայաստանեան երկու գունաւոր ֆիլմեր:

«Երեւան – էրեբունի» եւ «Սիրտը երգում է», երկուքն ալ թէեւ նորութիւններ չէին, բայց եւ այնպէս մօտակայ եւ հեռակայ քաղաքներէ հինգ հարիւրի մօտ հանդիսականներ փութացած էին գալ, գոհելով կիրակնօրեայ արեւայորդ յետմիջօրէ մը: Չէ՞ որ հայրենիքէն եկած ամէն ինչ մասնաւոր հրապոյր մը ունի:

Շնորհաւորելի են կազմակերպիչ տիկինները, որոնք նախընտրեր էին Ֆէսթիվալի այդ նշանաւոր պալատին մէջ համախմբել իրենց հայրենակիցները, փոխանակ չարժանկարի երրորդական սրահի մը, ինչպէս սովորութիւն էր հինէն ի վեր: Ակներեւ է թէ մեր հայրենակիցները տակաւ կը ձերբազատին ստորակայութեան բարդոյթէն եւ առնէ մը ի վեր իրենց հաւաքոյթներուն համար կ'ընտրեն բարձրորակ վայրեր: Ընտրութիւն, որ կը պսակուի միշտ յաջողութեամբ:

Մաղթենք որ վայելչութեան այս ձըգտումը շարունակուի այսուհետեւ, առանց յետադարձ շարժումի:

Գանի Տիկնանց մասնախումբը, որ ներկայիս կը գործէ Նիսի եւ շրջանի Կրօնական Ընկերակցութեան հովանիին տակ, մտադրած ըլլալ կը թուի լաւագոյնս կազմակերպուիլ, աւելի արդիւնաւէտ գործունէութիւն մը ցոյց տալու համար մօտիկ ապագային:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ի՞նչ բան, հարցուց Սուրբիկ:

— Միհրանիկ էֆէնտիին խօսքը կ'ընէիր կոր...

— Սուտ չէի խօսեր կոր եա, ամէն օր տուներնին էր:

— Ատկէ ինչ կ'ելլայ, բարեկամ են, իրարու հետ կը տեսնուին...

— Տեսնուիլ կայ, տեսնուիլ ալ կայ... ես կոյր չեմ, ամէն բան կը տեսնեմ:

— Ասկէ զատ Միհրանիկ էֆէնտի միշտ իր կնկանը հետ կուգար հաւկաւ:

— Անանկ է, միտուին կուգային, հաստատեց Սուրբիկ:

— Էյ ուրեմն, ինչ կրնայ ըլլալ: Տեսա՞ր որ ըսածներդ ալ պարապ խօսքեր են եղեր:

— Հիմա կ'ուզե՞ս, որ ամէն բան ըսեմ, գոչեց սպասուհին, որուն համբերութիւնը կը սկսէր սպառիլ Շաղիկի բռնած ընթացքէն:

— Կրնա՞ս նայիմ ինծի համոզել, որ տիկին Շաղիկ Միհրանիկ էֆէնտիի հետ ծածուկ բան մը ունէր, այն ատեն կը համոզուիմ, որ ճշմարիտ կը խօսիս կոր ու անոնք են ստախօսները:

— Ես աս գիտեմ, որ Միհրանիկ էֆէնտի անանկ պարզ բարեկամի պէս չէր տեսնուեր տիկին Սաթէնի հետ, մանաւանդ որ մինակ կը մնային:

— Մինակ կը մնայի՞ն, հարցուց Շաղիկ հետաքրքրութեամբ:

— Թոհաֆ բան, Շաղիկ հանըմ, չըլլա՞ր որ երբեմն մինակ ըլլան, ըսաւ Սուրբիկ:

— Բայց դուն ըսիր, որ միշտ Նուարդին հետ կուգար այցելութեան:

— Այո, բայց կը պատահէր, որ տիկին Նուարդ Մարգար էֆէնտիին հետ զբաղած կ'ըլլար եւ տիկին Սաթէնն ալ Միհրանիկ էֆէնտիի հետ առանձին կը մնային:

— Էյ, առանձին մնացած ատեննին ի՞նչ կ'ընէին...

— Ալ բերանս բանալ մի տար:

— Հըլէ՛, հըլէ՛, ըսէ նայինք:

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց Սուրբիկ, իբր թէ ամօթահար՝ ձեռքով երեսը ծածկելով:

Տիկին Շաղիկ հասկցաւ, որ այդ ճամբուն մէջ աւելի բան մը պիտի չքաղէր, սպասուհիին ըսածները պարզ բամբասանքներ էին՝ առանց որոշ փաստերու:

— Էյ Միհրանիկ էֆէնտիէն զատ ուրիշներու հետ ալ ատանկ յարաբերութիւններ ունէ՞ր տիկին Սաթէն, հարցուց:

— Հարկաւ, պատասխանեց սպասուհին հաստատ շեշտով մը:

— Որո՞ւ հետ տեսնենք... արդեօք իմ էրիկս ալ կա՞յ անոնց մէջ, եւ տիկին Շաղիկ քահ-քահ խնդաց:

— Մեղա՛յ, ատ ի՞նչ խօսք է, գոչեց Սուրբիկ, Պօղոս էֆէնտին ատանկ մարդ չէ:

— Ես կատակ ըրի, էրկանս վրայ կասկած չունիմ, միայն թէ աս միւսներու անունները տուր:

— Ո՞ր մէկը ըսեմ:

— Վայ, այդչափ չա՞տ են: Ինչ որ է, մէկ հատին անունը տուր գոնէ:

— Եթէ ատանկ գործեր չունենայ նէ՝ ինչո՞ւ շաբաթը քանի մը անգամ պիտի ձգէ Բերա երթայ:

— Բերա երթալէն բան չըլլար, դուն ուրիշ բան գիտես նէ՝ ըսէ:

— Դեռ ի՞նչ ըսեմ, այս պատմածներս բաւական չէ՞ն, գոչեց Սուրբիկ:

— Բան մը չըսիր որ... աս միւս մարդոց անունը ըսէ տեսնենք:

— Ես չեմ գիտեր, Սահակ աղբարը աղէկ գիտէ, պատասխանեց Սուրբիկ:

— Սահակ աղբարը ո՞վ է...

— Մարգար էֆէնտիենց ծառան... Հիմա ան ալ ձգեց ելաւ քովերնէն... անիկա կ'ըսէր, որ հանըմը միշտ Բերա կը վազէ նէ՝ ըսել է ատոր տակը բան մը կայ:

— Դուն աչքովդ բան մը տեսա՞ծ ես, գոչեց Շաղիկ, որուն համբերութիւնը կը սպառէր:

— Չէ, պատասխանեց Սուրբիկ, ես ի՞նչ կրնամ տեսնել, մէկտեղ չէի երթար դուրս ելած ատեն:

— Էյ, Սահակը տեսա՞ծ է...

— Ան ալ աչքովը չէ տեսած... բայց...

— Բայց ի՞նչ:

— Ճանըմ, հանըմ, ինչո՞ւ ատանկ կ'ըսես, մարդս անպատճառ աչքո՞վը տեսնելու է, որ հաւատայ, ես ձեռքս կրակը կը դնեմ, որ անանկ ատեն-ատեն Բերա վազելուն մէջ անպատճառ բան մը կայ... պատուաւոր կնիկները տուներնին կը նստին, կամ դուրս ալ ելլեն նէ՝ իրենց էրկանը, կամ եղբօրը հետ կ'ելլեն: Դուն ինչո՞ւ շաբաթը քանի մը անգամ Բերա չես երթար կոր:

— Ես ուրիշ, պատասխանեց Շաղիկ:

— Ես պատուաւոր ընտանիքներ ալ տեսած եմ, անպատիւներ ալ, շարունակեց Սուրբիկ, ամիս մը տուն մը կենամ նէ՝ ամէնուն ալ ինչ ըլլալը կը հասկնամ:

ԵՐՈՒԽԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Շ. Միսաքեան սրահի բարեզարդման

Կարպիս Յակոբեան 20 ֆր., Վաղէն Սէրէնկիւլեան 20, Ժիւլիէթ Զպուքճեան 20 ֆրանք:

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

37րդ ցանկ

Աֆիոն Գարաճիսարցիներու հաւաքոյթէն, Օր. Բիլաւեանի ձեռամբ 650 ֆր., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թումասեան (Լիոն), Պր. Փիէր Զինկիրեան (Անըսի-լը-Վիէօ), Պր. Կարօ Միսաքեան (Բլամառ), 500ական ֆր., Պր. Վիգէն Տէր-Մանուէլեան (Պոսթոն, Ամերիկա), (երեսուն տոլար) 151.85, Տէլփս տ'էոէն (Տրանսի) 150, Պր. Կարապետ Գալուստեան (Փարիզ), Պր. Ա. Մալաքեան (Լիոն) 100ական, Պ. Պետրոս Ղարիպեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Մելքոն Պասմաճեան (Փարիզ), Պ. Տիգրան Խանճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Սերոբ Արամեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Մարիուս Ալիքեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Ժաք Մելիքեան (Տէսին), Տիկին Մարկրիթ Յարութիւնեան (Վօ-ան-Վըլէն), այրի Տիկին Աննա Մուրատեան (Տէսին), Տէր և Տիկին Յակոբ Գույումճեան (Ալֆորվիլ) 50ական ֆրանք:

Նախկին գումար 132.182,53
37րդ ցանկի գումար 3.101,85
Ընդհ. գումար 135.284,35

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Անի կոմիտէի, Յուլիս 2ի Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն տ'էվէքի սովորական դաշտին վրայ:

Հայկական աղանդերներով ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում:

Կը խօսի
ընկ. ԺԻՒԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Տէսինէն)

Նոր Սերունդը ձեզ կը ներկայացնէ շատ մը անակնկալներ ու հայկական տոհմիկ պարերու փունջ մը:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՕՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ Լիոնի եւ շրջականներու Հայութեան թէ՝

Կիրակի Յուլիս 2ին

ի պատիւ

ՊԱՐՈՆ ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՊՈՒԼՈՒՔԵԱՆԻ

(որ վերջերս ֆրանսական բարեխնամ կառավարութեան կողմէ ստացած է Ասպետաց Կարգի Առաջին շքանշան) յարգանքի օր մը հետեւեալ յայտագրով.

Առաւօտեան ժամը 10ին Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ:

Յաւարտ պատարագի, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ ընդունելութիւն, որու մուտքը ազատ է: Իսկ ժամը 1.30ին հացկերոյթ մը Շալէ-տէ-Փարքի մէջ:

Աւելի մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել Ազգ. Տան դրասենեակը: Հեռաձայնի թիւ (78) 60-47-18

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի, Սէնթ-Անթուանի եւ Կարտանի քոյր մասնաճիւղերուն, հովանաւորութեամբ Կեդր- Վարչութեան:

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը Ֆապրըկուլի ծառաստանին մէջ:

Հանդիսավայր երթալու համար Քանըպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սաթափ եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ Կարտանի օթոքարը եւ էքսի թրոլէն:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, նուագախումբ:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր. 7էն պակաս՝ 32 ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յուլիս 2 Կիրակի առաւօտ ժամը 9էն 22

Վալապրի օդաւուն անտառին մէջ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, պուլի մրցում, փոքրերու համար զանազան խաղեր եւ անակնկալներ

Ճոխ պիւֆէ — արեւելեան համադամ աղանդերներ — շամփուրով խորոված

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

A 10 heures — Concours de Boules

A 14 h. 30 — Jeux d'Enfants

A 16 h. — Chants et Danses folkloriques

avec la participation des Guides Arméniennes : « HAI ARINOUCH »

BAL — REJOUISSANCE — AMBIANCE
BROCHETTES — BUVETTE

Départ du Car :

Beaumont : 8 h. 30 Bar Tabacs
Ville : 8 h. 45 Bar du Globe
Cabucelle : 9 h. Bar Pascal

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովը Շաբաթ, Յուլիս 1, ժամը 9ին Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Քրիստափոր» խումբի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ (1 Յուլիս) ժամը 16ին, Մշակոյթի Տունը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՒԷՐ

ՏԷՍԻՆԷՆ այրի Տիկին Հռիփսիմէ Մուրատեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Տիգրան Մուրատեանի յիշատակին (մահուան 4րդ տարելից) եւ իրենց վաղամեռիկ զաւկին եւ եղբօր՝ Գրիգոր Մուրատեանի մահուան 23րդ տարեդարձին առթիւ (խմբապետ սկաուտական Վիէնի մէջ) 400 ֆր. կը նուիրեն Տէսինի Հայ Տան վերաշինութեան ֆոնտին եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սահակեան Հրանոյշ Միսաքի կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Սահակեան Յակոբ Միսաքի ծնած 1922ին Թիֆլիզ: Փնտռողի հասցէն է.—

Երեւան 33, Կասեան 1 շէնք,
4 մուտք, բնակարան 46:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի Առնուվիլ - Սարսէլի դաշտահանդէսը՝ Ֆօյ լա Ֆոռէի անտառը, Յուլիս 9ին:

×

«Հերոսներու Օր»ը Յուլիս 23ին Կիրակի օր (Փարիզի):

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 ԷՆ 23

Երկու շաբաթ Պէյրութ կէս-փանսիոն ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ա. կարգի պանդոկի մէջ եւ մէկ շաբաթ՝ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, ամէնօրեայ պտոյտներով:

ՔՍԱՆ ՕՐ, գին՝ Փարիզէն Փարիզ անձգլուխ՝ 2290 ֆրանք

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկը ստանալու համար

Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ

Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

Երիտասարդներու երկրորդ ճամբորդութիւն

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 20

Պտոյտներով Մոսկուա եւ Լենինկրատ
2130 ՖՐ. ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ — SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ — Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 2 JUILLET 1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

LE NUMÉRO 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.455

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.455

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—o—

Ֆրանսական կուսակցութիւնները տենդոտ գործունէութեան լծուած են ատենէ մը ի վեր՝ իբրեւ նախապատրաստութիւն յառաջիկայ խորհրդարանական ընտրութեանց, որոնք տեղի պիտի ունենան 1973ի գարնան:

Աւանդական նախարարական տագնապները վերջ գտան այն օրէն ի վեր, երբ 1958ին կրկին իշխանութեան գլուխ եկաւ Զօր. Տը Կօլ, իբրեւ հետեւանք Ալժերիոյ պատերազմին:

Հինգերորդ Հանրապետութեան օրով Ֆրանսա կը բոլորէ խաղաղ շրջան մը: 1968ի Մայիս – Յունիսեան խռովայոյզ օրերը պատմութեան կը պատկանին:

Յեղափոխութեան օրրան է եղած Ֆրանսա: Ձախապաշտ ու յեղափոխական երիտասարդ համալսարանականներու ծայրայեղութիւնները բացասական արդիւնքի յանգեցան չորս տարի առաջ: Աջակողմեան, պահպանողական տարրեր, նոյնիսկ ժողովրդավարական – ազատական գաղափարներով տոգորուած մարդիկ խաղաղ ինքնապաշտպանութեան դիմեցին՝ երկրին մէջ խոր ցնցում առաջ չբերելու, ղօյավինակը անխախտ պահելու համար:

Այսպէս է, որ 1968ի ամառուան խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ Տը Կօլի կուսակիցները ջախջախիչ յաղթանակ արձանագրեցին եւ կը շարունակեն կառավարել Ֆրանսան՝ առանց ազդուելու ընդդիմադիրներու յարձակումներէն:

Ձախերու միացեալ ճակատ կազմելու փորձերը ձախողեցան: 1965ին Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութեան ատեն ընդդիմադիրները յաջողեցան նեղը դնել զօրավարը, որ համեմատականի մնաց եւ երկրորդ քուէարկութեամբ միայն ընտրուեցաւ:

Ներքին տարակարծութիւններ, մասնաւորաբար կասկածամտութիւնը համայնավարներու հանդէպ արգելք հանդիսացան ձախերու գործակցութեան:

Ներկայիս ալ կառավարութեան դէմ ճակատ յարդարող ընդդիմադիր կուսակցութիւնները չեն յաջողիր համաձայնութիւն գոյացնել միատեսակ ծրագրի մը շուրջ: Արմատական – ընկերվարական կուսակցութիւնը, որ ժամանակին տիրական դիրք ունէր Ֆրանսայի ներքին քաղաքական կեանքին մէջ — Վալտէք-Ռուսոյի, Էտուար Հէրիոյի, նոյնիսկ Էտուար Տալատիէի օրով — շատոնց կորսնցուցած է իր հին փայլն ու փառքը: Անցեալ շաբաթ տեսանք, որ ընտրական գործակցութեան հարցին մէջ հակընդդէմ երկու ճակատի բաժնուեցաւ կուսակցութիւնը:

Հիները, հաւատարիմ անցեալին ընկերվարականներուն հետ երկար տարիներու գործակցութեան, կ'ուզէին համաձայնիլ Ընկերվարական կուսակցութեան հետ: Սակայն փոքրամասնութեան մէջ մնացին, հակառակ անոր, որ Խորհրդարանի արմատական երեսփոխաններու 14 աթոռին 12ը իրենց կը պատկանին:

Նախագահ Սէրվան – Շրէպէր, որ սիրահար է ինքնուրոյն քաղաքականութիւն վարելու, համոզեց կուսակցութեան մեծամասնութիւնը, որ 1973ի ընտրութեանց մէջ գործակցին Լըքանիւէի կեդրոնի կուսակցութեան հետ, « բարեկարգչական » ծրագրի մը հիման վրայ:

Այսպէս, դիրքերը կը ճշդուին հետզհետէ:

Ինչպէս արմատականները, նոյնպէս ընկերվարականներու սպայակոյտին մէջ մեծ փոփոխութիւն տեղի ունեցաւ վերջին տարիները: Կի Մոլէ, որ շուրջ քառորդ դար տիրականօրէն վարած էր Ընկերվարական կուսակցութիւնը, պահ մը նոյնիսկ (1956ի ընտրութեանց վաղորդայնին) վարչապետի պաշտօնին կոչուելով, այժմ ստուերի մէջ կը մնայ: Իր տարիներու անվիճելի աթոռը տուաւ Ալէն Սավարիի, որուն յաջորդեց աւելի ուժեղ եւ պայքարող դէմք մը՝ Ֆրանսուա Միթերան: Մարդ մը, որ առանց շարքային ըլլալու, մէկ օրէն միւսը ձեռք առաւ Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան ղեկը՝ կոչուելով ընդհանուր քարտուղարի բարձր պաշտօնին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆԻ ՃԱՌԸ

—o—

Մ. Նահանգներու նախագահը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին չեշտեց, թէ պաշտօնի գլուխ անցնելէն ի վեր բաւական փորձառութիւն ձեռք ձգած է համայնավարներու հետ խօսակցութեան ուղղութեամբ: Նիքսընի համոզումով անոնք «կը յարգեն ուժը», այլ խօսքով՝ զիջում կ'ընեն, երբ հարկադրուին:

Նախագահը կրկին արդարացուց ուժականութեան իր քաղաքականութիւնը, որ հիմնուած է «ուժ»ի ցուցադրութեան վրայ: Նիքսըն ցարդ Հիւս. Վիէթնամի վրայ կատարուած ռմբակոծումները կը նկատէր «զինուորական անհրաժեշտութիւն» մէկ կողմէ պաշտպանելու համար ամերիկեան բանակը, որ աստիճանաբար կը քաշուի Վիէթնամէն եւ, միւս կողմէ, կեցնելու միջոց Հանոյի յարձակումը Հարաւ. Վիէթնամի վրայ: Արդ առջի օրուան իր յայտարարութիւններուն ընթացքին ռմբակոծումները նկատեց «դիւանագիտական օգտակար զէնք» մը հարկադրելու Հանոյի, որ լրջօրէն քննութեան առնէ Մ. Նահանգներու Մայիս 8ի առաջարկները՝ խաղաղութեան վերահաստատման համար: Այս կապակցութեամբ ան տեղեկացուց, թէ Փարիզի խօսակցութիւնները պիտի վերսկսին Յուլիս 13ին, այն ենթադրութեամբ, թէ «Հիւսիս. Վիէթնամցիները պատրաստ են բանակցիլ շինարար եւ լուրջ տրամադրութեամբ»: Նախագահին կարծիքով եթէ երկու կողմերը լուրջ խօսակցութիւններու ձեռնարկեն, պատերազմը կրնայ վերջ գտնել յառաջիկայ տարի:

Նախագահը, սակայն, հակառակ ենթադրութիւնն ալ նկատի առաւ, այն թէ խօսակցութիւնները եզրակացութեան եւ համաձայնութեան չեն յանգիր: Այդ պարագային ռմբակոծումները պիտի շարունակուին եւ «զինուորական ճնշումի այլ միջոցներ ալ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ստերլինկը կը շարունակէ իյնալ այն օրէն ի վեր երբ որոշուած էր որ «տատանի»: Ոսկին կը շարունակէ բարձրանալ:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐՈՒ Ատեանը անգամ մը եւս երեւան կը հանէ հսկայ մսխումներ եւ անկանոնութիւններ: Բայց ինչպէս ամէն տարի, շատ հաւանական չէ որ օգուտ մը ունենայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ արձակուրդի «մեկնելէ» առաջ վերջնապէս քուէարկեց Ձայնպատկերասփիւռի ծրագիրը, զոր Ծերակոյտը երեք անգամ մերժած էր միաձայնութեամբ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ պաշտօնական զեկոյց մը կը յայտնէ թէ բացարձակ եւ վճռական համաձայնութիւն գոյացած է Պաղեստինցիներու եւ լիբանանեան կառավարութեան միջեւ: Զեկոյցը կը շեշտէ թէ համաձայնութիւնը իրագործուած է «Լիբանանի շահուն, անոր գերիշխանութեան եւ հողային ամբողջականութեան պահպանման եւ պաղեստինցի ժողովուրդին շահուն հիման վրայ: Միւս կողմէ Տեղեկատուութեան նախարար՝ Խաչիկ Պապիկեան մեկնաբանած է Իսրայէլի փոխվարչապետ՝ Ալոնի ըրած յայտարարութիւնները իսրայէլեան Հարեց թերթին, շեշտելով թէ «Ալոնի կոչը հաշտութեան առանձին դաշնագրի մը համար Պէյրութի հետ պարզ խաղ մըն է որ կը ձգտի իրարու ձգել Լիբանանը եւ արաբ երկիրները:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՊՈՒՐԿԻՊԱ Թունուզ վերադարձաւ չորս օրուան այցելութենէ ետք, Փարիզ: Մեկնած ատեն յայտարարեց. «Ժամանակը եկած է որ Եւրոպա մտահոգուի իր «կակուղ փորով» ուր իսրայէլ-արաբական լարուածութիւնը կը փտի»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահը Երկուշաբթի օր Պոն կ'երթայ, ուր երկու օր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Վիլլի Պրանտի հետ: Այս հանդիպումը մաս կը կազմէ երկու երկիրներու տեսակցութեանց շարքին զոր կը նախատեսէ ֆրանքեւգերման դաշնագիրը:

ՖՐԱՆՍԱ այսուհետեւ 490 երեսփոխան պիտի ունենայ 487ի տեղ, համաձայն 1972 Յունիս 29ի օրէնքին: Երեք աթոռ աւելի կայ Ռոնի նահանգի մէջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ջանք կը թափէ որ Ելմտական իր նախարարը՝ Շիլէր չհրաժարի, ինչպէս սպառնացած էր եւ նոյնիսկ կատարուած իրողութիւն ալ նկատուած:

ՌԸՆՕ 1971ին վնասի տարի մը արձանագրած է: Առաւելաբար գործադուլն է որ վնաս պատճառած է, տրուած ըլլալով որ Ռեժին 60 հազար կառք պակաս արտադրած է:

ՇԱԲԱԹ ՕՐ սկսան Փարիզէն Յուլիսեան մեկնումները, ցուրտ եւ անձրեւոտ օդով ինչ որ ալ աւելի վտանգաւոր կը դարձնէ ճամբաները: Երեք միլիոն կառք ճամբայ կ'ելլեն Շաբաթ եւ Կիրակի: Եւ ի սկզբանէ կը նախատեսուի 200 մեռեալ...:

ԷՍՏՈՆԻԱ

—o—

Խորհրդային Էստոնիայի մայրաքաղաքի տուներուն վրայ զետեղուած պատկերասփիւռի անթէնները, առաւելաբար, Ֆինլանտայի պատկերասփիւռի յայտագիրները կը սփռեն տուներէ ներս: Հելսինքի, Ֆինլանտայի մայրաքաղաքը, Էստոնիայէն 50 մղոն հիւսիս կը գտնուի: Էստոնացիները արտաքին աշխարհի լուրերը կը ստանան հոնկէ եւ ահա թէ ինչու մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Հելսինքիի պատկերասփիւռի հաղորդումները հոն:

Էստոնացիները իրենց առանձին լեզուն ունին, որ շատ մօտ է ֆինլանտերէնին: Թալլին, որ մայրաքաղաքն է երկրին, միջնադարեան դիմագիծ մը ունի՝ գերման դրոշմով: Արդարեւ գերմանացի վաճառականներ սերունդէ սերունդ ապրած են հոն. արդէն քաղաքը կարեւոր մասով շինուած է անոնց կողմէ ԺԴ. եւ ԺԵ. դարերուն:

Այսուհանդերձ, քաղաքին մերձակայ շրջանները չեն կրցած խուսափիլ խորհրդային քաղաքներու դրոշմէն: Սակայն տուները աւելի կանոնաւոր ձեւով դասաւորուած են եւ կանաչութիւնը աւելի առատ է:

Պաշտօնական «պատմութեան» համաձայն՝ Էստոնիա 1940ին «խնդրած է», որ մաս կազմէ Խորհ. Միութեան, երբ ժողովրդային ինքնաբո՜ւխ ըմբոստութիւն մը ծագած է: Իրականութեան մէջ Մոսկուայի կարմիր բանակն է, եւ ոչ թէ ներքին ըմբոստութիւնը, որ Էստոնիոյ մէջ համայնավար վարչակարգ հաստատած է 1940ի ամառը, երբ Սթալին ապահովեց իր Պալթեան կողը: Այս ձեւով վերջ գտաւ Էստոնիոյ անկախութիւնը, որ 21 տարի տեւած էր: Էստոնիա անկախ դարձած էր Վերսայլի դաշնագրի հետեւանքով:

Խորհ. Միութիւն տասնեակ հազարաւոր էստոնացիներ աքսորեց դէպի Սիպերիա՝ լռեցնելու համար ժողովուրդին բողոքի ձայնը: Էստոնացիներ կը յիշեցնեն, թէ այդ թուականներուն հարիւր հազարէ աւելի հողի պարտադիր կերպով հաստատուած են Ուրալներէ անդին: Նոյն աղբիւրներու համաձայն, Սթալինի մահէն ետք աքսորեալներու մեծ մասը արտօնութիւն ստացած է իր երկիրը վերադառնալու:

Էստոնացիները հարկադրաբար հաշտուած են իրենց կացութեան հետ: Անոնց տնտեսութիւնը ամէնէն բեղունն է Խորհ. Միութեան 15 հանրապետութիւններու մէջ: Երկրագործութիւնը սկանտինաւեան մակարդակին կը մօտենայ: Ռուսեր յաճախ կ'ընդունին, թէ էստոնացիները յարգանք ունին «որակ»ի հանդէպ, բան մը, որ կը պակսի Ռուսիոյ մէջ:

Նախկին Մոսկուացիներ, որ այժմ Թալլին կը բնակին, գիտել կուտան, թէ ապրուստի մակարդակը հոս աւելի բարձր է: Խանութները աւելի լաւ պարենաւորուած են, յատկապէս ուտեստեղէնի մարզին մէջ:

Էստոնիոյ բնակչութիւնը 1.356.000 է (1970ի վիճակագրութիւն), որուն մէկ երրորդը Ռուս է: Այսպէս 1970ին 925.000 կը հաշուուէր տեղացի ժողովուրդը եւ 335.000 Ռուսերու թիւը, այսինքն բնակչութեան 24,7 տոկոսը: Ռուսերը օր աւուր կ'աւելնան: Էստոնիոյ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն անցեալ Մարտին, յատուկ նիստի մը ընթացքին, որոշեց «միջազգային ոգին» զօրացնել բնակչութեան խաւերուն միջեւ: Ասիկա կը նշանակէ, թէ այնքան ալ լաւ չեն յարաբերութիւնները տեղացիներու եւ Ռուսերու միջեւ:

Օտար այցելուները յաճախ առիթ կ'ունենան հաստատելու, թէ հակառուս տրամադրութիւն գոյութիւն ունի հոն: Այսպէս, սրճարաններու մէջ, երբ օտարներ կը փորձեն ռուսերէնով ապսպրել իրենց ուզածը՝ կը նկատեն, որ սպասեակները պարզապէս «չեն հասկնար» անոնց ըսածը:

Էստոնիա միշտ օտար զօրաւոր դրացիներու շուքին տակ ապրած է: Թալլին անունը էստոնական է եւ կը նշանակէ «դանիական քաղաք». ան այդպէս մնաց երեք հարիւր տարի Միջնադարուն: Զանազան թուականներու Էստոնիա ենթակայ եղած է Շուէտացիներու, Գերմաններու եւ Ռուսերու:

Էստոնացիներ հեգնանքով երբեմն հետեւեալ սրամտութիւնը կ'ընեն, իրենց ներկայ վիճակին անդրադառնալով — Անցեալին մենք բազմաթիւ թշնամիներ ունէինք, այժմ՝ միայն մէկ թշնամի ունինք...»:

Թ. Ա. Թ.

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

Արդիական տարազով հոգեբանական վէպի մշակման փորձն է կատարած գրագիտուհի Ատրինէ Տատրեան իր վերջին՝ «Զօրրորդ մը կը փնտռուի» ընդարձակ վէպով: Նիւթը արդիական ու հոգեբանական ըլլալու տուեալները կը հայթայթէ անկասկած: Կեդրոնական դէմքը կը մնայ Սօսի, Պոլսէն Փարիզ կայք հաստատած հերոսուհին, որ իր մտերմական շրջանակին մէջ եւ գիրի ու գրականութեան սիրոյ ճամբով կը կապուի Վազգէնի: Այս վերջինը, սակայն, ամուսնացած է Պրինհիլտէի հետ, օտարուհի, որ նախանձով կը դիտէ «մտերմութեան կապը», որ հետզհետէ սիրոյ գրաւական կը դառնայ: Ուրեմն, երկու հերոսուհիներու «բախում» եւ նաեւ՝ անխուսափելի բարդութիւն, քանի որ Վազգէն չի կրնար եւ չուզեր բաժնուիլ իր կնոջմէն: Ասկէ նաեւ Զօրրորդի մը փնտռտուքը, այսինքն Սօսիի ամուսնութեան պարտադիր ձգտումը մէկն ու մէկուն հետ: Եւ այսպէս քանի մը տիպարներ եւս կը տողանցեն գիրքին էջերուն մէջ, անոնք մնալով սակայն երկրորդական դիրքի մէջ:

Հոգեկան ներքին բարդ եւ խոր անցքերու եւ վիճակներու պատկերացումը գրագիտուհին փորձած է կատարել արդիական տարազով, երբ պատմելու փոխարէն պատկերներու յաջորդական հիւսքով ու խորհրդածութիւններու ճամբով (անոնք կը ձգտին ներքին տագնապներու եւ տրամադրութիւններու արտայայտիչն ըլլալ) կը ներկայացուին հոգեբանական սուզումները վիպագրին:

Հեղինակը, սակայն, փորձութեան է ենթարկած ինքզինք արդիական տարազով հոգեբանական վէպ մշակելու իր ձգտումին մէջ: Որովհետեւ ասիկա կ'ենթադրէ վիճակներու յաջող եւ տպաւորիչ պատկերացում եւ, միւս կողմէ, յարափոփոխ «նկարները», որքան ալ տարբեր շրջանակներ ունենան անոնք, անպայման պէտք է հիւսուին տրամաբանական շաղկապութեամբ: Կապը ո՛չ միայն ներքին պէտք է ըլլայ (նիւթը) այլեւ արտաքին (պատկերները): Այս իմաստով «Զօրրորդ մը կը փնտռուի»ն կը կաղայ: Կայ նաեւ վէպի ընդգրկած լեզուի եւ ոճի պարագան: Ա. Տատրեան արդիական ըլլալու ձգտումով աշխատած է կէտերու եւ վերջակէտներու մէջ պարփակել կարճ նախադասութիւններ: Մտադրութիւնը լաւ է, սակայն, այս պարագային ցայտուն է անոր ճիգը, որ արուեստական է անկասկած: Ասկէ նաեւ կիսատ-պռատ նախադասութիւններ, հայերէնը խոցող սա ձեւի տողեր՝ «Բիչ ետք կուգար ո՞ր սրճարանը»: «Ետեւէն նայած մնաց»: «Երբ դուրս ելաւ հաստատ կոխեց» եւն.: Տեղ-տեղ պատկերները կը թուին յաջող ըլլալ, առանց տպաւորիչ դառնալու: «Սենեակը թեւերը թափահարող աքաղաղի մը նման արթնցաւ: Մութը նօսրացաւ: Առտուան լոյսը հակիթէն դուրս ելլող վառեակի մը պէս կեղեւը կոտրեց եւ դուրս ելաւ չփոթած բայց կենսունակ»:

Եզրակացնենք: Հեղինակը փոյթ տարած է իր գրածն ու պատմածը, բայց իր ապրումը չի ճառագայթեր, հասնելու համար մինչեւ ընթերցողին: Հոն կայ բացակայ մը, որ այս պարագային հաղորդականութեան շունչն է, փոխանցիկ ջերմութիւնը:

Ուղղութիւն, գրգիռ եւ թափ կը պակսին հոն եւ հաւանաբար անոնց պակասին պատճառով է, որ «Զօրրորդ մը կը փնտռուի»ն դուրս կը մնայ մեր յիշողութենէն, անգամ մը որ կը փակուի հատորը:

×

Արամայիս Սրապեանի արձակ եւ չափածոյ գործերու հատընտիրն է լոյս ընծայած «Հայաստան» հրատարակչականը «Անաւարտ երգ» ընդհանուր խորագրին տակ: Հատորը կազմած եւ խմբագրած է Վ. Թաքիէսեան, իսկ Ստ. Թոփչեան սեղմ գիծերու մէջ ներկայացուցած է ողբացեալ գրագէտին կենսագրականն ու կատարած կարգ մը խորհրդածութիւններ անոր գրականութեան մասին: Անաւարտ երթը խորքին մէջ Սրապեանի ընդհատուած երթն է կեանքի բաւիղներուն մէջ:

Ողբացեալ գրագէտը իր գրչի առաջին փորձերը կատարած էր «Յառաջ»ի մէջ, որ շատ-շատերու համար դարձած է գրական դպրոց: Արդարեւ, Շ. Միսաքեանի քաջալերութիւնը խթան է եղած անոր՝ մշակելու եւ ծաղկեցնելու գրական էջեր:

Առաջին բաժնի 74 էջերու մէջ խմբագիրը ներկայացուցած է շուրջ 60 բանաստեղծութիւն, ընդհանրապէս քաղուած անոր «Հանդիպումներ մուսային հետ» եւ «Ազոլոյէն Վենետիկ» չափածոյ հատորներէն: Մեծ բան կարելի չէ ըսել Ա. Սրապեանի բանաստեղծական վաստակի մասին: Բանաստեղծութիւնը ըլլալով դժուարագոյն սեռը կամ մարզը գրականութեան՝ քիչեր ի վերուստ ունեցած են կոչումը դառնալու բանաստեղծ, տարազը առնելով իր ազնուագոյն իմաստով: Զգայնութիւնը չէ որ կը պակսի անոր մօտ եւ ո՛չ ալ լեզուի հանդերձանքը, բայց, որքան ալ հակասական թուի առաջին իսկ առթիւ, ճի՛շդ այս զոյգ առանձնայատուկ գիծերուն հետեւանքով է, որ անոր քերթողական արուեստը կը տկարանայ ու կը վնասուի: Պարզ է, թէ ինչո՛ւ: Զգայնական տարրը աւելի շեշտելու եւ, հետեւաբար, զայն ոսկեզօծելու տրամադրութիւնը զինք կը մղէ արտաքին միջոցներ որոնելու: Այս ճամբով ակնյայտնի կը դառնայ արուեստական ճիգը բառարանային բառեր դասաւորելու, «գերյուզող» խօսքեր ըսելու: Եւ ահա թէ ի՛նչպէս տեղ-տեղ նշմարուող բանաստեղծական շնորհը կը զգեստաւորուի պարեգօտով մը, որ կրնայ գրաւիչ դառնալ առերեւոյթ, բայց ո՛չ երբեք բանաստեղծական իբրեւ խորք:

Յամենայն դէպս, անոր քերթողութեան գլխաւոր յատկանիշը կը մնայ նկարագրական ձեւը, որ աւելի կը յարմարի արձակին: Կը թուի, թէ հատորին խմբագիրն ալ նոյն եզրակացութեան է յանգած, քանի որ գիրքին երկու երրորդը յատկացուցած է Ա. Սրապեանի արձակ էջերուն:

Գրագէտը «Ջէնքի տակ» եւ «Ալպեան ասմիկներու հետ» զոյգ գործերով զինուորական բժիշկի իր օրագրութիւնն է ներկայացուցած: Դիւրասահ լեզուով մը, որ անտարակոյս Մխիթարեան դպրոցի կնիքը կը կրէ, ան վիպապաշտ աչքով է դիտած իր շրջապատի անցքերն ու երեւոյթները, որոնք տուեալ պարագային փոթորկոտ են եւ մահաշունչ: Պատերազմի դաշտը՝ Ալպանիա թէ Յունաստան, մարդկային ողբերգութեան զանազան երեսները կը ցուցադրէ: Ու ինք՝ իբրեւ բժիշկ ականատես է ու վկայ ֆիզիքական ու հոգեկան տագնապներու, ողբերգութիւններու: Գրագէտը յաճախ կը յաջողի բնութեան գեղեցիկ պատկերներ քանդակել, հոգեվիճակներ պատկերացնել՝ անդրադարձ ակնարկով մը դէպի իր տառապագին անցեալը:

Ա. Սրապեան կը սիրէ զունազարդել իր լեզուն: Եւ եթէ յաճախ այս ձեւով աւելի վիպական մթնոլորտ մը կը ստեղծուի, միւս կողմէ, սակայն, տողերէն շատեր կը դառնան արուեստական՝ տալով անոնց տկար զգացականութեան նկարագիր:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

— «Զօրրորդ մը կը փնտռուի», վէպ, գրեց՝ Ատրինէ Տատրեան, հրատ. Պոլիս, 1971:

— «Անաւարտ երգ», Արամայիս Սրապեան, հրատ. Երեւան, 1971:

«ՄՇԱԿ»Ի ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ.— «Մշակ» թերթի հրատարակութեան (1872) հարիւրամեակին առթիւ Տոքթ. Ե. Պետրոսեան երկար մենագրութիւն մը լոյս ընծայած է «Պատմա-բանասիրական հանդէս»ի այս տարուան Ա. թիւին մէջ: Կը ներկայացնենք հատուած մը, ուր կը պատկերացուի «Մշակ»ի դերը հայ վիպագրութեան զարգացման ասպարէզին մէջ:

Մեծ է «Մշակ»ի դերը հայ վիպագրութեան զարգացման գործին մէջ: Ակնառու է յատկապէս Րաֆֆիի ծառայութիւնը: Թերթին մէջ լոյս ընծայելով իր պատմուածքներն ու վէպերը («Ոսկի աքաղաղ», «Ջալալէդդին», «Խենթը», «Դաւէթ բէկ» եւն.), Րաֆֆի, ինչպէս Թումանեան նկատել կուտայ, կը բարձրանայ միաժամանակ բարձրացնելով «Մշակ»ը: Թերթը նպաստեց եւ զարկ տուաւ նաեւ գրական փոքր ձեւերու զարգացումին՝ այսինքն՝ ակնարկի, պատմուածքի, ուղեգրութեան՝ տպագրելով Րաֆֆիի, Շիրվանզադէի, Լէոյի, Փափազեանի եւ այլ հեղինակներու այդ սեռերու գործերը:

«Մշակ»ի հրատարակութեան առաջին տարիներուն իսկ վերջնապէս յաղթանակեց աշխարհաբարը, երկար լեզուապայքարէ մը ետք: Լեզուն հարստացնելու, զարգացնելու համար ան յատուկ ուղղութիւն որդեգրած էր, որուն հիմնական տեսակէտները կը պարզուէին յատուկ յօդուածաշարքերով՝ «Լեզու եւ կեանք», «Հայոց լեզու», «Աշխարհաբար լեզու», «Ժամանակակից Հայոց լեզուի մշակութիւնը» եւայլն:

«Մշակ»ի ուղղութիւնը, կը գրէ Րաֆֆի, խիստ բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ վիպագրութեան վրայ: Նրա օրերում վիպագրութիւնը աւելի լայն շրջանակի մէջ գրեց իւր պատկերները... Նա աւելի խոր թափանցեց զանազան դասակարգերի բոլոր ծալքերի եւ բոլոր խաւերի մէջ եւ երեւան հանեց նոր տիպարներ, նոր երեւոյթներ: Քննադատական ոգին միացաւ արհեստի գեղեցկութեան հետ եւ վիպագրութիւնն աւելի ռէալական հողի վրայ դրուեցաւ»: «Մշակ»ի օրով, կ'աւելցնէ Րաֆֆի, գաւառական բարբառները ընկան եւ գրական լեզուն առաջին անգամ համարձակութիւն ունեցաւ վէպի լեզու լինելու»:

Բացառիկ է «Մշակ»ի դերը հայ քննադատական, գեղագիտական մտքի, թատրոնի եւ թատերագրութեան զարգացման ասպարէզին մէջ: Հոն տպուեցան Րաֆֆիի աքանչելի գրախօսականները, Սունդուկեանի «Էլի մէկ զոհ», «Քանդած օճախ» թատերախաղերը, Գ. Սրուանձտեանի «Գրոց-բրոց» հաւաքածոյի մասին: Թերթի էջերուն մէջ իրենց քննադատական մկրտութիւնը ստացան Լէօ, Սուրխաթեան եւ ուրիշներ: Հայ եւ օտար ականաւոր գրողներու մասին Արծրունիի գրած յօդուածները, թատերական գրախօսականները կը նախադծեն հայ քննադատական մտքի մէկ փայլուն շրջանը: Այդ յօդուածներուն մէջ արծարծուած են իրապաշտութեան, ինքնատիպութեան, վիպապաշտութեան, գրականութեան տեսութեան վերաբերեալ այլ եւ այլ հարցեր: Արծրունի յատուկ յօդուածներով անդրադարձած է Ալիշանի, Նալբանդեանի, Րաֆֆիի, Սունդուկեանի, Պատկանեանի, Շիրվանզադէի, Տիւսաբի ստեղծագործութիւններուն: Սունդուկեանի «Պէպօ»ի, Շիրվանզադէի «Իշխանուհի»ի մասին անոր գրած յօդուածները ակնառու են իրենց արծարծած հարցերուն կարեւորութեամբ: «Ազգերի հասարակական եւ, մանաւանդ, քաղաքական կեանքի վերածնութեան վրայ, կը գրէ ան, գլխա –

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ —ՄԷԿ ՍԽԱԼԸ— ՓՐԿԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Պատերազմի ոճրագործներուն դատավարութեան թղթածրարներու փաստաթուղթերը ուսումնասիրելով Ռէմոն Քառթիէ կը լուսաբանէ Բ. Աշխարհամարտի կարգ մը առեղծուածները:

1940 Հոկտեմբեր 27ին Հիթլէր կը գտնուէր Մոնթուառ: Նոր տեսեր էր Փէթէնը եւ Լավալը: Քանի մը օր առաջ ալ գացած էր Հանտայ տեսնելու Ֆրանքօն: Անգլիոյ դէմ կը կռուէր եւ իր ծրագրին մէջն էր գրաւել Ճիպրալթարը: Յանկարծ դպայացունց լուր մը կը հասնի Հռոմէն թէ՝ Իտալիան Յունաստանի վրայ յարձակելու նախօրեակին կը գտնուի եւ թէ մօտալուտ էր թշնամութեանց սկիզբը:

Զափազանց անհաճոյ էր լուրը Հիթլէրի համար: Իր քաղաքականութիւնն էր առ այժմ խաղաղ վիճակի մէջ պահել Պալքանները: Կը վախնար որ Թուրքիա կը միջամտէր եւ պատերազմը կրնար մղուիլ երկու ճակատի վրայ: Որով աճապարեց տեսնել Մուսոլինին, որուն վրայ մեծ վստահութիւն ունէր:

— Ֆիւրհը՛ր, շատ ուշ է: Կը քալենք եւ արդէն մեր զինուորները մտած են Յունաստան այս առտուան ժամը վեցէն ի վեր:

Բացորոշ էր Հիթլէրի դժգոհութիւնը:

— Հոգ մի ընէք, կ'աւելցնէ Մուսոլինի, քանի մը օրէն ամէն բան կը վերջանայ:

Թէեւ երկու առաջնորդները շարունակ կը կրկնէին թէ անքակտելի էր իրենց միութիւնը եւ թէ Առանցքը դրուած էր ամուր հիմերու վրայ, սակայն երբ հարցը կը վերաբերէր լուրջ խնդիրներու, իւրաքանչիւրը կ'աշխատէր իր սեփական անկիւնէն:

Հիթլէր վստահութիւն չունէր ոչ թէ Մուսոլինիի, այլ Իտալիոյ քաղաքական եւ զինուորական անձնաւորութեանց վրայ: Ըստ մառեշալ Քայթըլի, Հիթլէր կ'ըսէր. «Ինչ որ Մուսոլինին գիտէ, Չիանօ գիտէ, ինչ որ Չիանօ գիտէ, Լոնտոնը գիտէ»: Այս էր պատճառը որ իր պատերազմի ընկերոջ կը յայտնէր միայն այն, ինչ որ չէր կրնար ծածկել այլեւս:

1941 Յունիսին ամէն բանի մասին խօսեցաւ Հիթլէր Մուսոլինիի հետ, բացի Ռուսիոյ դէմ պատերազմի պատրաստութեանց մասին: Մուսոլինի լսեց լուրը ձայնասփիւռէն: Շատ ուշ հասաւ Հիթլէրի իրեն ղրկած նամակը:

Մուսոլինին ալ իր կարգին քօղարկելով կը հետապնդէր իր սեփական քաղաքականութիւնը: Շատ անգամ կը ծածկէր իր ծրագիրները, վախնալով Գերմաններու ընդդիմութենէն:

Հիթլէր կը գրէր Մուսոլինիի թէ՝ «նպատակ ունէր, իրենց տեսակցութեան միջոցին, Ֆլորանսի մէջ, ըսելու թէ պէտք է յետաձգէր Յունաստանի պատերազմը տարուան մէկ լաւ եղանակին եւ մինչեւ Ամերիկայի նախագահին ընտրութիւնը: Ոչ մէկ բանի պէտք էր ձեռնարկել նախքան Կրետէի կայծակնային գրաւումը, նաեւ կ'աւելցնէր թէ նպատակ ունէր գործնական ծրագիրներ առաջարկելու գերմանական անկարգելի, զօրքի եւ օդային փոխադրութեանց մասին»:

Բայց Ֆլորանսի շոգեկառքը ուշ հասաւ:

Ալպանիոյ մէջ թշնամութեանց սկսելէն տասնըհինգ օր ետք, իտալական բանակը դժուարութեան մատնուած էր: Երկու ամիս ետք տագնապալի վիճակի մէջ էր եւ քանի մը ամիս ետք արդէն յուսահատական վիճակ ունէր:

Հիթլէր իսկոյն հասկցաւ թէ չէր կրնար չմիջամտել: Յունաստանի դէմ յարձակումը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 28ին: Նոյեմբեր 12ին բանակին հրամանատարը հրաւիրուեցաւ որպէսզի գրաւէ Յունաստանը Եգէականի հիւսիսէն: Այսպէս, Գերմանիան բռնուեցաւ Պալքաններու ցանցին մէջ:

1941 Յունուարին իտալացի սպայակոյտի պետ զօրավար Կուցոնի պարզեց կացութիւնը Հիթլէրի եւ անոր սպաներուն թէ՝ Իտալիան Ալպանիոյ մէջ քսանեւվեց զօրաբաժին ունէր, թէ երեք եւս պիտի ղրկէր եւ թէ նպատակ ունէր յարձակելու տասը զօրաբաժինով հիւսիսային թիկունքէն Քորիցայի ուղղութեամբ: Բացայայտ էր որ Գերմանիա սկեպտիկ էր այս գործողութեան մասին: Ասկէ զատ զօրավարը կը փափաքէր որ Գերմանիա իրեն զօրավիգ կանգնէր Ալպանիոյ մէջ:

Հիթլէր պատասխանեց թէ «յարմար չէ, որովհետեւ այն զինուորները զոր քեզի պիտի ղրկենք, պէտք է պահուին ճակատի ետին, իսկ եթէ հոն Գերմանները թեւերը ծալած սպասեն, բարոյական խիստ վատ ազդեցութիւն պիտի ձգէ ձեր զինուորներուն վրայ, որոնք բուռն ճակատամարտ կը մղեն: Իսկ եթէ այս զինուորները պատերազմի մէջ մտնեն կանխահասօրէն, պիտի տարածուի պատերազմը դէպի հարաւ-արեւելք: Շատ անհաճոյ պիտի ըլլայ որ Թուրքիա Անգլիոյ կողմը հակի, անոր տրամադրութեան տակ դնելով իր օդակայանները: Պոլիս-Քոսթանցա 380 քիլոմեթր է»:

ՌԷՅՄՈՆ ՔԱՌԹԻԷ

(Շար. – 1)

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի
ՄՇԱԿ. ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

—0—

Յունիս 1971էն Յունիս 1972, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մշակութային Յանձնախումբը դըլխաւորութեամբ Պ. Գրիգոր Համբար – ձումեանի գնահատելի գործունէութիւն մը ցուցաբերեց գաղութիս մէջ:

Մէկ տարուան շրջանին, այդ յանձ – նախումբը ճաշակաւոր եւ մանաւանդ ոբակաւոր յայտագրեր պատրաստեց, ընտիր հասարակութեան մը համար: Գրա – կան, արուեստի, երաժշտական թէ չարժանկարի մարզերուն մէջ, Յանձնախումբին գլխաւոր մտահոգութիւնն եղաւ դուրս ելլել տափակութեանց շրջագիծէն, ներկայացնելու համար յայտագրեր որոնք համապատասխան ըլլան փարիզեան արդի գեղարուեստական ըմբռնումին: Այս տրնչութեամբ է որ Յանձնախումբը կազմակերպեց դասախօսութիւններ, երաժշտական առաջին ունկնդրութիւններ եւ ընդհանրապէս նորութիւն մը բերելու ճիգ մը թափեց:

Այս հաւաքոյթներու եզրափակիչ երեկոյթն էր որ տեղի ունեցաւ Յունիս 20ին, Կիմէի Թանգարանի գեղեցիկ սրահին մէջ, ուր փութացած էին աւելի քան 400 հոգի, մէկ քառորդով՝ օտար:

Յայտագրին առաջին մասին մէջ, որ զուտ երաժշտական էր, առիթն ունեցանք լսելու հայ արդի երաժիշտներու նոր գործերը որոնց երկուքը առաջին անգամ կը ներկայացուէին Ֆրանսայի մէջ, իսկ մէկը՝ աշխարհի մէջ:

Արնօ Բաբաջանեանի դաշնակի սիւիթը, որու գլայուն մեկնաբանում մը տուաւ Այտա Պասմաճեան, շատ քնարական կառոյցի մը կը միացնէ հարազատ ներ – շնչում մը:

Սիրվարդ Գալանճեանի դաշնակի, ջութակի եւ թաւջութակի Թրիօ Փասթորալը լաւ կառուցուած քոնթրըփուէնի մը կողքին կը բերէ նաեւ հայկական ներշնչումի մը հմայքը: Այտա Պասմաճեան, Մարի-Ֆրանսուազ Վիօ եւ Պէաթրիս Տիրինեան ուժգին մեկնակատարում մը տուին:

Անհամբերութեամբ եւ հետաքրքրու – թեամբ կը սպասուէր Լորիս Ճգնաւոր – եանի Պալէ Ֆանթասթիքին: Իսկապէս, զարմանահրաշ կտոր մը, որ յաղթական ընդունելութիւն մը գտաւ: Այս գործը որ կը համախմբէ երեք դաշնակ եւ ինը փերքիւսիոն, կեանք կ՚առնէ կչռոյթի բացառիկ շունչով մը: Յաջորդաբար բուռն, ինքնամփոփ եւ կրակոտ, ան երաժիշտ – ներէն կը պահանջէ սերտ հաղորդակցութիւն մը: Էտուար Էքսէրժան, Տոմինիք Պօ, Միշէլ Ժօմ (դաշնակ) եւ Իլ–տըր – Ֆրանսի նուագախումբին փերքիւսիոն – ները, փայլուն հեղինակութեան ներքեւ Րաֆֆի Պետրոսեանի, որ այդ իրիկունը վարպետօրէն դաշնակը փոխարինած էր ճպոտով, շատ յաջող մեկնարկումները եղան այդ գործին:

Յայտագրին Բ. մասին մէջ Պ. Գրիգոր Համբարձումեան տարեկան տեղեկագիրը ներկայացուց յանձնախումբի գործու – նէութեան: Բծնական ոգիով պատրաստուած այդ զեկուցումը նաեւ վերլուծումն էր կարգ մը հարցերու, որոնք կապ ունին ընդհանրապէս նման գործունէութեան մը հետ:

Ապա կարգ մը կարճ ելոյթներէ ետք չարժարուեստի մասին իբրեւ մաս–մե – տիա, ներկայացուեցաւ Պարսկաստանի նուիրուած կարճ փաստանկար մը:

* * *

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

—0—

Դպրոցասէր վարժարանի Նորակառոյց սրահին մէջ է, որ հրաւիրեալներու եւ ծնողքներու ներկայութեան, կիրակի, Յունիս 25ին, տեղի ունեցաւ կրթարանի տարեվերջի հանդէսը:

Դպրոցի երգչախումբը՝ խմբավար Գէորգ Եանպէկեանի վարժ ղեկավարու – թեան տակ Ֆրանսերէն եւ հայերէն գողտրիկ երգերու փունջ մը հրամցուց ներկաներուն, «Մարսէյլէզ»ն ու «Ծաղկիր ազատ հայրենիք»ն երգելէ ետք: Հաճելի էր սանուհիներու շրթունքներէն լսել «Երեւանեան զարունը», «Իմ հեռաւոր հայրենիք», «Էրեբունի» եւ այլ երգեր, յաջող մեկնարկութեամբ:

Ապա յաջորդաբար արտասանեցին աշակերտուհիներ Մանուշակ Գասպարեան, Սիլվի Ֆնտըքեան, Լուսին Փէքմէզեան, Արմենուհի Ճիրիկեան եւ Լիտիա Գիւ – փէլեան: Նկատելի էր բոլորին համարձակ կեցուածքը, օրինակելի առոգանութիւնը եւ ջերմ զգացումը քերթուածներու արտասանութեան ատեն:

Դպրոցասէր վարժարանի տնօրէնուհին՝ Օր. Գարագաշեան, հակիրճ տեղեկագրութեամբ ներկայացուց կրթարանի ուսումնական տարուան պատկերն ու հունձքը: Վարժարանի աշակերտութեան թիւն է եղած 67, իսկ ուսուցչական կազմը ունեցած է 9 Ֆրանսացի ուսուցիչ – ուսուց – չուհիներ եւ վեց հայ կրթական մշակ – ներ, որոնցմէ երեքը՝ դիւչերօթիկ: Հայերէն լեզուի, երգի, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքներով աշակերտուհիներուն կը ջամբուի հայեցի կրթութիւն: Գրադարանէն օգտուած են սանուհիները կարդալով 20 հայերէն եւ 450 Ֆրանսերէն գիրք: Վարժարանը ունի արենոյշներու եւ արծուիկներու առանձին խումբեր:

Պրըվէի քննութիւններուն ներկայացած են եօթը հոգի, յաջողած հետեւեալ վեց աշակերտուհիները.— Այտա Յակոբեան, Ալին Պակէ, Հոխիսմէ Տէմիրճեան, Սեդա Ֆէրէչէթեան, Ծովինար Գույումճեան եւ Միրիէլ Մինասեան: Սեքք – փիէայի քննութիւնները յաջողութեամբ անցուցած են Քրիսթին Մարտիկեան, Ծովինար Մազմանեան եւ Արմենուհի Ճիրիկեան:

Վկայականներու եւ մրցանակներու յանձնումը կատարուեցաւ ձեռամբ Ռէն – սի փոխ–քաղաքապետ Ռուէլի եւ Գիտ Ծ. Վրդ. Նազգաշեանի, որ իր փակման խօսքին մէջ շեշտելէ ետք կրթական յարկին կատարած օգտակար աշխատանքը հայեցի դաստիարակութեան մարզին մէջ, թելադրեց սիրել եւ քաջալերել Դպրո – ցասէրը իր օգտաշատ եւ ազգօգուտ գործին համար:

Ամավերջի հանդէսի պաշտօնական բաժնէն ետք ներկաները բոլորուեցան սեղաններու շուրջ՝ ընտանեկան մթնոլորտի մէջ շարունակելու երեկոյթը մինչեւ ուշ ժամանակ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՍԷՆ-ՌԱՖԱՅԷԼԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

—0—

ՍԷՆ–ՌԱՖԱՅԷԼ (Յատուկ).— Հայ կնոջ ամէնէն բնորոշ գիծը ինքնամոռաց անձ – նուիրութիւնն է:

Այս համոզումով ու գիտակ – ցութեամբ է որ կը կատարուին յաճա – խակի այցելութիւնները որուն փաստացի ապացոյցը տուին նաեւ Ֆր. Կապ. Խաչի Մարսէյլի շրջանի անդամուհիները, ո – րոնք յաջողեր էին երիտասարդէն ամէ – նէն տարեցը խումբին միացնելով ստուար խումբով ներկայանալ հայկական տուն, Յունիս 24ին:

Ամիսներու ընթացքին, Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ պատրաստած իրենց հանդէսի ներկայացումը անյարմար թը – ւականի որոշմամբ ձախողած ըլլալուն ցաւն ունէին, սակայն իրենց ընկերացող երէցկին Տէտէեանը լիովին լրացուց այդ պակասը, իր անսպառ ձայնով հմայեց բոլորը, այցելութեան ամբողջ տեւողութեան իր երգերով խանդավառեց եւ հաս – ցուց այն աստիճանին որ մի քանի ժո – ղովրդական երգեր ալ կատարուեցան խմբովին: Ժամանակը անզգալաբար կը յառաջանար, հետեւաբար վերջ գտաւ այս ջերմ մթնոլորտին մէջ սահող հաւաքոյթը «Տէր ողորմեա»յով:

×

Այցելութիւնները բարոյական գետնի վրայ ունին իրենց առաւելութիւնները: Երբ կուգան, ականատես կ՚ըլլան հոն տիրող կանոնաւորութեան, մաքրութեան եւ այն խնամքներուն, հոգածութեան, նաեւ հանգստաւէտ պայմաններուն, զորս կը վայելեն անխտիր բոլորը, առաւել համոզուած, հիանալով կը վերադառնան, հպարտ՝ նման հաստատութիւններու գոյութեամբ:

Յոգնեցուցիչ եւ զոհողութիւն պահանջող խմբական այցելութիւններու բոլոր դժուարութիւնները նկատի առնելով կըրնանք գնահատանքի մեր բաժինը բերել ու անկեղծօրէն շնորհաւորել կազմակերպիչ մարմինները:

×

Մայիսի ընթացքին ալ ունեցանք տօնական օրեր եւ այցելութիւններ: Մայիս 28ին Մայրերու տօնն էր եւ ամէն մէկ տօն պատշաճօրէն կը յարգուի տնօրէնութեան կողմէ մասնաւոր ուշադրութեամբ եւ չեչտուած խնամքով: Այդ օրն ալ ճաշի սեղանին վրայ, ամէն մայրիկ գտաւ իր նուէրը:

Յաջորդ օրը, Մայիս 29ին Մշակ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի տիկիններն էին, որոնք եկած էին Մայրերու օրը տօնել մեզի հետ:

Լ. Փ.

ւորապէս ներգործութիւն են ունեցել անխնայ ինքնաքննութեան մեթոդին հետեւող գրողները, հասարակական ախտերի անխնայ մերակողները… Այն բոպէից, երբ մի ազգի գրականութեան մէջ սկսում է յայտնուել անխնայ ինքնաքննութիւն, կարելի է հաստատ ասել, որ այն ազգի համար սկսւում է հասարակական եւ քաղաքական մի նոր դարագլուխ»:

Արծրունիի կարծիքով «ամէնից երեւելի» իրապաշտ գրողներն են եղած Տիքընս, Վոլթէր, Պալզակ, Տօտէ, Գոգոլ, Օստրովսկի, հայ գրականութեան մէջ՝ Սունդուկեան, Րաֆֆի: Նախորդ տասնամեակի հայ վիպագրութեան հիմնական թերութիւնը համարելով «մտակող ուղղութեան» պակասը, Արծրունի անհրաժեշտ կը գտնէ այնպիսի գործերու ստեղծումը, որոնք «ժողովրդի վրայ ազդելու ունակութիւն ունենան»: Ան մեծապէս կը գնահատէր գրականութեան եւ արուեստի հանրային արժէքը: Գրականութեան կոչումն է կրթել ժողովուրդը, «զարգացնելով նրա մէջ արդար մտքեր, ճշմարիտ գաղափարներ, նուրբ գեղարուեստական ճաշակ, «օգտաւէտ հմտութիւններ, մարդասիրական բարձր զգացմունք, այդ բառի լայն նշանակութեամբ»: Արծրունիի համար գրագէտը հանրային գործիչ մըն է: Իրապաշտ գրողի հետեւող հեղինակին պարտականութիւնն է ըստ իրեն «պարզեցնել այս կամ այն հասարակական հարցը, դնել մեր առջեւ մի հասարակական խնդիր, որ մեզ մնում է լուծելու, յառաջ մղել ժամանակակից կեանքի մէջ օրական (իմա՛ արդիական) հարց դարձած մի երեւոյթ»: Արծրունի կ՚ուզէր, որ հայ գրողները «մշակուած ձեւի եւ մտքի կողմից կատարեալ գրուածքներ» ստեղծագործեն:

Ե. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Բոլոր այս խօսքերը չէին կրնար գոհացնել Շաղիկը, որ դրական ապացոյցներու պէտք ունէր: Ի զուր իր հարցափորձը առաջ տարաւ հաստատ յենակէտ մը գտնելու յոյսով:

Սուրբիկի ամբաստանութիւնները հետզհետէ տարտամ ու անորոշ կը դառնային: Յայտնի կ՚երեւար, որ սպասուհին բան մը չէր տեսած, այլ ճամբու դրուելէն զգացած սրտմտութենէն էր, որ իրեն չարախօսութիւնները ընել կուտար:

Շաղիկ յուսախաբ եղած էր: Եւ սակայն չէր ուզեր անոր օձիքը թողուլ:

Անպատճառ պէտք ունէր Սուրբիկի՝ իր ամուսնոյն հետ հաշտուելու համար:

Սատանայական հնարք մը խորհեցաւ: Ձայնը ցածցուց եւ ըսաւ Սուրբիկին.

— Կ՚ուզե՞ս դրամ շահիլ:

— Դրամ շահիլ ո՞վ չուզեր, հանըմ, պատասխանեց սպասուհին, որուն աչքերը յոյսի նշանով մը շողացին:

— Եթէ խօսքս աղէկ մտիկ ընես եւ ըսածներս կէտ առ կէտ կատարես, քեզի աղուոր դրամ կը շահեցնեմ:

— Ի՞նչ պիտի ընեմ, ձեռքէս գալի՞ք բան է…

Տիկին Շաղիկ պահ մը հեռացաւ սենեակէն, յետոյ վերադառնալով եւ երեք մէճիտիէ դնելով Սուրբիկի ձեռքը, ըսաւ.

— Կարծեմ զեղը պզտիկ տղայ մը ունիս:

— Այո, Շաղիկ հանըմ, վեց տարեկան մանչ մը ունիմ:

— Այս դրամը զրկէ, թող իրեն հագուստ շինեն… կամ դուն ատեղէն առ, զրկէ:

— Շատ շնորհակալ եմ, Աստուած կեանք տայ ձեզի, գոչեց սպասուհին յուզուած շեշտով մը, Աստուած Պօղոս էֆէնտիին վատակը աւելցնէ…

— Եթէ իմ խօսքս մտիկ ընես՝ դեռ ասոր պէս շատ դրամներ ձեռքդ կ՚անցնին, ըսաւ Շաղիկ չարաճճի նայուածքով մը:

— Հրաման ըրէ, հանըմս, ձեռքէս ինչ որ գայ՝ ընեմ, պատասխանեց Սուրբիկ:

— Այս գիշեր գործդ լմնցնելէ ետքը կրնա՞ս հոս գալ:

— Ինչո՞ւ չէ, կուգամ, էֆէնտին ու հանըմը կերակուրը ուտելէն ետքը ալ ինծի գործ չի մնար որ…

— Միայն թէ առաջուց գործը կարգադրենք… հոս գաս նէ՝ քեզ Պօղոս էֆէնտիին պիտի ներկայացնեմ եւ անոր պիտի պատմես քիչ մը առաջ ըսածներդ:

— Կը պատմեմ, հանըմ, բայց ետքը գլուխս փորձանք մը չգայ:

— Խե՞նթ ես, ի՞նչ փորձանք, մենէ խօսք դուրս չելլեր, ասկէ զատ ինչ ալ որ ըլլայ, քու անունդ գաղտուկ կը պահենք, անոր համար վստահ եղիր… մեր միտքը բոլորովին ուրիշ է:

— Կը հասկնամ, պատասխանեց Սուրբիկ նրբօրէն:

Արդարեւ սպասուհին արդէն իսկ կռահած էր այս մանրակրկիտ հարցափորձին չարժառիթը: Գիտէր թէ ինչեր խօսուեր էր տիկին Շաղիկի մասին, գիտէր նաեւ, թէ որո՞նք եղած էին պատճառը ղայթակղութեան երեւան ելլելուն: Հիմա փոխադարձ վրէժխնդրութիւնն էր, որ կը պատրաստուէր ու ինքն ալ կ՚ուզէին գործիք ընել: Այս դերը խաղալու պատրաստակամութիւնը չէր, որ կը պակսէր իր քով, քանի որ ինքն ալ իր պզտիկ վրէժը ունէր եւ կ՚ուզէր գոհացում տալ անոր, միայն թէ հետեւանքներէն կը վախնար: Այդ հարուստները կրնային ջուրին երեսը ելլել, մինչդեռ իրեն պէս աղքատ սպասուհի մը անոնց դէմ պայքարելով, կրնար գլխուն անակնկալ փորձանքներ բերել:

Տիկին Շաղիկ նշմարեց Սուրբիկի վարանումները եւ սիրտ տալու համար անոր ըսաւ.

— Դուն մեզի հետ եղիր՝ նայէ՝ ինչ օգուտներ կը քաղես, մենք քեզի պարապ չենք հաներ:

— Գիտեմ, հանըմ, գիտեմ, բայց եթէ գիս ետքը օրթան ձգէք, ի՞նչ կ՚ըլլայ վիճակս, Մարգար էֆէնտի անանկ մարդ մըն է, որ ամէն դէշութիւն կրնայ ընել … ես անոր հետ գլուխ կրնա՞մ ելլել:

— Ճանըմ դուն ալ, խենթը, ի՞նչ կրնայ ընել քեզի:

— Ես ի՞նչ գիտնամ, էֆէնտիիս խօսք մը ընելուն պէս, ես հացէս կ՚ըլլամ:

— Եթէ անանկ բան մ ըլլայ նէ՝ հոս տեղդ պատրաստ է… կ՚ուզես նէ ըլլալուն ալ մի սպասեր, այսօրուընէ եկուր:

Այս ապահովութիւնը արդարեւ սրտապնդեց սպասուհին:

— Դուք այսպէս խօսք տալերնէդ ետքը, ալ սիրտս հանդարտ է, յայտարարեց:

— Հիմա դառնանք մեր գործին, ըսաւ Շաղիկ: Այսպէս բոլոր գիտցածներդ մէկիկ մէկիկ պիտի պատմես մեր էֆէն – տիին:

— Ինչ որ քեզի ըսի՝ պատրաստ եմ անոր ալ կրկնելու, արդէն իմ խօսքերուս մէջ սուտ չկայ, ես ուրիշ սպասուհիներու պէս չեմ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Սաթիկ Դատաւորեան, Պ. Ժան Դատաւորեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻՐՈՒՀԻ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, Յուլիս 6, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկ. Ժիրայր Մերիճեան:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի, Սէնթ-Անթուանի եւ Կարտանի քոյր մասնաճիւղերուն, հովանաւորութեամբ Կեդր- Վարչութեան:

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը Ֆապրըկուլի ծառաստանին մէջ:

Հանդիսավայր երթալու համար Քանըպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սաթափ եւ իջնել Ֆապըրկուլ, նաեւ Կարտանի օթօքարը եւ էքսի թրոլէն:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, նուագախումբ:

Ձոխ պիւֆէ մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ
1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6-14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10-12

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ, Յուլիս 7, ժամը 20·30-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու առաջին խումբը կը մեկնի 3 Յուլիս Երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Ռիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶի խումբը կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 3, Սքուար Մոնթոլոնէն, ժամը 7·30ին: Ծնողքներէն կը խնդրուի իրենց զաւակները առաջնորդել որոշեալ ժամուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթօքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՄԻԽԹՈՆՈՐՀՆԷՔ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԵՍԱՐԺԱՆ ՎԱՅՐԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի օդակայանէն՝
Մեկնում Կիրակի 15 Հոկտեմբեր 1972
Վերադարձ Երեքշաբթի 31 Հոկտ. 1972
Ծախքերու ընդհանուր մասնակցութիւն 1500 Ֆր.

Մանրամասնութիւններու համար դիմել՝
Պօմոն՝ Հայր Գեղամ Վրդ. Հեռ. 51-73-50
Սէն-Լու՝ Տէր Շահան Քհյ. 47-97-13
Պլ. Օտտօ՝ Տէր-Նշան Քհյ. 50-18-23

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սահակեան Հրանոյշ Մխաքի կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Սահակեան Յակոբ Մխաքի ծնած 1922ին Թիֆլիզ: Փնտռողի հասցէն է.—

Երեւան 33, Կասեան 1 չէնք,
4 մուտք, բնակարան 46:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի դաշտահանդէսը՝ Ֆօյ Լա Ֆոռէի անտառը, Յուլիս 9ին:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi

TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Երիտասարդաց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տէրտէրեանէ 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէրտէրեանէ 200, իրենց որդիներու եւ թոռներու կնունքին առթիւ: Նոյնպէս այրի Տիկին Ղուկասեանի եւ զաւակներուն կողմէ 50 Ֆր., նոյն առիթով:

×

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ի նպաստ կայանի նոր շէնքի շինութեան 30 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Ղ. Ղազարեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Սեդրակ Մովսէսեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Սէնթ – Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Ողբացեալ Գայեանէ Մարկոսեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Անտիկեան եւ Պր. Պ. Մըրրեան 10ական Ֆ., ողբ. Բարունակ Կէչիճեանի թաղման առթիւ Պր. Գ. Կէչիճեան 30, Էլէն Կէչիճեան 25 Ֆր. եկեղեցիին, 25 Ֆր. երգչախումբին, Տիկ. Գ. Հայալեան եւ Ս. Կէչիճեան 10ական, Անաստասիա Եօզուրթճեան 15:

×

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Մանուկեան իրենց թոռան մկրտութեան ուրախ առիթով, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար կը նուիրեն 20 Ֆր., Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչին եւ «Յառաջ»ին 20ական Ֆր., Մարսէյլի Մշակոյթի Տան 100:

(Վերոյիշեալ նուէրները ստանալու համար դիմել՝ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ վարչութեան, Կիրակի առաւօտները միայն):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972-73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927-01-72

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ
ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ
Պտոյտներով 2750 Ֆր., առանց պտոյտի 2650 Ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

Երիտասարդներու երկրորդ ճամբորդութիւն
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 20
Պտոյտներով Մոսկուա եւ Լենինկրատ
2130 ՖՐ. ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Մանրամասնութիւն եւ արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2·500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար
Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունճեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝
11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի
ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 4 JUILLET 1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

Le Numéro 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.456

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.456

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ - ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

—o—

Ա. ՆԱԽԸՆԹԱՑ ՓՈՐՁԵՐԸ

Օրուան ամէնէն կարեւոր խնդիրն է ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ Յունիս 26ին կնքուած համաձայնագիրը կառավարութեան հասարակաց ծրագրի մը շուրջ :

Բանակցութիւնները սկսած էին Մարտ 22ին երկու կուսակցութեանց բազմանդամ պատուիրակութեանց միջեւ : Աւելի քան երեք ամսուան սակարկութիւններէ ետք կարելի եղաւ վերջնական համաձայնութիւն մը գոյացնել՝ յուսախաբ ընելով թերահաւատները :

Յիսուներկու տարեկան է Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, որ կեանքի կոչուեցաւ իբրեւ հետեւանք 1920 Դեկտեմբերին Թուրի Ընկերվարական Համագումարին մէջ ծագած հերձուածին : Մարսէլ Քաշէն եւ Լիւտովիք Ֆրոսար այդ օրերուն Մոսկուայէն բերած էին երրորդ Միջազգայինի ծանօթ 21 յօդուածները, որոնք ընդունուեցան համագումարի պատգամաւորներու մեծամասնութեան կողմէ :

Պառակտեցաւ Ընկերվարական կուսակցութիւնը : Կազմուեցաւ Համայնավար կուսակցութիւնը, որ տիրացաւ մեծանուն ժօրէսի հիմնած պաշտօնաթերթին — Իւմանիթէ : Լէոն Պլում հաւատարիմ մնաց երկրորդ Միջազգայինին եւ դարձաւ ղեկավար ընկերվարական մայր կուսակցութեան, որուն շարքերը խիստ նօսրացած էին : Փոփիւլէրը դարձաւ ընկերվարականներու պաշտօնաթերթ :

Տասնամեակ մը լուրջ հակառակութիւն ծայր տուաւ երկու գաղափարական ընկերներուն միջեւ : Համայնավարները տարիներով բուռն յարձակումներ կը գործէին ընկերվարականներուն դէմ՝ «դաւաճան» (սոսիալ – թրէթր) որակելով զանոնք իրենց պաշտօնաթերթին մէջ :

Ժամանակի ընթացքին հեղհեղէ մեղմացան կիրքերը :

Երեսունական թուականներուն Ֆրանսայի մէջ աջակողմեան, յետադիմական տարրեր սկսան գլուխ ցցել : Գնդապետ Լարոքի «Երկաթէ Խաչ» ֆաշական կազմակերպութիւնը հեղհեղէ պարարտ հող գտաւ :

1934 Փետր. 6ին Լարոք փորձեց գրաւել երեսփոխանական ժողովը : Աջերն ու ձախերը բախում մը ունեցան Քոնքորտի հրապարակին վրայ : Կառավարութիւնը դժուարաւ կրցաւ առաջքն առնել արիւնահեղութեան :

Կանխելու համար յետաշրջական ամէն վտանգ, Համայնավար կուսակցութիւնը 1932էն սկսեալ գործակցութեան կոչ ուղղեց ընկերվարականներուն : 1934 Յունիս 26ին Իվրիի համայնավարական համագումարին մէջ Մօրիս Թորէզ ճառ մը խօսելով պահանջեց ամէն գնով գործակցիլ ընկերվարականներուն հետ : 1934 Յուլիս 27ին երկու կուսակցութեանց միջեւ կնքուեցաւ դաշինք մը, որուն գլխաւոր կէտերն էին,— պայքար ֆաշականութեան դէմ, պաշտպանութիւն ժողովրդավարական ազատութեանց, լուծում խորհրդարանի, դադար փոխադարձ յարձակումներու եւայլն :

1936 Յունուարին ստորագրուեցաւ «Ժողովրդական Ճակատ»ի համաձայնագիրը :

Նոյն տարին իշխանութեան գլուխ եկաւ Ժողովրդական Ճակատի կառավարութիւնը վարչապետութեամբ Լէոն Պլումի — որուն օրով խորհրդարանը քուէարկեց բազմաթիւ ընկերային օրէնքներ, համաձայն ընկերվարական սկզբունքներու — վճարովի արձակուրդ, ընկերային ապահովութիւն, աշխատանքի ժամերու կրճատում, գործաւորներու վճարկի բարելաւում, եւայլն :

Յունիս 26ին ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց միջեւ ստորագրուած կառավարական համաձայնագիրը կը բաղկանայ մէկ նախաբանէ եւ չորս մասէ, իւրաքանչիւրը բաժնուած զանազան գլուխներու : Ամբողջութիւնը կը գրաւէ Իւմանիթէի ութ մեծադիր էջերը :

Նախաբանը կը շեշտէ, որ համաձայնագրին նպատակն է միացեալ ուժերով վերջ տալ ներկայ վարչաձեւի անիրաւութեանց եւ անկայունութեանց : Ատիկա իրագործելու եւ դէպի ընկերվարութիւն ճամբայ յարդարելու համար անհրաժեշտ է խոր փոփոխութիւններ մտցնել Ֆրանսայի քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կեանքին մէջ :

Երկու կուսակցութիւնները կը պահեն իրենց ինքնուրոյնութիւնը : Քաղաքական հարցերու մասին տարբեր կարծիքներ ունին, սակայն ատիկա պատճառ մը չէ, որ միասին կառավարեն երկիրը, ընդունուած համաձայնագրի սկզբունքներուն վրայ :

Այս ծրագիրը պիտի գործադրուի այն ատեն, երբ 1973ի խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ ընկերվարական – համայնավար ճակատը յաղթանակ տանի :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ - ՓԱՔԻՍՏԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

—o—

Ծայրը ծայրին է որ Սիմլայի մէջ, Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի ղեկավարները կրցան համաձայնութեան գալ : Հինգ օր է որ Տիկին Ինտիրա Կանտի եւ Ալի Պութօ կը խօսէին երկու երկիրներու չահարդրդող հարցերու շուրջ, որոնց գլխաւորներն են՝ Քաշմիր եւ Պանկլա – Տէշ : Առ այժմ երկու երկիրներու համաձայնագիրը կը վերաբերի հետեւեալ հարցերուն.— Ա) Երկու կողմերն ալ կը հրաժարին զէնքի դիմելէ իրենց տարակարծութիւնները կարգադրելու համար : Այս տարակարծութիւնները պէտք է երկկողմանի բանակցութեանց նիւթ դառնան առանց երրորդի մը միջամտութեան :

Բ) Հիմնականին մասին թող կ'ըլլան երկու ամէնէն հրատապ հարցերը՝ Քաշմիր եւ պատերազմական գերի : Ինչ կը վերաբերի Քաշմիրի նախագահ Ալի Պութօ յայտարարեց թէ Փաքիստան վճռած է կառչիլ իր «սկզբունքներուն» մինչ Հնդկաստան կը մնայ իր «դիրքերուն» վրայ :

Գ) Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին վերահաստատելու համար դիւանագիտական, առեւտրական յարաբերութիւնները եւ խզուած հաղորդակցութեան միջոցները, արդէն իսկ անմիջական կը նկատուի զեսպաններու նշանակումը :

Բայց Քաշմիրէն, զօրքերը պիտի քաշուին սահմաններէն ներս երեսուն օրուան ժամանակաշրջանի մը ընթացքին, համաձայնագրին վաւերացումէն ետք երկու երկիրներու Խորհրդարաններու կողմէ :

Շատ դժուար եղած է վերջին պահուայս կարգադրութիւնը, որ կատարուած է Կիրակի գիշեր, ճաշէն ետք, 15 վայրկեանի նոր հանդիպումի մը ընթացքին :

Կնճռոտ հարց է անշուշտ գերիներու հարցը, քանի ան կախում ունի նաեւ ու մանաւանդ Պանկլա Տէշի վարչապետ՝ Շէյխ Ռահմանէ : Փաքիստանի նախագահը կ'ամբաստանէ Շէյխը որ պատերազմական գերիները կ'ուզէ նկատել որպէս պատերազմական ոճրագործներ : Շէյխը, ամէն պարագայի մէջ, չուզեր համաձայնիլ որ արեւելեան Փաքիստան գերի ինկած 91 հազար զինուորական թէ քաղաքային վերադառնան : Այդ մասին որեւէ խօսակցութեան նախապայման կը դնէ Պանկլա Տէշի ճանաչումը Փաքիստանի կողմէ :

Պաշտօնական շրջանակներու համաձայն «տեւական խաղաղութիւն» մը կը նախատեսուի Փաքիստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ, որոնք չորս պատերազմ բրած են 1947էն ի վեր երբ Փաքիստան կ'անջատուէր Հնդկաստանի բրիտանական կայսրութենէն եւ երկուքն ալ անկախ կը դառնային :

Առաւելապէս Քաշմիրի հարցն է որ 25 տարուան վէճի նիւթը եղած է երկու երկիրներու :

Յաջորդ հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Փաքիստանի մէջ, բայց թուականը ճշդուած չէ :

Ամէն պարագայի մէջ, այս համաձայնագիրը նոր էջ մը կը բանայ երկու երկիրներու յարաբերութեանց պատմութեան մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ Բեկանիչ Ատեանը հաստատած է բանտարկութեան դատավճիռը զոր Պոլսոյ դատարանը տուած էր 14 տարու անգլիացի պատանիի մը դէմ թմրեցուցիչի առուծախի համար : Իրեն հետ դատապարտուած էին նաեւ երկու Ֆրանսացիներ 20 եւ 21 տարեկան եւ մէկ Աւստրիացի 17 տարեկան : Անգլիացին 6 տարի եւ երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր, Ֆրանսացիները՝ 12 տարուան եւ վեց ամիս, Աւստրիացին՝ ութ տարի :

ԱՈՒԼԻ մէջ Կիրակի օր տեղի ունեցան թաղապետական ընտրութիւնները, զորս առաջին իսկ շրջանին շահեցաւ համայնավար ցանկը : Այս արդիւնքը յատկանշական բնոյթ ունի զանազան տեսակէտներով : Նախ առաջին ընտրութիւնն է որ կը կատարուի համայնավար – ընկերվարական համաձայնութենէն ի վեր : Արդարեւ համայնավար ցանկը պարտութեան կը մատնէր ընկերվարական – կեդրոն համախմբման ցանկը շատ աւելի բարձր տարբերութեամբ քան 1971ին երբ միայն 150 ձայնի տարբերութիւն կար եւ ընկերվարականները բեկանել կուտային ընտրութիւնները անկանոնութեան համար : Կը թուի թէ բազմաթիւ «կեդրոն»ի մարդիկ չեն քուէարկած կեդրոն – ընկերվարական ցանկին, այս վերջիններուն համաձայնութեան պատճառաւ համայնավարներու հետ : Դաս մըն է ամէն պարագայի մէջ, որ մտածել պէտք է տայ ընկերվարականներուն մինչ համայնավարներն ալ կրնան, այս յաղթանակէն ետք, աւելի նեղը դնել ընկերվարականները :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նախագահը՝ Պուրկիպա յայտարարեց, թէ «ներկայիս ոչ մէկ տարակարծութիւն գոյութիւն ունի Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ» : Միացեալ ղեկոյցը, որ հրապարակուեցաւ Փոմփիտու – Պուրկիպա խօսակցութեանց աւարտին, մտահոգութիւն կը յայտնէ Միջ. Արեւելքի հարցին բարդացման շուրջ : Ղեկոյցը կը շեշտէ, թէ անհրաժեշտ է փութով լուծել հարցը հիմնուելով Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի որոշումին վրայ, որ կը նախատեսէ գրաւեալ հողերու պարպումը իսրայելեան ուժերու կողմէ :

ՀԻՒՍ. ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ տասնեակ մը քաղաքներու բողոքական թաղերու մէջ պատնէշներ բարձրացուցին բողոքական ծայրայեղները, որոնք միեւնոյն ատեն բախումներ ունեցան անգլիական բանակի զինուորներու հետ : Բողոքականները կը պահանջեն, որ անգլիական ուժերը մուտք գործեն կաթոլիկէ թաղերը : Շաբաթավերջին վեց հոգի սպաննուեցան :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ օդերեւութաբանական օդանաւ մը ծով ինկաւ Խաղաղականի մէջ, Աթոլ Հաօ-ի մօտերը : Օդանաւը ճամբայ ելած էր քննելու համար շրջանի օդը, ֆրանսական հիւլէական ռումբի փորձին կապակցութեամբ : Անձնակազմը՝ վեց հոգի, անհետացած կը նկատուի :

ՀԱՐ. ՎԻԷԹՆԱՄԻ հիւսիսային շրջանը՝ Քուանկթրի նահանգն ու Հիւէ քաղաքի մօտերը բուռն կռիւներու թատերաբեմ են դարձած : Հիւս. Վիէթնամցիները առաջին անգամ ըլլալով 122 միլիմեթր տրամագիծ ունեցող զօրաւոր թնդանօթներով ռմբակոծեցին Հիւէն : 30է մօտ քաղաքացիներ սպաննուեցան : Միւս կողմէ Հար. Վիէթնամի «Մարիններ»ը կը շարունակեն յառաջ շարժիլ դէպի Քուանկ Թրի քաղաքը, բուռն դիմադրութեան հանդիպելով այնուամենայնիւ : Սայկոնի օդակայանին մէջ երկու Վիէթնամցիներ Պօյինկ օդանաւ մը առեւանգել փորձեցին : Երկու օդահէններ սպաննուեցան տեղն ու տեղը :

ՃԱՓՈՆԻ առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի նախարարը նախագահ ընտրուեցաւ ազատական – դեմոկրատ կուսակցութեան : Հաւանական է, որ Թամաքա վարչապետ նշանակուի : Նախկինը՝ Սաթօ՝ հրաժարած էր վերջերս :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը՝ Ռոճըրս Սանաա այցելեց, Հիւս. Եմէնի մայրաքաղաքը : Երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուած էին 1967ի Վեցօրեայ պատերազմին : Վերջին շրջանին որոշ բարելաւում նշմարուած էր :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ բժշկութեան «մեծ մը» Փրոֆ. Մոռիքար, որ մեծագոյն մասնագէտներէն է կանացի հիւանդութեանց եւ հեղինակութիւն մը նկատուած է այդ ճիւղին մէջ, ամբաստանուած է զեղծարարութեան համար իր կնոջը մեղսակցութեամբ : Պրոֆ. հիւանդանոցի այս ծանօթ բժիշկը 1950էն ի վեր կը շահագործէր չինծու տարրալուծարան մը : Այլ խօսքով այր ու կին իրենց տան հասցէին տարրալուծարան մը բացած էին եւ քսան տարի է անոր անունով զանձումներ կ'ընէին Ընկերային Ապահովութենէն, մինչ բոլոր քննութիւնները ձրի կերպով ընել կուտային հիւանդանոցը : Մէկ միլիոն (100 հին) ֆրանքի կը հասնի այս ձեւով իրենց իւրացուցած դրամը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ երեսփոխան – քաղաքապետը՝ Կասթոն Տէֆէռ (որ 1965ին այնքան փորձեց դեմոկրատ դաշնակցութիւն մը ստեղծել, բայց ձախողեցաւ) կոչ կ'ընէ Արմատականներուն որ միանան իրենց : Տէֆէռ եւ Միթերան շատ չեն ուզեր առանձին մնալ համայնավարներուն հետ, տրուած ըլլալով որ ատոր արդիւնքը կրնայ շատ նպաստաւոր չըլլալ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԶՕՐԱՎԱՐԸ ԵՒ ՆՐԱ ԱՆԶՈՒԳԱԿԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆԸ

Ես միշտ էլ սիրել եմ Ջուղան: Իմ ամբողջ թափառումների ընթացքին ոչ մի տեղ այդպիսի թատերասէր ժողովուրդ չեմ տեսել: Երեք ամառ եղել եմ այդ Հայաշատ քաղաքում, տուել բազում ներկայացումներ, միշտ լեցուն հասարակութեամբ: Առաջին անգամ եղել եմ 1935ին: Ջուղան իր ոսկեդարն էր ապրում: Դպրոցներ՝ որակեալ ուսուցիչներով, մշակութային եռուն կեանք: Ջուղան հաւանաբար մէկ դար առաջ թատրոն է ունեցել: Մեծ էր ջուղայեցիների սէրը թատրոնի հանդէպ: Կային լաւ սիրողներ, որոնց անունները յիշատակել եմ ալպոմիս մէջ:

1943ին կրկին գտւում էի Նոր Ջուղայում: Պատերազմի օրեր էին: Մի քանի ներկայացումներ տուել էի: Այն օրերին բաւական թւով կապալառուներ կային, որոնք հսկայ գումարներ էին շահում: Մի օր, երբ նստած էի Ջուղայի Հայոց Ակումբում, մէկը, որի անունը մոռացել եմ, մօտեցաւ ինձ եւ ասաց․

— Պարո՛ն Մարութեան, ես մի քանի ընկերներիս կողմից եկել եմ յատկապէս մի խնդրանքով եւ հաւատացած եմ, որ պիտի չմերժէք:

— Համեցէ՛ք, խնդրեմ, ասացի նրան, եթէ ուժերիս սահմաններում մի բան է, պատրաստ եմ ընդառաջելու:

— Շաբաթ երեկոյեան, չարունակեց պարոնը, այս ակումբում մի հիւրասիրութիւն ունենք: Մեր հիւրը մի անգլիացի զօրավար է, որ գլխաւոր պատասխանատուն է զանազան շինարարական աշխատանքների: Դէ՛, գիտէք էլի՛, մենք էլ կապուած ենք այդ մարդու հետ: Մեզ համար շատ օգտակար մարդ է: Հիւրասիրութեան ներկայ կը լինեն մօտաւորապէս 60–70 հոգի: Մեր մէջ լաւ անգլերէն գիտցող չկայ: Մեր գլխաւոր ճարտարապետը, որ անգլիագէտ էր, այսօր ստիպուած եղաւ վերադառնալ Թեհրան, որովհետեւ հեռագիր ստացաւ, որ իր տիկինը հիւանդ է: Մեզ ասացին, որ դուք հրաշալի կերպով տիրապետում էք այդ լեզուին: Պիտի խնդրէինք ձեզնից, որ դուք նստէիք զօրավարի կողքին, նրա թարգմանը լինէիք եւ զբաղեցնէիք, որպէսզի մարդը իրեն մենակ չզգայ:

Ես մատնուեցի մի ծանր կացութեան, սակայն, չուզեցի վարկս գցել եւ առանց երկար-բարակ մտածելու ասացի․

— Շա՛տ լաւ, սիրով ընդունում եմ ձեր առաջարկը:

Մարդը շնորհակալութիւն յայտնելով հեռացաւ, իսկ ես ընկայ ծանր մտածողութեան մէջ: Ես անգլերէն չգիտէի:

Ծննդավայրումս, երբ 12 տարեկան էի, մի օր հօրս արհեստանոցը գաղտնի վերցրի, կապեցի մէջքիս եւ գնացի դպրոց: Կրօնի դասի ժամանակ, չգիտեմ ինչ չարութեանս համար դասատուն ինձ ապտակեց․ ես կատաղեցի եւ արհեստանոցի փողն ուղղեցի դէպի ուսուցիչս․ նա սարսափահար դասարանից դուրս փախաւ, ես էլ նրա ետեւից դուրս եկայ դպրոցից ու գնացի ուղիղ մօրաքրոջս՝ Գալճեաններէ տունը: Մօրաքրոջս տղաները՝ Արան եւ Արմէնը դպրոցից վերադարձան: Նրանք յաճախում էին ամերիկեան դպրոց: Արան, լսելով պատահած դէպքը, ինձ ասաց․

— Վաղը քեզ կը տանինք մեր դպրոցը:

Առաւօտեան միասին գնացինք նրանց դպրոցը․ ես նստեցի Արմէնի կողքին: Անգլերէն դասի ժամանակ էր եւ հետեւեալ դասն էին սովորում, որ ամբողջ 58 տարի մնացել է յիշողութեանս մէջ․

«Սի տը պըրտ, այ սի տը պըրտ··· այ ֆէն սինկ, այ ֆէն ֆլայ, տու եու սի մի··· այ իմ եօ պըրտ»···

Ահա այսքան էր միայն իմ ամբողջ անգլիագիտութիւնը: Բայց ճշմարտութիւնն ասած լինելու համար, ասեմ, որ յետագային սովորեցի նաեւ հաուտու եու. տու եւ մէկ էլ չիրիօ բառերը:

Եւ ահա, անգլերէնի այս «ճոխ» պաշարով ես թարգմանի դեր պիտի կատարէի:

Եկաւ հիւրասիրութեան օրը:

Ջուղայի ակումբի բակում, մի մեծ եւ շքեղ սեղան էր դրուած: Բոլորը եկել էին եւ անհամբեր սպասում էին զօրավարին: Վերջապէս եկաւ զօրավարը: Ես իբրեւ դերասան եւ մարդկային դիմագծեր ուսումնասիրած մարդ, անմիջապէս սկսեցի զննել զօրավարի դէմքը: Տեսայ կոպերը ուռած են, այտերի վրայ կարմրագոյն շիթեր կան եւ քթի ծայրը հաստ է ու կարմրած: Անմիջապէս հասկացայ, որ մեր զօրավարը Բագոսի խնկարկուներից է: Նստեցինք: Մի պահ տիրեց լռութիւն: Դիտում եմ, որ զօրավարի աչքերը ուիսքիի շիշերի վրայ են: Վերցրի շիշը եւ ուիսքի լցրի նրա եւ իմ բաժակներում: Ուզեցի սոտա լցնել, նա մերժեց․ հասկացայ, որ մարդը ուիսքին «սէք» է խմում:

Զմոռանամ ասելու, որ գիտցածս բառերից մէկը հաուտու եու տուն արդէն գործածել էի եւ պատասխան ստացել թէնք եու:

Բարձրացրի բաժակս եւ զօրավարին ասացի չիրիօ:

— Չիրիօ, պատասխանեց զօրավարը եւ մի ումպով գլուխը քաշեց ուիսքին: Չէի սխալուել: Ո՛չ միայն լաւ խմող էր եղել մեր զօրավարը, այլ եւ լաւագոյնը: Լցրի երկրորդ բաժակը եւ նոյն ձեւով․

— Չիրիօ:

— Չիրիօ:

Երրորդ բաժակից յետոյ, երբ արդէն ուիսքիին շիշը կիսուեր էր, ես դառնալով զօրավարին, կամաց ձայնով, որպէսզի կողքիս նստողները չլսեն, ասացի․

— Սի տը պարտ, այ սի տը պըրտ, այ ֆէն սինկ, այ ֆէն ֆլայ, տու եու սի մի, այ իմ եօ պըրտ···

— Ուա՞թ, ուա՞թ, ասաց զօրավարը եւ իր ձեռքով լցնելով մեր բաժակները, եւ ուժեղ խփելով բաժակիս, սկսեց ծիծաղել:

Ես նորից կրկնում եմ նոյն նախադասութիւնը: Զօրավարը մէկ ձեռքը դրեց ուսիս, միւսով լցրեց մեր բաժակները: Ես նորից կրկնեցի նոյն խօսքերը: Զօրավարը ծիծաղում էր, խօսում էր ինձ հետ ու լցնում բաժակները:

Սեղանակիցները զարմացել էին, թէ ես ինչքա՜ն հրաշալի կերպով դրսեւորում եմ իրենց հիւրին:

Անցաւ մի ժամ: Մեր զօրավարը «լուլ» էր: Կանգնեց օրօրուելով եւ մի ճառ խօսեց: Այդ ճառից ո՛չ ես բան հասկացայ, եւ ոչ էլ սեղանակիցները, հաւանաբար զօրավարն ինքն էլ բան չհասկացաւ իր ճառից: Բայց ես ստիպուած էի զօրավարի ճառը թարգմանել: Ու թարգմանեցի․

— Սիրելի բարեկամներս, շնորհակալութիւններս եմ յայտնում ձեզ այս հիւրասիրութեան համար: Կողքիս նստող սիրելի բարեկամս թող թարգման հանդիսանայ իմ ջերմ զգացումներին: Ես միշտ էլ գոհ եմ եղել ձեզանից եւ կ՚աշխատեմ սրանից յետոյ աւելի սերտացնել մեր գործակցութիւնը:

Բոլորը ծափահարեցին: Զօրավարը պատրաստուեց մեկնելու: Նա օրօրւում էր: Ես մտայ նրա թեւը եւ տարայ դէպի իր մեքենան: Ողջագուրուեցինք եւ նա մեկնեց: Ես խոր շունչ քաշեցի: Բոլորը հիացել էին իմ թարգմանական «տաղանդ»ի վրայ: Միայն յետոյ լսեցի, թէ մի շարմահալցի, որ սովորել էր Հնդկաստանի Մարդասիրական Ճեմարանում, եւ սեղանին աւելի ուշ էր եկել, յաջորդ օրն ասել էր․

— Պարոն Մարութեանի թարգմանութիւնը կապ չունէր զօրավարի ասածների հետ, «բլըֆ» բաներ էր ասում:

Բայց իմ բարեկամները, որոնց դուր էր եկել իմ «թարգմանութիւնը», նրան լռեցրել էին ասելով․

— Տօ՛, չտեսա՞ր թէ ինչքան սիրալիր էր զօրավարը Պարոն Մարութեանի հանդէպ:

Հիմա, եթէ դեռ կենդանի մնացողներ կան այդ սեղանակիցներից, իրանց համար էլ կարող եմ ասել․

— Սի տը պըրտ, այ սի տը պըրտ···

Մ․ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

———0———

ԽՄԲ․— «Հայկական ՍՍՀ ութերորդ գումարման Գերագոյն Սովետի երրորդ սեսիան» իր աշխատանքները սկսաւ Յունիս 15ին, որոնց ընթացքին իբրեւ օրինակարգի առաջին նիւթ քննութեան առնուեցաւ «բնակչութեան կոմունալ սպասարկման վիճակը»: Ստորեւ «կոմունալ» տնտեսութեան մինիստր, դեպուտատ Ն․ Թուխիկեանի զեկուցման գլխաւոր կէտերը:

— 1920ին Հայաստան ունէր չորս փոքր քաղաք՝ 104·000 բնակչութեամբ, իսկ այդ նոյն տարածութեան վրայ այժմ կան 23 քաղաքներ եւ 30 քաղաքատիպ աւաններ՝ 1·588·654 բնակչութեամբ: Անճանաչելի կերպով փոխուած են նաեւ գիւղերը, որոնք դարձած են գեղեցիկ եւ բարեկարգ, ամենուրեք վեր են խոյացած մշակոյթի քարակերտ տուներ, վարչական ու բնակելի շէնքեր: Գիւղացիներու կենցաղը մեծ տարբերութիւն չունի քաղաքացիներու ապրելակերպէն: Գիւղացիներու ճնշիչ մեծամասնութիւնը իր բնակարանին մէջ ունի լաւ կահ-կարասի, ձայնասփիւռ, պատկերասփիւռ, կ՚օգտուի կազէն, իսկ ելեկտրականութիւնը շատոնց մուտք գործած է անոր կենցաղին մէջ:

Ներկայիս մեր Հանրապետութեան մէջ կան 2·255 քիլմ․ երկարութեամբ փողոցներ: Ասոնցմէ 1·572 քիլմ․ կառուցուած է ժամանակակից կատարելագործուած ծածկոյթով, կանաչապատուած ու ծաղկազարդուած է 4·471 հեկտար տարածութիւն:

Հանրային սպասարկութեան բարելաւման տեսակէտէն մեծ նշանակութիւն ունի բնակարանային շինարարութիւնը, որ յատկապէս լայն ծաւալ ստացած է վերջին 15 տարիներուն: 1972 Յունուար 1ի տուեալներով ան կը կազմէ 9·498·000 քառ․ մեթր: Մեծ թափ ստացած է անհատական բնակարաններու շինութիւնը, որ կրկնապատկուած է 1960ի հետ բաղդատմամբ: 1972ին շահագործման յանձնուելու է 1·145·000 քառ․ մեթր բնակելի տարածութիւն:

Ներկայիս երկրի բնակելի շէնքերու 83–87 տոկոսը ունի ջրմուղ, կոյուղի, կեդրոնական ջեռուցում եւ կազ:

Գլխաւոր ջրատարներու ընդհանուր երկարութիւնը 2000 քիլոմեթրէն աւելի է: Անհրաժեշտ է նշել, որ կոյուղիներու հարցին մէջ Հայաստան դեռ շատ ետ կը մնայ: Նոյնիսկ Երեւան լրիւ ապահովուած չէ կոյուղիի անհրաժեշտ ցանցով:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ —ՄԷԿ ՍԽԱԼԸ— ՓՐԿԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Հիթլէրի մղձաւանջն էր ռումանական քարիւղի վրայ հաւանական սպառնալիք մը:

Թէեւ Գերմանիա կը վարանէր մտնել, սակայն կ՚ըմբռնէր թէ Մուսոլինիի այնքան ձախորդ կերպով սկսած պատերազմի հետեւանքը պիտի ըլլար Անգլիոյ մուտքը ցամաք, որով անխուսափելի կերպով պէտք էր միջամտել եւ ասիկա կոչուեցաւ Մարիթա ծրագիր:

1940 Հոկտեմբեր 13ին Հիթլէր խմբագրեց հետեւեալը․—

« Յայտնի չէ տակաւին Ալպանիոյ պատերազմին արդիւնքը: Հոն ստեղծուած վտանգաւոր կացութեան հետեւանքով, կրկնապէս անհրաժեշտ է ձախողութեան մատնել Անգլիոյ փորձերը խարիսխներ ստեղծելու Պալքաններու հովանիին տակ, ինչ որ չափազանց վտանգաւոր պիտի ըլլայ թէ՛ Իտալիոյ եւ թէ ռումանական քարիւղի դաշտերուն համար »:

Պուլկարիա գործակից էր: Իր երկիրը կը տրամադրէր Յունաստանի դէմ իբրեւ յարձակման խարիսխ: Փետրուար 8ին գերման մարեշալ Լիսթ եւ Սպայակոյտի պետ պուլկար ներկայացուցիչը գործակցութեան ծրագիր մը պատրաստեցին: Գերման զինուորները զգուշութեամբ անցան Հունգարիայէն եւ Ռումանիայէն, որոնք նմանապէս գործակից էին:

Գարնան սկիզբը չարաղէտ եղաւ Իտալացիներուն համար: Ցեխը եւ գէշ օդը պատճառ եղան, որ անոնք չկարենան յառաջանալ, իսկ երբ օդը լաւցաւ եւ հողը չորցաւ, Յոյները յառաջացան եւ յարձակեցան Ալպանիոյ վրայ:

Յոյներու ըմբոստ ճակատագիրը այնպէս կամեցաւ որ իրենց յաջողութիւնն իսկ դատապարտեց զիրենք: Վեց միլիոնոց Յոյնը կը կռուէր քառասունեւհինգ միլիոննոց Իտալացիին դէմ եւ գէշ վիճակի մատնելով Իտալիան․ անոր փլուզումը հաւանական կը դառնար: Գերմանիոյ համար Իտալիա թէեւ արժէք մը չէր ներկայացներ, բայց ռազմական կարեւոր դիրքեր ունէր, որով Գերմանիան պարտաւոր կը զգար զայն փրկելու:

Եուկոսլաւիոյ մէջ պետական հարուած տեղի ունեցաւ: Տապալեցաւ գերմանասիրական կառավարութիւնը, որ դաշինք կնքած էր Գերմանիոյ հետ: Այս դէպքը հետեւանք էր Իտալիոյ Յունաստանի վրայ յարձակման: Քանի Մուսոլինի կը պարտուէր այնքան կ՚աւելնար Եւրոպայի հակազդեցման ուժերու վստահութիւնը եւ Անգլիոյ մօտալուտ մուտքը եւրոպական ցամաք, որով կը շտկուէին կռնակները քիչ մը:

Մարտ 27ին Հիթլէր յայտարարեց սպայակոյտին մէջ թէ՝ «Օրինապահ պէտք է ըլլալ Եուկոսլաւիոյ նոր կառավարութեան հանդէպ: Ո՛չ դիւանագիտական քայլ առնել, եւ ոչ ալ վերջնագիր տալ: Պէտք չէ նաեւ նկատի առնել Եուկոսլաւիոյ հաւաստիքները: Յարձակումը տեղի պիտի ունենայ երբ հաւաքուին զինուորները եւ ունենան պէտք եղած միջոցները: Անհրաժեշտ է որ յարձակումը տեղի ունենայ արագօրէն եւ ուժգնօրէն եւ առանց գութի զգացումի, պէտք է որ Եուկոսլաւիոյ կործանումը տեղի ունենայ կայծակի արագութեամբ»:

Եուկոսլաւիոյ ուրիշ կողմ դառնալը պատրուակ մըն էր, այս առթիւ մարեշալ Քայթըլ կ՚ըսէր թէ «Պալքաններու մէջ միջամտութեան ամէնէն խոր պատճառն էր ազատել Իտալիան զինուորական աղէտալի կացութենէ մը: Մուսոլինին նեղը մնացած էր»: Իսկ Կէօրինկ կ՚ըսէր թէ՝ Եուկոսլաւիոյ պետական հարուածը կը ծանրացնէր Իտալիոյ արդէն իսկ գէշ վիճակը»: 1940–1941ի պալքանեան դէպքերը ի սկզբանէ հետեւանք էին Մուսոլինիի յարձակման, զոր պատրաստեց եւ սկսաւ Հիթլէրէն գաղտնի:

Եուկոսլաւիան եւ Յունաստանը ջախջախուեցան շնորհիւ ռազմակառքերուն եւ քիմիական պատրաստութեամբ դեղերուն, որոնցմով զինուորները կրցան արթուն մնալ եւ կռուիլ տասնըհինգ օր:

Անգլիացի զինուորները երբ ցամաք ելան, տեսան որ Պիրէօն երկրորդ Տէօնքէրք մը եղած էր: Կրէտէն ալ պարտուեցաւ, որով Միջերկրականի արեւելեան աւազանը ծածկուեցաւ գերմանական թնդանօթաձիգներով: Ալեքսանդրիան դարձաւ թիրախ, սպառնալիքի տակ եղան ծովային ճամբաները, որոնք դէպի Սուէզ կ՚երկարէին: Գերմանիան մեծապէս բարւոքած էր իր պատերազմի քարտը եւ գերմանական բանակը կը հաստատէր թէ անյաղթելի էր:

Այս յաղթութիւնները չորս շաբաթով ուշացուցին Պառպառոսայի (Ռուսիոյ) դէմ պատերազմը:

Այս պատերազմին համար պէտք էր պատրաստ ըլլային 1941 Ապրիլ 1ին:

Պէտք է սկսէր Մայիս 15ին:

Սկսաւ Յունիս 22ին:

(2 – Շար․)

Եթէ ընդհանուր ձեւով առնենք հարցը, ի հարկէ, ամէն քաղաքի, շրջանային կեդրոնի եւ աւանի մէջ այս կամ այն չափով կան կոյուղիներ, բայց մաքրութեան կայաններ չգտնուելով՝ աւոնք կ՚աղտոտեն մեր գետերն ու ջրաւազանները: Այժմ կայ 249 քիլմ. հիմնական կոյուղի, սակայն մաքրելու կայաններ ունին միայն վեց քաղաքներ:

Զգալի աշխատանք է կատարուած նաեւ բնակավայրերու մէջ բաղնիք – լուացարաններու բարեկարգման եւ նորերու կառուցման ուղղութեամբ: Այժմ կայ 209 բաղնիք, որուն 125ը՝ գիւղերու մէջ: Սակայն աւելի քան 400 կոլտնտեսութիւններ եւ սովխոզներ դեռ բաղնիք չունին: Չափազանց քիչ է լուացարաններու թիւը: Բաղնիքներն ու լուացարանները աւելի շատ կ՚ըլլային, եթէ համապատասխան կազմակերպութիւնները տարիներ շարունակ չձգձգէին գործը: Կան բաղնիքներ, որոնց շինութիւնը սկսած է 1967ին եւ մինչեւ այժմ դեռ չեն աւարտած: Անբաւարար է կառուցման որակը: Լուրջ թերութիւններ կան նաեւ սպասարկութեան գործին մէջ:

Պանդոկներու մահճակալներու թիւը ներկայիս 4.000 է: Վերջին երկու տարիներուն նոր պանդոկներ են շինուած Երեւանի, Հրազդանի, Իջեւանի, Արթիկի, Ջերմուկի, Ծաղկաձորի եւ այլ վայրերու մէջ: Ներկայիս Երեւանի մէջ կը շինուի «Դուին» պանդոկը՝ 500 տեղով, կը վերաշինուին «Արմենիա»ն եւ «Սեւան»ը: Լենինականի մէջ կը շինուի 11, իսկ Արտաշատի, Կամոյի, Սեւանի եւ Աշտարակի մէջ եօթը յարկանի պանդոկներ, Երեւանի համար կը նախագծուի 500 տեղնոց նոր պանդոկ մը: Սակայն եղածը շատ քիչ է, եւ մենք պէտք է մեծ ուշադրութիւն դարձնենք այդ գործին:

Քաղաքաշինութեան գործին մէջ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ բնակավայրերու գլխաւոր յատակագիծերու մշակումը: Բացի Մեղրիէ եւ Ղուկասեանէ երկրին միւս բոլոր քաղաքները, շրջանային կեդրոնները եւ քաղաքանման աւանները ունին իրենց գլխաւոր յատակագիծերը: Սակայն գոհացուցիչ չէ պատկերը գիւղերու համար: Մինչեւ այժմ 915 գիւղերէն յատակագիծ ունին միայն 195ը:

Աչքի զարնող թերութիւններ կան պետական բնակարաններու պահպանումի, ջեռուցումի կանոնաւոր շահագործումի աշխատանքներու մէջ: Կը ձգձգուին բնակելի տուներու շինութեան աւարտումի թուականները, շէնքերը կը կառուցուին մեծ թերութիւններով: Լուրջ թերութիւններ կան նաեւ ջրամատակարարումի ասպարէզին մէջ, Դեռ շատ են ջուրի կորուստները: Կարգ մը քաղաքներու մէջ կորուստը կը հասնի 20–30 տոկոսի (Երեւան, Լենինական, Կիրովական, Էջմիածին, Արտաշատ, Հրազդան, Վարդենիս եւայլն):

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ հիմնարկէքը կատարուած է «Վաչէ Յովսէփեան» ազգային վարժարանի շէնքին, որ պիտի ըլլայ եռայարկ եւ պիտի ունենայ հինգ հարիւր աշակերտներու բաւարարութիւն տուող արդիական յարմարութիւններով օժտուած դասարաններ: Նոր շէնքը պիտի փոխարինէ Թեհրանի ամէնէն հին կրթական հաստատութեան՝ «Քուշեշ – Դաւթեան» տարրական դպրոցը, որ վարձու էր եւ խարխուլ: Նոր դպրոցը կարելի եղած է հաստատել Մարտիկ եւ Ժանէթ Յովսէփեանի նուիրատուութեամբ:

ՆԻԿՈՍԻՈՅ Հայ Երիտ. Միութեան եւ «Համազգային»ի հրաւէրով Յունիս 10ին, «Գ. Իփէկեան» Թատերախումբը, թատերական ներկայացում մը տուած է տեղւոյն Կոյրերու վարժարանի թատերասրահին մէջ: Յաջորդ օրը ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է Ս. Մակարայ պատմական վանքին մէջ, ի պատիւ խումբին, որ իր մէկ կարեւոր մասով նորեկներէ կը բաղկանայ:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Մայիս 28ը տօնուած է Յունիս 10ին: Դաշնակցութեան շարքերը անցած են Ամերիկա ծնած չորս երիտասարդներ:

ՄՈՆԹԵՎԻՏԷՈՅԻ մէջ Հայաստանի անկախութեան հռչակման 54րդ տարեդարձին առթիւ քաղաքի «Արմենիա» հրապարակին վրայ երիտասարդներ պաշտօնական արարողութեամբ երեք ծառ տնկած են՝ զանոնք մկրտելով Սարդարապատ, Ղարաքիլիսէ եւ Բաշ–Ապարան: Գորտոպայի (Արժանթին) պետական ձայնասփիւռի «Հայկական Ժամ»ի յայտագիրը Մայիս 28ին յատկացուած է Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին: Համալսարանի ձայնասփիւռէն սպաներէնով խօսած է Գաղութահայ Միութեան քարտուղարը՝ Տոքթ. Ա. Օհանեան, որ արժանթինեան ժողովուրդին ծանօթացնելէ ետք Թուրքերու կողմէ ի գործ դրուած ցեղասպանութիւնը, ծանրացած է Մայիս 28ի սխրագործութեան վրայ: «Գորտոպա» օրաթերթը յօդուածով մը անդրադարձած է Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷԻ պետական պատկերասփիւռը հայկական ժամ մը հաստատած է Կիրակի օրերը՝ ժամը 1.30էն 2: Պաշտօնական բացումը կատարուած է Յունիս 4ին, պետական անձնաւորութիւններու եւ գաղութի կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներու ներկայութեան: Պատկերասփիւռի հայկ. ժամը, որ կը կոչուի Յաւերժական Հայաստան, պիտի վարեն ընկերներ Ա. Պատանեան եւ Ա. Վանէսքէհեան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Բուստէի արուարձանին մէջ, Յունիս 22ին, բացումը կատարուած է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան նորակառոյց շքեղ Դպրեվանքին:

ՍԻՏՆԷՅԻ (Աւստրալիա) մէջ Մայիս 28ի հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Յունիս 3ին, ի ներկայութեան 700 հանդիսականներու: Բանախօսած է ընկեր Հայկ Աւագեան: Մայիս 28ի օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի 70 արիներ եւ քայլիկներ, ՀՕՄի «Յոյս» խումբերը, առաջնորդութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուագախումբին, թափօրով տողանցած են քաղաքին մէջ:

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայոց Ազգ. վարժարաններու Կեդր. հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ 14 ազգային վարժարաններու Ե. դասարանի 1200 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ, հայերէնագիտական նիւթերու աւարտական քննութիւնները կատարած են Յունիս 21ին: Քննութեան հարցարանները պատրաստուած են արդիական ըմբռնումով՝ գունաւոր նկարներ եւայլն: Քննութեանց արդիւնքը պիտի հաղորդուի ի մօտոյ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ ինքնաշարժի եղերական արկածի զոհ գացած է Հմայեակ Յակոբեան «Մարմարա» թերթի վաղեմի աշխատակիցը: Ոդրացեալ մասուրականը ուսած էր Կեսարիոյ վանքը՝ բազմահմուտ դէմքերու շունչին տակ: Եղած է պրպըտող, ուսումնասիրող միտք մը, որ տարիներով հիւթեղ գրութիւններ հայթայթած է պոլսահայ մամուլին: Հմայեակ Յակոբեան 76 տարեկան էր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

—0—

Վօքլիւզ նահանգի, Պօլէն քաղաքի սենթիքա տ՚Ինիսիաթիվի նախաձեռնութեամբ հետաքրքրական ցուցահանդէսի մը բացումը կատարուեցաւ տեղւոյն Քոլեժիալ Սէն–Մարթէն եկեղեցւոյ մէջ, շինուած ԺԲ. դարուն: Ցուցահանդէսին ներկայացուած են կրօնական արուեստի նմոյշ հանդիսացող սրբանօթներ, զգեստներ եւ այլ առարկաներ:

Ցուցադրութեան դրուած սրբանօթներուն մէջ կան Մարսէյլէն եւ Վալանսէն բերուած պատարագի ասեղնագործ հայկական զգեստներ եւ արծաթեայ անօթներ:

Այս նպատակին եւ գործին յաջողութիւնը կը պարտինք առաւելապէս Պօլէնի հայ գաղութի անդամներէն Արթիւր Առաքելեանի, Սենտիքա տ՚Ինիսիաթիվի փոխ–նախագահը, որ Վալանսէն մինչեւ Մարսէյլ իր կարելին ըրաւ ունենալու համար հայ եկեղեցւոյ թանկարժէք առարկաներէն նմոյշներ, զանոնք ներկայացնելու համար հազարաւոր եւրոպացի այցելուներուն, որոնց կարգին վստահ ենք թէ պիտի ունենանք նաեւ կարեւոր թիւով հայ այցելուներ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՌԱԾԱՆԻ

—0—

Սէտ ինծի համար, եւ ես քեզի համար կ՚երգնում:

(Անգլիական)

Ինչ որ վարձատրութիւն է, պէտք չէ շնորհք նկատել:

(Լատինական)

Դիւրութեամբ կարելի է միայն մեռելներուն հետ հաշտուիլ:

(Անգլիական)

Վերանորոգուած բարեկամութիւն, նորէն տաքցուած ծաղկակաղամբ, անհամ ճաշ:

(Իտալական)

Աշխարհի քաղցրագոյն պտուղը երախտագիտութիւնն է:

(Յունական)

Յարենն ու երախտագիտութիւնը բարեբեր հողի վրայ միայն կը բուսնին:

(Գերմանական)

Երախտագիտութիւնը բեռ մըն է, եւ բեռը եղած է թօթափուելու համար:

(Ֆրանսական)

Ինչ որ պիտի ըսես, վաղը ըսէ:

(Ճափոնական)

Փոքրիկ մատրան փոքրիկ սուրբն իսկ մեծ է:

(Սլաւ)

Կրօնքը սրտին մէջն է, եւ ոչ թէ ծունկերուն:

(Անգլիական)

Իւրաքանչիւրն իր ձեւով կը մեկնէ աստուածներու երաժշտութիւնը:

(Չինական)

Կրօնքը ծովուն բացերը տարած անոյշ ջուրն է, զոր պէտք է խնայել:

(Ֆրանսական)

Կերածէդ աւելի, նայէ թէ որո՛ւ հետ կ՚ուտես:

(Յունական)

Յանդիմանութիւն կայ՝ գովասանք է, գովասանք կայ՝ յանդիմանութիւն է:

(Ֆրանսական)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Գիտեմ այդպէս ըլլալը, միայն թէ տակաւ բաւական չէ...

— Ուրիշ ի՞նչ կ՚ուզէք, որ ընեմ:

— Ինծի պատմածներուդ մէջ կարեւոր բան մը չկայ: Ես կ՚ուզեմ, որ խնդիրը ուրիշ կերպով պատմես Պօղոս Էֆէնտիին:

— Շաղիկ հանըմ, միտքդ չեմ հասկնար կոր:

— Կեցիր բացատրեմ: Միհրանիկ էֆէնտիին ու Սաթէնին յարաբերութիւններուն մասին որոշ բաներ ըսելու ես:

— Ի՞նչ բան...

— Օրինակի համար իբր թէ, օր մը առանձին գտնուած ատենին բան մը փնտռելու համար իրենց սենեակին դուռը կը բանաս եւ կը տեսնես, որ Միհրանիկ էֆէնտի հանըմին ճիտը կը համբուրէր կոր, ուրիշ օր մըն ալ վրայ կը հասնիս ճիշդ այն միջոցին, որ տիկին Սաթէն Միհրանիկի ծունկին վրայ նստած էր...

— Բայց Շաղիկ հանըմ, անանկ բան չէ եղած նէ...

— Ճանըմ, զարմանալի բան, քիչ մըն ալ քովէդ կ՚աւելցնես:

— Սո՞ւտ խօսիմ:

— Սուտի ի՞նչ կայ, ինչէ՞ն գիտես, որ անանկ բաներ չեն ըրած... ի՛նչ պարզամիտ աղջիկ ես, գիւղացի ըլլալդ յայտնի ըրիր, մարդ ամէն բան աչքովը չի տեսներ. երբեմն ալ մտքով կը գուշակէ ... կրնա՞ս երդում ընել, որ ըսածներս չեն ըրած:

— Չէ, ի՞նչպէս կրնամ չգիտցած բանիս համար երդում ընել:

— Անանկ է նէ՝ երկար մի ըներ, ես ինչ կ՚ըսեմ կոր նէ՝ մտիկ ըրէ... հիմա ատ աստանկ կը պատմես Պօղոս էֆէնտիին:

— Սեպէ, որ պատմեցինք, յետո՞յ...

— Յետոյ, ուրիշ սիրահարներու խօսքը ըրիր, Սահակ աղբօրմէ լսած ես եղեր:

— Այո, Սահակ աղբարը կ՚ըսէր, որ հանըմը անպատճառ բան մը ունենալու է, որ շաբաթը քանի մը անգամ Բերա կ՚երթայ:

— Ատանկ անորոշ խօսք չըլլար, դուն Պօղոս էֆէնտիին կ՚ըսես, որ Սահակ աղբարը, օր մը դիպուածով տեսեր է, որ տիկին Սաթէն Խօսրով էֆէնտիին հետ Պօն Մարշէի դէմը գտնուող փաստաճիին խանութը մտեր ու երկար ատեն հոն մընացեր են...

— Խօսրով էֆէնտին ո՞վ է, հարցուց Սուրբիկ զարմացած:

— Ճանըմ, ո՞վ պիտի ըլլայ, Քանասարեան Խօսրով էֆէնտին, տիկին Սաթէնին հին սիրահարը:

— Այդ անունը բնաւ չէի լսած:

— Հարկաւ լսած պիտի չըլլաս, աղջկնութեան սիրահարներէն է...

— Մեղա՛յ, ինչե՛ր կը լսեմ կոր:

— Ինչ որ է, ըսածներս աղէկ միտքդ պահեցի՞ր, չըլլես սխալ խօսք մը ընես:

— Այո, բայց Սահակ աղբարը ատանկ բաներ չէ ըսած ինծի:

— Ճանըմ, ով որի, երթալու Սահակ աղբարը փնտռելու, հարցաքննելու չեն եա, դուն քու գործդ նայէ:

— Ախ հանըմ, կը վախնամ, որ այդ գործէն պելա մը գայ գլխուս:

— Տղայ մի ըլլար, քա աղջիկ, պելայի մելայի բան չկայ... այս գործէն քեզի պօլ–պօլ փարա պիտի գայ, ըլլալիքը սա է: Այս իրիկուն եթէ ըսածիս պէս Պօղոս էֆէնտիին պատմես, ոսկի մը ինէ գիտցիր, էֆէնտիէն առնելիքդ ալ զատ:

Այս հեռապատկերը ցրուեց սպասուհիին բոլոր վարանումները:

— Իրիկունը գործս լմնցնելուս պէս կուգամ, ըսաւ:

— Ըսածներս աղէկ միտքդ պահէ:

— Մէկիկ մէկիկ միտքս են, հաստատեց Սուրբիկ եւ կրկին խոստանալով հաւատարմաբար կատարել ստացած հրահանգները, մեկնեցաւ տիկին Շաղիկի քովէն:

Պօղոս էֆէնտի իրիկունը երբ վերադարձաւ, առաջին գործը եղաւ կնոջը հարցնել.

— Սուրբիկին լուր ղրկեցի՞ր:

— Ղրկեցի, պատասխանեց Շաղիկ, գործը լմնցնելէ ետքը պիտի գայ եղեր:

— Դուն զինքը մէկ մը չտեսա՞ր:

— Չէ, ի՞նչ տեսնեմ, քանի որ իրիկունը պիտի գայ... ես արդէն ատանկ սպասուհիները դէմս առնել խօսեցնելը չեմ սիրեր:

Պօղոս էֆէնտի գոհ մնաց, որ կինը նախապէս չէր տեսնուած Սուրբիկին հետ, կը կարծէր, որ թերեւս անոր թելադրանքներ ընէր ու Սուրբիկ անոնց ազդեցութեան ներքեւ ճշմարտութիւնը խեղաթիւրէր: Շաղիկի ամուսինը առաւելէ մինչեւ իրիկուն իր վրէժխնդրական ծրագիրներուն վրայ մտածած էր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 11էն սկսեալ

COYE-LA-FORET

Կազմակերպուած Անուիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ :

Զանազան խաղեր, մրցումներ (պուլ) եւ բազմաթիւ անակնկալներ :

Ոչխարի շամփուրով խորոված — Պիւֆէ Հանելի մթնոլորտ
Ֆրանճեւարեւելեան ճաշեր

Itinéraire : Prendre autoroute A 1, Porte de la Chapelle sortie, direction Chantilly, prendre Nationale 16 jusqu'a vant le paneau Lamorcay, prendre à droite La Départementale 118, direction Coye-La-Forêt et suivre itinéraire flèches N. S.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ, Յուլիս 7, ժամը 20·30–ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հասցէին :

Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ օրակարգին կարեւորութեանը համար : Ներկայանալ անդամատետրով :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ

Այս Կիրակի Վարդավառի տօնին առ-հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի, Սէնթ–Անթուանի եւ Կարտանի քոյր մասնաճիւղերուն, հովանաւորութեամբ Կեդր– Վարչութեան :

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը Ֆապրըկուլի ծառաստանին մէջ :

Հանդիսավայր երթալու համար Քանըպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սաթափ եւ իջնել Ֆապըրկուլ, նաեւ Կարտանի օթոքարը եւ էքսի թրոլէն :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին.– երգ, նուագ, արտասանութիւն, նուագախումբ :

Ձուկ պիւֆէ մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի կողմէ, Յուլիս 6, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հասցէին : Կը դասախօսէ ընկ. Ժիրայր Միրիճեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Գրիգոր Պաղտասարեանի հոգեհանգստեան առթիւ. Տիկին Հռիփսիմէ Պաղտասարեան եւ զաւակները 50 ֆրանք :

Եսթեր Տօլպաշեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Միհրան Տօլպաշեան եւ զաւակները՝ 30 :

Տոքթ. Յովհ. Փափազեանի հոգեհանգստեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Լօրան Փաթրիք՝ 50 :

Մկրտութեան առթիւ.— Տոքթ. Տէ-միրճեան հարիւր ֆրանք, Թորոս Աթայեան յիսուն :

AU THEATRE DU CASINO D'ENGHIEN-LES-BAINS
Jeudi 6 Juillet à 21 heures précises

RECITAL DE LA PIANISTE

Huguette AGEDERIAN

Oeuvres de Haendel, Chopin, Debussy, Liszt

Prix des places 10, 15 et 20 Frs.

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
Նոր Սերունդի

Կը նախագահէ
Ընկ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Ձուկ պիւժէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված :

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւն – ները սկսած են :

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն :

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1. Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի հայ խոհարար մը, հայկ. հաստատութեան մը համար : Ներկայանալ «Յառաջ»ի վարչութեան :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր. 7էն պակաս՝ 32 ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20 : Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան : Կ'աւանդուին պետական եւ ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը :

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

Iimprimerie Spéciale
du Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 9ին, առաւօտէն սկսեալ

Parc Valpré, 124, Rue Marietton — LYON-Vaise

Սիրով կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ՆԷՕՇԱԹԷԼ
ՅՈՒԼԻՍ 14էն 16

ՄԵԿՆՈՒՄ Յուլիս 14ին եւ վերադարձ 16ին : Հաւաքուիլ Ուրբաթ, Յուլիս 14ի առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ : Մեկնում ժամը 8·15ին դէպի Զուիցերիա հարաւի կառուղիով, Օսէռ, Ավալոն, Տիժոն, Տոլ, Արպուա, Փոնթարլիէ եւ ժամանում Նէօշաթէլ : Տեղաւորում շատ հանգստաւէտ պանդոկ մը, տաք եւ պաղ ջուր :

Յաջորդ օրը՝ Շաբաթ Յուլիս 15, այցելութիւն քաղաքի եւ հանդիստ լիճին ափին : Մեկնում ճաշէն վերջ դէպի Պեռն, այցելութիւն այդ գեղեցիկ քաղաքին եւ վերադարձ Նէօշաթէլ իրիկունը : Կիրակի, Յուլիս 16, մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 10ին եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ իրիկուան ժամը 10ին ատենները :

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 195 ՖՐԱՆՔ
ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն :

Անմրցելի գին : Ուրեւէ Աժանսի մօտ կարելի չէ գտնել :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին
ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի Առնուվիլ – Սարսէլի դաշտահանդէսը՝ Քօյ լա Ֆոռէի անտառը, Յուլիս 9ին :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը 23 Յուլիսին : Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

«Հերոսներու Օր»ը Յուլիս 23ին Կիրակի օր (Փարիզի) :

×

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»–ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 5 JUILLET 1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12·457
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.457

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ - ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

—o—

Բ. ԳԼԽԱՒՈՐ ԿԷՏԵՐԸ

Երկու կուսակցութիւններն ալ կը ներկայանան իբրեւ պաշտպան ընչազուրկ դասակարգի, որուն շահերը կը դասեն ամէն բանէ վեր :

Բնական էր ուրեմն, որ Յունիս 26ի Համաձայնագրին մէջ առաջին առթիւ նկատի ունենային աշխատաւորներու գնման կարողութեան բարձրացումը, այլ խօսքով ամսականի յաւելումն ու տուրքերու կրճատումը :

Օրուան նշանախօսքն է արդէն հասարակ գործաւորներու ամսականը բարձրացնել հազար ֆրանքի, հանգստեան կոչուելու տարիքը սահմանել այրերու համար 60, կիներու համար 55 տարեկանը : Համաձայնագրին մէջ մտած են այս կրկնակ պահանջները, որոնց համար արհեստակցական միութիւնները վերջերս քանիցս հրապարակային ցոյցեր կատարեցին Փարիզի փողոցներուն մէջ:

ԺԹ. դարուն ընկերվարութեան ծնունդէն սկսեալ երեք ութերու նշանախօսքը հիմնական սկզբունքը կը կազմէր աշխատաւորական կազմակերպութեանց : — ութ ժամ աշխատանք, ութ ժամ զբօսանք, ութ ժամ քուն: Շաբաթը վեց օր՝ 48 ժամ :

Համաձայնագիրը կը պահանջէ շաբաթական հինգ օր եւ օրական ութ ժամ աշխատանք, գումար՝ 40 ժամ, առանց շաբաթավարձքի կրճատման: Այսինքն 48 ժամուան վարձք : Բանուորներու աշխատանքի պայմանները պիտի բարելաւուին՝ նոր օրէնքներով: Երիտասարդ աշխատաւորները, կիներն ու տաժանակիր աշխատանք կատարող գործաւորները աւելի երկար վճարովի արձակուրդ պիտի ունենան :

Աշխատաւորները մնայուն գործ պիտի ունենան: Վերջ պիտի տրուի գործազրկութեան: Ընկերային նոր օրէնքներով աշխատաւորներու իրաւունքներն ու ազատութիւնները աւելի պիտի ընդլայնուին: Գործադուլի իրաւունքը պիտի երաշխաւորուի օրէնքով : Պետութենէն եւ քաղաքական կուսակցութիւններէն անկախ՝ ազատօրէն պիտի կազմուին սենտիքաներ, որոնք իրաւունք պիտի ունենան ժողովներ գումարելու իրենց աշխատած գործարաններուն մէջ, բանուորներու շահերու պաշտպանութեան համար :

Դրամատիրութեան տիրապետութիւնը խորտակելու եւ տնտեսական ու ընկերային նոր քաղաքականութիւն մը կեանքի կոչելու համար ընկերվարական – համայնավար կառավարութիւնը աստիճանաբար պիտի ազգայնացնէ ճարտարարուեստի մեծ ձեռնարկներն ու դրամատուները, կալուածական ապառիկ առուծախի հիմնարկութիւնները, ապահովագրական մասնաւոր ընկերութիւնները, եւայլն :

Համաձայնագիրը յականէ անուանէ կը թուէ ազգայնացուելիք գլխաւոր հաստատութիւնները :

Ընկերային ապահովութեան օրէնքները պիտի բարեփոխուին : Բժշկական ծախքերը 80 առ հարիւր, հիւանդանոցները՝ 100 առ հարիւր պէտք է հատուցուին: Համաձայնագրի երկրորդ գլուխը մանրամասնութիւններ կուտայ այս մասին :

Յաջորդ գլուխները կը վերաբերին աշխատաւորներու բնակարանին, երթեւեկի միջոցներուն, դպրոցներու, ընկերային խտրականութեան վերացման, գիտական հետազօտութեանց, մարզանքի, զբօսանքի եւ արձակուրդի, մշակութային կեանքի, օրէնքի առջեւ կիներուն այրերու հաւասար իրաւունք վայելելուն, տնտեսական, ընկերային, մշակութային եւ քաղաքական կեանքի մասնակցութեան, ընտանիքի եւ երիտասարդութեան :

Երկրորդ մասի տասնմէկ գլուխները յատկացուած են տնտեսական եւ քաղաքական ժողովրդավարութեան՝ ճարտարարուեստի եւ պետական մեծ ձեռնարկներու մէջ : Աշխատաւորները իրաւունք պիտի ունենան իրենց խօսքն ըսելու ձեռնարկներու ղեկավարութեան մէջ՝ իրենց ներկայացուցիչներուն միջոցաւ: Մասնաւոր օրէնքներ պիտի հրատարակուին ճարտարարուեստի, գիւղատնտեսութեան, առեւտուրի, արհեստներու, փոքր ու միջակ ձեռնարկներու մասին, միշտ նկատի ունենալով աշխատաւորներու շահերը ամէն մարզի մէջ :

Երրորդ մասը կը վերաբերի երկրի ներքին վարչութեան: Անհատական եւ հաւաքական ազատութեանց երաշխաւորման, դատական գերագոյն ատեանի, ոստիկանութեան, դատարաններու, կուսակցութեանց, հանրապետութեան նախագահի իրաւասութեանց եւ պաշտօնավարութեան շրջանի հինգ տարիի կրճատման, խորհրդարանի, վարչական ապակեդրոնացման, եւայլն:

Չորրորդ եւ վերջին գլուխը կը վերաբերի քաղաքական խնդիրներու, Ֆրանսայի միջազգային յարաբերութեանց, օտար պետութեանց հետ գործակցութեան, զինաթափութեան, ազգային պաշտպանութեան, Եւրոպայի ապահովութեան, Հասարակաց Շուկային, տնտեսական գործակցութեան, թերաճ երկիրներուն օգնելու եւ քաղաքական յարակից զանազան հարցերու, զորս կարելի չէ մի առ մի թուել այս նեղ սիւնակներուն մէջ :

Ընկերվարականներու եւ համայնավարներու այս Համաձայնագիրը առիթ տուաւ պետական եւ կուսակցական վարիչ դէմքերու քննադատութեանց :

Կարծողներ կան, որ եթէ երկու կուսակցութիւնները յաջողին ձեռք առնել իշխանութիւնը 1973ի ընտրութիւններէն ետք, Ֆրանսա պիտի դիմէ դէպի մենատիրական վարչաձեւ: Եւ թէ համայնավարները իրենց սայլէն պիտի լծեն ընկերվարականները :

Այդպէս մտածողները կը չափազանցեն անշուշտ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԵՒ ՊՐԱՆՏ ԼԱՒԱՏԵՍ ԵՆ

—o—

Ամէն բան չէ հարթուած անշուշտ, բայց խօսակցութեանց առաջին օրը, արդէն, լաւատեսութիւն կը տիրէր Պոնի մէջ, ուր Երկուշաբթի օր հասած էր Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը :

Կարեւոր կը նկատուի առաջին առթիւ որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա համաձայն են դրամական հարցերու շուրջ: Այս առընչութեամբ անհրաժեշտ կը նկատուի մնալ 1971 Դեկտեմբերի Ուաշինկթընի համաձայնութեանց սկզբունքին վրայ: Հոն ճշդուած էին արեւմտեան դրամներու սակերը : Պէտք է պահպանել նաեւ գարնան Պալի մէջ որոշուած սկզբունքը որ կը ճշդէր կրճատումը եւրոպական դրամներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տատանման չափանիշներու :

Գերմանական ներքին ճակատի վրայ ելմտական նախարարը Կարլ Շիլլեր աւելի զօրաւոր դիրք ունի: Արդարեւ հինգ «իմաստունները» որոնք փորձագէտներ են Պոնի կառավարութեան խորհուրդ տալու համար տնտեսական գետնի վրայ, դատապարտած են Պրանտի դահլիճին որոշումը որ էր՝ արգելք ըլլալ օտար դրամագլուխներու ներխուժումին: Հինգերու համար նման որոշում մը կը խզէ դաշնակցային կառավարութեան ազատական քաղաքականութեան աւանդութեան հետ : Ծանօթ է որ Շիլլեր կը սպառնայ հրաժարիլ եթէ վերջ տրուի ազատական քաղաքականութեան դրամական մարզին մէջ :

Երկուշաբթի իրիկուն Պրանտ արդէն լաւատես էր եւ իր բաժակաճառին մէջ կ'ըսէր «Ուրախ եմ հաստատելու որ օգտակար արդիւնքներու հասնելու ճամբուն վրայ ենք »:

Շատ խօսուած է նաեւ համարձակութեան մասին եւ Վիլի Պրանտ բարեփոխելով Տանթոնի նշանաւոր խօսքը յայտարարած է «պէտք է համարձակութիւն ցոյց տալ: Համարձակութիւն, նորէն համարձակութիւն, միշտ համարձակութիւն » : Եւ Փոմփիտու պատասխանած է « ինչ կը վերաբերի համարձակութեան, որուն ակնարկեցիք, պիտի ջանամ հաւատարիմ մնալ հայրենակիցիս, հակառակ անոր որ տխուր վախճան մը ունեցաւ»:

ԵՄԷՆ, ՍՈՒՏԱՆ ԵՒ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ

Մ. Նահանգները եւ Հիւս. Եմէն վերահաստատեցին իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները : Այս լուրը պաշտօնապէս հաղորդեց Ուիլեըմ Ռոճըրս, որ, ինչպէս գրած էինք երէկ՝ Սանաա այցելեց, Հիւս. Եմէնի մայրաքաղաքը : Ասիկա կը նկատուի դիւանագիտական յաջողութիւն մը Ուաշինկթընի համար : Արդարեւ, 1967ի Վեցօրեայ պատերազմի ժամանակ վեց արաբ երկիրներ խզած էին իրենց յարաբերութիւնները Ուաշինկթընի հետ, այդ երկիրներն էին Եգիպտոս, Սուրիա, Իրաք, Ալժերիա, Սուտան եւ Հիւս. Եմէն :

Դիւանագիտական շրջանակներու համաձայն Սուտան եւս կը պատրաստուի Հիւս. Եմէնի քայլին հետեւիլ: Ասիկա, ինչպէս կ'ակնկալուէր, դժգոհութիւն ստեղծած է արաբ մայրաքաղաքներու եւ, յատկապէս, Գահիրէի մօտ: Առջի օր « Ալ Ահրամ » թերթը չէր վարաներ «դաւաճանութիւն» որակել Սանաայի որոշումը, որ թերթին համաձայն «ծախու հանած է արաբ տարրը քանի մը միլիոն տոլարի համար»:

Հիւս. Եմէն շատ աղքատ երկիր մըն է եւ վերջին տարիներուն, երբ հանրապետականներն ու թագաւորականներ երկար պատերազմէ ետք հաշտուեցան: Սանաա իր աչքերը յառեց Սէուտական Արաբիոյ, որմէ կը ստանայ նիւթական կարեւոր օժանդակութիւն: Այժմ կատարեալ դաշնակցութիւն մը հաստատուած է այս երկու երկիրներուն եւ Օմանի իմիրէութեան միջեւ պայքարելու Հար. Եմէնի դէմ, որ դարձած է համայնավար չինական հատուածի շարժման կեդրոնը արաբական թերակղզիին մէջ :

Սուտան, իր կարգին: այժմ կը փորձէ դաշնակցութիւն մը ստեղծել Եթովպիայի եւ Ուկանտայի հետ : Սուտան եւս այլ թերաճ երկիրներու նման անհրաժեշտութիւնը կը զգայ ունենալու Մ. Նահանգներու նիւթական օժանդակութիւնը: Այս կապակցութեամբ նկատել կը տրուի, Վեցօրեայ պատերազմէն հինգ տարի ետք, արաբ աշխարհի այլ մայրաքաղաքներ ալ փորձ կը կատարեն մերձեցում ստեղծելու Ուաշինկթընի հետ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

—o—

«Արարատ » թէեւ քանի մը յաջողութիւններ արձանագրեց վերջին մրցումներու ընթացքին, որոնց շնորհիւ 9րդ եւ 8րդ դիրքէն բարձրացաւ 6րդ դիրքի (16 խումբերու աղիւսակին մէջ), այնուամենայնիւ յուսատու պատկեր չի պարզեր եւ դժուար թէ անցեալ տարուան փայլուն աստիճանին հասնի :

Յունիս 28ին «Արարատ» մրցում մը ունեցաւ Մոսկուայի բանակի ակումբի (ԲԿՍԱ) խումբին հետ, «Հրազդան» մարզադաշտին մէջ: Ճշդենք, որ այս խումբը ներկայիս երրորդ տեղը կը գրաւէ ախոյենական մրցաշարքին մէջ: Ցարդ Երեւանցիները կամ պարտուած եւ կամ մէկական կէտով հաւասար մնացած էին այս խումբին հետ :

Խաղի երկրորդ վայրկեանին Սերգէյ Պօղոսեան հեռուէն անսպասելի կերպով կօլ մը կ'արձանագրէ: Այնուհետեւ խաղը կ'ընթանայ յարձակումներու թափով երկուստեք :

« Արարատ»ի պաշտպանողական գիծը տկար կ'ըլլայ, յաճախ սխալներ կը գործուին, որով խումբին յարձակող թեւերը կը հարկադրուին օգնել պաշտպաններուն: Ասիկա պատճառ կը դառնայ յարձակողներու յոգնութեան : Հարկ կ'ըլլայ մրցումի վերջին քանի վայրկեաններուն դաշտէն հեռացնել քանի մը խաղացող եւ զանոնք փոխարինել թարմ ուժերով :

« Արարատ»ի երկրորդ կէտը կ'արձանագրէ նորերէն Նազար Պետրոսեան :

Մրցումը վերջ կը գտնէ «Արարատ»ի յաղթանակով՝ 2–0 կէտով:

« Արարատ» մինչեւ Յունիս 28 ունեցած է 12 մրցում, յաղթած, պարտուած եւ հաւասար մնացած է իւրաքանչիւր պարագային չորս անգամ: Այժմ ունի 12 կէտ: Բարձրագոյնը ունի քսան կէտ, երկրորդը՝ 17:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Յուլիսի խումբերու տղաքը ողջ – առողջ հասած են Պէլֆոնթէնի կայանը, Երկուշաբթի իրիկուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ Քորէաներ Մայիսէն ի վեր գաղտնի խօսակցութիւններ ունեցած են որոնց նպատակն եղած է միացնել երկրին երկու մասերը, որոնց մէկը՝ համայնավար միւս ամերիկեան ազդեցութեանց տակ են : Կողմերը համաձայնեցան որ Քորէացիները իրենք պիտի որոշեն իրենց ճակատագիրը առանց օտարին միջամտութեան :

ՆՈՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐ կը նախատեսուին Օգոստոս մէկէն, առաջին առթիւ ելեկտրականութեան վրայ, որ հաւանաբար 3 առ հարիւրի յաւելում կրէ: Իւմանիթէ կ'ըսէ նաեւ թէ ծխիկները պիտի սղեն, կօլուազը 1·70 պիտի արժէ, ժիթանն ալ՝ 2·20:

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ

———o———

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ ԿԸ ՆՈՒԱՃԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Մինչ Ֆրանսայի մէջ Լիւմիէր եղբայրները գիւտը կը շարունակէր յառաջ – դիմել, Միացեալ Նահանգներու մէջ կարգ մը մարդիկ փնտռտուքներ կը կատարէին նոյն ուղղութեամբ :

1894ին, Թոմաս Ալվա Էտիսըն կը յաջողէր արձանագրել նկարներու շարքեր, որոնք արագօրէն տողանցելով շարժում կը ստեղծէին. բայց, դժբախտաբար, Էտիսըն միջոցը չէր գտած զանոնք սփռելու պաստառի մը վրայ, որովհետեւ անոնք թափանցիկ չէին– Այդ ժապաւէններ գետեղուած էր լուսաւորուած տուփի մը մէջ եւ մարդիկ, պզտիկ դումար մը վճարելով, ծակէ մը կը դիտէին պատկերներու տողանցումը : Այդ տուփը կը կոչուէր քինեթոսքոփ : Էտիսըն չինել տուաւ հարիւրաւոր տուփեր եւ զանոնք գետեղեց սրահի մը մէջ, ուր մարդիկ կուգային շարժող պատկերները դիտելու եւ զուարճանալու : Բայց այս գիւտը ոչ մէկ ապագայ կը խոստանար առեւտրական տեսակէտէ. նախ պատկերները պզտիկ էին, ժապաւէնները կարճ եւ իւրաքանչիւր գործիք կրնար ծառայել մէկ անձի միայն : Էտիսըն ուրիշ սրահներ վարձեց Նիւ Եորքի, Շիքակոյի, Սան Ֆրանսիսքոյի եւ շարք մը ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ, չահագործելու համար իր քինեթոսքոփը :

1895ի վերջերուն, երբ իմացուեց Լիւմիէր եղբայրներու կատարած ցուցադրութիւնը սրահի մը պաստառին վրայ, բազմաթիւ հանդիսատեսներու ներկայութեամբ, Էտիսըն անմիջապէս չինել տուաւ շարժապատկերի նման գործիք մը, որուն տուաւ Վիթասքոփ Էտիսըն անունը, թէեւ ինք չէր անոր հնարիչը : Պէտք է ըսել, որ այդ ժամանակներուն գիւտարարներու իրաւունքները ապահովուած չէին օրէնքի առջեւ :

29 Ապրիլ 1896ին, Էտիսըն սկսաւ ցուցադրել կարճ ժապաւէններ Նիւ Եորքի սրահներէն մէկուն մէջ : 18 Յունիսին, Ֆելիքս Մեսկիշ Լիւմիէրներու օփերաթէօրը կը ժամնէր Նիւ Եորք եւ ցուցադրութիւններ կը կատարէր ուրիշ սրահի մը մէջ : Մեսկիշի յաջողութիւնը մեծ եղաւ : Էտիսըն, զգալով վտանգին տարողութիւնը, անմիջապէս գործի լծուեցաւ՝ չէզոքացնելու համար ֆրանսացի հակառակորդը : Դիմեց Միացեալ Նահանգներու նախագահին, ձեռք բերաւ ազդու բարեկամներու միջամտութիւնը եւ յաջողեցաւ ապահովել շարժապատկերի մենաշնորհը ամբողջ Միացեալ Նահանգներու տարածքին վրայ :

Արտաքին թշնամին վտարուած ըլլալով, Էտիսըն իր դէմը գտաւ ներքին թշնամիներ, որոնք կը պահանջէին իրենց արդար բաժինը : Հոմերական պայքար մը սկսաւ հակառակորդներու միջեւ 1897էն մինչեւ 1906, ու դատ, դատավարութիւն, զինեալ յարձակում, ստուդիոններու քանդում եւ հրկիզում իրարու յաջորդեցին : Ի վերջոյ, Ճորճ Իսթմանի միջամտութեամբ, կարելի եղաւ համաձայնութիւն մը գոյացնել եւ միասնաբար հիմնեցին Մոշըն Փիքչըր Փաթենթըս Քամփընին, որ երկար տարիներ պիտի վայելէր շարժապատկերի մենաշնորհը Մ. Նահանգներու մէջ :

Այսպէսով, շարժապատկերը իր ըսկըզբնական վիճակէն դուրս կուգար եւ կը դառնար ճարտարարուեստ ու կազմակերպութիւն :

Էտիսըն նկարահանումները կը կատարէր ստուդիոյի մը մէջ, որուն ներքնամասը սեւով ներկուած էր : Հոն կը հրաւիրէր լարախաղացներ, ակրոպաթներ եւ ըմբիշներ, ու զանոնք կը նկարէր գործողութեան ընթացքին, պատրաստելով կարճ ժապաւէններ : Սակայն իր գործակիցները նախընտրեցին աշխատիլ բացօթեայ, իրենց շէնքին տանիքին վրայ : Հոն է, որ առաջին անգամ նկարուեցաւ ամերիկեան շարժապատկերին առաջին համբոյրը, որ մեծ գայթակղութիւն պատճառեց հանդիսատեսներուն :

Համբուրուողները երկու դերասաններ էին՝ Մէյ Իրվին եւ Ճոն Ռայս : Ժապաւէնը կը կոչուէր «Ճոնս այրին», որ ունէր 165 մեթր երկարութիւն : Այդ գայթակղեցուցիչ համբոյրին պիտի յաջորդէին տասնեակ հազարաւոր ուրիշ համբոյրներ, զուարթ վերջաւորութիւն տալով խրախուսող նոր ժապաւէններուն :

Նոյնպէս մեծ շէնքի մը տանիքին վրայ է, որ Ռիչըրտ Հոլման պատրաստեց «Յիսուսի չարչարանքները» ժապաւէնը, մասնակցութեամբ թատրոնի անուանի դերասաններու : Ժապաւէնի իւրաքանչիւր պատճէնը վաճառուեցաւ 850 տոլարի : Ասիկա տեղի կ'ունենար 1898ին : Շարժապատկերի համար սկսած էր բարգաւաճումի շրջանը :

Մինչ այդ. ցուցադրութիւններ տեղի կ'ունենային վարձուած սրահներու մէջ՝ միւզիքհոլ, սրճարան, թատրոն : Մարտ 1898ին, Լոս Անճելըսի մէջ կը բացուէր առաջին շարժապատկերի սրահը՝ «Ելեքթրիք Թէաթր» անունով :

Այս խռովայոյզ շրջանը տեւեց մինչեւ Առաջին Համաշխարհային պատերազմը : Մինչ այդ, շարժապատկերը կ'անցնէր ձեռքէ ձեռք՝ հանրային կնոջ մը պէս, իւրաքանչիւրը անոր մէջ փնտռելով իր ուզածը, մէկը՝ արտայայտութեան միջոց մը, ուրիշ մը՝ արուեստ, իսկ չատեր ճարտարարուեստ մը եւ չահու աղբիւր մը :

Այդ շրջանի ամէնէն յատկանշական ժապաւէնը կը կոչուի «Շոգեկառքին կողոպուտը», ուր առաջին անգամ կը գործադրուէր արդիական թեքնիք մը : Այսինքն՝ փոխանակ մէկ կամ խումբ մը մարդոց գործունէութեան, իրարու կը յաջորդէին տեսարաններ, որոնք տեղի կ'ունենային իրարմէ հեռու վայրերու մէջ, բայց կը ստեղծէին հետաքրքրութիւն եւ սիւսփենս : Վերոյիշեալ ժապաւէնին մէջ կը տեսնուէին շոգեկառքը կողոպտող գողերը եւ բաւական հեռուն գտնուող քաղաքին ոստիկանատունը, ուր հասած էր կողոպուտին լուրը եւ ոստիկանները կը պատրաստուէին միջամտելու : Այս իրապաշտ գիւտին հեղինակը կը կոչուէր Էտուին Ս. Փորթըր :

Շոգեկառքին կողոպուտը այնպիսի յաջողութիւն մը գտաւ, որ անոր յաջորդեցին կողոպուտի ուրիշ ժապաւէններ, որոնք կը շարունակուին մինչեւ այսօր :

Վերոյիշեալ ժապաւէնը ցուցադրուեցաւ նորակառոյց սրահի մը բացումին առիթով, Նիւ Եորքի 5րդ պողոտային մօտերը : Մուտքը հինգ սենթ էր անձ գլուխ : Ամերիկացիները հինգ սենթնոցը կը կոչէին նիքըլ, եւ շարժապատկերի սրահները կոչուեցան Նիքըլօտէոն : Անոնց թիւը շուտով բազմացաւ : Չորս հարիւր սրահ՝ Նիւ Եորքի մէջ, հարիւր՝ Շիքակոյի, ու բազմաթիւ ուրիշներ, Փիթսպուրկ, Լոս Անճելըս եւ այլ քաղաքներու մէջ : Ընդամէնը՝ տասը հազար սրահներ, որոնք ամէն շաբաթ պէտք ունէին նոր ժապաւէններու :

Շարժապատկերը դարձած էր ինքնաբաւ ապարէզ մը եւ խզած էր իր յարաբերութիւնները թատրոնին ու միւզիքհոլին հետ : Ամերիկացիներու նախասիրած ժամանցն էր, որովհետեւ մատչելի էր բոլորին, մանաւանդ միջակ եւ աղքատ դասակարգին : Ամէնէն աննշան քաղաքները ունէին իրենց նիքըլօտէոնները :

Պէտք էր առատ սնունդ հայթայթել այս անկուշտ ապաւէզին, միշտ նոր եւ զուայացունց ժապաւէններ հրամցնելով :

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

———o———

Աւելի քան 15 տարիէ ի վեր Հնդկաչին բարդ խնդիր մը կը ներկայացնէ Խորհրդային վարիչներուն համար, եւ իրենց դիրքը այս երկրին հանդէպ յաճախ փոփոխութիւն է կրած : Համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին, 1945ին, Նորակազմ Վիէթմին կը յուսայ, որ Խորհ. Միութիւն պիտի օժանդակէ իրեն, որպէսզի երկիրը ազատագրուի : Վիէթմին ներքին ճակատի վրայ նպաստաւոր դիրքի մէջ կը գտնուի, եւ Խորհ. Միութիւն կը յայտարարէ, թէ պատրաստ է օժանդակելու բոլոր անոնց, որոնք վերջ տալ կ'ուզեն գաղթատիրութեան ամենուրեք : Այսուհանդերձ, 1950ին, է միայն, որ Ստալին պաշտօնապէս կը ճանչնայ Հիւս. Վիէթնամը : Մինչ այդ կացութիւնը փոփոխութիւն կը կրէ աշխարհի մէջ : Ֆրանսայի համայնավարները այլեւս կառավարութեան մաս չեն կազմեր եւ ո՛չ Խորհ. Միութիւնը եւ ոչ ալ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ գալու հեռանկարներ ունին : Չին. յեղափոխականներ ունին : Չինական յեղափոխութիւնն ալ կը հարկադրէ Խորհ. Միութիւնը իր աչքերը աւելի եւս յառելու Ասիոյ վրայ : Ճանչնալ Հիւս. Վիէթնամը՝ չի նշանակեր լայն օժանդակութիւն եւ անվերապահ աջակցութիւն ընծայել Վիէթնամի : Ժընեւի խորհրդաժողովին, Խորհ. Միութիւն ճնչում կը բանեցնէ Հօ Շի Մինի վրայ, որ յաղթական էր, ընդունելու համաձայնութիւն մը : 1956ին, Մոսկուա ոչինչ կ'ընէ պարտադրելու համար, որ Ժընեւի նախատեսած ընտրութիւնները տեղի ունենան :

Բազմաթիւ պատճառներ կը բացատրեն Խորհ. Միութեան այս քաղաքականութիւնը : Ստալինի յաջորդները կը ձգտին խաղաղ գոյակցութիւն մը հաստատել եւ ամենուրեք ճիգ մը թափեն վստահութիւն ներշնչելու Արեւմուտքի : Միեւնոյն ատեն անոնք դժուարութիւններու կը հանդիպին 1954էն 1956ի միջեւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ : Զմիջամտելով ուրիշ վայրերու մէջ, անոնք կրնան յուսալ, որ արեւմուտքի ուշադրութիւնը պիտի չկեդրոնանայ իրենց ազդեցութեան գօտիին վրայ : Վերջապէս, Հնդկաչինի կացութիւնը կը թելադրէ իրենց խոհեմ չարժիլ :

Հար. Վիէթնամի ընտրութիւնները, 1955 Հոկտեմբերին, ցոյց կուտան Սայկոնի կառավարութեան ուժը : Ընդհանուր ընտրութիւնները կրնային աննպաստ ըլլալ թերեւս Վիէթմինի համար : Հակառակ Հանոյի յուսախաբութեան, Մոսկուայի որդեգրած դիրքին համար Ժընեւի մէջ, ամէն ինչ բացասական չէ Խորհրդային – Վիէթնամ յարաբերութիւններու շրջագիծին մէջ : Խորհրդային դեսպանատուն մը կը բացուի Հանոյի մէջ : Հօ Շի Մին քանի մը անգամ կ'այցելէ Մոսկուա, իսկ Միկոյեան եւ Վորոշիլով Հանոյ կ'երթան 1956ին եւ 1957ին : Տնտեսական ճակատի վրայ Խորհ. Միութիւն ներկայ է Հիւս. Վիէթնամի մէջ, մինչեւ 1960 այս վերջինը 350 միլիոն տոլար օժանդակութիւն կը ստանայ ոչ – զինուորական պիտոյքներու, ապրանքներու : Ասիկա մօտաւորապէս կէսն է Չինաստանի կատարած օժանդակութեան հետ բաղդատմամբ եւ անհամեմատելի կերպով նուազ՝ Խորհ. Միութեան ընծայած օժանդակութեան Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի : Հիւս. Վիէթնամ, փաստօրէն, առանձնաշնորհեալ դիրք չի գը–

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ –ՄԷԿ ՍԽԱԼԸ– ՓՐԿԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Մառեչալ Լիսթի զինուորները որոնք գրաւեցին Պալքանները, սահմանուած էին կազմելու Գերմանիոյ աջ թեւը, սկսելով Ռումանիայէն : Փոխուեցաւ անոնց նպատակակէտը եւ մինչ անոնք երկար շրջան մը կ'ընէին Պելկրատէն, Նիշէն, Սելանիկէն, Աթէնքէն մառեչալներ Ֆոն Լէպի, Ֆոն Պոքի, Ֆոն Ռունտշթէտի բանակները սոխկուած կը սպասէին :

«Ռուսիոյ դէմ մեր պատերազմը շատ աւելի շուտ պէտք է սկսէր, կ'ըսէր Քայթըլ : Եթէ Պալքաններուն չմիջամտէինք, հետեւանքը մեզի համար ձախողանք եղաւ : Աւելի նախընտրելի պիտի ըլլար գոնէ Մայիսին կամ Յունիսին սկիզբը յարձակիլ : Ես սպայակոյտի սպայ էի 1917ին եւ արդէն Մայիսի սկիզբը ձիւն կար : Մինչդեռ Խրիմի մէջ Ռուսիոյ հարաւը, եղանակը նպաստաւոր է Փետրուարին եւ Մարտին» :

Անոնք որ կը սիրեն պատմական մերձեցումներ ընել, կը մտածեն թէ Հիթլէր կ'ուզէր Նիէմէնը անցնիլ նոյնօրը ինչպէս Նափոլէոն : Ո՛չ սակայն : Հիթլէր կը մտածէր սկսիլ երբ գետինը գործածելի ըլլար : Իր ծրագիրը յեղաշրջուեցաւ Մուսոլինիի Պալքաններուն վրայ յարձակումով :

Եթէ Ռուսիոյ դէմ պատերազմը սկսէր վեց շաբաթ առաջ, Գերմանները պիտի հասնէին իրենց նպատակակէտին ձմեռէն առաջ : Մոսկուան գրաւած պիտի ըլլային : Ռուսիոյ կատաղի դիմադրութիւնը չէր կրնար կասեցնել Կիւտէրեանի յառաջխաղացումը : Իսկ ձմեռը վրայ հասաւ : Մոսկուայի գրաւումը վերջ պիտի չդնէր սովետական դիմադրութեան եւ Գերմանիոյ ալ պիտի չապահովէր անկարելի յաղթութիւն մը : Բայց պիտի փոխէր դէպքերու ընթացքը : Եթէ Մոսկուա առնուէր 1941 Հոկտեմբերին, պատերազմը տեւէր, թերեւս, տակաւին երկու տարի եւս :

Յունաստանի վրայ յարձակելով, առանց իմաց տալու Հիթլէրին, Մուսոլինի փրկեց Մոսկուան :

Հիթլէրի գլխաւոր սխալներէն մէկն ալ այն էր որ ան կը գերագնահատէր Իտալիոյ զինուորական ուժը : Մուսոլինիի հետ իր բարեկամութիւնն էր հիմը այս սխալ դատումին :

1945 Ապրիլ 30ին Նիւրէնպէրկի մէջ իր հարցաքննութեան միջոցին մառեչալ Քայթըլ հետեւեալը պատմեց.—

«Հինտէնպուրկ կ'ըսէր Հիթլէրի թէ Մուսոլինի ուզածը կ'ընէ : Բայց Հիթլէր չէր հաւատար :

«1936ին Հիթլէր Իտալիա գնաց, Մուսոլինի Նափոլիի մէջ անոր ցոյց տուաւ հարիւր ընդծովեայ, եւ մենք մեզի կ'ըսէինք, եթէ միայն ատոր մէկ հինգերորդը ունենայինք : Քափրիի հարաւը տեսանք արդիական յածանաւեր, որոնք երեսունեւհինգէն մինչեւ քառասուն մղոն ճամբայ կ'ընէին եւ Հիթլէր եզրակացուց թէ Մուսոլինի մեծապէս բարձրացուցած էր Իտալիոյ զինուորական ուժը : Բաւական ուշ տրուեցաւ ատոր հակառակ ապացոյցը :

«1938ին Մուսոլինի զինուորական մեծ զօրահանդէս մը կազմակերպեց Հիթլէրի, թէեւ գերմանացի զինուորականի մը համար ատոնք զօրաբաժիններ չէին, այլ շատ շատ քատրեր : Հրետանին ոչ մէկ արդիական կազմած ունէր : Բոլոր թնդանօթները մնացուկներ էին Ա. աշխարհամարտէն : Այս զօրահանդէսը շատ գէշ տպաւորութիւն ձգեց վրաս. կը դիտէի Հիթլէրը, որ գլուխը կը շարժէր : Ան ալ յուսախաբ էր : Եւ սա եզրակացութեան եկաւ թէ պէտք չէր շատ մեծ յոյսեր դնել բանակին վրայ : Իսկ նաւային եւ օդային ուժերը լաւ էին եւ կրնային պայքարի միջոցին կարեւոր նեցուկ հանդիսանալ» :

Նիւրէնպէրկի մէջ զօրավարները խըստօրէն արտայայտուեցան Իտալացիներու մասին :

«Հիմա է որ կը հասկնամ Կամլէնի խօսքը, ըսաւ Եօտլ : Եթէ Իտալիան չէզոք մնայ չորս զօրաբաժնի պէտք պիտի ունենամ, եթէ մեր դէմ ելլէ, դարձեալ չորս զօրաբաժնի պէտք պիտի ունենամ : Իսկ եթէ Իտալիան մեզի հետ քալէ տասներկու զօրաբաժին պէտք է» :

1940 Սեպտեմբերին Իտալիան յարձակեցաւ հիւսիսային Ափրիկէի վրայ : Նըպատակն էր գրաւել Սուէզը : Բոլոր ուժերը տրամադրելի ըլլալով, Գերմանիա առաջարկեց իր աջակցութիւնը : Իտալիա մերժեց : Իրն ըլլալով Ափրիկէի պատերազմը, չուզեց ատոր պատիւը բաժնել ուրիշներու հետ :

«Ափրիկէի մէջ, մեր միջամտութիւնը, ըսաւ Եօտլ, ուշացաւ Իտալացիներու գիւրազգացութեան պատճառաւ : Կրացիանիի առաջին պարտութենէն ետքն էր որ դժուարութեամբ ընդունել տուինք մեր օժանդակութիւնը : Ռոմէլ քիչ թիւով զինուորներով անցաւ Միջերկրականի մեծ զգուշութեամբ : Անոր միջամտութիւնը որակելով «ըլքոնէլաանս մոթորիզէ» :

(3 – Շար.)

բաներ խորհրդային քաղաքականութեան մէջ :

Կացութիւնը ցայտուն կերպով կը փոխուի 1960ին: Քաղաքական փոխանակութիւնները երկու երկիրներու միջեւ կը զարգանան, խորհրդային օժանդակութիւնը նկատելի կը դառնայ անտեսութեան մարզին մէջ: 1963ին խորհրդային օժանդակութիւնը չինականէն աւելի է եւ կը ներկայացնէ կէսը Հիւս. Վիէթնամի ստացած ընդհանուր օժանդակութեան : 1961ին կը կազմուի Հար. Վիէթնամի ազատագրական ճակատը, որ կ'ողջունուի Մոսկուայի կողմէ: Ճակատի պատուիրակները պաշտօնապէս կ'ընդունուին Մոսկուա: Այս պարագային ալ արտաքին ազդակներ կը բացատրեն խորհրդային նոր հետաքրքրութեան պատճառը Վիէթնամի հանդէպ: Ընկերվարական ճակատի մէջ միասնականութիւնը խախտած է չին եւ խորհրդային վէճով, եւ Փեքին կ'ամբաստանէ Մոսկուան յայտարարելով, թէ ան իր շահերուն համար կը զոհէ ազգային ազատագրական շարժումները :

Մոսկուայի այդ յարաճուն հետաքրքրութիւնը կարճատեւ կ'ըլլայ: Խրուշչեւի իշխանութեան վերջին երկու տարիներուն խորհրդային ղեկավարները հեռուէն հեռու կը հետաքրքրուին Վիէթնամով : Նոյնիսկ երբ Մ. Նահանգները կը սաստկացնեն իրենց ճնշումը, Մոսկուա լուռ կը մնայ: Աւելի ցայտուն կը դառնայ 1964 Օգոստոսին՝ Թոնքինի հարցին մէջ: Մոսկուայի դատապարտութեան խօսքը ձեւական եւ զգուշաւոր կ'ըլլայ: Խրուշչեւ այդ օրերուն աչքաթող կ'ընէ այն երկիրները, որոնք Փեքին–Մոսկուա վէճին մէջ չէին ուզեր դիրք ճշդել : Ան աւելի շահագրգռուած էր ստեղծելու «յեղափոխական օրինակ» մը՝ խորհրդային նախաձեռնութեամբ, որուն նախատիպը պիտի ըլլար Եգիպտոս :

Խրուշչեւի անկումով, խորհրդային քաղաքականութիւնը, որ մինչ այդ անորոշ եւ երբեմն ալ հակասական էր, կը դառնայ աւելի ներդաշնակ: 1964 Հոկտեմբերին Ֆամ Վան Տոնկ, կ'ընդունուի Մոսկուա, եւ խորհրդային կառավարութեան նոր պետը կը շեշտէ, թէ Մոսկուա կ'ուզէ եւ պէտք է որ օժանդակէ Վիէթնամի: Էֆ – էն – էլի պատուիրակութիւն մը մնայուն կերպով կը հաստատուի հոն 1965ի սկիզբը: Սակայն ամէնէն կարեւոր իրադարձութիւնը՝ Կոսիգինի Հանոյ այցելութիւնն է 1965 Փետրուարին : Կը թուի թէ իբրեւ միջնորդ եկած է ան հոն գործադրելու համար չէզոք երկիրներու Գահիրէի խորհրդաժողովին (1964 Հոկտեմբեր) որոշումները՝ խաղաղ լուծում գտնել Հնդկաչինի հարցին : Վիէթքոնկի յարձակումը Փլէյքուի մէջ եւ Ամերիկացիներու հակադարձը Հիւս. Վիէթնամը ռմբակոծելով, Կոսիգինի առաքելութեան ձախողութեան պատճառ կը դառնան:

Խորհ. Միութիւն այդ թուականներուն խաղաղ միջոցներով կ'ուզէ լուծել հարցերը : Թաշքենդի մէջ Կոսիգին կը յաջողի գլուխ հանել իր միջնորդի առաքելութիւնը : Ժամանակը նպաստաւոր կը թուի ըլլալ, որովհետեւ Խորհ. Միութեան դաշնակիցները զօրաւոր դիրքի մէջ կը գտնուին բանակցելու համար : Սակայն Փլէյքուի յարձակումը եւ ամերիկեան ռմբակոծումները ցոյց կուտան, թէ կողմերը չեն փափաքիր բանակցիլ : Մոսկուա, իրաց այս կացութեան մէջ կը հարկադրուի յարիլ Հանոյի տեսակէտներուն :

Օժանդակութեան գետնի վրայ անոր նպաստը կը զարգանայ: Զինուորական օգնութիւնը 1969ին մէկ միլիառ տոլարի հասած էր տարին (1965ի հետ բաղդատմամբ՝ երկու անգամ աւելի): Խորհրդային պարբերաթերթ մը նկատել կուտար, թէ տնտեսական գետնի վրայ Մոսկուա իր դաշնակիցին հայթայթած է վերջին տարիներուն անհրաժեշտ սարքեր՝ 115 ձեռնարկութիւններու շինութեան կամ վերաշինութեան համար, 4000 Վիէթնամցիներ մասնագիտացած են իրենց գործին մէջ Խորհ. Միութիւն այցելելով եւ, վերջապէս, աւելի քան երեք հազար խորհրդային մասնագէտներ գացած են Վիէթնամ :

Միւս կողմէ, այս օժանդակութիւնը առաքման դժուարութիւններու կը հանդիպի: Ցամաքի ճամբով դիւրին չէ զէնք ղրկել մէկ կողմէ Չինացիներու դժկամութեան եւ միւս կողմէ, ճամբաներու անյարմարութեան պատճառով: Որով ծովային ճամբան կը դառնայ գլխաւոր ուղին զէնքի եւ ապրանքի փոխադրութեան : 1967ին արդէն, Հայֆոնկ մուտք գործող նաւերուն յիսուն տոկոսը խորհրդային է :

Վերջին տասը տարիներու իրադարձութիւնները կը հաստատեն, թէ Խորհ. Միութիւն բարդ քաղաքականութիւն մը որդեգրած է՝ օգնել Հանոյի, առանց խանգարելու իր յարաբերութիւններու մշակումը եւ զարգացումը Մ. Նահանգներու հետ: Այսպէս՝ երբ 1970ին պատերազմի թատերավայր կը դառնայ Քամպոճ, Խորհ. Միութիւն կը գոհանայ բերանացի բուռն բողոք մը ներկայացնելով: Նիքսըն կ'ամբաստանուի որպէս մէկը, որ կ'ուզէ «ոստիկան»ի դեր կատարել աշխարհի մէջ եւ Մոսկուա կը շեշտէ, թէ ինք «անհրաժեշտ հետեւութիւններ»ու պիտի յանգի : Այսուհանդերձ ան չըսեր, թէ ինչ են այդ «հետեւութիւնները»: Աւելին՝ Մոսկուա չի հետեւիր իր դաշնակիցներու օրինակին եւ չի ճանչնար իշխան Սիհանուքի կառավարութիւնը Փեքինի մէջ: «Լիտերատուրնայա Գազէտա» 1972 Յունուար 12ի թիւով իշխանը կ'որակէ «հակահամայնավար եւ ցեղապաշտ»:

1971 Հոկտեմբերին Պոտկորնի երեք համաձայնագիրներ կը ստորագրէ Հանոյի հետ եւ խորհրդային օժանդակութիւնը կ'աւելնայ: Մոսկուա կը դատապարտէ Նիքսընի որոշումը՝ ականներով փակելու Հիւս. Վիէթնամի նաւահանգիստները եւ վերսկսելու ռմբակոծութիւնները, միւս կողմէ, սակայն, ան կը շարունակէ պատրաստութիւններ տեսնել Մ. Նահանգներու նախագահը Մոսկուա ընդունելու համար: Վիէթնամի պաշարումը պատճառ չէր, որ Խորհ. Միութիւն «լեզու չգտնէր» Մ. Նահանգներու հետ :

Օգնել Հանոյի, սակայն նախ եւ առաջ հետամուտ ըլլալ իր շահերու ապահովման. այս է Մոսկուայի քաղաքականութեան հիմնակէտը Վիէթնամի հարցին մէջ:

Թ. Ա. Թ.

(Քաղուած Լը Մոնտ Տիփլոմաթիքէն)

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԼԵՒՈՆ ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

—0—

ՀՌՈՄ, (Յատուկ).— Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի սրահին մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնին, հայ գաղութը հիացումով մասնակցեցաւ նկարիչ Լեւոն Մնացականեանի գործերու ցուցահանդէսին :

Ամերիկահայութեան ծանօթ նկարիչը ծնած է յիսուն տարի առաջ Երեւանի մէջ: Իր մանկութենէն իսկ սիրահար էր նկարչութեան եւ արտայայտած՝ անոր նուիրուելու բաղձանքը: Լեւոն կը յաճախէ Հայրենիքի արուեստանոցները, սերտ բարեկամութեամբ կը կապուի սոյն արուեստի հայ եւ ռուս նկարիչներու եւ կը սկսի մշակել իր բնածին տաղանդը ընդառաջելով վաղուց լսած մօրը քաջալերական խօսքին: « Տղաս դուն վրձինը պիտի չթողուս »:

Լեւոն Մնացականեան կ'անցնի Ամերիկա ապա կը ստանայ քաջալերանք եւ համբաւ : Հետզհետէ կ'ընդհանրանայ անոր յատկապէս տեղացիներու խնդրանքներով :

Լեւոն Մնացականեան բացարձակապաշտ է, իր բազմաթիւ նկարներու մէջէն սիրած է միայն երկու կամ երեք իւղանկար, եւ այս դժուարահաճ նախընտրանքը արդիւնք է բծախնդիր հոգիի մը, բանիրուն արուեստագէտի մը միշտ դէպի «աւելի կատարեալ»ի անյագ ձգտումին: Եւ այս բծախնդրութիւնն է որ կը բացատրէ թէ ինչու նկարիչ Լեւոնը հաւանած է միայն երկու – երեք միջազգային նկարիչներու եւ անոնցմէ ըրած՝ իր վրձինի հարուածներուն համար, ճշմարիտ տիպարներ :

Լեւոն Մնացականեանի յաջող գործը նախ դիմանկարն է: Լեւոնի հարուստ երեւակայութիւնը յաջողած է տալ դիմանկարին, շաղախուած ճաշակաւոր գոյներու ներդաշնակութեամբ, արտայայտութիւն եւ կենդանութիւն : Վարպետի մը իսկական գործ է անոր « ինքնանկարը» : Սիրուն է անոր « Աղջկայ դիմանկար»ները, խօսուն եւ արտայայտիչ՝ անոր «Ներսէս Շնորհալին», «Քրիստոս լքեալ» եւ «Լուսաւորիչ Խոր Վիրապէն ելած» :

Ապա Լեւոն Մնացականեանի յաջող գործը մեռած բնութիւնը նկարելու մէջ է: Մեռած բնութիւնը յաճախ ազդեցութիւնն է կենցաղի կամ տպաւորութեան: Մնացականեան արուեստագէտը սիրած է նկարել մեռած բնութիւնը՝ գաւաթ, շիշ, կաթսայ, բանալիներու տրձակ, որովհետեւ կապուած է ընտանեկան յարկի սրբութիւններուն եւ սիրած՝ անոր անդորր միջավայրը :

Այս «Մեռած բնութեան» գործերէն յառաջ կուգայ սէրը հանդէպ Դանիէլ Վարուժանի՝ մեծագոյն բանաստեղծը Մնացականեանի սրտին: Եւ իրօք շատ սերտ յարաբերութիւն կայ Վարուժանի ցորենի, գինիի, կալի, շտեմարանի, կողովի եւ դաշտային աշխարհի նկարագրութեան եւ Մնացականեանի գծած խոհանոցի ու դաշտի առարկայի միջեւ :

Տեղի է ըսել թէ Մնացականեանի գործերու մէջ ցայտուն են հոգեւոր պատկերացումները : Իրեն համար մեծագոյն հոգեւորականը, հոգեւոր երգիչը, երկնային մարդը Նարեկացին է, եւ անոր ազդեցութենէն, Մնացականեան տարուած է յաճախ հոգեւոր, «միգդիք», գերբնական արտայայտութեամբ ներկայացնելու եկեղեցականութիւնը ներկայացնող որեւէ անձնաւորութիւն :

Կը մաղթենք որ Պ. Լեւոն Մնացականեան նորանոր յաջողութիւններով պսակուի, տարածուի անոր համբաւը, սփռուի անոր հռչակը որովհետեւ անոր բարձրացումով հայ արուեստն է որ կը զարգանայ եւ փայլ կ'առնէ :

ՅՈՎՀ. Վ. ԱՀՄԱՐԱՆԵԱՆ

ԱՌԱԾԱՆԻ

—0—

Ջինը եփես կամ քամես, ստանալիքդ ջուր է միայն :

ՍՊԱՆԱԿԱՆ

×

Երբ մանուկը մկրտուած է, կնքահայրները չեն պակսիր :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

×

Մարդը գետ չէ՝ որ ետ չկարենայ դառնալ :

ՍՊԱՆԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Եթէ կարենար փաստացի ապացոյց մը ձեռք բերել Սաթէնի կամ Մարգար էֆէնտիի դէմ, իր վրէժը լուծած պիտի ըլլար, եւ անոր հետ մէկտեղ իր անունին վրայ բերած արատը մաքրած, զոնէ ինք այսպէս կը հաւատար: Եթէ մարգար էֆէնտի ճիշդ իր վիճակին ենթարկուէր՝ այլեւս իրարմէ տարբերութիւն պիտի չունենային եւ ասոր մէջ կը գտնէր իր արժանապատուութեան գոհացումը:

Իր խօստման հաւատարիմ՝ Սուրբիկ գիշերը եկաւ: Շագիկ միջոցը գտաւ բոպէ մը առանձին գտնուելու սպասուհիին հետ եւ անոր ականջին փսփսաց.

— Էրկանս մի ըսեր, որ ցերեկը մէյ մը եկար ու միասին տեսնուեցանք... բամբասնէրս չմոռնաս :

Եւ միեւնոյն ատեն ոսկի մը սահեցուց Սուրբիկի ձեռքը:

Երբ սպասուհին ներկայացաւ Պօղոս էֆէնտիին, այս վերջինս դժնդակ կացութեան մը մատնուեցաւ: Չէր գիտեր ի՞նչպէս հարցուփորձը սկսէր: Բացորոշաբար կը զգար իր կատարելիք դերին պժգալի հանգամանքը եւ այս պատճառով համարձակութիւնը կը պակսէր:

— Գիտե՞ս քեզ ինչու համար հոս կանչեցի, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի:

— Ի՞նչ գիտնամ, էֆէնտի, պատասխանեց Սուրբիկ ամչեղուկ դէմքով մը:

— Թող տիկինը բացատրէ, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի Շագիկը ցոյց տալով:

— Ես ի՞նչ պիտի բացատրեմ, դուն ըսէ ըսելիքդ, պատասխանեց այս վերջինը:

— Դուն աւելի աղէկ գիտես ըսելիքդ, քանի որ արդէն խնդիրը բացեր ես ուրիշ անգամ...

Շագիկ աւելի յանդուգն, քան իր ամուսինը, Սուրբիկին դարձաւ ու ըսաւ.

— Աղջիկս, քեզ բերել տուինք, որպէսզի սա Մարգար էֆէնտիին ու տիկին Սաթէնին վրայ պատմածներդ ըսես: Անցածները բաներ մը կը պատմէիր կոր, աղէկ միտքս չմնաց, հիմա սանկ տեղն ի տեղօք պատմէ տեսնենք: Եթէ ուզածիս պէս պատմես՝ Պօղոս էֆէնտի քեզ աղուոր նուէր մը պիտի տայ... անանկ չէ՞, Պօղոս էֆէնտի:

— Արդէն պատրաստեր եմ, պատասխանեց վաճառականը դրպանէն ոսկի մը հանելով ու քովը գտնուած սեղանին վրայ դնելով:

Սուրբիկի աչքերը շողշողացին, առտուընէ ի վեր արդէն նուէրներ ընդունած էր ու ահա հիմա երրորդ անգամ ըլլալով ոսկի մըն ալ պիտի առնէր:

— Գիտցածս մեծ բան մը չէ, բայց պատմեմ, ըսաւ:

— Միայն թէ ճիշդ ու ճիշդ պատմես ամէն բան, առանց քովէդ բաներ աւելցնելու, դիտել տուաւ Պօղոս էֆէնտի:

— Աւելի աղէկ կ'ըլլայ, որ ես հարցնեմ, դուն պատասխանես ու Պօղոս էֆէնտին ալ մտիկ ընէ, առաջարկեց Շագիկ:

Հարցուփորձը սկսաւ եւ Սուրբիկ կէտ առ կէտ կրկնեց ինչ որ ցերեկը իրեն տուն տուած էր Շագիկ:

Պօղոս էֆէնտի աչք ու ականջ կտրած կը հետեւէր Սուրբիկի խօսքերուն ու չէր կրնար իր ուրախութիւնը զսպել:

Վերջապէս Սաթէնի անհաւատարմութեան ապացոյցները կ'երեւային որոշ, գրեթէ անհերքելի:

Միայն թէ գլխաւոր վկան, Սահակ աղբարը մէջտեղ չկար:

— Ո՞ւր է հիմա այդ Սահակը, հարցուց Պօղոս էֆէնտի, երբ Սուրբիկ իր խոստովանութիւնը աւարտեց:

— Իրաւ է որ, էֆէնտի, չեմ գիտեր, բայց ուրիշ տուն ծառայութեան մտած է:

— Ո՞ւրտեղացի է, գիտե՞ս...

— Վանեցի: Եթէ ուզէք, ես կը հասկընամ ուր ըլլալը եւ ձեզի իմաց տամ...

— Շատ շնորհակալ կ'ըլլամ:

— Գլխուս վրայ, էֆէնտի:

— Միայն թէ ատեն անցնելու չէ, այսօր վաղը հասկնալու է:

— Հոս վանեցի մէկ–երկու ծառաներ կան, անոնցմէ կրնամ տեղեկութիւն առնել:

— Քեզ տեսնեմ, աղջիկս, առ հիմա սա ոսկին, երբ Սահակին ո՞ւր գտնուելուն մասին ալ ճիշդ տեղեկութիւն մը բերես, քեզի ոսկի մըն ալ պիտի տամ:

— Շատ ապրիք, էֆէնտի, Աստուած երկար կեանք տայ ձեզի:

Եւ Սուրբիկ հեռացաւ իր գրպանը տեղացող այս նուէրներէն զինովցած:

Երբ այր ու կին առանձին մնացին, Շագիկ յաղթականօրէն ու անպատկառ շեշտով մը գոչեց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օ–պոլեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Յուլիս 9, առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, իրենց մօր՝

ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Կարապետեան)

եւ հօրաքրոջ՝

ԱՆՆԱ ՕՊՈՋԵԱՆԻ

մահուան տարելիցներուն առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յի–շատակը յարգողները:

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միու–թիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստ–եան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ ե–կեղեցին 1915ի իր բիւրաւոր նահատակ–ներու հոգւոյն ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալ նահատակ–ներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Զաւէն Աչգեան իր ան–նման ընկերոջ Ստեփան Սրապեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հարիւր Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի ֆոն–տին, հարիւր Ֆր. ալ Մարսէյլի Հայ Մը–շակոյթի Տան:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
Նոր Սերունդի
Կը նախագահէ
ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի ԸՆԿ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամ–փուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, 9 Յուլիս, Վարդավառ է: Տօն պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ Մայր եկե–ղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթ. պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

×

Երկուշաբթի, 10 Յուլիս.— Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ կը մա–տուցուի Պատարագ, ժամը 10ին:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցե–լոց:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի Վարդավառի տօնին առ–հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ, Յուլիս 7, ժամը 20.30–ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս–եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլ–լալ օրակարգին կարեւորութեանը հա–մար: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Ահա–րոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին: Սովորա–կան հաւաքատեղին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ըր–բահի կահաւորման համար կը նուիրեն.
— Տէր եւ Տիկ. Արթիւր Արթինեան հա–զար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կարօ Զար–գարեան (Տօրթմընտ) հազար, Պ. Պ. Ար–ման եւ Եդուարդ Նշանեան 500, Րէխեան 300, Տէր եւ Տիկին Ս. Սաղաթելեան 200, Օր. Ա. Փիրփիրեան 200, Տիկին Գ. Իփէկեան 200, Տիկին Ա. Գույումճեան հարիւր, Տիկին Թ. Մեղպուրեանի մի–ջոցաւ հարիւր, Ոմն յիսուն, Տէրտէրեան քսան ֆրանք:

×

Դպրոցասէրի Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա–ցած է.— Պ. Գէորգ Պապըրճեան 3000 ֆրանք, Տիկին Լիւսի Սալմասլեան 200, ողբացեալներ Տիկին Մուրատի եւ իր ամուսնոյն Սալմասլեանի յիշատակին Տիկին Եւգինէ Պօղոսեան հարիւր, Դաշ–տահանդէսի առիթով Պ. Ա. Եափքար–տաշեան 30, Ոմն հարիւր ֆրանք:

ՀԱՃԵԼԻ ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ՄԸ
ԴԷՊԻ ՕՎԵՐՆՅԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Եսաեան Սանուց Միութեան կողմէ
14, 15 16 Յուլիս

Մեկնում 14 Յուլիս, Ուրբաթ առտու, ժամը 7ին Կառ Տիւ Նոռ, Քափէ Քիւր–վէօրի առջեւէն, անցնելով Փըթիվիէէն, այցելութիւն հայկական ոճով կառուց–ուած եկեղեցիին, Նիվէռ եւ Վիշի.— Ճաշ, ճամբու շարունակութիւն դէպի Քլերմոն – Ֆէրրան, Մոն Տոռ, Մոն Տոռ եւ ժամանում՝ նախատեսուած հանդըս–տաւէտ պանդոկը, Սէն Նեկտերի մօտ, Ընթրիք՝ Օվերնյի յատուկ ճաշերով:

Շաբաթ, 15 Յուլիս.— Այցելութիւն Սէն Նեկտարի հայկական ոճով կառուց–ուած 15րդ դարու եկեղեցին, պտոյտ Փա–վէն լճի ափին, ճաշ, այցելութիւն պատ–մական զանազան վայրերու: Այցելու–թիւն Մոն Տոռի գեղեցկատեսիլ վայրե–րը, ընթրիք:

Կիրակի, 16 Յուլիս.— Նախաճաշէ ետք վերադարձ դէպի Փարիզ, անցնելով գե–ղատեսիլ վայրերէ: Ճամբու ընթացքին ճաշ: Ժամանում Փարիզ՝ ժամը մօտա–ւորապէս 23ի առեններ:

Ճամբու ընթացքին երգ եւ մթնոլորտ՝ եռանդական:

Ծախսերու մասնակցութիւն՝ ճանա–պարհորդութիւն, նախաճաշ, ճաշ, ընթ–րիք, պանդոկ, ամէն ինչ մէջը, խմիչքէ զատ՝ 185 ֆրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի անմիջապէս արձանագրուելով՝ Պ. Ալթունեան, Հեռ. 842-08-57. եւ Պ. Խաչատուրեան, Հեռ. 770-51-41:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 11էն սկսեալ
COYE-LA-FORET

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնա–ճիւղերուն կողմէ:

Զանազան խաղեր, մրցումներ (պուլ) եւ բազմաթիւ անակնկալներ:
Ոչխարի շամփուրով խորոված — Պիւֆէ Հանելի մթնոլորտ
Ֆրանճեւարեւելեան ճաշեր

Itinéraire : Prendre autoroute A 1, Porte de la Chapelle sortie, direction Chantilly, prendre Nationale 16 jusqu'avant le paneau Lamorcay, prendre à droite La Départementale 118, direction Coye-La-Forêt et suivre itinéraire flèches N. S.

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, Յուլիս 6, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատե–ղին: Կը դասախօսէ ընկ. Ժիրայր Մի–րիճեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գեոլեցեան Կարապետ Վարդգէսի, ծը–նած 1919ին, Լենինական, հայրը՝ դեր–ձակ, Վարդգէս Վարդանի Գեոլեցեան, մայրը՝ տնտեսուհի Գեոլեցեան Գինո–վարէ Մկրտչի, քոյրը՝ Գեոլեցեան Գո–հար Վարդգէսի, միւս քոյրը՝ Գեոլեց–եան Աստղիկ Վարդգէսի: Անհետացած է հայրենական պատերազմին, արհես–տով կշօկակար է, ունի երկու դաւակ (մէկ տղայ եւ մէկ աղջիկ):

Փնտռողի հասցէն, Գեոլեցեան Գոհար Վարդգէսի, Երեւան, Ակսել Բակունց, 2 չէնք, Մուտք 2, բնակարան 24:

×

Ալավերտեան Կարապետ Սիսակի եւ Ալավերտեան Յարութիւն Սիսակի: 1919–ին Ղարքլիսայի կայանը յանձնած են որ–բանոց ուրկէ յետոյ տեղափոխուած է Ղարս եւ անկէ կորսուած է: Այն ատենը մեծը՝ 7–8 տարեկան էր իսկ փոքրը 5:

Փնտռողն է իրենց հօրեղբօր տղան Սուրէն Ալավերտեան (փոխուած Բեգ–լարեանի): Հասցէ.— Վերին Շարպաի 3–50 Երեւան, 22, Հայաստան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վանեաս

Պայմաններ — Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւններ՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթօքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

[illegible]

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

[illegible]

12 ՅՈՒԼԻՍ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

[illegible]

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

[illegible]

11, Rue des Bassins, St. Julien — Tél. [illegible]

[illegible]

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ
ՆԵՕՇԱԹԷԼ
ՅՈՒԼԻՍ 14էն 16

ՄԵԿՆՈՒՄ Յուլիս 14ին եւ վերադարձ 16ին: Հաւաքոյթ Ուրբաթ, Յուլիս 14ի առաւօտ ժամը 7.30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, [illegible] եւ 8ին Կառ տիւ Նոռ, [illegible]: Մեկնում ժամը 8.15ին դէպի [illegible]

[illegible]

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

[illegible]

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
6
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
6 JUILLET
1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.458

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.458

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՇՄԻՐԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Փաքիստանի նախագահն ու Հնդկաստանի վարչապետը իրենց վերջին խօսակցութիւններու ընթացքին, Սիմլայի մէջ, կրկին օրակարգի նիւթ ունեցան Քաշմիրի հարցը, որ 25 տարիէ ի վեր կը մնայ անլուծելի: Միւս կողմէ, այդ հարցը պատճառ է դարձած ոչ միայն պատերազմի, այլեւ երկու երկիրներու յարաբերութիւններու խաթարման :

Քաշմիրի թնճուկը երեւան եկաւ 1947-ին, երբ Ժամմու եւ Քաշմիրի հնդիկ մահարաճան համաձայնագիր մը ստորագրեց Նոր Տելհիի հետ: Այդ համաձայնագրով շրջանը կը միացուէր Հնդկաստանի: Փաքիստան անընդունելի գտնելով կարգադրուած լուծումը՝ պատերազմ մը ծայր տուաւ իր եւ Հնդկաստանի միջեւ : Նախկին իշխանապետութիւնը այս ձեւով բաժնուեցաւ երկու մասի՝ հիւսիսային շրջանը Փաքիստանի իշխանութեան ձեռք անցաւ, իսկ մնացեալ շրջանները՝ Հնդկաստանի :

Երկու երկիրներն ալ չեն հաշտուած իրաց այս կացութեան հետ : Արդարեւ մինչ Փաքիստան իրեն ենթակայ շրջանը՝ Պալթիստան եւ Փունչ կը նկատէ «Ազատ Քաշմիր», անդին Հնդկաստան իր «արդար իրաւունք»ը կ՚որակէ այդ հողերուն կցումը իրեն: Այսուհանդերձ Նոր Տելհի միշտ կը չեշտէ, թէ մտադիր չէ երբեք «գրաւեալ» շրջանները ազատագրել գինուորութեամբ : Փաքիստան, իր կարգին, անընդունելի կը գտնէ Քաշմիրի մէկ մասին կցումը Հնդկաստանի :

Հնդկաստանի իշխանութեան ներքեւ գտնուող Քաշմիրը արուեստական պետութիւն մը կը ներկայացնէ: Արդարեւ պուտտայական թիպէթցիներ կը բնակին Լատախի շրջանին մէջ, որ Քաշմիրի հիւսիս - արեւելքը կը տարածուի : Ժամմու, որ Հիմալայաներու կողին կը գտնուի, մեծամասնութեամբ հնդիկ բնակչութիւն ունի, իսկ այսպէս կոչուած «երջանիկ հովիտը», որ նահանգին սիրտը կը նկատուի եւ ամէնէն հարուստ է ու ամէնէն խիտ բնակչութիւնը ունի, 95 տոկոսով մահմետականներէ բնակուած է: Այսուհանդերձ, ամենուրեք միջեցային յարաբերութիւնները ներդաշնակ են :

Աշխարհագրական, կրօնական եւ ցեղագրական միութեան պակասի՞ն պէտք է վերագրել արդեօք Նոր Տելհիի ձգտումը նախկին իշխանապետութիւնը ձուլելու երկրին, քաղաքականութիւն մը, որ կ՚որդեգրուի 1948էն ցայսօր: Բազմաթիւ երեսներով Ժամմու եւ Քաշմիր իւրայատուկ նահանգ մը կը ներկայացնեն: Օրակայանին մէջ, օրինակ, օտար այցելուն զարմանքով կը տեսնէ, թէ անպայման իրմէ կը պահանջեն տեսնել անցագիրը, ինչ որ սովորական երեւոյթ չէ Հնդկաստանի մէջ: Մայրաքաղաքի գլխաւոր փողոցներուն վրայ կարեւոր թիւով ոստիկանական ուժեր համախմբուած են, իսկ տեղական կառավարութիւնը բացառիկ իրաւունքներ ունի: Այսպէս ան առանց դատի կրնայ ձերբակալել եւ բանտարկել ոեւէ անձ, կամ արգիլել քաղաքական գործունէութիւններ, զանոնք «ապօրէն» նկատելով : Համախմբումները խստիւ արգիլուած են եւ կարելի չէ հնդիկ - փաքիստանեան սահմանը անցնիլ: Օրէնք մը մինչեւ մահապատիժի վճիռ կ՚արտօնէ իշխանութիւններուն, եթէ մէկը նկատուի անձ մը, որ «կ՚օգնէ թշնամիին»: Այս օրէնքները երբեմն տառացի կերպով կը գործադրուին, երբեմն ալ թոյլ ձեւով: Այսպէս, օրինակ, Շէյխ Ապտուլլահ Յունիս 19ին ազատ արձակուելով բանտէն, բազմահազար ժողովուրդի խելայեղ ընդունելութեան արժանացաւ, երբ օրէնքը կ՚արգիլէ փողոցներու մէջ հինգ հոգիէ աւելի համախմբում : Շէյխը ձերբակալուեցաւ, երբ 1971 Յունուարին յայտարարեց, թէ իր գլխաւորած Քաշմիրի ճակատը մտադիր է մասնակցելու Մարտի ընտրութիւններուն: Քաշմիրի մահմետական բնակչութիւնը դժուար կը համակերպի Նոր Տելհիի իշխանութեան եւ կը յուսայ, թէ օր մը վերջ պիտի գտնէ իրեն պարտադրուած կացութիւնը: Հնդիկ կառավարութիւնը կը մերժէ ընդունիլ անջատողականներու պահանջը եւ միշտ զանդուածային ձերբակալութիւններով կը փորձէ առաջքն առնել նման շարժումի : Նոր Տելհի կը վախնայ, որ ինքնորոշման իրաւունքը ճանչնալու պարագային՝ Քաշմիր կրնայ ինքզինք անկախ նկատել եւ թերեւս ալ յետագային ան կրնայ միանալ Փաքիստանի :

Ինչո՞ւ այս անզիջող դիրքը Քաշմիրի նկատմամբ, երկրի մը կողմէ, որ ինքզինք կը նկատէ «աշխարհի ամէնէն մեծ ժողովրդավարական երկիրը»: Պաշտօնական բացատրութիւնը այն է, թէ կառավարութիւնը չի կրնար ընթացք տալ ինքնավարութեան կողմնակիցներու պահանջներուն, որովհետեւ այդ պարագային բարդ վիճակ մը կը ստեղծուի կեդրոնական Խորհրդարանին մէջ եւ միջադէպեր կը ստեղծուին համայնքներու միջեւ՝ խախտելով ներքին կայունութիւնը : Քաշմիրի հարցը Հնդկաստանի, ինչպէս նաեւ Փաքիստանի մէջ, ազգային մեծ անդրադարձներ կ՚ունենայ. ան մաս կը կազմէ այն հակամարտութեան, որ գոյութիւն ունի դարերէ ի վեր Հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ : Միեւնոյն ատեն պէտք չէ մոռնալ, որ «երջանիկ հովիտը» հնդկական քաղաքակրթութեան գլխաւոր օրրաններէն եղած է նախամահմետական շրջանին:

Վերջապէս անոր աշխարհագրական դիրքն ալ հիմնական դեր կը կատարէ այս խնդրին մէջ: Քաշմիր կամուրջ մըն է Հնդկաստանի համար՝ իր զօրաւոր եւ վտանգաւոր դրացիին՝ Չինաստանի եւ իր ժառանգական թշնամիին՝ Փաքիստանի միջեւ: Զմոռնանք, որ Չինաստան մղձաւանջ դարձած է Հնդկաստանի համար: Ահա թէ ինչու Նոր Տելհի իր ուժերուն մէկ երրորդը կեդրոնացուցած է Քաշմիրի մէջ :

Շէյխ Ապտուլլահ եւ իր համախոհները իրապաշտ մօտեցում մը ունին, քանի որ անոնց պահանջն է վերահաստատումը իրենց տարրական իրաւունքներուն — վերջին անգամ ազատ ընտրութիւններ տեղի ունեցած են քսան տարի առաջ : Անոնք տրամադիր են արտաքին հարցերու տնօրինման իրաւունքը յանձնելու կեդրոնական կառավարութեան, իրենց վերապահելով ներքին գործերու յանձնառումը: «Քաշմիր, կ՚ըսեն անոնք, կալուած մը չէ, որ բաժնուի երկու մասի մէկը դառնալով սեփականութիւնը Հնդկաստանի եւ միւսը՝ Փաքիստանի:

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Փոմփիտու վերադարձաւ
Շիլէր կը հրաժարի

—o—

Բոլոր տարակարծութիւնները թէեւ չեն հարթուած Ֆրանսայի եւ դաշնակցային Գերմանիոյ միջեւ, սակայն ընդհանուր ձեւով մթնոլորտը աւելի լաւ է եւ Փարիզի վեհաժողովը, որ պիտի գումարուէր աշնան այլեւս անհաւանական չէ : Ծանօթ է որ Փոմփիտու որոշած էր չհրաւիրել Հասարակաց Շուկայի իր ինը ընկերները եթէ նախապէս ապահովուած չըլլայ այդ ժողովին դրական արդիւնքը : Ուրեմն Պոնի խօսակցութիւնները այդ առընչութեամբ իրենց օգտակարութիւնը ունեցած են :

Պրանտ եւ Փոմփիտու տարակարծիք կը մնան սակայն կարգ մը քաղաքական եւ դրամական հարցերու շուրջ: Ֆրանսացիք եւ Գերմանները համաձայն են թէեւ որ եւրոպական դրամներու միջեւ ճշդուին կայուն սակերը : Եւ Փոմփիտու յստակօրէն ըսած է թէ այն երկիրները որոնք այս կամ այն պատճառով այլեւս չեն գործադրեր այս սկզբունքը պէտք է վերադառնան անոր, ինչ որ հրաւէր մըն է Անգլիոյ: Տարակարծութիւնը կը վերաբերի այս սակերը ճշդուած պահելու ձեւին մէջ տագնապի ատեն (օրինակ՝ սթերլինկի): Մէկ կամ միւս կողմը կարծիքները տարբեր են :

Գերմանիա եւ Ֆրանսա համաձայն չեն նաեւ Հասարակաց Շուկայի յարաբերութեանց շուրջ Միացեալ Նահանգներուն հետ : Գերմանիա կ՚ուզէ որ սերտ ըլլան այդ յարաբերութիւնները, մինչ Ֆրանսա կ՚ուզէ որ Եւրոպա որոշ հեռաւորութիւն պահէ :

Վերադարձին նախագահ Փոմփիտու ըսած է «այս երկու օրերու ընթացքին շատ ազատ եւ սրտբաց խօսակցութիւններ ունեցանք »:

× Կը թուի թէ Գերմանիոյ ելմտական նախարարին հրաժարականը այլեւս վերջնական բնոյթ ունի: Շիլէր, արդարեւ, իր հրաժարականը ներկայացուցած է Պրանտի :

Երկու Քորէաները

—0—

Քորէայի պատերազմէն 22 տարի ետք է, որ երկրին հիւսիսային եւ հարաւային մասերու կառավարութիւնները կարեւոր համաձայնութիւն մը կնքեցին Յուլիս 4ին: Արդարեւ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Սէուլ եւ Փիոնկ-Եանք, հարաւային եւ հիւսիսային Քորէաներու մայրաքաղաքները, համաձայնեցան «խաղաղ միջոցներով իրագործել մայր հայրենիքի միացումը», երբ կարելի դառնայ զայն :

Միացեալ զեկոյցին մէջ, որ հրապարակուեցաւ երկու մայրաքաղաքներու մէջ միաժամանակ, կողմերը կը ճշդեն, թէ մայր հայրենիքին վերամիացումը պիտի իրականացնեն իրենց ճիգով ու միջոցներով, առանց արտաքին միջամտութիւններու եւ պարտադրութիւններու:

Սէուլ եւ Փիոնկ - Եանք կ՚որոշեն նաեւ այսուհետեւ նախատական արտայայտութիւններ չունենալ իրարու հանդէպ եւ ո՛չ ալ զինուորական գրգռութիւններ ստեղծել: Համագործակցութիւն մըն ալ պիտի հաստատուի, որուն առաջին քայլը կ՚ըլլայ հեռաձայնային գիծի մը հաստատումը («Կարմիր հեռաձայն») երկու պետութիւններու նախագահներու միջեւ:

Քաղաքական շրջանակները նկատել կուտան այս կապակցութեամբ, թէ երկու Քորէաները հնարաւորութիւն ունեցան նման կարեւոր համաձայնութիւն մը կնքել, որովհետեւ Ուաշինկթըն եւ Փեքին «թելադրած են» երկու կողմերուն՝ խաղաղ մթնոլորտ մը ստեղծել շրջանին մէջ: Ամերիկացիք ժամանակէ մը ի վեր կը մտածեն հեռացնել իրենց ուժերը Հար. Քորէայէն: Մէկ խօսքով՝ չին եւ ամերիկեան մերձեցումը իր ազդեցութիւնը ունեցաւ այս խնդրին վրայ :

Աւելցնենք, որ բանակցութիւնները, որոնք խիստ գաղտնի պահուած էին, կատարած են երկու երկիրներու կարեւոր դէմքերը : Հար. Քորէայի գաղտնի ոստիկանութեան պետն է, որ տեսակցած է Հիւս. Քորէայի մենատէրին եղբօր հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւրոպական մասին մէջ տեղատարափ անձրեւներ պատճառ դարձան հեղեղներու: Տասը հոգի խեղդուեցաւ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պաշտպանութեան նախարարը երեք օրուան պաշտօնական այցելութեամբ Անգարա ժամանեց :

ՊՈՍՆԻՈՅ մէջ, Եուկոսլաւիա, զինուորներ կանոնաւոր ընդհարումներ ունեցան խումբ Ուսթաշի արձակաղէններու հետ, որոնք, ըստ Պելկրատի, արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներէ գաղտնի մուտք գործած են երկիր: Ասոնք Խրուաթիոյ անկախութիւնը կը պահանջեն:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱՅԷՆ վեց հոգի յաջողեցան փախուստ տալ երկրէն եւ ապաստանիլ Արեւմտ. Գերմանիա :

ՀԱՐ. ՎԻԷԹՆԱՄԻ ուժերը յաջողեցան վերագրաւել Քուանկ Թրի քաղաքը, որ Հանոյի ուժերուն ձեռքն էր անցած Մայիս մէկին: Այս վերջինները կրկին ռմբակոծեցին Հիւէն :

ԱԼԺԵՐԻԱ իր անկախութեան տասնամեակը կը տօնէ : Այս առթիւ Պումետիէն խիստ ճառ մը արտասանած է Ֆրանսայի դէմ եւ չեշտած մանաւանդ՝ «նոր - գաղթատիրութեան պատմագիրները ճիգ թափած են որ ամէն ձեւով կարծել տան, Ալժերիոյ պատերազմէն ետք, որ իրենք են իսկական յաղթականները»: Կ՚ուզեն այն կարծիքը տարածել, ըստ Պումետիէնի, «որ տը Կօլն էր որ իրենց անկախութիւն տուաւ մինչ Ալժերիոյ ժողովուրդին հերոսական պայքարով է որ ձեռք ձգուած է այդ անկախութիւնը: Ու Ալժերիան ֆրանսական գաղթատիրութեան գերեզմանն եղաւ» կ՚աւելցնէ Ալժերիոյ ղեկավարը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը՝ Մորիս Շուման Փեքին մեկնեցաւ, ուր մինչեւ Երկուշաբթի պաշտօնական հիւրն է Չինաստանի կառավարութեան :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ շրջավայրը կը շարունակուի: Երրորդ հանգրուանին անպարտելի Պելժիացին՝ Մեռքս կրկին տէր դարձաւ դեղին շապիկին երբ Հասան Սէն - Ժանտէ Մոն, ուրկէ Զորեքշաբթի մեկնեցան դէպի Ռօյան :

ՅՈՒԼԻՍԻ մեկնումներու առթիւ ճամբու արկածներու թիւը եղած է 4521: 213 մեռեալ կայ եւ 6611 վիրաւոր: Ամէնէն մահացու օրը եղած է Շաբաթ, Յուլիս 1ին: Բաղդատմամբ անցեալ տարուան հաշուեկշիռը քիչ մը նուազ ծանր է:

«ՀԱՅ - ԱՍՈՐԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ»

Արժէքաւոր աշխատութիւն մըն է այս փոքր հատորը, զոր մեր ուսումնասիրութեան տակ կը դնէ Հայկ Մելքոնեան Հայ – Ասորական յարաբերութիւններու մասին: Մշակուած նիւթը մեծ պակաս մը լեցնելու կարեւոր նպաստ մըն է, քանի որ շատ զարմանալի կերպով Հայ – ասորական յարաբերութիւնները ընդհանրապէս եւ ներկայ հատորին չօշափած շրջանը (Գ. – Ե. դարեր) մանաւորապէս մեզ մօտ ցարդ չեն ուսումնասիրուած, հակառակ այն վկայութիւններուն, որոնք այդ յարաբերութիւններուն խիստ սերտ եղած ըլլալը կը հաստատեն:

Վաղուց անտի Հայերը ո՛չ միայն ընտեսական այլեւ կրօնական ու մատենագրական սերտ կապեր ունեցած են Ասորիներու հետ: Մեծ բաժին մը ուրացուցած են անոնք Մաշտոցեան մեր գրերու գիւտին մէջ: Դանիէլ Ասորիի մասնակցութեամբ: Մովսէս Խորենացի ուրիշ կերպով կը վկայէ, որ «Մեծն Սահակ զբաղած է Ս. Գրքի Թարգմանութեամբ ասորերէնից » (Մալխասեան, Երեւան, 1961): Մելքոնեան իր «Յառաջաբան»ին մէջ հապճեպ ուրուագիծ մը կ՚ուզէ տալ իր մշակելիք նիւթի մասին: Հոն, դժբախտաբար, ուրուագիծ մը չի տար «Ասորի» հողամասին եւ պատմութեան, որոնց մասին ընթերցողը քիչ ծանօթութիւն ունի հաւանաբար:

Մելքոնեան «Յառաջաբան»ին մէջ կ՚ըսէ, որ «Ասորիներին ենք պարտական այնպիսի երկերի գոյութիւնը, ինչպիսիք են... Մեծն Աղեքսանդրի վէպը...» (էջ 7): Մելքոնեան «Մեծն Աղեքսանդրի վէպը» ըսելով եթէ Ստոյն – Կալիսթենիոյ «Պատմութիւն Վարուց Աղեքսանդրի» պէտք է հասկնալ, այն ատեն յիշեցնենք, որ հայերէն Թարգմանութիւնը որ Մ. Խորենացիի կը վերագրուի, կատարուած է յունարէնի վրայէն: Բաղմահմուտ Հ. Յ. Տաշեան կը հաստատէ, որ «Գրոցս Ասորի Թարգմանութիւնը Հայուն հետ կապ չունի, եւ շատ վերջ է ժամանակաւ: Նէօլտէքէ կը ցուցնէ, որ ... գոնեայ Ը. դարուն Թարգմանուած է ասորէնի «Ուսումնասիրութիւնը Ստոյն – Կալիսթենեայ Վարուց Աղեքսանդրի», Վիէննա, 1892):

Հեղինակը հասկնալի պատճառներով « մի ակնարկով» գոհացեր է իր այս աշխատութեան մէջ «Հայ – ասորական քաղաքական ու տնտեսական փոխյարաբերութիւնների մասին»: Ան աւելի աշխատած է տալ «մշակութային փոխյարաբերութիւնների եւ մատենագրական կապերի պատմութիւնը» (էջ 10 – 11): Բազմավաստակ Ե. Տէր – Մինասեան ժամանակին տուած է մեծարժէք գործեր՝ «Հայոց եկեղեցու յարաբերութիւնները Ասորւոց եկեղեցիների հետ » (Էջմիածին, 1908) եւ «Նեստորականութիւնը Հայաստանում Ե. Զ. դարերում » (Երեւան, 1946):

Էջ 13ով կը սկսի «Աղբիւրների եւ գրականութեան տեսութիւն»ը: Հայկական աղբիւրներու շարքին կը յիշէ Ագաթանգեղոս, Բուզանդ, Փարպեցի, Խորենացի, «Գիրք Թղթոց» եւ Յովհ. Մամիկոնեան (Զենոբ Գլակ): Իսկ էջ 18ով կը սկսի տալ «Ասորական աղբիւրները» էջ 21ով «Բիւզանդական աղբիւրներ»:

Էջ 34՝ «Քաղաքական եւ տնտեսական կապեր», չահեկան գլուխ մըն է «Անտեսական կապեր» հատուածին հետ: Սակայն երկուքն ալ շատ ընդհանուր գիծերով անբաւարար մշակուած են: Ասոր պատճառը գուցէ տուեալներու չգոյութեան պէտք է վերագրել, թէեւ անհատալի կ՚երեւայ աղբիւրներուն այդքան պակսիլը:

Էջ 54՝ «Սոցիալական շարժումների պատմութիւնից» նախ կուտայ «Անապատական շարժումը Միջագետքում եւ Հայաստանում »: Անապատականութիւնը ըստ Մելքոնեանի «Սոցիալական պայքարի իւրայատուկ ձեւ էր» (էջ 58): Անտարակոյս, երբ այսքան վճռական կանխամտածմամբ կը մշակուի նիւթը, իմաստ չունի մեր կողմէն վիճելի կէտեր ներկայացնել:

Մելքոնեանի աշխատութեան կարեւորագոյն եւ ամենայաջող մասը էջ 72 «Մշակութային կապեր» հատուածով կը սկսի եւ կը շարունակուի էջ 101 «Գրական կապեր»ով, որուն առաջին հատուածն է «Գրերի գիւտն ու Ե. դարի եկեղեցական յարաբերութիւնները »: Միջանկեալ ըսենք, որ չենք բաժներ հեղինակին ըմբռնումը որ «Հայ Եկեղեցին» քաղկեդոնականութիւնը մերժեց չենթարկուելու համար «Բիւզանդական եկեղեցու գերիշխանութեանը »: Հայ եկեղեցին քաղկեդոնականութիւնը մերժեց իր ընդծին անկախութեան համար, զոր հայ ժողովուրդը ցոյց տուած է միշտ, ամէն տեսակ ազդեցութեանց դէմ, առանց գերիշխանութեան հարցի: Վստահօրէն Հայերը քաղկեդոնականութիւնը ընդունէին՝ տակա ալ հայ քրիստոնէութեան պէս իւրացուած եւ ազգայնացուած պիտի ըլլար: Յաջորդ հատուածը «Աստուածաշունչի ասորերէն եւ հայերէն առաջին Թարգմանութիւնների պատմութիւնից» շատ շահեկան է: Հոս նկատի չէ առած Քոթենաւրի առ Մայրագոմեցի գրած Թուղթին մէջ Աստուածաշունչի Լուսաւորչեան Թարգմանութեան հարցը, ինչպէս Ս. Գրոց երեք տարբերակներու գոյութիւնը մեր մօտ: Ասոր կը յաջորդէ «Ասորերէնից կատարուած այլ Թարգմանութիւններ » բաժինը:

Էջ 136 կը սկսի «Պատմագրական կապեր»ը, որուն առաջին հատուածն է «Մար Աբաս Կատինան եւ նրա մատեանը» խիստ շահեկան հատուածը: Հեղինակը թէեւ միայն արձանագրել կ՚ըլլայ հարցին մասին եղած կարծիքներուն առանց կարենալ լուծում մը տալու, եւ սակայն իր ամփոփումը հետաքրքրական ընթերցում է: Նոյնը նաեւ յաջորդ հատուածը «Մ. Խորենացին եւ Բարդածանը»: Երրորդ հատուածը «Ագգէի վարդապետութեան մասին»: Անկէ վերջ «Թադէոսի եւ Սանդուխտի վարքի մասին»:

Էջ 182 կը սկսի «Հայկական գրական յուշարձաններից՝ Ագաթանգեղոսը ըստ ասորական աղբիւրների », որ կը սկսի « Գրիգորի Վարքը» հատուածով: Ասոր կը յաջորդէ «Արաբաց եպիսկոպոս Գէորգի Նամակը»:

Էջ 199 անձնանուններու եւ տեղանուններու ցանկերը, եւ այս շահեկան գործը կ՚աւարտի:

Հայկ Մելքոնեան մեր մատենագրութեան մէջ մեծ պակաս մը լեցնելու ըսկզբնական փորձ մը կ՚ընէ իր այս աշխատութեամբ: Յուսանք որ ինք եւ ուրիշ հայ ասորագէտներ շարունակեն այս կարեւոր աշխատանքը:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ

ՀՈԼԻՎՈՒՏԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Ամերիկեան եւ միջազգային շարժապատկերի սրբավայրը կը կոչուի Հոլիվուտ:

Հոլիվուտ, Լոս Անճելըսի մօտիկ արուարձաններէն մէկն է եւ կը գտնուի քաղաքին հիւսիս արեւելեան կողմը: Վայրին անունն է Քահուէնկա Ուալի: ԺԷ. դարէն ի վեր հոն հաստատուած էին սպանացի ընտանիքներ: Երբ շրջանը գրաւուեցաւ Միացեալ Նահանգներու կողմէ, Քահուէնկա Ուալիի անունը փոխուեցաւ եւ կոչուեցաւ Հոլիվուտ: Սպանացի ընտանիքները շատոնց լքած էին շրջանը, որ դարձած էր անմարդաբնակ:

Առաջին բնակարանը հոն շինուեցաւ 1852ին, Ճոն Կալըրի կողմէ, որ գնած էր ընդարձակ հողեր, 5.200 քառակուսի մեթր մէկ տոլար 25 սենթի: Կալըր իր հողերուն վրայ սկսաւ մշակել նարինջենիներ: Ուրիշ մը՝ Ճոն Փլամըր, որ ունէր աւելի ընդարձակ հողեր, կը զբաղէր անասնաբուծութեամբ: Երբ հաստատուեցաւ միջցամաքամասին երկաթուղիծը, Լոս Անճելըսի բնակչութիւնը սկսաւ աճիլ: Արդէն Հոլիվուտի մէջ հաստատուած էին քանի մը ընտանիքներ, որոնք կը զբաղէին երկրագործութեամբ եւ անասնաբուծութեամբ ու իրենց արտադրութիւնները կը տանէին կառքերով, ծախելու համար Լոս Անճելըսի շուկաներուն վրայ:

Քահուէնկա Ուալին, այսինքն՝ Հոլիվուտի շրջանը կը տառապէր ջուրի պակասէն, եւ պէտք եղած էր փորել խորունկ ջրհորներ: Կը գտնուէր Լոս Անճելըսի կեդրոնէն բաւական հեռու, մօտաւորապէս քառասուն քիլոմեթր: Ճամբաները շատ գէշ էին, եւ ճամբորդութիւնը կը կատարուէր նախնական միջոցներով: Սակայն հակառակ այս անպատեհութիւններուն, բնակչութիւնը հետզհետէ կ՚աճէր եւ հողերուն գիները սկսած էին բարձրանալ: Այսպէս, 1883ին, մէկ տոլար 25 սենթի գնուած հողը կը ծախուէր երկու հարիւր տոլարի:

Առաջին վաճառատունը բացուեցաւ 1887ին, Սանսէթ եւ Քահուէնկա ճամբաներուն ճիշդ անկիւնը: 1888ին հաստատուեցաւ թրամվէյի առաջին գիծը՝ Հոլիվուտի եւ Լոս Անճելըսի միջեւ: Իսկ 1897ին Մէյրի Մ. Սաքէթ, որ հոն հաստատուած ընտանիքի մը աղջիկն էր, բացաւ առաջին նամակատան գրասենեակը: Քանի մը տարի ետք, 1906ին, լոյս կը տեսնէր առաջին օրաթերթը՝ «Հոլիվուտ Սիթիզըն», որ պիտի յարատեւէր մինչեւ 1970 թուականը: Այդ նոյն տարուան ընթացքին կը կառուցուէր Լոս Անճելըսի առաջին արդիական պանդոկը, Հոլիվուտէն ոչ շատ հեռու: Այդ պանդոկը կը կոչուէր «Ալեքսանտրիա», ունէր 12 յարկ եւ հինգ հարիւր սենեակ՝ իւրաքանչիւրը իր բաղնիքով, ինչ որ պերճանք մըն էր այդ ժամանակաշրջանին: Գորգերը բերուած էին արեւելքէն, պատերը ոսկեզօծ:

Ալեքսանտրիա պանդոկը պիտի դառնար շարժապատկերի աշխարհի մեծագոյն դէմքերուն ժամադրավայրը: Երեք նախագահներ, Թաֆթ: Թէոտոր Ռուզվէլթ եւ Ուիլսըն, ինչպէս նաեւ միջազգային ուրիշ անձնաւորութիւններ, որոնցմէ՝ իտալացի երգիչ Քարուզօ, եւ Ֆրանսացի դերասանուհի Սառա Պէրնար, երկար ատեն բնակեցան այդ պանդոկին մէջ:

Ալեքսանտրիա պանդոկին կառուցումէն երկու տարի ետք՝ կը պատահէր աննշան դէպք մը, որ պիտի անմահացնէր Հոլիվուտի անունը:

1908ին, Ուիլըեմ Սելիկ, որ ֆիլմերու արտադրող մըն էր, սկսած էր պատկերահանումը Ալեքսատր Տիւմայի հռչակաւոր «Կոմս տը Մոնթէ Քրիսթօ» վէպին: Սակայն Շիքակոյի ձմեռը այնքան սաստիկ էր, որ Ուիլըեմ Սելիկ ստիպ–

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ –ՄԷԿ ՍԽԱԼԸ– ՓՐԿԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Ռոմէլ նախ խիստ քննութեան ենթարկեց եւ վեց շաբաթ ետք միայն ունեցաւ մէկ զօրաբաժին: Իտալացիները այնքան յաւակնոտ էին որ չէին ուզեր զինուոր եւ Պատոլիօ մերժեց երկու զրահապատ զօրագունդ, ըսելով թէ կարելի չէր գործածել ռազմակառքերը Լիպիոյ մէջ: Ընդհակառակն իրէալ գետին է եւ հոդ է որ Ռոմէլ համբաւ շինեց իբրեւ զրահապատ ուժերու զօրավար:

«1941 Յունուարին աղէտալի կերպով վերջացաւ Իտալացիներու համար Մարսա – Մաթրուհի վրայ յարձակումը: Անգլիացիները մտած էին Սիրէնայիք, պաշարած Թօպրուք եւ կը սպառնային Տրիպոլսոյ: Յունուար 20ին զօրավար Կուցօնի բացատրեց գերման Սպայակոյտին թէ Իտալիա պիտի փորձէր պահել Սիրէնայիքի արեւմտեան մասը եւ օգնութիւն խնդրեց Վերմախտէն: Հիթլէր մերժեց: «Մեր բեռը այնքան ծանր է որ անկարելի է մեր քաջ զինուորները հանել եւ ղրկել այնպիսի տեղեր ուր պիտի չկրնան ձեռք ձգել պէտք եղած արդիւնքը: Մենք չենք ուզեր ընել այնպէս ինչպէս Անգլիացիները ըրին Ֆրանսայի մէջ: Կրնամ, սակայն, ղրկել պաշտպան զինուորներ, որոնք դիւրաշարժ են, աւելի շուտ կրնան տեղէ տեղ փոխադրուիլ եւ գործի անցնիլ մեծ տաքերը չսկսած: Այս զինուորները փորձառութիւն եւ վստահութիւն ունին իրենց զէնքերուն վրայ: Ես անոնք ռազմակառքի որսորդ կը կոչեմ, հոգեբանական նկատումներով:

« Յետոյ Հիթլէր դասախօսութիւն մը ըրաւ Իտալացի զօրավարներուն զէնքերու գործածութեան, պատերազմի արդիական մեթոտներու մասին: Խորհուրդ տուաւ զօրաւոր հակօդային ուժ մը ստեղծել: Թելադրեց նոյնիսկ գործածել իրենց ընդծովեանները ականներ փոխադրելու:

« Յաջորդող ամիսներուն Իտալիոյ անկարողութիւնը այլեւս բոլորովին բացայայտ էր: «Գերմանիան կը մտածէր թէ այլեւս պիտի կորսուէր Հիւսիսային Ափրիկէն: Հիթլէր կ՚ըսէր թէ զինուորական տեսակէտով տանելի էր այդ կորուստը, բայց շատ գէշ հակազդեցութիւն պիտի ունենար Իտալիոյ մէջ: Անգլիա կրնար ատրճանակ մը դնել Իտալիոյ կուրծքը եւ ստիպել որ հաշտութիւն կնքէ: Անգլիական ուժերը պիտի կրնային ազատօրէն գործել Միջերկրականի մէջ, իսկ մեր թիկունքը տկար է Հարաւային Ֆրանսայի մէջ: Պէտք է ուրեմն, զօրավիգ կանգնիլ Իտալիոյ:

« Հիթլէր հրահանգեց 10րդ օդային ուժին որ օժանդակէ իտալական փոխադրութեանց եւ հսկէ Անգլիացիներու հաղորդակցութեան գիծերուն վրայ: Պատուիրեց նաեւ բանակի պէտին որ ուսումնասիրէ Ափրիկէ զրահապատ զօրագունդ մը ղրկելու հնարաւորութեան մասին, ինչ որ մերժած էր տասնըհինգ օր առաջ Կուցօնիի:

Իտալիոյ հետ զինակցութիւնը որ այնքան բարձր գնահատած էր Հիթլէր, եղաւ Գերմանիոյ համար յաւելեալ ճակատ մը:

Գերմանները իրենց վրայ առին հիւսիսային Ափրիկէի պատերազմը:

1942 Յունիսին, Ռոմէլ, որ գացած էր մինչեւ Տրիպոլիս, վերսկսաւ յարձակումը, անակնկալի բերելով Անգլիացիները:

Գերմանները արագօրէն անցան Սիրէնայիքէն, եւ մէկ օրուան մէջ առնուեցաւ Թօպրուք, որուն մէկ տարուան պաշարը հոգացած էին Անգլիացիները: Եգիպտոս դարձաւ նշանակէտ:

Պատերազմի ամէնէն դժնդակ եւ ողբերգական օրերն էին: Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ Չըրչիլ կ՚ընդունէր պարտութիւնը: Յոյսի որեւէ նշոյլ չկար իր խօսքերուն մէջ: Կը բացատրէր թէ իրենց ուժերը գերակշիռ էին գերմանական ուժերէն ամէն տեսակէտով: Թօպրուքի իյնալը պատճառ դարձաւ որ մենք նահանջենք մինչեւ Մարսա – Մաթրուհ: Մեր եւ թշնամիին միջեւ 120 մղոն անապատ մը կար եւ մենք մեզ ապահով կը զգայինք — տասնըհինգ օրուան համար: Սակայն հինգ օր ետք Ռոմէլ եկաւ իր ռազմակառքերով մեր նոր դիրքին առջեւ: Ֆրանսայի պարտութենէն ետք, մենք մեզ կը գտնէինք շատ մեծ պարտութեան մը առջեւ: Չեմ հասկնար թէ ինչ անցաւ դարձաւ»:

Անգլիական բանակէն մնացած էր միայն յիսուն հազար զինուոր, որ բաւարար չէր ետ մղելու թշնամին: Գահիրէի ճամբան բաց էր: Կը թուէր թէ Եգիպտոս կորսուած էր: Սպառնալիքի տակ էին Միջերկրականի արեւելեան աւազանը եւ առաջաւոր Ասիան: Բրիտանական կայսրութիւնը այսքան ծանր հարուած ստացած չէր: Սիրէնայիքի աղէտը կը լրացնէր այն ծանր հարուածը զոր կը ստանար Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Ճափոնները իրմէ գրաւած էին Սինկափուրը, Գերմանները պիտի առնէին Սուէզը:

(4 – Շար.)

ուեցաւ մասնագէտներու խումբը ղրկել մինչեւ Քալիֆորնիա, ուր կլիման աւելի մեղմ էր եւ արեւոտ: Պայմանները այնքան նպաստաւոր էին, որ ոչ միայն կարելի եղաւ աւարտել «Կոմս տը Մոնթէ Քրիսթօ»յի պատկերահանումը, այլեւ արտադրել ուրիշ ժապաւէն մըն ալ. «Սուլթանի իշխանութեան տակ»:

Շուտով ուրիշ արտադրողներ խուժեցին Խաղաղականի ափերը: Խուժողներու կարգին կային Պիզոն Ֆիլմերու ընկերութեան երկու տնօրէնները՝ Ադամ Քեսըլ եւ Չարլզ Պօման, որոնց մասնագիտութիւնը դարձած էր Ֆար Ուէսթի ժապաւէններու արտադրութիւնը: Գալիֆորնիա իտէալ շրջանն էր այդպիսի նիւթեր պատկերահանելու. վայրի եւ անապատային տեսարաններ, դերակատարներ, երեւորդներ: Հոն դեռ իրենց բնական կենցաղով կ'ապրէին կարմրամորթներու ցեղախումբեր, եւ քաւպոյներ կը վազվզէին արօտավայրերու մէջ:

Հոլիվուտ գիւղը ունէր բոլոր յարմարութիւնները այս տեսակի գործունէութեան համար:

Առաջին սթիւտիոն կառուցանել տուաւ Նեսթոր ընկերութիւնը եւ ուրիշներ հետեւեցան անոր օրինակին, ինչպէս՝ Ուիլեըմ Ֆոքս, Կոլտուին, Լասքի:

Ամէնէն տարօրինակը այն է, որ Հոլիվուտի քաղաքապետարանը արգիլած էր իր հողերուն վրայ կառուցանել շարժապատկերի սրահներ, որոնք կրնային խաթարել քաղաքացիներուն բարոյականը: Սակայն, երբ պէտք եղաւ մօտակայ գետի մը ջուրէն օգտուիլ, Լոս Անճըլըսի գործի մարդիկը իրենց նիւթական օժանդակութեան փոխարէն պահանջեցին շարժապատկերի սրահներ բանալու իրաւունքին՝ սթիւտիոներու մօտերը:

Հակառակ այս բոլորին սակայն, շարժապատկերի մեծագոյն արտադրիչները կը նախընտրէին գործել արեւելեան շրջանի մեծ քաղաքներուն մէջ, ինչպէս Շիքակօ եւ Նիւ Եորք, անգիտանալով Հոլիվուտի գոյութիւնը:

Ամէնէն զարմանալին հոն է, որ Հոլիվուտ իր բարգաւաճութիւնը եւ համբաւը կը պարտի Ֆրանսական ժապաւէնի մը:

1912ին, երկու Ֆրանսացի բեմադրիչներ, Թատերախաղէ մը օգտուելով, պատրաստած էին «Էլիզապէթ Թագուհի» անունով ժապաւէն մը, որ ոչ մէկ յաջողութիւն գտած էր Ֆրանսայի մէջ: Փարամաունթ ընկերութեան տնօրէնը, Ադոլֆ Զուքոր, այդ ժապաւէնին ցուցադրութեան իրաւունքները գնած էր ամբողջ Միացեալ Նահանգներու համար, որովհետեւ այդ ժապաւէնին գլխաւոր դերակատարը կը կոչուէր Սառա Պեռնար, որ մեծ համբաւ կը վայելէր Ամերիկայի մէջ: «Էլիզապէթ Թագուհի» ժապաւէնը առաջին անգամ ցուցադրուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ եւ այնքան մեծ եղաւ անոր յաջողութիւնը, որ Զուքոր իր իրաւունքները ծախեց վաթսուն հազար տոլար շահով: Այդ վաթսուն հազար տոլարը կը կազմէ Փարամաունթ ընկերութեան հիմնադրամի իր բաժինը:

Տասը տարի ետք, Զուքոր, որ այլեւս խոտ մը չէր, հետեւեալ հեռագիրը կը ղրկէր այն դերասանուհիին, որուն կը պարտէր իր յաջողութիւնը եւ հարստութիւնը, այսինքն՝ Սառա Պեռնարին:

«Ստորագրեալներս՝ ամերիկեան շարժապատկերի ներկայացուցիչներ, ձեզ կը հրաւիրենք Ամերիկա, իբրեւ պատուոյ հիւրը մեր ընկերութեան, իր 10րդ տարեդարձին առթիւ: Դուք առաջին մեծ արուեստագիտուհին էք, որ իր տաղանդը ի սպաս դրաւ նոր արուեստին: Էլիզապէթ թագուհիի դերը կատարելու ձեր կարողութիւնը շարժապատկերը բարձրացուց այն մակարդակին, որուն վրայ կը գտնուի այսօր»:

Այս հեռագիրը ստորագրած էին Չարլի Չեփլին, Մէյրի Փիքֆորտ, Տուկլաս Ֆէրպանքս, Ռէքս Ինկրամ, Կլորիա Սվանսըն, Նորմա Թալմաճ եւ ուրիշներ:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դատապարտելի Արարքներ

Հայաստանի ճարտարապետական յուշարձաններու պահպանութեան եւ վերաշինութեան վարչութիւնը օրինակելի նախաձեռնութեամբ 1970 – 71ի տարեշրջանի ընթացքին վերաշինած է Վերնաշէն գիւղի Սպիտակաւոր, Արենիի, Ալայազ գիւղի, Եղուարդ գիւղի եկեղեցիները, բոլորն ալ ԺԴ. դարու կառոյցներ, ինչպէս նաեւ Արփայի կամուրջը, Ներքին Թալինի Է. ԺԶ. դարերու ամրոցը եւայլն:

Հնագէտ Ս. Սարգսեան այս թուարկումները կատարելէ ետք, արդար դժգոհութեամբ նկատել կու տայ («Սով. Հայաստան», Յունիս 28), որ «չար մարդիկ» գանձ գտնելու մոլուցքով աւերած կը քանդեն յուշարձաններ:

1970 – 71 Թուականներուն «չարագործներ աւերումներ են կատարել Վայոց ձորի յուշարձաններում»: Այսպէս, Եղէգնաձորի շրջանին մէջ անոնք քանդած են 681 տարի կանգուն մնացած, 2·5 մեթր բարձրութիւն ունեցող խաչքարեր Բաղչաջուղի աւերակ գիւղին մօտերը: Աւելի «բարբարոսաբար» գործած են Ագիգբեկովի շրջանի Հերհեր եւ կարմրաշէն գիւղերու յուշարձաններուն նկատմամբ: Անծանօթներ ինքնաշարժով գացած են Հերհեր գիւղ, եւ ինքզինքնին ներկայացնելով հնագէտ, աշակերտներու ընկերակցութեամբ մտած են վանք: Քանդած են ԺԴ. դարու Ս. Սիոն վանքի զոյգ եկեղեցիներու բեմի սեղանները, մկրտութեան աւազանը, փորած են պատերն ու սալայատակը, քանդած են գերեզմանաքարեր եւ խաչքարեր:

Այս ձեւով աւերած են Գուրէնի ԺԲ. – ԺԶ. դարերու գերեզմանաքարեր, խաչքարեր, Երիցավանքի գերեզմանատունը, Դաւիթ Բէկի ԺԸ. դարու ամրոցին եկեղեցիին բեմի սեղանն ու պատերը, քանդած են Կոչ գիւղի միջնադարեան ամրոցի պատերը, աւերած են Է. դարու Ս. Ստեփանոս եկեղեցիի որմնանկարները:

Անհրաժեշտ է նկատել տալ, թէ իրաց այս վիճակին համար առաջին հերթին պատասխանատու են շրջանային եւ տեղական այն խորհուրդները (Սովետները), որոնք անուշադրութեան են դատապարտած իրենց վայրերու յուշարձաններու պահպանութեան գործը: Յարդ գտնուած եւ պատժուած են բանտարկութեան վճռով Եղուարդ գիւղի Զօրաւոր եկեղեցիին գերեզմանատունը քանդողները:

Յօդուածագիրը կը ճշդէ այս առթիւ, թէ վանքերը անցեալին եղած են կրօնական օճախներ եւ կրթական ու մշակութային կեդրոններ: Անոնք գանձեր պահելու վայրեր չեն եղած: Չարագործները պէտք է հասկնան, կը գրէ ան, որ Հայաստանի մէջ, ազգային կրօնական սովորութեան համաձայն, թաղումը կը կատարուէր առանց որեւէ «հարստութեան»: Ննջեցեալին հետ չէին թաղեր անոր հարստութիւնը, ինչպէս կ'ընէին, օրինակ, հեթանոս Եգիպտոսի, Բաբելոնի, Ասորեստանի մէջ: «Իւրաքանչիւր գիտակից քաղաքացի, որ չատ թէ քիչ ծանօթ է իր ժողովուրդի անցեալի պատմութեանը, պէտք չէ դիմի նման ոճրագործութիւնների»:

×

Արժանի Գնահատում

Երեւանի պետական համալսարանի գիտական խորհուրդի որոշումով պատմական գիտութիւններու դոկտորի գիտական աստիճան շնորհուած է Հայկազ Պօղոսեանի, անոր պատրաստած «Զէյթունի պատմութեան (1409 – 1921) համար:

Հ. Պօղոսեան դիւանագիտական եւ մատենագրական հարուստ նիւթերու հիման վրայ շարադրած էր Զէյթունի ամբողջ պատմութիւնը՝ ԺԵ. դարէն սկսեալ մինչեւ 1921: Աշխատութեան մէջ ներկայացուած են Զէյթունի լեռնականներու մղած աւելի քան չորս տասնեակ հերոսամարտերու պատմութիւնը:

Ան ներկայացուցած է ութսունական թուականներու ազատագրական շարժումները, ինչպէս նաեւ 1895 – 96ի հերոսական ապստամբութեան պատմութիւնը, միաժամանակ վերլուծելով ապստամբութեան հետ կապուած բազմաթիւ հարցեր: Հեղինակը անդրադարձած է նոյնպէս Զէյթունի բնակչութեան տեղահանութեան Ա. Համաշխարհային պատերազմին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

—0—

Յունիսի վերջին Հինգշաբթին՝ Փարիզի Կապոյտ Խաչի դպրոցն ալ ջերմիկ հաւաքոյթով մը ներկայացուց իր տարեվերջին հունձքին պատկերը, վարչութեան անդամներու եւ ծնողքներու ներկայութեան:

Աշակերտները իրենց գիտցածները կամ աւելի սորվածները արտայայտեցին պարզ քննութեան ձեւի տակ, կարդացին, գրեցին բաւական լաւ ուղղագրութեամբ եւ առանց զրեթէ վարանելու պատասխանեցին իրենց տրուած հարցումներուն: Ներկայացուցին իրենց պարտականութեանց տետրակները, ինչպէս՝ ընդօրինակութիւն, գրաւարժութիւն եւ երգարան, որոնք գնահատուեցան ներկաներու կողմէ: Իւրաքանչիւր աշակերտ՝ անխտիր՝ արտասանեց իր ոտանաւորը առանձին կամ նուազ յաջող առոգանութեամբ, ընդմիջուած զանազան հայաշունչ երգերով, ինչպէս «Ծաղկիր Հայաստան», «Յառաջ Նահատակ», «Ո՞վ մեծասքանչ դու լեզու,», Սեղանն է առատ, հնչում է զանգը, սարերդ ծաղկել են.: Աշխոյժ նուագախումբ քառեակներով՝ եւ քաղցրահնչիւններով՝ հաճելիօրէն վերջացուցին իրենց տաքուկ հաւաքոյթը:

Վարչութիւնը նախընթրիքով մը պատուասիրած էր բոլորը, խմիչքներ եւ զանազան խմորեղէններ՝ քիմքերն ալ գործի լծեցին, վարչութեան անդամներ, ծնողք, աշակերտ եւ ուսուցչուհի պզտիկ ընտանիք մը կազմած քանի մը ժամեր ուրախ զուարթ ապրեցան միասնաբար, եւ ի վերջոյ «Մնաք բարով»ներով, «երթաք բարով»ներով՝ հրաժեշտ առին իրարմէ ժամադրուելով յառաջիկայ Հոկտեմբերի վերամուտին: Տիկին Խոնդկարեան իր փակման խօսքը ըրաւ քաջալերելով աշակերտութիւնը:

Հ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Տեսա՞ր հիմա...

Այս կարճ խօսքը շատ բան կը պարունակէր իր մէջ: Ցանդիմանութիւն մըն էր իր ամուսնոյն ուղղուած՝ անոր անհարկի իրարանցումներուն, յուզումներուն, սրտմտութեան դէմ: Շագիկ ըսել կ'ուզէր, թէ ինք միակ խաբուած ամուսինը չէր, եւ թէ ուրիշ կիներ ալ նոյն բանը կ'ընեն աւելի ընդարձակ սահմանի մը մէջ, թէ իրաւունք չունէր տասնի սովորական բանի մը համար այնքան խնդիրներ յարուցանելու:

Պօղոս էֆէնտի շատ լաւ ըմբռնեց այդ «տեսա՞ր հիմա»յին իմաստը եւ լռեց յանցաւորի մը պէս:

Շագիկ չգոհացաւ այդ փոքրիկ յաղթանակով:

Տանօթ դայթակղական դէպքերէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով յարձակողականի անցաւ:

— Հիմա համոզուեցա՞ր Սաթէնին ինչ տեսակ կնիկ ըլլալուն, չարունակեց, հիմա տեսա՞ր Մարգար էֆէնտիին պատիւը քանի փարա արժելը... եւ այդ խայտառակներուն պատճառով գիս ոտքի տակ առիր, ամէնուն քով խաղք ըրիր...

— Բայց, կմկմաց Պօղոս էֆէնտի, իրողութիւն մը կար մէջտեղ...

— Ճանըմ, դուն ալ, իրողութիւն կայ եղեր... ի՜նչ պարապ խօսքեր, գործը վէլվէլէի տուիր մեծցուցիր... բայց դուն յանցանք չունիս, յանցանքը ան Մարգար էֆէնտիին է, որ քեզի անստորագիր նամակով մը ծուղակը ձգեց եւ իր գործը յաջողցուց...

Շագիկի այս խօսքերը զայրացուցին Պօղոս էֆէնտին, որ գոչեց.

— Դուն խելօք կեցած ըլլայիր նէ՝ անստորագիր նամակը ի՞նչ ազդեցութիւն կրնար ունենալ:

— Ես նորէն ըսածս կ'ըսեմ... պարզապէս խաղի եկար, ուրիշ կերպ կրնայիր վարուիլ...

— Ի՞նչ ընելու էի:

— Պարզապէս ինծ առանձին բացատրութիւն ուզելու էիր, փոխանակ հրապարակային դայթակղութիւն յարուցանելու եւ պատիւնիս փարայի մը ընելու... ամէն մարդու կնիկ ալ տաանկ բաներ կ'ընէ, բայց ամէն էրիկ քեզի պէս չի վարուիր...

— Թերեւս իրաւունք ունիս, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի, այս անհաճոյ վիճաբանութեան վերջ տալու համար:

Յետոյ աւելցուց.

— Հիմա ալ կարգը Մարգար էֆէնտիին եկաւ... նայինք ան ինչպէ՞ս պիտի վարուի, երբ իր կնոջ ըրածները իմանայ:

— Վստահ եմ, որ անիկա քենէ աւելի խելացի կերպով պիտի վարուի, պատասխանեց Շագիկ յարձակողական շեշտով մը:

Բոլոր այս վիճաբանութիւնը գերազանցօրէն կը նեղացնէր Պօղոս էֆէնտին, որուն ամբողջ մտածումը այս միջոցին իր ապագայ վրէժխնդրութեան կ'երթար: Սուրբիկին տուած տեղեկութիւնները կը վերլուծէր մտքին մէջ եւ անոնցմէ օգտուելու հնարքներ կը խորհէր: Կը զգար, որ իր կնոջ օժանդակութիւնը անհրաժեշտ էր իր գործը յաջողութեամբ գլուխ տանելու համար: Վաճառականը միշտ գնահատած էր Շագիկի խելքն ու ճարտարութիւնը եւ էնթրիկներ սարքելու համար անոր ունեցած մասնաւոր յարմարութիւնը, ուստի գործը անուշ տեղը կապելու, վերջացնելու համար ըսաւ.

— Հիմա անցած, գացած խնդիրները ձգենք եւ զուր տեղը կրակը չհրահրենք... միասին աշխատինք սա Մարգար էֆէնտիին ու Սաթէնին հախէն գալու, եւ այն օրը, երբ յաջողինք, կը խոստանամ քու ըրածներդ ներելու:

Երկրորդ անգամ յաղթանակը կը տանէր Շագիկ, բայց ասով ալ չգոհացաւ:

— Ո՞վ որու պիտի ներէ, գոչեց, դո՞ւն ինծի մի, ես քեզի...

— Ճանըմ, դուն ինծի ներէ՝ ես քեզի ներեմ, լմցնենք, պոռաց Պօղոս էֆէնտի համբերութիւնը սպառած:

Շագիկ վերջապէս տեղի տուաւ: Թողուց իր յարձակողական շեշտը եւ սկսաւ աւելի մեղմ կերպով խօսակցիլ ամուսնոյն հետ:

— Սուրբիկը թերեւս ուրիշ բաներ ալ գիտէ եւ չուզեց ըսել, դիտել տուաւ Պօղոս էֆէնտի, դուն նորէն աղէկ մը խոստովանցուր զինքը:

— Ես անիկա վաղը կը կանչեմ, խօսեցնել կու տամ, դուն բնաւ հոգ մի ըներ:

Այդ իրիկունը «դէպք»էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով՝ այր ու կին գիշեր բարի ըսելով բաժնուեցան իրարմէ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օպոզեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի Յուլիս 9, առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ, իրենց մօր՝

ՓԱՅԼԱԾՈՒ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Կարապետեան)

եւ հօրաքրոջ՝

ԱՆՆԱ ՕՊՈԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցներուն առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին 1915ի իր բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբրացեալ նահատակներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ
ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, 9 Յուլիս, Վարդավառ է: Տօն պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթ. պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

×

Երկուշաբթի, 10 Յուլիս.— Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ, ժամը 10ին:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի Վարդավառի տօնին առհանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, Յուլիս 6, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ ընկ. Ժիրայր Միրիճեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գեոլեցեան Կարապետ Վարդգէսի, ծնած 1919ին, Լենինական, հայրը՝ դերձակ, Վարդգէս Վարդանի Գեոլեցեան, մայրը՝ տնտեսուհի Գեոլեցեան Գինովարէ Մկրտչի, քոյրը՝ Գեոլեցեան Գոհար Վարդգէսի, միւս քոյրը՝ Գեոլեցեան Աստղիկ Վարդգէսի: Անհետացած է հայրենական պատերազմին, արհեստով կշօկակար է, ունի երկու զաւակ (մէկ տղայ եւ մէկ աղջիկ):

Փնտռողի հասցէն, Գեոլեցեան Գոհար Վարդգէսի, Երեւան, Ակսել Բակունց, 2 շէնք, Մուտք 2, բնակարան 24:

×

Ալավերտեան Կարապետ Սիսակի եւ Ալավերտեան Յարութիւն Սիսակի: 1919ին Ղարքլիսայի կայանը յանձնած են որբանոց որմէ յետոյ տեղափոխուած է Ղարս եւ անկէ կորսուած է: Այն ատենը մեծը՝ 7–8 տարեկան էր իսկ փոքրը 5:

Փնտռողն է իրենց հօրեղբօր տղան Սուրէն Ալավերտեան (փոխուած Բեղլարեանի): Հասցէ.— Վերին Շարպաի 3–50 Երեւան, 22, Հայաստան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.
1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ, Յուլիս 7, ժամը 20.30–ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ օրակարգին կարեւորութեանը համար: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին: Սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 8.30ին՝ «Ահարոնեան» ակումբը, Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ – Ազգային Միութեան, իր տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, (Յուլիս 9), ամբողջ օրը (Փոնթ Էվէք), Հայկ Տէրտէրեանի տան քով, ծանօթ պուրակին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, տոհմիկ պարեր, ազգային երգեր, հայաբոյր մթնոլորտ բնութեան մէջ, մաքուր օդով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեանէ 1500 ֆրանք, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Թատերախումբէն 3000, Այրի Տիկին Գույումճեան տասը, տարաբախտ Կիրակոս Կիրակոսեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Ս. Կարապետեան 400, Որդ. Գրիգոր Տօրումեանի հոգեհանգստեան առթիւ Այրի Տիկ. Ռօզ Տօրումեան եւ զաւակները 50, Որդ. Խաչիկ Տօրումեանի հոգեհանգստեան առթիւ Այրի Տիկ. Հռիփսիմէ Տօրումեան եւ զաւակները 50, Օհանեան ընտանիք Տէր եւ Տիկին Արամ Տէրտէրեան, Պ. Յ. Էսկիճեան 20ական, Որդ. Սիմոն Շիշմանեանի հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Տ. Ասլանեան երեսուն ֆրանք:

Պուլվար Օտտօ.— Հանգ. Եղիազար Զատուրեանի հոգեհանգստեան առթիւ Այրի Տիկ. Զատուրեան 25, Արզումանեան ընտանիք 25, Տէր եւ Տիկ. Ֆրանկիւլեան քսան ֆրանք:

Մարխաթուն Սարգիսեանի թաղման առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Խաչիկեան (Վալանս) 30 ֆրանք:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին ԿԱՐՕ ԵՕԹՆԵՂ-ԲԱՅՐԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝

ՎԱՀԳԷՆԻ

ծնունդը, 1972 Յուլիս 1:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի, Սէնթ–Անթուանի եւ Կարտանի քոյր մասնաճիւղերուն, հովանաւորութեամբ Կեդր– Վարչութեան:

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը Ֆապրըկուլի ծառաստանին մէջ:

Հանդիսավայր երթալու համար Քանըպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սաթամ եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ Կարտանի օթոքարը եւ Էքսի թրոլէն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, նուագախումբ:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 10 – 31

ԻՐԵՆՑ ՍԵՓԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

Բոլոր անոնք որ ուշացած են արձանագրուիլ, թող դիմեն ուղղակի բանակավայր

Camp des "Haï Arinouche"
La Bastide des Jourdans - Vaucluse

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 11էն սկսեալ

COYE-LA-FORET

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սեբաստիոյ մասնաճիւղերուն կողմէ:

Զանազան խաղեր, մրցումներ (պուլ) եւ բազմաթիւ անակնկալներ:
Ոչխարի շամփուրով խորոված — Պիւֆէ Հանելի մթնոլորտ
Ցրանճեւարեւելեան ճաշեր

Itinéraire : Prendre autoroute A 1, Porte de la Chapelle sortie, direction Chantilly, prendre Nationale 16 jusqu'a vant le paneau Lamorcay, prendre à droite La Départementale 118, direction Coye-La-Forêt et suivre itinéraire flèches N. S.

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
Նոր Սերունդի
Կը նախագահէ
ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի ԸՆԿ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Ճոխ պիւժէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալպարի դաշտը:

ԱԶԴ

Մոնմորանսիի եւ Անտիեկի Հանգըստեան տուններուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (Նահանգապետութեան հրամանով):

ՎԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՍԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

le CLUB des JEUNES de L'UGAB
Organise un voyage d'été

en ARMENIE

du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE

Vol PARIS - EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville

Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.

Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes, 11 Square Alboni — Paris (16e)
Tél. : TRO. 03-18

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ
1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝
15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)
Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը 23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

«Հերոսներու Օր»ը Յուլիս 23ին Կիրակի օր (Փարիզի):

×

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

ՈՒՐԲԱԹ
7
ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI
7 JUILLET
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris 9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-32

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.459

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.459

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ

Հիմնուած 1930ին՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի դպրեվանքը 42 տարիէ ի վեր կանգուն կը մնայ Միջերկրականի ափերուն վրայ, նուիրուած իր առաքելութեան, որ բազմակողմանի է :

Ինչպէս կը շեշտէ դպրեվանքի տեսուչ Արտաւազդ եպս. Թրթռեան իր տարեվերջի տեղեկագրին մէջ, «Դպրեվանքը իր խորունկ էութեան մէջ պարզ կղերանոց մը չէ. իր կոչումը մեր ազգային իրականութեան մէջ լոկ հոգեւորական պատրաստել չէ: Քանի՛ Հայոց եկեղեցին միանգամայն ազգային հաստատութիւն մըն է, դպրեվանքը ազգին ու եկեղեցիին նուիրեալ մշակներ, հոգիով հարուստ, մաքուր պայծառ, Աստուծոյ ու ազգին սիրով ու հաւատքով վեղուն մշակներ պատրաստելու կոչուած հաստատութիւն մըն է նոյնինքն Հայոց եկեղեցւոյ ծոցին մէջ» :

Երբ աչքի առջեւ բերենք աւելի քան չորս տասնեակ տարիներու իր վաստակը, գոհունակութեամբ կը նշենք, որ Դպրեվանքը իր կարելիութեան սահմաններուն մէջ ծառայած է ազգին, անոր պարգեւելով ո՛չ միայն բազմաթիւ կուսակրօն հոգեւորականներ ու քահանաներ, այլ նաեւ կարեւոր թիւով կրթական մշակներ :

Ուսումնական տարեշրջանը բացուած է 11 Հոկտեմբեր 1971ին, 40 աշակերտներով, 9ը նոր, բաժնուած վեց դասարաններու.— Նախապատրաստական եւ Ժառանգաւորաց՝ Ա. Բ. Գ. եւ Դ. դասարաններ եւ Բ. Ընծայարան :

Ուսուցչական կազմը բաղկացած է 20 հոգիէ՝ կէս առ կէս եկեղեցական եւ աշխարհական : Մարզական ճիւղին մէջ օժտուած են խաղի շատ տեսակներով: Բացառիկ բարիք մըն է ծովուն անմիջական մօտիկութիւնը : Առողջապահութեան մարզին մէջ վեց հայ բժիշկներ անձնուիրաբար քննած ու խնամած են աշակերտները :

Տնտեսական հոգը Խորէն Հայրապետը ամբողջովին ինք ստանձնած ըլլալով, տեսչութիւնը բոլորովին նուիրուած է ուսումնական, կրթական ու վարչական աշխատանքներուն :

Դպրեվանքը այս տարի Ընծայարանի աւարտական դասարան չէ ունեցած : Միջնակարգ ուսմանց ժառանգաւորաց Դ. դասարանէն շրջանաւարտ եղած են հինգ աշակերտներ : 42 տարիէ ի վեր միջնակարգ ուսմանց վկայական ստացող է եղած այս դասարանը :

Այժմ պիտի փոխուի այս դրութիւնը: Յառաջիկային Դպրեվանքի սաները վկայական պիտի ստանան այն ատեն միայն, երբ շրջանաւարտ կ'ըլլան եօթներորդ՝ այսինքն վերջին դասարանէն, ըստ որդեգրուած ուսումնական նոր ծրագրին :

Անցեալ տարուան շրջանաւարտ եւ վկայեալ սարկաւագներէն երկու հոգի իրենց ուսումը շարունակած են «Պրինթիչ Քաունսըլ»ի Շանվիլի քոլէճի պետական պաքալորէայի դասարանին մէջ :

Յառաջիկայ Հոկտեմբերէն սկսեալ գործադրութեան պիտի դրուի Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ վաւերացուած ուսումնական նոր ծրագիրը :

Դպրեվանքը որդեգրած է Ֆրանսական պաճալորէայի ծրագիրը, առանց որեւէ բան պակսեցնելու հայագիտութենէն : Արաբերէն լեզուին զուգընթաց պիտի ուսուցուի նաեւ անգլերէնը՝ բաւարար չափով : Իբրեւ շարունակութիւն դրարարի՝ պիտի աւանդուի հայ դասական մատենագրութիւնը՝ նախկին դրութեամբ : Գիտական նիւթերը կը ներդաշնակուին սուրբ գրականով: Զոր. սկզբունքները կը քաղցրանան մանաւանդ եկեղեցական երաժշտութեամբ :

Նոր ծրագրով դպրեվանքի վերջին երեք դասարանի աշակերտները աւելի աշխատանքով ծանրաբեռնուած պիտի ըլլան : Ֆրանսական պաքալորէայի դրական ճիւղը որդեգրած են այն հեռատեսութեամբ, որ շրջանաւարտները նաեւ իմաստասիրութեան ուսման պաշարով հարստացած՝ մտնեն աստուածաբանական ուսման կալուածէն ներս՝ հոգեւորական դառնալու պարագային, կամ նըւիրուին ուսուցչական ասպարէզին՝ ծառայելու համար մեր ժողովուրդին :

Շնորհիւ Կիլիկեան Աթոռի Դպրեվանքին, Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցին ներկայիս ունի հոյլ մը զարգացեալ ու համալսարանական հոգեւորականներու, որոնք կը ծառայեն իբրեւ թեմական առաջնորդ եւ ուսուցիչ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Նոր Նախարարապետը՝ ՓԻԷՐ ՄԷՍՄԷՌ

ՇԱՊԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Կը սպասուէր Շապանի մեկնումին եթէ չէր սպասուեր Մէսմէռի ժամանումին: Արդարեւ շաբաթներէ ի վեր է որ զրոյցներ շրջան կ'ընէին Նախարարապետին մեկնումին շուրջ, բայց աւելի կը յիշուէին Կիշարի եւ նոյնիսկ Ժիսքարի անունները իբրեւ հաւանական յաջորդներ :

Շատ յստակ չէ տակաւին այս փոփոխութեան զրդապատճառը եւ ամէն ոք կը տարուի զանազան մեկնութեանց : Յստակ է սակայն թէ Շապան – Տէլմաս պէտք է մեկնէր, բացայայտ կերպով համաձայն չըլլալով առնէ մը ի վեր նախագահ Փոմփիտուի հետ: Տարօրինակ կրնայ թուիլ անշուշտ որ Նախարարապետ մը իր հրաժարականը ներկայացնէ երբ հազիւ ամիս մը առաջ (Մայիս 25ին) ստացած է Ազգ. Ժողովի, այլ խօսքով երկրին ընտրեալներուն վստահութիւնը:

Կարեւոր է սակայն չանտեսել որ ընտրութիւնները կը մօտենան եւ թէ այս առթիւ է մանաւանդ որ Փոմփիտու ուզած է նոր դահլիճ մը մէջտեղ դնել աւելի «ժողովուրդ» ինչպէս կ'ըսուի անոր գլուխը դնելով անձ մը, որ ծանօթ է իբրեւ ուղղափառ կօլլիստ մը, եւ որուն անունը չէ խառնուած զանազան շահագործումներու: Արդարեւ, սա ալ կայ որ Շապան – Տէլմասի մասին շատ խօսուեցաւ վերջերս կալուածային եւ դրամական զանազան գայթակղութեանց առթիւ, այն աստիճան որ Նախարարապետ իր գիրքով իսկ պարտք սեպեց հեռատեսիլէն բացատրութիւններ եւ լուսաբանութիւններ տալ ժողովուրդին իր շահածին, վճարած տուրքերուն եւ ունեցած ապարանքներուն մասին, ինչ որ ի վերջոյ շատ պատուաբեր բան մըն ալ չէր :

Ուրեմն Շապան – Տէլմաս տեղի տուաւ եւ Չորեքշաբթի օր, Նախարարաց Խորհուրդի հերթական նիստէն ետք, անակնկալօրէն իր դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց, զարմացնելով նախարարներն իսկ, որոնք տեղեակ չէին թէ այդ հարցը այդ պահուն պիտի դրուէր: Նոյն օրուան մէջ նախագահ Փոմփիտու Փիէր Մէսմէռը կը նշանակէր իբրեւ նոր նախարարապետ եւ այս վերջինը կը սկըսէր պատրաստել իր նոր դահլիճը, որ հաւանաբար ծանօթ ըլլայ մինչեւ Շաբաթ : Ամէն պարագայի մէջ, շատ հաւանական է որ կարգ մը նախարարներ մնան իրենց պաշտօնին վրայ, ինչպէս՝ Շուման որ Փեքին մեկնած է, Տըպրէ եւ Ժիսքար տ'Էսթէն որոնք նաեւ ճամբորդութեան մէջ են :

Քաղաքական զանազան հոսանքներ կ'ուզեն իրենց վերագրել այս փոփոխութիւնը եւ Իւմանիթէ կը խորհի թէ ընկերվարական — համայնավար միացեալ ճակատը իր դերը ունի, մինչ արմատական պարագլուխ Սերվան – Շրէպէր կը կրկնէ թէ իրենք պահանջած էին Շապանի մեկնումը : Յիշենք որ Շապանէն զատ կը պահանջէին նաեւ Փըլէվէնի, Շումանի եւ Տըպրէի մեկնումը: Կեդրոնին համար այս փոփոխութիւնը անհրաժեշտ էր, բայց Լըքանիւէ Ազգ. ժողովի բացառիկ նիստ կը պահանջէ: Ընդհանուր ձեւով բոլորն ալ կ'ուզեն որ Փոմփիտու բացատրութիւններ տայ եւ միայն ենթադրութիւններով հարցը չըփակուի :

Նոր նախարարապետը ծնած է 1916-ին, Վէնսէն եւ Մոզէլի երեսփոխան է: Իրաւագիտութեան տոքթոր եւ վկայուած արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանէն, 1940ին մտած է Ֆրանսական Ազատ Ուժերու շարքերը : Մասնակցած է Ափրիկէի, Իտալիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ կռիւներուն: Վայրաչու եղած է Թոնքինի մէջ եւ 1945ին գերի ինկած Վիէթնամի ձեռքը: 1950ին ընդհանուր կառավարիչ նշանակուած է անդրծովեան հողամասերու եւ 1956ին Կաստոն Տէֆէրի դրասենեակին պետն էր երբ ընկերվարական երեսփոխանը անդրծովեան Ֆրանսայի նախարար էր Կի Մոլէի դահլիճին մէջ: 1960ին բանակներու նախարար էր (Տըպրէի դահլիճ) եւ այդ պաշտօնը կը պահէր մինչեւ 1968: Անկէ ի վեր Հիւպէր Ժերմէնի հետ կը վարէր «կօլլիզմի ներկայութիւն եւ գործունէութիւն» շարժումը :

Որքան ալ որ ծանօթ չըլլան նախագահ Փոմփիտուի բուն պատճառները, առաջին տպաւորութիւնն այն է թէ իշխանութեան կեդրոնացում մը կայ, որուն վերադարձ մը կօլլիզմի ըմբռնումին, այսինքն նախագահական վարչաձեւի եւ թէ եթէ ելլէ կ'ուզէ աւելի ամրապնդել իշխանութիւնը իր ձեռքին մէջ, միաժամանակ ընդհանուր պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ 1973 Ապրիլի երեսփոխանական ընտրութեանց: Անոնց արդիւնքն միայն կրնայ ըսել թէ Փոմփիտու իրաւունք ունեցա՞ծ է թէ ոչ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔՈՐԷԱ, ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

1945

Օգոստոս 15.— Ճափոնի անձնատուութիւնը առանց պայմանի :

Սեպտեմբեր 2.— Դաշնակից բանակներու հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ, թէ Քորէա երկու մասի կը բաժնուի՝ գրաւուած խորհրդային եւ ամերիկեան բանակներու կողմէ :

Սեպտեմբեր 8.— Ամերիկեան ուժեր ցամաք կ'ելլեն Հար. Քորէա :

1947

Մայիս 21.— Վերջ խորհրդային – ամերիկեան բանակցութիւններու Քորէայի շուրջ :

Սեպտեմբեր 17.— ՄԱԿը կ'առաջարկէ ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել, որպէսզի Քորէա վերամիացուի :

1948

Յուլիս 19.— Կը հիմնուի Քորէայի Հանրապետութիւնը, որ կը փոխարինէ ամերիկեան զինուորական կառավարութիւնը: 20ին Սինկման Ռի Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի: Ամերիկեան ուժերը կը հեռանան Հար. Քորէայէ 1949 Մայիսին:

Սեպտեմբեր 9.— Կը հիմնուի Քորէայի դեմոկրատ ժողովրդական Հանրապետութիւնը (համայնավար): Տարեվերջին խորհրդային ուժերը կը հեռանան երկրէն :

Դեկտեմբեր 12.— ՄԱԿը կը յայտարարէ, թէ Քորէայի միակ օրինական կառավարութիւնը Սէուլինն է :

1950

Յունուար 26.— Պաշտպանութեան համաձայնագիրի կնքում Մ. Նահանգներու եւ Քորէայի միջեւ :

Յունիս 25.— Մայր կռուայ Քորէայի պատերազմը: 27ին Թրումըն կ'որոշէ ամերիկեան ուժերու միջամտութիւնը : Յուլիս մէկին կը ստեղծուի ՄԱԿի ընդհ. հրամանատարութիւնը՝ Զոր. Մաք Արթըրի գլխաւորութեամբ :

Նոյեմբեր 25.— Չին բանակը կը միջամտէ :

1951

Յուլիս 10.— Հրադադարի խօսակցութիւնները կը սկսին Քայեսոնկի մէջ :

1953 66

Յուլիս 27.— Զինադադարի համաձայնութիւն Փանմունժոմի մէջ :

1972

Յուլիս 4.— Համաձայնութիւն Սէուլի եւ Փիոնկ – Եանկի միջեւ խաղաղ միջոցներու որոնումով վերստին միացնելու Հիւս. եւ Հար. Քորէաները :

ՏԻԿԻՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Յուլիս 4ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Յովհ. Պօղոսեան, հրապարակագիր եւ քաղաքական գործիչ ռամկավար ազատական կուսակցութեան :

Ծնած էր Կեսարիա 1889ին եւ Պոլսոյ մէջ աւարտած իրաւաբանական վարժարան : Շատ երիտասարդ մտած է հանրային կեանքի մէջ, եւ իր առաջին ուսուցչական պաշտօնը կատարած է Գոնիա: Պոլսոյ մէջ եղած է եւ հատական քըննիչ, ապա հաստատուած Փարիզ, ուր յաճախած է Քաղաքական Գիտութեանց վարժարանը: Փարիզի մէջ շրջան մը վարած է ռամկավար պաշտօնաթերթ Ապագայի խմբագրութիւնը, ապա անցած Գահիրէ ուր եղած է Արեւի խմբագիր (1931) յետոյ Պէյրութի Զարթօնքին (1939): 1941ին կը վերադառնար Ֆրանսա ուր առեն մը Լիոն մնալէ ետք, կուգար Փարիզ եւ 1950ին կը դառնար Այսօր – Ապագայի խմբագիր, յետագային ալ Հ. Բ. Ը. Մ.ի պաշտօնաթերթ՝ Նուբարի :

Վերջին տարիներուն քաշուած կեանք մը կ'ապրէր, բայց մինչեւ երկու տարի առաջ կը շարունակէր աշխատակցիլ Պայքարի, Զարթօնքի եւ Արեւի:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները տես՝ Դ. էջ:

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Ա.

Յունիսին, ամբողջ տասնըհինգ օրեր, մարդկութեան ակնարկը դարձաւ դէպի Սթօքհոլմ, ուր հարիւրէ աւելի երկիրներ, իրենց ներկայացուցիչներով, լրագրողներով, հազարաւոր էջեր բռնող ուսումնասիրութիւններով հաւաքուեցան կլոր սեղանին շուրջ, հնչեցնելու համար ուշացած ահազանգ մը: Ահազանգ՝ թէ մարդկութիւնը ստիպուած էր բաներ մը ընել, եթէ չէր ուզեր մօտ ատենէն ենթարկուիլ հաւաքական բնաջնջումի, ամէն օր քիչ մը եւս թունաւորուող, ապականուող մարդկային միջավայրին պատճառաւ: Սթօքհոլմ քաղաքը, բնական վայրերու ապականման դէմ կազմակերպուած պաշտօնական առաջին խաչակրութեան այդ օրերուն վերածուեցաւ իսկական քերմէսի մը, այս առթիւ աշխարհի ամէն կողմէն խուժող զբօսաշրջիկներով, հիփիներով, աւելի քան երեսուն հազար դիտողներով եւ այս բոլորին վրայ հսկելու համար Շըւէտի ներքին գաւառներէն քաղաք բերուած յաւելուածական 1800 ոստիկաններով: Քաղաքին պողոտաները քիչ մը եւս ծանրաբեռնուեցան հիւրաբար եկող ինքնաշարժներու, մօթօսիքլէթներու եւ հեծիկներու երթեւեկով, իսկ պարտէզներուն եւ դաշտերուն մէջ խռնուեցան կարծես թէ փիքնիքի եկած հիփիներն ու ոստիկանները: Միջավայրը ապականումէ փրկելու համար զօրակոչի ենթարկուած մարդերու եւ մեքենաներու այս խուժանը, ամբողջ տասնըհինգ օր քիչ մը եւս ապականելէ վերջ Սթօքհոլմի օդն ու դաշտերը, վերադարձաւ հոն ուրկէ եկած էր: Հիմա ի՞նչ արդիւնք պիտի տայ այս աղմկալի հանդիպումը, յայտնի չէ: Յայտնի է սակայն որ սա պահուն աշխարհի ամէն մէկ կէտին վրայ մարդուն առօրեայ գործունէութիւնը դարձեալ նոյն թափով կը շարունակէ անխղճօրէն ապականել մեր օդն ու ջուրը, մեր փողոցն ու տունը, մեր գիւղն ու քաղաքը:

×

Ե՞րբ սկսաւ մարդը թունաւոր օդ շնչել, ապականած ջուր խմել: Ե՞րբ արդեօք իր հանգիստ ծովուն մէջ թունաւորուիլ սկսաւ անմեղ ձուկը, զոր կ'ուտենք: Ե՞րբ էր որ մեզ շրջապատող գեղեցիկ եւ կազդուրիչ բնութիւնը յանկարծ դարձաւ մեզի թշնամի եւ մահասփիւռ: Վերջապէս մեզի կեանք պարգեւող տարրերէն ներս ե՞րբ անաղմուկ եւ սմսեղուկ, սպրդեցան մահացու այն մանրէները որոնք այսօր կը սպառնան մեր տեսակին գոյութեան:

Պատասխանը ծանօթ է:

Բնութիւնը կ'ապականի այն օրէն ի վեր երբ մարդկութիւնը սկսաւ ճիգ վատնել աւելի լաւ, աւելի հանգիստ կեանք մը ստեղծելու համար ինքզինքին: Քաղաքակրթութեան ծննդեան թուականը կը նոյնանայ բնութեան ապականիլ սկըսելու թուականին հետ: Առաջին անիւը որ դարձաւ, առաջին գործիքը որ աշխատեցաւ, ճարտարարուեստական գործարանի առաջին ծխնելոյզը որ մխաց, արդէն պուտ մը թոյն սփռեց օդին մէջ: Առաջին օրերուն ամբողջովին մահացու չէր այդ պուտ մը թոյնը, այնքան տկար էր եւ աննշան, բաղդատմամբ բնութիւնը շրջապատող անսահմանօրէն մաքուր մթնոլորտին: Ահա թէ ինչու ան երկար դարեր աննշմար մնաց մարդոց կողմէ, մինչեւ որ կուտակուելով, տարածուելով, հետզհետէ աւելի զօրանալով, դարձաւ ահազանգ հնչեցնել տալու չափ մահացու, ճիշդ այն սնդիկին նման, որ ճափոնական նաւահանգիստի մը՝ Մինամաթայի մէջ գործարանի մը կողմէ ծով թափիլ սկսաւ քառասուն տարի առաջ եւ այսօր պատճառ դարձաւ 83 ձկնորսներու մահուան եւ տակաւին ուրիշ ողբերգութիւններու:

×

Սթօքհոլմի մէջ Ճափոններն էն որ զարմանալի ինքնաքննադատութեամբ մը իրենք զիրենք մեղադրեցին Մինամաթայի այդ ողբերգութեամբ: Սնդիկը, որ ծովին կը խառնուի 1932էն ի վեր հետզհետէ թունաւորած էր նախ ձուկերը, եւ ապա, այն ձկնորսները, որոնք որսալով կերած էին այդ ձուկերը: Բացի մահացող 83 ձկնորսներէ, անոնց զաւակները այսօր աշխարհ կուգան տխեղծ եւ հաշմանդամ: Ձուկէն մարդուն փոխանցուած սնդիկը կը մնայ երախաներուն ձայնական լարերուն, կը սպաննէ անոնց գործարանական, մանաւանդ ջըղային բջիջները եւ կ'արագացնէ անբընական ծերութիւն մը:

Ճափոնական գործարանը անտարակոյս միակը չէ: Ով գիտէ հոս ու հոն քանի գործարաններ, գիշեր ցերեկ զբաղած՝ մարդուն հանգստաւէտութիւն ապահովող իրերու արտադրութեամբ, այսպէս ամէն վայրկեան կը թունաւորեն մարդուն կեանքը: Մնաց որ միայն ճարտարարուեստական գործարանները չեն որ պատասխանատու են բնութեան այս թունաւորման: Փոխադրական միջոցները, արուեստական նոր շինանիւթերն ու նիւթեղէնները, սննդեղէնի ճարտարարուեստին մէջ իբր նորութիւն եւ խոհանոցի դիւրութիւն հրապարակ քշուած գիւտերը, գրեթէ ամէն բան ներկէն մինչեւ հագուստեղէն, լուցկիէն մինչեւ ատոմական ռումբ, ամէն ինչ առաւել կամ նուազ կը մասնակցին բնութիւնը թունաւորելու գործին: Ուստի պէտք է ցընցուիլ, փոփոխութիւններ ընել եւ արգելք ըլլալ այս կործանարար ընթացքին: Բայց ինչե՞ր պիտի ըլլան այդ փոփոխութիւնները: Մանաւանդ ո՞վ պիտի ընէ այդ փոփոխութիւնները: Ահաւասիկ այս կենսական հարցումն է որ, Սթօքհոլմի մէջ, տասնըհինգ օրուան զեկուցումներէ եւ վիճաբանութիւններէ վերջ, մնաց առանց պատասխանի, որովհետեւ հոն աւելի քաղաքականութիւնն է որ խօսեցաւ, քան թէ գիտութիւնը:

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ԳԱՂՏՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Հունգարիոյ ձայնասփիւռի յայտագիրներէն մէկը, վերջերս, նուիրուած էր դրամին — թէ մարդիկ ի՛նչ կը շահին, ի՛նչ կը ծախսեն, դրամը երջանկութեա՞ն թէ դժբախտութեան դուռ կը բանայ եւայլն: Հարցազրոյցին կը մասնակցէր նաեւ պերճաղիճ մը, որու յայտարարութիւններէն յայտնի եղաւ, որ ան լաւ եկամուտ մը կ'ապահովէր իր արհեստին մէջ՝ ամիսը տասը հազարէն մինչեւ 12 հազար փորէն, այսինքն՝ մօտաւորապէս 4.500 ֆրանք: Հունգարիոյ միջին աշխատավարձքը այս գումարէն հինգ վեց անգամ նուազ է:

Պոռնկութիւնը տարադրամի կարեւոր աղբիւր է Արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ուր պերճաղիճները յատկապէս կը հետաքրքրուին օտար այցելուներով: Արեւմուտքէն: Տարադրամը անմիջապէս սեւ շուկայ մուտք կը գործէ:

Ձեխ պերճաղիճները «թիւզէքսի պուպրիկ» կ'որակուին յաճախ, որովհետեւ թիւզէքս կը կոչուին այն խանութները՝ պետական, ուր տարադրամով միայն գընում կարելի է ընել եւ ուր ընդհանրապէս կարելի է գտնել ամէն բան:

Լեհաստանի մէջ, ուր տոլարի սակը սեւ շուկայի վրայ իր պաշտօնական գինէն հինգ–վեց անգամ աւելի է, 1971ին մօտաւորապէս տասը հազար պերճաղիճ կար, բոլորն ալ պաշտօնապէս արձանագրուած: Վարշաւայի թերթերէն մէկը այս թիւը ներկայացնելէ ետք կը գրէր, թէ չարձանագրուած պերճաղիճները, ինչպէս նաեւ քոլնոտի աշխատողները շատ աւելի մեծ թիւ կը ներկայացնեն:

Այս վերջին երկու դասերը՝ չարձանագրուած պերճաղիճներ եւ քոլնոտի աշխատողներ, կը պատկանին գաղտնի աշխատանքի մարզին, որ շատ տարածուած է Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Գաղտնի աշխատանքի ձեւերը կը տարբերին եւ կ'ընդգրկեն զանազան ճիւղեր, որոնք կրնան օրինական նկատուիլ, ուրիշներ՝ հակօրինական, շատեր ալ այնքան բարդ են իրենց ձեւին մէջ, որ թէ՛ օրինական եւ թէ հակօրինական կէտեր ունին միաժամանակ: Այսուհանդերձ բոլորն ալ հասարակաց գիծով մը կը յատկանշուին: Արդարեւ, այն ինչ որ պետական միջոցներով եւ ճամբաներով կարելի չէ ձեռք ձգել — որոշ ապրանքներ եւ որակեալ աշխատանքներ — գաղտնի աշխատանքի «շուկան» է, որ կը հայթայթէ եւ կ'ապահովէ զանոնք:

Այսպէս, բանուորներ կը շարունակեն գիշերային յաւելեալ աշխատանքներ ըստանձնել իրենց հաշւոյն, յաճախ օգտագործելով իրենց գործատուներու «աղբիւրները», այսինքն գործիք եւ ապրանք: Պաշտօնեաներն ալ քոլնոտի աշխատանքներ կը կատարեն, որպէսզի կլոր գումարներ ապահովեն՝ ամսավճարները սեղմ ըլլալով:

Յատկանշական է գիւղացիներու պարագան: Անոնք իրենց յատկացուած առանձին փոքր հողամասեր ունին՝ զանոնք մշակելու համար: Ասիկա օրէնքով թոյլատրուած է: Միւս կողմէ, սակայն, իշխանութիւնները կը նկատեն, որ այդ փոքր հողատարածութիւններու արտադրութիւնները որակով աւելի բարձր են եւ բնակչութեան կը հայթայթեն բանջարեղէնի, պտուղի կամ արմտիքի լաւագոյն տեսակները: Ասիկա ցոյց կու տայ, թէ գիւղացին կը նախընտրէ աշխատիլ իր հաշւոյն: Անցեալին փորձեր եղան վերջ տալու այս դրութեան՝ զայն նկատելով անյարիր համայնավարութեան սկզբունքներուն, սակայն, տեսնուեցաւ, որ արգելքի պարագային շուկան կը դատարկուի եւ որակեալ ապրանքը կամ ուտեստեղէնը սեւ շուկայ մուտք կը գործէ:

Եթէ այս օրերուն Ռումանիոյ մէջ, օրինակ, դժուար է ուզած պահուդ միս գտնել եւ պտուղը կը պակսի հրապարակի վրայ — երբ անդին դրացի երկիրներու մէջ առատ է ան — պատճառն այն է, որ իշխանութիւնները խստացուցած են իրենց հակակշիռը գիւղացիներու առեւտուրին վրայ:

Համայնավար իշխանութիւնները հարկադրուած են նկատի առնել այս պարագան: Ահա թէ ինչու Արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրներու մէջ — Հունգարիա, Լեհաստան, Նոյնիսկ Պուլկարիա — քիչ թէ շատ «աչք կը գոցեն» քոլնոտի աշխատանքներու վրայ:

Թ. Ա. Թ.

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ —ՄԷԿ ՍԽԱԼԸ— ՓՐԿԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Ռոմէլ կանգ առաւ եւ չշարունակեց: Թէ ինչո՞ւ, ոչ ոք գիտցաւ պատճառը: Կարծես թէ Գերմանիան չանդրադարձաւ իր յաղթութեան մեծութեան վրայ, Մինչեւ իսկ մտածողներ եղան թէ Հիթլէր կ'արհամարհէր Ռոմէլի յաղթութիւնը, թէ կը նախանձէր մառեշալէն, որ մէկ օրուան մէջ դարձած էր Գերմանիոյ հերոսը, թէ Հիթլէր մերժած էր ուժ ղրկել ըսելով թէ՝ «նկատի ունի միայն Ռուսիան»:

Նիւրըմպէրկի վկայութիւնները կը լուսաբանեն առեղծուածը:

— Ի՞նչպէս կը բացատրես, հարցուցին Քայթըլի, Ռոմէլի կանգ առնելը:

— Իտալացիներու պատճառաւ ըսաւ: Ռոմէլի ռազմամթերքի, զէնքի եւ պարէնի համար նկատի ունէինք վաթսունհինգէն – եօթանասուն հազար թոն ամիսը, որուն վրայ կ'աւելցնէինք քսան հազար թօն Իտալացիներուն համար: Նուազագոյնը ութսուն հազար թոն:

Ապարդիւն մնացին մեր բոլոր ճիգերը մինչեւ իսկ Հիթլէրի ուղղած նամակը Մուսոլինիին, որպէսզի ապահովէին Հիւսիսային Ափրիկէի պարէնը: Երկու անգամ Պոէնիգ գացի եւ տեսակցութիւն ունեցայ Գաւալլիոյի հետ, խնդրեցի որ օգտագործէ իր արագընթաց մարտանաւերը, ընդծովեաները, շոգենաւերը, որոնք կը մնային իտալական նաւամատոյցները: Իտալացիները ունէին երեսուն ընդծովեայ, որոնք ոչինչի կը ծառայէին, որովհետեւ այնքան ծանր էին որ ոչ մէկը կրնար գործածել: Գաւալլիոյի ըսի, որ դուրս հանէ նաւերը, զէնքերը եւ ամէն ինչ որ կարելի էր հանել, որպէսզի փոխադրութեան համար գործածուէին: Չյաջողեցայ համոզել: Մեզի համար յիմարութիւն էր նոր զինուոր ղրկել Ափրիկէ, քանի որ ի վիճակի չէինք ռազմամթերք եւ սննդեղէն հասցնելու: Ռոմէլ զոհ գնաց փոխադրութեան վրիպանքին:

« Գերմաններուն պնդումին Մուսոլինի անխորտակելի յամառութեամբ կը պատասխանէր, Միջերկրականի կացութիւնը բարելաւելու միակ միջոցն է գրաւել Թունուզը: Եթէ կ'ուզէք Եգիպտոսը առնել Անգլիացիներու ձեռքէն, սկսեցէք ամէնէն առաջ Թունուզը առնել Ֆրանսացիներէն:

« Հիթլէր մերժեց, Թունուզ առնելով կը վախնար բռնաբարել զինադադարի դաշինքը եւ պատճառ դառնալ ամբողջ ֆրանսական կայսրութեան Տը Կոլի կողմը անցնելուն:

« Ծրագիր ունէինք գրաւել Մալթան, ըսաւ Եօտլ: Պատրաստութիւններ տեսնուած էին ամենայետին մանրամասնութեամբ եւ Կրետէի մէջ մեր փորձառութիւնը կը խոստանար մեզի յաջողութիւն: Հիթլէր չուզեց մառեշալ Քէսըլրինկի տալ օդաչուներ, որովհետեւ պէտք է օգնէինք Իտալացիներուն, գործողութեանց յաջողութեան համար:

«Հիթլէրի հրամանով Ռոմէլ անձնասպան եղաւ, բայց նախքան իր անձնասպանութիւնը, իր տղուն ձգած նօթատետրերուն մէջ մանրամասնութեամբ կուտայ պարէնի իրենց դժուարութիւնը, պատճառ դառնալով իր անյաջողութեան: Բազմաթիւ անգամներ պակսեցաւ քարիւղը «Ափրիքա մարմինին» եւ անշարժութենէն կրցաւ դուրս գալ միայն շնորհիւ իր ձեռք ձգած անգլիական պահեստին:

« Յունիսի վճռական ամսուն պարէնը մինչեւ երեք հազար թոնի իջաւ, այսինքն նուազագոյնին մէկ քառորդը: Չէին հետաքրքրուիր այն բոլոր պաշտօնեաները որոնց պարտականութիւն տրուած էր: Հռոմի մէջ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէր: Պատասխանատուներու մեծ մասը չէին հասկնար թէ Ափրիկէի պատերազմը իր վախճանին կը հասնէր եւ կամ եթէ կը գիտակցէին, գործ չէին տեսներ: Գիտնալով որ մեր պարէնի հարցը անլուծելի էր, կը ջանային ապացուցանել վիճակագրութեամբ փոխանակ յաղթելու դժուարութեանց:

«Ասկէ զատ իտալական ծովային մարմինն էր որ պիտի պաշտպանէր առաքումը, իսկ սպաներու մեծ մասը, նաեւ բազմաթիւ Իտալացիներ կ'ատէին Մուսոլինին եւ կը ցանկային մեր պարտութեան: Ամէն միջոցով արգելք կը հանդիսանային: Շատ ապականած էր ֆաշական բարձր պաշտօնէութիւնը, կ'ուզէին կարելի եղածին չափ քիչ խառնուիլ Ափրիկէի պատերազմին: Եւ վերջապէս անոնք որ իրապէս կ'ուզէին ապահովել պարէնաւորումը չէին կրնար շարժման մէջ դնել դիւանակալ այն կազմակերպութիւնը, որ կը տիրապետէր Հռոմի մէջ»:

Առանցքի զինուորական պատմութիւնը իր վախճանին հասաւ 1943 Յուլիսին Իտալիոյ պատճառով»:

(5 – Շար.)

ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՈՐԾԱԾԵԼ

—0—

Գարեջուրը Թէեւ Հիւսիսի ազգերուն (Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւայլն) ազգային ըմպելին նկատուած է, բայց անոր գործածութիւնը ընդհանրացած է ամէն տեղ։ Մանաւանդ ամրան եղանակին իբրեւ զովացուցիչ, իր հաճելի համով ու ճաշակով, կը տիրապետէ միւս ըմպելիներուն վրայ։ Գարեջուրն ալ ալքոլ պարունակող ըմպելի մըն է, թերեւս ամէնէն նուազ ալքոլ պարունակողը։

Անգլիական գարեջուրները իրենց մէջ կ'ունենան ութ առ հարիւր ալքոլ, մինչդեռ մեր խմածները, միայն 2–4 առ հարիւր ալքոլ կը պարունակեն։

Գարեջուրը, ալքոլէն զատ, իր մէջ ունի այն տեսակ սնուցիչ նիւթեր, որոնք գարիի նշայնման նիւթերուն խմորումէն առաջ կուգան, շաքարի համարժէք նիւթեր, ազօթային նիւթեր, հանքային աղեր, ինչ որ անոր սննդական արժէքը կը բարձրացնէ։ Այդ պատճառաւ, գարեջուրը գինիէն աւելի սնուցիչ ըլլալու առաւելութիւնը ունի, ըլլալով հանդերձ նուազ գինովցնող, այսինքն նուազ վնասակար։

Գարեջուրի ալքոլը եթէ դուրս ձգենք, կրնանք վստահօրէն ըսել, թէ խակական սնունդ մըն է։ Յետոյ, գարեջուրով գինովնալու համար ընդհանրապէս մեծ քանակութեամբ խմելու է։

Գարեջուրը երբ քիչ խմուի, ստամոքսի ընդլայնում չի պատճառեր, ընդհակառակն մարսողութեան կ'օգնէ, պայմանաւ որ հետը միասին ջուր չխմուի, որովհետեւ այն ատեն կը լճանայ ստամոքսին մէջ ու ստամոքսի խանգարման պատճառ կ'ըլլայ։

Գարեջուրը նուազ գրգռիչ է, քան գինին եւ ուրիշ ըմպելիներ։

Արիստոտէլ, յոյն փիլիսոփան, հնուց արդէն նշմարած էր գինիի գինովութեան եւ գարեջուրի գինովութեան տարբերութիւնը։ Ան տեղ մը գրած է, թէ գինիով գինովցողը շատ աւելի կը տատանի, իսկ երբ գետին իյնայ՝ երեսի վրայ կ'իյնայ, մինչդեռ գարիի գինիով գինովցողը կը ննջէ ու կռնակի վրայ կը պառկի։ Գարեջուրի գինովութիւնը ուշ կը սկսի, բայց աւելի երկար կը տեւէ, մինչդեռ գինիի գինովութիւնը շուտ կը սկսի ու փոթորկոտ կ'ըլլայ։

Գարեջուրի սննդական անժխտելի արժէքը կարելի է ստուգել կանոնաւորաբար գարեջուր խմողներուն վրայ, որոնց կարմրաթուշ գիրութիւնը, լաւ կերուխում սիրողի արտաքինը աչքի կը զարնեն։

Գարեջուրը իր սնուցիչ եւ գիրցնող յատկութեանը համար ջերմօրէն կը յանձնարարուի թոքախտաւորներուն, ըլլայ սկիզբի շրջանին, ըլլայ աւելի վերջը, ինչպէս նաեւ վատուժութիւն պատճառող հիւանդութեանց ապաքինման շրջանին, իբրեւ կազդուրիչ եւ սնունդ։

Կը կրկնենք։ Գարեջուրը քիչ քանակութեամբ խմելու է, ինչպէս գինին, ճաշի ժամանակ գաւաթ մը միայն, ճաշէ դուրս ալ գաւաթէ մը աւելի չխմել։ Արդէն համը եւ հոտը գարեջուրին առաջին գաւաթին մէջն է։

Գարեջուրը շատ քանակութեամբ խմուած պարագային, ստամոքսի ընդլայնումը եւ խանգարումները անխուսափելի են։ Անոնք, որ ստամոքսի քայքայումներ կ'ունենան, դժուարամարսութեան հակամէտ են եւ կամ աղիքի ծուլութենէ կը տառապին, լաւ կ'ըլլայ որ գարեջուր չխմեն բնաւ։ Նմանապէս անոնք, որոնց բերանը անհամ կ'ըլլայ։ Գարեջուրէն մեծապէս կ'օգտուին սանուները, թէ իբրեւ սնունդ եւ թէ իրենց կաթը առատացնող, պայմանաւ որ չափազանցութեան չերթան։ Շաքարախտաւորները, իրենց մէզին մէջ բնապլիտ (ալպիւմին) ունեցողները եւ գէրերը պէտք չէ գարեջուր խմեն, իրենց առողջութիւնը մեծապէս կը տուժէ։

Նմանապէս արգիլուած է գարեջուր խմել սրտի հիւանդութիւն ունեցողներուն, որոնց մօտ մեծ քանակութեամբ խմուած հեղուկ մը, նոյնիսկ պարզ ջուրը, չափազանց եւ աւելորդ կերպով կը յոգնեցնէ սիրտը, որ ստիպուած կ'ըլլայ կրկնապատկել իր կծկումի ճիգերը եւ ի վերջոյ կ'ընդլայնի ու կը խոշորնայ, ժամանակ մը յետոյ բոլորովին իր առաձգականութիւնը կորսնցնելով։

Գարեջուրը շատերու մօտ միզաբեր է, բայց կան՝ ուրիշներ ալ, որոնք իրենց խմած գարեջուրին համեմատ չեն միզեր, այդպիսիներուն երիկամունքները տկար կ'ըլլան, որով զգուշանալու են խմելէ։

Պէտք չէ անտեսել գարեջուրի խմորին բուժական յատկութիւնները մորթի բորբոքումներու եւ քերուըտուքներու, ինչպէս նաեւ մկնոռի (վէրք) ատեն, կը յանձնարարուի մեծ գդալ մը գարեջուրի խմոր հալեցնել կէս գաւաթ պաղ ջուրի մէջ եւ ճաշերէ առաջ խմել, օրը երկու անգամ։ Գարեջուրի խմորը պէտք է թարմ ըլլայ, որպէսզի իր բարերար ազդեցութիւնը զգծէ։

Ա. Օ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ Ս. Ամենափրկչեան վանքի Առաջնորդարանին մէջ Յունիս 15-էն՝ գումարուած է Իրանա – Հնդկաստանի Թեմի 16րդ պատգամաւորական ժողովը, նախագահութեամբ Թեմի Առաջնորդ՝ Գարեգին Եպս. Սարգիսեանի։ Ժողովին մասնակցած են Նոր – Ջուղայի, Ահվազի, Մասջէդ Սուլէյմանի, Շիրազի եւ Փերիա գաւառի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Պարսկաստանի խորհրդարանի հայ պատգամաւորներէն Սեւակ Սագինեան եւ Թեմական Խորհուրդի անդամներ խորհրդակցական ձայնով։ Կրօնական եւ Թեմական Խորհուրդներու տեղեկագիրներու ընթերցումին յաջորդած են շրջաններու միմեայ գործունէութեան զեկուցումները։ Ժողովի տուած որոշումներէն է հայեբենագիտութեան գիշերային դասընթացքներու հաստատում Ս. Ամենափրկչեան վանքի մէջ, Թեմի Ուսումնական Խորհուրդի պատրաստած ծրագիրով։

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—0—

Մարսէյլէն Վանիկ Նազարեան աւարտելէ ետք բժշկական համալսարանը, յաջողութեամբ անցուցած է իր աւարտաճառը (թէզ)։

×

Լիոնէն Յարութիւն Եոհաննէս Փափազեան, վկայուած է իբրեւ տոքթոր իրաւագիտութեան Սալցպուրկի համալսարանէն։

×

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի Մառէի փառատօնի յայտագրի շարքին, Յուլիս 10ին, Երկուշաբթի, Խոսրով Էքէքրճեան (դաշնակ) կը մասնակցի «Երիտասարդ վիրթիւոզներու» երեկոյթին, Օթէլ Տ'Օմոն, (անձրեւի պարագային՝ Պիյէթներու եկեղեցին)։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

—0—

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Հայաստանի անկախութեան հռչակման 54րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Պօմոնի սրահին մէջ, Յունիս 30ին, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9-ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի յարգելի ընկերուհիներու։ Մայիս 28ի պատմական արժէքը գնահատող հաւատաւորներու երկսեռ բազմութեամբ մը, ժամանակին գրաւուած էին աթոռները, անգամ մը եւս ոգեկոչելու բոլոր զոհուող հերոսներու անջնջելի յիշատակը։

Օրուան բանախօսը ընկեր Միսթիկ յատկանշական բառերով ոգեկոչեց օրուան իմաստը եւ ըսաւ թէ անցնող ժամանակն ու թաւալող տարիները շատ բան կը փոխեն, սակայն վստահ ենք թէ մեր նոր սերունդը բծախնդիր ու արժանի ժառանգորդները պիտի ըլլան թափուած արիւնին եւ ձեռք ձգուած իրական արգիւնքին, վստահ ենք թէ մեր երիտասարդները պիտի արդարացնեն մեր յոյսերը, Մայիս 28ով Հայը թօթափեց դարերու ստրկութիւնը, փշրեց գերութեան շղթան պայքար մղելով մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, խաւարէն արեւ ծագեցաւ «լուսափայլ մեր անկախութիւնը» Հայ եկեղեցին սրբացուցած է «Վարդանանցը» ու կը տօնէ զայն կրօնական հանդամանքով, իսկ հայ ժողովուրդը կը հաւատայ թէ «Մահ իմացեալ անմահութիւն է»։ Այս նահատակ հերոսները որ ինկան պատերազմի դաշտին վրայ, գիտակցօրէն ճակատեցան թշնամիին դէմ ու խաւարէն ծագեցաւ ոսկեզօծ արեւը։

Արտասանեցին Օր. Սեդա Ծերիկեան, երիտասարդ Վահագն Տէրտէրեան, ինչպէս նաեւ Օր. Կէրկէրեան, ու արժանացան բուռն ծափահարութեանց։

Վերջին խօսքը տրուեցաւ Հայր Գեղամ վրդ. Պաղտասարեանի, որ օրհնեց քաղցր յիշատակը հերոսներուն, ներկաները հիւրասիրուեցան Կապոյտ Խաչուհիներու կողմէ խմորեղէններով ու զովացուցիչներով։

Ներկաները մեկնեցան ուրախ ու գոհունակ տրամադրութեամբ։

Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԱՌԱԾԱՆԻ

Ինչ որ հոգեկան հարստութիւն չէ, մեզի չի պատկանիր։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ

×

Հարուստները չեն կրնար ծերացած մեռնելու մենաշնորհը գնել։

ՅՈՒՆԱԿԱՆ

×

Ով հարստութեան կը ձգտի՝ բարի չի կրնար ըլլալ, ով բարութեան կը ձգտի՝ չկրնար հարստանալ։

ՉԻՆԱԿԱՆ

×

Աստուած մաքուր ձեռքերուն է որ կը նայի, եւ ոչ թէ լեցուն ձեռքերուն։

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ

×

Երեք բան մարդս կը չափեն,— դժբախտութիւնը, ղեկավարութիւնն ու հաբրստութիւնը։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

ԺՁ.

Մեր պատմութեան հերոսներէն մին՝ Պարոն Գարեգին Մարգարեան, բաւական ատենէ ի վեր աչքէ հեռու թողուցինք։ Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, որ երիտասարդ գրագիրը ստիպուած էր հեռանալ Հաճի Յակոբ Սամիկեանի քովէն, Մարգար էֆէնտիի հալածանքներուն հետեւանքով, կը յիշէ նաեւ, որ Գարեգին նշանուած էր ոսկերիչ Սահակ աղայի աղջկան՝ Նարդիկի հետ։

Գարեգին պարկեշտ ու պատուախնդիր երիտասարդ էր, չէր ուզեր իր համոզումները զոհել Մարգար էֆէնտիի քմահաճոյքներուն եւ միշտ պայքարած էր անոր դէմ։ Իր այս ընթացքը բնականաբար զինքը զասել տուած էր Պօղոս էֆէնտիի կուսակիցներու շարքին մէջ, թէեւ ներքնապէս Գարեգին ջերմ պաշտպան մը չէր Թաղ. Խորհուրդի նախկին ատենապետին։ Գ. Թաղին մէջ, ուր երկու կուսակցութիւններ իրարու դէմ լարուած էին, Գարեգին կը շարունակէր ընդհանուր համակրանք վայելել, որովհետեւ իր հակառակորդներն ալ չէին կրնար ուրանալ անոր ուղղամտութիւնը։

Երբ «Շանթ Ակումբ»ի անդամներուն ձեռքով ընտրական գործողութիւնը խանգարուեցաւ եւ Թաղային ընտրութիւնը ապարդիւն մնաց՝ Թաղեցիներու չէզոք մասը, տեղի ունեցած արարքներէն զայթակղած, ուզեց միջամտել եւ վերջ տալ տիրող խառնակութիւններուն եւ ասոր համար դիմում ըրաւ Գարեգինի, որ Մարգար էֆէնտիի հակառակորդ մը ըլլալով հանդերձ՝ երբեք ապօրէն միջոցներու դիմած չէր իր մղած պայքարը յաջողցնելու համար։

Երիտասարդը չմերժեց իրմէ խնդրուած ծառայութիւնը եւ խոստացաւ ձեռքէն եկածը ընել։

Քանի մը Թաղեցիներ իրեն առաջնորդութեամբ գացին ներկայացան Վարչութեան եւ կացութիւնը պարզեցին։

— Վարչութիւնը որոշած է յարգել տալ Սահմանադրութիւնը, ըսաւ ատենապետը։

— Ի՞նչ կերպով, հարցուց Գարեգին։

— Կրկին քուէարկութիւն կատարել տալով։

— Բայց դարձեալ խռովութիւններ կրնան ծագիլ։

— Ազգային իշխանութիւնը պէտք չէ որ ոտնակոխ ըլլայ։

— Մենք ալ համամիտ ենք ատոր։

— Ըմբոստները խստօրէն պիտի պատժուին, շարունակեց ատենապետը։

— Միջոցներ ունի՞ք ատոր համար։

— Պէտք եղած միջոցները պիտի խորհինք։

— Լաւագոյնն է միջին ճամբայ մը գտնել, առաջարկեց Գարեգին։

Քուէարկութիւնը խանգարուած ըլլալով հանդերձ ցոյց տուաւ թէ Թաղին մեծամասնութիւնը Մարգար էֆէնտիի եւ իր կուսակիցներուն հետ է։

— Այդ մասին տարակոյս չկայ, հաստատեց Գարեգին ամենայն անկեղծութեամբ։

— Ուրեմն փոքրամասնութիւնը տեղի պիտի տայ։

— Մենք ալ նոյն կարծիքը ունինք, բայց դժբախտաբար այդ փոքրամասնութիւնը պիտի չուզէ տեղի տալ, երբ ընտրութեան մը ձեռնարկուի եւ հաւանօրէն կրկին ծայրայեղ միջոցներու պիտի դիմէ, ուստի մենք եկած ենք խնդրելու, որ առ այժմ ընտրութիւնը յետաձգուի, մինչեւ որ միտքերը հանդարտին։

— Բայց Թաղային գործերը ո՞վ պիտի վարէ...

— Վարչութիւնը թող իր կողմէ առժամեայ Թաղական Խորհուրդ մը ընտրէ, առաջարկեց Գարեգին։

— Էֆէնտիին ըսածը գործնական գաղափար է, դիտել տուաւ Կարպիս Նիգակ էֆ.։

— Բայց մեծամասնութիւնը պիտի բողոքէ այդ ժամանակ։

— Մեծամասնութիւնը չի բողոքեր, եթէ առժամեային մէջ իր թեկնածուներէն մէկ քանին առնուին։

— Այն ատեն փոքրամասնութիւնն ալ պիտի բողոքէ։

— Կարելի է փոքրամասնութենէն ալ մէկ երկու հոգի առնել։

Ատենապետը Պատրիարքին դարձաւ եւ հարցուց։

— Ի՞նչ կ'ըսէք, սրբազան։

— Մէկ – երկու հոգի ալ չէզոքներէն կը դնենք, աղուոր թարխանա չորպասի մը կ'ըլլայ, պատասխանեց Նորին սրբազնութիւնը։

Եւ քովը նստող ժողովականին ցած ձայնով հարցուց.

— Ան չէ ամմա, աղէկ թարխանա ո՞ւր կը ծախեն։

— Իրաւ որ չեմ գիտեր, պատասխանեց ժողովականը։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Յովհ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան – Ժաք Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Պօղոսեան, Տիկին Ժան Դաւիթեան, Տիկին Փօլ Ռոմիլէն, Տիկին Ալիս Մաջօ – Քարտիէ, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փիէր Քէսէճեան, Տիկին Մարիքա Աթանասիատէս եւ զաւակները, Օր. Եւփինէ Պօղոսեան, Պ. Վազգէն Պօղոսեան, Պ. Գառնիկ Պօղոսեան, Տիկին Պօղոս Տիլավէրեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 83 տարեկանին, Յուլիս 4ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յուլիս 10, ժամը 16–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի Հիւսիսի գերեզմանատունը, ժամը 17·30ի առեններն:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Նոտարեան – Ֆիլիսեան, Տէր եւ Տիկին Փասքալ Նոտարեան, Պ. Քրիսթիան Նոտարեան, ինչպէս նաեւ Թաւշանճեան, Ղայսերլեան (Պուլկարիա), Գարիպեան, Մըրլեան – Ֆիլիսեան, Ղազարոսեան – Պալթայեան, Օհաննէսեան – Պալթայեան, Նապատակեան, Նոտարեան, Եանըքեան, Ոսկեան, Պասմաճեան, Քիւթիւկեան եւ Յովնանեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՎԱՀԱԳՆ ՖԻԼԻՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 1ին, 64 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յուլիս 7, ժամը 14ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկին Սիլվա Մուրատեան եւ աղջիկը՝ Կատարինէ, Տէր եւ Տիկին Օկիւսթ Մուրատեան, Այրի Տիկին Տապաղեան եւ զաւակները եւ թոռները, ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ փեսային՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 3ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Յուլիս 10) առաւօտ ժամը 10·30ին Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին, 10պիս, Ռիւ Թուէն (Փարիզ 5րդ), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ – ԼԸ ՇԷՅԼԱՍ.— Այրի Տիկին Նուարդ Պալօեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր ամուսնին՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՊԱԼՕԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Յուլիս 9, Կիրակի առաւօտ Սէնթ – Անթուանի եկեղեցիին մէջ, Մարսէյլ:

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին 1915ի իր բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալ նահատակներուն յիշատակը յարգողներուն:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Ըվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
Նոր Սերունդի
Կը նախագահէ
ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՈՒՔՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հերոսներու օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը 23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

«Հերոսներու Օր»ը Յուլիս 23ին Կիրակի օր (Փարիզի):

×

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»-ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը Ուրբաթ, Յուլիս 7, ժամը 20·30–ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խնդրուի ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ օրակարգին կարեւորութեանը համար: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին: Սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 8·30ին՝ «Ահարոնեան» ակումբը, Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 7·30ին, դպրոցին սրահը:

Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, 9 Յուլիս, Վարդավառ է: Տօն պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթ. պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին:
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

×

Երկուշաբթի, 10 Յուլիս.— Յիշատակ է Մեռելոց: Նոյն եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ, ժամը 10ին:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի Վարդավառի տօնին առհանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է Ծերօն Յովհաննէսեանէ հարիւր ֆրանք, իր հօր՝ Աւետիս Յովհաննէսեանի մահուան քառասունքին առթիւ, որպէս նուէր «Մայիս 28»ի տօնակատարութեան:

×

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Մ. Միրզէէ յիսուն ֆրանք, իրենց թոռնիկին Նոյեմի – Մոտինդեան բարեբաստիկ առթիւ:

ՀԱՃԵԼԻ ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ՄԸ ԴԷՊԻ ՕՎԵՐՆԵՐ

Կազմակերպուած Փարիզի Եսաեան Սանուց Միութեան կողմէ
14, 15 16 Յուլիս

Մեկնում 14 Յուլիս, Ուրբաթ առտու, ժամը 7ին Կառ Տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն, անցնելով Փըթիվիլէն, այցելութիւն հայկական ոճով կառուցուած եկեղեցիին, Նիվէռ եւ Վիշի.— ճաշ, ճամբու շարունակութիւն դէպի Քլերմոն – Ֆէրրան, Մոն Տոռ, Մոն Տոռ եւ ժամանում՝ նախատեսուած հանգըստաւէտ պանդոկը, Սէն Նեկտեռի մօտ, Ընթրիք՝ Օվերնյի յատուկ ճաշերով:

Շաբաթ, 15 Յուլիս.— Այցելութիւն Սէն Նեկտառի հայկական ոճով կառուցուած 15րդ դարու եկեղեցին, պտոյտ Փավէն լճի ափին, ճաշ, այցելութիւն պատմական զանազան վայրերու: Այցելութիւն Մոն Տոռի գեղեցկատեսիլ վայրերը, ընթրիք:

Կիրակի, 16 Յուլիս.— Նախաճաշէ ետք վերադարձ դէպի Փարիզ, անցնելով գեղատեսիլ վայրերէ: Ճամբու ընթացքին ճաշ: Ժամանում Փարիզ՝ ժամը մօտաւորապէս 23ի առեններն:

Ճամբու ընթացքին երգ եւ մթնոլորտ եսաեանական:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ նանապարհորդութիւն, նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, պանդոկ, ամէն ինչ մէջը, խմիչքէ զատ՝ 185 ֆրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի աճապարել, արձանագրուելով Պ. Ասլանեան, Հեռ. 842–08–57, եւ Պ. Խաչատուրեան, Հեռ. 770–51–41:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ԿԱՅԱՆԻ ՕՐ»

Շաբաթ, Յուլիս 15, ամբողջ օրը, ճաշ տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱԹԱՔԵԼԵԱՆ

Երգ, արտասանութիւն, զանազան խաղեր:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Հայ – Ազգային Միութեան, իր տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, (Յուլիս 9), ամբողջ օրը (Փոնթ Էվէք), Հայկ Տէրտէրեանի տան քով, ծանօթ պուրակին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ, տոհմիկ պարեր, ազգային երգեր, հայաբոյր մթնոլորտ բնութեան մէջ, մաքուր օդով:

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ՆԷՕՇԱԹԷԼ
ՅՈՒԼԻՍ 14էն 16

ՄԵԿՆՈՒՄ Յուլիս 14ին եւ վերադարձ 16ին: Հաւաքոյթ Ուրբաթ, Յուլիս 14ի առաւօտ ժամը 7·30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ: Մեկնում ժամը 8·15ին դէպի Զուիցերիա հարաւի կառուղիով, Օսէռ, Ավալոն, Տիժոն, Տոլ, Արպուա, Փոնթարլիէ եւ ժամանում Նէօշաթէլ: Տեղաւորում շատ հանգստաւէտ պանդոկ մը, տաք եւ պաղ ջուր:

Յաջորդ օրը՝ Շաբաթ Յուլիս 15, այցելութիւն քաղաքի եւ հանգիստ լիճին ափին: Մեկնում ճաշէն վերջ դէպի Պեռն, այցելութիւն այդ գեղեցիկ քաղաքին եւ վերադարձ Նէօշաթէլ իրիկունը: Կիրակի, Յուլիս 16, մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 10ին եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ իրիկուան ժամը 10ին առեններն:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 195 ՖՐԱՆՔ

ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն:

Անմրցելի գին: Որեւէ Աժանսի մօտ կարելի չէ գտնել:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախորհրդակցական Միութեան Մարսէյլի, Սէնթ–Անթուանի եւ Կարտանի քոյր մասնաճիւղերուն, հովանաւորութեամբ Կեդր– Վարչութեան:

Կիրակի, Յուլիս 9, ամբողջ օրը Ֆապրըկուլի ծառաստանին մէջ:

Հանդիսավայր երթալու համար Քանըպիէրի 87 թիւի առջեւէն առնել Սաթափ եւ իջնել Ֆապրըկուլ, նաեւ Կարտանի օթոքարը եւ էքսի թրոլէն:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին.— երգ, նուագ, արտասանութիւն, նուագախումբ:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով, շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԲԱՑՈՒՄ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 11էն սկսեալ

COYE-LA-FORET

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ:

Զանազան խաղեր, մրցումներ (պուլ) եւ բազմաթիւ անակնկալներ:
Ոչխարի շամփուրով խորոված — Պիւֆէ Հաճելի մթնոլորտ
Ֆրանքեւարեւելեան ճաշեր

Itinéraire : Prendre autoroute A 1, Porte de la Chapelle sortie, direction Chantilly, prendre Nationale 16 jusqu'avant le paneau Lamorcay, prendre à droite La Départementale 118, direction Coye-La-Forêt et suivre itinéraire flèches N. S.

ՇԱԲԱԹ
8
ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI
8 JUILLET
1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.460

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.460

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

—o—

ԿԱՆ ՈՐ ԿԸ ՄՆԱՆ, ԿԱՆ ՈՐ Կ'ԵՐԹԱՆ, ԿԱՆ ՈՐ ԿՈՒԳԱՆ

Հինգշաբթի իրիկուն արդէն Ֆրանսայի նոր նախարարապետը ներկայացուց իր դահլիճին ցանկը: Ինչպէս կը սպասուէր կարգ մը նախարարներ չեն փոխուիր ինչպէս.—

Միշէլ Տըպրէ (Ազգ. Պաշտպանութիւն), Ռընէ Փլէվէն (Արդարութիւն), Ժիսքար տ'Էսթէն (Ելմտական), Փուժատ (Շրջապատ), Մօրիս Շուման (Արտաքին), Մարսըլէն (Ներքին): Կարգ մը նախարարներ կը փոխեն իրենց պաշտօնը: Այսպէս Կալէ որ Թղթատարութեան նախարար էր կը դառնայ՝ Փոխադրութեանց, Կիշառ Լուսաւորութենէն կ'անցնի բնակարանի եւ սարքաւորման նախարարութեան իր տեղը տալով Ժոզէֆ Ֆոնթանէի: Նոր եկողներն են՝ Էտկար Ֆօռ որուն կը յանձնուի Ընկերային Հարցերու նախարարութիւնը, Ժան Ֆուայէ, որ կը դառնայ Առողջապահութեան նախարար, Հիւպէր Ժերմէն, որ կը ստանձնէ Թղթատարական նախարարութիւնը եւ Շարպոնէլ որ ճարտարարուեստի զարգացման նախարար է: Յիշենք թէ չէ փոխուած նաեւ Մշակութային հարցերու նախարարը՝ Ժագ Տիւհամէլ: Առեւտուրի նախարար է Իվոն Պուրժ, Նախկին Ռազմիկներու՝ Անտրէ Պորտ: Ենթանախարարներու մէջ Ժոզէֆ Քոմիթի կը մնայ Մարզանքի եւ Երիտասարդութեան գլուխը, Անդրծովեան հողամասերը կը յանձնուին Կզավիէ Տէնիոյի, դիւանագիտութիւնը՝ Պերնար Փոնսի, տեղեկատուութիւնը՝ Ֆիլիփ Մալոյի, մինչ կառավարութեան բանբերը կը մնայ Ժ. Ֆ. Լըքա եւ խորհրդարանի հետ կապը կը պահէ Ռոպէր Պուլէն Շիրաքի տեղ:

Այս դահլիճը որ «ժողվուած» որակումին արժանացաւ սկիզբէն ի վեր փոխանցման շրջանի դահլիճ մը չէ ըստ Մէսմէրի, որ չեշտեց թէ այս խմբակէն կը սպասէ, ինչպէս բնական է, համադրութիւն եւ արդիւնաւորութիւն: Շատ պանի դահլիճի մաս կազմող նախարարներէն «ճամբու դրուած» են Ֆրէ, Օրթոլի, Շալանտոն, Շաման, Տիվիլյար եւ Բուլէնթա:

Ինչպէս կ'ըսուէր սկիզբէն այս նոր դահլիճը աւելի «կոլիստ» բնոյթ ունի ի մասնաւորի Մէսմէրի և Ժերմէնի ներկայութեամբ որոնք ծանօթ են իբրեւ ուղղափառ կոլիստներ եւ կը թուի թէ ընտրութեանց նախօրեակին «դէպի աղբիւրները» վերադարձ մըն է զոր կը կատարէ Փոմփիտու:

Կը մնայ Մէսմէրի որ Հինգերորդին Հինգերորդն է, ցոյց տալ, մինչեւ Ապրիլ եւ մանաւանդ՝ Ապրիլին թէ Փոմփիտու չէ սխալած:

—o—

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը՝ Մ. Շուման Փեքին ժամանեց: Խօսակցութիւններ կ'ունենայ չին վարիչներու հետ մինչեւ Յուլիս 10: Միջազգային հարցերը եւ, յատկապէս, Եւրոպայի եւ Վիէթնամի խնդիրները քննութեան նիւթ կը դառնան: Փեքին կը փափաքի, որ եւրոպական միութիւնը ամրապնդուի, որպէսզի երկու գեր-պետութիւններու ազդեցութեանց դէմ դնէ: Առաջին անգամն է, որ Ֆրանսացի նախարար մը կ'այցելէ Փեքին:

ՀԱՆԴԻՍ

ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

—o—

Պոլսոյ մէջ, 86 տարեկանին վախճանեցաւ յոյն օրթոտոքս եկեղեցւոյ տիեզերական պատրիարքը՝ Աթենակորաս: Քանի մը օր առաջ հիւանդանոց փոխադրուած էր երբ անկումի հետեւանքով կոտրած էր բարձրոսկրը:

Պատրիարքը մեծ դէմքերէն մէկն է Քրիստոնէական եկեղեցւոյ եւ Քրիստոնէութեան միասնականութեան առաքեալը նկատուած է: Քահանայ ձեռնադրուած է 1910ին: 1922ին Գորփուի մետրոպոլիտ ընտրուած է եւ այդ պաշտօնին գլուխը մնացած է մինչեւ 1930ին երբ Ս. Սինոդոսը զինքը կը բարձրացնէր տիեզերական պատրիարքութեան երկու Ամերիկաներուն համար: Ապա, 1948ին կ'ընտրուէր Պոլսոյ տիեզերական պատրիարք:

Իր գլխաւոր մտահոգութիւնը եղած է միշտ քրիստոնեայ եկեղեցւոյ միութիւնը, որուն համար շատ աշխատեցաւ բայց չտեսաւ իր երազին իրականացումը: Իր կեանքին մեծ պահերէն մէկը եղաւ իր հանդիպումը Պօղոս Զ.ի (զոր Պօղոս Բ. կը կոչէր զայն նկատելով Պօղոսի յաջորդը) հետ յԵրուսաղէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԹՈՒԱՆԱՑԻ մը ինքզինք այրեց: Երրորդ անգամ է, որ նման դէպք կը պատահի Լիթուանիոյ մէջ: Ասոնք կը կատարուին իբրեւ բողոք խորհրդային գրաւման:

ՔԻԵՎԻ մէջ (Խորհ. Ուկրանիա) բացումը կատարուեցաւ Ծննդաբանութեան իններորդ միջազգային համագումարին: (43 երկիրներէ 2000 գիտնականներ կը մասնակցին: Համագումարին զեկուցում մը պիտի կատարէր խորհրդ. անուանի ծննդաբան Զորէս Մեդվեդեւ, սակայն, այս վերջինը երբ Քիէվ հասաւ, խորհրդային ղաղանի ոստիկանութիւնը հրահանգեց որ ետ վերադառնայ Օպնինսկ, իր բնակավայրը: Միւս կողմէ այլ խորհրդային Գիտնականներու հետ մաս կը կազմէ Մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան կոմիտէին, որ կը հետապնդէ մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան առաքելութիւնը Խորհ. Միութեան մէջ:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը՝ Զօր. Ասատ, ընկերակցութեամբ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին, Մոսկուա ժամանեց, երկօրեայ խօսակցութիւններու համար խորհրդային վարիչներու հետ: Այս այցելութիւնը կարեւոր կը նկատուի, քանի որ քննութեան պիտի առնուին զինուորական օժանդակութեան եւ տնտեսական համագործակցութեան հարցերը:

ՓԵՐՈՒ որոշեց վերահաստատել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Քուպայի հետ, որոնք խզուած էին 1964ին:

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ հիւսիսային շրջաններուն մէջ մեծ հրդեհներ ծագած են: Լայն տարածութիւններու վրայ անտառներ կ'այրին: Վերջին չորաթներուն բացառիկ տաք եղած է:

ԳԱՇԻՐԼ հաղորդեց, թէ որոշ թիւով եգիպտացի զինուորներ այլեւս զինուորական ծառայութենէ ազատ արձակուած են: Վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր առաջին անգամն է զինուորներ տուն կ'ուղարկուին:

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետ դարձաւ ազատական – դեմոկրատ կուսակցութեան նոր նախագահը՝ Թանաքա: Ծանօթ է, որ նախկին վարչապետը՝ Սաթօ, հրաժարած էր:

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ Գերագոյն Ատեանը մերժեց վճիռ արձակել հարցի մը մասին, զոր ներկայացուցած էր խորայելացի փաստաբան մը: Եհձակ Տավիտ խնդրած էր Ատեանէն, որ Յիսուսի դատավարութիւնը երկու հազար տարի առաջ անօրինական հռչակուի, որովհետեւ ան հրապարակութիւն չէ ունեցած ինքզինք պաշտպանելու:

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԵՌԱՏԻՊԸ

—o—

Մասնաւոր կարգադրութեամբ քանի մը տարիէ ի վեր հեռատիպ մըն է հաստատուած Երեւանի եւ Պէյրութի միջեւ: Օգտակար եւ գործնական նախաձեռնութիւն մըն է ան անկասկած, քանի որ հայրենական լուրերը փութով կը հաղորդուին Լիբանահայ մամուլին: Ասիկա ձեւով մը կապի սերտացման կը ծառայէ հայրենիք – սփիւռք յարաբերութիւններու շրջագիծին մէջ:

Պայման է, սակայն, որ հեռատիպի լուրերը ներկայացուին իրականութեան հարազատ գիծով եւ նկարագրով, այլապէս վերապահութիւն մը ծայր կուտայ անոնց հանդէպ արտասահմանի մէջ:

Եւ ահա թէ ինչպէս: Հայաստանի «Արարատ» ոտնագնդակի խումբը բացառիկ չահագրգռութիւն ստեղծեց թէ՛ հայրենիքի եւ թէ՛ սփիւռքի մէջ մանաւորապէս անցեալ տարի, երբ ան փայլուն մրցումներու շարքով յաջողեցաւ պատուաբեր դիրք մը գրաւել Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի 1971ի ախոյենական մրցաշարքին: Այս հետաքրքրութեան պէտք է վերագրել այն իրողութիւնը, որ սփիւռքի հայ մամուլը եւ, յատկապէս, քանի մը թերթեր ի չարս որոնց Յառաջ, լայն արձագանգ կը հանդիսանան աւելի քան տարիէ մը ի վեր «Արարատ»ի խաղերուն:

Երեւանի հեռատիպն ալ օրը օրին լայն տեղեկութիւններ կուտայ այդ մրցումներու մասին: Սակայն ո՛չ առարկայական գոյներով եւ ո՛չ ալ հարիւր առ հարիւր հարազատ իրական պատկերին: Գունաւորումը ակնյայտնի եւ ցայտուն կը դառնայ, երբ բաղդատութեան դրուին Երեւանի մամուլի թղթակցութիւնները հեռատիպի տեղեկատուութիւններուն հետ, Պէյրութի հայ մամուլի մէջ:

« Սով. Հայաստան» թերթի Յունիս 15ի թիւին մէջ կը ներկայացուէր Արարատի մրցումը Հունգարիոյ ողիմպիական խումբին հետ, Յունիս 14ին, «Հրազդան» մարզադաշտին մէջ: « Ջէր լրացել 5րդ րոպէն, կը կարդանք հոն, երբ հիւրերը բացեցին հաշիւը: Հիւրընկալողները (*խօսքը Արարատցիներու համար է*) 10 րոպէից աւելի փնտռում էին մրցակցի դարպասը խոցելու ուղիներ ու չէին գտնում: Եւ կարծես նրանք դժգոհում էին դարպասի բնական չափսերից, թէ ինչու ձողերը մի փոքր լայն ու բարձր չեն տեղակայուած, որպէսզի գնդակը նրանց կողքով կամ վրայից դուրս թռչելու փոխարէն, մտնէր ցանցը: Այո՛, ի-րադրութիւնն այդպէս էր. Մարգարովը, Բոնդարենկոն, Ֆ. Աբրահամեանը գնդակը դարպասից մի քանի սանտիմեթր հեռաւորութեամբ դուրս էին հանում ճակատային գծից: Բազում սխալներից ու վրիպումներից յետոյ վերջապէս Երեւանցիները խփեցին պատասխան կոլը..»:

Երեւանի հեռատիպի տեղեկատուութեան մէջ ամէն ինչ գունազարդուած է. հոն չկան «բազում սխալներ եւ վրիպումներ» եւ ոչ ալ այն հեղնախառն տողերը Արարատցիներու աննպատակ արձակումներու մասին: Պէյրութի հայ թերթերուն հաղորդուած լուրին մէջ պարզապէս կ'ըսուի՝ «Առաջին կոլը նրշանակեցին Հունգարացիք: Այնուհետեւ, Արարատցիները իրարու ետեւէ երեք անգամ հարուածեցին, սակայն գնդակը կասեցուցին կամ բերդապահը եւ կամ բերդին սիւնը»: *Այսքան եւ ոչ աւելի:*

«Սով. Հայաստան» Յունիս 29ի թիւով կ'անդրադառնար «Արարատ»–Մոսկուայի բանակի ակումբի մրցումին, Յունիս 28ին, Երեւանի մէջ: Խ. Բաղալեան, թերթին մարզական թղթակիցը կը գրէր ի մէջ այլոց. «Մեր պաշտպանների նեարդները երբեմն չէին դիմանում: Դրա հետեւանքով էլ սխալներն ու վրիպումները յաճախ էին կրկնւում: Յարձակուողները ստիպուած փոխ – օգնութեան էին դիմում: Իսկ դա ուժասպառ էր անում նրանց: Հարկ եղաւ վերջին 20 րոպէում թարմացնել ուժերը: Ղազարեանին փոխարինեց պաշտպան Ս. Գէորգեանը, Իշտոյեանին՝ յարձակուող Ն. Պետրոսեանը: Մօտ երկու րոպէ էր մնացել խաղաւարտին, երբ Պետրոսեանը Մարգարովի փոխանցմամբ երկրորդ գնդակն ուղարկեց ԲԿՍԱ.ի դարպասը»: *Եւ ահա հեռատիպի հաղորդածը՝* «... Երկրորդ կիսախաղին, նոյն արագութեամբ յարձակումներու չանցան: Բանակայինները, իրենց կարգին, վտանգաւոր պահեր ստեղծեցին *Արարատի* բերդին առջեւ: Այնուհետեւ, Երեւանցիք անցան հակագրոհներու եւ առնուազն 3 կոլ եւս նշանակած կ'ըլլային, եթէ գնդակը բերդի ձողին չհանդիպէր: Այնպէս կը թուէր, որ մրցումը այս արդիւնքով ալ վերջ պիտի գտնէ: Սակայն, Ն. Պետրոսեան, որ վերջին վայրկեաններուն փոխարինեց Լ. Իշտոյեանը, մրցումի աւարտէն երկու վայրկեան առաջ յաջողեցաւ նշանակել «Արարատ»ի երկրորդ կոլը»:

Սփիւռքի սահմանուած տեղեկատուութեան մէջ ո՛չ մէկ խօսք «պաշտպանների նեարդները երբեմն չէին դիմանում»ի մասին, ոչ մէկ խօսք նաեւ, թէ «դրա հետեւանքով էլ սխալներն ու վրիպումները յաճախ էին կրկնւում», թէ յարձակող թեւը ստիպուած օգնութեան կը փութար պաշտպաններուն, ինչ որ «ուժասպառ էր անում նրանց» եւ այդ ուժասպառ եղած խաղացողները փոխարինուած են նորերով եւայլն:

Ընդհանրապէս բոլոր հաղորդումներն ալ գունազարդ նկարագիր ունին եւ շատ յաճախ չեն տար իրական պատկերը: Օրինակ մը եւս: Խօսելով Արփի – Սեւան Ջրատարի Մայիս – Յունիսի աշխատանքներու մասին, հեռատիպը կը թուէր իրագործման տարողութիւնը, այն թէ՛ այս երկու ամիսներուն փորուած է 740 մեթր փապուղի, իսկ երեսապատուած է 1.108 մեթր: Թիւերը ճիշդ են, սակայն, չէր ճշդուած, թէ այդ երկու ամիսներու ծրագիրները թերակատարուած են՝ դանդաղ աշխատանքի հետեւանքով: « Սով. Հայաստան» առաջին էջի վրայ կ'ընէր այդ մատնանշումը:

Երեւանի հեռատիպը կոչուած է օգտակար դեր ունենալու, պայմանաւ, սակայն, որ ան զուտ քարոզչական նկարագիր չստանայ, ինչ որ վերապահութիւն պիտի ստեղծէր իրեն հանդէպ Սփիւռքի մէջ: Ի՛նչ կարծիք կարելի է կազմել անոր մասին, երբ ոտնագնդակի պարզ մրցումներն իսկ անհարազատ պատկերով կը ներկայացուին մեզի ...

ԺԻՐԱՅՐ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Բ.

ԹՈՅՆԸ ՍԱՀՄԱՆ ՉԻ ՃԱՆՉՆԱՐ

Մարդուն միջավայրը հետզհետէ աւելի անցնչելի կը դառնայ, մարդը հետզհետէ աւելի կը թունաւորուի իր իսկ ստեղծած քաղաքակրթութեան կողմէ, եւ այս ընթացքին վերջ մը տալ պէտք է, նոյնիսկ եթէ ատոր համար անհրաժեշտ է կեցնել քաղաքակրթութեան խելայնոր զարգացումը :

Մարդկային պատմութեան մէջ առաջին անգամն է թերեւս որ գիտնականները պաշտօնապէս այսքան վճռական կը խօսին քաղաքակրթութեան դէմ : Իսկ քաղաքագէտները հակառակը չեն ըներ Սթօքհօլմի համագումարին մէջ : Անոնք լռիւ կը մասնակցին գիտնականներու տեսակէտին : Բայց խմամքով կը ծածկեն իրենց սեփական «ապականիչ գործունէութիւն»ները եւ ատոր փոխարէն կը մերկացնեն դիմացի պետութիւններու «յանցանք»ները : Ան որ դերձայնային սաւառնակ կը գործածէ, ուրիշ պետութենէ մը կը պահանջէ դադրեցնել կէտ ձուկերու որսորդութիւնը : Ան որ գաղտնօրէն կորիզային փորձեր կ'ընէ իր անապատներուն մէջ, ուրիշ պետութենէ մը կը պահանջէ մաքրել դէպի ովկէանոս հոսող իր գետերը : Գիտնականները ի զուր կը գոչեն. հողը մէկ է այլեւս, աշխարհը մէկ է եւ ամէնունն է : Ի զուր կը գոչեն թէ աշխարհի բոլոր մարդիկը մէկ ընտանիք միայն կը կազմեն : Ո՞վ պիտի լսէ զանոնք, երբ երկիրներու միջեւ կը մնան սահմաններն ու քաղաքական եւ տնտեսական անհամար շահեր :

×

Այսօր մարդ մը Ամերիկայի մէջ ոտնագնդակի մը ետեւէն կը վազէ, եւ նոյն պահուն ուրիշ մը անոր շարժումներուն կը հետեւի Ափրիկէի խորերէն : Մեծ իրագործում, որուն բարիքները ամէն օր միլիոններով մարդիկ կը վայելեն : Բայց ոչ ոք կրնայ վստահ ըլլալ որ վաղը Ամերիկայի մէջ փռնդտացող մարդը նոյն պահուն հարբուխ պիտի չփոխանցէ Ափրիկէի մէջ ապրող մարդուն : Որովհետեւ մարդկութիւնը վերջապէս սկսած է լրջօրէն անդրադառնալ թէ աշխարհի բոլոր սահմանագիծերը, ամօթի պատերըն ու փշաթելերը շինուած են կեցնելու համար մարդիկը միայն, եւ ոչ թէ մանրէները, թունաւոր կազերը, ճարտարարուեստական գործարաններու աւելցուքներն ու աղբերը, մազութով կամ ռատիօզործօն տարրերով ապականած օդը կամ ջուրը, որոնք ազատօրէն կը շրջագային մէկ երկրէն միւսը : Անոնք աշխարհի ամէնէն ազատ եւ արագաշարժ զբօսաշրջիկներն են ներկայիս : Ծնունդ կ'առնեն այստեղ, կը քանդեն այնտեղ : Կը քանդեն առանց խտրութիւն դնելու մեծին եւ պզտիկին, բարեկամին եւ թշնամիին, սպիտակին կամ սեւամորթին միջեւ : Այսպէս է որ Սթօքհօլմի մէջ Շուէտացիները կը գանգատին թէ իրենց ծովափներն ու անտառները ապականած են Անգլիոյ գործարաններէն ծուխ թափող ծծմբային թթուով : Այսպէս է որ Հռենոսի ամբողջ մուրը կը սեւցնէ Նորվեկիոյ վրայ տեղացող ձիւնը : Հիւսիսային ծովուն մէջ 7 տարբեր երկիրներ իրենց ամբողջ աղբը կը թափեն : Այսպէս է որ քանի մը տարի առաջ Ամերիկայէն դէպի հեռաւոր արեւելք գացող աթոմակիր սաւառնակ մը Սպանիոյ մէջ թունաւորած էր հարիւրաւոր սպանացի գիւղացիներ : Դեռ չէ մոռցուած որ Ամերիկացիները այդ օրերուն բաւական քրտնեցան ռատիօզործօն ճառագայթներէ ապականած լեռնակուտակ լոլիկներ բնաջնջելու եղանակ մը գտնելու համար :

×

Բայց մարդկային միջավայրը միայն մանրէներով, գործարաններէ կամ օթոմոպիլներէ արձակուած թունաւոր կազերով, կամ վերջապէս հեռաւոր երկինքներու մէջ պայթող ռումբերով չէ որ կ'ապականի : Ան կ'ապականի նաեւ երբ մարդուն շուրջ հետզհետէ նուազիլ կը սկսին այն սովորական ազդակները որոնք անհրաժեշտ են առողջ եւ երջանիկ ապրումի մը համար : Օրինակի համար, միջավայրը ապականած կ'ըլլայ երբ գեղատեսիլ ծառ մը իր տեղը կը թողու տգեղ շինութեան մը : Երբ հինաւուրց ծովափ մը անմատչելի կը դառնայ, գրաւուելով եսասէր սեփականատէրի մը կողմէ եւ յանձնուելով շահագործումի՝ ի նպաստ քանի մը ընտրեալներու : Միջավայրը ապականած կ'ըլլայ երբ կը նուազի մերձակայ գիւղերու կանաչութիւնը, երբ անգտանելի կը դառնայ այն ձուկը, որ առատօրէն կը ծախուէր, դեռ քանի տարի առաջ : Միջավայրը կ'ապականի հետզհետէ, որովհետեւ այսօր մարդը հետզհետէ աւելի քիչ մեթըր քառակուսի տարածութեան վրայ ապրիլ կը ստիպուի, աւելի քիչ մեթր խորանարդ օդ կը գտնէ շնչելու, նուազ արեւու ճառագայթ կը ստանայ իր նընջասենեակին մէջ : Միջավայրը հետզհետէ կ'ապականի որովհետեւ հետզհետէ սպառիլ կը սկսին երկրին ջուրի, ածուխի կամ անդեղէնի պահեստները :

Ռ. ՀԱՏՏԻՃԵԱՆ

ՊԱՆԱՆԸ

Իտալացի մըն էր այն Եւրոպացին, որ առիթն ունեցաւ առաջին անգամն ըլլալով պանանը տեսնելու : Անթոնիօ Փիկաֆեթթա, որ ազնուական դասու կը պատկանէր, 1519էն 1522 աշխարհի շըրջանը ըրաւ Մակելլանի հետ, պարզապէս պտոյտ մը կատարած ըլլալու համար : Իրեն վիճակուեցաւ նկարագրել իր տեսածները անծանօթ աշխարհներու մէջ : Իտալացին պանանը շփոթեց թուզին հետ : Այս սխալը տեղ գտաւ բազմաթիւ լեզուներու մէջ եւ ցայսօր ադամաթուզ կը կոչուի այդ պտուղը :

Հին Յոյներն ու Հռոմէացիները թէեւ երբեք պանան կերած չեն, այսուհանդերձ, անծանօթ անուն մը չէ եղած ան անոնց համար : Առաջին գրաւոր աղբիւրը, որ կը խօսի այս պտուղի մասին, Ք. Ա. 303 թուականը կը կրէ : Այդ թըւականէն քառորդ դար առաջ Աղեքսանտր Մեծ Հնդկաստան արշաւած էր, ուր, անկասկած, տեսած պիտի ըլլար այդ պտուղը : Արդարեւ, Պլինիոս նկարագրելով այդ պտուղը Ք. Ա. 79ին, նկատել կուտար, թէ ինք իր այդ տեղեկութիւնները քաղած է Մեծն Աղեքսանդրի զինուորներէն, որոնք զայն տեսած են Հնդկաստան : Անոնք այդ պտուղը կ'անուանէին փալա, որ մինչեւ այսօր չէ փոխուած Մալապարի մէջ, Հընդկաստան :

Ա. տը Քանտոլ, զուիցերիացի անուանի բուսաբանը, 1883ին կը գրէր, թէ «պանանը բազմաթիւ անուններ ունի սանսկրիտ լեզուով : Յոյները, Լատինները եւ Արաբները կը յիշատակեն զայն իբրեւ սքանչելի պտուղ ... Հար. Ասիոյ ցամաքամասին եւ կղզիներուն մէջ պանանի բազմաթիւ տեսակներ կան : Անոնց մշակութիւնը Հնդկաստանի, Չինաստանի եւ արքիպեղագոսներու մէջ անյիշատակ ժամանակներէ սկսած է, որով կարելի չէ ճշգրիտ թուական մը ներկայացնել : Ան յետագային տարածուեցաւ Խաղաղականի կղզիներն ու մինչեւ Ափրիկէի արեւմտեան ափերը » :

Քրիստոնէութիւնը, երբ Հնդկաստան մուտք գործեց, Հնդիկները Եդեմը Սէյլանի մէջ գետեղեցին եւ պանանը աստուածական ըմբռնումով նկատեցին արգիլուած պտուղը : Ադամ եւ Եւա իրենց մերկութիւնը ծածկեցին պանանի տերեւներով, որ թուզի տերեւներէն աւելի մեծ ըլլալով՝ աւելի գործնական էր :

Ա. Փիկաֆեթթայի թուզ՝ պանանը, որուն լատիներէն անունն էր «Մուսա Սափիէնտում», այսինքն՝ «իմաստութեան մուսայ», իր որակումը ստացած է, ըստ Ա. տը Քանտոլի, այն իրողութենէն, որ «իմաստունները անոր տակ նստելով կ'ուտէին պտուղը» : Բուսաբանը չի ճըշդեր, թէ «իմաստութիւնը» կուգար պանան ուտելով, այսուհանդերձ, այդ տեսութիւնը կրնայ ընդունելի նկատուիլ, քանի որ պանանը հարուստ է ֆոսֆորով, այսինքն՝ «իմացականութեան աղ»ով :

Նափոլէոն հաւանաբար առաջին Ֆրանսացին է որ պանան կերած է : Ս. Հելինէ կղզիին մէջ անոր կը հրամցուէր եփած պանան՝ ռոմով համեմուած : Ան թերեւս անկէ առաջ ալ կերած ըլլար զայն. արդարեւ Ժոզէֆին, որ Մարթինիք ծնած էր, իր մօրը գրած է Փարիզ ուղարկել մանգ եւ պանան. պատմութիւնը չըսեր, թէ Ժոզէֆինի ուզածը Փարիզ հասա՞ւ կամ ոչ, եւ եթէ հասաւ՝ ի՞նչ վիճակի մէջ : Ասիկա այն շրջանն է, երբ պանանի անունը մուտք գործեց ֆրանսական գրականութեան մէջ : Արդարեւ, Լամարթին նկատել կուտայ, թէ միայն տաք կլիմաներու տակ է, որ «պանանը կը թանձրացնէ իր կարագը» :

Զարլս Տարուին առաջին Անգլիացիներէն մէկն է եղած, որ ծանօթացած է այս պտուղին, երբ Թահիթի կը գտնուէր : Ան նկարագրած է, թէ տեղացիները՝ ինչպէս գինք հիւրասիրած են համեղ ճաշով մը՝ պատրաստուած ձուկէ եւ պանանէ :

Պանանի բոյսը 10էն 20 ոտք բարձրութեան կը հասնի եւ ծառի կը նմանի, թէեւ ծառ չէ ան : Պանանի երկու կարեւոր տեսակներ կան. առաջինը՝ այն որ արեւմտեան երկիրներու շուկաներու մէջ կը ծախուի, պտուղ մըն է. երկրորդը, որ հիմնական ուտելիքն է հասարակածային Ափրիկէի, Մալայեան արքիպեղագոսի եւ Մարթինիքի ու անոր շրջակայքի ժողովուրդներուն համար, իրաւամբ կը նկատուի այդ շրջաններու «գետնախնձորը» : Ասոր պէս ան եւս եփած կ'ուտուի :

Պանանը Մ. Նահանգներ մուտք գործած է 1870ին :

Պանանը շափէն աւելի սննդարար պըտուղ մըն է : Հարիւր կրամ պանանը կը պարունակէ հարիւր ջերմանիւթ (քալորի), իսկ չորցուելու պարագային ջերմանիւթին քանակը կը բարձրանայ 250-285ի, այլ խօսքով ան եղան միսէն աւելի սննդարար կը դառնայ : Պտուղը կը պարունակէ 22էն 25 տոկոս նշայ, որ հասուննալով կը դառնայ շաքար : Ան կը պարունակէ մարդու առողջութեան

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ — ՄԷԿ ՍԽԱԼԸ — ՓՐԿԵՑ ՄՈՍԿՈՒԱՆ

Զօրավար Եօտի հետեւեալը պատմեց Ռայխսլայթըրի եւ Կաուլայթըրի առջեւ 1943 Նոյեմբերին :

« Իտալական դաւաճանութեան էական գիծերը ծանօթ են ձեզի, գրուած ըլլալով մամուլին մէջ : Կացութիւնը շատ աւելի ողբերգական էր քան ինչ որ մամուլը ըսաւ :

« Գերագոյն Հրամանատարութեան համար ամէնէն դժուարին հարցերէն մէկըն էր, որուն հետ դէմ հանդիման եկաւ : Յստակ էր Հիթլէրի համար թէ Մուսոլինիի վտարումը կամ ձերբակալութիւնը կը նշանակէր Իտալիոյ ամբողջական կամ մօտալուտ անկումը : Եղան մարդիկ որ իրականութիւնը չկրնալով տեսնել, Միջերկրականի մէջ մեր կացութեան բարւոքումը տեսան, նաեւ մեր զինուորական գործակցութիւնը Իտալիոյ հետ : Շատեր չհասկցան թէ ինչու Հիթլէրի քաղաքական եւ զինուորական գործունէութիւնը կը ձգտէր տապալել նոր կառավարութիւնը եւ ազատել Մուսոլինին : Միւս կողմէ պէտք էր որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնէինք, դէմ դնելու համար թշնամիին յառաջխաղացման արեւմտեան ճակատին վրայ, կարելի եղածին չափ հեռու, այսինքն Սիկիլիոյ մէջ :

« Ամենադոյզն կասկածը չկար թէ թշնամին պիտի փոխադրէր իր ձգողութեան կեդրոնը Իտալիոյ արեւմտեան մէկ կէտին վրայ, ցամաքահանումի համար ծովափները : Ո՞ւր էր այդ կէտը, Սարտենիա՞, Քորսիքա՞ եւ ինչու չէ, եթէ իրական էր դաւաճանութիւնը, Հռոմ իսկ կամ Լիվոռնոյի եւ Ճենովայի մօտ տեղ մը :

« Մեր ճիգն էր որքան կարելի է դեռ ունենալ Իտալիոյ մէջ, որպէսզի Իտալիոյ հիւսիսը ցամաքահանումէ խուսափէինք : Կարեւոր էր չլքել երկիրը եւ առիթ չձգել որ Իտալացիները գլուխ հանէին, իրենց դաւաճանութիւնը :

« Դաւաճանները հաւատարմութեան խոստումներ կ'ընէին այն սպաներուն որոնց հետ շփման մէջ էին : Իսկ գերման սպաներու համար անհասկնալի էր այդ աստիճան վատութիւն,

« Կացութիւնը երթալով դժուարացաւ, ես ինքս չգիտցայ թէ ինչ պէտք էր թելադրէի Հիթլէրի : Բացայայտ դաւաճանութեան պարագային ձեռք առնուելիք միջոցները որոշուած էին իրենց յետին մանրամասնութեամբ, պայմանադրական բառը որ գործադրութեան պիտի դնէր «Առանցք» էր : Անգործ էին զօրագունդերը, զորս Հիթլէր հրահանգած էր փոխադրել արեւմուտքէն Իտալիոյ հիւսիսը, մինչ միեւնոյն ատեն լուրջ յարձակման կ'ենթարկուէր արեւելեան ճակատը, եւ սակայն կը պահանջէին պահեստներ : Այս կացութեան մէջ, Հիթլէր որոշեց կարել գորտեան հանգոյցը զինուորական եւ քաղաքական վերջնագիրով մը : Սեպտեմբեր 7ի առաւօտուն թշնամի ցամաքահումի նաւատորմիղը երեւցաւ Սալեռնի առջեւ եւ Սեպտեմբեր ութի կէսօրէ ետք տարածուեցաւ իտալական անձնատուութեան լուրը : Իտալացիները կը մերժէին ընդունիլ թէ՝ վաւերական էր լուրը զոր տուած էր ձայնասփիւռը » :

Պայմանադրական բառը հըռչուեցաւ, միայն զգուշութիւն հրահանգուեցաւ զինուորներուն : Եւ վերջապէս ժամը 19.15ին հաստատուեցաւ պատմութեան ամէնէն հրէշային դաւաճանութեան իրականութիւնը, Նոյնինքն Իտալացիներու իշխանութեանց կողմէ : Ասիկա թէ ողբերգութիւն եւ թէ կատակերգութիւն էր : Աւելի ուշ միայն կարելի պիտի ըլլար հաւաքել եւ հրատարակել արտառոց մանրամասնութիւնները : Հրամանատարութեան եւ զինուորներուն հակազդեցութիւնը նոյնքան ուժեղ եղաւ, որքան յուսախաբութիւնը ամբողջական :

Գերմանները ծայրայեղ խստութեամբ զինաթափ ըրին Իտալացիները, որոնք ոչ մէկ տեղ դիմադրութիւն ցոյց չտուին : Զինաթափ ըրին ութսուն զօրագունդ եւ անոնց հետ վարուեցան իբրեւ պատերազմական գերի : Գերմանիա մեծ քանակութեամբ աւար ձեռք ձգեց, հրացան, թընդանօթ, գնդացիր եւայլն, Այս կերպով Իտալիա մեծ ծառայութիւն մատոյց Գերմանիոյ, որ թշուառացած էր ռազմամթերքի տեսակէտով :

« Այսպէս մեռաւ Առանցքը :

« Խոր եղաւ Հիթլէրի յուսախաբութիւնը եւ սակայն չխախտեցաւ իր վստահութիւնը իր յաղթութեան վրայ : Բայց շատ ցաւեցաւ Փաշականութեան վախճանին վրամ, այն որ մեծ քոյրն եղած էր Ազգային ընկերվարութեան : Առաջին առթիւ չհաւատաց թէ կրնային Իտալացիները մէկ հարուածով տապալել իրենց խորանները եւ թէ այնքան զօրաւոր վարչաձեւ մը տապալած էր մէկ օրուան մէջ :

(6 եւ վերջ)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ամավերջի հանդեսը

—0—

Յունիսի վերջին Կիրակին աւանդօրէն վերապահուած է մեր զոյգ վարժարաններու մրցանակաբաշխութեան հանդիսութեանց :

Այս տարի ալ ծնողքներու, բարեկամներու եւ համակիրներու բազմութիւն մը փութացած էր Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, ուր առաւօտեան պատարագով կը սկսէր այս տօնական օրը: Դպրոցին փոքրիկ մատրան մէջ, շատ տպաւորիչ էր լսել աշակերտութիւնը, որ Հայր Յարութիւն Վ. Պզտիկեանի ղեկավարութեամբ կ'երգէր Պատարագը, զոր կը մատուցանէր տեսուչ վարդապետը :

Քիչ ետք, Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ, զարդարուած ճաշասեղաններու շուրջ կը հաւաքուէին ներկաները եւ դպրոցին ուսուցչական կազմը :

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են Ծնողաց Միութեան տիկինները, որոնք ջանք չէին խնայած լաւագոյնս հիւրասիրելու համար ներկայ բազմութիւնը, ապահովելով անթերի սպասարկութիւն մը :

Ճաշէն ետք, ժամը 4ին կը սկսէր մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, որուն բացումը կատարեց տղոց երգչախումբը, ֆրանսական եւ վարժարանին փառերգներով: Ապա, տղաքը յաջորդաբար կ'երգէին «Երազ»ը եւ «Երեւան – Էրեբունի»ն ղեկավարութեամբ տակ Հ. Յարութիւն Պզտիկեանի, որ յանպատրաստից, բայց յաջող կերպով կը փոխարինէր երգի ուսուցիչ եւ խումբին ղեկավար՝ Պ. Գ. Եանըգեանը : Ապա մէջընդմէջ եղան արտասանութիւններ տղոց կողմէ, որոնց մէջ մասնաւոր յիշատակութեան արժանի է փոքրիկն Ալթունեան, որ անսպասելի հասկացողութեամբ արտասանեց Մեծարենցի Հիւղը :

Կարգը եկած էր վարժարանին տարեկան տեղեկագրին զոր տուաւ ուսումնապետ վարդապետը, շեշտելով թէ ուսումնական տարին եղած էր գոհացուցիչ եւ աշակերտներու թիւը մրցանիշ մըն էր : Հ. Յարութիւն կատարեց նաեւ մրցանակաբաշխութիւնը եւ յաջողագոյն աշակերտները վարձատրուեցան ըստ արժանւոյն : Յիշենք նաեւ թէ այս տարեշրջանին առաջին դասարանէն պաշտօնի յաջողած են 9 աշակերտի վրայ եօթը եւ պրեվէի ութի վրայ վեց, ինչ որ շատ պատուաբեր արդիւնք մըն է դպրոցին համար : Բայց ինչ որ նոյնքան կարեւոր է Հայկ. վարժարանի մը համար հայերէն լեզուի յաջողութիւններն են եւ այդ իսկ պատճառով կ'ուզենք հոս արձանագրել անունները այն աշակերտներուն որոնք առաջիններն են եղած իրենց դասարանին մէջ հայերէնի.— Սանոսեան Արման (Ա. դասարան), Պաթմանեան Յովսէփ (Բ. դասարան), Ճալուեան Պատրիկ (Գ. դասարան):

Ապա խօսք առաւ վարժարանին քաղաքային տեսուչը՝ Փրոֆ. Ֆէյոլ, որ ծանրացաւ մանաւանդ հայերէն լեզուի փառաւոր կառոյցին վրայ, զայն դասելով արեւմտեան լեզուներու լաւագոյններու շարքին : Փրոֆ. Ֆէյոլ յորդորեց աշակերտները որ լաւ գիտակցին հայ լեզուի, մշակոյթի եւ գրականութեան դարաւոր արժէքին, շեշտելով նաեւ այբուբենի գիւտին կարեւորութիւնը :

Հուսկ քանի մը խօսք ալ ըրաւ տեսուչ-վարդապետը՝ Հ. Խորէն, թելադրանքներ եւ խրատականներ ընելով տղոց ու նաեւ ծնողաց :

Այսպէս վերջ կը գտնէր այս աւանդական հանդէսը, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր կողք – կողքի կը բերէ բոլոր անոնք, ծնողներէն զատ, որոնք գիտակցութիւնն ունին Հայկ. վարժարանի կարեւորութեան : Եւ տեղն է ըսել, որ ամէն բանէ առաջ կուգայ հայկական դըպրոցը և երբ այսօր վարժարանը ընդարձակուելու անհրաժեշտութեան առջեւ է եւ նոր շէնք մը պիտի բարձրանայ եղածին կողքին, կը մնայ հայրենակիցներուն ցոյց տալ թէ միշտ ներկայ են ու իրենց առատաձեռն մասնակցութիւնը պիտի բերեն, որպէսզի հայ դպրոցը բարգաւաճի :

Ուրախալի երեւոյթ է նկատել որ վարժարանը այլեւս փոքր է եւ պէտք է զայն մեծցնել: Մեզի կը մնայ որ այդ ծրագիրը շուտ իրականանայ :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

պահպանումին անհրաժեշտ գրեթէ բոլոր հանածոները, եւ բաւականաչափ քանակութեամբ քալսիոմ, ֆոսֆոր, մակնեզիոմ ծուրաքար կը պարունակէ սէ կենսանիւթ (օգտակար մկաններու ուժեղացման, հականեխիչ եւ որդի դէմ), պէ 1 (պաշտպանութիւն ընդհանրապէս ցաւ խղէմ) պէ 2 եւ պէ 12 (անարիւնութիւն եւ ընդհանուր հաւասարակշռութիւն), ա (տեսողութիւն եւ աճում), է (բեղնաւորութիւն) եւ քիչ մը տէ կենսանիւթ, որ շատ կարեւոր է ո–րովհետեւ պանանին քալսիոմը կը տեղաւորէ մարմնին մէջ : Ջիղերուն ալ օգտակար է :

Շատեր, երբ պանան գնեն, կը խրտչին անոր կեղեւին վրայ նշմարուող սեւ բիծերէն կամ կէտերէն կարծելով, թէ անոնք նշան է փտումի: Այդպէս չէ: Պանանի բազմաթիւ լաւ տեսակներ, որոնց շարքին Քանարեան կղզիներու պանանը, նման բիծեր կ'ունենան : Պէտք է զատել հասունցած պանան, յատկապէս երբ զայն երախաներու պիտի տրուի :

Թ. Ա. Թ.

ԴԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ «Յուսաբեր»ի խմբագրատունը այցելած է Փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան, որ վերջին տարիներուն անգլերէնով լոյս ընծայած երկու խիստ շահեկան հատորներ — «Հայաստան անկախութեան ճամբին» եւ «Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը»: Ան իր այս աշխատութիւններուն առընչութեամբ երեք անգամ գտնուած է Հայաստան, ուր հանդիպումներ ունեցած է Երեւանի համալսարանի տեսուչ Փրոֆ. Մ. Ներսիսեանի, պատմութեան բաժնի վարիչ Փրոֆ. Կալոյեանի, Փրոֆ. Ա. Ղարիպեանի, Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ Հայկական արխիւներու տնօրէն Փրոֆ. Յարութիւննեանի եւ Ակադ. Մերկելեանի հետ : «Յուսաբեր»ի վարչութիւնը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է Յունիս 20ին: Խօսք առած եւ Հայ Դատի մասին արտայայտուած են ընկերներ Կ. Կոկանեան, թերթին խմբագիրը, եւ Հ. Գալուստեան :

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՅ Նուպարեան Ազգ. վարժարանի եւ Մերձանեան մանկապարտէզի ամավերջին հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 18ին: Տնօրէնը՝ Տ. Պապիկեան հաղորդած է, թէ վարժարանի աշակերտութեան թիւն է եղած, ներկայ ուսումնական տարեշրջանին, 115 : Պիւտճէն 11 հազար եգիպտական ոսկի եղած է. եօթը հազարը՝ բաց, որ փակուած է ազգային սնտուկի գումարով :

ՏԻԹՐՈՅԹԻ մէջ Յունիս 28էն Յուլիս 2 գումարուած է Հայ Օգնութեան Միութեան 52րդ պատգամաւորական ժողովը : Մասնակցած են 55 պատգամաւորներ, 44 տեղական մասնաճիւղերէ, ինչպէս նաեւ 12 շրջանային վարչութիւններ եւ արտասահմանեան մասնաճիւղեր՝ որոնց ձայները բաժնուած են տեղւոյ վրայ : ՀՕՄ.ի Կեդր. Վարչութեան քարտուղարուհի Գոհար Թէօլէօլեան կարդացած է Կեդր. վարչութեան 1971 – 72 տարեշրջանի գործունէութեան տեղեկագիրը: Այդ տեղեկագրէն ի յայտ եկած է թէ ՀՕՄ.ը համասփիւռքեան իր ցանցով ունի 144 մասնաճիւղ, 14.950 ընկերուհիներով: Կազմակերպութեան տիրական գործը կեդրոնացած է հայապահպանումի մարզին մէջ : Վարժարաններ եւ մշակութային նախաձեռնութիւններ առաւելապէս : 28 շաբաթօրեայ վարժարաններ Ամերիկայի մէջ, ամառնային երկամսեայ վարժարաններ Մոնթրէալի եւ Թորոնթոյի մէջ, ուր շաբաթը հինգ օր մանուկներ եւ պատանիներ կը հետեւին հայերէնի դասընթացքներու : Միութեան այս տարուան կրթական յատկացումները հասած են աննախընթաց գումարի մը՝ 74.560 տոլար: ՀՕՄ.ի գըլխաւոր մուտքերը գոյացած են անդամատուրքերէ, «Պնակ մը կերակուրի» նըւիրահաւաքութենէն եւ պատահական կըտակներէ, որոնց այս տարուան գումարը եղած է 75.000 տոլար: Միութեան ամէնօրեայ վարժարանը պիտի բացուի Տիթրոյիթի մէջ, նոր կառուցուելիք հայ կեդրոնի կողքին :

ԹԻՀՐԱՆԻ մէջ Յունիս 16ին տեղի ունեցած է ձիարշաւի մրցումներ՝ Իշխան Ղոլամ Ռիզա Փահլաւիի ներկայութեան: Մրցումներուն մասնակցած են վեց խումբեր Պարսկաստանէն եւ Եւրոպայէն: Օր. Վարսենիկ Յարութիւնեան, 18 տարեկան, առաջնութիւնը շահած է:

ՍՊԱՀԱՆԻ համալսարանի հայագիտական ամպիոնէն այս տարի շրջանաւարտ եղած են 11 ուսանողներ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

—0—

Երկու բարեկամուհիներ, կը զրուցեն :

— Գիտե՞ս, Կիրակի օր կ'ամուսնանամ :

— Իրա՞ւ կ'ըսես:

— Այո՛: Եւ գիտե՞ս ով է խօսեցեալս:

— Գրեթէ :

— Ո՞վ է :

— Անմիտին մէկը անտարակոյս :

×

Երիտասարդուհի մը, իր նոր ամուսնացած բարեկամուհիին կը հարցնէ ·

— Ի՞նչպէս է նոր կեանքդ :

— Ի՞նչ ըսեմ, սիրելիս: Երբ նշանուած էինք, նշանածիս մեկնելուն կը սպասէի մինչեւ կէս գիշեր: Հիմա՝ ամուսինիս վերադառնալուն կը սպասեմ մինչեւ ուշ ատեն :

×

Ամուսինը երեկոյեան տուն կը դառնայ եւ կնոջը կ'ըսէ·

— Թատրոնի համար երկու տոմսակ առի :

— Շատ լաւ, երթամ պատրաստուիմ:

— Այո՛, սիրելիս, գնա՛, որովհետեւ, տոմսերը վաղուան համար են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Գարեգին կրկին իր ընկերներով պնդեց առժամեայ Թաղական Խորհուրդի մը կազմութեան մասին եւ ի վերջոյ քաղաքական ժողովը խոստացաւ առաջարկը նկատողութեան առնել :

— Կը խնդրենք միայն, որ ձեր որոշումը շուտով տաք, ըսաւ Գարեգին:

— Ժողովս այսօր իսկ այդ մասին պիտի խորհրդակցի, հաստատեց ատենապետը :

Թաղեցիները իրենց մուրատին հասած էին, ուստի շնորհակալութիւն յայտնելով մեկնեցան ժողովասրահէն :

Հետեւեալ օր, թերթերը Խառն ժողովի որոշումներու շարքին մէջ կը ծանուցանէին հետեւեալը ·

« Ժողովը նկատի առաւ Բ. Թաղի Թաղական Խորհուրդի խնդիրը եւ լսելէ յետոյ թաղեցիներու կողմէ ներկայացած պատգամաւորութիւն մը, յարմար չդատեց ներկայ պարագաներուն մէջ նոր ընտրութեան մը հրահանգ տալ եւ որոշեց առժամեայ Թաղական Խորհուրդ մը կազմել, վարելու համար ընթացիկ գործերը մինչեւ նոր տնօրինութիւն :

« Առժամեայ Թաղական Խորհուրդի անդամ նշանակուեցաւ Մարգար էֆ. Սասունեան, նախկին Թաղական Խորհուրդի անդամներ Մանուկ եւ Գարեգին էֆէնտիները, Միհրանիկ էֆէնտի եւ Մելիտոս էֆէնտի»: Այդ կարգադրութեամբ Մարգար էֆէնտիի կուսակցութիւնն էր որ կը յաղթանակէր, քանի որ հակառակ կուսակցութենէն միայն Գարեգին էֆէնտին կար :

Ընկեր Սուսերեանց եւ Պարոն Թորգոմ սրտմտութեամբ կարդացին, այս լուրը, մանաւանդ ուսուցիչը յուսահատօրէն գոչեց ·

— Կործանեցա՛յ ... հազիւ եղայ :

Խեղճը ի զուր օգնութիւն մը կը սպասէր Սուսերեանցէն, այս վերջինը, ափսո՛ս, ոեւէ յոյս չէր ներշնչեր իրեն :

— Ինչ կ'ուզես, որ ընենք :

— Պիտի ընդունինք այս ապօրէն առժամեայ խորհուրդը, գոչեց Թորգոմ իր ընկերոջ:

— Պէտք է պահանջել, որ օրինաւոր ընտրութեամբ սահմանադրական Թաղ. Խորհուրդ մը ընտրուի :

— Եւ եթէ մեր պահանջքին գոհացում տա՞ն :

— Ընտրութիւն կը կատարենք :

— Եւ դարձեալ մեծամասնութիւնը անոնք կը շահին ... վերջին քուէարկութիւնը ցոյց տուաւ, որ մենք փոքրամասնութիւն ենք, եւ երբ երկրորդ անգամ քուէարկութեան ձեռնարկուի՝ վըստահ եղիր, ալ աւելի քիչ քուէ պիտի կրնանք ունենալ ... լաւագոյն է թողուլ, որ այսպէս ըլլայ, գոնէ մեր հակառակորդները չեն կրնար պարծենալ թէ օրինաւորապէս յաղթեցին մեզի եւ մենք միշտ կրնանք առժամեայ Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւնը քննադատել :

— Ուրեմն պայքարէն պիտի հրաժարի՞նք :

— Բնաւ երբեք, ընդհակառակն, պիտի պատրաստուինք ապագայ նոր պայքարին, պիտի աշխատինք մեր կուսակցութիւնը զօրացնել, մեզի հող պատրաստել ... ահագին գործ կայ ընելիք, դուն անհոգ եղիր :

— Այո, բայց առժամեայի առաջին գործը պիտի ըլլայ զիս վարժարանէն դուրս նետել :

— Ի՞նչպէս դա ոչինչ :

— Դա ոչինչ ...

— Անհատական շահերը նկատի չեն առնուիր, երբ հասարակական շահեր կան մէջտեղ :

Ուսուցիչը հասկցաւ, որ անօգուտ էր խօսակցութիւնը աւելի երկարել եւ հեռացաւ Սուսերեանցի քովէն՝ տխուր տպաւորութեան ներքեւ :

Ամբողջ գիշերը գրեթէ անքուն անցուց :

Հիմա ճշմարտապէս կը զղջար այդ պայքարին մասնակցած ըլլալուն համար :

— Ինծի ի՞նչ, որ թաղական խնդիրներու մէջ մտայ, կը մտածէր, կ'ուզէ Մարգար էֆէնտին թաղական ըլլայ, կ'ուզէ Պօղոս էֆէնտին, երկուքին ալ խերն անիծեմ ... ես իբրեւ ուսուցիչ իմ գործիս նայելու էի ... ա՛խ, այդ « Շանթ Ակումբ»ի անդամակցութիւնս է, որ զիս շուարեցուց եւ այսպէս պայքարի մէջ մտցուց ... Սուսերեանցի խօսքերը միտքս խանգարեցին: Ես առաջ տասնեակ բաներով չէի զբաղեր, միմիայն գործս կը նայէի, թաղականը ով կ'ուզէ թող ան ալ ըլլար, բաւ է, որ ամսականս կանոնաւոր կը վճարուէր ...

Այս մտածումները հետզհետէ կը բորբոքէին գլուխը: Կամաց – կամաց սկսաւ տենդութիւն մը զգալ իր երէկի գործակիցներուն հանդէպ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Յովհ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան – Ժաք Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Պօղոսեան, Տիկին Ժան Դաւիթեան, Տիկին Փօլ Ռովիլէն, Տիկին Ալիս Մաղօ – Քարտիէ, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փիէր Քէսէճեան, Տիկին Մարիքա Աթանասիադէս եւ զաւակները, Օր. Եւգինէ Պօղոսեան, Պ. Վաղգէն Պօղոսեան, Պ. Գառնիկ Պօղոսեան, Տիկին Պօղոս Տիւլավէրեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 83 տարեկանին, Յուլիս 4ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յուլիս 10, ժամը 16–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի Հիւսիսի գերեզմանատունը, ժամը 17·30ի ատենները։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայ իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ – ԼԸ ՇԷՅԼԱՍ.— Այրի Տիկին Նուարդ Պալօեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իր ամուսինին՝

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՊԱԼՕԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Յուլիս 9, Կիրակի առաւօտ Սէնթ – Անթուանի եկեղեցիին մէջ, Մարսէյլ։

×

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին 1915ի իր բիւրաւոր նահատակներու հոգւոյն ի յիշատակ։

Ի գիտութիւն ողբացեալ նահատակներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի Վարդավառի տօնին առհանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի։

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, 9 Յուլիս, Վարդավառ է։ Տօն պայծառակերպութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Կաթ. պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին։ Պատարագ՝ ժամը 10ին։

×

Երկուշաբթի, 10 Յուլիս.— Յիշատակ է Մեռելոց։ Նոյն եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի Պատարագ, ժամը 10ին։

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ վասն համօրէն ննջեցելոց։

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 8·30ին՝ « Ահարոնեան » ակումբը, Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ներկայանալ անդամատետրերով։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 7·30ին, գպրոցին սրահը։

Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 9, ժամը 11էն սկսեալ

COYE-LA-FORET

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն կողմէ։

Զանազան խաղեր, մրցումներ (պուլ) եւ բազմաթիւ անակնկալներ։
Ոչխարի շամփուրով խորոված — Պիւֆէ Հաճելի մթնոլորտ
Ֆրանքեւարեւելեան նաշեր

Itinéraire : Prendre autoroute A 1, Porte de la Chapelle sortie, direction Chantilly, prendre Nationale 16 jusqu'avant le paneau Lamorcay, prendre à droite La Départementale 118, direction Coye-La-Forêt et suivre itinéraire flèches N. S.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

«Համախորհրդակցական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 31րդ պատգմ. ժողովը պիտի գումարուի, 15 Յուլիս, Շաբաթ օր, Տէսինի մէջ, հայրենակից Ժ. Թորոսեանի «Սեւան» սրճարան – ճաշարանի սրահը, 35, Ավընիւ Ժան – Ժօրէս, 69 Տէսին։ Նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9·30ին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական պատրաստութիւն։ Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը։

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐՈՒԹԻՒՆ

Iimprimerie Spéciale
du Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը։

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
Նոր Սերունդի
Կը նախագահէ
ԸՆԿ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի ԸՆԿ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված։

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին։ Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 23ին Կիրակի օր։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը՝ ի նպաստ իր գպրոցին կազմակերպած Յունիս 25ի դաշտահանդէսին ընթացքին, շնորհակալութեամբ ստացած է, հետեւեալ նուէրները։ Ազգ. Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Ջաղացպանեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Գապաղեան, Տէր եւ Տիկին Կորիզեան Լիոնէն, փոքրիկն Ա. Անտոնեան, Օր. Ա. Սիսլեան հարիւրական ֆրանք, Սապոնճեան ընտանիք, Պ. Վ. Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Լիւլէճեան, Հ. Սիմոնեան, Ղ. Սիմոնեան, Պ. Կարապետեան Վիէնէն 50ական, Տէր եւ Տիկին Ա. Յակոբեան 30, Տէր եւ Տիկին Լ. Յակոբեան, Տիկին Յ. Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Գրիշա, Ծըրըղճեան, Ահարոնեան, Ջատիկեան, Յարութիւնեան, Տիկին Ճէրմակեան, փոքրիկներ Յ. եւ Ա. Մարտիրոսեան քսանական, Օր. Մ. Ոսկերչեան, Պ. Պ. Մարանճեան, Կարապետեան, Սամուէլեան, փոքրիկներ Հ. եւ Ա. Գապաղճեան, Տիկ. Արապաճեան, Տէր եւ Տիկին Սանճեան, Աւաեան, Պէրպէրեան, Օր. Փաքիէս 10ական, Տէր եւ Տիկին Քէչիչեան 300, Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան 500, հայրենասէր երիտասարդ մը 50, Պ. Ա. Ղազարոսեան 50 ֆրանք։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ
Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սթաժ,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

Երիտասարդներու երկրորդ ճամբորդութիւն
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 20
Պտոյտներով Մոսկուա եւ Լենինկրատ
2130 ՖՐ. ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ԿԱՅԱՆԻ ՕՐ»

BELLEFONTAINE (Jura)

Կիրակի, Յուլիս 16, ամբողջ օրը, ճաշ տեղւոյն վրայ։

ՀԱՅԿ. ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԿԱՅԱՆԻ ՏՂՈՑ ԿՈՂՄԷ

Երգ, արտասանութիւն, զանազան խաղեր։

ԼԻՈՆԷՆ օթոքար կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս Կիչաուէն։ Արձանագրուիլ Հայոց եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ, կամ Տիկին Մամուրեանի մօտ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր. 7էն պակաս՝ 32 ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20։ Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ
9
ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE
9 JUILLET
1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS 9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.461

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.461

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Վարդավառը գալիս ա,
Ծաղիկը ցնծալիս ա,
Ա՜յ գիւլիում կանչող աղջիկ ,
Ջէնըդ ծըլվըլալիս ա,
Սոնա՜ եար, Սոնա եար,
Սոնա՜ սիրուն, Սոնա եա՛ր :

Ո՞ր հայրենաւէրին սիրտը թունդ չ'ելլեր ի լուր հայ գեղջուկ երիտասարդին մաքուր հոգիէն բխած ժողովրդական այս պարզուկ երգին, զոր անմահն Կոմիտաս ժառանգ է ձգած իր ազգին, բազմաթիւ ուրիշ գոհարներու հետ :

Վարդավառը գալիս ա :

Ու ամէն անգամ, որ Վարդավառը կուգայ, մեր մտածումները կ'երթան դէպի մեր հեռաւոր հայրենի երկիրը,— Արեւմըտեան Հայաստանը, մանաւանդ դէպի Տարօն – Տուրուբերանը, երէկ չէն ու բարգաւաճ, այսօր աւերակ ու հայա – զուրկ —, ուր Քրիստոսի այլակերպու – թիւնը կրօնական – եկեղեցականէ աւելի գերազանցօրէն ազգային տօն էր :

Անզոր մէկ օրէն միւսը օրէնքներով քանդելու ժողովուրդներու դարաւոր աւանդութիւնները, ազգային բարքերն ու սովորոյթները, քրիստոնէութեան քարոզիչները սովոր են կառչիլ հին տօներուն, յաւերժացնել զանոնք, պահել արտաքին ձեւերը, փոխելով միայն խորքը :

Վարդավառը ջուր սրսկելու, աղաւնի թռցնելու, տօնավաճառ կազմակերպելու իր հին սովորութիւններով հեթանոսական տօն մըն է՝ Քրիստոնէական պատմուճան հագած :

Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետի վանքը ուխտատեղի էր հայ քրիստոնեանե – րուն համար, որոնք ամէն տարի Վար – դավառի տօնին կը փութային այնտեղ՝ իրենց ցաւին դարման գտնելու, իրենց «մուրազ»ին հասնելու խոր հաւատքով :

Սուրբ Կարապետ աղբիւր ու ջուր,
Ոտքըդ կուգայ շատ կաղ ու կոյր,
Դու ամէնուն մուրազը տո՛ւր,
Մուրազատո՛ւր Սուրբ Կարապետ :

Հեթանոսական շրջանին Աշտիշատի մեհեաններով եւ իր հազարաւոր քուր – մերով նշանաւոր դարձած Տարօնի աշ – խարհը՝ Գրիգոր Լուսաւորչի եւ յա – ջորդներուն օրով պիտի դառնար ճշմա – րիտ ոստան մը քրիստոնէական կրօնքի :

Հպարտ էր Տարօն, որ ծնունդ էր տը – ւած Ոսկեդարի մեր մտքի տիտաններուն, Սահակ Պարթեւ հայրապետին, Մեսրոպ Մաշտոցին, Խորենացիին, Եղիշէին, Ե – զնիկին եւ մեր դասական մատենագիր – ներուն :

Տարօն ծննդավայրն էր նաեւ Վարդան Մամիկոնեանի, որ իր 1036 զինակից – ներով նահատակուեցաւ Աւարայրի դաշ – տին վրայ, վասն կրօնքի եւ հայրենեաց :

Տարօն դարձած էր նոյնպէս օրրանը Հայ ազատագրական շարժումներուն՝ Վասպուրականի հետ :

Մեծ Եղեռնի չարաշուք օրերուն, ոճրագործ Թուրքը ցեղասպանութեան իր դիւային ծրագիրը այդ շրջանին մէջ է, որ գործադրեց ամէնէն վայրագ միջոց – ներով, միանգամ ընդ միշտ կտրելու համար ազատատենչ Հայութեան ողնա – յարը :

1915ի Վարդավառի տօնին հաւատաց – եալ ուխտաւորներ չկային Սուրբ Կա – րապետի վանքին մէջ : Թնդանօթը կ'ո – րոտար՝ քարուքանդ ընելով հարիւրաւոր անպաշտպան չէն ու ծաղկեալ գիւղեր ու աւաններ, հնձելով հազարաւոր անմեղ հայորդիներ :

Ահա՛ թէ ինչ էր պատահած Վարդա – վառի Կիրակին :

Պատմողն է Վահան Փափազեան(Կոմս) իր Յուշերու Բ. հատորին մէջ (Պէյ – րութ, 1952), էջ 365.

« ... Կիսախելագարի մը երեւոյթով, կիսամերկ ու գրեթէ կիսամեռ՝ մեր մօտ հասաւ գուժկանը : Մօտեցաւ, կքեցաւ գետնին ու անմարդկային ոռնոցով գո – ռաց. «Ի՞նչ էք նստեր, Դուրանը գմէն կոտորան, Հայութին չմնա՛ց ...» : Քարացանք : Եւ հեկեկանքէն ցնցուելով՝ պատմեց մանրամասնութիւնները : Քրր – տական բազմաթիւ չէթաներ, նախապէս կտրելով գիւղամիջեան յարաբերու – թիւնները՝ երեք օրուան մէջ, առանձին առանձին ջարդած, աւրած, կողոպտած անոր ինչքն ու տունը ու վարած էին ժողովուրդը : Պատմեց թէ կը պաշարէին գիւղ մը ու ներս խուժելով կը հրամա – յէին, որ բոլոր տղամարդիկ հաւաքուին, իրար կը կապէին, գիւղէն կը հանէին եւ յարմար վայրի մը մէջ կը գնդակահարէ – ին : Երիտասարդ կանայք, աղջիկներն ու մանուկները կ'առեւանգէին, իսկ տարի – քոտ մասը հաւաքած մարագի մը մէջ՝ կենդանի կ'այրէին : Այդ դժոխքէն ով որ կրցած է իր հոգին ազատել, ապաստա – նած է Հաւատուրիկ ու Քանայ սարերը, այնտեղերէն Սասուն բարձրանալու հա – մար : Բայց տիւշմանը ճամբաները փա – կեր է ամէն կողմէ ... ներկայիս սարսա – փահար ժողովուրդը հաւաք կը մնայ այդ լեռներու վրայ՝ սպասելով ճար մը Սասունէն կամ հայ կամաւորական գուն – դերէն ... :

« Լսած էր նաեւ, որ քաղաքի Հայոց թաղերը թնդանօթի են բռնած ու ժողովուրդը ջարդած են : ... Լեռներն են փախած աւելի քան 20.000 հոգի» :

Ամէն կողմէ պաշարուած եւ զուրկ ինքնապաշտպանութեան անհրաժեշտ միջոցներէ — զէնք եւ ռազմանիւթ —, Տարօնցին յոյսը դրած էր ռուսական բանակին եւ հայ կամաւորներուն վրայ, որոնք կ'ուշանային : Անոնք ճիշդ ժամանակին օգնութեան հասեր էին Վանին, որ ամբողջ մէկ ամիս հերոսաբար կուրծք էր տուած Թուրք կանոնաւոր բանակի յարձակումներուն, սակայն չէին կրցած բոլոր ջարդէ փրկել Տարօն – Տուրուբե – րանի տասնեակ հազարաւոր անպաշտպան Հայերը :

Դժրա՛խտ ճակատագիր :

1915ի Կարմիր Վարդավառը տխուր յիշատակ մըն է հայրենակարօտ Տարօնցիին համար, որ այսօր Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ կ'ապրի այն խոր հաւատ – քով թէ իր զաւակները օր մը անպայ – ման պիտի տիրանան իրենց պապենական սուրբ հողերուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԷՍՄԷՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵԼՈՅԹԸ

Ֆրանսայի նոր նախարարապետը իր առաջին ելոյթը ունեցաւ Ուրբաթ իրի – կուն ձայնապատկերասփիւռէն եւ յայտարարեց ի մէջ այլոց, ներկայացնելէ ետք իր դահլիճը.— « Մեր գործունէութիւնը պիտի ձգտի ընդլայնել Ֆրանսայի յա – ռաջդիմութիւնը եւ վերափոխումը : Մեր աճումը անժխտելի է աւելի արագ նոյնիսկ քան մեր դրացիներուն մօտ եւ 25 տարի է , Ֆրանսացիները սոսր հաստատումը ըրին իրենց ամէնօրեայ կեանքին մէջ : Պէտք է շարունակել աճումը, միակ ձեւն է որ ամէնուն աշխատանք տրուի եւ մանաւանդ երիտասարդներուն :

Կարծ, ես ալ կը խորհիմ ձեզի պէս որ մեր ընկերութիւնը կատարեալ չէ, բայց կատարելագործելի է եւ կը խորհիմ թէ պէտք է աշխատինք զայն աւելի լաւ դարձնելու համար : Այսպէս է ր կը մերժենք վարդապետութիւնները որոնք կը ձգտին իր քանդումին եւ անկարգութիւնները, որոնք, անպայման, հոն կը տանին» : Պ. Մէսմէր ապա հաստ իր եղբայրացու – թեան եւ բարի արձակուրդ մաղթեց Ֆր – րանսացիներուն, աւելի արեւոտ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ ելմտական նախարար նշանակուեցաւ Հելմութ Շը – միթ, որ նախապէս պաշտպանութեան նախարարն էր : Շիլլը, ելմտական նախկին նախարարը հրաժարած էր :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մշակոյթի նախարարու – թիւնը տասը միլիոն Ֆրանք վճարելով գնեց Ժօրժ տը լա Թուրի «Խարդախը» նկարը, որ գտնուած էր 1926ին :

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ կղզիներու մէկ հեռաւոր նահանգին մէջ մահմետական զինուած խումբեր շրջանի քրիստոնեաները կը ջարդեն : Մէկ օրուան մէջ 68 կին եւ երախայ սպանած են : Բանակը բնաջնջու – մի արշաւի ձեռնարկեց մահմետական հրոսակներու դէմ :

ՌՈՒՄԱՆԱՅԻ դիւանագէտ մը՝ Տի – միթրաշեսքու, Արեւմուտք ապաստանե – ցաւ :

ՌԷՅՔԵԱՎԻԿԻ մէջ, Իսլանտա, Երեք – շաբթի օր պիտի սկսի ճատրակի աշխար – հի ախոյեանութեան մրցումը՝ այժմու ախոյեան Սպասկիի (Խորհ. Միութիւն) եւ Պոպի Ֆիշէրի (Մ. Նահանգներ) մի – ջեւ : Այս վերջինը բազմաթիւ դժուարու – թիւններ ստեղծեց ամիսներ շարունակ , որու պատճառով մրցումը յաջորդաբար յետաձգուեցաւ : Ֆիշէր նախ պահանջեց նիւթական մեծ վարձատրութիւն, ապա մեկնումի պահուն մերժեց Շաբաթ օր ճամբորդել առարկելով թէ իր կրօնքը (հրեայ) կ'արգիլէ այդ օր ճամբորդել եւայլն : Սպասկի պահանջեց, որ Ֆիշէր գրաւոր ներողութիւն խնդրէ, ինչ որ տեղի ունեցաւ :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը Պուքրէշի օդակայանին մէջ ընդունեցաւ Մ. Նա – հանգներու արտաքին նախարարը՝ Ու. Ռոճըրս : Այս վերջինը Պուքրէշէն ետք Փեշտա պիտի այցելէ :

ԱԿԱԴ. ԱՇՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեւանի մէջ մեռած է Ակադ. Աշոտ Յովհաննիսեան :

Ակադեմականը ծնած էր 1887 Յու – նիս 30ին, Շուշի, Ղարաբաղ : Միջնա – կարգ կրթութիւնը ստացած էր նոյն քա – ղաքի ռէալական դպրոցը : 1903 – 1913 թուականներուն բարձրագոյն կրթութիւն կը ստանայ Գերմանիոյ Իէնա, Հալլէ եւ Միւնիխ քաղաքներու համալսարաններու մէջ՝ մասնագիտանալով քաղաքատնտե – սութեան եւ փիլիսոփայութեան մէջ : Համալսարանական տարիներուն եւ անկէ ետք գրաւած է հայ ժողովուրդի պատ – մութեան հետ աղերս ունեցող հարցերով : 1913ին Միւնիխի Համալսարանին մէջ պատրաստած է տոքթորայի աւարտա – ճառը :

Վերադառնալով Գերմանիայէն, ան պաշտօնավարած է Շուշիի թեմական դպրոցին եւ ապա Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանին մէջ իբրեւ դասատու եւ դա – սախօս : 1918 – 1920ին Մոսկուայի Լա – զարեան ճեմարանին մէջ ստանձնած է փրոֆէսէօրի պաշտօն եւ վարած Հայոց պատմութեան դասընթացքը : 1921–1926ի տարիներուն ան դասաւանդած է «Լենի – նիզմի պատմութիւն»ն ու հայ ժողո – վուրդի պատմութիւնը Երեւանի համա – լսարանին մէջ :

1915 – 1926, որոշ ընդհատումներով , գիտահետազօտական աշխատանքներ կատարած է Էջմիածինի Մատենադարանին (ներկայիս Երեւան), Հայաստանի պե – տական դիւանատան, Մոսկուայի եւ Լե – նինգրատի դիւաններուն եւ գրադարան – ներուն մէջ : 1927 – 1937ին ան քանի մը պատասխանատու պաշտօններ վարած է Մոսկուայի Մարքս – Էնգելսի (ներկայիս մարքսիզմ – լենինիզմ), խորհրդային Արեւելքի ժողովուրդներու, նիւթական մշակոյթի պատմութեան Մոսկուայի բաժնի եւ գիտութիւններու ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկութիւններուն մէջ :

Աշոտ Յովհաննիսեան Համայնավար կուսակցութեան (ՍՄԿՊ) անդամ եղած է 1906ին եւ մնացած շարքերուն մէջ մինչեւ վերջ : 1920 – 1921ին վարած է Խորհ. Հայաստանի Լուսժողկոմի (Լուսաւորութեան ժողովրդային կոմիսար) պաշտօնը :

1922 – 1927 թուականներուն եղած է Հայաստանի համայնավար կուսակցու – թեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտու – ղարը : Աշոտ Յովհաննիսեան իբրեւ «աջ նացիոնալիստ» կ'ամբաստանուի եւ խստիւ կը քննադատուի Ա. Խանջեանի կողմէ՝ 1928 Ապրիլ 5ին գումարուած Կեդր. Կոմիտէի 3րդ լիագումար նիստին մէջ : Այդ քննադատութիւններն ու ամբաստանու – թիւնները աւելի խիստ բնոյթ կը ստա – նան Հայաստանի համայնավար կուսակ – ցութեան 6րդ համագումարին (1929 Յունուար), որ ծանօթ է «դասակարգա – յին անհաշտ պայքարի ծաւալման, կու – սակցական կազմակերպութիւնների բոլ – շեւիզացիայի, նախկին ղեկավարութեան աջ օպորտիւնիստական եւ նացիոնալ՝ ուկլոնիստական սխալների ուղղման, տրոցկիստական օպոզիցիային ջախջա – խիչ հարուած տուող նշանակալից հա – մագումար » մակդիրով :

1937ին կրկին կ'ենթարկուի հալածան – քի եւ միայն 1957ին է, որ կը վերահաս – տատուի անոր «անմեղութիւնը» :

Այդ թուականէն ետք պաշտօնի կ'անցնի Հայաստանի գիտութիւններու ակա – դեմիայի պատմութեան հիմնարկութեան մօտ, իսկ 1962ին ան կը դառնայ վարիչ նոր պատմութեան ճիւղի : 1956ին ան ըստացած է պատմական գիտութիւններու տոքթորի աստիճան, իսկ 1960ին ընտր – ուած է անդամ Հայաստանի Ակադե – միայի :

Անոր կարեւոր աշխատութիւններն են՝ « Նալբանդեանը եւ նրա ժամանակը» (երկու հատոր, Եր. 1955. 1956ին), «Դրուագներ հայ ազատագրական մտքի պատմութեան » երկհատորեակը, որ լոյս է տեսած 1957 եւ 1959ին, եւ քանի մը այլ ուսումնասիրութիւններ :

Թաղումը կատարուած է Յուլիս 4ին :

ՏԱՂԱՒԱՐ ՏՕՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Հաճելի եւ աժան նիւթ բոլոր անոնց համար որոնք կը սիրեն հեթանոսական հետքեր որոնել մեր եկեղեցական կարգուսարքին մէջ: Երբ լսեն Վարդավառի անունը թեւ ու թռիչք կուտան իրենց երեւակայութեան երգելու համար՝ «Ո՜ տայր ինձ զծուխն ծխանի եւ զառաւօտն Նաւասարդի»· կամ ոգեկոչելու Աստղիկն ու Վահագնը իրենց աղաւնիներու երամներով եւ վարդերու դրասանդներով· յաղթականօրէն եզրակացնելու համար, որ Հայ քրիստոնէութիւնը շատ բան կը պարտի հայ հեթանոսութեան: Մինչդեռ, գէթ այս պարագային, հեթանոսութենէ մնացածը ԱՆՈՒՆ մըն է միայն, եւ աւելի ոչինչ: Ու այդ անունն ալ մուտք գործած է մեր տօնացոյցի մէջ ժողովրդային խողովակով եւ ոչ եկեղեցական իշխանութեանց տնօրինութեամբ ճիշդ ԶԱՏԻԿ ու ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ անուններուն պէս: Ի վերջոյ ժողովուրդներ քիչ անգամ կը մոռնան իրենց տօնակ ու ուրախութեանց հետ կապուած սիրելի անունները եւ վայրերը:

Ստոյգ է Վարդավառ հեթանոսական շրջանէ մնացած տօնական անուն մըն է· ուրիշ խօսքով եկեղեցին ինք չէ ստեղծած զայն: Ստոյգ է նաեւ որ այդ անունով կը կոչենք ներկայիս քրիստոնէական մեծ տօն մը, որ ոչ մէկ կապ ունի Վարդավառ անունին կամ անոր ետին կեցող հեթանոսական տօնի մը հետ եթէ երբեք այս անունով տօն մը գոյութիւն ունեցած է: Այդ բառը մեր լեզուին մէջ կը նշանակէ վարդերով զարդարել, հաւանաբար կապ ունի սիրոյ աստուածին՝ Աստղիկին կուռքը վարդերով զարդարելու տօնական սովորութեան հետ, որմէ սակայն ոչ մէկ հետք կայ այս անունով ծանօթ մեր այսօրուան տօնակատարութեան մէջ: Որով Վարդավառի մէջ այնքան հեթանոսութիւն կայ, որքան կայ մեզմէ շատերու անուններուն մէջ:

Ստոյգ է, որ մեզմէ շատերուն անունները յատկապէս Հայկական կոչուածները, կուգան մեզի հեթանոսական շրջանէն: Այսպէս են, օրինակ, Հայկ· Արմենակ, Արամ, Տիգրան, Տրդատ, Մուշէն, Աշխէն, Նուարդ, Անահիտ, եւ հարիւրաւոր ուրիշներ: Սակայն մեզմէ ոչ ոք հեթանոս է կամ հեթանոսական ազդեցութեան ենթարկուած է մեր անունները հեթանոսական շրջանէն եկած ըլլալուն հետեւանքով: Մեզմէ ոմանք այսօր վարք ու բարքով եւ միտքով հեթանոս են, քրիստոնէական սուրբերու անուններ ունենալով հանդերձ: Ու հակադարձաբար՝ մեզմէ ուրիշներ լաւ քրիստոնեաներ են, հեթանոսական շրջանէն եկած անուններով մկրտուած ըլլալով միատեղ:

Նոյն է պարագան Վարդավառին:

Տօնին լոկ ժողովրդական անունն է որ կուգայ հեթանոսական շրջանէն: Այդ օրը արտաքոյ եկեղեցիի գործադրուած ջրախաղը ոչ մէկ առնչութիւն ունի օրուան տօնին հետ· ոչ ալ՝ աղաւնի թռցնելը: Ասոնք բոլորն ալ իրենց հին իմաստէն զատորկուած ժողովրդային անմեղ սովորութիւններ են, հետեւաբար Եկեղեցին ալ հանդուրժող աչքով կը նայի անոնց վրայ: Ասոնք լոկ օրուան տօնին հետ կապուած ընդհանուր ուրախութեան արտայայտութիւններ են, երգին, պարին, եւ այլ զանազան խաղերուն պէս, որոնք երբեմն կ'ընկերանան տօնական զուարճութեանց:

Ուրեմն Վարդավառը օրուան ժողովրդային անունն էր ճիշդ Ծաղկազարդին պէս: Իսկ տօնին պաշտօնական կամ եկեղեցական կոչումն է Պայծառակերպութիւն Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ յիշատակն է մեր Փրկչի երկրաւոր կեանքին ամէնէն փառաւոր դրուագին, եւ որ կը կատարուի նաեւ բոլոր պատմական ու առաքելական եկեղեցիներու կողմէ, ներառեալ բնականաբար Օրթոտոքսները եւ Կաթոլիկները:

Սակայն այս տօնը ոչ մէկ եկեղեցիի մէջ ունեցած է այն փայլը եւ փառաւորութիւնը, որ ստացած է Հայց· Առաքելական եկեղեցիի մէջ: Այն աստիճան որ Զատկի, Ծնունդի համազաս դիրքի մը բարձրացած է ան մեր մէջ: Մեր եկեղեցիի մեծագոյն հինգ տօները մենք սովոր ենք կոչել «Տաղաւար» մակդիրով, այս հինգ մեծագոյն տօներու հասարակաց երեւոյթներն են· նախընթաց Շաբաթապահք մը· այսինքն հոգեւոր պատրաստութեան շրջան մը՝ մեծ տօնը արժանաւորապէս եւ հոգեւոր վայելչութեամբ կատարելու: Երրորդ՝ նախօրեակին մեծ Նախատօնակ եւ Նաւակատիք: Երրորդ՝ տօնին յաջորդ օրը Մեռելոց է: Ասոնցմէ զատ այս տօները կը տեւեն մէկէ աւելի օրեր: Զատիկը՝ յիսուն օր, Ծնունդը 8 օր, Ս· Աստուածածնի Վերափոխումը 9 օր, Խաչվերացը՝ 7 օր, իսկ Վարդավառը՝ երեք օր:

Այս տօներէն չորսին մեծագոյն լինելը հասկնալի է· սակայն ինչի՞ վերագրել Վարդավառին ալ անոնց կարգին մանելը, երբ Հոգեգալուստի պէս մեծ տօնախմբութիւն մը դուրս մնացած է այս շարքէն: Մենք այդ հարցումին պատասխանը կ'ուզենք որոնել գլխաւորաբար այն ուխտագնացութեան մէջ, որ կապուած է այս տօնին, ու տարուան այն եղանակին՝ ուր ան կը տօնուի: Ուրիշ խօսքով ոչ թէ տօնն է, որ ստեղծեր է ուխտագնացութիւնը, այլ գոյութիւն ունեցող ուխտագնացութիւնն է, որ աւելցուցած է անոր ժողովրդականութիւնը, որովհետեւ այս պարագային ուխտագնացութիւնը կը կանխէ տօնը:

Տակաւին մինչեւ վաթսուն տարիներ առաջ, այս տօնին համաժողովրդային ուխտագնացութիւն մը տեղի կ'ունենար Հայ Եկեղեցիի ամէնէն նշանաւոր սրբավայրերէն մէկուն, Մշոյ Ս·Կարապետի Վանքին: Այս տեղը հեթանոսական շրջանին ալ սրբավայր մըն էր, ուր կը հաւաքուէին Հայաստանի զանազան կողմերէն «աշխարհախումբ» ժողովուրդ, օրուան թագաւորին նախարարական դասուն եւ իրենց հետեւորդներուն հետ, Ամանորը – Նաւասարդը – տօնախմբելու ու խրախճանութիւններ ու խաղեր սարքելու համար: Ինչպէս ըսինք, դժուար է ժողովուրդներուն մոռցնել տալ իրենց սիրելի սովորութիւնները: Եթէ անհրաժեշտ դատուի մէջտեղէն վերցնել այդ սովորութիւնը, լաւագոյն միջոցն է նոր իմաստ եւ նոր տարողութիւն գնելով անոր մէջ, թոյլ տալ որ շարունակուի, քան թէ բոլորովին արգիլել զայն:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ.

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Գ.

ԿԱՆԳ ԱՌՆԵԼՈՒ ՀՐԱՒԷՐ ՄԸ

Կասկած չկայ թէ բնութեան պահեստի ուժերը անսպառ չեն եւ արդէն իսկ գիտնականները սկսած են իրենք իրենց հարց տալ թէ օր մը ի՞նչով պիտի փոխարինեն հետզհետէ սպառող քարիւղը, ածուխը կամ սա կամ նա բնական զօրութիւնը: Այն երանելի շրջանները, ուր մարդիկ այս աստիճան բազմանդամ չէին երկրագունդին վրայ, աւարտած են: Այսօր մարդը ոչ միայն սակաւաթիւ չէ, այլ նաեւ գլխուն պտոյտ պատճառող թափով կը բազմանայ, քաղցկեղաւոր այն բջիջին նման որ ամենակարճ ժամանակի ընթացքին կը զարգանայ ու կը տարածուի ամբողջ գործարաններուն մէջ: Մարդը ամէն օր քիչ մը եւս վտանգաւոր մրցակցի մը նման կը ցցուի ուրիշ մարդու մը դիմաց, յիշեցնելով Սարթրեան տարազը, որ կը զոչէ· դժոխքը ուրիշներու ներկայութիւնն է: Իսկական դժոխք մը դարձած է արդարեւ սա երկրագունդը, որու վրայ մարդը ութսուն տարուան ընթացքին մէկ միլիառէն հասաւ երկու միլիառի, երեսուն տարուան ընթացքին երկու միլիառէն հասաւ երեք միլիառի, եւ երեսուն տարի վերջ ալ ապահովաբար չորս միլիառէն հասած պիտի ըլլայ 7 միլիառի: Դժուար չէ հաւատալ թէ մարդկային ընկերութիւնը ինչպիսի թանձր աշխատանք մը տանիլ պիտի ստիպուի 2000ական թուականներուն, դիմագրաւելու համար աշխարհի վրայ յանկարծ երեւցող այդ նոր երեք միլիառ մարդուն ամէն տեսակ կարիքները, սննդեղէնէ մինչեւ բնակարան, դպրոց, հագուստեղէն կամ հաճոյքի առարկայ: Դիւրին է պատկերացնել թէ ինչպէս արդէն իսկ իր կողերը, իր հողերը պարպուած խեղճ բնութիւնը փորել պիտի ստիպուի իր ընդերկրեայ վերջին մնացորդները, գոհացում տալու համար այդ նոր բազմութիւններու ստամոքսներուն: Նոր թափով մը պիտի բազմանան նաեւ ճարտարարուեստական գործարանները, իրենց աւելցուքներով եւ աղբերով եւս աւելի ապականելու համար բնութիւնն ու մարդկային միջավայրը:

Հակառակ այս բոլորին, ոչ բնութիւնը, ոչ ճարտարարուեստը, եւ ոչ ալ հսկայական քայլերով յառաջդիմող գաղաքակրթութիւնը պիտի կարենան հայթայթել 2000ական թուականներու մարդուն ամբողջական պահանջքը: Արտադրուածը հաւասարապէս պիտի չբաշխուի պահանջողներուն միջեւ, չինուածը հաւասարապէս պիտի չպատսպարէ ապաստան փնտռողները, համալսարաններու ամպիոնները հաւասարապէս պիտի չբարձրանան ուսանիլ ուզողներուն դիմաց: Հետզհետէ աւելի պիտի չատնան անօթիները, մերկերը, աղէտները, անգործները:

Որքան ընդվզեցուցիչ է այս նախատեսութիւնը սա դարուն, ուր ամէն մարդ դարձած է հաւասարութեան քարոզիչ, մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան ախոյեան: Երբ մէկ կողմէ մարդիկ ամէնէն արիւնալի յեղափոխութիւնները կը փորձեն հարթելու համար մարդկային անհաւասարութիւններն ու անիրաւութիւնները, միւս կողմէ նոյն մարդիկը արագօրէն կը սուրան դէպի աշխարհ մը որ աւելի քան երբեք լեցուն պիտի ըլլայ անհաւասար եւ անիրաւուած մարդերու ընկերութիւններով: Որովհետեւ պիտի պակսին հաւասարութիւն եւ արդարութիւն ապահովող միջոցները, նոյնիսկ եթէ պիտի չպակսի բարի կամեցողութիւնը: Գիտնականները հաշուած են թէ 2000ական թուականներու 7 միլիառ բնակչութեան բաւարար բնակարան, վարժարան, հիւանդանոց կամ ճամբայ կառուցանելու համար երեսուն տարուան մէջ պէտք պիտի ըլլայ այնքան ճիգ վատնել որքան վատնուած է երկու հազար տարուան ընթացքին: Դիւրին է ե-

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

Անկարելի է ըմբռնել Ծայրագոյն Արեւելքը, առանց ճանչնալու անոր հոգեւոր, ոգեւորիչ առաջնորդը, Պուտտան:

Պուտտայի ծննդավայր Հնդկաստանը, Ասիոյ այն միակ երկիրն է, ուր՝ Պուտտայականութիւնը իր 13 դարու գոյութենէն վերջ, գրեթէ կորսուած է: 370 միլիոն բնակչութեան երեք հարիւր հազարը միայն պուտտայական են:

Առանց աստուածապաշտութեան, առանց պապի, եւ ոչ իսկ Սուրբ Խորհուրդի այս կրօնքը, հոյլ առ հոյլ տարածուած ու գրաւած է ամբողջ Ծայրագոյն Արեւելքը, ուր՝ հինգ հարիւր միլիոն անձ կը պաշտեն Պուտտան իբրեւ Աստուած: Կրօնք մը, որ աշխարհի մէկ մասին վրայ յառաջ բերաւ իր ճառագայթումներու համեմատութեամբ ի յայտ կուգայ մարդկութեան իբրեւ մեծ փարոսներէն մին:

×

Այն ինչ որ է Յիսուսը Արեւմուտքի, Մոհամէտը արեւելքի, Պուտտան ալ նոյնն է Ծայրագոյն Արեւելքի համար:

Պուտտայութիւնը, քրիստոնէութեան, հնդկութեան եւ իսլամութեան հետ, մարդկութեան այս չորս մեծ կրօններէն մին է:

Աշխարհի մէջ, հինգ անձի վրայ մէկը պուտտայական է: Չինաստանի եւ Ճափոնի բնակչութեան կէսը պուտտայական է:

Պիրմանիոյ, Թայլանտի, Գամպոճի եւ Լաոսի մէջ, պուտտայութիւնը պետական կրօնք է:

Կոնֆուչիոսի (Չին փիլիսոփայ – Ք.Ա. 551 – 479), Մանսիուսի եւ Լա – Օ· Զը, (չինական փիլիսոփայ Ք· Ա· 600ական թուականներուն), այս երեքի հետ Պուտտան այն մտքերէն մէկն է, որոնք աշխարհի տուին, Արեւմուտքը մէջը ըլլալով, կարգ մը պատուիրաններ ու հնդկական եւ Ծայրագոյն Արեւելքի քաղաքակրթութիւնը հասցուցին իր գագաթնակէտին:

Առանց Աստուծոյ, առանց սրբագնութեան եւ առանց նուիրապետութեան այս եկեղեցւոյ մեծ քահանան, հիմնադիրը՝ վանականութեան ամենահին օրէնքին, Պուտտան է:

Ո՞վ է ուրեմն Պուտտան, որ օր մը ըսաւ մարդուն, «Ես, մարդոց բոլոր տառապանքներուն դեղն ու ազատումը կը բերեմ, տառապանքը չարիք մըն է, տգիտութենէ յառաջացած չարիք մը:

« Մաքուր եղիր, փրկութիւնը մօտ է: Անոր կեանքը, իր վարդապետութեան այնպիսի լրիւ պատկերն է, որ արեւմուտքը երկար ատեն կասկածեցաւ Պուտտայի պատմական իրականութեան վրայ:

Սութրաները — պուտտայական գրութիւնները, ժողուած բնագրեր, նաեւ Սանսկրիթները, որոնք նկատուած են հրաշալի քերթուածներ, որոնց հերոսը այս հէքեաթային անձնաւորութիւնն է, կը յիշատակեն իր կեանքն ու վարդապետութիւնը:

1896ին, բրիտանական հնախօս մը· Սըր Ալեքսանտր Քինինկհամ երեւան հանեց Պուտտայի ծննդեան արձանագրութիւնները:

Քարէ սիւնատախտակ մը, զոր Ասոքա կայսրը կանգնել տուեր էր Ք· Ա· 244ին, իր թագաւորութեան 20րդ տարեդարձի առթիւ, որուն վրայ կը կարդացուի·—

— « Հոս ծնած է Պուտտա Սագուա – Մունի», դարձի եկած պուտտայութեան»:

Ուխտագնացութեան համար, Ասոքա, իւրաքանչիւր հանգրուանի կրանիթէ սիւն մը բարձրացուց:

Հետեւելով այդ իմաստութեան կոթողներուն, անոնք կարողացան յառաջանալ կատարելով պուտտայական չորս սրբատեղիներուն ուխտագնացութիւնը:

Գլխաւոր սրբավայրերը·

1·— Լիւմպինի պարտէզները, ուր՝ ծնած է Պուտտան:

2·— Իւրուվելայի պամպուշի անտառները, ուր՝ տեղի ունեցած է իր երանգի լուսաւորութիւնը:

3·— Իզիփաթանայի կայէններու պարտէզը, ուր արտասանած է իր առաջին քարոզը:

4·— Ի վերջոյ Գիւշինարայի մէջ (Հիմալայայի ստորոտը) ուրկէ հեռացաւ այս աշխարհէն, անձնատուր ըլլալու Նիրվանային:

Այս չորս մասերն են, որոնք Հիմալայայի եւ Գանգէսի հովտի միջեւ 300 քմ· տարածութեամբ շրջապիծ մը կը կազմեն Պէնարէսի շուրջ, որ կը սահմանագծէ այն միջոցը ուր՝ Պուտտան ապրած եւ փնտռած է տառապանքի սպեղանին եւ ուր գտած է կեանքի չորս վսեմ ճշմարտութիւնները ու ճամբու դրած օրինաց անիւը, ուր՝ վերջապէս կէս դարու ժամանակամիջոցին քարոզած է սիրոյ եւ գթութեան վարդապետութիւնը:

ԺՕՐԺ ՌԷՅԷ

Թարգմ· ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(1 – Շար·)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՏԱՐՕՆԻ ՄԷՋ

Վարդավառի տօնի հանդիսաւոր օրուան առթիւ ուխտաւորները մէկ երկու օր առաջ ուտելիքի պաշար կը պատրաստէին՝ գաթա, խորոված հաւ, հաւկիթ եւ զանազան այլ համեղ կերակուրներ: Բեռնաւորուած անոնցմով եւ հագուած ու շպարուած՝ ճամբայ կ'ելլէին դէպի Իննակեան լեռը, որուն վրայ կառուցուած էր Ս. Կարապետ, ուխտաւորը իր մուրազին հասցնող այս պատուական վանքը: 1600 տարի Տարօնի հաւատացեալ ժողովուրդի հաւատքի աղբիւրն էր դարձած ու ամէն տարի առանց բացառութեան բոլոր հաւատացեալները հոն կուգային իրենց հաւատքի տուրքը մատուցանելու այդ հրաշալործ տաճարին: Ա՜ւա՜ղ 57 տարի կ'ըլլայ, որ զրկուած ենք այդ տօնական խրախճանքներէն, որոնք տեղի կ'ունենային Վարդավառի տօնին առթիւ: Մեր ոխերիմ թշնամին կոտորեց Տարօնցին, քանդեց Ս. Կարապետը:

Այսօր կրկին Վարդավառ է եւ մենք՝ վերապրող Տարօնցիներս, չենք մոռնար մեր անցեալը ու միշտ կը յիշենք այդ երանելի օրերը: Եկէք հայրենակիցներ քանի մը վայրկեան մտքով ուխտի երթանք Մշոյ Ս. Կարապետ վանք Իննակեան լերան լանջերուն, այդ մենաստանը, ծունկի գանք պահ մը եւ պաղատինք ու խունկ ծխենք մեր բոլոր նահատակ անթաղ հայրենակիցներուն հոգւոյն համար: Եւ իբրեւ պարտականութիւն հոնկէ անցնինք երթանք Առաքելոց վանքը՝ ուր կան մեր թարգմանիչներուն՝ Խորենացիի, Մամբրէի, Եղիշէի եւ Դաւիթ Անյաղթի մեծ խաչքարերը, համբուրենք այդ սրբառատ քարերը: Նաեւ չմոռնանք անոնց աւագ ուսուցչին՝ Սահակ Պարթեւին հանգստատեղին՝ Աշտիշատը, որ կը գտնուի Արածանի եւ Կուրտաւ գիւղի մօտերը: Երկիւղածութեամբ համբուրենք անոր քար ու քանդ եղած շիրիմը: Վերջին անգամ երթանք մեր հայ գիրը հնարող Տարօնի զաւակ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի հանգստատեղին, որ բարեբախտաբար կը գտնուի Հայաստան, Օշական գիւղը, ուր գոնէ թշնամիի ոտքի կոխան չեղաւ, ան երջանիկ է գտնուելով իր ժողովուրդին ծոցին մէջ, խոնարհութեամբ համբուրենք նաեւ անոր շիրմաքարը, ու այսպիսով գուցէ մեր կարօտակէզ սրտերը պահ մը հանդիստ տրուին: Ու այսպէսով պարտականութիւններս կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ պահ մը եւս մեր խարխուլ գոյութիւնը քարշ տանք մինչեւ որ երթանք օր մը միանալու մեր սիրելիներուն ...:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

ԳԱՌԶՈՒ

Ս. Ղազարու թանգարանին սրահը վերջերս ճոխացաւ Գառզուի տասնեակ մը նկարներով: Հոն մտաւ լոյս, ստուեր, գոյնի խաղերուն երազանքը, աշխարհ մը գաղափարային եւ վերացական տեսիլքներու ցնցիչ ապրումներով, գեղանկար գծագրութիւններով մարմին առած: Հանրածանօթ դէմք մըն է Գառզու, Հալէպցի Յարութիւն Զուլումեանի որդին, որ իր Գառնիկ անունին առաջին վանկին միացուց մականունին առաջին ձայնը եւ եղաւ օտար հնչիւնի տակ ծածկուած, «Գառզու», սրտով ու հոգիով հայ, անուանի արուեստագէտը, որ պատկերազարդեց, ճոխացուց Ֆրանսայի արուեստի տուները, Փարիզի «Օփերա»յին բեմական գեղեցկութիւնը աւելցուց իր նրբաւարտ «տէքոր»ով, խորութեամբ մը որ բնութեան հետ կը հաղորդակցի եւ գրաւիչ է առաջին իսկ տեսքով, որուն անդրադարձած է Լառուս:

Գառզու 1966ին Հայաստան է, եւ Երեւանի Նկարչի Տան ցուցասրահներուն մէջ սփռած է իր գոյներուն եւ գիծերուն շքեղ գրաւչութիւնը հարիւրէ աւելի գործերով: Անկա ցուցահանդէսներուն վերջինն է գրեթէ, ինչպէս նոյն տարին Ժընեւ, Նիս, Սթրազպուրկ, Ֆրանքֆուրթ տրուածները, որոնք նոյն գեղարուեստական շարժումին կապուած են:

Ծնած 1907ին եւ զարգացած Ֆրանսայի մէջ, եւ մանաւանդ Փարիզի արուեստի մթնոլորտին մէջ: 1939ին առաջին ցուցահանդէսը (Փարիզ) ճամբան բացաւ յաջորդներուն, որոնցմով 1942էն ետք, գրեթէ ամէն տարի, երկուքէ աւելի կեդրոններու մէջ (Եւրոպա, Արեւելք, Ամերիկա), հիացում ու ծափ խլելով՝ անցաւ գեղարուեստասէրներու թափօրի մը մէջէն:

Ձինքը հասկցած են այլազան ձեւերու տակ, այլազան մեկնութիւններով: Սեփական ոճ մը ունի, «Գառզուական» կոչուած, որ այսօր այլեւս դպրոցի մը հանգամանք ալ առած է. իր գոյները, իր գիծերը նոր աշխարհ մը կը բերեն, նոր զգայնութիւն մը՝ որ ժամանակին ու մարդերուն ըմբռնումին մէջ կը մտնէ եղականին սէրը, շունչ առած իր հոգիէն: Գերիրապաշտ զգայնութիւններ, ձեւեր, վիճակներ են կարծէք, որ ապրիլ կուտան մեզի, երբ կը դիտենք իր նկարները: Սակայն, ինչ զարմանալի հակասութիւն, այդ պիտակը «սիւրրէալիստ»ի՝ նկարչին համար անհամակրելի բանաձեւում մըն էր, երբեք «տարօրինակ»ի, «անսովոր»ի եւ «սոսկալի»ի ճաշակը չեմ ունեցած, կը յայտարարէր բարձր ի ճակատ:

Եթէ Գառզուի ինքնադատութեանը նայինք, արուեստին բնորոշիչ կողմերը կ'իմանանք իրմէ իսկ իր մտերմիկ խօսակցութիւններուն մէջ: Նման պարագաներէն մէկուն մէջ շեշտած է թէ կը ձգտի հաւատարմօրէն վերարտադրել ինչ որ կը տեսնէ, ինչ որ կը զգայ...: Բայց հոս է, անհաւասիկ, արուեստագէտի աչքին եղրականութիւնը, զգալու բացառիկ փափկութիւնը, հոգեկան ապրումներուն աննման եւ անսովոր նրբութիւնները, որով կը ստեղծուի այն տարանջատութիւնը որ կայ իր մէջ եւ իր շրջակայքին, իր ժամանակակիցներուն կամ զինքը նոյն հոսանքի վրայ կանխողներուն:

«Ձեմ փախչիր աշխարհէն», այսինքն իրականութենէն, կ'ըսէ զարմեալ ինքը: Բայց իր գոյները, իր ստուերները գերերկրային բան մը ունին, իրերու ճըշմարտութենէն հեռու կամ անկէ վեր: Ոչ ալ սակայն գաղափարային ձգտումներ հետապնդող մըն է իր արուեստը. այդ արուեստը չի բաժնուիր իրերէն, բնութենէն, որուն սէրը բացառիկ հասկացողութիւն եւ բացառիկ թափանցողութիւն մը ունի իր քով: Թեթեւ, նուրբ, սլացիկ, հոգեկանացած բնութիւն մը՝ որ անկեղծ սրտի նուագի պէս թրթռուն քնարականութեամբ լի է. կեանքը սէր կը դառնայ, ներդաշնակութիւն, գեղեցկութիւն, նրբութիւն, անսպառ շունչ մը՝ հեւացող երազի եւ գոյնի աշխարհի մէջ:

Մ.

«Հայ ընտանիք», Վենետիկ

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Մեքսիքոյի մէջ վերջ գտաւ Լայնս Քլըպի միջազգային համագումարը, որու երրորդ փոխ-նախագահ ընտրուած է Հարրի Ասլան, Քալիֆորնիոյ շրջանէն: Այս ընտրութիւնը կը նշանակէ թէ ամերիկահայ Հ. Ասլան, երեք տարիէն կը դառնայ Լայնս Քլըպի Նախագահ: Յիշենք որ Լայնս քլըպը աշխարհի կարեւորագոյն ընկերութիւնն է որ կը համախմբէ մէկ միլիոն անդամ ցրուած 147 երկիրներու մէջ (Ֆրանսա 16.500 անդամ ունի): Մեքսիկոյի համագումարին մասնակցա են38000 պատգամաւոր, որոնք 111 երկիրներ կը ներկայացնեն: Անդամներու մէջ յիշենք՝ Նիքսըն, Ալէն Փոհէր, Աշիլ Փերէթի եւայլն:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՕԴԱՉՈՒ ՄԸ

Անկէնէն Ֆիլիփ Սարգիսեան 12րդ դասուած է պատանիներու օդանաւային Ազգ. մրցումին մէջ եւ պիտի մասնակցի Օդանաւային Ֆրանսայի Շրջանին որու մեկնումը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 19ին Լա Պօլէն: Ֆիլիփ Սարգիսեան առաջին Հայն է որ այս յաջողութիւնը ձեռք ձըգած է:

բեւակայել թէ ինչ կրնայ ըլլալ այսպիսի գերմարդկային ճիգի մը արդիւնքը: Այդ երեսուն տարիներու ընթացքին երկրին բնական զօրութիւններու պաշարը այնքան պիտի նուազի, եւ տասը փոխարէն մարդկային միջավայրն ալ այնքան պիտի ապականի, որքան նուազած եւ ապականած են անցեալ երկու հազար տարիներու ընթացքին: Արդ՝ մեր մոլորակը պիտի կարենա՞յ վերցնել այսքան սարսափազդու բեռ մը: Ոչ, կը պատասխանեն յառատեսները: Մեր մոլորակը պիտի չկարենայ վերցնել զայն, եթէ միջոցներ ձեռք չառնուին եւ եթէ քաղաքակիրթ կոչուած ընկերութիւնը այս անխուսափելի թափով չարունակէ արտադրել նոյնքան անխղճմտական թափով բազմացող մարդկութեան մը համար: Այսօր աշխարհի վրայ հարիւրաւոր վաճառանիշով ինքնաշարժ կը կառուցուի, ամէն մէկը քանի մը մօտէլով: Տնտեսապէս զարգացած ընկերութիւնները կը հպարտանան հրապարակելով վիճակագրութիւններ, որոնք ցոյց կուտան թէ ամէն չորս, կամ հինգ, կամ տասը հոգիի մէկ ինքնաշարժ կ'իյնայ իրենց մէջ: Կան ընտանիքներ որոնց ամէն մէկ անդամը իր սեփական ինքնաշարժը ունի: Ասոր փոխարէն թերաճ երկիրներու մէջ թերեւս հազար հոգիի մէկ ինքնաշարժ չի վիճակիր: Մէկ կողմէն մինչեւ միւսը, տարբերութիւնը հսկայ է: Արդ՝ այս տարբերութիւնը երեսուն տարի վերջ պիտի մեծնայ աչքառելի համեմատութեամբ մը: Շատ աւելի մեծ պիտի ըլլայ թիւը անոնց որոնք պիտի զրկուին ինքնաշարժ մը ունենալու հաճոյքէն, հակառակ որ ատոր փոխարէն նոյնքան սարսափազդու պիտի ըլլայ ճամբաներու խճողումը, վառելանիւթի սպառումը, օդին ապականումը: Ի՞նչ պէտք է ընել ուրեմն: Ինչպէս որ կ'առաջարկէ մասնագէտ մը, շուտով ազգերը միաձայնութեամբ պէտք է միակ մօտէլ մը ընտրեն ինքնաշարժի իրենց արտադրութիւնը եւ բացի մասնակի պարագաներէ, արգիլեն սեփական ինքնաշարժի գործածութիւնը: Սա արդէն կը նշանակէ «կեցիր» ըսել ճարտարարուեստական զարգացումին, որով այնքան հըպարտ, երջանիկ եւ հարուստ են տնտեսապէս զարգացած երկիրները: Բայց ան պէտք է նշանակէ «կեցիր» ըսել նաեւ յարատեւ կերպով աճող մարդկային բընակչութեան, քանի որ մինչ հարուստը սպառումի տարփայ կ'արտադրէ, աղքատն ալ զաւակ կ'արտադրէ առատօրէն: Մեր օրերու նոր կարգախօսը «կանգ առնել»ուայս հրահանգը պէտք է ըլլայ անհուսալի: Այս է որ կ'առաջարկէ Մէսէչուսէթի Թէքնոլոճիի Ինսթիթիւթի կողմէ պատրաստուած ստուար տեղեկագիր մը, որ այնքան աղմուկ բարձրացուց այս օրերուն եւ այնքան խնդրոյ նիւթ դարձաւ Սթօքհոլմի համագումարին մէջ:

Ռ. ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Մէյ մըն ալ ոտքս «Շանթ Ակումբ»ը պիտի չդնեմ, վճռեց:

Բայց այսչափով ալ չգոհացաւ:

— Անդամակցութենէ պիտի հրաժարիմ, ըսաւ ինքնին:

Այս որոշումը զինքը սփոփեց քիչ մը:

— Անմիջապէս հրաժարականս գրեմ, մտածեց եւ խսկոյն թուղթ գրիչ առնելով մտածումը գործադրեց:

Յետոյ հրաժարագիրը պահարանի մէջ դրաւ, վրան Սուսերեանցի անունը գըրեց, ու գրպանը դնելով դուրս ելաւ:

— Ընկեր Սուսերեանց ինչ պիտի ընէ արդեօք, երբ նամակը կարդայ, կը մտածէր, երկինքէն ինկածի պէս պիտի ըլլայ...

«Շանթ Ակումբ«ը հասնելով նամակը յանձնեց հոն գտնուող մանչու մը եւ հեռացաւ:

Երբ փողոց ելաւ, բոլորովին թեթեւցած զգաց ինքզինքը:

Կարծես կապանքէ մը ազատած էր:

— Հիմա ինքզինքս գտայ... հիմա անկախ մարդ մըն եմ, իմ գլխուս կրնամ մտածել, խորհեցաւ:

Կիրակի օր մըն էր եւ Թաղը սովորականէն աւելի ողեւորեալ կերպարանք մը առած էր: Սրճարանները լեցուն էին ու ամէն մարդ օրուան մեծ դէպքին Առժամեայ Թաղ. Խորհուրդի կազմութեան վրայ կը խօսէր:

Հա՞րկ է ըսել, որ մեծամասնութիւնը գոհ մնացած էր Վարչութեան որոշումէն:

Ուսուցիչը սրճարան մը մտաւ: Իր մուտքը հեղնական ողջոյններով ընդունուեցաւ:

— Աչքդ լո՜յս, գոչեց մէկը:

— Առի՞ք մի հիմա, ըսաւ ուրիշ մը:

— «Շանթ Ակումբ»ը ի՞նչ ջուրի մէջ է, հարցուց երրորդ մը:

Ուսուցիչը մօտեցաւ իրեն խօսք նետողներուն:

— Ես «Շանթ Ակումբ»ին հետ կապակցութիւն չունիմ, ըսաւ:

— Վա՞յ, երբէն ի վեր...

— Հրաժարականս տուած եմ:

— Սուտ կ'ըսես:

— Սուտ ինչո՞ւ պիտի ըսեմ, հրաժարեցայ, ես ալ ատանկ խնդիրներու չպիտի խառնուիմ, պարապ տեղը ժամանակս չեմ ուզեր վատնել ու ասոր անոր ձեռքը գործիք ըլլալ:

— Հիմա՞ խելքդ գլուխդ եկաւ:

— Ուսուցիչ ըսածդ պէտք չէ որ թաղային գործերով զբաղի, կուսակցական ըլլայ, ուսուցիչը այդ տեսակ պայքարներէ վեր մնալու է, անիկա բարձրէն նայելու է ամէն բանի վրայ... Ուսուցչին պաշտօնը վսեմ պաշտօն մըն է:

Ներկաները զարմանքով կը լսէին Պարոն Թորգոմի այս նոր դաւանութիւնը, բայց ինք կը շարունակէր պարզել իր տեսութիւնը ուսուցչի բարձր դերի մասին:

Յետոյ հեռացաւ հոնկէ եւ ուրիշ սրճարան մը մտաւ ու դարձեալ ծանուց «Շանթ Ակումբ»ին անդամակցութենէն հրաժարիլը:

— Բայց քանի որ հեռացած ես անոնցմէ՝ ինչո՞ւ Մարգար էֆ.ի չես մօտենար, թելադրեց մէկը:

— Մօտենամ ի՞նչ բանի համար, հարցուց Թորգոմ:

— Պաշտօնդ պահելու համար:

— Պարկեշտ եւ կարող ուսուցիչ մը միշտ գործ կրնայ գտնել:

Պարոն Թորգոմ այս խօսքերը արտասանելէ ետքը, խրոխտաբար հեռացաւ, բայց քիչ ետքը յիշեց այդ խօսակցութիւնը եւ ինքնիրեն սա խորհրդակցութիւնն ըրաւ.

— Մարդը թերեւս իրաւունք ունի, քանի որ հիմա յարաբերութիւններս խըզած եմ միւսներուն հետ, ի՞նչ արգելք կայ, որ մօտենամ Մարգար էֆ.ի... իրարու հետ անձնական խնդիր մը չենք ունեցած բնաւ, իմ մղած պայքարս լոկ գաղափարական էր: Հիմա որ ամէն բան լմնցաւ, ինչ պէտք ունիմ թշնամական ընթացք մը բռնելու իրեն հանդէպ, Մարգար էֆ.ն ալ շատ շնորհքով մարդ է ան ալ այնքան իրաւունք ունի Թաղ. խորհուրդի ատենապետ ըլլալու, որքան Պօղոս էֆ.ն... գուցէ անկէ աւելի իրաւունք ունի: Պօղոս էֆէնտին ո՞վ է որ... խելացութիւնը խնդիրը անուշ տեղը կապելն է. իմ պաշտօնս այնպէս կը պահանջէ, որ վարժարանէն դուրս ուրիշ բանով չզբաղիմ:

Այս մտածումներով տողորուած էր, երբ փողոցը հանդիպեցաւ Ռափիկ աղային, նախկին Թաղ. Խորհուրդի անդամ:

— Բարեւ վարժապետ, ըսաւ այս վերջինը, ո՞ւր այդպէս:

— Կը պտըտիմ կոր, պատասխանեց Թորգոմ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Մարիամ Տէր – Սահակ – եան, Պ. Արամ Տէր – Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Սիլվաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ռիշար տ'Ամորա, Ճէլիս – պեան, Օսիպեան, Համբարձումեան, Շիրվանեան ընտանիքներ սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուս – նոյն, հօր, մեծ հօր, անէր հօր եւ ազ – գականին՝

ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ – ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 5ին, 68 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ, Յուլիս 7ին, ժամը 15·30ին, Պուլ· Օտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Փօլ Բիօթէ (Լօզան) կը նուիրեն հարիւր ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օզաւ· կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Պօղոս Թաճեանի (Գալիֆորնիա) մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

1971ին Ռոմանի հիւանդանոցը մեռած Մանուկ Ճէլալեան եւ իր ունեցածը ձըգած է իր տանտիրոջ՝ Պ· Պրինէի : Այդ գումարէն Պ· Յ· Վարդանեանի ջանքե – րուն շնորհիւ, Պ· Պրինէ 500 ֆր· տը – րամադրած է հետեւեալ բաշխումով՝ 250 ֆրանք Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկե – ղեցւոյ պայծառութեան (ստանալ «Յա – ռաջ»էն) եւ250 ֆրանք «Յառաջ»ի բար – գաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Սէն Ժերոմի Թաղակա – նութիւնը, Տիկին Աշխէն Վէմեանի մահ– ուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի շնոր– հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները : Պ· Պ· Գեղամ Վէմեան 50 ֆրանք, Պարիկ Գիլխեան 20 (եւ 20 զպրոցին), Արմիկ Յակոբեան, Անդրա– նիկ Նիկողոսեան, Վարդան Պանտիկեան 20ական ֆրանք :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը :

Մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի

Կը նախագահէ

ԸՆԿ· ՅՈՎՀ· ՈՒՋՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ· ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված :

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալապրի դաշտը :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին : Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 23ին Կիրակի օր :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէի կող– մէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»– ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ :

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նաւաստրը կը տօնուի Հ· Յ· Դ· Տէսի– նի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին :

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սան– Թրը Այերէի եռեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ :

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն ա – նակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերու– խում, շամփրուած միս :

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի Հայ հասարակութիւնը անխտիր :

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներ– քնայարկը՝ նոյն յայտագրով :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ԿԱՅԱՆԻ ՕՐ»

BELLEFONTAINE (JURA)

կիրակի, Յուլիս 16, ամբողջ օրը, նաշ տեղւոյն վրայ :

ՀԱՅԿ· ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ԿԱՅԱՆԻ ՏՂՈՑ ԿՈՂՄԷ

Երգ, արտասանութիւն, զանազան խաղեր :

ԼԻՈՆԷՆ օթոքար կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7·30ին, Փլաս Կիշալէն : Արձանագրուիլ Հայոց եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ, կամ Տիկին Մամուրեանի մօտ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Տէր եւ Տիկին Պահա – տուրեան երեսուն ֆր· կը նուիրեն Դըպ– րոցասէրի Տիկնանց վարժարանին Տիկին Մարի Նաշալեանի մահուան քառասուն – քին ի յիշատակ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՃԵԼԻ ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ՄԸ ԴԷՊԻ ՕՎԵՐՆԵՅԸ

Կազմակերպուած Փարիզի Եսաեան Սանուց Միութեան կողմէ

14, 15 16 Յուլիս

Մեկնում 14 Յուլիս, Ուրբաթ առտու, ժամը 7ին Կառ Տիւ Նոռ, Քաֆէ Բիւր – վէօրի առջեւէն, անցնելով Փըթիվիէէն, այցելութիւն հայկական ոճով կառուց– ուած եկեղեցիին, Նիվէռ եւ Վիշի·— ճաշ, ճամբու շարունակութիւն դէպի Քլերմոն – Ֆէրրան, Մոն Տոռ, Մոն Տոռ եւ ժամանում՝ նախատեսուած հանգըս– տաւէտ պանդոկը, Սէն Նեկտերի մօտ, Ընթրիք՝ Օվերնյի յատուկ ճաշերով :

Շաբաթ, 15 Յուլիս·— Այցելութիւն Սէն Նեկտարի հայկական ոճով կառուց– ուած 15րդ դարու եկեղեցին, պտոյտ Փա– վէն լճի ափին, ճաշ, այցելութիւն պատ– մական զանազան վայրերու : Այցելու – թիւն Մոն Տոռի գեղեցկատեսիլ վայրե– րը, ընթրիք :

Կիրակի, 16 Յուլիս·— Նախաճաշէ ետք վերադարձ դէպի Փարիզ, անցնելով գե– ղատեսիլ վայրերէ : Ճամբու ընթացքին ճաշ : Ժամանում Փարիզ՝ ժամը մօտա – ւորապէս 23ի առեններ :

Ճամբու ընթացքին երգ եւ մթնոլորտ՝ եսաեանական :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ ճանա – պարհորդութիւն, նախաճաշ, ճաշ, ընթ– րիք, պանդոկ, ամէն ինչ մէջը, խմիչքէ զատ՝ 185 ֆրանք :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի աճապարել, արձանագրուելով՝ Պ· Ասլանեան, հեռ· 842–08–57, եւ Պ· Խաչատուրեան, հեռ· 770–51–41 :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

«Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 31րդ պատգ· ժողովը պիտի գումարուի, 15 Յուլիս, Շաբաթ օր, Տէսինի մէջ, հայրենակից Ժ· Թո – րոսեանի «Սեւան» սրճարան – ճաշարա– նի սրահը, 35, Ավընիւ Ժան – Ժօրէս, 69 Տէսին : Նկատի ունենալ որ առաջին նիս– տը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9·30ին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապա– տասխան նաեւ ուսումնական պատր– ճան : Կ'աւանդուին պետական և ազ– գային ուսումներ եօթներորդ դասա– րանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանա– գրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը :

Դիմել՝

Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւն – ները սկսած են :

Վարժարանը կը գործադրէ Ֆրանսա – կան երկրորդական վարժարաններու ծը– րագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհինե– րուն հայեցի դաստիարակութիւն :

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ա– մէն օր·

1. Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ·— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր·, 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր· 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր· 7էն պակաս՝ 32 ֆր·

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20 : 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 10 – 31

ԻՐԵՆՑ ՍԵՓԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

Բոլոր անոնք որ ուշացած են արձանագրուիլ, թող դիմեն ուղղակի բանակավայր

Camp des " Haï Arinouche "
La Bastide des Jourdans - Vaucluse

Ա Զ Դ

Մոնմորանսիի եւ Անտիեիի Հանդըստ– եան տուներուն այցելութիւնները ար – տօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (Նահանգապետութեան հրամա– նով) :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ (Կնիք)

ԲԱՑՈՒՄ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանա– գրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT
PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 11 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e)
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.462
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.462

ԿԵՍ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Այս տարուան ալ մենք հաղցուցած թող ըլլանք բոլոր այն Հայերուն՝ որոնք հայրենիքի վերելքին եւ նուաճումներուն հանդէպ իրենց արդար հիացումով... կը թմրին եւ ձեռնթափ կը ղառնան Սփիւռքի մէջ :

Ոչ ոք կրնայ ժխտել այն իրողութիւնը, որ Երեւանէն դէպի իրենց արտասահմանեան բնակավայրերը վերադարձող մեր «մահտեսի»ները «(հանը) ուխտի երթալէ ետք դէպի մայր հայրենիք եւ հաստատելէ վերջ ազգային ու մշակութային արթնութիւնը մեր ժողովուրդի, տուն դարձի ճամբուն վրայ իսկ Սեւէկոն ծերունիին կը հետեւին՝ մտածելու համար.

— «Փառք Տիրոջ, այս օրն ալ տեսանք: Հայրենիքը ոտքի է եւ նուաճումէ նուաճում կ'ընթանայ: Կրնանք այլեւս մեռնիլ՝ անհոգ ու անվիշտ»:

Եթէ իսկական «ողբերգութիւն» մը կայ Սփիւռքի մէջ, անիկա ալ «մեռա՛նք — կորանք»եան պարտուողականութիւնն է : Ու մարդիկ կան Հայաստանի կուսակցական եւ վարչական աթոռներուն վրայ, որոնք ամէն ինչ կ'ընեն խորացնելու համար նահանջական տրամադրութիւնները տարասփիւռ գաղութներու մէջ :

Տարրական կասկած իսկ չունինք այն մասին, որ հայրենարնակ ժողովուրդը հիմնովին տարբեր կարծիք ունի : Ոչ միայն կը հաւատայ սփիւռքեան թեւի ոգեկին ու կենսունակութեան, այլեւ — ինչ որ քննելի եւ լրջօրէն նկատառելի երեւոյթ է մեզի համար — ակնկալութիւններ ունի մեզմէ :

Կը սպասէ, որ իրեն ղլացուած կարգ մը ազատութիւնները ուղեցոյց ու թելադրանք ըլլան Հայկ. Արտասահմանին՝ ընելու կամ փորձելու այն, զոր չեն կըրնար ընել իրենք : Անոնց առաջին գծին վրայ՝ արծարծումը հողային, ազգային եւ քաղաքական մեր իրաւունքներուն, ապա մանաւանդ ընդդիմադիրի ողջադատ եւ ուղղամիտ կեցուածքը՝ Համայնավար Կուսակցութեան կողմէ ի գործ դրուած անարդարութեանց ու գործուած սխալներու հանդէպ :

«Մշակութային Կապի Կոմիտէ»ի պաշտօնաթերթերուն մէջ կծկտած կարգ մը մարդիկ ու Երեւանի գրասենեակներուն մէջ գործող կուսակցական պաշտօնակալներ՝ օգտագործելով ոչ միայն իրենց հըրատարակութիւնները, այլ նաեւ Արտասահմանի «Հայաստանասիրական» շուկայի իրենց արբանեակները, լծուած են Սփիւռքը իր ներքին կազմակերպութեան մէջ թմրութեան մատնելու նոր «Բաղաքականութեան», — իբրեւ թէ Արտասահմանի վրայ ԳՈՐԾՈՒՍԱԼՈՒ երեւութական փայլով մը, սակայն խորքին մէջ զայն ՉԵՌՆԹԱՓՈՒԹԵԱՆ եւ կրաւորականութեան դատապարտելու առաջադրանքով :

Առեն է, կը կարծենք, «ճերմակ»ին հետ նաեւ «սեւ»ը տեսնելու եւ փորձելու ամէն ճիգ՝ որպէսզի հայրենիքով հպարտանալու արդար զգացումը պատճառ չդառնայ Սփիւռքով չհետաքրքրուելու անհեռատեսութեան :

Բնականաբար հիացումը արժանիք չէ տարասփիւռ Հայութեան համար :

Մարդկային հակում է ղինովնալ դեղեցիկ բաներով ,— յափշտակուիլ հայրենի իրականութեան դրական երեւոյթներով. խանդավառուիլ ու հաւատալ թէ այս ընթացքով կարելի է լուսաւորութեամբ նայիլ հայրենիքի ապագային : Սակայն այն րոպէին իսկ, երբ այս զինովութիւնը ենթական կը մղէ... կռնակի՛ վրայ պառկելու եւ խորհելու թէ այլեւս անիմաստ է Արտասահմանը զօրացընելու, պահելու եւ զարգացնելու մասին մտահոգուիլ՝ իր հայրենասիրութիւնը կ'իջնէ կէսի. կը դառնայ կէս հայրենասէրի այն տիպարը, որուն միակ արժանիքը... հիանալու կարողութիւնն է :

Հիմնովին տարբեր են մեր պահանջները, գաղութներու մէջ :

Հայրենիքը սիրող ոեւէ հայ մարդ, եթէ զգացականութեամբ ամլացուցած չէ հողային եւ ազգային իր դատումը, չի կրնար չգիտակցիլ թէ տարասփիւռ մօտ երկու միլիոն Հայերու գոյապահպանումը կը կարօտի գաղութներու կազմակերպումին, իր կրթական եւ մշակութային կեանքի ամրացման, կուսակցական — կազմակերպական հաստատութիւններուն հանդէպ անվերապահ զուրգուրանքի, տնտեսական նոր աղբիւրներու եւ ընկերային • գաստիարակչական ծաւալուն ճիգերու :

Յուսադրիչ է տեսնել, որ տարասփիւռ հայ երիտասարդութիւնը ոչ միայն արթուն է այս տեսակէտով, այլեւ զգայուն՝ դիտել տալու համար ընկըկող եւ նահանջական մարդոց թէ երկու կենսական ճակատներու վրայ պէտք է ամրացնել Հայկական Արտասահմանի իրականութիւնը. — Կազմակերպել ընկերային կեանք եւ քաղաքականացում հայ երիտասարդութեան՝ ազգային իր դատին գծով :

Հայրենիքին սեւեռիլ, կապուիլ հայրենի իրականութեան եւ բեւեռային Ատոմ դառնիլ Հայաստանը մեր կեանքին մէջ՝ ամէն Հայու համար ազգային կենսական պահանջ է. սակայն այդ դաւանանքին համար անտեսել Սփիւռքը եւ անտարբեր մնալ գաղութներու տեղական ստիպողութեանց հանդէպ՝ ինքնասպանութեան համազօր պարտուողականութիւն է :

Այս երկու համոզումներու ներդաշնակութեան մէջ պիտի փնտռենք հայրենասէրի իսկական տիպարը, ու մանաւանդ պիտի պայքարինք ստորադասութեան զգացումին դէմ : Պիտի գիտակցինք, թէ որքան Արեւմտահայութիւնը ու հայրենի հողին վրայ չէ լոկ որ մեր ժողովուրդը արժէքներ կը ծնի եւ մեծղէմքերու բանակ մը ունի : Նոյնքան ու աւելի տարողութեամբ սերունդներ ունինք մենք ներկայիս՝ միջին — արեւելեան թէ արեւմտեան ափերու վրայ. տարրեր՝ որոնց պէտք ունի հայրենիքը :

Մասնաւորաբար Մամուլի կոչումն է կէս հայրենասիրութեան վտանգը մատնանշել, ու ջանալ որ աստիճանաբար նըկատելի դարձող նահանջականութեան հակումը արմատախիլ դառնայ մեր գաղութներուն մէջ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԾՐԱԳԻՐԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ

Ընկերվարականներու Ազգ. Համագումարը տեղի ունեցաւ Կիրակի օր, Ակըրֆիւլթէօրի սրահը, ղռնփակ եւ հոն վաւերացուեցաւ , ինչպէս կ'ակնկալուէր համայնավարներու հետ կնքուած համաձայնագիրը : Փոթորիկը հեռու չէր սակայն պայթելէ եթէ «խմաստուններու կոմիտէ» մը չյաջողէր միջին ճամբայ դտնել:

Միթերան իր պաշտօնն իսկ խնդրոյ առարկայ ըրաւ, ձեռք ձգելու համար ի վերջոյ 49 Արմատականներու եւ Մէնտէս Ֆրանսի կուսակցական հովանաւորութիւնը ընտրութիւններուն համար : Արդարեւ ընկերվարականները համաձայնած էին նախապէս արմատական փոքրամասնութեան հետ (Մորիս Ֆօռ , Պիյէր Ֆայր) : Ըստ այս համաձայնութեան փոքրամասնութեան պատկանող 49 արմատական ընկերվարական հովանաւորութիւնը կը ստանար ընտրութեանց Ա. շրջանին: Նոյն հովանաւորութիւնը կը ստանայ նաեւ Մէնտէս — Ֆրանս որ կը ներկայանայ Կրընոպլը : Նիստը բաւական աղմկալի եղած է եւ կուսակցութեան ձախ թեւը (որու շնորհիւ Միթերան մեծամասնութիւն կը ստանայ) մինչեւ խզում պատրաստ էր երթալու , տըրուած ըլլալով որ այլեւս իր ճակատագրին «ձգած» էր Միթերանը : Ընդհանրապէս առարկութիւնն այն էր թէ այն շրջաններուն մէջ ուր պիտի ներկայանային այս 49 արմատականները ընկերվարական պիտակի տակ, լաւ շրջաններ էին ընկերվարականներուն համար : Բայց Միթերան տեղի չտուաւ եւ իր դիրքը բացատրած է ժողովէն առաջ, մամուլի թղթակիցներուն եւ չեշտած .— «Սխալուեցայ ըսել որ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը եւ մանաւանդ՝ ես, խնդրոյ առարկայ կ'ընէինք մեր պատասխանատուութիւնները մեր կուսակցութեան «բացուելու» ընդհանուր ռազմավարութեան առթիւ : Ձէի ընդուներ որ պաշտօնս երկվայրկեան մը իսկ երկարի եթէ այդ քաղաքականութիւնը մերժուէր : Բայց արդիւնքը քըննելով, իրաւունք չունինք դժգոհելու» :

Ցիշենք որ համայնավարներու հետ համաձայնութիւնը վաւերացուած է գրեթէ միաձայնութեամբ : Դէմ եղած է Մաքս Լըժէօն, որ համոզուած հակահամայնավար է :

×

1200 պատգամաւորներ հաւաքուած էին նոյն ատեն Միւթիւալիթէի սրահը , վաւերացնելու համար ընկերվարականներու հետ եղած կարգադրութիւնը : Աւելորդ է ըսել թէ բացարձակ միաձայնութեամբ վաւերացուեցաւ փոխ — քարտուղար Ժորժ Մառշէի տեղեկագիրը : Ոմանք յատկանշական կը նկատեն որ Ժորժ Մառշէ չեշտած ըլլայ իր տեղեկագրին մէջ թէ «ազգայնացումները շատ փոքրաթիւ հաստատութեանց պիտի վերաբերին » :

Մառշէ նաեւ ծանրօրէն յարձակած է կառավարութեան, Հանրապետութեան նախագահին եւ Սերվան — Շրայպէրի վըրայ, աջակողմեան նկատելով այս վերջինը :

ՄԵՐՁ- ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՐՑԵՐԸ

Սուրիոյ նախագահին Մոսկուա այցելութիւնը յաջողութեամբ պսակուած է յատկապէս Սուրիացիներուն համար : Զօր. Ասատ, Սուրիոյ նախագահը, ինչպէս գրած էինք, եռօրեայ խօսակցութիւններ ունեցած էր խորհրդային վարիչներու հետ :

Միացեալ զեկոյցը կը շեշտէ առաջին առթիւ, թէ երկու կողմերը համաձայնած են այն կէտերուն շուրջ, որոնք կը ձըգտին «զօրացնել Սուրիոյ զինուորական ուժը» : Դամասկոս երկար ժամանակէ ի վեր կը պահանջէր Մոսկուայէ, որ աւելի լայն ծաւալ տայ զէնքերու առաքումի գործին, յատկապէս յարձակողական ընոյթի զէնքերու մարզին մէջ :

Զեկոյցը շեշտելէ ետք հոս, թէ գործակցութեան պիտի տրուի երկու երկիրներու համագործակցութեան բոլոր ճակատներու վրայ, խօսիլ կը դատապարտէ Իսրայէլի «յարձակողական քաղաքականութիւնը՝ «Մ. Նահանգներու քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական յարաճուն օժանդակութեամբ» :

Դամասկոս մասնաւորապէս գոհ է, որ Մոսկուա կը հաստատէ իր տրամադրութիւնը զօրավիգ կենալու «պաղեստինեան դիմադրական շարժումին» : Վերջապէս ուրիշ կէտ մըն ալ լիովին կը գոհացնէ զանոնք : Արդարեւ միացեալ զեկոյցին մէջ ոչ մէկ խօսք կայ Ապահովութեան Խորհուրդի 242րդ որոշումին (արաբ հողերու պարպում Իսրայէլի կողմէ) եւ Եարինկի առաքելութեան շուրջ : Արդարեւ, Դամասկոս միշտ անիմաստ գտած է թէ՝ Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումը եւ թէ Եարինկի առաքելութիւնը , դտնելով թէ միայն պատերազմի միջոցաւ կարելի է լուծել Մերձ. Արեւելքի հարցը : Մոսկուա, ընդհակառակն, քաղաքական կարգադրութեան ջատագով եղած է ցարդ :

× Պէյրութի մէջ սպաննուեցաւ Ղասան Քանաֆի, կարեւոր պատասխանատուներէն՝ Պաղեստինի ազատագրութեան ժողովրդային ճակատի : Քանաֆի սպաննուեցաւ, երբ իր ինքնաշարժը պայթեցաւ : Կրնայ զոհ գացած ըլլալ ներքին պայքարներու կամ՝ իսրայէլեան եւ կամ յորդանանեան գաղտնի սպասարկութիւններու հաշուեյարդարներու :

× Պոլսոյ մէջ 61 տարեկանին մեռաւ Յորդանանի նախկին թագաւորը՝ Թալալ Իպն Ապտուլլահ, հայրը Հիւսէյն թագաւորի : Գահ բարձրացած էր 1951ին, սակայն տարի մը ետք գահընկէց եղած էր յորդանանեան խորհրդարանի կողմէ, որովհետեւ մտային խանգարումի նշաններ ցոյց տուած էր :

× Պէյրութի «Ալ Նահար» թերթին համաձայն «Եգիպտոսի ներքին կացութիւնը ծանր է» : Ըստ թերթին զինուորականներ անհամբերութիւն ցոյց կուտան նախագահին քաղաքականութեան հանդէպ : Խլրտումները օդային ուժերու մէջ ըմբոստութեան աստիճանին հասած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի ունենան հաւանաբար Դեկտեմբեր 3ին : Ծանօթ է որ ասոնց թըղթակցը որոշուեցաւ փոխել եւ ընտրութիւնները կատարել նախատեսուածէն շատ առաջ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ Թոսքանա կ'երթայ Յուլիս 27ին եւ 28ին : Հանդիպում պիտի ունենայ նախագահ Լէոնէի եւ վարչապետ՝ Անտրէոթթիի հետ, պատրաստելու համար եւրոպական վեհաժողովը :

ԾՈՒՂՐՈՒԴԻ ՄԱԳԱՂԱԹԸ

Թամար Թագուհու քաղաք – քարանձաւի՝ Վարձիայի մթին լաբիրինթոսից դուրս եկանք, եւ լոյսը նորից ձորով մեկ յորդեց: Քիչ հեռւում, կիրճն ի վար ծնկել էր: Թաթուլ իշխանի Թմուկ բերդը: Պատմական Ջաւախքը ձգւում էր իր կանգուն եւ յուշարձաններով: Ախալցխայի շրջանային թերթի խմբագիր տեղակալ Յակոբ Կթոյեանը մի անակնկալ էր պահել.

— Իսկ Ծուղրուղի մագաղաթի մասին լսե՞լ էք:

Ինքնաշարժը ղեկուեց դէպի սարերի ծերպերին թիկնած գիւղը: Ախալցխայից երկարող վեց քիլոմեթր ճամբան ոլորուեց ու կանգ առաւ կոլտնտեսութեան գրասենեակի առաջ: Նախագահ Լեւոն Կարապետեան հին ծանօթի մտերմութեամբ ժպտաց.

— Մագաղաթի համար էք եկել, երեւի... Ամէն օր խումբ – խումբ գալիս են:

—Զօրաւոր մագաղաթ է...

— Տասը տարի առաջ մեր հայրենակիցը՝ Փրոֆ. Կարօ Ղափատարեան, եկաւ, թէ պիտի Երեւան տանեմ: Գիւղը ոտքի կանգնեց. «Թէ Ծուղրուղն էլ տանէք, համաձայն ենք: Հարիւր յիսուն տարի պահել ենք ...»:

Գիւղի հրապարակում հաւաքուած երեխաներն աղմուկ – աղաղակով յառաջ ընկան, եւ մենք կանգ առանք ցանկապատի մօտ:

— Հրէ՛ն, Նազարէթ պապը պատշգամբում թազպէհ է գցում, ցոյց է տալիս մի փոքրիկ:

Աղուէսի մորթի վրայ նստել են պապը ու տատը: Մարիամ տատի աչքերը չաղուել են, Նազարէթ պապը դեռ կանգուն է.

— Ասում էք՝ Երեւանի՞ց էք, հա՞, ինչ կայ – չկայ...

Ձեռքը գրպանն է տանում, հանում բանալին: Բարձրանում ենք վերնայարկ: Փոքրիկ, փայտեայ պահարանի մէջ, շագանակագոյն տափում, խնամքով դրուած է մագաղաթը:

— Հայոց հնագոյն ձեռագրերից մէկն է, ասում է ախալցխացի ընկերս՝ Մ. Մարգարեանց:

Արծաթեայ կազմով աւետարանի առաջին մագաղաթեայ թերթիկների ծայրերն այրեր են, մաշել: Վերջում կցուած յիշատակարանի թերթիկի անկիւնում կարդում ենք. «ՆԻԳ թուականութեանս Հայոց գրեցի զսուրբ զաւետարանս ես Յովհաննէս ծառայս ...»:

— ՆԻԳ, այսինքն՝ 974 թուական, շուրջ հազար տարի, զարմանքով շուռ եմ տալիս մագաղաթի թերթերը:

Իսկ Նազարէթ պապն սկսում է հազար անգամ կրկնուած պատմութիւնը.

— Պապիս պապիս պապիս պապը...

Ինչպէս Հայոց շատ հնագոյն ձեռագրերի, այնպէս էլ Ծուղրուղի մագաղաթի մասին աւանդութիւններ են հիւսուել, որ եկել, հասել են Նազարէթ պապին ...

— Պապիս պապիս պապիս պապը այս մագաղաթը եօթը տարի թշնամիներից պահել է լճի յատակում, յետոյ պապիս պապիս պապը, երբ Ախալցխայի Հայերը հարիւր քառասուն տարի առաջ գաղթել են Էրզրումից, Կարապետ Եպս.ի գլխաւորութեամբ, այս մագաղաթը բերել է Ծուղրուղ: Յետոյ, 1919ին, երբ Թուրքերը հասան Ախալցխա, ականջներըն ընկաւ, թէ մեր օճախում զօրաւոր գիրք են պահում: Եկան, դրան վրայ կքան: Երդիկից մտայ, ամբարից գիրքը հանեցի, գցեցի պարկի մէջ: Հենց էդ ժամանակ դուռը կոտրեցին, ներս լցուեցին: Ամբարից ծածուկ ելայ, խառնուեցի ժողովրդին:

— Էսպիսի՛ բաներ, հազար անգամ կրկնուած պատմութեան վերջարանն է կնքում Նազարէթ պապը ...

Աւանդութեան մէջ մի ճշմարիտ եւ լուսաւոր շող կայ, որ Հայոց մագաղաթների շուրջը հիւսուած հաւանական եւ անհաւանական պատմութիւնների զարկերակն է: Ժողովուրդը կեանքի գնով պահպանել է իր հոգեւոր գանձերը: Իսկ Նազարէթ պապի սերունդը բացառութիւն չի կազմում:

Նազարէթ պապը թազպէհի հատիկներըն էր շուռ տալիս, հետն էլ՝ երազում.

— Արմենիս թոռը մեծանայ, գրաբարից գլուխ հանի, մագաղաթը կը կարդայ:

Հողագործ Նազարէթը «20 թուից դէսը» այս լեռնոտ հողից հաց է քամել, կալում ցորենի դեզեր է կանգնեցրել, թիկունք եղել Ծուղրուղին: Հիմա նրա զաւակները, թոռներն ու ծոռներն են շարունակում պապի աւանդութիւնները: Պատից կախուած լուսանկարն էլ սրտի վէրք է մնացել.

— Արմենակս կռիւ գնաց, ետ չդարձաւ, Արմէնս ետ եկաւ, հիմա խօսանում է:

Պապին ու տատին լուսանկարում ենք մագաղաթի հետ: Ու այդպէս էլ նրանք մնում են մեր յիշողութեան մէջ:

Երեւանում գնում ենք «Ծուղրուղի մագաղաթի հետքերով», զրուցում գիտնականների հետ:

Փրոֆ. Կարօ Ղաֆատարեան.— Մեր գիւղի մագաղաթն իսկապէս հազուագիւտ ձեռագիր է: Մեր առայժմ յայտնի ամենահին ձեռագիրը Լազարեան ճեմարանում պահպանուած աւետարան է (887), որ մանրանկարներ չունի: Մանրանկարներով զարդարուած հնագոյն (906) ձեռագիրը Մլքէ թագուհու աւետարանն է, որ պահպանուել է Մխիթարեանների մօտ: Ծուղրուղինը գրուել է դրանից 67 տարի անց: Եթէ ուշադիր էք նայել, նկատած կը լինէք, որ մագաղաթի մանրանկարները շատ կոպիտ են: Դէմքերը զուրկ են արտայայտականութիւնից, հագուստները դժուար է զանազանել: Երեւում է, նկարազարդողն արուեստին քաջատեղեակ չի եղել:

Ակադ. Լեւոն Խաչիկեան.— Ծուղրուղի մագաղաթի վերջին հանգրուանը, ի հարկէ, Մատենադարանն է: Այդպիսի հազուագիւտ ձեռագիրը պէտք է տեղ գտնի մեր գրապահոցում: Մագաղաթը եւ մանրանկարչական, եւ հնագիտական տեսակէտից կարեւոր արժէք ունի: Այդ արժէքը բարձր է նաեւ նրանով, որ նրա գրութեան ճիշտ թուականը յայտնի է: Ծուղրուղի ձեռագրի մասին առաջին գրաւոր հաղորդումները երեւացել են անցեալ դարավերջին, «Արարատ» եւ «Շողակաթ» ամսագրերում:

Թերթում եմ «Արարատ»ի 1898 թուականի ԺԱ., ԺԲ. համարները: Գարեգին Յովսէփեան կաթողիկոս ծանօթացրում է. «Աւետարանը Հայոց հնագոյն ձեռագրերից մէկն է, գրուած մագաղաթի վրայ, մեծ մասը՝ Մեսրոպեան գլխագրով եւ խոշոր երկաթագրով: Մնացած մասի գրերն աւելի ուղղագիծ են, միջին մեսրոպեան մեծ գրերով: Յամենայն հաւանականութեամբ երկրորդ գրչութիւնը յետոյ է աւելացուել, նորոգելու ժամանակ, եւ այն ուրիշ մատեանի մաս է եղել »:

«Շողակաթ» ամսագրի 1913 թուականին լոյս տեսած առաջին գրքի «Ներդիր տախտակներում» ներկայացուած են ձեռագրի մի քանի թերթիկներ:

Ծուղրուղի մագաղաթը կարօտ է ուշադիր քննութեան: Եւ, ի հարկէ, նրա վերջին հանգրուանը Երեւանի Մատենադարանն է:

Լ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի հայ գաղութը տարուայ երկրորդ եռամսեակին գործունէութեան բեղուն շրջան մը բոլորեց: Այդ ժամանակամիջոցին գաղութիս անդամներուն, առիթներ ընծայուեցան միասին ըլլալու, մտածելու, մշակելու եւ դասաւորելու յառաջիկայ տարիներու աշխատանքի ծրագիրներն ու կարիքները: Տեղական թերթերը անգամ մը եւս, լայն սիւնակներ յատկացուցին հայկական գաղութի գործունէութեանց, որոնց շնորհիւ սէրն ու հետաքրքրութիւնը երիտասարդութեան մօտ դէպի հայկականութիւն աւաւել կերպով շեշտուեցաւ: Շնորհակալութիւն թերթերու պատասխանատուներուն եւ անոնց մէջ գրող հայորդիներուն:

ՄԱՅԻՍ 4.— Հինգշաբթի երեկոյ: Մօտ 250 անձեր ֆրանսացի եւ հայ, հաւաքուած Փալէ տը Գոնկրէյի շքեղ սրահներէն մէկուն մէջ, հրաւէրովը Ազգ. վարչութեան եւ Պ. Նափոլէոն Պուլլուքեանի, փութացած են շնորհաւորել Լիոնի քաղաքապետ Պ. Լուի Փրատէլը, որ այդ օր, պիտի ստանար Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի առաջին կարգի շքանշան, ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեանի:

Պատուոյ հիւրերու կարգին կը գտնուէին Պ. քաղաքապետը, երեսփոխաններ, ծերակուտականներ եւ այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ:

Հանդիսութեան բացումը կատարեց քաղաքապետի մտերիմ բարեկամ եւ օրուան կնքահայր Պ. Ն. Պուլլուքեան, որու խօսքէն ետք կարդացուեցաւ Վազգէն Ա.ի կոնդակը, ուղղուած Պ. քաղաքապետին, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Կոնդակի ընթերցումէն եւ թարգմանութենէն ետք, Սերովբէ Արքեպս. քանի մը պատշաճ խօսքերէ ետք, Հայրապետի անունով Լուսաւորչի շքանշանը զետեղեց Պ. քաղաքապետի կրծքին, որ իր կարգին ճառ մը արտասանեց յայտնելով իր ջերմ շնորհակալութիւնները կաթողիկոսին, իր բարձր ուշադրութեան համար եւ ապա գրուատելով հայ գաղութի անդամներու ջանասիրութիւնն ու նախաձեռնութեան ոգին, որ անկասկած [illegible] բարիք մը եւ նպաստ մը բերած է Լիոն քաղաքի համար: Փոխանակուած ճառերէն ետք եղան շնորհաւորութիւններ եւ ապա հիւրասիրութիւն: Տիրող մտերմիկ կապը անգամ մը եւս ամրացուց պատասխանատու անձնաւորութիւններու եւ հայ գաղութի անդամներուն միջեւ:

ՄԱՅԻՍ 14.— Դպրոցական հանդէս, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ: Ծնողքներ եւ կրթասէր հասարակութիւն մը, հաճոյքով ունկնդրեց փունջ մը երգեր եւ արտասանութիւններ վարժարանիս աշակերտութեան կողմէ: Շնորհիւ վարժուհիներու թափած ճիգերուն, աշակերտութիւնը յաջողած էր ըմբռնել, ապրիլ եւ փոխանցել ներկաներուն հայ գրականութեան ոսկի գոհարները եւ մեկնել հայ երգի ու պարի գեղեցիկ նմոյշները: Սրահին մէջ գտնուող հասարակութիւնը անգամ մը եւս ապրեցաւ, իր պատմութեան վերջին դարաշրջանը: Մեր ժողովուրդի հսկաները անգամ մը եւս տողանցեցին մեր մտքերուն դիմաց: Ով չյու-

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

Անոնք երբ անցան Գանգէսը, ուրկէ Պուտտան ալ անցած էր, իրենց առջեւ տարածուեցաւ, անծայրածիր որդաստանները (բրինձի դաշտ) Հիմալայայի ամբողջ երկայնքին:

Զանոնք առաջնորդող անձը, թէեւ հնդիկ մուրացիկներու յատուկ դեղին զգեստ մը կը կրէր, սակայն պարզ առաջնորդ մը չէր, այլ պուտտայական աբեղա մը, Պի – Քու:

«Ազօքայի կոթողը հոն է, մենք Լիմպինի, ենք, ըսաւ: «Անուանի պարտէզներէն թզենի մըն է մնացեր միայն»: Հոս է, այս ծառի նման ծառի մը տակ, թերեւս ալ ասիկա, ուր Մայա Թագուհին կանգ առաւ լիալուսնի գիշերով եւ աշխարհ բերաւ այն տղան որ օր մը ինքզինքը Պուտտա պիտի կոչէր»:

* * *

Երջանիկ իշխանը

Պուտտայի ծնունդէն տասը ամիս առաջ, Քափիլավաստուի պալատան մէջ թագուհին տեսիլք մը ունեցաւ.— Փոքր սպիտակ փիղ մը եկաւ ու իր կողին մէջ խրեցաւ: Քափիլավաստուն Սաքուաւի թագաւորութեան մայրաքաղաքն է, այժմու Նեփալի. սահմանագլխին պետութիւն մը, հնդկական Հիմալայայի զառիթափին:

« Երեք պալատ ունէինք» կ՚ըսէ Պուտտան, «Մին ցուրտ եղանակի համար, միւսը տաք՝ իսկ երրորդը անձրեւային եղանակի՝ Ամառնային պալատը Լիմպինի պարտէզներուն մէջն էր »:

Հնդկական աւանդները կը պատմեն թէ, ի տես նորածինին, Ասիթա ճգնաւորը իջաւ Հիմալայայէն ու ըսաւ թագաւորին թէ՝ իր որդին պիտի չթագաւորէ այլ սուրբ մը պիտի ըլլայ:

Որպէսզի այս գուշակութիւնը չիրականանայ, Սիտտ Հօտեւանա թագաւորը իր ժառանգորդէն այս ճակատագիրը հեռացնելու նպատակով անոր տուաւ Սիտտհարդհա անունը, որմէ յետոյ պիտի կոչուէր Սիտտհարդհա Կօթմա:

Տղուն ծնունդէն քանի մը օր վերջը մայրը մեռաւ. «Ուրախութենէն, կ՚ըսեն հին բնագրերը, որովհետեւ Ան գիտէր թէ իր այս անբիծ որդին օր մը երանելի սուրբը, Պուտտան պիտի ըլլար: Յիսուսի ծնունդէն վեց հարիւր տարի առաջ, ասիկա արդէն անարատ յղութիւնն իսկ է:

Թագուհիին քոյրը, Մահա – Բաժափաթի իշխանուհին ստանձնեց տղուն հոգը: Անմխիթար թագաւորը ամուսնացաւ անոր հետ, առաւելապէս երախտագիտութենէ մղուած քան թէ սիրոյ զգացումէ:

Սիտտհօդհանայի միակ սէրը իր զաւակըն էր: Ասիթա ճգնաւորին գուշակութիւնը չիրականանալու եւ տղուն կրօնական կոչումը չհաստատուելու համար, իր զաւկէն հեռացուց, Պրահմանական Վիտան (Գիտութեանց Գիտութիւնը), ուսուցանող բոլոր քահանաները եւ ամենափոքր տարիքէն անոր ներշնչեց հաճոյքի եւ ճոխութեան սէրն ու ճաշակը:

Որպէսզի թշուառութեան, տգեղութեան եւ տառապանքի տեսարանները չմթագնին իր որդւոյն հոգին, այս երեք պալատներէն ներս, մուտքը արգոնուած էր երիտասարդ, գեղեցիկ եւ երջանիկ պատանիներուն, որոնք կրնային միայն մօտենալ Սիտտհարդհա իշխանին, որ կ՚ապրէր «Մշտատեւ առաւօտ» կոչուող պալատներուն մէջ:

Դեռ շատ երիտասարդ, զայն ամուսնացուցին իշխանուհի Կօբա – Եազօդհառայի հետ, որուն գեղեցկութեան քով կը նսեմանային բոլոր Հնդկաց թագուհիները: Պուտտան ինքն ալ շատ գեղեցիկ էր, զմայլելի պատանի մը՝ նրբամարմին, գրեթէ կանացի շնորհով:

Սիտտհարդհա իշխանը ծանօթ էր միայն կանանոցի հաճոյքներուն: Ան երբեք չէր հեռանար իր պալատներէն, ուր իր թագաւոր հայրը, անդադար կը փոխէր նուագածուներ, երգիչներու եւ պարուհիներու խումբերը:

Այսպէս կ՚ապրէր ապագայ Պուտտան, երբ տարօրինակ դէպք մը պատահեցաւ: Օր մը, Լիմպինի պարտէզներու մէջ շրջագայելու ատեն տեսաւ գիւղացիները, որոնք բրինձի արտը կը հերկէին, յանկարծ նկատեց ճեղքուած թարմ խոտ մը, որուն մէջ փակուած միջատներն ու իրենց ձուերը ճզմուեցան խոփէն, իշխանը այնպիսի խոր ցաւ մը զգաց, կարծես իր ընտանիքի ջարդին ականատես եղած ըլլար:

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

(2 – Շար.)

ունցաւ, երբ Ֆրանսայի մէջ հասակ նետած պատանիները չրթներէն լսեց Ալիշանի ու Գամառ Քաթիպայի երգի վերածուած բանաստեղծութիւնները :

Արուեստագէտ սերունդի դոյզ ներկայացուցիչները Սիամանթոյի եւ Վարուժանի գողտրիկ ներբողները եւ ժամանակակից գրականութեան տիտաններու Զարենցի եւ Սեւակի հայրենաշունչ կտորները : Այդ երջանիկ պահուն, քանի մը բարեկամներու հետ միասին ուխտեցինք առաւել եռանդով ծառայել հայ գիրին ու գրականութեան եւ դառնալ անոր սպասաւորները, տարածելով զայն բոլոր խաւերուն մէջ, հայ գաղութի յաւերժութեան ի խնդիր :

ՅՈՒՆԻՍ 18.— Դաշտահանդէս : Ազգ. վարչութեան հրաւէրով, խումբ մը երիտասարդներ իրենց ազնիւ տիկիններու հետ միասին, ամսուան մը աշխատանքէ ետք, կազմակերպեցին այն դաշտահանդէսը, որը աւելի քան հազար անձեր հաւաքեց Սէն – Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ : Սեղանները լեցուած էին արեւելեան աղանդերներով եւ խորովածներով : Սեղաններու շուրջ նստողներ սրտբացօրէն կ'արտայայտուէին անցեալի եւ ներկայի մասին : Հոգեկան սիրալիր կապեր վերստեղծելու ցանկութիւնը զգալի էր : Ճիշդ է թէ շատեր այսօր, աւելի հանգստաւէտ պայմաններու տակ կ'ապրին, սակայն քիչեր հոգեպէս գոհ են իրենց վիճակէն : Մարդիկ կլանուած անձնասիրութեամբ եւ նիւթապաշտութեամբ, անտեսած են արեւելեան ժողովուրդներու յատուկ հիւրասիրութիւնն ու մարդասիրութիւնը, առանց անդրադառնալու որ, իրենք հոգեկան եւ ֆիզիքական կառուցուածքով արեւելցի են : Օր մը բնութեան ազատ մթնոլորտին մէջ ապրիլ, բաժնել սօրեան ուրիշներու հետ, իր ցաւերովն ու ուրախութիւններով, կ'արթնցնէ մարդոց մտքերուն մէջ անկասկած, պարզ եւ ոչ բարդ եւ կեղծ կեանք մը վարելու իղձը : Մեր ազգային իրականութեան մէջ ամէն ժամանակէ աւելի, կարիքն ունինք այսօր համախմբուելու – համախմբելու նպատակաւ ճամբայ ելլենք եւ այդ կէտի մէջն իսկ կը կայանայ մեր շահն ու յաղթանակը : Ժամանակին ամէն անձ, որ հայ ծնողքէ կը ծնէր բնական կերպով ինքզինք հայ կը նկատէր եւ առաւել կամ նուազ չափով գործօն մասնակցութիւն կը բերէր հայկական կեանքէ ներս : Շատ քիչեր ուծացման ճամբան կը բռնէին, իսկ այսօր ճիշդ հակառակ պատկերն է որ կը տիրէ : Սրահներու մէջ կատարուած ազգային տօնակատարութիւնները եւ գեղարուեստական բնոյթ կրող հանդիսութիւնները, գժբախտաբար տեղ չեն գրաւեր գաղափարական ըմբռնումներէ զուրկ մարդոց մտքերուն մէջ, ուստի ղեկավարներուն կը մնայ օգտուիլ համախումբ բազմութիւններէն եւ առանց ճանճրոյթ պատճառելու հասարակութեան, առաւելագոյն եղանակաւ ազգային ոգի ջամբել ներկաներուն : Սէն – Մօրիսի դաշտահանդէսի կազմակերպիչները մեր անհուն գնահատանքին եւ սիրոյն առարկայ են, իրենց այդ խաղցած դերին համար :

Արձակուրդներու նախօրեակին, տեղի ունեցաւ մեր վերջին հաւաքոյթը, ի պատիւ Պ. Նափոլէոն Պուլլուքեանի եւ իր ազնուափայլ տիկնոջ :

Ինչո՞ւ այդ պատուասիրութիւնը եւ յարգանքը :

Քանի մը ամիս առաջ, ֆրանսական կառավարութեան կողմէ, Պ. Նափոլէոն Պուլլուքեան Ասպետաց կարգի առաջին շքանշանին կ'արժանանար, իր մատուցած ծառայութիւններուն համար : Այդ լուրը հպարտութեամբ լեցուցած էր Լիոնի Հայերու սրտերը :

Գաղութիս անդամները գնահատած են Պ. Նափոլէոնի մէջ համեստութիւնն ու անշահախնդրութիւնը : Հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին ան երբեք չի մոռնար իրեն ծնունդ տուած ազգը : Իր դռները միշտ բաց են կազմակերպութիւններու եւ անհատներու առջեւ : Տեղացի Լիոնցին, որ առհասարակ վերապահ վերաբերմունք ունի օտարականներու նկատմամբ Պ. Նափոլէոնի եւ իրեն նմաններու ստեղծած բարեկամութեանց պատճառաւ, յաջողած են որոշ ջերմ եւ սիրալիր կապեր ստեղծել հայ եւ տեղացի տարրերու միջեւ : Ինչ որ կազմակերպութիւններ չեն յաջողիր ընել, երբեմն անհատներ յաջողութեամբ կը կատարեն : Այդ անհատներէն մին է Պ. Նափոլէոն եւ գործնականօրէն ապացոյցը տուած է, երբ Փալէ – Տիվէրի սրահին մէջ, 750 բարձրաստիճան անձերու ներկայութեամբ նահատակ եւ անիրաւուած ժողովուրդի մը փառաւոր պատմութիւնը ըրաւ, Ապրիլին, շքանշանի ստացման օրն իսկ :

Խորապէս գիտակից իր ծագումին եւ որոշ կեցուածք մը ցոյց տուող պատուական հայորդիին նկատմամբ, տեղւոյս Ազգ. Միութեան վարչութիւնը, չէր կրնար անտարբեր վերաբերմունք ցոյց տալ, ուստի Կիրակի, 2 Յուլիսը, ամբողջութեամբ նուիրուած էր Պ. Նափոլէոն Պուլլուքեանի :

Առաւօտուն Սուրբ Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն կատարուեցաւ Պուլլուքեան գերդաստանի ննջեցեալներու հոգիներու հանգստեան համար, ապա գինեձօն Ազգ. Տան սրահին մէջ, որուն մուտքը ազատ էր : Ժամը 13·30ին, 125 հոգիներու ներկայութեամբ Շալէ տը Բարքի շքեղ սրահներէն մէկուն մէջ, տեղի ունեցաւ մտերմիկ ճաշ մը, համեմուած գեղարուեստական յանպատրաստից յայտագրով մը :

Սեղանապետութիւնը կը վարէր Պ. Ժօրժ Մաս, խօսք առին նախագահ Պ. Սարեան, հոգեւոր հովիւ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան, Պ. Պ. Պահատուրեան, Ճնկարեան, Մխքճեան եւ Օպողեան, որոնց պատասխանեց Պ. Նափոլէոն Պուլլուքեան : Մեներգներ, խմբերգներ եւ արտասանութիւններ եւս տեղի ունեցան, որոնք խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին ներկաներուն մէջ :

Այժմ գաղութի անդամներուն համար արձակուրդներու շրջան է : Կը հաւատանք եւ կը յուսանք, որ յառաջիկայ Սեպտեմբերէն սկսեալ նոր եռանդով եւ խանդավառ սրտով վարչութեան նորընտիր անդամները աշխատանքի լծուին եւ ապահովեն տեղւոյն հայկական բոլոր կազմակերպութիւններու եւ սրտցաւ ազգայիններու գործակցութիւնն ու բարոյական եւ նիւթական նպաստը, որպէսզի իրականան բոլոր այն երազները եւ գործի վերածուին այն ծրագիրները, որոնց իրականացումովը, կարելի պիտի ըլլայ գոյութեան յաւերժացումը Լիոնի հայ գաղութին :

ԼԻՈՆՑԻ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

Ամերիկահայ ամէնօրեայ վարժարաններու շուրջ խորհրդաժողով մը տեղի ունեցած է երկրորդ անգամ ըլլալով Յունիս 10, 11 եւ 12 : Խորհրդաժողովը, որ գումարուած է Տիթրոյթի մէջ, Հ. Բ. Ը. Մ.եան «Արարատ» ճամբարը, կազմակերպուած է հայ կրթական հիմնարկութեան կողմէ :

Խորհրդաժողովին մասնակցած են հետեւեալ դպրոցներու եւ կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները.— Հ. Բ. Ը. Մ., Հ. Օ. Մ., Հայ Կրթական հիմնարկութիւն, «Ֆերահեան» երկրորդական վարժարան, Հայ Քոյրերու վարժարան, «Մեսրոպեան » նախակրթարան եւ երկրորդական վարժարան, «Ալեք Մանուկեան» վարժարան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ուաթըրթաունի վարժարան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մոնթրէալի վարժարան, Հօլիվուտի ամէնօրեայ վարժարան :

Տեղեկագիրներէն երեւան եկած է, որ ամերիկահայ ամէնօրեայ վարժարանները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն այժմ .

« Մեսրոպեան » նախակրթարան եւ երկրորդական վարժարան՝ 330 աշակերտ, պիւտճէ՝ 185 հազար տոլար, Հոլիվուտի ամէնօրեայ վարժարան՝ 150 աշակերտ, պիւտճէ՝ վաթսուն հազար տոլար, Հայ Քոյրերու վարժարան՝ 115 աշակերտ, պիւտճէ՝ 85 հազար տոլար, «Ֆերահեան» երկրորդական վարժարան՝ 110 աշակերտ, պիւտճէ՝ 85 հազար տոլար, «Ալեք Մանուկեան» վարժարան՝ 90 աշակերտ, պիւտճէ՝ 150 հազար տոլար, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մոնթրէալի վարժարան՝ 45 աշակերտ, պիւտճէ՝ 35 հազար տոլար, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ուաթըրթաունի վարժարան՝ 38 աշակերտ, պիւտճէ՝ 22 հազար տոլար : Գումար՝ 878 աշակերտ, 622·500 տոլար :

Համեմատելով անցեալ տարուան թիւերուն հետ, եօթը դպրոցները ունեցած են 140 աշակերտի յաւելում, մինչ պիւտճէն ունեցած է միայն 17·500 տոլարի յաւելում (622·500 տոլար, անցեալ տարուան 605·000 տոլարի դիմաց) : Պիւտճէի համեմատական նուազումը բացատրուած է խնայողութեամբ, որ ձեռք ձգուած է շնորհիւ փորձառութեան :

Խորհրդաժողովի մասնակիցները քանի մը եզրակացութիւններու յանգած են : Ասոնք են՝ Ա) անհրաժեշտ է ստեղծել Ամերիկայի պայմաններուն համապատասխանող դասագիրքերու շարք մը տարրական եւ միջին կարգերու համար : Բ) Վերջնական նպատակը միայն հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն սորվեցնելը չէ, այլ մանուկներուն մօտ արթնցնել իրենց ազգային գիտակցութիւնը : Դպրոցներէն ոմանք հայերէնի կը յատկացնեն օրական մէկուկէս ժամ, ուրիշներ՝ երկու : Գ) Հարկ է մշակել միօրինակ ուսումնական ծրագիր մը իբրեւ ուղեցոյց, սակայն, թողուլ, որ տնօրէններն ու ուսուցիչները պահեն իրենց նախասիրութիւնը ուսման ձեւերու նկատմամբ : Դ) Մերձ. Արեւելքէն եկող ուժերու պակասը զգալի է արդէն : Միւս կողմէ, դուրսէն եկող ուսուցիչներու մեծ մասը յաճախ չըմբռներ տեղական հոգեբանութիւնը եւ չի կրնար հաղորդակցիլ Ամերիկա ծնած նոր սերունդին հետ : Ժամանակն է, որ ուսուցիչներ պատրաստուին տեղւոյն վրայ : Ե) վարժարաններու նիւթական հիմնական ու մնայուն աղբիւրներ հաստատել :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երիտասարդ Վազգէն Տարօնեան փայլուն կերպով ներկայացուցած է հիւլէական գիտութեանց աւարտաճառը եւ ստացած հետեւեալ տիտղոսը՝

Docteur en Sciences
Nucléaires, Haute Energie

×

Յիշեալին կրտսեր եղբայրն ալ՝ Արա Տարօնեան իբրեւ ճարտարապետ վկայուած է Փարիզի Գեղարուեստից վարժարանէն եւ դարձած վկայեալ ճարտարապետ Փարիզի քաղաքի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Վարչութեան որոշումին ի՞նչ ըսիր :

— Խնդիրը վերջացածայեր է, անկէ աղէկը չկայ :

— Բայց սակա աղուոր հարուած մըն է ձեզի համար :

— Մեզի ըսելով ի՞նչ կը հասկնաս …

— Այսինքն ձեր կուսակցութեան … « Շանթ Ակումբ» է, ի՞նչ է…

— Ես անոնց հետ կապ չունիմ, գոչեց ուսուցիչը :

— Թոհաֆ բան, դուն ի նոցանէ չե՞ս :

— Չէ, եղբայր, ես հրաժարականս տըւած եմ : Արդէն շատոնց միտքս դրած էի, բայց առիթի մը կը սպասէի կոր…

— Ըսել է հիմա «Շանթ Ակումբ»էն չե՞ս …

— Բնաւ երբեք :

— Անանկ է նէ՝ եկուր միասին երթանք …

— Ո՞ւր …

— Շնորհաւորութեան :

— Չեմ հասկնար կոր, ինչ ըսել կ'ուզես, ըսաւ ուսուցիչը :

— Ես Մարգար էֆ.ին կ'երթամ կոր իր պաշտօնը շնորհաւորելու, եկուր քեզ միասին տանիմ :

— Եղբա՛յր, կ'ըլլա՞յ …

— Ինչո՞ւ չէ, Թոհաֆ բան, դուն ալ թաղեցի չե՞ս … մանաւանդ որ դպրոցին ալ տեսուչն ես, պարտականութիւնդ է երթալ նոր թաղականները շնորհաւորելու … հիմա քու եուլարդ անոնց ձեռքըն է :

Այս նմանութիւնը թէեւ շատ հաճոյ չթուեցաւ պարոն Թորգոմին, այնուամենայնիւ զգաց, որ Ռաֆիկ աղա իրաւունք ունէր :

— Բայց ես մինչեւ հիմա իբրեւ Մարգար էֆ.ի հակառակորդը ճանչցուած եմ, առարկեց :

— Ճանըմ, քանի որ «Շանթ Ակումբ»էն հրաժարեր ես, ըսել է որ հակառակորդ չես, աւելի զատ Մարգար էֆ.ին անանկ մարդ չէ, մարդու դէմ ոխ չի պահեր… ներողամիտ մարդ է : Քալէ՛ երթանք :

Ուսուցիչը պահ մը վարանեցաւ : Ներքնապէս թէեւ գոհ էր իրեն եղած այս առաջարկութենէն, բայց միւս կողմէ հետեւանքներէն կը վախնար : Եթէ երթէք Սուսերեանց եւ իր ընկերները իմանային այս այցելութիւնը …

— Սուսերեանց գիս իբրեւ մատնիչ, դաւաճան մը պիտի ամբաստանէ, կը մտածէր :

Ռաֆիկ աղա նշմարեց ուսուցչին վարանումը եւ ըսաւ.

— Քալէ՛ աղբար, ես փորձառու մարդ եմ, իմ խօսքերուս մտիկ ընելու ես, հարուստ մարդուն բարեկամութենէն միշտ կ'օգտուիս … աւելի զատ մարդը վաղը թաղական խորհուրդի ատենապետ պիտի ըլլայ, դուն ալ վարժարանին տեսուչ ես… դպրոցը հիմա գոց է, նոր տարեշրջանը պիտի սկսի, Թաղական Խորհուրդը պիտի որոշէ դասատուները, կը հասկնա՞ս ինչ ըսել կ'ուզեմ կոր, երկար մի ըներ, քալէ՛ տեսնենք :

— Երթանք, ըսաւ պարոն Թորգոմ, ինքն իր վրայ ճիգ մը ընելով : Բայց ճամբան կրկին Սուսերեանցի ուրուականը ցցուեցաւ իր երեւակայութեան առջեւ :

— Վատ, վատ, վատ, կ'ըսէր ուրուականը, հացիդ համար սկզբունքդ ոտնակոխ կ'ընես, գաղափարական պայքարը կը ծախես պնակ մը կերակուրի համար, ինչպէս Եսաւը իր անդրանկութեան իրաւունքը ծախեց ոսպէ ապուրի մը համար … անարժան արարած :

Հասած էին արդէն Մարգար էֆէնտիի դրան առջեւ :

— Ես չգամ, աւելի աղէկ կ'ըլլայ, ըսաւ Թորգոմ :

— Տղայ մի ըլլար, ծօ՛, գոչեց Ռաֆիկ աղա :

— Ուրիշ օր մը կ'երթամ շնորհաւորելու :

— Մինչեւ հոս գալէդ ետքը ե՞տ պիտի դառնաս :

— Եղբայր, թերեւս Մարգար էֆէնտին դժգոհ մնայ այցելութենէս :

— Ես հետդ եմ, մի վախնար :

Տան դուռը բացուած էր արդէն : Այլեւս հնար չէր ընկրկիլ : Ուսուցիչը մըտաւ ներս եւ երկուքը միասին սանդուխէն վեր ելան, ընդունելութեան սենեակը երթալու համար :

Պարոն Թորգոմի սիրտը ուժգին կը բաբախէր :

— Սուսերեանց եթէ իմանայ, կը մըտածէր անդադար :

Եւ ինքզինքին ուժ տալու համար մըտովի կը կրկնէր :

— Ի՞նչ իրաւունք ունի բան մը ըսելու : Ես հրաժարականս տուած եմ, ալ «Շանթ Ակումբ»ին անդամ չեմ, ազատ անկախ մարդ մըն եմ …

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՆՈՐ ՇԷՆՔԻ ԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կլորիկեան Ա. 3.000.000 լիռ,

Վիրժինի հաստատութիւն 10.000 Ֆր., Պէյլէրեան Ս. 1000, Շատեանք. Տամլամեան Հ., Տամլամեան Ս. 500ական, Գասպարեան Ա. 300, Յարութիւնեան 250, Եոխքարտաշեան 200, Զորմխեան 200, Պալեան, Ոմն 100ական ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Զապէլ Թէվէքէլեան (Անկէն) կը նուիրէ 30 ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Վերժին Տէրտէրեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

«Սօսի» պարախումբի վարչութիւնս պարտք կը զգայ հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնելու վաստակաւոր պարուսոյց Պ. Վարդգէս Ռաշիտեանի որ հայրենի իշխանութեանց կարգադրութեամբ յատկապէս եկած էր Փարիզ՝ պարախումբիս 25ամեայ յոբելենական փառատօնին առթիւ: Իր հմուտ եւ փորձառու արուեստագէտի կարողութիւններէն մեծապէս օգտուեցաւ պարախումբս:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ.
Նոր Սերունդի

Կը նախագահէ
Ընկ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 23ին Կիրակի օր:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն-Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանդասոր կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթրը Այերէի եռեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով:

ԱԶԴ

Մոնմորանսիի եւ Անտինիի Հանգըստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (նահանգապետութեան հրամանով):

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՅՈՒԼԻՍ 10 – 31

ԻՐԵՆՑ ՍԵՓԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԻՆ ՄԷՋ

Բոլոր անոնք որ ուշացած են արձանագրուիլ, թող դիմեն ուղղակի բանակավայր

Camp des "Haï Arinouche"

La Bastide des Jourdans - Vaucluse

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական պատրաստութիւն. Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը:

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927-01-72

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

«Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 31րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի, 15 Յուլիս, Շաբաթ օր, Տէսինի մէջ, հայրենակից Ժ. Թորոսեանի «Սեւան» սրճարան – ճաշարանի սրահը, 35, Ավընիւ Ժան – Ժօրէս, 69 Տէսին: Նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9.30ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ԿԱՅԱՆԻ ՕՐ»
BELLEFONTAINE (JURA)

Կիրակի, Յուլիս 16, ամբողջ օրը, նաշ տեղւոյն վրայ:

ՀԱՅԿ. ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԿԱՅԱՆԻ ՏՂՈՑ ԿՈՂՄԷ

Երգ, արտասանութիւն, զանազան խաղեր:

ԼԻՈՆԷՆ օթոքար կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին, Փլաս Կիշառէն:

Արձանագրուիլ Հայոց եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ, կամ Տիկին Մամուրեանի մօտ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ
ՆԷՕՇԱԹԷԼ
ՅՈՒԼԻՍ 14ԷՆ 16

ՄԵԿՆՈՒՄ Յուլիս 14ին եւ վերադարձ 16ին: Հաւաքուիլ Ուրբաթ, Յուլիս 14ի առաւօտ ժամը 7.30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վենսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ: Մեկնում ժամը 8.15ին դէպի Զուիցերիա հարաւի կառուղիով, Օսէռ, Ավալոն, Տիժոն, Տոլ, Արպուա, Փոնթարլիէ եւ ժամանում Նէօշաթէլ: Տեղաւորում շատ հանգստաւէտ պանդոկ մը, տաք եւ պաղ ջուր:

Յաջորդ օրը՝ Շաբաթ Յուլիս 15, այցելութիւն քաղաքի եւ հանգիստ լիճին ափին: Մեկնում ճաշէն վերջ դէպի Պեռն, այցելութիւն այդ գեղեցիկ քաղաքին եւ վերադարձ Նէօշաթէլ իրիկունը: Կիրակի, Յուլիս 16, մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 10ին եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ իրիկուան ժամը 10ին առենները:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 195 ՖՐԱՆՔ
ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն:

Անմրցելի գին: Որեւէ Աժանսի մօտ կարելի չէ գտնել:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

———0———

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ՀԱՃԵԼԻ ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ ՄԸ
ԴԷՊԻ ՕՎԵՐՆԻ

Կազմակերպուած Փարիզի Եառեան Սանուց Միութեան կողմէ

14, 15 16 Յուլիս

Մեկնում 14 Յուլիս, Ուրբաթ առտու, ժամը 7ին Կառ Տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն, անցնելով Փըթիվիյէէն, այցելութիւն հայկական ոճով կառուցուած եկեղեցիին, Նիվէռ եւ Վիշի. ճաշ, ճամբու շարունակութիւն դէպի Քլերմոն – Ֆէրրան, Մոն Տոռ, Մոն Տոռ եւ ժամանում՝ նախատեսուած հանգըստաւէտ պանդոկը, Սէն Նեկտեռի մօտ, ընթրիք՝ Օվերնյի յատուկ ճաշերով:

Շաբաթ, 15 Յուլիս.— Այցելութիւն Սէն Նեկտառի հայկական ոճով կառուցուած 15րդ դարու եկեղեցին, պտոյտ Փավէն լճի ափին, ճաշ, այցելութիւն պատմական զանազան վայրերու: Այցելութիւն Մոն Տոռի գեղեցկատեսիլ վայրերը, ընթրիք:

Կիրակի, 16 Յուլիս.— Նախաճաշէ ետք վերադարձ դէպի Փարիզ, անցնելով գեղատեսիլ վայրերէ: Ճամբու ընթացքին ճաշ: Ժամանում Փարիզ՝ ժամը մօտաւորապէս 23ի առենները:

Ճամբու ընթացքին երգ եւ մթնոլորտ եռաեանական:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ նանապարհորդութիւն, նախանաշ, նաշ, ընթրիք, պանդոկ, ամէն ինչ մէջը, խմիչքէ զատ՝ 185 ֆրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի աճապարել, արձանագրուելով Պ. Ասլանեան, հեռ. 842-08-57, եւ Պ. Խաչատուրեան, հեռ. 770-51-41:

le CLUB des JEUNES de L'UGAB
Organise un voyage d'été

en ARMENIE

du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE

Vol PARIS - EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville

Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.

Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes, 11 Square Alboni — Paris (16e)
Tél. : TRO. 03-18

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 12 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.463
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.463

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐԹՈԴՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ

(Աթենակորաս Ա.ի մահուան առթիւ)

Ա.

Աթենակորաս Ա. Տիեզերական Պատրիարք օրթոտոքս եկեղեցւոյ, վախճանեցաւ Յուլիս 9ին, Պոլսոյ արուարձան Պալըքլըի յունական հիւանդանոցին մէջ: 86 տարեկան էր:

Սուլթան Մէհմէտ Բ. Ֆաթիհ 1453 Մայիս 29ին երբ գրաւեց բիւզանդական կայսրութեան մայրաքաղաքը՝ սիրաշահելու համար իր քրիստոնեայ հպատակները, անմիջապէս կրօնքի ազատութիւն հռչակեց: Միաժամանակ վերահաստատեց Յոյներու Տիեզերական պատրիարքութիւնը, անոր շնորհելով այն միեւնոյն կրօնական եկեղեցական ու ներքին վարչական իրաւասութիւններն ու իշխանութիւնները, զորս անիկա կը վայելէր բիւզանդական կայսրութեան օրով:

Ֆաթիհ վերահաստատելով Յունաց պատրիարքութիւնը իր հին առանձնաշնորհներով, կը ճանչնար յոյն–օրթոտոքս եկեղեցւոյ անկախութիւնը եւ կ՚ազատագրէր զայն լատին եկեղեցւոյ գերիշխանական յաւակնութիւններէն:

Թուրքերը փոքրամասնութիւն կը կազմէին օսմանեան կայսրութեան մէջ, ուր Յոյները քանակով տիրապետող տարրն էին: Հակակշռելու համար Յոյներու գերակշռութիւնը, Սուլթան Մէհմէտ Բ. ուզեց սիրաշահիլ նաեւ Հայերը, բազմացնելով անոնց թիւը մայրաքաղաքին մէջ: 1461ին Պոլիս հրաւիրեց Պրուսայի առաջնորդ Յովակիմ եպիսկոպոսը, զոր անձամբ կը ճանչնար, Հայոց պատրիարք հռչակեց զայն, անոր տալով Յունաց պատրիարքին հաւասար կրօնական ու վարչական առանձնաշնորհներ: Այսպէս, օսմանեան կայսրութեան մէջ կը կազմուէր անկախ հայ համայնք մը, ազատ օրթոտոքս եւ հռովմէական եկեղեցիներու հալածանքներէն եւ ոտնձգութիւններէն:

Յունաց Ֆէնէրի եւ Հայոց Գում–Գափուի քրիստոնեայ զոյգ պատրիարքութիւնները սուլթաններու օրով կրցան պահպանել իրենց անկախութիւնը սակայն, միշտ ենթակայ Բարձրագոյն Դրան խիստ հսկողութեան:

1821–30ի յունական ապստամբութեան օրերուն Ֆէնէրի պատրիարքարանը կը նկատուէր յեղափոխութեան օրրան: Սուլթան Մահմուտ Բ. չվարանեցաւ պատրիարքարանի դրան առջեւ կախաղան հանելու պատրիարք Ղրիգորիոսը, իբրեւ գրգիչ ապստամբներու:

Ապտիւլ Համիտ 1896ին Երուսաղէմ աքսորեց Մատթէոս Արք. Իզմիրլեանը, «Երկաթէ պատրիարք» կոչեցեալ:

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ, երբ կրօնքը տեղի տուաւ ազգայնականութեան եւ համաթրքական, թուրանական գաղափարները սկսան թունաւորել մոլեռանդ «երիտասարդ Թուրք»երու հոգիները, , Պոլսոյ պատրիարքարաններն ալ սկսան հալածանքի ենթարկուիլ:

Ոճրագործ Իթթիհատի պաշտօնաթերթ Թանին իր խմբագրականին՝ Հիւսէյն Ճահիտի ստորագրութեամբ չէր քաշուեր գրելու թէ Հայոց եւ Յոյներու պատրիարքարանները կը կազմեն «պետութեան մէջ պետութիւն»: Ուստի անհրաժեշտ է վերջ տալ անոնց գոյութեան:

Հալածանքը մանաւանդ խիստ էր Հայերուն դէմ, որ ունէին իրենց ազգային երեսփոխանական ժողովը — որմէ զուրկ էին միւս տարրերը: Պատրիարքարանները պետութենէն անկախ ունէին իրենց դատարանները՝ ամուսնութեան, ամուսնալուծման, ժառանգական եւ այլ խնդիրներու համար:

Զոյգ պատրիարքարանները կրցան պահել իրենց առանձնաշնորհները մինչեւ սուլթանական վարչաձեւի անկումն ու հանրապետութեան հռչակումը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԼԱՆՏԱ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴՈՒՌԸ

Հիւս. Իրլանտա քաղաքացիական կռիւներու սեմին կը գտնուի: Յամենայն դէպս կացութիւնը լարուած է եւ առջի օր վերսկսան արիւնալի կռիւները կաթոլիկներու եւ անգլիական ուժերու միջեւ:

Իռա, որ ինչպէս հաղորդած էինք իր ատենին, համաձայնած էր հրադադար հռչակել, առջի օր վերջ տուաւ հրադադարին յայտարարելով, թէ Անգլիացիները չէին յարգած իրենց խոստումները: Իռա այլեւս չի հաւատար անգլիական բանակի անկողմնակալութեան, քանի որ մօտ երեք տարիէ ի վեր իր զէնքը ուղղած էր իր դէմ: Միւս կողմէ չի միջամտեր ծայրայեղ բողոքականներու գործերուն: Այս վերջինները կը յայտարարեն բացէ ի բաց, թէ իրենք ի վիճակի են քանի մը ժամուան մէջ 60.000 զինեալ հրապարակ հանել:

Հրադադարը վերջ գտնելով արիւնալի բախումները մեծ համեմատութեան հասան: Այսպէս, եօթը քաղաքացի մեռաւ եւ քսան զինուոր վիրաւորուեցան զանազան կռիւներու, հրացանաձգութիւններու ընթացքին:

Ուայթլօ, Ըլսթըրի անգլիացի կառավարիչը հաղորդեց, թէ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է Իռաի ներկայացուցիչներուն հետ Անգլիոյ մէջ: Այս վերջինները պահանջած են, որ Լոնտոն վստահեցնէ իրենց, թէ պիտի ճանչնայ «Իրլանտայի ամբողջ ազգութեան» իրաւունքը՝ որոշելու իր ապագան: Իռա կը պահանջէ նաեւ, որ անգլիական ուժերը հեռանան Ըլսթըրէն մինչեւ 1975 Յունուար եւ, վերջապէս, ընդհանուր ներում շնորհուի քաղաքական բանտարկեալներուն:

Ուայթլօ պարզապէս լսած է պահանջները: Միւս կողմէ, Լոնտոն որոշած է նոր ուժեր ղրկել (1200 հոգի) Հիւս. Իրլանտա, տեղւոյն զինուորներուն թիւը հասցնելով 17.000ի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Պոդկորնի ըսած կ՚ըլլայ Լիբանանեան Խորհրդարանի նախագահ Ասատի որ Արաբները արդիական զէնքեր չեն գիտեր գործածել: Այս լուրը կուտայ Պէյրութի Ալ Նահր թերթը, յայտնելով թէ երբ Ասատ հարցուցած է Պոդկորնիի որ ինչո՞ւ Խորհ. Միութեան Արաբներուն տուած զէնքերը չեն մրցիր Իսրայէլի յանձնուած ամերիկեան զէնքերուն հետ, խորհրդային նախագահը ըսած է.— «Խորհ. Միութիւնը իր պարտաւորութիւնները կը կատարէ Արաբներու նկատմամբ: Հարցը հոն է որ Արաբները ատակ չեն տրուած արդիական զէնքերը գործածելու»:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՎԻԷԹՆԱՄԻ զօրքը քաշուեցաւ Քուանկ–Թրիէն մինչ շատ բան կը սպասուի Փարիզի ժողովի յաջորդ նիստէն: Արդարեւ Սան–Քլէմէնթի մէջ Քիսինկէր յայտարարած է թէ լուրջ պատճառներ ունի հաւատալու որ Հանոյ պատրաստ է բանակցելու որպէսզի վերջ գտնէ պատերազմը: Միաժամանակ Փեքինի մէջ Շու Էն Լայ ճաշի մը ընթացքին յայտարարած է թէ ամբողջ աշխարհի հանրային կարծիքը — մէջն ըլլալով Ամերիկա — կը պահանջէ որ Ամերիկա վերջ տայ իր «յարձակողական պատերազմին» Վիէթնամի մէջ: Պալմ ալ Շուէն–Լայի ջաղացքին ջուր բերած է յայտարարելով թէ պէտք է յարգուի Վիէթնամի միասնականութիւնը եւ հողային ամբողջականութիւնը:

ՔԱՐԱՇԻԻ մէջ 24 ժամուան լուսարգել նշանակուեցաւ, երբ փաքիստանեան քաղաքը թատերաբեմ դարձաւ եռօրեայ խառնակութիւններու: Պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն քսան հոգի մեռած է: Քարաչիի եւ այլ քաղաքներու մէջ ցոյցեր եւ կռիւներ սկսան, երբ կառավարութիւնը պաշտօնական լեզու հռչակեց Սինտիներէնը: Ուրտու ցեղի մարդիկ դէմ են:

ՆԻՒ–ԵՈՐՔԻ բնակչութեան 15 տոկոսը մէկ միլիոն 202.281 հոգի սպանական ծագում ունի, ըստ նոր վիճակագրութեան մը: Ծագումով սպանացի կը նկատուին Փորթօ–Ռիքոցիները, Քուպացիները, Տոմինիքէնցիները:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ սկսաւ դատավարութիւնը այն միակ ճափոնցիին որ երեք հայրենակիցներու հետ եղեռնափորձ մը կատարած էր Լոտի օդակայանը, ուր 28 հոգի զոհ գացած էին:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ երեք նախարար հրաժարած են կառավարութենէն:

ԷՏԻ ՄԵՐՔՍ կրկին դեղին շապիկը կը կրէ Ֆրանսայի շրջավազքին, որու 8րդ հանգրուանը շահեցաւ Լիւշոնի մէջ: Կիմար եւ Օքանեա չեն կրնար յաղթել Պելժ ախոյեանին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

«Արարատ» տկար խաղարկութիւն մը ունեցած է Յուլիս 2ին, Մոսկուայի «Դինամօ» խումբին դէմ:

Առաջին կիսախաղին Արարատցիները լաւ համագործակցութեամբ ուժեղ յարձակումներ կատարած են մրցակցին վրայ, սակայն ամէն անգամ ալ բերդին մօտերը շուարումի մատնուած են: Այսպէս, օրինակ, Էդ. Մարգարով բազմաթիւ ռախթներով գնդակը բերդէն երեք – չորս մեթր հեռաւորութեան վրայ կեցուցած է ու «մշակած» է, մինչեւ որ մրցակից մը խլած է զայն իրմէ: Լեւոն Իշտոյեան աջ կողմէն ճարպիկ խաղով մը յարմար դիրք գրաւած է բերդին առջեւ, սակայն, փոխանակ հարուածելու, գնդակը ետ տուած է Մարգարովի, որ ի վիճակի չէր զայն ընդունելու: Ն. Մեսրոպեան ձախ եզրէն վազելով յաճախ մօտցած է իր խաղընկերները՝ զանոնք նեղ կացութեան մատնելով: Զանազանեանի հարուածները թոյլ եղած են:

Մրցումը վերջ գտած է 0–0 արդիւնքով:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Ա.

Աշխարհի բնակչութիւնը, որ 1970ին 3.6 միլիառի կը մօտենար, պիտի կրկնապատկուի յառաջիկայ 28 տարիներուն, եթէ, անշուշտ, այժմու տարեկան երկու տոկոսի յաւելումը պահպանուի:

ՄԱԿի հայթայթած տուեալները ցոյց կուտան, թէ անցեալ տարի 72 միլիոն մարդ աւելցած է աշխարհի բնակչութեան վրայ, իսկ այս տարի կը նախատեսուի 73 միլիոնի յաւելում: Որով ընդհ. բնակչութիւնը պիտի ըլլայ 3.7 միլիառ տարեվերջին:

Նոյն տուեալներու համաձայն երկու հազար թուականին, ներկայ աճի թափի պահպանման պարագային, աշխարհի բնակչութեան թիւը 7.4 միլիառ պիտի ըլլայ:

1960ին, ցոյց կուտայ վիճակագրութիւնը, աշխարհի բնակչութիւնը 22 տոկոսի յաւելում արձանագրած էր: Միւս կողմէ, ընդհանուր արտադրութիւնը բազմաթիւ երկիրներու մէջ 70 տոկոս եղած է նոյն ժամանակաշրջանին:

Այս տասնամեակի սկիզբին (1960) 3.632 միլիառ մարդ կ՚ապրէր աշխարհի մէջ, հետեւեալ բաժանումով.— Ասիա՝ 2.056 միլիառ, Եւրոպա՝ 462 միլիոն, Ափրիկէ՝ 244 միլիոն, Հիւս. Ամերիկա՝ 321 միլիոն, Հար. Ամերիկա՝ 190 միլիոն, իսկ Ովկիանիա՝ 19.4 միլիոն:

Բնակչութեան տարեկան ընդհանուր միջին աճը, ինչպէս նկատուեցաւ, 2 տոկոս է: Այսուհանդերձ, ան տարբեր պատկեր կը ներկայացնէ երկրէ երկիր: Այսպէս՝ Կեդր. Ամերիկային մէջ ան բարձրագոյն տոկոսը կ՚արձանագրէ՝ 3.7, երկրորդ դիրքի վրայ կուգան 3.2 տոկոսով: Փոլինեզիա եւ Միքրոնեզիա, ապա 3 տոկոսով Հիւս. Ափրիկէ եւ Հար. Ամերիկա:

Սկանտինաւեան երկիրները բնակչութեան աճի ամէնէն փոքր տոկոսը (0.6) կ՚արձանագրեն, իսկ Ասիա ընդհ. միջինէն քիչ մը աւելի է (2,3):

Աշխարհի ամէնէն խիտ բնակչութիւն ունեցող վայրը Մաքաօն է, փորթուկալեան փոքր գաղութ մը Հար. Չինաստանի ափին: Իւրաքանչիւր քառ. քիլոմեթրի վրայ 19.625 մարդ կը բնակի: Երկրորդը Մոնաքոն է 16.107 հոգիի հաշուով իւրաքանչիւր քառ. քիլոմեթրի վրայ:

ՄԱԿի վիճակագրութիւնը շահեկան այլ տուեալներ ալ կը հայթայթէ: Այսպէս՝ Շուէտ աշխարհի ամէնէն նուազ մահուան տոկոսը կ՚արձանագրէ մանուկներու մէջ: Հազար ծնողի 11,7 տոկոսը կը մեռնի: Միւս կողմէ, սակայն, Ափրիկեան եւ կամ ասիական բազմաթիւ երկիրներու մէջ հարիւրէն մինչեւ երկու հարիւր նորածին կը մեռնի հազար ծնունդի վրայ:

× 1971ի արտածումները ամբողջ աշխարհի մէջ տասը տոկոս աճ արձանագրած են հասնելով 344 միլիառ տոլարի:

× Խորհ. Միութիւն եւ Մ. Նահանգներ միշտ կը մնան առաջին կարգի վրայ՝ գիրքի տպագրութեան մարզին մէջ, իսկ Շուէտ՝ մամուլի սպառումի մէջ:

× Իրլանտացիները ամէնէն շատ ջերմանիւթ սպառողներն են աշխարհի մէջ. օրական անձ գլուխ 3450 ջերմանիւթ, իսկ ամէնէն նուազը՝ 1750 ջերմանիւթ, Ինտոնեզիացիները:

ՈՒԼՄՕ՝ ՃԱԽՈՐԴ ԼՐՏԵՍԸ

Ա.

23 Հոկտեմբեր 1907ին, յետմիջօրէի առաջին ժամերուն, ինքնաշարժ մը կը հեռանար Թուլոն քաղաքէն, որ Ֆրանսայի միջերկրականեան նաւային մեծագոյն խարիսխն է: Ղեկին առջեւ նստած էր քանըհինգամեայ թխամորթ, սեւ աչքերով եւ սեւ մազերով երիտասարդ մը, որուն սեմական ծագումը ակնյայտ էր:

Ինքնաշարժը կ'ուղղուէր դէպի այն լեռները, որոնք կը շրջապատեն Թուլոնը ցամաքի կողմէն: Մտաւ ամայի ու նեղ կիրճի մը մէջ ու կանգ առաւ սահմանաքարի մը քով, որուն վրայ գրուած էր «Թուլոն 7 քիլոմեթր»: Մարդը իջաւ ինքնաշարժէն ու սպասեց:

Շուտով ուրիշ ինքնաշարժ մը կանգ առաւ սահմանաքարէն հարիւր մեթր հեռու: Անկէ իջաւ մարդ մը, երկար վերարկու մը հագած, գլխարկին եզերքը իջած ճակատին վրայ եւ աչքերը պատսպարուած գունաւոր լայն ակնոցներով: Ակնոցաւոր մարդը ձեռքին մէջ ունէր լայն պահարան մը: Կանգ առաւ առաջին ինքնաշարժէն քանի մը մեթր անդին: Թուխ մարդը գրպանէն հանեց նոյն մեծութեամբ ուրիշ պահարան մը եւ ըսաւ.

— Ես Փիէռն եմ: Դուք ո՞վ էք:

— Ես Փօլն եմ: Տուէք թուղթերը:

— Դուք ալ տուէ՛ք դրամը... Մի՛ մոռնաք, որ զինուած եմ:

— Ես անզէն եմ... Տուէք:

Պահարանները իրարու մօտեցան: Փիէռ ատրճանակը ուղղած էր Փօլին կողմը: Փօլ յանկարծ կից մը տուաւ Փիէռին եւ զայն գետին փռեց: Փիէռ ոտքի ելաւ, բայց Փօլ նետուեցաւ անոր վրայ ու բռնեց թեւը: Կրակոց մը լսուեցաւ, անմիջապէս ժայռերուն ետեւէն ուրիշ մարդիկ յայտնուեցան: Փիէռին ձեռքերը կապեցին, նետեցին ինքնաշարժին մէջ եւ բռնեցին Թուլոնի ճամբան:

Փիէռ նայեցաւ իր շուրջը եւ հասկցաւ, որ ինկած էր ոստիկանութեան լարած թակարդին մէջ:

Փիէռ, բուն անունով՝ Շարլ Պէնժամէն Ուլմօ, ծնած էր Լիոն, 17 Փետրուար 1882ին: Հայրը գործատէր մըն էր, որուն գործերը սկսած էին վատթարանալ: Շարլ Պէնժամէն իր երկրորդական ուսումը աւարտելէ ետք, մտաւ նաւային բաժանմունքի վարժարանը, եւ 1903ին, տեղակալ նշանակուեցաւ «Բարապին» թորփիլահալածին վրայ, որուն նաւապետը կը կոչուէր Մանտին: Կը բնակէր Թուլոնի Մասենա փողոցին մէջ, ուր կը կենակցէր Լուիզ Էլիզ Վեյշ անունով աշխարհիկ կնոջ մը հետ: Ուլմօ, որ խելացի անձ մըն էր բայց զուրկ սկզբունքէ, իր ճանձրոյթը փարատելու համար ժամանակ կ'անցընէր կիներ հալածելով եւ ափիոն ծխելով:

Իր հօրմէն ժառանգած յիսուն հազար ֆրանքը շուտով վատնած էր եւ կը գտնուէր նեղ վիճակի մը մէջ, մանաւանդ, որ սկսած էր նաեւ բախտախաղի սրահներ յաճախել:

Իր պաշտօնին մէջ Ուլմօ պարտաճանաչ սպայի համբաւ կը վայելէր, բայց իր ինքնահաւան եւ կտրուկ խառնուածքին պատճառով՝ չէր կրցած շահիլ շրջապատին համակրանքը:

1907ի ամառը, նաւապետ Մանտին որոշ ժամանակի մը համար, արձակուրդով կը մեկնէր, նաւուն պատասխանատուութիւնը ձգելով իր տեղակալին: Նաւուն արկղներէն մէկուն մէջ պահուած էին շատ կարեւոր թուղթեր, որոնք կապ ունէին երկրին պաշտպանութեան հետ: Եւ անհաւատալի անփութութեամբ մը, արկղին բանալին կը գտնուէր դրասեղանի դարակին մէջ:

Ուլմօ, որ այն ատեն ծանր պարտքերու տակ էր, կը նմանէր աղուէսի մը, որուն վրայ ուղղուած են որսորդներուն հրացանները: Բաւական պրպտելէ ետք աջ ու ձախ, կրցաւ բանալ արկղը եւ աչք մը նետել հոն պահուած փաստաթուղթերուն վրայ, որոնց կարեւորութեան անմիջապէս անդրադարձաւ: Լուսանկարեց այդ թուղթերուն ամէնէն կարեւորները, եւ երբ հրամանատարը վերադարձաւ, ինք ալ առաւ տարեկան իր արձակուրդը: Գնաց Փարիզ եւ հոնկէ անցաւ Պրիւսէլ: Սենեակ մը վարձեց «Տիեզերք» պանդոկին մէջ, Ուղրակ անունով, եւ չփման մէջ մտաւ Թալլոթ անունով անձի մը հետ, որ գործակալն էր օտար պետութեան մը: Երկար բանակցութիւններէ ետք, երկու մարդիկը տեսակցութիւն մը ունեցան: Բարեբախտաբար Ուլմօ հետը չէր բերած փաստաթուղթերը: Անոր պահանջած գումարը, մօտ մէկ միլիոն ոսկի ֆրանք, այնքան բարձր էր, որ Թալլոթ խզեց յարաբերութիւնները:

Այն ատեն Ուլմօ անհաւատալի միամտութեամբ նամակ մը յղեց Ֆրանսական Նաւային Նախարարութեան: Այդ նամակին մէջ ան կը գրէր հետեւեալը.

« Տրամադրութեանս տակ ունիմ կարգ մը քլիշէներ, որոնք կը վերաբերին Միջերկրականի նաւատորմին, ինչպէս նաեւ գաղտնի ծածկագիրը, որ պիտի գործածուի մարտանաւերուն միջեւ, պատերազմի պարագային: Այս թուղթերը կրնայի յանձնել օտար պետութեան մը՝ շատ կարեւոր գումարի մը փոխարէն, բայց կը նախընտրեմ զանոնք յանձնել իր տիրոջ, հարիւր հազար ֆրանքի փոխարէն:

« Ձեր որոշումները ինծի իմացուցէք մամուլի միջոցով, « Ռեփիւպլիք տիւ Վար » թերթին մէջ, ուղղուած Փիէռին: Ձեր ներկայացուցիչը պէտք է կոչուի Փօլ»:

Պետական շրջանակները կարեւորութիւն պիտի չտային այս նամակին՝ եթէ միջազգային քաղաքական կացութիւնը լարուած չըլլար. ուստի, մամուլին միջոցով, յայտնեցին իրենց որոշումները: Վերջ ի վերջոյ Փիէռ եւ Փօլ ժամադրութիւն տուին Թուլոնի մօտակայ կիրճին մէջ: Փիէռ պիտի յանձնէր թուղթերը եւ փոխարէնը Փօլէն պիտի ստանար հարիւր հազար ֆրանք:

Փիէռ ձերբակալուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ: Ուլմօյի անփութութիւնը կարելի է վերագրել մի՛այն իր գործածած թմրեցուցիչներուն:

20 Փետրուար 1908ին, Ուլմօ կը ներկայանար Թուլոնի զինուորական ատեանին առջեւ: Հարցաքննութեան միջոցին, ան պահեց յամառ լռութիւն մը, եւ գլխու թեթեւ շարժումով մը հաստատեց կամ ժխտեց իրեն ուղղուած հարցումները:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱՆՏԻԿՆԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

———o———

« Հանրապետութիւնում ի՞նչ է արւում աշխատող կնոջ հոգսը թեթեւացնելու ուղղութեամբ»: « Հայաստանի աշխատաւորուհի» ամսաթերթի խմբագրութիւնը այս հարցն է հրապարակ դրած եւ այդ ուղղութեամբ ամսաթերթին թղթակիցը տեսակցութիւն մըն է ունեցած առեւտուրի նախարարութեան պատասխանատուներուն հետ:

Խորհրդ. Միութեան քանի մը քաղաքներու մեծ գործատուներու կողքին ուտեստեղէնի եւ ապրանքի խանութներ հաստատուած են, որպէսզի աշխատողները տեղւոյն վրայ կատարեն իրենց գնումները: Այդ ուղղութեամբ ի՞նչ աշխատանք կը տարուի Հայաստանի մէջ:

Այս հարցումին պատասխանելով առեւտուրի վարչութեան պետին օգնականը նկատել տուած է, թէ «մեր մօտ ալ այդ պրակտիկան կը կիրարկուի», բայց առայժմ լայն տարածում չէ գտած: Առայժմ քանի մը գործատուներու մօտերը «պատուէրի սեղաններ» հաստատուած են: Բանուորները իրենց գործին անցնելէ առաջ կրնան ապսպրել ուտեստեղէն եւ երեկոյեան ստանալ զանոնք մեկնումի պահուն: Այս ձեւի խանութներ կան Երեւանի, Լենինականի, Կիրովականի, Ալավերդիի եւ Ղափանի մէջ: Կան, բայց գրեթէ չեն գործեր: Աշխուժութիւն կը նկատուի միայն նախատօնական օրերու: Ասկէ նաեւ այն տպաւորութիւնը, որ այդպիսի խանութներ գոյութիւն չունին: Ի հարկէ յանցաւոր են նաեւ գնորդները: Անոնք կ'ապսպրեն, օրինակ, ապուխտ եւ ձկնկիթ, որոնց քանակը, դժուարաւ չէ, քիչ է շուկայի վրայ: Ինչո՞ւ ժամանակ չահելու համար չեն ապսպրեր օրինակ միս, շաքար, իւղ, խմորեղէն, «կոնֆետեղէն» (անուշեղէն), «կրուպաներ».(?):

— Իսկ ինչո՞ւ «չի ռեկլամւում»: Շատեր չեն իսկ գիտեր, որ այդ տեսակ խանութներ կան, կը հարցնէ թղթակիցը:

— Փորձեր եղած են, բայց անյաջող ձեւով եւ հազուադէպ: Նախարարութիւնը ծրագրած է ծանուցումներ կատարել ձայն - պատկերասփիւռէն:

Թղթակիցը նկատել կուտայ, թէ ատեն մը (գուցէ նաեւ այժմ) կարգ մը խանութներ կային, մածունը շիշերով առատ կանուխ կը տանէին տուները կամ բակերու մէջ կաթնամթերք կը ծախէին: Ասիկա շատ յարմար է երախայ ունեցողներու, հիւանդ կամ ծեր մարդոց համար:

Թղթակիցին գիտել կը տրուի, թէ Երեւանի մէջ ներկայիս յիսուն - վաթսուն խանութ այդ ձեւով կ'աշխատի: Ի հարկէ, այս թիւը շատ քիչ է եւ ցաւալի է, որ միայն Երեւանի մէջ կը կիրարկուին: Բայց այս պարագային ալ իրենց խօսքը ունին ըսելու գնորդները: Եթէ պահանջեն, չենք կասկածիր, որ արդիւնքի կը հասնին:

Վերջին շրջանին լայն տարածում գտած է առեւտուրի նոր ձեւ մը՝ ինքնասպասարկումը: Անոր առաւելութիւնը այն է, որ գնորդը ինք կ'ընտրէ իր ապրանքը, ժամանակի խնայողութիւն կ'ըլլայ եւ երկար ժամանակ շարքի կենալու պատճառ չըլլար: Բայց այս գործին մէջ թերիներ կան: Արդիւնաբերութիւնը ի վիճակի չէ խանութներուն հայթայթելու ծրարուած ապրանք: Այս բացը գոցելու համար ծրարումը խանութներու մէջ կը կատարուի, որու հետեւանքով անոնք իրրեւ որակ եւ ձեւաւորում լաւ չեն:

Թղթակիցը կ'անդրադառնայ այսպէս կոչուած « կիսաֆաբրիկատների խանութ » ներուն եւ տնային խոհանոցներուն խնդրին: Առաջին տեսակի խանութներէն կարելի է գնել մթերքը, իսկ խոհանոցներէն՝ պատրաստ կերակուրը կամ նախապատրաստուած մթերքը եւ այն ալ տասը առ հարիւր զեղչով:

— Լաւ է, անշուշտ, բայց, դժբախտաբար, առ այժմ մեր ունեցած «կիսաֆաբրիկատների խանութ»ներու եւ տնային խոհանոցներու թիւը շատ փոքր է: Ճիշդ է, որ Հայաստանի կառավարութիւնը 1967 Յունիս 15ին որոշում տուած

(3 - Տար.)

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

———o———

Հին բնագիրը կ'աւելցնէ.—

« Տեսնելով փոշիէն խմրած դէմքով մշակները, արեւէն ու յոգնութենէն չորցած մարմինները, խոր արգահատանք մը զգաց այս ազնուականը, նստաւ խնձորենիի մը շուքին, առաջին անգամ ըլլալով սկսաւ խոկալ ու մտածել մարդկային տխուր պայմաններու վրայ... Երբ եկան զինքը կանչելու ան միշտ անշարժ ծառին տակն էր: Արեւը մայր կը մտնէր, իսկ շուքը կ'երկարաձգուէր միացած վարդագոյն խնձորենիի ստուերին ուր կը շարունակէր պատսպարել աստուածացեալ այս պատանին, — Այնուհետեւ իշխանը դարձաւ մռայլ ու մելամաղձոտ երեկոյ մը ըսաւ հօրը թէ՝ կը փափաքի այցելել թագաւորութեան մայրաքաղաքը Քաբիլավաստոն ուր՝ երբեք չէր գացեր: Թագաւորը սարսռաց ... հրամայեց, գիշերուան ընթացքին քաղաքէն վտարել բոլոր ծերերը, հիւանդներն ու ցաւագարները: Հրամանը գործադրուեցաւ, բայց քաղաքը բոլորովին չմաքրուեցաւ դարշանքներէն:

Սիտտհարտա իշխանը հազիւ հոն ոտք դրած՝ սարսափեցաւ տիրող թշուառութենէն: Պզտիկ փողոցի մը խորը նշմարեց վէրքերով ծածկուած մարդ մը, որ առուակի մը մէջ տարածուած էր:

— Ի՞նչ ունի այս դժբախտը, հարցուց իր զինակիր ասպետին. Շաննայի:

— Հիւանդ մըն է Տէր իմ:

Նոյն պահուն հիւղակէ մը դուրս ելաւ կմախքացած թուխ անձ մը, որ ոտքի վրայ տատանելով, ձեռքերով օդը ծեծելով կը յառաջանար, կոյր մըն էր.

— Իսկ ասիկա՞, ի՞նչ ցաւ ունի Շաննա:

— Ասիկա ալ ծեր է:

— Ես ալ այդպէս պիտի ըլլամ.

— Աւա՜ղ, այո՛ Տէր իմ, եթէ աւելի կանուխ չմեռնիք:

— Մեռնի՞լ, հապա ի՞նչ է մահը:

Փոքր փողոցի մը անկիւնը երեւցաւ ուռած, տարբաղադրուած, ապականութեամբ լեցուն դիակ մը, զոր չորս մարդ գիակիրութեան վայրը կը տանէին:

Իշխանը, սարսափէն գրեթէ հիւանդ, մտաւ պալատ: Մի քանի վայրկեանի մէջ, ան հանդիպած էր հիւանդութեան, ծերութեան եւ մահուան, աշխարհի երեք պատուհասներուն:

Յաջորդ օրը չորրորդ հանդիպում մը ունեցաւ, աբեղայ մը մուրացկանի դեղին հագուստ մը կը կրէր, շատ ուրախ երեւոյթ մը ունէր: Իշխանը դարձաւ անոր.

— Անգղամ, ի՞նչպէս կրնաս խնդալ, քանի որ կեանքը սարսափ ու թշուառութիւն է միայն:

— Ճիշդ այդ պատճառաւ հրաժարած եմ կեանքէ, պատասխանեց մուրացկանն ու հեռացաւ:

Երբ Կօթամա իշխանը պալատ հասաւ, իրեն հաղորդեցին թէ Կօթա-Եազօդհարա թագուհին անոր մանչ զաւակ մը պարգեւած էր:

Ռահիւլա պիտի կոչենք զայն ըսաւ, մերժեց տեսնել ու քաշուեցաւ իր սենեակը:

Բոլոր նուագածուներն ու պարուհիները նկատելով անոր տխրութիւնը, զինովցան, զայն առաւել զինովցնելու նպատակով:

Իշխանը երբ կէս գիշերին իր մտախոհութենէն սթափելով դուրս ելաւ ու զանոնք տեսաւ հեռարձակ, գորգերուն վրայ թաւալուն զազաններու նման, զզուանքով լեցուած, որոշեց հեռանալ:

Զգեցով իր պալատները կը հեռանայ
Կը դառնայ մուրացկան

Սիտտհարտա - Կօթամա իշխանը, կեանքի ճոխութեան, դուարճութեանց ոչնչութեան գաղտնիքը հասկնալով սարսափեցաւ: Գանդհալա կոչուող իր ձին թամբել տալով, Շաննայի ընկերակցութեամբ թողուց պալատն ու հեռացաւ:

Մինչեւ արեւածագ անոնք քառամբակ յառաջանալով ճեղքեցին անտառը:

Մուրացկան մը տեսնելով կանգ առին: Իշխանը իջաւ ձիէն. կտրեց իր երկար մազերը, որոնք խորհրդանիշն են հնդկական ցեղին իր դասակարգին եւ իր տոհմին, ապա փոխանակեց իր մետաքսեայ զգեստները աղքատին ցնցոտիներով. իր բոլոր ադամանդեղէնները Շաննային յանձնելով, հրամայեց որ պալատ վերադառնայ:

Ինքը առանձին ուղղուեցաւ դէպի հարաւ:

Արեւելեան հէքեաթը հոս կը վերջանայ:

Սիտտհարտա իշխանը այլեւս գոյութիւն չունի, այլ ծնած է Սագուաներու ճգնաւորը.— «Սագուա - Մունի»: Հոգեւոր արկածախնդրութիւնն է որ կը սկսի:

ԺՕՐԺ ՌԷՅԷ

(3 - Շար.)

էր անոնց ցանցը ընդլայնել եւ աշխատանքը բարելաւել, բայց, ինչպէս կ՚ըսեն, մինչեւ հիմա սայլը տեղէն չէ շարժած: Պատճառները ծանօթ են : Նախ՝ խանութները քիչ են եւ խոհանոցները փոքր՝ զուրկ տարրական յարմարութիւններէ: Երկրորդ՝ անոնց սպասարկող կիսահում նիւթի գործատունը տեղաւորուած է խարխուլ, նեղ եւ յարմարութիւններէ զուրկ շէնքի մը մէջ. անոր կարողութիւնը շատ ցած է եւ ի վիճակի չէ ապահովելու գնորդներուն պահանջը՝ քանակի եւ տեսակի գիծով: Այսպէս, օրինակ, միսի արտադրութեան բաժինը օրական կը պատրաստէ երեք թոն միս, ինչ որ շատ քիչ է, ի հարկէ: Արտադրամասի վերակառուցումէն ետք մշակուած միսին քանակը պիտի հասնի 5 – 7 թոնի: Դուք հաշուեցէք , թէ քանի ընտանիքի կը բաւէ այդքանը :

— Եթէ կացութիւնը այսպէս է մայրաքաղաքին մէջ, ապա մնացած վայրերուն ...

— Խօսիլ իսկ կարելի չէ... բայց այժմու ոչ ուրախալի վիճակը պէտք չէ վհատութիւն առեղծէ , շուտով, շատ շուտով այդ հարցը դրական լուծում կը ստանայ :

Թղթակիցը կը հարցնէ, թէ ինչո՞ւ «մեր խանութներու վաճառասեղաններուն վրայ չկան ելեկտրական արդուկներ, մըսաղաց մեքենաներ, գաւաթներ ...»:

— Դանակներ, պատառաքաղներ, դըգալներ, երեսի սրբիչներ, աման, թըղթակիցին խօսքը կտրելով շարունակած է արդիւնաբերական ապրանքներու առեւտուրի վարչութեան պետը : Ան այնուհետեւ յիշեցուցած է, թէ այս տարի արդուկներու եւ մսաղաց մեքենաներու հարցը կը լուծուի, գալով տնտեսական ու կենցաղային այլ ապրանքներուն՝ անոնք դեռ քիչ են :

Թղթակիցի այն հարցումին, թէ ի՞նչ աշխատանք կը կատարուի սպասարկութեան ճիւղերու մէջ որակաւոր կիներու թիւը աւելցնելու համար, պատասխանուած է, որ վերջին տարիներուն վաճառասեղաններու ետեւ կիներու եւ աղջիկներու թիւը աւելցած է :

Այսպէս 8372 վաճառողներէն 5968ը կիներ են: Բայց ղեկավար տարրերու մէջ կիներու տոկոսը բաւական փոքր է:

ԱՌԱԾԱՆԻ

Ոչինչ կը պակսի հարուստներու յուղարկաւորութեան, բացի զիրենք լացող մարդերէն (*Չինական*) :

×

Կայսրը կը սիրենք, ի սէր կայսրութեան : (*Ֆրանսական*)

×

Աստուած շատ բարձր է եւ ցարը շատ հեռու : (*Ռուսական*)

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՕՐ. Շ. ՄԱՔԱՐԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

—0—

Հռոմի չքեղ սրահներէն մէկուն մէջ, Յունիս 26ի երեկոյեան, շատ յաջող երգահանդէս մը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան արուեստասէր հասարակութեան մը՝ հայ, պարսիկ եւ իտալացի : Ներկայ էր նաեւ Հռոմի պարսկական դեսպանատան ներկայացուցիչը: Բոլորն եկած էին լսելու Օր. Շաքէ Մաքարեանի մեկնարկած երգերը՝ հայերէն, պարսկերէն, իտալերէն եւ գերմաներէն:

Երգչուհին ծնած է Թէհրան, ուր հետեւելէ ետք դաշնակի դասերու, հինգ տարի յաճախած է Հռոմի «Սանթա Չեչիլիա» երաժշտանոցը: Վերադառնալով Թէհրան 1965ին իբրեւ երգչուհի մաս կը կազմէ տեղւոյն համանուագախումբին : Տուած է համերգներ Պուլկարիա, Թուրքիա, Յունաստան եւ Իտալիա, իսկ 1970ին՝ Սան Ֆրանսիսքօ: 1971ին երաժըշտագիտութեան վկայական կը ստանայ Թէհրանի համալսարանէն :

Երգչուհիին համերգի յայտագիրը կազմուած էր երկու բաժնէ՝ հայ, գերման եւ իտալացի հեղինակներու գործեր, բոլորն ալ դասական: Երկրորդ բաժինը նուիրուած էր պարսկական երգերու, որոնց շարքին նաեւ պարսկահայ երգահաններու (Ն. Գալանտէրեան եւ Մ. Գրիգորեան) գործեր :

Օր. Շաքէ Մաքարեան «լիրիք սոփրանօ» երգչուհի մըն է: Մարզուած նուրբ ձայնով տպաւորիչ կը դառնան անոր երգերը :

Ե. ԱՅՆԹԱՊԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ
ԱՌԱՔԵԼ ԲԱՂԻՇԵՑԻԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

Առաքել Բաղիշեցի եղած է տաղերգու, մատենագիր, երաժիշտ, դաստիարակ եւ հոգեւոր գործիչ: Գրական հարուստ ժառանգութիւն մը ձգած է ան: Արձակ եւ չափածոյ գործերու թիւը կը հասնի 80ի: Ոմանք ընդօրինակուած են բազմիցս եւ կը գտնուին ձեռագիր մատեաններու մէջ: Առանձին երկեր ալ լոյս տեսած են գիրքով, մօտ դարը հրատարակութիւն, որոշ գործեր ալ թարգմանուած են :

Շատեր անդրադարձած են Առաքել Բաղիշեցիի կեանքին եւ ստեղծագործութեան : Թուենք անուններ՝ Հ. Մ. Զամըչեան, Մ. Աբեղեան, Աչ. Յովհաննիսեան, Վ. Բրիւսով: Ամուսհանդերձ դեռ հրապարակի վրայ չկար ամբողջական ուսումնասիրութիւն մը անոր մասին : Այս բացը կը գոցէ Արշալոյս Ղազինեան, լոյս ընծայելով «Առաքել Բաղիշեցիի » խորագրով գիրքը :

Առաքել Բաղիշեցի ժամանակակից եղած է Առաքել Սիւնեցիի:

Երկուքն ալ եղած են տաղասաց եւ մատենագիր , ինչպէս նաեւ կրօնաւոր (վարդապետ): Երկուքին ուսուցիչներն ալ կոչուած են Գրիգոր : Սիւնեցիի ուսուցիչը Գ. Տաթեւացին էր, իսկ Բաղիշեցիի ուսուցիչը՝ Գ. Խլաթեցի : Այս եւ այլ հանգամանքներ պատճառ դարձած են, որ շատեր թիւրիմացութեամբ երկուքը կը նոյնացնեն մէկ անձի մէջ: Այդ շփոթը ձեռագիրներէն փոխանցուած է տպագրութեան: Հ. Արսէն Ղազիկեան փաստերով ապացուցած էր նոյնացման անհիմն ըլլալը :

ԺԱՆԹԻՅԻ ՄԷՋ
ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

—0—

Տասնամեակներէ ի վեր քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներու օրինակելի ճիգով հայերէնի դասեր կը տրուին շրջանի հայ երախաներուն: Յունիս 22ին, Հինգշաբթի, 10 – 12 երախաներ հաւաքուած էին սրահ՝ իրենց քննութիւնը կատարելու : Ուսուցչուհի Ռոզա Ալեքսանեանի հսկողութեան տակ երախաները ընթերցումներ կատարեցին, քարետախտակի վրայ իրենց սորվածը արձանագրեցին, թարգմանեցին զանոնք եւայլն: Բոլորն ալ յառաջդիմութիւն արձանագրած էին, առանցմէ յիշատակենք Գրիգոր Տոսիկեանը, որ արձակ համարձակ կարդաց իր այբբենարանի էջերը : Ներկաներէն Պ. Կապենց զանազան հարցումներ ուղղեց աշակերտներուն՝ գոհ մնալով անոնց պատասխաններէն :

Յաւով պէտք է արձանագրել, թէ քիչեր կը հետաքրքրուին հայերէնի դասընթացքով. ծնողները անտարբեր են, իսկ գործը շարունակողները՝ ալեւորներ այսօր, թէեւ յոգնած, իրենց կարելին կ՚ընեն տկար ուժերով :

Նորեր թող գան՝ որպէսզի նուիրական այս գործը շարունակուի յառաջիկայ տարիներուն եւս, աւելի լաւ արդիւնքներով :

Վ. ՊԱԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՕՐ

—0—

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Հայ Նախկին Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու եւ Ծագումով Հայ – Ֆրանսացի Նախկին Դիմադրականներու քոյր միութիւնները գեղեցիկ գաղափարն էին ունեցած յիշատակի երեկոյթ մը սարքելու, Յունիս 24ին, Ֆրանսայի ազատագրութեան նուիրուած Յունիսեան (Յունիս 18) յուշատօներուն առթիւ, ի յարգանս հայ եւ ֆրանսացի բոլոր հերոսներուն : Երեկոյթը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի հայաշատ արուարձաններէն Սէն Ժերոմի գեղեցիկ սրահներէն մէկուն մէջ :

Կարապետ Տէրտէրեան , հիմնադիր – նախագահը Ծագումով Հայ – Ֆրանսացի Նախկին Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան, անդրադարձաւ այն զարաւոր բարեկամութեան, որ հաստատուած է Հայերու եւ Ֆրանսացիներու միջեւ : Երկւղածութեամբ ոգեկոչեց բոլոր ճակատներու վրայ յանուն ազատութեան մեռած մարտիկներու յիշատակը : Անոնց մէջ կը գտնուէին նաեւ Հայեր, որոնք իրենց երկրորդ հայրենիքին ի սէր պայքարի դաշտ նետուեցան :

Ապա խօսք առաւ երեսփոխան Ժան Մաս, որ կը ներկայացնէր Մարսէյլի քաղաքապետը երեսփոխան Կ. Տըֆըրը :

Երեկոյթին ներկայ էին բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ :

Կ. Տ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Ժողովրդային Տան» մէջ Յունիս 10 – 11ին գումարուած է Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի 24րդ Պատգամաւորական Ժողովը: Միութեան 19 մասնաճիւղերու պատգամաւորուհիներ եւ հրաւիրեալներ մասնակցած են երկօրեայ նիստերուն: Ժողովը լսելէ ետք Շրջ. Վարչութեան եւ 19 մասնաճիւղերու երկամեայ գործունէութեանց տեղեկագիրները, զանոնք գտած է «խիստ գոհացուցիչ» կամ «գովելի եւ արդիւնաւոր»: Լիբանահայ Օգն. Խաչը ներկայիս ունի 3650 անդամուհի :

ԼԵՑՔ ՓԼԱՍԻՏԻ (Մ. Նահանգներ) մէջ տեղի ունեցած դահուկի միջազգային մրցումներուն «Սլալոմ սփեսիալ»ի մէջ առաջնութիւն շահած է Օր. Անահիտ Թաշճեան, ստանալով ոսկէ շքանշան :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Հասան ընդունելութեան սրահին դրան առջեւ: Ներսէն խօսակցութեան ձայներ մը կը լսուէին: Կ՚երեւար թէ արդէն ուրիշ թաղեցիներ փութացած էին իրենց շնորհաւորութիւնները բերելու նոր թաղական Խորհուրդի ատենապետին: Ուսուցիչը իր ժաքէթը կոճկեց, ֆէսը շտկեց ու Ռաֆիկ աղային ետեւէն մտաւ սրահ :

Յանկարծ ափ ի բերան դամուեցաւ դրան քով, աչքերը խոշոր – խոշոր բացած, դեղադոյն զարմացումով... Ընկեր Սուսերեանց , աթոռի վրայ կը խօսէր Մարգար էֆ.ի հետ, որ բազմած էր թիկնաթոռի մը մէջ:

— Զը պէտք է թաղը իր նախկին անկերպարանք վիճակին մէջ թողուլ, կ՚ըսէր «Շանթ Ակումբի» հերոսը, դուք որպէս ֆինանսական եւ մտաւորական ուժ, որպէս գիտակից գաղափարի, պէտք է հետաքրքրուէք կրթական հարցով ... Թաղին մէջ էւոլուցիան պէտք է սկսի վարժարանէն :

Երկու նորեկներուն մուտքը պահ մը ընդհատեց ընկեր Սուսերեանցի խօսքերը :

Վաճառականը նշմարած էր նոր մըտնողները եւ նստած տեղէն ողջունեց զանոնք :

— Հրամմեցէք Ռաֆիկ էֆէնտի... եկուր նայինք, միւսիւ Թորգոմ :

Միհրանիկ էֆէնտի, Մանուկ աղա, Պ. Նշանիկ, Մելիտոս էֆ. նոյնպէս ձեռքով բարեւեցին երկու հիւրերը :

Ռաֆիկ աղա մօտեցաւ վաճառականին, ձեռքը թօթուեց ու ըսաւ.

— Մարգար էֆ., այսօր մեզ ամէնուս համար ուրախութեան օր մըն է, սրտանց կը շնորհաւորեմ ձեր պաշտօնը :

— Նայինք, դեռ վերջնական բան մը չկայ, պատասխանեց Մարգար էֆէնտի :

— Ի՞նչպէս, գոչեց Ռաֆիկ աղա , վարչութեան որոշումը պաշտօնական էր:

— Այս, անոնք ընտրեր են, բայց տեսնենք ես պիտի ընդունի՞մ ...

— Պէտք չէ մերժել, գոչեց Սուսերեանց :

Պարոն Թորգոմ ալ աւելի ապշահար, նայեցաւ այս խօսքերը արտասանողին երեսը:

— Արդեօք սխա՞լ կը տեսնամ, սխալ կը լսեմ կոր, մտածեց ինքն իրեն :

— Գոնէ թաղեցիներուն խաթերը համար պէտք չէ որ մերժէք, ըսաւ Ռաֆիկ աղա :

— Աղէկ , ամմա զբաղումներս չեն ներեր... թաղականութիւնը պարապ մարդոց գործն է ... ես արդէն առաջին օրէն ըսած էի, որ չեմ ուզեր թաղական ըլլալ... Գոնէ մինակ թաղական ըլլայինէ՝ ինչ որ է , բայց գիտեմ, որ զիս բոնի ատենապետ պիտի ընեն, ամէն գործ իմ վրաս պիտի մնայ ...

— Կարելի է քեզ ատենապետ չընենք ըներ, ըսաւ Մանուկ աղա խնդալով :

— Եթէ խօսք տաք, որ զիս ատենապետ չէք ըներ, այն ատեն կարելի է կ՚ընդունիմ :

— Պէտք չէ խօսք տալ, գոչեց Սուսերեանց՝ Մանուկ աղայի դառնալով :

— Ճանըմ, Մարգար էֆէնտի, թաղականութիւնը այդչափ ծանր գործ մը չէ, գիտել տուաւ Ռաֆիկ աղա, ամէնքս ալ վարած ենք այդ պաշտօնը. Շաբաթ օր մը, Կիրակի օրերը քանի մը ժամ զոհես նէ՝ բաւական է... արդէն առանձին ալ պիտի չըլլաս, ընկերներ ունիս հետդ ... ամէնքն ալ գործունեայ, փորձառու մարդիկ ...

Պ. Թորգոմ կամաց – կամաց մօտեցաւ Մարգար էֆէնտիի քով եւ կը ջանար ինքն ալ իր կարգին խօսք մը տեղաւորել:

— Թաղեցիներուս փափաքն է, ըսաւ , մեր թաղային մատակարարութեան ղեկը ձեր ձեռքերուն մէջ տեսնել :

— Իրա՞ւ կ՚ըսես, միւսիւ, հարցուց վաճառականը հեղնական շեշտով մը :

— Յանուն ազգային վարժարանի ուսուցչական մարմնոյն եւ պաշտօնէութեան, այս փափաքը ներկայացնելու պաշտօն ունիմ ձեր ազնուութեան :

— Բայց դուն առաջ Պօղոս էֆ.ին կուսակիցներէն չէի՞ր , ըսաւ Մարգար էֆ. ժպտալով :

— Այսինքն, ըսաւ Պ. Թորգոմ թեթեւ մը շիկնելով, խնդիրը տեսէք ինչ էր ... այսինքն «Շանթ Ակումբ»ը ...

— Մեր Պ. Թորգոմը ալ «Շանթ Ակումբ»ին մէջ չէ, ընդմիջեց Ռաֆիկ աղա :

— Այսինքն այս առտու նամակս անոնց ձեռքը հասաւ... բայց խնդիրը այն չէ, մեր բուն նպատակն էր թաղը օժտել կարող թաղական խորհուրդով մը, որ իր մէջ միացնէր բոլոր անհրաժեշտ տարրերը եւ միանգամայն կարենար կապ մը ըլլալ թաղեցիներուն եւ հանրային կարծիքին միջեւ... կրցա՞յ միտքս բացատրել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հեղինէ Փաշայեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Թաշճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան, Այրի Տիկին Շնորհիկ Մարտիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի (Յուլիս 16) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ողբացեալ՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՓԱՇԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Գեղան Շինիկճեան – Փափազեան 50 Ֆր. կը նուիրէ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն:

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով:

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք:

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

«Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 31րդ պատմ. ժողովը պիտի գումարուի, 15 Յուլիս, Շաբաթ օր, Տէսինի մէջ, Հայրենակից Ժ. Թորոսեանի «Սեւան» սրճարան – ճաշարանի սրահը, 35, Ավընիւ Ժան – Ժօրէս, 69 Տէսին: Նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9.30ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները 1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական պատրաստութիւն: Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը:

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

ՆԷՕՇԱԹԷԼ
ՅՈՒԼԻՍ 14էն 16

ՄԵԿՆՈՒՄ Յուլիս 14ին եւ վերադարձ 16ին: Հաւաքուիլ Ուրբաթ, Յուլիս 14ի առաւօտ ժամը 7.30ին Մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 8ին Կառ տիւ Նոռ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ: Մեկնում ժամը 8.15ին դէպի Զուիցերիա հարաւի կառուղիով, Օսէռ, Ավալոն, Տիժոն, Տոլ, Արպուա, Փոնթարլիէ եւ ժամանում Նէօշաթէլ: Տեղաւորում շատ հանգստաւէտ պանդոկ մը, տաք եւ պաղ ջուր:

Յաջորդ օրը՝ Շաբաթ Յուլիս 15, այցելութիւն քաղաքի եւ հանգիստ լիճին ափին: Մեկնում ճաշէն վերջ դէպի Պեռն, այցելութիւն այդ գեղեցիկ քաղաքին եւ վերադարձ Նէօշաթէլ իրիկունը: Կիրակի, Յուլիս 16, մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 10ին եւ ժամանում Կառ տիւ Նոռ իրիկուան ժամը 10ին առեւները:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 195 ՖՐԱՆՔ

ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէն:

Անմրցելի գին: Որեւէ Աժանսի մօտ կարելի չէ գտնել:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Կը նախագահէ
Ընկ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԷՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփուրով խորոված:

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 23ին Կիրակի օր:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնթրուի ծառաստանը: Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ. ՄԻՐԶԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (հաւաքուիլ 9.45ին):

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանդավառը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթըր Այերէյի եռեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՑ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ

1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

Ա Զ Դ

Մոնմորանսիի եւ Անտիպի Հանգստաեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (նախհանդպատութեան հրամանով):

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ԿԱՅԱՆԻ ՕՐ»

BELLEFONTAINE (JURA)

Կիրակի, Յուլիս 16, ամբողջ օրը, ճաշ տեղւոյն վրայ:

ՀԱՅԿ. ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԿԱՅԱՆԻ ՏՂՈՑ ԿՈՂՄԷ

Երգ, արտասանութիւն, զանազան խաղեր:

Լիոնէն օթոքար կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին, Հայոց Եկեղեցիէն

Արձանագրուիլ Հայոց եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ, կամ Տիկին Մամուրեանի մօտ:

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ — 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունճեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝
11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի
ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
13
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
13 JUILLET
1972

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.		Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.		Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12·464

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.464

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆԸ

(Աթենակորաս Ա.ի մահուան առթիւ)

———o———

Բ.

Մուսթաֆա Քէմալի «Միլլի» բանակին յաղթանակը Հելլէններուն դէմ եւ Իզմիրի զարհուրելի աղէտը նոր էջ մը բացին Թուրքիոյ պատմութեան մէջ :

Օսմանեան կայսրութեան աւերակներուն վրայ հիմնուեցաւ Հանրապետական Թուրքիան՝ աշխարհիկ սկզբունքներով : Կրօնքը բաժնուեցաւ պետութենէն, ջնջուեցաւ իսլամական խալիֆայութիւնը եւ վերջին խալիֆան՝ Մէճիտ էֆէնտին՝ աքսորական մեռաւ Ֆրանսայի Լազուարթ ափերուն վրայ :

Մոլեռանդ ազգայնական զարձած՝ քէմալական Թուրքիան սաստկացուցին հալածանքը Պատրիարքարաններուն դէմ : 1923ին Հայերը զանգուածի քանակի մը վերածուեր էին Թուրքիոյ մէջ եւ այլեւս վտանգ մը չէին կազմեր : Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքը իջեցուցին Պոլսոյ պաշփափազի աստիճանին : Իսկ Ֆէնէրի պատրիարքարանը թիրախ դարձաւ «յաղթական» Թուրքերու զրուելի յարձակումներուն :

Գտնուեցան նաեւ դաւաճան Յոյներ, որոնք գործակցեցան Թուրքերուն հետ : Իրենց գլխաւորն էր Փափա էֆթիմ կոչուած յոյն կրօնաւորը, որ նախաձեռնարկ եղաւ կազմակերպելու «Թուրք օրթոտոքս»ներու համայնք մը եւ պետական քաջալերութեամբ ու աջակցութեամբ գրաւեց կարգ մը յունական եկեղեցիներ Պոլսոյ եւ շրջանին մէջ :

Այս հերձուածը վերջ չէ գտած դեռ : Փափա էֆթիմի ոչ – կրօնաւոր զաւակը կը շարունակէ դերը բանել Ֆէնէրի պատրիարքարանին դէմ :

Լօզանի խորհրդաժողովին մէջ Իսմէթ փաշա եւ ընկերները մեծ ճիգեր թափեցին Պոլսոյ Յունաց տիեզերական պատրիարքութիւնը խափանելու եւ դաշնագրին մէջ համապատասխան յօդուած մը մացնելու համար : Հելլէն բանակի մըրցմանջէն ազատելէ ետք կ'ուզէին միանգամ ընդ միշտ վերջ տալ Ֆէնէրի «օջախ»ին, որ «պետութեան մէջ պետութիւն» մը կը կազմէր : Շնորհիւ Վէնիզէլոսի բուռն ընդդիմութեան, Թուրքերը չյաջողեցան հասնիլ իրենց չար նպատակին եւ Պոլսոյ օրթոտոքս պատրիարքութիւնը պահեց իր գոյութիւնը, կարգ մը առանձնաշնորհներու կրճատումով :

1954ին երբ ծագեցաւ Կիպրոսի ծանօթ վէճը, Թուրքերը դարձեալ կատղեցան Յոյներուն դէմ : Սահմանէն դուրս հանեցին հազարաւոր Յոյներ, որոնք հելլէնահպատակ էին եւ կը վայելէին թուրք քաղաքացիի իրաւունքները :

Միաժամանակ պայքար բացին Պատրիարքարանին դէմ, ամբաստանութիւններ ու զրպարտութիւններ ուղղեցին պատրիարքին դէմ, նպատակ ունենալով վարկաբեկել զայն, իբրեւ դաւաճան թրքական շահերուն եւ գրգռիչ Կիպրոսի Յոյներու յարձակումներուն ընդդէմ կղզիի թուրք փոքրամասնութեան :

Մկրտութեան անունով Արիստոկլէս՝ Աթենակորաս Ա. ծնած էր Եպիրոսի Վասիլիքոն գիւղին մէջ՝ 25 Մարտ 1886ին : Աստուածաբանութիւն ուսած է Հալքիի (Իշխանաց կղզիներ) վարժարանը : 18 տարի պաշտօնավարած է իբրեւ մետրոպոլիտ Հիւս. եւ Հարաւային Ամերիկաներու : Անձամբ ճանչցած է Ամերիկայի երեք նախագահները, Ռուզվէլթ, Թրումըն եւ Այզընհաուըր : Պատրիարք ընտրուած է 1 Նոյեմբեր, 1948ին եւ Պոլիս գացած Թրումընի անձնական օդանաւով :

Գլխաւոր աշխատանքն եղաւ միանականութիւն հաստատել օրթոտոքս եկեղեցիներու միջեւ : Սակայն Կիպրոսի խնդիրը խանգարեց իր ձեռնարկները :

Իր օրով Մոսկուա սկսաւ հետաքրքրուիլ կրօնական հարցերով : Մոսկուայի պատրիարք Ալեքսիս՝ Կրէմլինի վարիչներուն դրդումով՝ ուզեց իր ազդեցութեան գօտին տարածել Խ. Միութենէն դուրս, հետեւելով ցարերու քաղաքականութեան : Ուզեց առաջնակարգ դեր կատարել Աղեքսանդրիոյ, Անտիոքի եւ Երուսաղէմի պատրիարքութեանց, ինչպէս նաեւ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ օրթոտոքս եկեղեցիներուն մէջ : Մսկուայի ռուս պատրիարքարանը Ֆէնէրի տիեզերական պատրիարքին հանդէպ յարգանք տածելով հանդերձ չի ծածկեր բնաւ, որ նպատակն է դառնալ օրթոտոքսութեան պատմական կեդրոնը, իբրեւ ժառանգորդ բիւզանդական կայսրութեան :

Ռուս օրթոտոքս եկեղեցին Պոլսոյ պատրիարքութենէն բաժնուելով կազմած է ինքնագլուխ պատրիարքութիւն մը : Պատմական այս դէպքին հինգհարիւրամեակը մեծ շուքով տօնուեցաւ 1958 Մարտին :

Կիպրոսի վէճը օգտագործելով, Անգարայի կառավարութիւնը ամէն ինչ փորձեց Ֆէնէրի պատրիարքութեան վրայէն վերցնելու համար «տիեզերականութեան» հանգամանքը եւ անոր իշխանութիւնը սահմանափակելու Պոլիս — Մարմարա շրջանի չորս օրթոտոքս թեմերուն վրայ :

Լեզուագէտ եւ մեծ զարգացումի տէր՝ լուսահոգի պատրիարքը իր ծանօթութեանց շրջանակը ընդլայնեց եւ համաշխարհային մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց իր անձին շուրջ : Թուրքերը այնուհետեւ սկսան յարգանքով վերաբերուիլ իրեն հետ, վերջ տալով անհարկի յարձակումներուն :

Եկեղեցիներու ժամանակակից պատմութեան մէջ յիշատակելի թուական մը կը կազմէ իր հանդիպումը Պօղոս Զ. Պապին հետ 1964 Յունուար 5ին եւ 6ին Երուսաղէմի մէջ, ուր Ձիթենեաց լերան վրայ միասին աղօթեցին : Կողմնակից էր «տիեզերականութեան» (էօքիւմէնիզմ), որ ութ տարիէ ի վեր լայն արձագանգ գտաւ կարգ մը եկեղեցիներու մէջ, առանց սակայն գործնական արդիւնքի մը յանգելու ցարդ : Յունաստանի ինքնագլուխ օրթոտոքս եկեղեցին մեծապէս յարգելով հանդերձ Ֆէնէրի պատրիարքութիւնը, հակառակ էր Աթենակորաս Ա.ի «տիեզերականութեան» փորձերուն :

Համաձայն Լօզանի դաշնագրին, Պոլսոյ Ս. Սինոտն է, որ պիտի ընտրէ նոր պատրիարքը : Թուրք կառավարութիւնը վեթոյի իրաւունք ունի՝ մերժելու իրեն համար անընդունելի նկատուած հոգեւորականի մը թեկնածութիւնը : Պատրիարքը պէտք է ըլլայ թրքահպատակ :

Ֆրանսայի մէջ 150 հազար Յոյներ ու Ռուսեր ենթակայ են Պոլսոյ պատրիարքութեան, որ 1971 Յունուարէն ի վեր Փարիզի մէջ ունի «Տիեզերական Աթոռի արտակարգ փոխանորդութիւն» մը, յանձին Մելէթէոս Մետրոպոլիտին :

Աթենակորաս պատրիարքի մահը կ'ողբան Վատիկան, Անկլիքան եկեղեցին, եկեղեցիներու տիեզերական խորհուրդը, կարտինալ Մարթի, Ֆրանսայի բողոքական եկեղեցիներու դաշնակցութիւնը, Պոլսոյ Հայոց պատրիարքը եւ ամէնազգի այլ եկեղեցական պետեր :

Կը թողու բարի յիշատակ :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆԻ ԴԷՄ ՄՔ. ԿՈՎԵՐՆ

———o———

Գրեթէ ապահով է այլեւս որ Միացեալ Նահանգներու նախագահական ընտրութեանց Նիքսըն իր դէմ պիտի գտնէ դեմոկրատ ծերակուտական՝ Մք. Կովերն :

Մայամիի դեմոկրատ համագումարին Երեքշաբթի իրիկուն արդէն կասկած չէր վերցներ Մք. Կովերնի յաղթանակը այն վայրկեանին երբ Հըմֆրի կը քաշէր իր թեկնածութիւնը, այս անգամ վերջնապէս համոզուած թէ այլեւս պէտք է հրաժարի Սպիտակ Տուն բազմելու իր երազէն : Այս յաղթանակը կը նկատուի նոր ուժերու յաղթանակը ընդդէմ հին պահակին :

Քալիֆորնիոյ 151 ձայներուն եկան միանալ միւս շրջաններու ձայները եւ ի վերջոյ Մք. Կովերն 1618 ձայն կ'առնէր եւ այլեւս միայն քանի լիազօրագիր կը պակսի ուղէկողի առանայ դեմոկրատ կուսակցութեան վաւերացումը, ինչ որ կասկած չի վերցներ :

Շատ հաւանական կը նկատուի որ Մք. Կովերն Թէտ Քենըտին ընտրէ իբրեւ փոխ – նախագահ :

ՇՈՒՄԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

———o———

Փեքինի գլխաւոր թերթը՝ «Ժողովուրդի Օրաթերթը», որ պաշտօնական օրգանն է չին համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի, Երեքշաբթի թիւին իր առաջին էջին երկու երրորդը յատկացուցած էր Մաօյի տեսակցութեան Մ. Շումանի հետ :

Առաջին անգամն է, ինչպէս նկատել տուած է արդէն Մաօ, որ Չինաստանի նախագահը կը տեսակցի երկրի մը արտաքին նախարարին հետ, «Սովորութիւն չունիմ արտաքին նախարարներ ընդունելու, բայց դուք Ֆրանսայի արտաքին նախարարն էք» :

Մաօ տեսակցութեան ընթացքին շեշտած է, թէ իրենց համար անկախութիւնը հարց մըն է, որ ամէն բանէ վեր կը դասուի : Չինաստան գեր–պետութիւն մը չէ, ինչպէս ուրիշներ են : Ան կարելի է բաղդատել Ֆրանսայի հետ, «մեծ կարեւորութիւն կուտանք Ֆրանսայի հետ ընտեղծուած մեր յարաբերութիւններուն» :

Փեքին մեծ կարեւորութիւն կուտայ եւ, հետեւաբար, շահագրգռուած է Եւրոպայի ապագայով : Արեւմտեան Եւրոպայի միութեան զօրացումը Չինաստանի համար կարեւոր է այն իմաստով, որ զօրաւոր Եւրոպա մը հաւասարակշռութիւն կը ստեղծէ երկու գեր – պետութիւններու միջեւ եւ չիյնար անոնցմէ մէկուն ազդեցութեան տակ :

Շու Էն Լայ, չին վարչապետը, հարցումներու երկար շարքով ուզած է ծանօթանալ Եւրոպայի զօրացման հեռանկարներով, ան յատկապէս հետաքրքրուած է Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովի հարցով :

Գալով Հնդկաչինի հարցին, չին վարչապետը երկու կէտ մատնանշած է Մ. Շումանի : Առաջինը այն, որ ամերիկեան ուժերը պէտք է հեռանան Հնդկաչինէն եւ, երկրորդ, Սայկոնի մէջ պէտք է կազմուի քոալիսիոն կառավարութիւն : Չին վարչապետը անդրադառնալով չին – խորհրդային հարցին, նկատել տուած է, թէ «Ռուսերը կ'ուզեն պաշարել Չինաստանը» եւ այս ուղղութեամբ ամէն առիթով «մրտահոգիչ միջամտութիւններ կը կատարեն» :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարին Փեքին ճամբորդութիւնը կատարեալ յաջողութիւն մը կը նկատուի Փարիզի կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ կատարուած է Աթենակորաս Պատրիարքի յուղարկաւորութիւնը, Ֆէնէրի Յունաց Ս. Գէորգ եկեղեցին մէջ : Արարողութեան նախագահած է Ս. Սինոդոսի անդամ մետրոպոլիտ Մելիտոն, որ Աթենակորասի յաջորդը կը նկատուի : Ներկաներուն մէջ կը յիշատակուին.— Քանթըրպըրիի Արք. Տօքթ. Մայքըլ Ռամսի, կաթոլիկէ պատուիրակութիւնը գլխաւորութեամբ Կարդինալ Վիլլպրանդի, Գերպ. Ասթա, Պապին Թուրքիոյ ներկայացուցիչը, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը : Աթենակորասի մարմինը ապա ամփոփուած է Պալըքլըի քըրիստոնեայ գերեզմանատունը : Այս առթիւ ճաոշիէքըռ փրէս կը հաղորդէ թէ Անգարայի յոյն դեսպանը պաշտօնապէս բողոքած է Թուրք կառավարութեան, այն պայմաններուն համար զորս Պոլսոյ կուսակալը դրած է պատրիարքական ընտրութեանց համար, հակառակ Լօզանի դաշնագրի յստակ տրամադրութեանց : Կուսակալը յայտարարած է որ ընտրութիւնը տեղի պէտք է ունենայ Թուրք պաշտօնատարի մը ներկայութեան եւ թէ ինք, կուսակալը՝ Փօյրազ, պէտք է անձնապէս իր հաւանութիւնը տայ ընտրութեան արդիւնքին : Կառավարութիւնը չընդունիր որ դժուարութիւններ կուտայ այլ կ'ըսէ թէ 45 օր առաջ պէտք է գիտնայ թեկնածուներուն անունը եւ կ'աւելցնէ թէ նախանձախնդիր է որ արժանի եւ ձեռնհաս մէկը ընտրուի :

ՔՈՒՊԱ անդամ դարձաւ Քոմեքոնի (Արեւելեան Եւրոպայի Հասարակաց Շուկան) : Իններորդ անդամն է :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ Սինտ նահանգին մէջ «լեզուի պատերազմ»ը կը շարունակուի : Ուրտու լեզուն խօսողները բախումներ ունեցան կրկին Սինտի լեզու խօսողներու հետ : Հինգ հոգի սպաննուեցաւ : Հարցը ծայր տուաւ, երբ կառավարութեան որոշումով Սինտին պաշտօնական լեզու հռչակուեցաւ :

ՌԵՅՔԵԱՎԻՔԻ մէջ, Իսլանտա, ճատրակի աշխարհի ախոյենութեան մրցումը սկսաւ ամերիկացի Ֆիշէրի եւ խորհրդային Սպասքիի միջեւ : Առաջին խաղի առաջին մասին Սպասքի լաւ դիրքի մէջ կը գտնուի եւ աւելի քան հաւանական է, որ երկրորդ կիսախաղին շահի առաջին խաղը : Ֆիշէր պիտի փորձէ գոնէ հաւասար արդիւնք ձեռք ձգել :

ՊԵԼՖԱՍԹԻ մէջ չորս հոգի մեռան հրացանաձգութիւններու հետեւանքով :

ՎԻԼՖՐԱՆՇԻ մօտերը երկու երիտասարդուհիներ՝ 18 եւ 17 տարեկան, ինքնաշարժ մը կեցնել եւ տեղ գրաւելէ ետք սառնասրտութեամբ դանակով կը սպաննեն վարորդը : Ոճիրը թէեւ գործած են գողութեան նպատակով, սակայն վերջին պահուն չեն գործադրած իրենց ծրագիրը եթէ ինկապէս այդ էր պատճառը : Զոհը 25 տարեկան այր մըն է որ իրենց ոչ մէկ նեղութիւն տուած է և արձակուրդի կ'երթար :

ԺՊՏԻ՞ՆՔ ԹԷ ԼԱՆՔ...

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

———o———

Գեր. Տ. Թորգոմ Ս. Արք.
Առաջնորդ Հայոց Ամերիկայի
էջմիածնական թեմին

Գերաշնորհ Տէր,

Ձեմ ուզեր ձեր գլուխը ցաւցնել, բայց որո՞ւ կրնանք հասկցնել մեր ցաւը, — ո՞ր սուրբին աղօթել ...

Քանի մը օր առաջ, Ուօթըրթաունէն հայ պաղպաջակաճառի մը խանութին մէջ կարգի կը սպասէի, գնումներուս հաշիւը վճարելու համար: Լօլիկներէն եւ սըմբուկներէն աչքս բարձրացուցի եւ պատին վրայ յայտարարութիւն մը տեսայ:

Կ'երթան կուգան՝ ինծի՛ կը հանդիպին այսպիսի բաները:

Ինչ որ է. բանջարեղէնը մոռցայ, ակնոցս դրի եւ մօտէն նայեցայ անգլերէն գրուած յայտարարութեան, — աւելի ճիշդ՝ յայտարարութեան վրայ զետեղուած մեծադիր լուսանկարը ուսումնասիրեցի:

Թեթեւ հագուած՝ գեղեցիկ պարմանուհիի մը կիսանկարն էր: Անունը՝ Գաիրաման: Պաշտօնը՝ պորտախաղ պարել: Հանդէսը կազմակերպողը, Հայոց «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ՝ Մշակութային Շէնքի Յանձնախումբը: Հանդէսին վայրը՝

Central Catholic Auditorium
Lawrence, Massachusetts

(Կ'երեւի կաթոլիկներն ալ սկսեր են պորտախաղը գնահատել): Թուականը՝ Սեպտեմբերի 9, 1972, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին: Մուտքը՝ 6.50 տոլար:

Մեծատառ տողերով շեշտուած էր յայտարարութեան վրայ, որ այս ձեռնարկը «Արեւելեան երգի եւ պարի արտակարգ հանդէս» մըն է եւ «գլխաւոր արուեստագիտուհին» Գաիրամանն է:

Ձէին յիշած թէ այս «արուեստագիտուհին» օրիո՞րդ է կամ տիկին, բայց կ'ենթադրեմ թէ պաշտօնապէս օրիորդ ըլլալու է:

Ուրիշ մանրամասնութիւն չէին տուած, բայց վստահ եմ որ շատ տաղանդաւոր պորտախաղ պարող ըլլալու է: Մեր «մշակութային մարմինները» երկրորդական ուժերով հրապարակ չեն ելլեր արդէն ...

Յայտագրին մաս կը կազմէ եղեր նաեւ «Արեւելեան այր պարող՝ Ահմետը»:

Երկար տարիներ արեւելք ապրած ըլլալով հանդերձ՝ չէի հասկցած պորտախաղին գեղարուեստական իմաստը: Կը խոստովանիմ տգիտութիւնս: Ընդհանուր զարգացումիս այս պակասը առաջին անգամ զգացի քանի մը չաբաթ առաջ՝ երբ մօտակայ Քեմպրիճի հայկական եկեղեցիներէն մէկուն սրահին մէջ առիթ եղաւ վայելելու արեւելեան պորտախաղի երեկոյթ մը՝ Հայ Ուսանողական Միութեան կողմէ կազմակերպուած:

Ճիշդն ըսելով, չէի գիտեր թէ պորտախաղը մաս կը կազմէ մեր մշակոյթին: Բայց պորտախաղի մարդին կարեւորութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատուի Հայոց «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ՝ Մշակութային Շէնքի Յանձնախումբին կազմակերպած վերոյիշեալ հանդէսով՝ Լորէնսի մէջ:

Ոմանք — նեղմիտները անշուշտ — պիտի զայթակղին՝ լսելով որ հայկական եկեղեցիի մը մշակութային յանձնախումբը արեւելեան պորտախաղի յայտագիր կը պատրաստէ: Բայց, իմ համե՛ստ կարծիքով՝ պէտք է վերջ տանք այսպիսի միջնադարեան նախապաշարումներու(՛) եւ պէտք է քաջալերենք պորտախաղը՝ իբրեւ հարազատ մէկ արտայայտութիւնը հայկական դարաւոր մշակոյթին: Թերեւս նպատակայարմար կ'ըլլայ ... մեր դպրոցներուն մէջ պորտախաղ սորվեցնել մեր երախաներուն՝ որպէսզի անոնք պզտիկ տարիքէն իւրացնեն մեր այս ազգային պարը:

Պէտի ուզէի հաւատալ թէ ամերիկահահայութիւնը՝ գիտակցելով արեւելեան երաժշտութեան եւ պարի կարեւորութեան — ազգապահպանման տեսակէտէ — մեր բոլոր հանդէսները այսուհետեւ սկսին չիֆթէ թէլլիով եւ վերջնական փէշրէֆով: Բնականաբար՝ զանց չառնելով պորտախաղը (կէօպէկ հաւասը):

×

Քանի որ այսպիսի բարքեր մաս կը կազմեն ամերիկահայ մեր մշակոյթին՝ ինչո՞ւ... եկեղեցական արարողութեան որոշ մասերն ալ չթարգմանենք թրքերէնի՝ որպէսզի ժողովուրդին աւելի մատչելի եւ հաճելի ըլլայ: Օրինակի համար, կրնանք սկսիլ Դանիէլ Մարգարէի ընթերցուածով: Հետեւեալը կուտամ իբրեւ պարզ նախափորձ:

Քըրաաթ ի Դանիէլէ Մարգարէէ:

Նաբուգոդոնոսոր փատիշահ ալթմըշ արշըն եուքսէքլիյինտէ վէ ալթը արշըն էնինտէ՝ ալթունտան պիր սուրէթ եափըպ, անը Բաբելոն էյալէթինտէ դուրա օվասընտա նասպ էյլէտի: Վէ Նաբուգոդոնոսոր փատիշահ քէնտինին նասպ էթմիշ օլտըղը սուրէթին թագտիսինէ կէլմէլէրի իչին վէզիրլէրի, պէյլէրի, վալիլէրի, հաքիմլէրի, խազնէտարլարը, գատըլարը, միւֆթիլէրի վէ էյալէթ բէխըլէրինի նէմ էթմէք իզրէ թէմսիլնիլէր կէօնտէրտի ...

Վէ միւնատի եուքսէք սէսլէ նիտա էտէրէք՝ է՛յ գավմլար վէ միլլէթլէր, սիզէ էմր օլունույօր. պօռու, տիւտիւք, թամպուր, քէման, սանթուր, թուլում վէ հէր նէվի մուսիքի ալէթ սէտասընը իշիթտիյինիզտէ՝ եէրէ գափանըպ Նաբուգոդոնոսոր փատիշահըն նասպ էթմիշ օլտուղու ալթուն սուրէթէ սէնտէ էտէսինիզ ...

Վէ Սեդրակ, Միսաք վէ Աբեդնագով՝ փատիշահա նէվապէն՝ «է՛յ Նաբուգոդոնոսոր, պու խուսուստա սանա նէվապ վէրմէմիզէ հանէթ պիլէ եօքտըր...»:

Շա՛տ բան կարելի է ընել այս ուղղութեամբ, բաւ է որ մեր բարձրաստիճան առաջնորդները լայնախոհ ըլլան եւ ժողովուրդը պէտք եղած գիտակցութիւնը ցոյց տայ:

Յոյսով եմ, որ ձեր ուշադրութենէն պիտի չվրիպի Լորէնսի վերոյիշեալ հանդէսը: Եթէ այն օրը ազատ ըլլաք, թերեւս պիտի փափաքէիք ձեր ներկայութեամբ քաջալերել այս ազգօգուտ մշակութային ձեռնարկը:

Ցամենայն դէպս, ես անհամբեր կը սպասեմ հանդէսին, եւ արդէն կարգադրած եմ որ ընտանեօք ներկայ ըլլանք այս ազգանպաստ մշակութային հաւաքոյթին: Թերեւս կը տեսնուինք այդտեղ ... Մինչ այդ, մնամ յարգանօք՝

Ձերդ նուաստ ծառայ՝

ԵՆՈՎՔ ԼԱՉԻՆԵԱՆ

Պոսթըն

ՈՒԼՄՕ՝ ՁԱԽՈՐԴ ԼՐՏԵՍԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պաշտպան փաստաբանը ծանրացաւ ամբաստանեալի անցեալ գործունէութիւններուն վրայ եւ անոր անհասկնալի վարմունքը վերագրեց կիներու եւ թմրեցուցիչներու ազդեցութեան:

Ատեանի նախագահը վերջին անգամ մըն ալ պնդեց, որ ան ըսէր ճշմարտութիւնը փաստաթուղթերու մասին.

— Կը խոստովանիմ, որ շատ ցած ինկած եմ, — պատասխանեց Ուլմօ, — բայց եթէ կարենամ դեռ կրել Փրանսայի սպայի հանդամանքը, կը կրկնեմ ու կ'երդնում, որ ես ոեւէ մէկուն փաստաթուղթ չյանձնեցի:

Դատարանին վճիռը եղաւ շատ ծանր: Փաստերը անհերքելի էին, Ուլմօ յարաբերութիւն մշակած էր օտար պետութեան մը գործակալին հետ եւ լուսանկարած էր գաղտնի փաստաթուղթեր: Կը դատապարտուէր աստիճանազրկումի եւ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի:

12 Յունիս 1908ի առաւօտուն, Սէն Ռոշ հրապարակին վրայ, ուր խմբուած էր ծովածաւալ բազմութիւն մը, ու տեղաւորուած էր նաւային հրացանակիրներու ջոկատ մը, Ուլմօ ներկայացաւ սպայի իր պաշտօնական հագուստով՝ շրջապատուած չորս պահակ զինուորներով: Կը քալէր մեքենական քայլերով, շրթները պրկուած, դէմքին վրայ մեռելային տժգունութիւն մը: Թմբուկները սկսան զարնել, երբ ենթասպայ Մորէն մօտեցաւ Ուլմօյի, առաւ անոր գլխարկը ու պատռեց երիզները, տեղէն հանեց կոճակներն ու թեւերուն եւ օձիքին երիզները, յետոյ անոր սուրը հանելով պատեանէն, զայն կոտրեց ծունկին վրայ ու նետեց գետին:

Թմբուկները, որ կանգ առած էին, կրկին սկսան զարնել, պահակները կրկին շրջապատեցին զինք ու առաջնորդեցին բանտ:

18 Յուլիսի թիապարտներու խումբի մը հետ, Ուլմօ ճամբայ կ'իյնար դէպի Քայէն, դէպի Սատանայի կղզին:

Հոն մնաց 15 տարի ու բնակեցաւ իր նշանաւոր նախորդին՝ քափիթէն Տրէյֆիւսի խուցին մէջ, ուր կը ստանար ոչ մէկ այցելութիւն, առանձինն՝ այս գժոխային կղզիին մէջ, որուն շուրջ կը վխտային կատաղի շնաձուկեր:

Երբեմն կը քալէր մինչեւ ծովափ, կը բարձրանար ժայռի մը վրայ եւ կը դիտէր ծովը, ուր շնաձուկերը կ'երթեւեկէին, կը կանչէր զանոնք, կը խօսէր անոնց հետ, որովհետեւ պահակները հրաման ստացած էին չպատասխանել իր հարցումներուն:

Մինչ Ուլմօ կը տառապէր այս ահաւոր կլիմային ու առանձնութեան մէջ, անդին սկսած էր արդէն Առաջին Համաշխարհային պատերազմը, ուր միլիոնաւորներ զիրար կը ջարդէին: Իր նախկին ընկերները, զէնքի ընկերները, մէկիկ–մէկիկ կ'իյնային կռուի դաշտին վրայ. ազգեր կը փճանային եւ կայսրութիւններ կը տապալէին:

1920ին միայն իր վիճակը աննշան բարելաւում մը ստացաւ: Իր մենութեան մէջ Ուլմօյի հոգիին մէջ արթնցած էին միթթիք գաղափարներ: Գաղութին երէցը, որուն յաճախ կը գրէր, իրեն ղրկեց կրօնական գիրքեր, եւ կամաց–կամաց ան մօտեցաւ քրիստոնէական հաւատալիքներուն եւ մկրտուեցաւ: Եւ շնորհիւ այդ քահանային միջամտութեան՝ փոխադրուեցաւ ցամաք, Քայէն քաղաքը,

КРОНQՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

———o———

Քաթմանտուի մէջ (Փաթնա) Ան միացաւ պրահմանական ուխտաւորներու մեծ խումբին, որոնք կ'երթային Գանգէսի Սուրբ քաղաքները:

Ան կ'երթար իր կեանքէն փախչելով: Կ'երթար բոկոտն, ածիլուած գանկով, օրապահիկը մուրալով ու կը հարցնէր բոլոր անոնց որոնց որ հանդիպէր:

Այս աշխարհին (կեանքի) դարմանը ո՞ւր է... Տասնըութ տարեկան է, որուն գեղեցկութիւնը կը զայթակղեցնէ բոլորը: Երբ երեկոյեան ոսկեշող ճառագայթներու տակ կը մտնէ Վեսալի, կիները կը կարծեն տեսնել Շիվայի երեւումը եւ ժողիներու մէջ ծնրադիր կ'երկրպագեն, իսկ անոր անզիտութիւնը կը զարմացնէր բոլորը իր մշտատեւ հարցումով. — «Կեանքի տեղը ո՞ւր է»: — Ալարա – Քալամա Պրահման պատասխանեց ... «Կեանքը»:

Այս իմաստունը նոր աշակերտը առաջնորդեց այն մենաստանը, ուր երեք հարիւր նորեկներու վետտան եւ պրահմանութեան սրբազան գիրքերը կը սորվեցնէր:

Սագուա – Մունի (իշխանը) որուն հայրը, հայրական սիրոյ զգացումներէ մղուած զինքը պահած էր երանելի տգիտութեան մէջ, գլխապտոյտ ունեցաւ երեւան բերելով անքննելի ու անչափելի խորհրդաւոր գաղտնիքներն այս աշխարհի:

Սա տառապանքները, ծերութիւն, հիւանդութիւն, մահ, որոնց տեսքը զինքը յուսահատեցուցեր էր: Իր ուսուցիչը բացատրեց թէ անոնք միակ անձի մը ինկած բաժինները չեն, այլ հարիւրաւորներու, հազարաւորներու, միլիոնաւորներու կեանքն է, թէ ամէն մէկ էակ պէտք է ապրի, անվերջ ծնունդներու, մահերու եւ վերածնունդներու յորձանքին մէջ:

Ցնորաբեր եւ անըմբռնելի մարդկային վիճակէն սարսափած, ուզեց խոյս տալ այս անողոք օրէնքէն:

Անձրեւային եղանակի ամբողջ տեւողութեան, պրահմանութեան ուսման մասի մտամփոփուելէ ու խոկալէ ետք, աշակերտը հարցուց ուսուցչին. —

Սակայն ու՞ր գիտե՞ս հիւանդանալու տառապանքին, ծերութեան եւ ամէն ինչ կորսնցնելու եւ մահանալու դէմ դարման ...

Տալատա – Քալամայի ժխտական պատասխանին վրայ ճամբայ ելաւ ու հասաւ Մակադհայի մայրաքաղաք Ռաճիր: Հոն Իւտաքա անոր սորվեցուց հնդկական տիեզերաբանութիւնը եւ հոգեկան այն հրահանգները որով մարդը կարենայ հասնիլ իր անձին ամբողջական տիրապետութեան:

Սագուա – Մունի արդէն երեսուն տարեկանը անց է, երբ կը մտնէ այս սոսկալի ինքնամարզութեան մէջ, որ կը խորտակէ եւ կը քայքայէ մարմնոյն ու մտքին ինքնաշարժութիւնը:

Վեց տարի անդադար, կ'ենթարկուի սարսափելի խստավարութեան: Մերկ՝ հեղեղանման անձրեւներու տակ, բորբոքուն զանկը հրավառ արեւուն, ինքնամոռաց, անօթի, ծարաւ, շունչը բռնելով, յաճախ իրեն կը թուէր թէ զանկը պայթելու վրայ է. կ'իյնար ուշակորոյս, այնքան իրեն մօտ զգալով մահը ...

Այս բոլորը ոչինչ, իրմէ առաջ նոյնը ըրած են հազարաւոր Սատհուներ եւ տիեզերաբաններ, որոնք կ'ընեն տակաւին:

Լաւ մը քայքայեց մարմինը, ճկեց, ոլորեց միտքը սակայն չկրցաւ գտնել այս դատապարտեալ կեանքի տեղը ...:

Լուսապայծառ հոգեխնութիւնը

Դարձեալ շարունակեց ճամբան: Հինգ աշակերտներով իջան հարաւ, բազմաթիւ օրեր քալելէ ետք հասան Իւսիվելա:

Իւսիվելան Կայայի մօտ գիւղաքաղաք մըն է: Ներկայիս Երուսաղէմի, Մէքքէի եւ Պէնարէսի նման աշխարհի Սուրբ վայրերէն մին, մարդկութեան չորս մեծ կրօններէն մէկուն օրրանը:

Հոս, 2500 տարի առաջ, Իւսիվելայի այն թզենիին տակ, մայիսեան լիալուսնի գիշերով Սագուա – Մունի ունեցաւ իր պայծառատեսութիւնը, եւ դարձաւ Պուտտա: Յաջողած էր վերջապէս գտնել դեղը ... Ու դարձեալ ամիսներով ինքզինքը ենթարկեց խստավար աղաւոր կեանքին: Անդամները նման էին եղէգնացուպի, իրանը կարթի պատեանի, փոշին զայն ծածկած էր այն աստիճան որ մրջիւնները խարուելով, անոր վրայ իրենց բոյնը կը շինէին:

Այսպէս ան յաջողեցաւ տիրանալ աշխեցուցիչ կարողութիւններու, սակայն այս բոլորը դեռ բաւական չէր քանի չէր գտած իր հարցումին լրիւ պատասխանը:

Այն ատեն հասկցաւ սխալ ճամբու մէջ ըլլալը, թէ՝ իր անձին փրկութեամբը չէր որ պիտի հասնէր իր փափաքած ծանօթութեան այլ միայն խելացութեան եւ տրամաբանութեան ճիղերով:

ԺՕՐԺ ՌԷՅԷ

(4 – Շար.)

ուր կը բնակէին այն Թխապարտները, որոնց վերադարձը դէպի հայրենիք արգիլուած էր: Բաւական փնտռելէ ետք, համեստ պաշտօն մը գտաւ վաճառականի մը մօտ, օրական 2·50 ֆրանք թոշակով:

Այդ շրջանին է, որ Փըթի Փարիզիէն թերթի թղթակիցը համբաւաւոր Ալպէր Լոնտր, որ եկած էր ռըփորթաժ մը ընելու Թխապարտներու մասին, հանդիպեցաւ Ուլմոյի: Ան կ'ապրէր ծայր աստիճան թշուառ կեանք մը, իր ստացած օրական 2·50 ֆրանքով: Ընտանիքը յարաբերութիւնները խզած էր իր հետ եւ ոչ մէկ նիւթական օժանդակութիւն կ'ընէր, մովսիսական կրօնքէն դէպի քրիստոնէութիւն դարձած ըլլալուն համար: Շապիկ չունէր իր մորթին վրայ, ոչ ալ գուլպայ՝ իր ոտքերուն: Եւ իր հագած հագուստներն ու կօշիկը կը պարտէր Հայր Ֆայրի ողորմութեան:

Ալպէր Լոնտրի հարցումներուն ան տուաւ հետեւեալ պատասխանը.

— Երբեք չհասկցայ, թէ իմ խնդիրս ի՛նչ խայծ ունէր հասարակութեան համար. ողորմելի ու խեղճ խնդիր մը...

Եւ աւելցուց.

— Այո, ես դաւաճան մըն եմ. եւ մարդ դաւաճան կը դառնայ այնպէս՝ ինչպէս կը դառնայ գինով: Հաւատացէք, որ հիմա բոլորովին սթափած եմ:

Ալպէր Լոնտր յօդուածներ գրեց ի նպաստ իրեն եւ ներողամտութիւնը հայցեց պետական շրջանակներուն՝ այս խեղճ մարդուն համար, որ տասնապատիկ հատուցած էր իր երիտասարդութեան մէկ սայթաքումը:

Ալպէր Լոնտր այս բարի գործը կատարելէ ետք, շարունակեց իր շրջապտոյտը: Քանի մը տարի ետք ան զոհը պիտի դառնար իր առաքելութեան, որովհետեւ ուրիշ շրջապտոյտի մը ընթացքին, մօտ տասը տարի ետք, ան հրկիզուեցաւ ժորժ Ֆիլիփար նաւուն վրայ, Կարմիր Ծովուն բացերը:

Ուլմօ Ֆրանսա վերադարձաւ Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի աւարտին: Հոն փորձեց ճանչցնել ինքզինք եւ վերագտնել տեղ մը՝ նոր կազմուող ընկերութեան մէջ. խօսք առաւ քաղաքական եւ գրական հաւաքոյթներու ընթացքին: Բայց շատեր դատապարտեցին իր այս ելոյթը, որովհետեւ Ուլմոյի պատիժը եթէ շատ խիստ եղած էր, անարդար չէր եղած սակայն: Եւ յետոյ՝ քառասուն տարի անցած էր անոր պատմած դէպքերէն ետք: Ո՞վ կը յիշէր զայն, ո՞վ կրնար հետաքրքրուիլ իրմով, երբ բոլորն ալ կ'ապրէին ահաւոր դէպքերու ազդեցութեան տակ:

Երբ մարդկային ընկերութիւնը անձ մը կը նետէ իր ծիրէն դուրս, անկէ ետք իր բոլոր ուժով կ'ընդդիմանայ անոր վերադարձին, անոր վերականգնումին...:

ՆՈՒՊԱՐ ՋԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (Յատուկ) — Յունիսը, մեր գաղութին ազգային գործունէութեան ամէնէն բեղուն ու խանդավառ ամիսը եղաւ: Ինչպէս «Յառաջ» արձագանգ հանդիսացած էր, Յունիս 4ին նահատակներու յուշարձանի բացման արարողութիւնը համազգային ուխտի օր մը եղաւ եւ Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն ուխտաւորներ եկան իրենց յարգանքը մատուցանելու Թրքական բարբարոսութեան զոհերու յիշատակին:

Ապա, Յունիս 11ին Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը տօնեց Վասպուրականի յաղթապանծ հերոսամարտի տարեդարձը:

Վերջապէս, Յունիս 18ին Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 54րդ տարեդարձը տօնուեցաւ նոյն վեհութեամբ եւ ժողովուրդը դարձեալ հաղորդուեցաւ այդ զոյգ տօներուն առթած խորհուրդէն:

Կապոյտ Խաչի խնճոյքը

Բացի դպրոցական հանդէսներէ տեղւոյս մասնաճիւղը տարիէ մը ի վեր հրապարակային ոչ մէկ ձեռնարկ կազմակերպած էր: Հաւանաբար ազդուելով մեր գաղութին լճացած վիճակէն:

Վերջերս սակայն, մասնաճիւղի վարչութիւնը փոփոխութեան ենթարկուեցաւ եւ երիտասարդ նոր ուժեր գործի լծուեցան: Եւ ահա ատոր արդիւնքը: Յուլիս 2ի Կիրակի կէսօրէ ետքը անոնց կազմակերպած ընտանեկան խնճոյքը եկաւ ապացուցանելու որ եթէ գործելու եռանդ եւ կամք ըլլայ, աշխատանքը կը վարձատրուի:

Տէսինի Մշակոյթի Տան ներքնայարկի սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր ու սեղանները գրաւուած: Հիւրեր կային Վալանսէն ու Լիոնէն:

Մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ Տիկին Սոնիա Պառաւեան գրաւոր զեկուցումով մը ուրուագծեց մասնաճիւղի գործունէութիւնը եւ առ հասարակ Կապոյտ Խաչի դերն ու կրթական մարզի մէջ իր տարած ջանքերը:

Օրուան սեղանապետ ընտրուեցաւ Հայկունի Թաշճեան որ լաւագոյնս օգտագործեց իրեն շնորհուած «հեղինակութիւնը», եւ իր երկու խօսքով ըրաւ պիտանի թելադրութիւններ:

Ներկաներուն կողմէ եղան մեներգներ, խմբերգներ եւ պարեր: Շուտով ստեղծուեցաւ հաճելի միջավայր մը ու երբ գաւաթները սկսան պարպուիլ ուրախութիւնը բազմապատկուեցաւ: Հաճոյքով ունկնդրուեցան Նուպար Պօտուրեանի զուարթ պատմութիւնները:

Խաչուհիներու ձեռամբ պատրաստուած խորտիկներն ու աղանդերները գնահատուեցան նրբաճաշակ քիմքերէ:

Գովելի է Խաչուհիներու փութաջանութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տղաքը եւս իրենց բերած օժանդակութեամբ նպաստեցին ձեռնարկին յաջողութեան:

Խնճոյքը վերջ գտաւ բոլորին գոհունակութեամբ եւ Խաչուհիներուն ջանքերը արդիւնաւորուեցան թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս:

×

Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնէն ի վեր կը պահէ իր գոյութիւնը: Անցեալին, բաւական փայլուն գործունէութիւն մը ունեցած է եւ տարիներ շարունակ կազմակերպած Ապրիլեան Եղեռնի ոգեկոչումը, մինչեւ յիսնամեակի հանդիսութիւնները, անշուշտ մասնակցութեամբ այլ միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու: Վերջերս, միութիւնը գումարեց իր անդամական ընդհանուր ժողովը եւ ընտրեց նոր վարչութիւն մը հետեւեալներէ — Նուպար Պօտուրեան՝ նախագահ: Հայկունի Թաշճեան՝ քարտուղար եւ Ռուբէն Կէնճոյեան՝ գանձապահ:

Վարչութիւնը ունի ընկերային ծրագիրներ եւ մանաւանդ աշխատելու եռանդ:

Յաջողութիւն կը մաղթենք իրեն:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՐ. ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ ՆՈՐԱՅԱՅՏ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երեւանի Մատենադարանին մէջ յայտնաբերուած է երեք բանաստեղծութիւն՝ Գրիգոր Նարեկացիի գրչին պատկանող: Զանոնք երեւան հանած է Արմինէ Քէօշկէրեան:

Այս բանաստեղծութիւնները պահպանուած են «Գանձարան» կոչուող հաւաքածոյի մը մէջ, որ կը պարունակէ գանձեր, տաղեր, մեղեդիներ: Մատենադարանը ներկայիս մօտ երկու հարիւր «Գանձարան» ունի:

Գանձերու առաջին հեղինակը եղած է Գրիգոր Նարեկացի: Ցարդ ծանօթ էին անոր միայն վեց գանձերը: Անոնցմէ երեքը լոյս տեսած են 1700ին Կ. Պոլիս, իբրեւ «Մատեան ողբերգութեան» երկրորդ հրատարակութեան յաւելուած:

Ծանօթ է, որ գանձերը երգուած են եւ, յաճախ, զանոնք եղանակաւորողները եղած են իրենք՝ հեղինակները: Կրնայ պատահիլ, որ Նարեկացի ինք ձայնագրած ըլլայ իր ստեղծագործութիւնները: Արդարեւ, ան հոգեւոր դաստիարակութեան հետ երաժշտական կրթութիւն ալ ստացած է:

ԲԺՆԻԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Բժնի գիւղը կը գտնուի Երեւանէն 54 քմ. հեռու՝ Հրազդան գետի ձորը: Անոր վերաբերեալ յիշատակութիւն կայ Ե. դարուն: Այդ շրջանին ան եղած է Պահլաւունի իշխաններու գիւղը: Զանազան Թուականներուն հոն շինուած են գեղեցիկ շէնքեր: Ամրոցը, որ շինուած է ԺԱ. դարուն, դեռ կը մնայ իր աւերակներով: Յուշարձաններէն ամէնէն հինը կը նկատուի Զ. դարուն կառուցուած Ս. Սարգիս եկեղեցին: Ան կը նկատուի նախատիպը կեդրոնագմբէթ եկեղեցիներու: Ս. Աստուածածին եկեղեցին կը գտնուի գիւղի կեդրոնը: Շինուած է 1041ին:

Երկու եկեղեցիներն ալ վերանորոգուեցան 1970ին:

ՀԱՅԵՐ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Տոքթ. Միշէլ Գազանճեան իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է «Պիշայի Հանդիպումներուն» (Անթրըթիէն տը Պիշա) որ ձեռնհաս բժիշկներու շատ կարեւոր մէկ ժողովն է, որ կը գումարուի ամէն տարի Պիշա հիւանդանոցը:

Տոքթ. Միշէլ Գազանճեան, շատ գնահատուած ելոյթ մը ունեցած է երակներու գերճնշումի մասին, որ ուրիշներու կարգին հրատարակուած է «Պիշայի Հանդիպումներ» գրքոյկին մէջ:

Բացառիկ երեւոյթ է որ երիտասարդ բժիշկ մը հրաւիրուի ելոյթ ունենալու այս հանդիպումներու ընթացքին:

ԱՌԱԾՆԻ

Վէպը ներկայի պատմութիւնն է, մինչդեռ պատմութիւնը անցեալի վէպն է:
(ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ)

×

Մութին մէջ ոչ ոք կը շիկնի:
(ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ)

×

Ճակատը մազ չունի՝ որ շիկնի:
(ՄԱԼԿԱՇ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— «Պէն պու լաֆըլարտան պիր շէյ աղնամատըմ», ըսաւ անկիւնէն Մէլիտոս էֆէնտի:

— Այսինքն՝ բացատրեմ...

— Վաղ անցի՛ր միւսիւ, ընդմիջեց Մարգար էֆ., անցած գացած բաներու վրայ չխօսինք:

— Կեցցէ՛ս, Մարգար էֆ., գոչեց Ռաֆիկ աղա, մարդս ներողամիտ ըլլալու է, վեհանձնութիւնը անանկ կը պահանջէ... մեր Պ. Թորգոմն ալ եթէ պակասութիւններ գործեր է... աչք փակելու է, կ'ըսէ Դաւիթ Մարգարէ:

— Խնդիրը ատոր վրայ չէ, պատասխանեց Մարգար էֆէնտի, կ'ընդունիմ պայքար մղել, բայց ազնուութիւնը ձեռքէ ձգելու չէ եւ հակառակորդին վնասելու համար սուտին զրպարտութիւններ մէջտեղ նետելու չէ:

— Անպայման, գոչեց Սուսերեանց, ամէն պայքար պէտք է ըլլայ սկզբունքի եւ ոչ թէ անձնական:

— Դժբախտաբար մեր միւսիւն ափեղցփեղ խօսքեր ըրած է ասդին անդին, որոնք ոչ իրեն պատիւ կը բերեն, ոչ ալ իր վարած պաշտօնին... ինծի համար կարեւորութիւն չունին, բայց իրեն չեն վայլեր...

— Մարգար էֆ., կարծեմ թիւրիմացութիւն մը կայ... կակազեց ուսուցիչը, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ բանի կ'ակնարկէք կամ թերեւս զրպարտութեան մը զոհ կ'ըլլամ:

— Ընդհակառակն, շատ լաւ գիտես, թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ, պատասխանեց վաճառականը չոր ձայնով մը:

— Հաւատացէք որ...

— Յանցանքդ ճանչցիր, աւելին բաւական է:

— Կը ճանչնամ, էֆէնտիմ, կը ճանչնամ, միջամտեց Ռաֆիկ աղա, պարոն Թորգոմը գէշ տղայ մը չէ, միայն թէ դիւրաւ ուրիշներու խօսքին ույմիշ կ'ըլլայ...

— Անձնական դատողութիւն չունի մեր միւսիւն, պակասը ատ է, աւելցուց Մանուկ աղա:

— Պուտալա տըր, բէյինիզ շունա, ըսաւ Մէլիտոս էֆէնտի:

Խեղճ պարոն Թորգոմ հիմա զղջացած էր այցելութիւնը ընելուն՝ բայց կարելի չէր այլեւս ընկրկիլ, հարկ էր դառնութեան բաժակը պարպել ցմրուր:

— Պարոն Թորգոմին տկար նկարագրին մի որոշ ապացոյցն է, մէջ մտաւ Սուսերեանց, իր այս առտուան հրաժարականը «Շանթ Ակումբ»ին անդամակցութենէն:

— Կը ներէք, պարոն, բողոքեց ուսուցիչը, ես շատոնց միտքս դրած էի քաշուիլ հանրային գործունէութենէն, որովհետեւ համոզուած եմ, որ ուսուցիչ մը պէտք է միմիայն վարժարանով զբաղի:

— Այդ համոզումը երեւի նոր ծնուեր է քու մէջ, պատասխանեց Սուսերեանց հեգնաբար, գոնէ երէկ, մինչեւ ցերեկ մի այդպիսի համոզումի նշոյլ չէր նշմարուեր քու վրայ:

Սրահին դուռը բացուեցաւ եւ ներս մըտաւ ոսկերիչ Սահակ աղան:

— Վա՜յ, Սահակ աղա, բարի եկաք, գոչեցին մի քանի ձայներ:

— Բարի տեսանք, պատասխանեց ոսկերիչը:

— Մարգար էֆ.ին շնորհաւորելո՞ւ եկար, հարցուց Մանուկ աղա:

— Բնականաբար...

— Մենք ալ անոր համար եկած ենք...

Սահակ աղային գալուստը փրկեց ուսուցիչը իր նեղ կացութենէն. Ամէնքը իրենց ուշադրութիւնը նուիրեցին ոսկերիչին, որ վաճառականին մօտենալով ըսաւ.

— Ինշալլահ, Մարգար էֆ. ձեր շընորհիւ Թաղերնիս խաղաղութեան երես պիտի տեսնայ շիտակը, երէկ առտու լրագրին մէջ Վարչութեան տուած որոշումը կարդացի նէ՝ շատ քէյֆս եկաւ... էյ աշկ օլսուն ըսի, ճէօփէկ օլտըքլարընտան պէրի պիր ավ թութտուլար...

— Շնորհակալ եմ, Սահակ աղա, պատասխանեց վաճառականը:

Հետզհետէ նոր հիւրեր կը հասնէին:

Ուսուցիչը կը սպասէր Սուսերեանցի մեկնելուն, որպէսզի միասին դուրս ելլէ եւ հետը բանակցութիւն մը ունենայ: Անոր ներկայութիւնը վաճառականին տան մէջ անբացատրելի կը մնար իրեն եւ կ'ուզէր այս մասին լուսաբանութիւն պահանջել:

— Ան ալ բնականաբար ինէ բացատրութիւն պիտի պահանջէ, բայց իմ պարագաս բոլորովին տարբեր է, ես Ակումբէն հրաժարած եմ, հետեւաբար կրնամ առանց անպատեհութեան գալ հոս:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՓԱՐԻԶ.— Պ. Ցարութիւն Աղապէկեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ այս Կիրակի առաւօտ (Յուլիս 16) Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իր կնոջ՝

ԱՍԻԱ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ Յ. Աղապէկեան Կապոյտ Խաչի կայանին կը նուիրէ 150 ֆրանք։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկին Հեղինէ Փաշայեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Թաշճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան, Այրի Տիկին Շնորհիկ Մարտիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի (Յուլիս 16) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ողբացեալ՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ՓԱՇԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին ի յիշատակ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17 Րիւ Պլէօ, բաց է Հինգշաբթի Յուլիս 20ին եւ 27 ժամը 15էն 18։

Այն ծնողքները որոնք դեռ լրիւ չեն վճարած Օգոստոսի արձանագրուած տըղոց ամսականը կրնան դիմել գրասենեակ։ Ոչ մէկ նոր արձանագրութիւն, խումբը լրիւ է։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի *ընթացիկ եւ նոր հասցէն։*

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով։

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք։

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մկրտիչ Աւետիսեան 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի իր ընկերոջ՝ Գրիգոր Վահանի մահուան տարելիցին ի յիշատակ։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

73, avenue Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Հայ քոյրերու գիշերօթիկ եւ փոքրիկներու կառտրի *վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են 1972 – 73 տարեշրջանին համար։*

Պայմաններու եւ մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր վարժարանի վարչութեան։ Հեռաձայն 985-01-79։

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԽԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (Յուլիս 15) ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

«Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 31րդ պատգմ. ժողովը պիտի գումարուի, 15 Յուլիս, Շաբաթ օր, Տէսինի մէջ, հայրենակից Ժ. Թոբոսեանի «Սեւան» սրճարան – ճաշարանի սրահը, 35, Ավընիւ ժան – ժօրէս, 69 Տէսին*։ Նկատի ունենալ որ առաջին նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9.30ին։*

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Անի *կոմիտէի, Կիրակի Յուլիս 16, ժամը 14էն սկսեալ Փոն տ'Էվէքի ծանօթ դաշտավայրը։*

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Կը նախագահէ
Ընկ. ՅՈՎՀ. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ԳԷՈՐԳ ՔԻՐԼՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, չափաւոր խորոված։

Անձրեւի պարագային՝ Յուլիս 23ին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին։ Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

ՇԱԽԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 23ին Կիրակի օր։

Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն-Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ։

Քոյրերու Մոնթըռուի ծառաստանը։ Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի եւքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Րիւ տիւ Միտի։

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ. ՄԻՐԶԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ։

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով։

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (*հաւաքում 9.45ին*)։

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է։

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանձասրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին։

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթըր Այերէի եւեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ։

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս։

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ։

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր։

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ԿԱՅԱՆԻ ՕՐ»

BELLEFONTAINE (Jura)

Կիրակի, Յուլիս 16, ամբողջ օրը, նաշ տեղւոյն վրայ։

ՀԱՅԿ. ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԿԱՅԱՆԻ ՏՂՈՑ ԿՈՂՄԷ

Երգ, արտասանութիւն, զանազան խաղեր։

ԼԻՈՆԷՆ օթոքար կը մեկնի Կիրակի առաւօտ ժամը 7.30ին, Հայոց Եկեղեցիէն

Արձանագրուիլ Հայոց եկեղեցին, 295 Րիւ Պուալօ, կամ Տիկին Մամուրեանի մօտ։

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՏՈՎԵՋԵՐԵԱՑ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ
1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 *տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝*

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

Ա. Զ. Դ.

«Զէնկիլէրի պատմութեան» յանձնախումբը կը տեղեկացնէ թէ Զէնկիլէրի յուշամատեանը աւարտած ըլլալով, Սեպտեմբերին կարելի պիտի ըլլայ տպագրութեան յանձնել։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝* 600 *Ֆր.*, 14 *օրէն աւելի, օրական* 26 *Ֆր.* 7 *օրէն* 14 *օր՝* 29 *Ֆր.* 7*էն պակաս՝* 32 *Ֆր.*

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18*էն* 20 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 16*էն* 20։ 17, Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան։ Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը։

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։*

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն։

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»

32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան

ՈՒՐԲԱԹ
14
ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI
14 JUILLET
1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 փր.	Վեցամսեայ	65 փր.
Արտասահման	Տար. 135 փր.	Հատը	0,70 փր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.465

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.465

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲՈՅԱՇՈՒՆՉ ՆՇԱՆԱԽՕՍՔԵՐԸ

———o———

Ամէն անգամ որ կ'ոգեկոչենք 1789ի Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան յիշատակը, մեր մտածումները ինքնաբերաբար կ'երթան այն երեք բոցաշունչ նշանախօսքերուն, որոնք անխորտակելի սիւները կը կազմեն ժողովրդավարական վարչաձեւին :

Ազատութի՛ւն, Հաւասարութի՛ւն, Եղբայրութիւն :

Յուլիսի 14ը Ազգային տօն է ո՛չ միայն Ֆրանսայի, այլեւ համայն աշխատաւոր մարդկութեան համար : Անիկա կը խորհրդանշէ բոցաշունչ այդ երեք նշանախօսքերը, որոնք 183 տարի առաջ գլեցին անցան Ֆրանսայի նեղ սահմանները՝ համնելով մինչեւ հեռաւոր այն երկիրները, ուր մարդիկ կ'ապրէին օտարի դժխեմ լուծին տակ, ուր համեստ աշխատաւորներ կը կեղեքուէին ու կը շահագործուէին դրամատէրերու եւ առանձնաշնորհեալ դասակարգերու կողմէ :

1789 Յուլիս 14ին Փարիզի ըմբոստ քաղաքացիները քանդելով արքայական ու ամենատիրական բռնակալութեան միջնաբերդ Պասթիյլը՝ օրինակ հանդիսացան ամբողջ աշխարհի ստրուկ ազգերուն :

Ֆրանսականէն 13 տարի առաջ, 1776 Յուլիս 4ին ամերիկեան 13 գաղութներ ձերբազատուելով բրիտանական բռնակալութեան լուծէն, հանդիսաւորապէս անկախութիւն կը հռչակէին՝ հիմը դնելով Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն : Ապստամբներու հրամանատարն էր Ճորճ Ուաշինկթըն, որուն կ'աջակցէին ֆրանսացի զօրավարներ Լաֆայէթ եւ Ռոշանպօյ :
ԺԶ. դարու վերջին քառորդը դարթօնքի, վերածնունդի շրջան մը եղաւ, հող պատրաստելով ԺԹ. դարու ազատագրական շարժումներուն, մանաւանդ արեւելեան Եւրոպայի մէջ :

Պալքաններու քրիստոնեայ ազգերը անցեալ դարու առաջին տարիներէն ըմբռնեալ ապստամբութեան սուրբ դրօշը պարզեցին օսմանեան անարգ բռնակալութեան դէմ եւ հետզհետէ տիրացան իրենց անկախութեան :

Հայ ժողովուրդին մէջ ալ արձագանգ գտան բոցաշունչ նշանախօսքերը : Ու Մեծ Յեղափոխութենէն շուրջ մէկ դար ետք կեանքի կոչուեցան հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները, նպատակ ունենալով թօթափել դարաւոր դահիճին բռնակալ լուծը եւ մարդավայել կեանք մը ապահովել ազգին :

Աւելի քան երեք տասնեակ տարիներու մեր ազատագրական կռիւներուն առաջնորդ կը հանդիսանային Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութեան բոցաշունչ նշանախօսքերը : Մեր հայդուկները կուռի դաշտ կը նետուէին իրենց դրօշին վրայ արձանագրելով «Մա՛հ կամ ազատութիւն» :

Հայ ազատատենչ ազգը շատ արիւններ թափեց ազատութեան ճանապարհին : Եւ ի վերջոյ, իր պատմութեան ամէնէն եղերական ու բախտորոշ մէկ շրջանին հիմը դրաւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան : Ազգին կէսը զոհուեցաւ յանուն սեփական ազատ հայրենիքի : Յանուն բոցաշունչ նշանախօսքերուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ

———o———

ԱՐԹԻՒՐ ՔՈՆԹ՝
ՁԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՒՌԻ
ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ

———o———

Նախագահ Փոմփիտուի նախագահութեամբ Փ. Մէսմէրի դահլիճը ունեցաւ իր առաջին նիստը, որու կը մասնակցէին, առաջին անգամ ըլլալով ոչ միայն նախարարները այլեւ պետական քարտուղարները : Ցարդ այս վերջինները կը մասնակցէին նախարարաց խորհուրդին եթէ իրենց վերաբերեալ հարց մը ըլլար :
Այս առաջին նիստին, Փոմփիտու գծած է այն գլխաւոր գիծերը որոնք պէտք է մաս կազմեն այս կառավարութեան ծրագրին : Փոմփիտու կը շեշտէ թէ այս կառավարութիւնը փոխանցման շրջանի կամ ընտրութիւն պատրաստող դահլիճ մը չէ այլ սահմանուած է աւելի երկար ապարէզի : Ուրեմնխորհրդարանը երբ վերսկսի իր նիստերը աշնան, Մէսմէր պէտք է ներկայացնէ կառավարական ծրագիր մը երկար ժամանակաշրջանի մը համար :

× Դահլիճը նշանակեց նաեւ ձայնապատկերասփիւռի նոր ընդհ. տնօրէննախագահը : Արթիւր Քոնթ Իւ Տէ Էռ երեսփոխան մըն է Արեւելեան Փիրէնեաններու, նախապէս ընկերվարական : Իր գլխաւոր ծրագիրն է, ըստ իր առաջին յայտարարութեանց ուրախութիւն սփռել եւ զարկ տալ այդ պատճառով Վարիէթէի յայտագրերուն :
Այս նշանակումը բաւական աղմուկ հանած է անշուշտ, ընդդիմադիր շրջանակներու մէջ, դեմոկրատ Կեդրոնի նախագահ Ժան Լըքանիւէ կ'ըսէ թէ այս ձեւով կուսակցութիւն մըն է, որ իր թաթը կը դնէ պետական սպասարկութեան մը վրայ : Աւելի ծանրօրէն կ'արտայայտուի Իւմանիթէի մէջ Ռընէ Անտրիէօ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԵՅՔԵԱՎԻՔԻ ճատրակի ախոյենութեան մրցաշարքին առաջին խաղը շահեցաւ Սպասկի : Առաջին կիսախաղին, ինչպէս գրած էինք երէկ, ամերիկացի Ֆիշէր աննպաստ դիրքի մէջ կը գտնուէր եւ անոր պարտութիւնը աւելի քան հաւանական կը նկատուէր : Ֆիշէր, որ շարաթներէ ի վեր քմահաճ ընթացք մը ունեցած էր, այս խաղին ընթացքին ալ ցոյց տուաւ ոչ – մարզական ոգի մը : Խաղը կէս ձգելով 35 վայրկեան վիճեցաւ պատկերասփիւռի երկու գործիքներու զետեղման դէմ, որոնք իբրեւ թէ զինք կ'անհանգստացնէին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը պատուիրակութեան մը գլուխն անցած Մոսկուա ժամանեց : Առաքելութիւնը առեւտրական բնոյթ ունի : Երկու երկիրները որոշած են իրենց փոխանակութիւնները 1250 միլիոն ֆրանքով 3875 միլիոն ֆրանքի բարձրացնել յառաջիկայ երեք տարիներուն :

ԻՐԱՔԻ հիւսիսը՝ Քիւրտիստանի մէջ բուռն բախումներ տեղի ունեցած են Եզիտիներու եւ Իրաքեան ուժերու միջեւ :

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

———o———

Բ.

ՄԱԿի նոր վիճակագրութիւնը ցոյց կու տայ, թէ զարգացած եւ թերաճ երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնը տեւական կերպով կ'ընդլայնի :
Այն երկիրներուն մէջ, ուր ուտեստեղէնի, բնակարանի եւ ճարտարարուեստի արտադրութիւնը քիչ է եւ, հետեւաբար, կեանքի պայմանները անձուկ են, բնակչութեան աճը մեծ է : Այդ երկիրներու ընդհանուր արտադրութիւնը քիչ համեմատութեամբ բարձր է բնակչութեան աճի թափէն : Տարբեր է պատկերը զարգացած երկիրներու մէջ : Արդարեւ, հոն բնակչութեան աճը փոքր է, մինչ ճարտարարուեստի եւ գիւղատնտեսութեան արտադրութիւնները շատ աւելի են : Այս ձեւով այդ երկիրներու ապրուստի մակարդակը երթալով կը բարձրանայ :

Զարգացած երկիրներու ճարտարարուեստի եւ գիւղատնտեսութեան ընդհանուր արտադրութիւնը անձ գլուխ 43 տոկոսի յաւելում արձանագրած է անցնող տասնամեակին (1960 – 1970), մինչդեռ նոյն ժամանակաշրջանին այդ աճը միայն 27 տոկոս եղած է թերաճ երկիրներու մէջ :

Ապրուստի մակարդակի տարբերութիւնը աւելի ցայտուն կը դառնայ, երբ նկատի առնուի ելեկտրուժի գործածութեան քանակը զարգացած եւ թերաճ երկիրներու մէջ : Այսպէս, այս վերջինները, որ զարգացած երկիրներու բաղդատմամբ աւելի քան կրկնապատիկ բնակչութիւն ունին, 1970ին, աշխարհի ելեկտրուժի արտադրութեան մէկ եօթներորդը ըսպառած են :

ՄԱԿի վիճակագրութեան մէջ ելեկտրուժի արտադրութեան հաշիւը կատարուած է ածուխի քանակով : Այսինքն՝ բոլոր տեսակի վառելանիւթերը՝ հեղուկ, կարծր եւ բնական կազ, բաղդատութեան դրուած են ածուխի հետ (մէկ թոն ածուխով արտադրուած ելեկտրուժ) : Այս հաշուով Մ. Նահանգներու մէջ անձ գլուխ 11 թոն ածուխի համեմատութեամբ ելեկտրուժ սպառած է 1970ին, երբ աշխարհի միջինը 1,9 թոն եղած է :

Ելեկտրուժի մեծ սպառում ունեցող միւս երկիրներն են Քանատա 9,1, Չեխոսլովաքիա եւ Շուէտ՝ 6,3, Պելժիա, Դանիա եւ Արեւելեան Գերմանիա՝ 5,9, Աւստրալիա եւ Անգլիա՝ 5,4, Արեւմտեան Գերմանիա եւ Հոլանտա՝ 5,1, Նորվեկիա՝ 4,8, Խորհ. Միութիւն՝ 4,4 եւ Լեհաստան՝ 4,2 թոն :

Երկիրներու մեծ մասը ընդհանուր միջինէն (1,9) նուազ կը սպառէ :

Բնակարանի խտութիւնը ուրիշ չափանիշ մըն է ապրուստի մակարդակը ճշդելու համար : Մինչ Անգլիոյ մէջ 0,8 հոգի կը հաշուեն մէկ սենեակի, Զուիցերիոյ մէջ՝ 0,7 հոգի և Մ. Նահանգներու մէջ 0,6, Կեդրոնական Ափրիկէի Հանրապետութեան մէջ այդ միջինը 3,4 է, Փաքիստանի մէջ՝ 9,1, Հնդկաստանի մէջ՝ 2,6 եւ Հար. Քորէայի մէջ՝ 2,5 :

Նոյնիսկ զարգացած երկիրներու միջեւ մեծ տարբերութիւն կայ կենցաղի յարմարութիւններու միջեւ : Այսպէս՝ Մ. Նահանգներու, բնակարաններու 94 տոկոսը ջուրի մատակարարումով ապահովուած է, Հունգարիոյ մէջ այդ տոկոսը 36,4, իսկ Լեհաստանի մէջ՝ 46,8 :

Մ. Նահանգներու բնակարաններու 88,1 տոկոսը լոգարան կամ ջրցան (տուշ) ունի, մինչ Յունաստան՝ 10,5 տոկոս, Իտալիա՝ 28,9, Պելժիա՝ 24, Ֆրանսա՝ 49, Արեւելեան Գերմանիա՝ 22 եւ Դաշնակցային Գերմանիա 64 տոկոս :

Երեսուն հոգի սպաննուած է : Եղիտիները, որոնք սատանա կը պաշտեն, ըմբոստացած են, որովհետեւ քաղիւղահանքերու ազգայնացումի հետեւանքով աշխատանքէ զրկուած են :

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ Պրեկ քաղաքին մօտերը լարակառքի (թելեֆերիք) մը լարը կըտրելով աղետալի արկածի պատճառ դարձաւ՝ 13 հոգի մեռաւ եւ երկու հոգի վիրաւորուեցաւ :

ԸԼՍԹԸՐԻ մէջ բողոքականներու Յուլիս 12ի տողանցքը խաղաղ անցաւ : 1690 Յուլիս 12ին բողոքական Ուիլլըմ Օրանժ պարտութեան մատնած էր կաթողիկէ Ճէյմս Բ. թագաւորը : Այս յաղթանակը կը նկատուի բողոքականներու տիրապետութեան հաստատումի թուականը Հիւս. Իրլանտայի մէջ :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ արտաքին նախարարը՝ Զի Փինկֆէյ Ֆրանսա պիտի այցելէ այս տարեշրջանին :

ՊՐԻՒԷԻ ոճիրը դեռ իր լուծումը չգտաւ : Ծանօթ է որ երեք ամիս է բանտարկուած է տեղւոյն նոտարը, որու դէմ շատ կասկածներ կան, բայց ոչ մէկ փաստ որ սպաննած ըլլայ 17ամեայ Ժըրնվիէվը : Մինչ նոտարը ազատ արձակել տալու բոլոր փորձերը ձախողեցան դատաւոր Փասքալի որոշումով, որ անդրդուելի կը մնայ, առջի օր անակնկալօրէն ձերբակալուեցաւ նաեւ նոտարին նշանածը Տիկին Մայեօր :

ՕՌԱՆԻ սինակոկը մզկիթի վերածուեցաւ, Յուլիս 5ին որ տասնամեակն է Ալժերիոյ անկախութեան : Ալժերիոյ Հրեաներու ընկերութիւնը խստօրէն կը բողոքէ :

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ երեկոյեան երկու օրաթերթերէն մին՝ Տէյլի Նիւզ դադրեցաւ : Ամերիկեան մայրաքաղաքը այլեւս միայն երկու օրաթերթ ունի, մէկը՝ առաւօտեան, միւսը իրիկուան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Վիլլի Պըրանտ կողմնակից չէ որ եւրոպական վեհաժողովը յետաձգուի : Ծանօթ է որ Փոմփիտու կ'ուզէ յետաձգել եթէ նախապէս ապահով չըլլայ անոր դրական արդիւնքին :

ՅՈՒԼԻՍ 14ի Ազգ. տօնին առթիւ բըդթատարն ալ փակ ըլլալով «Յառաջ» լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը Երեքշաբթի Յուլիս 18 :

Մեր Այցելուները

Խմբագրատուն այցելեցին.—

Գրագէտ Լեւոն – Զաւէն Սիւրմէլեան և Տիկինը, Լոս – Անճելըսէն, որոնք շըրջապտոյտ մը կը կատարեն Եւրոպա :

Տիկին Շաքէ Մինասեան, Մոնթրէալէն, դասախօս Քէպէքի Ֆրանս. համալսարանը, դէպի Պէյրութ իր ճամբուն վրայ :

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Լիպարիթեան, Լոս – Անճըլըսէն :

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Ա.

Ժողովուրդներու ծագման հարցը, ըստ էութեան, բարդ պատմական երեւոյթ է, երբ, մանաւանդ, խօսքը կը վերաբերի շատ հին անցեալ ունեցող ժողովուրդներուն: Թուրքերը կը պատկանին այն ժողովուրդներուն, որոնք պատմութեան գիրկը մտան ոչ հեռու անցեալին: Այս պատճառով ալ անոնց ցեղային ծագումի պատմութիւնը յստակ ձեւակերպուած է բազմաթիւ պատմագէտներու կողմէ: Սակայն մինչեւ վերջերս այս հարցը իր ամբողջութեանը մէջ յատուկ ուսումնասիրութեան նիւթ չէր դարձած Խորհ. Միութեան մէջ: Եւ ահա 1971ին Մոսկուա լոյս տեսաւ Դ. Երեմեյեվ ռուսերէն արժէքաւոր աշխատութիւնը («Ցեղաբանութիւն Թուրքիոյ»):

Յառաջաբանին մէջ, հեղինակը հետեւելով պատմագիտութեան մէջ կասկած չյարուցանող տեսակէտին, նկատել կուտայ, որ «ժամանակագրական առումով Թուրքերը իբրեւ ժողովուրդ հրապարակ եկած են ԺԱ. դարու վերջը, երբ զանգուածային ձեւով «Կեդրոնական Ասիայէն Թուրք ցեղեր (Օղուզներ եւ Թուրքմէններ) Փոքր Ասիա մուտք գործեցին»: Այնուհետեւ հեղինակը անգամ մը եւս կը թուէ ծանօթ իրողութիւնը, թէ «ի հարկէ կարելի չէ անտեսել այն թափանցումները, զորս կատարած են Թուրքեր Փոքր Ասիոյ մէջ այդ ժամանակաշրջանէն առաջ: Սակայն, այդ թափանցումները այնքան պատահական բնոյթ ունեցած են եւ այնքան աննշան իրենց քանակով, որ հազիւ թէ կարողանային վճռական դեր խաղալ Փ. Ասիոյ ցեղագրական կերպարանափոխութեան մէջ»: Արդի Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ ապրող Թուրքերը, շատ ճիշդ կերպով նկատել կուտայ հեղինակը, կազմուած են «Իրարմէ հիմնովին տարբեր երկու չերտերէ՝ ժամանակակից Թուրքիա փոխադրուած Թուրք քոչուոր անասնապահներէ եւ տեղացի նստակեաց հողագործ բնակչութենէ մը»:

Թուրք պատմաբաններու մեծ մասը, ինչպէս դիտել կուտայ, «հիւանդագին մտայնութիւն» ի յայտ կը բերէ: Քեմալականները Թուրք պատմաբաններէն պահանջեցին «գիտականօրէն հիմնաւորել Թուրքերու իրաւունքը Փոքր Ասիոյ տարածքին վրայ եւ ապացուցանել, որ Թուրքերը Անատոլուի տեղաբնիկներն են»: Թուրք պատմաբանները փոխանակ ցոյց տալու, թէ ցեղագրական ի՛նչ խումբեր ձուլուեցան Թուրքերու հետ դարերու ընթացքին, երբ այս վերջինները Փոքր Ասիա հաստատուած էին, սկսան կեղծել, խեղաթիւրել պատմութիւնը: Եւ ահա, ի լուր աշխարհի անոնք յայտարարեցին, թէ Թուրքերը Փոքր Ասիոյ հնագոյն ժողովուրդն են, յամենայն դէպս սկսեալ հին քարէ դարէն: Թուրք նկատուեցան Խեթերը, Սումերները, Էլամացիները, Խուրրիները, Ուրարտացիները, Սկիւթները, Միդիացիները, Պարթեւները, Քիւրտերը եւայլն:

Ի՞նչ հիմունքներով նման «եզրակացութիւններ»ու կը յանգին անոնք: Ոտնահարելով գիտութեան մէջ ընդունուած եւ արմատացած հետազօտական ձեւերն ու եղանակները, անոնք խիրայատուկ միջոցներու կը դիմեն: Այսպէս, անոնք «Թուրքեր» կամ «Թրքական» ցեղեր սկսան փնտռել ամէնուր, ուր կը յայտնաբերուէին կարճագլուխներ: «Որեւէ տեղ, երբ կարճագլուխ տարր կ'երեւար, կը գրէ Դ. Երեմեյեվ, անիկա կը նկատուէր փաստ Թուրք մարդաբանական ձեւի կամ պարզապէս՝ ապացոյց Թուրք ժողովուրդի թափանցումին եւ տարածումին»:

Հին Արեւելքի կարգ մը ժողովուրդները Թուրք դարձնելու համար, Թուրք պատմաբաններէն ոմանք կը յենուն «լեզուաբանական» տուեալներու վրայ: Այսպէս, Թուրք պատմաբաններու երկրորդ համագումարին, անոնք հրապարակ դրին գիտութեան հետ ոչ մէկ առնչութիւն ունեցող «արեւային տեսութիւն»ը լեզուի ծագումի մասին, որ վերջին հաշուով կը յանգի հետեւեալ եզրակացութեան, Թրքերէնը իբրեւ թէ հիմքը կը կազմէ Հին Արեւելքի ազգերու լեզուներուն: Թուրքերու հետ ոչ մէկ առնչութիւն ունեցող Հին Արեւելքի ազգերը Թուրք նկատելու համար, Թուրք պատմաբանները «մշակոյթի ընդհանրութեան» գաղափարը հրապարակ դրին: Ըստ անոնց, մարդկային քաղաքակրթութիւնը իբրեւ թէ Կեդր. Ասիոյ Անաու բնակավայրին մէջ ծագում առած է, եւ ապա հոնկէ տարածուած է ամբողջ Ասիոյ եւ Եւրոպայի մէջ: Անոնք, այս ճամբով, կը փորձեն իրենց նախնիքներուն վերագրել յառաջապահ դեր մը մարդկութեան պատմութեան մէջ: «Այս հեղինակներուն բազմաթիւ աշխատութիւնները գրուած են գերագաս ոգիով մը հանդէպ ուրիշ ժողովուրդներու», նկատել կուտայ Դ. Երեմեյեվ:

Մ. ԶՈՒԼԱԼԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

—o—

«Յառաջ»ի Յունիս 23ի թիւի խմբագրականը «Հայերէն Դասընթացքները» խորագրով կ'անդրադառնար շատ կարեւոր եւ հիմնական հարցի մը, որ կ'ընդգրկէ Ֆրանսահայ գաղութի հայ կրթական գործը:

« Զունինք կեդրոնական մարմին մը, որ ղեկավարի դեր կատարէ այս մարզին մէջ, ուղղութիւն տայ, ուսուցիչ եւ դասագրքեր հայթայթէ» կ'ըսէ Պ. Հրանդ Սամուէլ:

Արդարեւ, ժամանակէ մը ի վեր այս հարցը եւս մամլոյ նիւթ է դարձեր, շատերու կողմէ, որոնք մտահոգուած են նորահաս սերունդի հայեցի կրթութիւն տալու մեթոտիկ աշխատանքի մասին:

Ամէն անոնք, որոնք այս հարցին առնչութեամբ խորհրդածութիւններ կ'ընեն թերթերով, արդար է ըսել որ, իրապէս կ'ուզեն կրթական գործը աւելի արդիւնաւոր դարձնելու միջոցներ ստեղծել:

Յիշենք խմբագրականի, ճշտակի եւ արդարացի կերպով տրուած այն տեսութիւնը, զոր կ'ընէ Պ. Հր. Սամուէլ:

« Զկայ բոլորին վրայ հսկող վերին մարմին մը, որ, համադրեր, զանազան ազգային կազմակերպութեանց ճիգերը կրթական մարզին մէջ, եւ աջակցէր անոնց, որ օգնութեան կը կարօտին»:

Շատ պերճախօս եւ յստակ տեսութիւն մըն է:

Գաղափարը շինիչ եւ համոզիչ է նորահաս սերունդի հայեցի կրթութիւն տալու տեսակէտէն: Ճիշդ, նոյն նպատակի շուրջ «վերամուտի առիթով» յօդուած մը լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի 21 Հոկտեմբեր 1971 թիւին մէջ. որուն մէջ կ'ըսէի այն, ինչ որ այսօր կը յայտնուի:

Ընթերցողներու յիշողութիւնները թարմացնելու համար յիշեմ այն մասը, որ ուղղակի կը շօշափէ այս հարցը: «Ֆրանսայի մէջ, բացի Մխիթարեաններու եւ Դպրոցասէր Աղջկանց վարժարաններու ամենօրեայ փրկարար դպրոցներէն, կան նաեւ տասնեակներէ աւելի միօրեայ հայերէն դասընթացքներու ցանց մը, առաւել կամ նուազ աշակերտներով, իւրաքանչիւր միջավայր իւրայատուկ ուղեգիծով կը շարունակէ դասաւանդել, որը սակայն, ոչ միայն դասական չէ, այլ ընդհանուր առմամբ բեղնաւոր չի կրնար ըլլար»:

« Այս վիճակը տարիներէ ի վեր կը շարունակուի: Ֆրանսայի մէջ ոչ մէկը իրարմէ լուր ունի, թէ, ի՞նչ չափանիշով կ'ընթանայ եւ ի՞նչ համեմատութեամբ նորահաս սերունդի հոգւոյն մէջ կը ներմուծուի հայկականութեան զգացումը եւ իր վրայ հիմնուած բարոյական պարտականութեան գիտակցութիւնը »:

«Բացայայտ իրողութիւն է որ, ոչ մէկ կրթական մարմին իրարու հետ հաղորդակցութեան կապ հաստատած է, գործելակերպի առնչութեամբ ոչ մէկ կապակցութիւն գոյութիւն ունի: Այս ցաւալի վիճակը կը տիրէ տարիներէ ի վեր ինքնամփոփ դրութեամբ »:

« Հայեցի կրթութեան գործին իմաստը արժէքաւորելու համար, անժխտելի պայման է որ, Ֆրանսահայ գաղութի մէջ գոյութիւն ունեցող կրթական միութիւններու եւ մշակներու միջեւ հաստատուի յարաբերական սերտ կապակցութիւն, տարին մէկ – երկու անգամ խորհրդակցական ժողովներ սարքելով, ընդհանուր քննութեան ենթարկել այսպէս ըսուած «դպրոց»ի աստիճանական չափը, եւ ներդաշնակ միջոցառումներով որդեգրել միակերպ դասաւանդութիւններ բոլորին համար»:

Ուրեմն, այս մտահոգութենէ տարուած, առաջադրութիւն մը սարքուեցաւ անցեալ տարի Յունիսին, Լիոնի Կրթական Մարմնոյ կողմէ. Ազգ. Միութեան հովանաւորութեան տակ, Լիոնի եւ շրջակայքի կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներով: Իբրեւ օրակարգ՝ կազմել, «Ֆրանսահայ Կրթ. վերին Մարմին» մը, որ հոգար այն պայմանները, ինչ որ այսօր անհրաժեշտ կը նկատուի:

Ներկայ եղող ներկայացուցիչները խանդավառ ընդունելութեամբ դիմաւորեցին օրուան հարցի կարեւորութիւնը, եւ նոյնիսկ ամէն կերպով աջակցելու ազնիւ տրամադրութիւն ցոյց տուին:

Եթէ դեռ չիրականացաւ, այս, պատճառ մը չէ սակայն, որ կրկին չմօտենանք լրջախոհ եւ սթափ կամեցողութեամբ այն հարցին, որ անկասկած կը հասնի իր լրումին:

Այսօր կը գտնուինք, Ֆրանսայի նման ազնշական եւ բարեխնամ երկրի մը մէջ: Փոքրամասնութեանց համայնական իրաւունքները յարգող եւ իրենց աւանդական տոհմիկ սովորութիւնները կիրարկելու արտօնութիւն տուող լայնախոհ իշխանութիւն մը կայ:

Լիոնի հայ գաղութը, երբ ոտք դրաւ Լիոն, հակառակ օտարական շրջանին, իր ունեցած տնտեսական, ֆիզիքական ահաւոր դժուարութիւններուն, չընկրկեցաւ — հոգ չէ թէ փայտաշէն — շինելու իր եկեղեցին, եւ անոր կողքին հիմնելու գիշերային եւ միօրեայ հայերէն դասընթացքներու բաժինը:

Լիոնի հայ կրթական գործը — առանց ընդհատման — ունի 40ամեայ պատմութիւն մը եւ յասօր դարձած է օրինակելի ձեռնարկ մը:

Արդար է ըսել որ, այս եղած է տեղական իշխանութեան խիստ բարեացակամ վերաբերմունքի շնորհիւ, քանի որ ան, Ազգ. Միութեան ուղղուած, 30 Դեկտեմբեր, 1935 թուով հրամանագրով մը — որուն բնագիրը կը գտնուի Կրթական Մարմնոյ արխիւներուն մէջ — կ'արտօնէ, Ֆրանսական դասերէն դուրս, Ֆրանսական դպրոցներու մէջ դասաւանդել ոչ միայն հայերէն լեզուն, այլեւ Հայաստանի պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը հայ տղայոց հայ վկայեալ ուսուցիչներու կողմէ, պայմանաւ որ հակաֆրանսական գիրքեր եւ պրօշիւրներ չըլլան, այլ սոսկ դպրոցական:

Հրամանագիրը կը բաղկանայ ութ հատուածներէ, որուն 1–2, 5–6րդ հատուածները մեզ չահագրգռող մասն է, այսինքն արտօնութեան պարագան, ինչպէս յիշեցինք — իսկ մնացեալները երկրորդական պայմաններ են:

Անտարակոյս նոյն լայնախոհ տրամադրութիւնները ցոյց տուած են Ֆրանսայի միւս քաղաքներու մէջ գտնուող հայերէն դասընթացքներու նկատմամբ: Այս ամէնը չէ վրիպած տեղական իշխանութեան ուշադրութենէն, եւ շատ լաւ ըմբռնած է թէ ի՞նչ է մեր դասաւանդութեան իմաստն ու ուղղութիւնը:

1932էն ի վեր իբրեւ կրթական գործերու հետեւող անարժան մէկը, առ ի հանգամանք հրաւիրուեցայ 1935ի եւ 1938 թուականներուն, կրթական նախարարութեան Լիոնի բաժնի պաշտօնէութեանց կողմէ, ստուգելու համար թէ ի՞նչ է մեր նպատակը եւ թէ ի՞նչ տարողութիւն ունի դասաւանդութիւնները: Պահանջեցին դասագիրքերը եւ տետրակ-

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

—o—

Իր աշակերտները զարմացան նկատելով անոր հրաժարումը ծոմապահութենէն, որ կը սպաննէր իր միտքը: Առաւօտ մը երբ դեռ պառկած էր, Միւսիվելացի աղջիկ մը, Սուժաթա անունով, անոր բերաւ բրինձով, կաթով ու մեղրով պատրաստուած կարկանդակ մը, ճգնաւորը ընդունեց իրեն ընծայուած այս մատաղը: Սուժաթան որ պուտտայութեան Սամարացի կինն է, մեծ արգահատանք մը զգաց հանդէպ ապագայ Պուտտայի:

Հինգ աշակերտները արհամարհելով այս ուրացեալը լքեցին զայն:

Ան բոլորովին առանձին մնաց իր ծառին տակ, ի վերջոյ երբ կրցաւ ոտքի ելլել գնաց մինչեւ Նեռանժանա, հոն արեւածագին լոգանք մը առաւ: Յետոյ յառաջացաւ դէպի գիւղը: Դիակիզութեան վայրը, կիզումի ենթարկուած մեռնող աղքատին բզիկ – բզիկ վարշամակը գտնելով կը հաւաքէ ու կը ծածկէ մարմինը... կ'ըսեն թէ՝ ատկէ վերջ, պուտտայութեան աբեղաներու օրէնքը կը պահանջէր որ իրենց հագուստները նոր կերպասէ չինուին, յիշելով իրենց տէրոջ, խարոյկի քովէն հաւաքած քուրջերը:

Այսպէս ուրեմն, ան որ իշխան էր, ապրած՝ իր պալատներու մէջ, եւ վայելած՝ ճոխ կեանք, մահացողին քուրջերը հագած՝ մուրացիկի ամանը ձեռին, Ուրվիլլայի փողոցներուն մէջ կ'երկարէր անցորդներուն:

Կ'ուտէր բրինձ, սիսեռ եւ այն խոտերը որոնք կը նետուէին իրեն նման աղքատներու համար:

Պզտիկ մանչ մը տեսնելով իր ծնողքին ըրածը հետեւելով անոնց օրինակին ինք ալ մուրացկանին ամանին մէջ դրաւ իր նուէրը որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ բուռ մը փոշի: Ճգնաւորը կերաւ նաեւ այդ փոշին:

Երեկոյեան Սագուա – Մունի նստած է անշարժ: Ոտքի ելաւ միայն այն ատեն երբ արդէն Պուտտա էր:

Ի՞նչ անցած դարձած էր գիշերուան ընթացքին: Ամենահին բնագրերը զայն կը բաժնեն գիշերային երեք պահերու:

Առաջին պահուն, երբ լուսինը կը բարձրանար երկրակամարին, ան խոկման դիրքով նստած, լեզուն քիմքին կպած, շունչը բռնած՝ փչելով, քամելով, կեդրոնացնելով իր մտածումը անցաւ տիեզերաբանութեան չորս աստիճաններէն.

1.— Զատել զգացումները.
2.— Իշխել երեւակայութեան.
3.— Խարանել գերագզածութիւնն ու զգայականութիւնը.
4.— Ունայնութեան վիճակ:

Երկրորդ գիշերային պահուն, երբ լուսինը երկնքի բարձրութեան վրայ էր անոր անձնաւորութեան գիտակցութիւնը ջնջուած ըլլալով, մտքով բարձրացաւ աշխարհէն վեր, ուր իրեն երեւցաւ Սամսարայի արշաւասոյր յորձանքը, մարդկային մեքենականութիւնն իսկ էր որ կը ներկայանար իրեն:

Երրորդ գիշերուան վերջին պահուն, երբ լուսինը չքացաւ երկնքէն, արեւելքը շառագունեցաւ եւ գիշերային քօղը պատռեցաւ, տեղի ունեցաւ լուսապայծառ հոգեեւսութիւնը:

Պէնառէսի քարոզը

« Ես » ս (անձս) գոյութիւն չունի

Ցայտնատեսութեան մէջ, ան կարծեց գտած ըլլալ այն ակը, ուրկէ կը հոսէր աշխարհի տառապանքը, որուն ճամբով կարելի էր հասնիլ անոր սպառումին... Ահա թէ ինչ կ'ըսէ ան ինքնիրեն.

ԺՈՐԺ ՌԻՅԷ

(5 – Շար.)

ները։ Ներկայացուցի «Մայրենի լեզու» մանկապարտէզի գիրքերը ։ Երբ տեսան, որ մանկական նկարներով զարդարուած գիրքեր են, իսկ նախակրթարանի գիրքերուն մէջ գեղջկական, կորաքամակ ծերուկներու, մամիկներու պատմութեան նկարներ եւ խառն ի խուռն գրուած տեարակներ, համոզուեցան որ, ոչ մէկ վնասակար շարժում մըն է Ֆրանսայի համար։ Նոյնիսկ գնահատելով, թելադրեցին շարունակել, ինչպէս որ սկըսած ենք ։

Երբ բացայայտ կերպով կ'արտօնեն ոչ միայն մայրենի լեզուն, այլ նաեւ Հայաստանի պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը սորվեցնելու, ապա ուրեմն ի՞նչ պատճառ կայ որ հայերէն դասաւանդութիւնները կատարուին քօղարկուած ձեւի տակ, օրինակ՝ քիչ մը ամէն տեղ։

«Բաթէյիզմ»ի տիպարով ։

Բոլոր կրթական միութիւններու ծրագիր – կանոնագրի առաջին յօդուածը պէտք է կազմէ — ինչ որ է — հայերէն լեզուն գրել – կարդալ սորվեցնելու հզօր կամքը, որուն առընթեր կրնայ նաեւ կրօնագիտութեան դասաւանդութիւնը ըլլալ ։

Ահա կարեւոր հարց մը, որ սակայն կը կարօտի լուրջ ուսումնասիրութեան, առ ի գործադրութիւն, որ անհնար չէ։ Նահանջ չկայ այս ճամբուն վրայ, որովհետեւ ահաւոր պատասխանատուութեան գիծ մը կայ բոլորիս վրայ, նորահաս սերունդին մայրենի լեզուն սորվեցնելու տեսակէտէն ։

Անհրաժեշտ է ուրեմն, հրապարակ գայ, նախաձեռնարկ մարմին մը։ Բանի որ Պ. Հրանտ Սամուէլ կ'ըսէ թէ «ժամանակին Փարիզի մէջ, եկեղեցիին նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ «Կրթական Մարմին» մը, նոյնիսկ ծրագիր կանոնագիր մըն ալ հրատարակեց»։

Չկա՞ն ուրեմն այն անձերը, կամ չկա՞ն նման մտածողներ, որոնք միացեալ կերպով հրաւէր ուղղեն բոլոր Կրթ. Մարմիններու, կրթասէր անձնաւորութեանց։

Եթէ թոյլ տրուի ինծի առաջարկելու, ամէն անոնց, որոնք կողմնակից են նման ձեռնարկի մը. ժամադրուին յառաջիկայ 1 Հոկտեմբեր 1972, Կիրակի ժամը 14ին, Լիոն, կատերելու համար խորհրդակցական առաջին ժողովը ։

Թէ ինչպէս ...

Այդ կարելի է ճշդել իր ատենին. երբ որոշ հետաքրքրութիւն յառաջ գայ, ու արձագանգ գտնէ այն առաջարկները, որոնք կը յիշուին ոմանց կողմէ զանազան առիթներով ։

Ահա, համեստ առաջադրութիւն մը համեստ ազգայինէ մը. իրականացնելու համար բոլորին ցանկութիւնը եղող, մեր ոսկեղենիկ լեզուի, ոչ միայն պահպանման, այլ նաեւ խորացման ու տարածման ի խնդիր յարուցուած հարցը ։

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Լիոն

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ՀԻԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ

ԱՆԿԷՆԻ ԹԱՏԵՐԱԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

—o—

Անցեալ Հինգշաբթի, Հիւկէթ Աժտէրեան, իր ճարտար նուագով, անգամ մը եւս հմայեց իր ունկնդիրները Անկէնի քազինօյին թատերասրահին մէջ ։

Հաստատութեան տնօրէնութիւնը, գնահատելով մեր հայրենակցուհիին երաժշտական արուեստը, թատերական եղանակի իր յայտագրերու շարքին, կազմակերպած էր նուագահանդէս մը անոր ի պատիւ ։

Հակառակ լուր օր մը ըլլալուն, երաժշտութիւնը սիրողներու բազմութիւն մը, որոնց մէջ մասնագէտ քննադատներ, փութացած էր լսելու երիտասարդ դաշնակահարուհին, զոր աւելորդ է կրկին անգամ ներկայացնել Փարիզի Հայութեան ։

Ընդգծենք սակայն որ այն օրէն ի վեր երբ Հիւկէթ Աժտէրեան համբաւի տիրացաւ, խլելով առաջնութեան դափնին Մարկըրիթ Լօն մրցման մէջ, չդադրեցաւ յարաճուն նուաճումներ կատարելէ իր ասպարէզին մէջ։ Դառնալով այսպէս փնտռուած ու գնահատուած դաշնակահարուհի մը՝ ոչ միայն հայկական կեանքէն ներս՝ իր բերած սիրայօժար մասնակցութեամբը մշակութային կամ բարենպատակ հանդիսութեանց, այլեւ մանաւանդ միջազգային դժուարահաճ հասարակութեան մը առջեւ ։

Այն պահուն, երբ արդի զարաշրջանին, առհասարակ բոլոր բարձրորակ արուեստներու դասական ընդունուած ըմբռնումները ոտնակոխելու ձգտում մը կայ, երբ գեղարուեստի որոշ ճիւղերու մէջ կը տիրապետէ խաթարուած ճաշակ մը, երբ երգի ու նուագի աժան միջակութիւններ, իրենց խժալուր գոռումգոչումով, մէկ օրէն միւսը կուռքերու կը վերածուին, իրենց ետեւէն քաշելով խելագար բազմութիւններ, իսկական վայելքով ու հոգեպարար զգայնութեամբ մը կը լեցուի մարդ, երբ կը գտնուի բծախնդիր արուեստագէտի մը առինքնող նուագին ունկնդրութեան ։

Արդարեւ, Հիւկէթ Աժտէրեան, անգամ մը եւս եկաւ հաստատելու որ ինք այս վերջին դասուն կը պատկանէր։ Ինք կը տիրապետէ դժուարին արուեստի մը որուն տիրացած է երկար տարիներու յամառ ու յարատեւ աշխատանքով, մինչ կատարապործուելու մտահոգութեամբ ։

Այսպէս է որ, Յուլիս վեցին, ամբողջ երկու ժամ եղակի վայելք մը պատճառեց ան իր ունկնդիրներուն, անթերի նուագածութեամբ մը հրամցնելով անոնց, դասական երաժշտութեան դժուարին ու երկարաշունչ կտորներ՝ ընտրուած ծանօթ հեղինակներու՝ Շոփէնի, Հէնտէլի, Տըպիւսիի, Լիսթի եւ այլոց լաւագոյն գործերէն, որոնք արուեստագիտուհիին կողմէ կը մեկնաբանուէին իրենց հարազատ երանգներով, ստեղնաշարին վրայ ոստոստող իր ճկուն ու վարժ մատներուն շնորհիւ, մերթ հեշտօրէն, զգայուն կամ յուզող, մերթ որոտագին ու խրոխտ ։

Օր. Աժտէրեան, իր կտորներու ընտրութեան մէջ չէր գոհացած դիւրութիւնը նախընտրելով դժուարինէն, քանի որ իր յայտագրին մէջ ներմուծած էր Շոփէնի սոնաթ ան սի մինէօրը զոր նուագեց հիանալիօրէն, ինքնավստահ հեղինակութեամբ մը ։

Յայտագրին բաժինները վերջացուց Լիսթի երեք կտորներով, որոնցմէ Սօնէ 104 տը փեթրարքի կտորը մեկնաբանեց խոր ապրումով ։

Գալով Մեֆիսթօ վալսին, հոս երեւան բերաւ ակներեւ ճարտարութիւն, մեծ եռանդով ու յանդգնութեամբ նուագելով այն խրթին կտորը ուր շարունակաբար կ'ընդելուզուին զգայնական ու սադայելական շեշտեր ։

Ջերմ ու երկարատեւ ծափերը զոր խըլեց ան — ստիպելով զինքը մէկէ աւելի յաւելուածական կտորներ ալ նուագելու — գրաւական մը կը կազմէին թէ իր արուեստը որքան հզօր ներգործութիւն մը կատարած էր ներկաներու էութեան մէջ ։

Յայտագիրը, առ հասարակ կազմուած միջազգային հասարակութեան ճաշակը գոհացնող դասական կտորներու ընտիր փունջով մը, վերջին պահուն ճոխացաւ Խաչատուրեանի Թօքաթայով, իբրեւ տեսակ մը փակման խօսք, զոր համակրելի արուեստագիտուհին նուագեց տիրական վարպետութեամբ մը, երեւի գգուելու համար ներկայ հայ ունկնդիրներու ցեղային զգայուն թելը ։

Շնորհաւորելի է մեր արժէքաւոր հայրենակիցը իր այս նոր եւ փայլուն յաջողութեան համար, զոր կրկին անգամ արձանագրեց ան օտար հասարակութեան մը առջեւ ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՈՅԻ (Ուրուկուէյ) մէջ 1935էն ի վեր հաստատուած է ձայնասփիւռի հայկական ժամ մը՝ «Կոմիտաս» անունով։ Այժմ խումբ մը երիտասարդ ընկերներ ստանձնած են գործին պատասխանատուութիւնը ։ Նոյեմբերէն ի վեր օրական մէկուկէս ժամ հայկական յայտագիր կը մատուցուի ունկնդիրներուն։ Այժմ աւելցած են նաեւ Կիրակնօրեայ հաղորդումներ՝ երկու ժամ տեւողութեամբ։ «Կոմիտաս»ի թղթակիցները շարժական փոքր կայաններու միջոցով իրենց հաղորդումները կը կատարեն նաեւ հայկական երեկոյթներու եւ ձեռնարկներու հանդիսավայրերէն ուղղակի։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

—o—

Պանեէօ – Բաշանի հայկական դպրոցի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 25ին, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահում ։

Տիկին Պալըքճեանի ջանաջան եւ անձնուէր աշխատանքի շնորհիւ, դպրոցը, որուն աշակերտների թիւը մի ժամանակ իջած էր 5 – 6, այսօր ունի մօտ երեսուն աշակերտ, իսկ դասընթացքները, շնորհիւ ծնողաց յանձնախումբի ձեռներէցութեան, տեղի են ունենում ֆրանսական դպրոցում ։ Ի դէպ մեր դպրոցի սաները այնքան յարգուած են իրենց վարքով ու բարքով, որ մենք միակն ենք օտարների մէջ, որ հրաւիրուած ենք մասնակցելու ֆրանսահայ դպրոցի հանդէսին ։

Մեր սիրուն երախաները իրենց արտասանութիւններով, երգերով, պարերով եւ նուագով — դաշնակ եւ կիթառ — մօտ երկու ժամ գրաւեցին մեր հիացական ուշադրութիւնը ։

Երախաները լաւ առոգանութիւն ունեն, բեմի վրայ ազատ այլ կարգով են շարժւում, իրենց փոքրիկ երգչախումբը երգում է ճիշդ եւ պարում են ուրախ տրամադրութեամբ եւ կանոնաւոր, չնայած որ շատ կարճ ժամանակուայ միջոցում սովորած են իրենց պարերը ։

Տիկին Պալըքճեանի մօտիկ շրջանակից մասնակցում էին հանդէսին նաեւ Տ. Լօթ հայկական երգերով եւ երկու նախկին աշակերտուհիներ ։ Օր. Ա. Պակէղեան, անկասկած, դաշնակ նուագելու շնորհ ունի, իսկ Օր. Բ. Յակոբեան ուրախացրեց ներկաներին իր անուշ երգերով։ Գեղամ Նեվոնեան պատրաստած էր պարերը։ Շնորհիւ ծնողաց յանձնախումբի տիկիններուն եւ Պանեէօ – Բաշանի Կապոյտ Խաչի ներկայացուցիչ Տիկին Գարաօղլանեանի երախաների բեմի հագուստները, պիւֆէն եւ վիճակահանութիւնը կարգ կանոնով եղան ։

Այս գրաւիչ ցերեկոյթը փակուեց, երբ բեմի վրայ շարուեցին մօտ 25 երեխաներ, որոնցմէ մին 12 տարեկան Ֆրանսուհի։ Ամէն մէկը մի տուփ գունաւոր մատիտ ստացաւ ։

Մինչ բեմի վրայ կ'երեւէին դպրոցի սաները, սրահում փոքրերը վազվզում էին։ Անոնք խիստ արժանի են մեր ուշադրութեանը, քանի որ նրանք էլ շուտով մտնելու են աշակերտների շարքը ։ Տիկին Պալըքճեանի յուսահատ կոչը արդեօք ի զուր չէր, քանի որ պակաս չէին սրահում, նաեւ իր ապագայ աշակերտները ։

Հաստատուն ծառի արմատի է նման այս գործը, որուն ճիւղերը եւ իրենց պտուղները դեռ շատ զարմանք պատճառելու են մեզ ։

Դպրոցի գործունէութեան մասին մի քանի խօսք ասաց դպրոցի վարչութեան նախագահ՝ Լ. Տօնիկեան ։

Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ԹՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Ուրիշ բան մը կը զարմացնէր զինքը, այն է վաճառականին Սուսերեանցի հանդէպ ցոյց տուած սիրալիր վարմունքը, մինչդեռ հակառակը իրեն հետ խստօրէն խօսած էր։

— Եթէ ես զատուոր եմ Թաղային ընտրութեան մէջ բռնած ընթացքիս համար, կը խորհէր, Սուսերեանց ալ աւելի յանցաւոր է, քանի որ ինքն է պարագլուխը ։

Ուսուցչին միտքը այս մտածումներով տոգորուած էր, երբ տեսաւ, որ Սուսերեանց ոտքի կ'ելլէր եւ դէպի Մարգար էֆ.ին կ'ուղղուէր հրաժեշտ առնելու համար, ինքն ալ անոր օրինակին հետեւեցաւ ։

— Մարգար էֆէնտի, ինծ կը թոյլատրէ՞ք գնալ ...

— Չէ, ընկեր Սուսերեանց, ըսաւ վաճառականը, ո՞ւր պիտի երթաս... Նստէ, կերակուրը միասին պիտի ուտենք։

— Շատ շնորհակալ եմ, բայց...

— Նստէ կ'ըսեմ կոր, խօսելիք ունիմ քեզի։

— Շատ լաւ ուրեմն, ըսաւ Սուսերեանց, իր տեղը վերադառնալով ։

Ուսուցիչը ինքն ալ մօտեցած էր վաճառականին եւ կը յուսար նոյն պատուին արժանանալու ։

— Մարգար էֆ., ամենախորին յարգանքներս կը մատուցանեմ տիկնոջ, ըսաւ ։

— Երթաս բարեւ, միւսիւ, պատասխանեց վաճառականը ։

Ուսուցիչը ընկճուած, ջախջախուած դուրս ելաւ, պահ մը քարլամոլոր թափառեցաւ փողոցին մէջ, առանց ընելիքը գիտնալու ։

— Երթամ, մտածեց, դիմակազերծ ընեմ Սուսերեանցը իր ընկերներուն ։

Երեք երիտասարդներ, Սեդրակ, Ատոմ, Արշակ նստած էին ընթերցման սրահը ու թերթերը աչքէ կ'անցնէին։ Ուսուցիչը բարեւեց զանոնք։

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ հարցուց։

— Օրուան մեծ եղելութիւնը կայ, ըսաւ Ատոմ խնդալով ։

— Ի՞նչ եղելութիւն ...

— Զարմանալի բան, չես գիտեր ... մանաւանդ դուն ես հերոսն ալ ։

— Չեմ հասկնար, թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, պատասխանեց ուսուցիչը նեղացած դէմքով մը ։

— Օրուան մեծ եղելութիւնը, որ ամբողջ Թաղը դղրդեց, շարունակեց Ատոմ, այսինքն պարոն Թորգոմի հրաժարականը «Շանթ Ակումբ»էն ...

— Ի՞նչ կայ ծաղրելու ... ազատ չե՞մ հրաժարելու ։

— Ո՞վ հակառակը կը պնդէ ... բայց ճիշդ այս միջոցին այդ հրաժարականը շատ նշանակալից է ։

— Կրնայ ըլլալ, գոչեց Թորգոմ, բայց խնդիրը ատոր վրայ չէ, խնդիրը ձեր Սուսերեանցի վրայ է, որ այսպէս ամէնքդ ձեռքին մէջ առած քիթերնուդ կը խնդայ ։

— Ի՞նչ է ըրեր որ, հարցուց Սեդրակ ։

— Ի՞նչ պիտի ընէ, պարզապէս ձեզի դէմ կը դաւաճանէ կոր ...

— Օ՛, օ՛, շատ խոշոր բառ գործածեցիր, գոչեց Ատոմ խնդալով ։

— Բուն բառն է, պատասխանեց ուսուցիչը։

— Նախ՝ այդ տեսակ խօսք մը ըսելու համար ապացոյցներ ունիմ ։

— Որո՞նք, հարցուց Սեդրակ։

— Աչքովս ու ականջովս տեսայ, լըսեցի ։

— Սուսերեանցի դաւաճանութիւնը ...

— Այո, Սուսերեանցի դաւաճանութիւնը, շեշտեց ուսուցիչը։ Գիտէք որ այս միջոցին ո՞ւր է ընկեր Սուսերեանցը. «Շանթ Ակումբ»ի նախագահը ...

— Ո՞ւր է, հարցուց Ատոմ ։

— Մարգար էֆ.ի տունը եւ ճաշի ալ վար դրուած է այնտեղ ։

— Իրա՞ւ կ'ըսես, հարցուց Ատոմ խընդալով ։

— Աչքովս տեսայ ...

— Ուրեմն դո՞ւն ալ հոն էիր ։

— Այո, ես ալ գացի ։

— Եթէ Մարգար էֆ.ի տունը երթալը դաւաճանութիւն մըն է՝ դուն ինչո՞ւ գացիր ։

— Ես տարբեր, ես չէզոք մարդ մըն եմ, հրաժարած եմ Ակումբէն ։

— Լաւ ուրեմն, ընկեր Սուսերեանցն ալ առանց հրաժարելու գացած է ...

— Հետեւաբար դաւաճանած է ձեզի դէմ, եզրակացուց ուսուցիչը ։

— Դաւաճանած պիտի ըլլար, եթէ չերթար, պատասխանեց Ատոմ ։

Պարոն Թորգոմ ափ ի բերան մնաց այս խօսքերը լսելով ։

Հէ՞ ի՞նչ ըսիր, կակազեց ։

— Մենք պաշտօն յանձնեցինք Պ. Սուսերեանցի՝ Մարգար էֆ.ի տունը երթալու եւ մեր Ակումբին որոշմնագիրը իրեն հաղորդելու, պատասխանեց Ատոմ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Հնազանդ Ռուբէնեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Ռուբէնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ռուբէնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռուբէնեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ՌՈՒԲԷՆԵԱՆԻ
(Մեծ Նոր գիւղացի)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 12ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը Շաբաթ (Յուլիս 15) ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295 Րիւ Պուալօ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն Ժընի - Լավալի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Մարիամ Փաշաեանի, զաւակներուն եւ բոլոր ազգականներուն իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին Ծնունդ մայրիկ Զամաստեանի մահուան առթիւ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալապրի դաշտը :

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:
Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 23ին Կիրակի օր :
Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»-ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն-Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնթըռուի ծառաստանը : Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ. ՄԻՐԶԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով :

Կիրակի առաւօտ օթօքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (հաւաքուիլ 9.45ին) :

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է :

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանդաստը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին :

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սան-Թրը Այերէի եռեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, նոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր :

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով :

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (Յուլիս 15) ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Մ. Կարապետեան, իրենց մօր Տիկին Ա. Փափազեանի եւ քրոջ՝ Տիկին Փ. Շիմշիրեանի մահուան տարելիցներուն ի յիշատակ 250 ֆրանք կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի նոր շէնքի կառուցման: (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆրանք «Յառաջ»ի :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վկայեալ հիւանդապահուհի մը կամ օգնական - խնամող (էտ- սոււանեաք), բնակութիւն եւ ճաշ: Լաւ պայմաններ :

Դիմել Ազգատախնամի գրասենեակը, 77 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), (Բ. յարկ) գրասենեակի ժամերուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Փր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Փր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Փր. 7էն պակաս՝ 32 Փր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթօքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՋՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ
Պտոյտներով 2750 փր., առանց պտոյտի 2650 փր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

Երիտասարդներու երկրորդ ճամբորդութիւն
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 20
Պտոյտներով Մոսկուա եւ Լենինկրատ
2130 ՖՐ. ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Մանրամասնութիւն եւ արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ
38ՐԴ ՑԱՆԿ

Պ. Պ. Մարգար Քիլէճեան, Ա. Գալայճեան, Մ. Ճիէրճեան, Հ. Տէրտէրեան, Յ. Կօշկարեան, Գ. Ամիրխանեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Ռստիկեան, Պ. Խօքսիզեան, Տիկին Խ. Պետրոսեան, Ռ. Գալայճեան, Յ. Թէճիրեան, Յ. Նսիղեան, Ա. Քէշիշեան, Ա. Քէլէշեան, Մ. Մուրատեան, Յ. Տօլմաճեան, Ո. Տէիրմէնճեան, Կ. Ջիրիշեան, Գ. Բալուեան, Ա. Գիւլխանեան, Ա. Մարգարեան, Ա. Սարգիսեան, Ա. Մաղաքեան, Ո. Լուսարեւեան 50ական Փր., բոլորն ալ Վիէնէն :

Նախկին գումար	135.284.38
38րդ ցանկի գումար	1.200.00
Ընդհ. գումար	136.484.38

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 300 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մալաթեանէ, եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փաշաեանէ, նաեւ Տէր եւ Տիկին Վարդան Մելքոնեանէ փոխան ծաղիկի իրենց ազգականին Այրի Տիկին Ծնունդ Զամաստեանի մահուան առթիւ: Նոյն տխուր առթիւ 50 ֆրանք Տէր եւ Տիկին Արմենակ Խչոեանէ եւ 50 ֆրանք Պ. Յովհաննէս Կ. Փափազեանէ իր սիրեցեալ կնքամօր Այրի Տիկին Զամաստեանի մահուան տխուր առթիւ :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ նշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն :

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով :

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք :

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

73, avenue Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Հայ քոյրերու գիշերօթիկ եւ փոքրիկներու կառտըռի վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են 1972 - 73 տարեշրջանին համար :

Պայմաններու եւ մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր վարժարանի վարչութեան : Հեռաձայն 985-01-79:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17 Րիւ Պլէօ, բաց է Հինգշաբթի Յուլիս 20ին եւ 27 ժամը 15էն 18:

Այն ծնողքները որոնք դեռ լրիւ չեն վճարած Օգոստոսի արձանագրուած տղոց ամսականը կրնան դիմել գրասենեակ: Ոչ մէկ նոր արձանագրութիւն, խումբը լրիւ է :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 18 JUILLET 1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

— Tél. : 770-86-60 — C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.466

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.466

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՄԷՆ ԳԱՐՕ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—0—

Ա.

Հայոց ազատագրական շարժումներու պատմութեան մէջ առանձին տեղ կը գրաւէ Գարեգին Փաստրմաճեան, յեղափոխականի անունով Արմէն Գարօ, որուն կեանքը համակ նուիրում եղաւ իր պատկանած ազգին, երիտասարդ տարիքէն սկսեալ մինչեւ մահը։

Ծնած էր 9 Փետրուար 1872ին Կարին, Փաստրմաճեան ծանօթ բարեկեցիկ ընտանիքի մէջ։ Նախակրթութիւնը իր ծննդավայրի ազգային դպրոցին մէջ ըստանալէ ետք մտած էր Սանասարեան վարժարանը եւ զայն աւարտած՝ 1891ին։ Շուրջ երեք տարի անցուցեր էր ճամբորդութեամբ եւ ընթերցանութեամբ։ Այցելեր էր Սամսոն, Տրապիզոն եւ Պոլիս (երկու անգամ)։ Մեծապէս կը հետաքրքրուէր հայ գիւղացիներու կեանքով։ Մասնաւոր սէր ունէր գիւղատնտեսութեան։ Կ'ուզէր նուիրուիլ այդ ճիւղին՝ լաւագոյնս ծառայելու համար իր հայրենի երկրին ու ազգին։

Այդ նպատակով 1894ին Կարինէն եկած է Ֆրանսա եւ մտած Նանսիի երկրագործական վարժարանը։

Զարմանալի չէ թուի։ Այդ օրերուն քառասուն հայ ուսանողներ կային Նանսիի մէջ։ Վրդովիչ լուրեր կը հասնէին երկրէն։ Նոյն այդ 1894 թուականին տեղի ունեցեր էր Հնչակեաններու կազմակերպած անյաջող ապստամբութիւնը Սասնոյ մէջ։ Բազմահազար Հայեր ջարդըւած էին։ Միջազգային յանձնախումբ մը ղրկուած էր Մուշ՝ տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարելու համար։

Նանսիի ուսանողները չէին կրնար անտարբեր մնալ։ Լսեր էին, որ Հնչակեանները կը պատրաստուէին ապստամբեցնել նաեւ Զէյթունը։ Կը դիմեն Լոնտոնի կեդրոնին, որ կը պատասխանէ թէ մարդու պէտք չունին, այլ դրամի ...։ Ի վերջոյ կը գրեն Ժընեւ, «Դրօշակ»ին։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը չորս ուսանողներ կը ղրկէ Կիպրոս, անկէ Պոլիս, ուր 1896 Օգոստոս 14/26ին Արմէն Գարօ եւ Հայկ Թիրեաքեան (Հրաչ) կը մասնակցին Պանք Օթօմանի գրաւման։ Բաբկէն Սիւնիի եղերական մահով 24 տարեկան Արմէն Գարօ կը ստանձնէ ձեռնարկի ղեկավարութիւնը։

Արմէն Գարօ եւ Հրաչ Պոլսէն կը վերադառնան Եւրոպա, ուր կը մասնակցին կուսակցական աշխատանքներու։ Արմէն Գարօ 1900ին կ'աւարտէ Ժընեւի համալսարանը բնագիտութեան եւ տարրալուծութեան տոքթորի աստիճանով։ Կ'անցնի Ամերիկա, ուր կը մնայ ութ ամիս։ 1901ի ամառը կը մեկնի Կովկաս եւ Թիֆլիսի մէջ կը հիմնէ քիմիական աշխատանոց մը, միաժամանակ գործօն մասնակցութիւն բերելով ազգային — հանրային — կուսակցական աշխատանքներուն։

1903ին եկեղեցական կալուածներու գրաւումը, 1904ին Սասնոյ երկրորդ ապստամբութիւնը, 1905ին ռուսական յեղափոխութիւնն ու հայ–թաթարական կռիւները յուզումնալից վիճակ էին ըստեղծած Կովկասի Հայոց մէջ։

Հայ – թաթարական ընդհարումներու առեն Թիֆլիսի Հայութեան ինքնապաշտպանութեան ղեկավարութիւնը յանձնըւած էր Արմէն Գարոյի, որ իր հրամանին ենթակայ հինգ հարիւր զինեալ մարտիկներով պաշտպանեց Անդրկովկասի այդ հայաշատ ոստանի անդորրութիւնը։

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան վերջերը Կովկասէն վերադառնալով իր ծննդավայրը, ընտրուեցաւ երեսփոխան։ Վեց տարի պիտի ներկայացնէր Բարձր Հայքի Հայութիւնը օսմանեան խորհրդարանին մէջ։

1912 – 13ի Պալքանեան պատերազմէն վերջ գործնապէս զբաղեցաւ Հայկ. Բարենորոգումներու ռուս եւ թուրք ծանօթ Ծրագրով, որ ստորագրուեցաւ 1914 Յունուար 26/8 Փետրուարին Պոլսոյ մէջ։

1914ի խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ իրեն տեղ Կարնոյ երեսփոխան ընտրուեցաւ Յ. Մատաթեան։ Արմէն Գարօ անբաղձալի դարձած էր Իթթիհատի համար։

Պոլսոյ մէջ զբաղած ըլլալով Բարենորոգումներու խնդիրներով, չկրցաւ մասնակցիլ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 1914ի Կարնոյ Ընդհանուր Ժողովին, որ տեղի կ'ունենար ժամանակակից պատմութեան բախտորոշ մէկ շրջանին։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Հիւս. Իռլանտա

—0—

Ըլսթըր արիւնալի շաբաթավերջ մը ունեցաւ։ Եւ կացութիւնը մտահոգիչ դարձած է թէ՛ Հիւս. Իրլանտայի բնակչութեան եւ թէ՛ անգլիական իշխանութիւններուն համար։

Լոնտոնտերի գրեթէ պաշարուած քաղաք մըն է դարձած քանի մը օրէ ի վեր։ Իռաի աՀաբեկիչները քաղաքին կեդրոնը գրեթէ աւերակոյտի վերածեցին յաջորդական ռումբերու պայթումով։ Բողոքականները գիրք գրաւած են իրենց թաղերուն մէջ, իսկ անգլիական ուժերը փորձեցին պատեր բարձրացնել կաթոլիկ թաղերու մուտքին, որպէսզի անջատեն զանոնք կեդրոնէն եւ այլ թաղերէն։ Իռաի արձակազէնները գնդացիրներով, ռումբերով եւ պազուքաներով արգելք հանդիսացան եւ միջամտութեամբ կարելի եղաւ թոյլ չտալ, որ պատերը բարձրանան։ Այսուհանդերձ խուճապ ստեղծուած է կաթոլիկներու մօտ։ Աւելի քան հինգ հազար կիներ եւ երախաներ հեռանալով իրենց թաղերէն ապաստանած են Հար. Իրլանտա։ Փախուստը կը շարունակուի, ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ անգլիացի կառավարիչին։ Պելֆասթի մէջ եւս լարուած կացութիւն ստեղծուած է։

Անգլիական ուժերը կը փորձեն վճռական միջոցներու դիմել, ինչ որ արիւնալի կռիւներու պատճառ կը դառնայ։

Յուլիս 14ը

—o—

Յուլիս 14ի աւանդական տողանցքը Շան զ'Էլիզէի վրայ այս տարի տեւեց 70 վայրկեան եւ տեղի ունեցաւ պայծառ օդով։

Առաւօտեան ժամը 9.30ին Հանրապետութեան Նախագահը տեղ կը գրաւէր պատուոյ ամպիոնին վրայ իրեն կողքին ունենալով Նոր Նախարարապետը՝ Մէսմէռ, Ազգային Պաշտպանութեան Նախարարը՝ Տըպրէ եւ ուրիշներ։

Տողանցքին, որ տպաւորիչ էր ինչպէս միշտ, մասնակցեցան 7000 զինուորներ եւ սպաներ զանազան բանակներէ եւ զինուորական դպրոցներէ։ Մինչ 700 ռազմամեքենաներ կը տողանցէին Շան զ'Էլիզէի վրայ, անդին վերեւ երկու հարիւր օդանաւեր եւ թռաններ թռիչք կը կատարէին։ Տողանցքի ընթացքին ներկայացուեցաւ առաջին անգամն ըլլալով մեծ հրթիռ մը, որ երեք հազար քիլմ. հեռաւորութեան վրայ կրնայ հիւլէական ռումբ արձակել։ Միրաժ – 4 օդանաւեր ալ թռիչք կատարեցին։ Ասոնք Միրաժներու շարքին ամէնէն կատարելագործուածներն են։

Անցեալ տարուան նման կիներ ալ մասնակցեցան տողանցքին։

Յուլիս 14ի առթիւ աւանդական պարահանդէսներն ու խրախճանքները իրենց տեղը գրաւեցին ամէնուր։

Ֆրանսական դեսպանատուներու մէջ է, որ ընդհանրապէս տօնուեցաւ Յուլիս 14ը, աշխարհի ամէն կողմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահական թեկնածուն՝ Մք. Կովերն, փոխ – նախագահութեան համար թեկնածու նշանակեց հարաւային նահանգի ազատախոհ ծերակուտական մը՝ Իկլըթըն։ Ծերակուտականը 42 տարեկան է եւ կաթոլիկ է։

ՃԱՏՐԱԿԻ ախոյենութեան մրցումները կը շարունակուին։ Ամերիկացի Ֆիշէր երկրորդ խաղին չներկայացաւ, որով «պարտուած» նկատուեցաւ։ Երրորդ խաղին քմահաճ խաղացողը ներկայացաւ։

ԼԻԲԻԱ ունեցաւ նոր դահլիճ մը՝ բաղկացած մեծ մասամբ ոչ – զինուորականներէ։ Յեղափոխութեան Խորհուրդի նախագահ կը մնայ միշտ Գնդ. Քատաֆի։ Շաբաթավերջին զրոյցներ շրջան ըրին, ըստ որոնց նոր վարչապետը՝ Գնդ. Ժալուր լուրջ տարակարծութիւններ ունի Յեղափոխութեան Խորհուրդի նախագահին հետ։ Կ'ըսուէր նոյնպէս, թէ այս վերջինը չէզոքացուած է իր ընկերներուն կողմէ։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ եւ Սղերդի զինուորական հրամանատարը՝ Զօր. Շիւքրիւ Օլճայ յայտարարած է, թէ իր շրջանին մէջ երեւան հանուած է «Քիւրտիստանի դեմոկրատ կուսակցութիւն» գաղտնի կազմակերպութիւնը, որուն վարիչներէն 21 հոգի ձերբակալուած են։ Ասոնք կ'աշխատէին հարաւ – արեւելեան Անատոլուի մէջ անկախ քիւրտ պետութիւն մը հիմնել։ Կը գործակցէին Պարզանիի հետ։

ՀԻՒՍ. ՎԻԵԹՆԱՄԻ վարչապետը՝ Լը Տիւք Թօ տրամադրութիւն յայտնեց Քիսինկերի հետ տեսակցելու, եթէ Ուաշինկթըն «նորութիւն մը ունի յայտնելիք»։ Մինչ Փարիզի մէջ խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան կողմերու միջեւ, բուռն կռիւները եկ շարունակուին Քուանկ Թրի քաղաքին շրջակաները։ Հար. Վիէթնամի մարինները մեծ դժուարութեամբ կը յառաջանան։ Որոշ գունդեր շաբաթավերջին յաջողած էին մտնել քաղաք։

ՉԻՆԱՅԻ երիտասարդներ Եանկձէ գետի մէկ ափէն միւսը լողալով անցան առջի օր, այս ձեւով ոգեկոչելով Մաոյի գետի անցքը վեց տարի առաջ։ Գետի լայնքը տասը մղոն է։

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ Գերմանիոյ արտաքին քաղաքականութեան կոմիտէի նախագահը՝ Շրէօտէր, Փեքին այցելեց։ Առաջին անգամ է, որ Արեւմտեան Գերմանիայէն բարձր անձնաւորութիւն մը կ'այցելէ Զինաստան։ Պոն դիւանագիտական յարաբերութիւն չէ հաստատած ցարդ Փեքինի հետ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ սպաննուեցաւ Մաֆիայի ղեկավարը՝ Թոմաս Էպօլի։ Անծանօթներ արձանակով սպաննած են զայն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արեւելեան նահանգներու մէջ շարժ մը տեղի ունեցաւ։ Տասնեակ վիրաւորուածներ կան։

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին Եուկոսլաւիա պիտի այցելէ Հոկտեմբերին։

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ՝ ԴԻՄԻՏՐԻՈՍ Ա.

—○—

Օրթոտոքս եկեղեցւոյ տիեզերական պատրիարք ընտրուեցաւ Դիմիտրիոս Ա., Ս. Սինոտի կրտսերագոյն անդամը։

Նորընտիր պատրիարքը ծնած է 1914ին եւ Փետրուար 15էն ի վեր Իմրոզի եւ Տինեդոսի մետրոպոլիտն էր։ Պատրիարքը ծնած ըլլալով Վոսփորի ափին, Թարապիէ, հպատակութեամբ թուրք էր եւ իր բնակէր Թուրքիա։

Անցեալ Հինգշաբթի օր է, որ կառավարութիւնը «վաւերացուած» թեկնածուներու ցանկը ուղարկեց Սինոտին։ Հակառակ դիւանագիտական գաղտնի միջամտութիւններու Հռոմի եւ Քէնթըրպըրիի Արք.ին կողմէ, Անգարա անընդունելի գտաւ 4 թեկնածուներու անունները ներկայացուած ցանկին մէջ։ Այսպէս է, որ ցանկին գլուխը գտնուող Մելիտոն մետրոպոլիտը, որ Աթենակորաս պատրիարքի խորհրդատուն էր եւ աջ բազուկը, իր անունը ջնջուած գտաւ Թուրք իշխանութիւններուն կողմէ իբրեւ «անբաղձալի» տարր։

Նոր պատրիարքը կը լրացնէ Թուրք իշխանութիւններուն երկու հիմնական պահանջները։ Արդարեւ ան ծնած եւ ապրած է Թուրքիա եւ միեւնոյն ատեն թըրքահպատակ է։

ՏԽՈՒՐ ԼՈՒՐ (?)

ՏԽՐՈՒՆԻ ՄԵԼՔՈՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

—0—

Ցաւով կ'իմանանք թէ յետ կարճատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Պ. Մելքոն Պետրոսեան, բնիկ Վերին Ագուլեցի։

Ողբացեալը եթէ ծանօթ անուն մըն էր հայկական գաղութին մէջ իբրեւ բարեբար (մասնաւորաբար օգնած է Ագքատախնամի հանգստեան տուներուն՝ Անտիյի եւ այլ հաստատութեանց), ծանօթ անուն մըն էր նաեւ միջազգային առեւտրական շրջանակներու մէջ, ուր իր գերդաստանին անունը դարձած էր գրեթէ հոմանիշ լաւագոյն ճկնկիթին։ Օժտըւած բացառիկ իմացականութեամբ, տասնեակ տարիներու ընթացքին, իր եղբօր՝ Մուշեղ Պետրոսեանի հետ հաստատած էր առեւտրական մեծ ձեռնարկը, որ տեսակ մը հիմնարկութիւն էր։

Այս տխուր առթիւ մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Շաքէ Պետրոսեանի, Տէր եւ Տիկին Աօլէն Փափազեանի, Տէր եւ Տիկին Էտուար Էմիրզեանի, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեանի եւ բոլոր պարագաներուն։

ԱԼԵՒՈՐԻՆ ԵՐԳԸ

Երբ վերջապէս բժշկութիւնը գրեթէ ամբողջովին վերանորոգեց զինքը, ի գին ամիսներու գերագոյն ճիգերուն, մեծ ցնծութեամբ անցաւ սեմը հիւանդանոցին,— գիտութեան եւ արուեստի անհըրաժեշտ տաճար, միանգամայն սարսռալի մահատուն :

Երկար պահ մը կանգ առաւ արտաքին սանդուխին վերի առաջին աստիճանին վրայ : Երբ շտկեց ողնայարը, գարնան մեղմ հովը շոյեց երեսները: Մէկ քանի բուռ, առաւօտեան զով օդ ներշնչեց : Ապա ձեռքերը հպարտօրէն Թոքերուն Թմբուկին զարկաւ: Եւ անհուն երախտագիտութեամբ շնորհակալ եղաւ դուրսի ազատ աշխարհին :

Մաքրեց զոյգ մը ապակիները որոնց ներքեւ, սակայն, տեսողութիւնը դարձեալ Թիթեռնիկներ արձակեց անդայտ միջոցին մէջ: Ու կարօտագին՝ գորշ երկինքին նայեցաւ: Օ՛, դրկանքը այդ կամարին: Ներսը, խուցին մահճակալին վրայ, շաբաթներու եւ երկարող ժամերու իր դժնդակ անշարժութեան՝ ազնիւ պատուհանին շնորհած ափ մը երկինքը ի՛նչ մեծ պարգեւ էր :

Յետոյ, վայրահակ հայեացքը պտըտցուց շուրջ բոլորը: Որքա՜ն գեղեցիկ Թըւեցաւ իրեն ամէն ինչ: Կարծէք Թէ ամէն իր երանութեամբ կը խայտար, կենդանութեամբ ոգեւոր էր, երջանկութեամբ գինով էր: Կորովով, լաւատեսութեամբ լեցուեցաւ: Նոր հորիզոններու խոյանք մը զգաց մէջը: Ճիշդ է Թէ գարուն էր դուրսը: Բայց մանաւանդ գարուն էր ի՛ր ներսը: Տառապանքին հրաշքն էր :

Այո, յանկարծ նոր ապագայի մը արշալոյսը փայլեցաւ աչքերուն: Երկրորդ ծնունդի մը, ամբողջական յարութեան մը տպաւորութեամբ ցնցուեցաւ: Անծանօթ կայծեր բոցավառեցան էութեան մէջ: Ո՛վ որ չէ հպած մահուան, չի կըրնար ըմբռնել այդ վիճակը : Մարդկային բնութեան մէջ ապշեցուցիչ կենսունակութեան մը անսպառ պաշար գոյութիւն ունի :

Հանդիպակաց ափունքէն կը վերադառնար: Եւ սակայն անսովոր Թարմութիւն մը զգաց: Երիտասարդութեան տաք շունչ մը գգուեց զինքը: Պէտք չէ որ ժամանակէն առաջ մենք մեզ ծեր համարինք, ըսաւ ինքն իրեն: Եւ աչքերը ուրախութեան նշոյլներով շողացին նոյն ատեն :

Կարծէք Թէ առիւծ մը նստած էր հոգւոյն մէջ: Արիւնը կ'եռար: Բուռն կեանքի մը անհուն Թափին հրայրքն ունէր : Այդ անդիմադրելի մղումը խորերէն կուգար: Արթնցեր էին իր բոլոր կարողութիւնները, պատրաստ՝ նոր խանդով մը գործի անցնելու: Կ'անդրադառնար մեծ փոփոխութեան մը իրադարձութեան :

Եւ մինչդեռ ահաւասիկ զաւակը իրեն գաւազան, սանդուխէն ի վար, հազիւ Թէ ոտքերը գետինն էր դրեր, կուրծքը պոռԹկաց եւ քայլերը պատշաճեցան յաղթերգութեան կշռոյթին .

Յառա՛ջ, նահատակ ցեղի անմահներ,
.
Տարագիր Հայն իր կեանքը նորոգեց,
.

— Ի՞նչ կ'ընես, հայր: Անցորդները ի՞նչ պիտի ըսեն :

— Կ'երգեմ, որդի: Ի՞նչպէս չերգել, երբ ահա դէպի կեանք կը վերադառնամ: Երգը կեանքն է: Ան հանապազօրեայ պահանջ մըն է ինծի համար: Երգի մասնայատուկ ժամ եւ վայր չկայ: Մեր երկիրը երգարան էր ծայրէ ի ծայր եւ ծագէ ի ծագ: Ժողովուրդը կ'երգէր ամէնուրեք եւ ամէն առԹիւ: Ներսը եւ դուրսը: Արտը եւ դաշտը: Լեռը եւ ձորը: Աշխատանքի եւ դադարի պահուն: Սիրելու եւ կռուելու, լալու եւ ուրախանալու ատեն :

Երգը մեր հոգին է, մեր ժողովուրդն է, մեր հայրենիքն է: Ես Թշուառ մըն եմ առանց երգի: Ամիսներէ ի վեր զրկուած անկէ, ես այս օրուան կը սպասէի: Ես մեր չարականներո՛վ, մեր երգերո՛վ կ'ապրիմ: Անոնք անցեալն, ներկան եւ ապագան են :

Նայէ՛ սա տատանեալ ճիւղերու սարսըռուն Թռչնիկներուն,— չնչին, աննշան արարածներ: Կը լսե՞ս անոնց ազատ եւ անկաշկանդ դայլայլը: Ու արդէն ձայնս անցեալի ուժը չունի այժմ: Տամուկ է ան: Խեղդուկ է ան: Երգե՛նք, որդի:

Առաւօտ լուսոյ,
Արեգակն արդար,
Առ իս լոյս ծագեա :

— Ո՞ւր եւ ե՞րբ սորված ես, հա՛յր, այդ չարականները :

— Որդի՛, հարցումդ տխրութեան սըրտաճմլիկ յիշատակներ կը քրքրէ: Ան կ'ոգեկոչէ մանկութիւնս, կիրակնօրեայ շապիկս, մեր դպրապետն ու ժամերգութեան դասատուն, պարոն Բիւզանդը, մեր լուսեղէն եկեղեցին, մոմերուն դողը եւ խունկին ծուխն ու բոյրը :

Այնուհետեւ, մեր աննման չարականները: Բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան այդ անգերազանցելի գոհարները, երբեք չեն լքած զիս: Տարագրութեան չորս տարիներու ընթացքին, անոնք եղած են շրթներուս մշտական մրմունջը: Յետոյ, լիկէոնի գիշերօԹիկ, պարտադրաբար դպրաց դասուն մէջ էի ամէն Կիրակի: Ուսանողութեանս եւ ուսուցչութեանս կրկնակ շրջաններուն, չարականներս կը ԹրԹռային հելլենական միջոցին մէջ, ապա կ'երԹային Թափիլ Լեմանի ջրերուն վրայ: Ժամու կը վերածուէր պանդըխտական սենեակս, որուն երկիւղած եւ յափշտակեալ ունկնդիրները կ'ըլլային բնիկ դրացուհիները: Երգենք, որդի:

Կռո՛ւնկ, ո՞ւստի կուգաս, ծառա՛յ եմ ձայնիդ,
Կռո՛ւնկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՞ս...
Թողել եմ ու եկեր մըլքերս ու այգին,
Քանի որ ա՛խ կ'անեմ, կու քաշուի հոգիս...

— Որո՞ւնն է, հա՛յր, այդ տխուր այլ անոյշ երգը :

— Անմահն Կոմիտասինը, ուստի հայ ժողովուրդինը, որդի՛: Կէս դար առաջ, մինչ հոս, Ֆրանսա, Հայոց անզուգական Վարդապետը իր հոգեկան քայքայումին եւ մտային խաւարումին ողբերգութիւնը կ'ապրէր, հոն, Պոլիս, հայ երգին մէկ ուրիշ նուիրեալը, Սիւնի, մեզի կ'ուսուցանէր, անսպառ խանդավառութեամբ, Մեծն Կոմիտասէն վաԹսուն երգեր: Օ՛, անկրկնելի օրերը վարդագոյն երազներուն եւ պատանեկան մաքրամաքուր սէրերուն :

Եւ երբ, յետոյ, երեսուն տարիներ առաջ, Կոմիտասով կը լեցուէր, կը յորդէր սենեակս, Թաղին բոլոր պատուհանները կը բացուէին, Ֆրանսուհիներու հիացական դէմքերը կը շարուէին եւ լեզուները կը քակուէին .

— « Ահա, դարձեա՛լ, հայ երիտասարդին սիրտը կը մրմռքի իր հեռաւոր երկրին կարօտովը ...» :

Որդի՛, մի մոռնար, Կոմիտասին վիպային էութիւնը հայ վարպետ գրիչին հրաշավէպին կը սպասէ :

Երգե՛նք, որդին երգը կեանքն է :

Ես սարէն կուգայի՝
Դուն դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցը տարար՝
Ա՛խ արիր, լացիր :

Երգե՛նք, որդի: Հայը կ'ապրի իր երգերով :

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՅՏԱՆԵԱՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իրականութեան մէջ մինչեւ ԺԱ. դար, այսինքն՝ մինչեւ Թուրք Սելճուկներու Թափանցումը Փոքր Ասիա, մեր երկրագունտի այս մասին մէջ հրապարակ ելած են բարձր մշակոյթ ունեցող ազգեր եւ պետութիւններ (Փռիւգիացիներ, Բիւթանիացիներ, Լիդիացիներ, յետագային՝ Յոյներ, Ջեներ – Լազեր, Հայեր, Քիւրտեր եւայլն): Դ. Երեմեյեվ համառօտ գիծերով կ'անդրադառնայ Հայաստանի պատմութեան մինչեւ սելճուկ-Թուրքերու հրապարակ գալը Փոքր Ասիոյ մէջ, դիտելով, որ «Տիգրան Բ.ի ժամանակ (95 – 55 Ք. Ա.) Հայաստան դարձաւ մեծ ու հզօր պետութիւն: Գիւղատնտեսութեան արտադրութեան իր մակարդակով ան այդ ժամանակաշրջանի յառաջադէմ երկիրն էր»: Բագրատունիներու ժամանակ, Հայաստան տնտեսական ու մշակութային վերելք արձանագրեց : Պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած արհեստի եւ արուեստի իրերը ցոյց կուտան, որ Հայաստանի քաղաքներու մըշակութային կեանքը կը գտնուէր զարգացման այնպիսի աստիճանի վրայ, որ աւելի բարձր էր Եւրոպականէն »:

ԺԱ. դարուն նոր արօտավայրեր փընտռելու տենչէն մղուած, Արեւելքէն Փոքր Ասիա խուժեցին սելճուկ – Թուրքերը: 1040ին Մանազկերտի ճակատամարտէն ետք շրջանը փաստօրէն անոնց տիրապետութեան տակ ինկաւ: Հեղինակին հաշիւներով, Փոքր Ասիա խուժած Քոչուորներու Թիւը սկիզբները ընդամէնը 500 – 700.000ի կը հասնէր, իսկ ԺԲ. դարու վերջերը եւ ԺԳ. դարու սկիզբները այդ Թիւը մէկ միլիոնի կը մօտենար: Այսպէս՝ Փոքր Ասիոյ բնակչութեան հիմնական զանգուածը կը շարունակէր կազմել բնիկ զանգուածը՝ Հայեր, Յոյներ, Քիւրտեր եւայլն: Այդ վկայութիւնները կան Հեթում պատմագիրի, Ուիլըմ Ռուպրիկի, Մարքօ Փոլոյի եւ Իպն Պատուտայի գործերուն մէջ: Նուաճողները Փոքր Ասիոյ մէջ փոքրամասնութիւն կը կազմէին նուաճման ենթարկուածներու համեմատութեամբ: Իսկ այդ մեծամասնութիւնը նուաճուեցաւ Բիւզանդիոնի աւատական ներքին երկպառակութիւններուն պատճառով :

Ահա այդ ժամանակաշրջանէն է, որ կը սկսի տեղացիներու մահմեդականացման

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

« Այն պահուն մինչ ես կը կատարէի դիտերը, հոգիս ազատած տենչանքի, ցանկութեան, աղապատանքի, շփոթութեան եւ տգիտութեան մեղքերէն, փըրկութեան գիտակցութիւնն ունեցայ... Ու եղայ Պուտտա »:

Եօթն անգամ եօթը օր այդ լուսաւորութեան մէջ խոկալով կը մնայ իր ծառին տակ : Մայա դեւը կ'ուզէ զայն փորձել ինչպէս սատանան պիտի փորձէր Յիսուսը :

Ինչպէս որ Յիսուսը իր նախադուշակութիւններէն առաջ 40 օր ծոմ պիտի մնար անտառին մէջ, Պուտտան ալ 49 օր մնաց ծառին տակ իր պատգամը հրապարակաւ տալու որոշումէն առաջ: 48րդ գիշերուան յաջորդող առաւօտուն, որոշումը տուած էր արդէն: Այս ողջոյնի ձայնը ժողովուրդը պիտի չկարենար հասկնալ: Ան պիտի վստահէր եւ լսելի ընել տար աւելի պատրաստուած էակներու :

Սուրբերու քաղաք Իզիպաթանան, Իւռիվելայէն տասը օրուան ճամբայ էր: պուտտայական ուխտաւորներու երրորդ հանգրուանը :

Հոս կազէլներու պարտէզին մէջ է որ կատարեալը շարժման մէջ դրաւ օրինաց անիւը, այսինքն արտասանեց առաջին քարոզը: Հինգ աշակերտները, որոնք հեռացած էին, ահա, հոն են արդէն: Անոնց ուղղելով խօսքը ըսաւ. —

« Ով վանականներ, կեանքի երկու եզրեր կան, մին հաճոյքի եւ զուարճութեանց տրամադրուած կեանք մըն է, ինչ որ ստոր, անարգ եւ անօգուտ է: Միւսը՝ փտութիւններու կեանքն է ինչ որ դժգոհ, ատելի, անարժան եւ նոյնքան անօգուտ է :

Ահա այս զոյգ եզրերէն կատարեալ մարդը պէտք է հեռանայ ու գտնէ ճըշմարիտին միջին ճամբան, որ կ'առաջնորդէ դէպի գիտակցութիւն, վեհ իմաստութիւն, հանդարտութիւն, լուսաւորութիւն եւ Նիրվանա :

Ո՞րն է միջին ճամբան, ով աբեղաներ: Ատիկա ութ ճիւղերու արահետն է որ կը տանի դէպի տառապանքի ջնջումը, վերացումը :

Ահաւասիկ վեհ եւ հոյակապ ճշմարտութիւնը տառապանքի՝

Ծնունդը տառապանք է.
Ծերութիւնը տառապանք.
Հիւանդութիւնը տառապանք՝
Զզուած անձերու հետ մնալը տառապանք՝
Սիրածներէ բաժնուիլը տառապանք՝
Փափաքի չհասնիլը տառապանք՝ մէկ խօսքով աղապատանքի հինգ ձեւերը որոնք կը սահմանեն «ես»ը — (մարմինը, զգայացունց տպաւորութիւնները, ներկայացումները, կազմաւորումներն ու գիտակցութիւնը), այս բոլորը մէկ կը կազմեն տառապանքը :

Տառապանքի ծագման ճշմարտութիւնը, հաճոյքի ծարաւն է, գոյութեան ծարաւը եւ տեւականութեան ծարաւը :

« Ահաւասիկ վսեմ ճշմարտութեան այն ազնիւ ճամբան, որ կը տանի դէպի տառապանքի նուազումը :

Այս է միջին ճամբան, արահետը՝ ութ ճիւղերու, որոնք կը կոչուին,—

Սուրբ հաւատք, ազատ կամք, մաքուր լեզու, ուղիղ գործունէութիւն. գոյակեցութեան անարատ միջոցներ, անխոնջ ջանասիրութիւն, յստակ յիշողութիւն, անբիծ մտախոհութիւն :

Ահաւասիկ վսեմ ճշմարտութիւնը, զոր պէտք է ըմբռնել այնպէս ինչպէս կատարեալ մարդը հասկցաւ :

Մէկ չարիք կայ միայն .— Տգիտութիւնը :

Ով որ հասնի գիտակցութեան, միաժամանակ կը հասնի իմաստութեան, հանդարտութեան, փրկութեան եւ Նիրվանայի :

Այսպէս քարոզեց Պուտտան Պէնարէսի մէջ :

« Ես»ը գոյութիւն չունի: Արքիմիտէսէն երեք դար առաջ, Արքիմիտէսի «էվրէքա»ն է ասիկա :

Պուտտայի ծաղրն ու արհամարանքը սասանեց պրահմանական հին աշխարհը, իր տիեզերականութեամբ, դիցաբանութեամբ, ճակատագրով եւ դասակարգով:

Մարդ երբեք անդարմանելիօրէն դատապարտեալ մը չէ— ըստ Սամսարայի եւ Գարմայի ճակատագրականութեան, այլ «ես»ը մտքի ստեղծագործութիւն մը ըլլալով մարդը իր իսկ յատուկ՝ ստեղծագործութիւնն է :

Այն բոլորը, որուն պատճառը միտքն է, միտքն է տէրը, քանի որ նորէն ծընած է :

Կոնֆուկիոսի, Լա – Օ Զըի — Զրադաշտի եւ Պիւթագորասի դարուն, Սոկրատէն մէկ դար առաջ, յեղափոխական մտքի այս մեծ հոսանքը որ կտրեց անցաւ ամբողջ աշխարհը, արեւելքէն արեւմուտք, Քրիստոսէ վեց հարիւր տարի առաջ Պուտտան էր ռումբը արձակողը :

Ան, բացատրութիւններ տալ չէր ուզեր աշխարհի, այլ միջնորդ կանգնիլ :

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

(6 – շար.)

երեւոյթը, որ, ինչպէս պիտի կուսայ իրաւամբ հեղինակը, կը յանգէր թրքացումի: Մահմետականացումը մեծաւ մասամբ կը կատարուէր բռնի, հարկադրական միջոցներով: Շատ վայրերու բնակիչներ ստիպուեցան ընտրութիւն կատարել մահմետականութեան եւ մահուան միջեւ: Հայ եւ յոյն աւատատէրերու մէկ մասը, իր աւատական իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները պահելու մտադրութեամբ, իրենց ենթակայ բնակչութեան հետ անցան նուաճողներու կողմը: Այսպէս վարուեցաւ, օրինակ, Սեբաստիոյ շրջանի հայկական ծագում ունեցող Տանիշմենտեաններու իշխանութիւնը:

Սելճուկներու տիրապետութիւնը, այնուհետեւ Թաթար – Մոնղոլներու մուտքը Փոքր Ասիա, նորանոր թուրք ցեղերու թափանցումին նպաստեցին (Օսմանցիներու նախնիքները՝ Կայի ցեղը ԺԳ. դարուն ծելայիրները եւ Ջալայիրները՝ ԺԴ. դարուն, Կարա – Կոյունլուները եւ Ակ – Կոյունլու Թուրքմէն ցեղերը՝ ԺԵ. դարուն):

ԺԴ. դարու սկիզբը Բիւզանդիոնի սահմանին մէջ ստեղծուեցաւ Օսմանեան պետութիւնը, որ նպաստաւոր պայմաններու բերումով գրաւեց Փոքր Ասիոյ ամբողջ հիւսիս – արեւմտեան մասը: ԺԵ. դարու սկիզբը Օսմանցիները գրաւեցին Պալքանեան թերակղզին, իսկ 1453ին գրաւելով Պոլիսը աստիճանաբար իրենց իշխանութեան ենթարկեցին ամբողջ Փոքր Ասիան: ԺԶ. դարուն օսմանեան պետութիւնը երեք ցամաքամասերու վրայ տարածուած հսկայ կայսրութիւն էր արդէն: Այդ կայսրութիւնը նպաստեց տնտեսական կապերու ուժեղացումին՝ երկրին տարբեր շրջաններու միջեւ, որ իր հերթին, նախադրեալներ ստեղծեց թուրք ազատական ժողովուրդին վերջնական կազմաւորումին:

Տիրապետող ժողովուրդը այդ կայսրութեան մէջ Օսմանցիներն էին: Այդ բառին տակ եթէ սկիզբը կը հասկցուէին միայն օսմանեան ցեղի անդամները, յետագային «օսմանցի» կը նշանակէր արդէն օսմանեան կայսրութեան հպատակը առհասարակ: ԺԶ. – ԺԸ. դարերուն «Թուրք» անունը արհամարհական իմաստ ունէր եւ այդ անունին տակ կ'ըմբռնուէին օսմանեան հասարակութեան ցած խաւերը: Մահմետականացած եւ, հետեւաբար, թրքացած տեղացիները ինքզինքնին նոյնպէս օսմանցի կ'անուանէին եւ անոնց օգտագործած լեզուն արդէն թրքերէնն էր:

ԺԵ. – ԺԸ. դարերուն Փոքր Ասիոյ տեղացիներու մահմետականացումը եւ թրքացումը մեծ ծաւալ ընդունեցաւ. կ'իրագործուէր հետեւեալ ուղիներով՝ Ա) ձրնչում եւ հալածանք. քրիստոնեայ հպատակները, պաշտօնապէս «անհաւատ» (կեավուր) ստիպուած էին երբեմն մահմետական դառնալ, մանաւանդ որ օսմանցի տիրապետողները կը խրախուսէին թուլամորթները՝ անոնց դառնալն առանձնաշնորհումներ տալով: Բ) Գրաւեալ Պալքաններէն ժողովուրդը կը գերէին եւ կ'աքսորէին Փոքր Ասիոյ խորերը, ստիպելով անոնց մահմետական դառնալ: Գ) Երրորդ ձեւը այսպէս կոչուած «տեւշիրմէ»ն (մանկահաւաք) էր (երախաներու բռնի հաւաքում Ենիչէրիներու շարքերը խտացնելու համար):

Այսպէս՝ Թուրք պատմաբաններու խիկ խոստովանութեամբ, կազմաւորուած Թուրք ժողովուրդին մէկ զգալի մասը տեղաբնիկներու չերաէն էր: Հ. Ինալճըք երեսուն տոկոս կը համարի արդի Թուրքերու տեղաբնիկ տարրը, սակայն Դ. Երեմեյեւի կարծիքով, որ ճիշդ պէտք է նկատել, այդ տոկոսը անհամեմատ աւելի մեծ է:

Այսուհանդերձ, ԺԹ. դարու սկիզբը իրենց հաւատքին եւ հայրենիքին ամուր կառչած տեղաբնիկներուն թիւը շատ մեծ էր կայսրութեան մէջ. օրինակ՝ Հայերը մօտ երեք միլիոն էին: Թուրքերը, ինչպէս բազմիցս կ'ընդգծէ հեղինակը, իրենց տնտեսական – մշակութային մակարդակով շատ աւելի ցած էին, քան Թուրքիոյ ազգային փոքրամասնութիւնները:

Ներքին եւ արտաքին պատճառներով, ինչպէս եւրոպական պետութիւններէ կրած իր պարտութիւններուն եւ տերէպէյներու (աւատապետեր) անվերջ ապստամբութիւններուն հետեւանքով, սուլթանները ստիպուեցան բարենորոգումներ կատարել: 1839ի եւ 1856ի բարենորոգումները թէեւ թուղթի վրայ մնացին, սակայն առանք որոշ չափով նպաստաւոր պայմաններ ստեղծեցին երկրին ներքին կեանքին մէջ: Եւ դարձեալ ազգային փոքրամասնութիւններն էին (Հայեր եւ Յոյներ), որոնք նպաստեցին այդ շարժումին: Ասիկա պատճառ դարձաւ ազգային զարթօնքի: Դ. Երեմեյեւ կը գրէ, թէ «քրիստոնեայ փոքրամասնութիւններու նկատմամբ Ապտիւլ Համիտ վարեց անզուսպ ազգայնամոլութեան քաղաքականութիւն... Ան որոշեց վերջ տալ հայկական հարցին, վերջ տալով Հայերուն»: Այնուհետեւ հեղինակը կը գրէ, թէ «Համիտէ դունտը սկսաւ հետեւողական կերպով ջարդել եւ ոչնչացնել Հայերը այն վիլայէթներուն մէջ, ուր անոնք մեծամասնութիւն կամ բնակչութեան բղզալի տոկոսը կը կազմէին ... այդ ժամանակ կոտորուեցան հարիւր հազարաւոր Հայեր»:

Երիտասարդ Թուրքերը, անցնելով իշխանութեան գլուխ, համաթրքութիւնը եւ համիսլամութիւնը դարձուցին պաշտօնական գաղափարախօսութիւն: Երիտասարդ Թուրքերու կեդր. Կոմիտէի նիստի (1911) որոշումին մէջ սեւով ճերմակի վրայ գրուած է. «կայսրութիւնը պէտք է մահմետականանայ...օտար ազգերու պէտք չէ թոյլ տալ ազգային կազմակերպութիւններ ունենալ... Թրքերէն լեզուի տարածումը մահմետական գերիշխանութեան հաստատումին եւ օտարներու ձուլումին նպաստող լաւագոյն միջոցն է»:

«Պատերազմի տարիներուն, կը գրէ հեղինակը, Երիտ. Թուրքերը փորձեցին իրականացնել իրենց համաթրքութեան եւ համիսլամութեան նպատակները՝ ոչնչացնել ոչ – մահմետական ազգային փոքրամասնութիւնները: Մասամբ յաջողեցան անոնք իրենց ծրագրին մէջ: Օգտուելով պատերազմէն, Քայզերական սպայակոյտի խորհուրդով, անոնք Արեւելեան Անատոլուէն (իմա՛ Արեւմտ. Հայաստան) տեղահանեցին Հայերը: Ա. համաշխարհային պատերազմին մեռան մէկուկէս միլիոն Հայեր»:

Թուրք ազգը ձեւաւորուեցաւ միայն մեր օրերուն՝ Քեմալականներու ժամանակ: «Քեմալականները առաջին օրէն իսկ վարեցին թրքացման քաղաքականութիւն»: 1924ի Սահմանադրութեան 88րդ յօդուածը թուրք կը նկատէ Թուրքիոյ սահմաններու մէջ ապրող բոլոր քաղաքացիները: «Ընդհանրապէս, Թուրքիոյ տիրապետող միտումն է՝ ազգային փոքրամասնութիւններու ձուլումը թուրք ազգին»:

Հարկ կը համարենք յիշել, թէ գործին մէջ տեղ գտած են ոչ ճիշդ ձեւակերպումներ եւ թերութիւններ: Առանձնապէս անընդունելի է հեղինակին բերած նորութիւնը՝ «Հայ – քրտական լեռնաշխարհ» ըմբռնումը: Պատմութեան ցայսօր ծանօթ է միայն «հայկական լեռնաշխարհ» աշխարհագրական եւ պատմական տարազը:

Մ. ՔՈՒԼԱԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Կապոյտ Խաչի Դաշտահանդէսը Կրընոպլի մէջ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ 25 Յունիսի Կիրակի ամբողջ օրը Պօըլկարի գեղեցիկ պուրակին մէջ, տաք արեւով մը, կարծէք նախախնամութիւնն ալ կ'ուզէր օգնել երիտասարդ Խաչուհիներուն խանդավառութեան:

Առաւօտ կանուխ առաջին ժամանողներն էին Նոր Սեբաստիականները, քիչ վերջ այնքան ստուարացաւ բազմութիւնը որ անհնար դարձաւ կառքերը տեղաւորել անտառէն ներս:

Կէս օրէ վերջ ժամը չորսին վարչութեան ատենապետուհին ընկերուհի Ա. Մխալեան, դաշտահանդէսի գեղարուեստական բաժինը բացուած յայտարարեց. իսկ ինք երկու խօսքով տուաւ մօտաւոր պատկերը Կ. Խաչի տարած եւ տանելիք աշխատանքին այս գաղութին մէջ, շնորհակալութեան խօսք ուղղեց բոլոր անոնց որոնք սատարեցին դպրոցի նորոգութեան գործի: Տրուած բացատրութիւններէն ի յայտ եկաւ որ՝ Կապ. Խաչի դպրոցը ներկայիս ունի երկու դասընթացք. Ա) Փոքրերու, Բ) Երկրորդական վարժարան դացող եւ արդէն գրել կարդալ գիտցող տղոց. Հայոց պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան յատուկ դասընթացք մը, ուսուցչութեամբ Օր. Է. Սապունճեանի, վերջին դասարանը ունի 14 աշակերտ աշակերտուհի, նախագահուհին յիշեցուց նաեւ, թէ այս տղաքը գաւակներն են Կապ. Խաչի դպրոցի նախկին սաներուն:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին երգով, Պ. Պ. Ռ. Քիւրքչեան, Պ. Ցակոբեան, Տիկին Ցակոբեան, Օրիորդներ Ա. եւ Է. Սապունճեաններ: Արտասանութիւն Տիկին Ս. Գապաղճեան, Օր. Ս. Մխալեան, Ա. Անտոնեան, Սապունճեան, իսկ փոքրիկ Կիւրիւնեան քոյրեր ըրին զուգերգ մը «Սարերդ ծաղկել»: Երգերը եւ արտասանութիւնները կ'ընդմիջուէին Նոր Սեբաստի նորակազմ պարախումբին կողմէ, որ օրուան յայտնութիւնն էր. անշուշտ ներկայացուած պարերը կարելի չէր բաղդատել վաստակաւոր խումբի մը պարերուն հետ, բայց կարճ ժամանակի մէջ պատրաստուած խումբի մը համար եղածը ծափահարելի էր:

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ տեղի ունեցաւ հանգանակութիւն եւ քառորդ ժամուան մէջ գոյացաւ 2000 ֆրանքի գումար մը:

Արդէն երեկոյ էր, բայց մեկնիլ չուզողներ շատ էին:

Վաղուց Կրընոպլէն այսչափ երիտասարդ, այսչափ խանդավառութիւն չէր տեսնուած:

Նորընտիր վարչութիւնը քաջալերուած իր զոյգ ձեռնարկներու գտած ջերմ ընդունելութենէն, կը պատրաստուի շքեղ պարահանդէս մը կազմակերպել Սեպտեմբերին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Միշտ գիտցածդ մի ըսեր, բայց միշտ գիտցիր ըսածդ:

ՍՈԿՐԱՏ

×

Կարդալ՝ առանց խորհելու, առանց մարսելու ուտելու կը նմանի:

ԼԱ. ՖՕՆԹԷՆ

×

Համբերը մեծ համբերութիւն մը ն է:

ՏԻՏՐՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ի՞նչ որոշմնագիր ...

— Դուն թէեւ այլեւս Ակումբի անդամ չես, բայց իբրեւ նախկին անդամ, կրնանք քեզի հաղորդել, մանաւանդ որ ծածուկ բան մը չէ եւ Թաղեցիներուն ալ պիտի ծանուցուի:

Այս ըսելով Ատոմ ոտքի ելաւ, դարակի մը մօտեցաւ, բացաւ եւ Ակումբի արձանագրութեան տետրակը առնելով բերաւ ուսուցչին եւ ըսաւ.

— Կարդայ, մեր վերջին, այսինքն երէկ գիշերուան նիստին արձանագրութիւնը:

Պարոն Թորգոմ դողահար ձեռքով տետրակը բացաւ եւ հետեւեալը կարդաց.

«Ժողովը իր այս գիշերուան նիստին մէջ նկատի առաւ Թաղային խնդիրը եւ Վարչութեան տուած որոշումը՝ Առժամեայ Թաղական Խորհուրդի մը կազմութեան մասին:

«Ակումբի անդամները թէր ու դէմ վիճաբանութենէ մը ետքը մեծամասնութեամբ սա եզրակացութեան հանգեցան թէ՝ Թաղեցիները վերջին քուէարկութեան ատեն ջախջախիչ մեծամասնութեամբ արտայայտուած էին ի նպաստ Մարգար էֆէնտիի եւ իր կուսակիցներուն, միւս կողմէ Պօղոս էֆ.ի խպառ հեռացած էր Թաղէն, որով կորսնցուցած էր իր ընտրելի հանգամանքը: Այս պայմաններուն ներքեւ պայքարին շարունակութիւնը ամուլ եւ աննպատակ պիտի ըլլար եւ Ակումբին փրեստիժը կոտրելէ ուրիշ բանի չպիտի ծառայէր: Թաղը մշտատեւ յուզումի մէջ պահելով ուրիշ արդիւնք առաջ պիտի չգար, եթէ ոչ վնասել կուլտուրական գործին: Ուստի «Շանթ Ակումբը» կ'որոշէ բոլորուիլ նոր առժամեայ Թաղական Խորհուրդին շուրջը, օժանդակել անոր ուժ տալու համար կուլտուրական գործին: Միեւնոյն ատեն ժողովը պաշտօն կը յանձնէ իր նախագահին սոյն որոշումը հաղորդելու առժամեայ Թաղական Խորհուրդի անդամներուն եւ յայտարարելու թէ՝ «Շանթ Ակումբ»ը ոեւէ կերպով խոչընդոտ պիտի չըլլայ իրենց գործունէութեան, պայմանաւ որ առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը լրջօրէն ձեռնարկէ կուլտուրական բարենորոգումներուն եւ Ազգային վարժարանը հասցնէ փափաքելի բարձրութեան մը, կարող ուսուցչախումբի մը կազմութեամբ»:

«Շանթ Ակումբ»ին այն որոշմնագիրը, նախագահին, ատենապետին եւ ատենադպրին ստորագրութիւններով վաւերացուած, խոր տպաւորութիւն մը գործեց Պ. Թորգոմին վրայ:

Անակնկալ մըն էր, որուն չէր սպասեր բնաւ: Իր յուզումը կրցածին չափ զսպեց եւ քանի մը վայրկեան եւս մնալէ յետոյ իր նախկին ընկերներուն քով, մընաք բարով ըսաւ եւ մեկնեցաւ:

Մեծ պէտք մը կը զգար առանձին մնալու եւ ինքնիրեն խորհրդածելու համար: Անգամ մը որ փողոց ելաւ՝ անձնատուր եղաւ իր մտածումներուն:

— Վա՜յ, չուշանորդի, խորհեցաւ, այսպէս մէկէն ի մէկ իրենց ուղղութիւնը կը փոխեն ու փոխանակ Մարգար էֆ.ի դէմ պայքարը շարունակելու՝ անոր կողմը կը հակին ... ըսելիք չկայ, շատ վարպետութեամբ գործ տեսած են, միայն այդ ամէնքը իմ գլխուս փորձանք բերաւ: Եթէ գիտնայի, որ այսպիսի որոշմնագիր պիտի տրուի՝ ես կը մնայի Ակումբին մէջ, փոխանակ հրաժարելու...

Այս մտածումը ամէնէն աւելի կը տառապեցնէր զինքը:

Ճիշդ այն միջոցին, ուր օգուտ պիտի քաղէի «Շանթ Ակումբ»ի անդամակցութենէն՝ ձգեցի հեռացայ, կը մտածէր:

Տրտում տխուր իր տունը գնաց, ուր բաւական ժամանակ անցուց մտատանջութեան մէջ: Ի վերջոյ որոշեց երթալ տեղեկանալ, թէ ի՞նչ անցած դարձած էր Մարգար էֆ.ի տան մէջ, իր մեկնումէն ետքը:

Այս մասին իրեն որոշ տեղեկութիւններ կրնար տալ Ռաֆիկ աղան, որ առտուն այնքան բարեացակամ վերաբերմունք մը ունեցած էր իրեն հանդէպ:

Նախկին Թաղական Խորհուրդի անդամը սիրալիր կերպով ընդունեց զինքը:

— Եկուր նստինք, միւսիւ Թորգոմ, ինչո՞ւ առտուն անանկ ձգեցիր փախար Մարգար էֆէնտիի տունէն:

— Փախչելու բան մը չկար, պատասխանեց ուսուցիչը, միայն թէ դուն ալ տեսար, որ ինչ պաղ ընդունելութիւն ըրաւ ինծի:

— Ձանըմ, կենայիր նէ՝ գործը անուշ տեղը կը կապէինք:

— Ի՞նչ ընէի, Սուսերեանցի հետ ոտքի ելանք մեկնելու համար... Մարգար էֆ.ին անիկա ճաշի վար դրաւ, իսկ ինծի կէս բերան «կեցիր» չըսաւ: Ինչ կրնայի ընել... բռնի կերակուրի՞ կենայի ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկ. Շաքէ Պետրոսեան, Պ. Քրիստինեան Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ալիէն Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Էտուար Էմիրզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեան, Տիկին Բորիս Բիելէօ, Տիկին Նիքիթա Խար–մաճեան, Տոքթ. եւ Տիկին Նիքոլա Աղաճանեանց, Տիկին Արմէն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Քոչարեան եւ զաւակները, Օր. Լենա Պետրոսեան, Պ. Պ. Գարէն եւ Արմէն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Հայրապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Էտուար Մինասեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, քենեկալին եւ ազգականին՝

ՄԵԼՔՈՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 75 տարեկանին, Յուլիս 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, Յուլիս 19ին, ժամը 14.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ողբացեալին փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ եւ ոչ ծաղկեպսակ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

«Խանձասար»ի 75րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպութեամբ «Արղութեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Փարիզեան շրջանի Հ. Յ. Դ. խումբերուն, Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Յուլիս 23ին Կիրակի օր:

Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով: Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ:

Ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի հին գերեզմանատունը Իշխան Արղութեանի շիրիմին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը:

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր:

Օթոքարներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովի. Տէր – Վարդանեանի, Արամ Տէր–տէրեանի:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի:

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի:

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex -
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանձասարը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթրը Այերէի եաեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետք, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նոտարեան – Ֆիլիսեան, Տէր եւ Տիկին Փասքալ Նոտարեան, Պ. Քրիսթիան Նոտարեան ու բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՎԱՀԱԳՆ ՖԻԼԻՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբ. Գալուստ Մուրատեանի մահուան առթիւ Զարուհի Թորոսեան կը նուիրէ յիսուն ֆրանք Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն): 10 ֆրանք ալ «Յառաջ»ին:

×

Գալուստ Մուրատեանի տխուր մահուան առթիւ Տիկին Մարիամ Ակոնյեան կը նուիրէ յիսուն ֆրանք Ֆ. Կապ. Խաչին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

73, avenue Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Հայ քոյրերու դիշերօթիկ եւ փոքրիկներու կառուցքի վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են 1972 – 73 տարեշրջանին համար:

Պայմաններու եւ մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր վարժարանի վարչութեան: Հեռաձայն 985-01-79:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17 Րիւ Պլէօ, բաց է Հինգշաբթի Յուլիս 20ին եւ 27 ժամը 15էն 18:

Այն ծնողքները որոնք դեռ լրիւ չեն վճարած Օգոստոսի արձանագրուած տղոց ամսականը կրնան դիմել գրասենեակ: Ոչ մէկ նոր արձանագրութիւն, խումբը լրիւ է:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (Յուլիս 15) ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (21 Յուլիս) ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ԱՅԺՄԷՆ ԻՍԿ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՐԵՔ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

12 ՅՈՒԼԻՍ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունենեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝

11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնպրունի ծառաստանը: Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սէն – Մօրիսի Վրացեան խումբին:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ . ՄԻՐՋԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (հաւաքուիլ 9.45ին):

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանձասարը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ Յուլիս 23ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Պօրըկարի անտառը դաշտահանդէսով, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ, գեղարուեստական բաժին:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վկայեալ հիւանդապահուհի մը կամ օգնական – խնամող (էտ– սուաննեաք), բնակութիւն եւ ճաշ: Լաւ պայմաններ:

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 77 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), (Բ. յարկ) գրասենեակի ժամերուն:

IIMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi

TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Récéption et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI
19 JUILLET
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 — R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

LE NUMÉRO 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12·467

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.467

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՄԷՆ ԳԱՐՕ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

—0—

Բ.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կարնոյ ութերորդ Ընդհանուր Ժողովը չէր վերջացած, երբ պայթեցաւ առաջին աշխարհամարտը :

1914ի Սեպտեմբերի վերջերը, Կարնոյ հետ հաղորդակցութիւնները դժուարացած ըլլալով, Արմէն Գարօ Պոլսէն անցաւ ուղղակի Կովկաս, ուր Ազգային Բիւրոն արդէն իսկ կազմակերպած էր կամաւորական շարժումը եւ նշանակած գունդերու հրամանատարները :

Հակառակ ընկերներու խորհուրդին, Արմէն Գարօ մտաւ երկրորդ կամաւորական գունդին մէջ, իբրեւ օգնական Դրոյի, որու վիրաւորուելէն ետք ստանձնեց գունդի հրամանատարութիւնը , մինչեւ Դեկտեմբերի ընդհանուր նահանջը, այնուհետեւ ռազմաճակատ չգնաց : Թիֆլիզի Ազգ. Բիւրոյի կողքին զբաղեցաւ գունդերու վերակազմութեամբ : Յաճախ կը ճամբորդէր հանրային – կուսակցական գործերու՝ առնչութեամբ : Ի մէջ այլոց այցելեց Վան՝ ազատագրումէն անմիջապէս վերջ :

Ազգային Բիւրոյի հաւանութեամբ 1916ի վերջերը ղրկուեցաւ Ամերիկա՝ իբրեւ ներկայացուցիչ ամէնայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեանցի : Նպատակն էր հայանպաստ ձեռնարկներ կատարել Մ. Նահանգներու կառավարութեան մօտ :

Ռուսերը լքած էին Հայերը եւ «լուծարք»ի ենթարկած կամաւորական գունդերը : Կը ծրագրէին քոզակներ բնակեցնել Թրքահայաստանի գրաւեալ հողերուն վրայ : Յուսալքուած , Հայերը կը մտածէին ապաւինիլ հեռաւոր սուրբերուն :

Ամերիկայի մէջ Վահան Գարտաշեանի, Շմաւոնեանի եւ Հայեւամերիկեան կոմիտէի (նախագահ Ճէյմս Ճէրըրտ) տեղացի բարեկամներու աջակցութեամբ Հայկական Դատը ծանօթացուց Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքին : Անգլերէն լեզուով հրատարակեց գրքոյկ մը « Հայաստանն ինչո՞ւ անկախ պէտք է ըլլայ» խորագրով :

Անկախութեան հռչակումով Գարեգին Փաստրմաճեան կը դառնար նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչ, թէեւ դեռ անպաշտօն՝ մինչեւ 22 Ապրիլ 1920, երբ Ուաշինթըն պաշտօնապէս ճանչցաւ Հայաստանը, իբրեւ անկախ պետութիւն, շնորհիւ իր ջանքերուն :

1919 Փետրուարէն Ապրիլ Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Ազգային Համագումարը, որուն մասնակցեցաւ իբրեւ էջմիածնի կաթողիկոսին Ամերիկայի ներկայացուցիչը եւ ընտրուեցաւ անդամ Պօղոս Նուպարի Ազգային Պատուիրակութեան :

Ամերիկեան կառավարութիւնը մարդասիրական լայն աջակցութիւն ընձեռեց Հայաստանի կառավարութեան՝ ստոյգ մահէ փրկելով սովի վտանգին ենթակայ հարիւր հազարաւոր հայ գաղթականներ, որբեր ու այրիներ : Արմէն Գարօ կազմակերպեց Հայկական Բանակի Հանդանակութիւնը, որուն շնորհիւ ուտելիք, հագուստ եւ այլ անհրաժեշտ առարկաներ ղրկուեցան Հայաստանի զինուորական նախարարութեան :

Երկար պիտի չտեւէին խանդավառութեան օրերը : Թուրքերու յարձակումը Հայաստանի վրայ, բոլշեւիկներու մեղսակցութեամբ : Անկախութեան խորտակումն ու խորհրդայնացումը : Փետր. 18ի ապստամբութիւնն ու կարմիր բանակին վերադարձը : Դաշնակիցներուն կողմէ մեր դատին մոռացումն ու ուրացումը կրկին սուգի պիտի ենթարկէին հայ բազմաչարչար ազգը :

1922 Նոյեմբերին Ամերիկայէն մեկնելով եկաւ Փարիզ, ուր առիթ ունեցանք տեսնելու զինքը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Փարիզի կոմիտէին հրաւէրով դասախօսութիւն մը տուաւ Սոսիէթէ Սավանթի փոքր սրահին մէջ : Սրտացաւօրէն անդրադարձաւ Պալքանեան պատերազմէն մինչեւ Իզմիրի աղէտը, տասը տարիներու ընթացքին տեղի ունեցած ճակատագրական դէպքերուն ,— Մեծ Եղեռն, ազատամարտ, անկախութեան հռչակում, Սեւր եւ խորհրդայնացում : Չէր կրնար զսպել յուզումն ու զայրոյթը : Շեշտեց մասնաւորապէս, որ հայ ազգը հինգ հարիւր տարին մէկ անգամ միայն նման պատեհութիւն մը կրնար ունենալ : Աւա՜ղ, չկրցանք օգտուիլ ներկայացող այդ պատեհութենէն :

Բարոյալքուած ու ֆիզիքապէս քայքայուած՝ գնաց Ժընեւ, միանալու իր բժշկուհի կնոջ Մաշիկին (Մարիամ), որուն հետ ամուսնացած էր՝ երբ անիկա ուսանողուհի էր Ժընեւի մէջ, ու իր միամօր զաւկին՝ Հրանտին (Պօպի) , ծնած 1904 Ապրիլ 4ին :

Մեռաւ այնտեղ՝ քանի մը ամիս վերջ՝ 1923 Մարտ 23ին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Փլէն Փալէի հնամեայ գերեզմանատան մէջ Փարիզի հոգեւոր հովիւ Վռամշապուհ Եպիսկ. Քիպարեանի կողմէ : Դագաղը շրջապատած էին Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութեան եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները, Փարիզէն եկած ազգականներ , Ժընեւի Հայերն ու զուիցերիացի բարեկամները : Դամբանական խօսեցան Հայերու բարեկամ Վիրապ, Քրաֆթ – Պոնար, Ալեքսանդր Խատիսեան եւ Սիմոն Վրացեան :

Չտեսաւ յաջողութիւնները իր զաւկին՝ Հրանտ Փաստրմաճեանի — հեղինակ զանազան ֆրանսերէն գրքերու որոնց շարքին Հայաստանի պատմութեան, — որ Ժընեւի համալսարանի դասախօսի պատուաւոր պաշտօնին նշանակուելէ ետք երկար չապրեցաւ : Անողոք հիւանդութիւնը զգետնեց զինքը կարճ ժամանակի մէջ : Մեռաւ երիտասարդ՝ իր հօր պէս, 50 տարեկանին, սուգը սրտին, իր պաշտելի մօր մահէն շատ չանցած :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

—0—

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտհայմ, Մոսկուա ժամանեց տեսակցելու համար խորհրդային վարիչներու հետ :

Երեք կարեւոր հարցեր քննութեան կ'առնուին այդ տեսակցութիւններու ընթացքին : Միջ. Արեւելքի խնդրին կապակցութեամբ Մոսկուայի դիրքը ծանօթ է : Հակառակ այն իրողութեան, որ Յուլիս 15ի խորհրդային – եգիպտական միացեալ զեկոյցին մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կար Եարինկի առաքելութեան մասին, այլ ընդհակառակն կը շեշտուէր, թէ արաբ երկիրները իրաւունք ունին «բոլոր միջոցներ»ու դիմել ազատագրելու համար իրենց գրաւեալ հողերը, Մոսկուա դէմ է կռիւներու վերսկսման, Միջ. Արեւելքի հարցին լուծումը վերապահելով դիւանագիտական աշխատանքներու : Մոսկուա, ինչպէս նկատել կուտան դէտեր, շատ լաւ գիտէ, թէ արաբ պետութիւնները ի վիճակի չեն զինուորական յաղթանակ մը ապահովելու : Միւս կողմէ, սակայն, Մոսկուա նկատի կ'առնէ արաբ հանրային կարծիքը, որ «անհամբերութեան » նշաններ ցոյց կուտայ հարցին անլոյծ կացութեան ի տես եւ Եարինկի առաքելութեան ձախողութիւնը մինչեւ այսօր :

Այս է պատճառը, որ Մոսկուա ընթացք տուաւ Եգիպտացիներու եւ Սուրիացիներու պահանջներուն եւ միացեալ զեկոյցներու մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն ըրաւ ՄԱԿի առաքելութեան դերին մասին :

Հնդկաչինի հարցին կապակցութեամբ Մոսկուա անոր լուծումը կը տեսնէ Փարիզի խօսակցութիւններուն մէջ :

Երրորդ կարեւոր հարցն է ՄԱԿի Սեպտեմբերի ընդհ. ժողովը : Մոսկուա կ'ուզէ որ օրակարգի հարց դառնայ երկու Գերմանիաներու անդամակցութիւնը ՄԱԿի : Միւս կողմէ, Մոսկուա հաշտ աչքով չի դիտեր Չինաստանի դիրքը Ազգաժողովին մէջ : Արդարեւ, Ազգաժողովի վերջին նիստերուն չին պատուիրակները խստիւ քննադատեցին խորհրդային քաղաքականութեան զանազան երեսները : Աւելցնենք, որ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը կը պնդէ, որ Մոսկուա լիովին մասնակցի այդ միջազգային կազմակերպութեան ծախքերուն : Մոսկուա ցարդ խուսափած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Լիբանանի պահանջով Ապահովութեան Խորհուրդը յատուկ նիստ գումարեց զբաղելու համար հինգ սուրիացի սպաներու հարցով : Իսրայելացիք Յունիս 22ին զանոնք գերի տարած էին Լիբանանէն :

ՉԻՆ վարչապետը խստիւ քննադատեց խորհրդային – ամերիկեան համաձայնագիրը հիւլէական զէնքերու սահմանափակման շուրջ : Ասիկա, համաձայն չին վարչապետին, «նոր զինարշաւի մը սկիզբն է» : Առաջին անգամ է, որ չին պետական դէմք մը ուղղակի կ'անդրադառնայ Նիքսըն – Բրեժնեւի խօսակցութիւններուն, անցեալ Մայիսին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներու վրայ ինքնաշարժի 3·706 արկած տեղի ունեցած է այս շաբաթավերջին : Արկածներու հետեւանքով երկու հարիւր հոգի մեռած եւ 5898 հոգի վիրաւորուած է :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ չեխ մտաւորականներ դատի կանչուեցան, որովհետեւ թռուցիկներով եւ հրապարակային արտայայտութիւններով պահանջած էին, որ վարչակարգը ազատախոհ նկարագիր ունենայ : Դատի ենթարկուողներու մէջ է պատմաբան Եա Թէսար, ձերբակալուած անցեալ Նոյեմբերին :

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մարքս.լենինեան հնդիկ համայնավար կուսակցութեան հիմնադիրը՝ Շարիւ Մաղիւմտար : Այս կուսակցութիւնը, որ գաղտնի կը գործէր, չինական ուղեգիծին յարած է : Արեւմտեան Պէնկալի մէջ 1971ին ղեկավարած է գիւղացիական շարժում մը ընդդէմ հողատէրերու եւ օգտակարգի միւս «թշնամիներու»՝ ոստիկան, մարքսեան համայնավար եւն. :

Կապոյտ Խաչի Կայանի Դաշտահանդէսը

—0—

ՊԻԼՖՈՆԹԵՆԷՆ կը հեռաձայնեն, որ կայանի Յուլիս 16ի դաշտահանդէսը արձանագրած է աննախընթաց յաջողութիւն եւ նուէրներէ գոյացած է աւելի քան 15 հազար նոր ֆրանք (մէկուկէս միլիոն հին ֆրանք) : Եղած են նաեւ այլ կարգի նուիրատուութիւններ :

Յաջորդով՝ մանրամասնութիւններ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Խորհ. Միութեան անցեալ տարուան ախոյեանը՝ Քիեւի «Դինամօ»ն, Յուլիս 11ին իր դաշտին վրայ ընդունած է «Արարատ»ը :

Առաջին կիսախաղին Ուկրանիացիները երկու անգամ գրաւած են Հայերու բերդը : Կոլերը արձանագրած են խաղի 25րդ եւ 30րդ վայրկեաններուն :

Ընդմիջումէն ետք Երեւանցիները աւելի աշխուրջ գտնուած են պաշտպանութեան գօտիին մէջ, որու շնորհիւ յարձակող տարրերը հնարաւորութիւն ունեցած են համարձակ խաղարկութիւն մը ի յայտ բերելու : Ֆ. Աբրահամեան խաղի 57րդ վայրկեանին կ'արձանագրէ կոլ մը, որուն կը յաջորդէ Ն. Ղազարեանի գլխու հարուածով արձանագրած երկրորդ կոլը 61րդ վայրկեանին :

Խաղը վերջ գտած է 2–2 կէտով :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն, թէ «խափանարար խմբակ»ի անդամ մը, որ Իրաքէն անցած էր Պարսկաստան, գնդակահարուած է Ահուազի մէջ :

ՄԱՐՈՔԻ թագաւորն ու Մաւրիտանիոյ նախագահը Սահարայի հարցին շուրջ տեսակցեցան առջի օր : Մարոք եւ Մաւրիտանիա հողային պահանջ ներկայացուցած են սպանական Մարոքի նկատմամբ :

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ պիտի վերստին նիւթապէս օգնէ Եմէնի Արաբ Հանրապետութեան : 1962էն 1967ի միջեւ , երբ երկիրը թագաւորական պետութիւն էր, Մ. Նահանգները քառասուն միլիոն տոլարի օժանդակութիւն ընծայած են Եմէնի : Երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատուած էին վերջերս :

ԼՈՏԻ օդակայանի ջարդի պատասխանատուներէն Քօզօ Օքամօթօ, որ ձերբակալուած էր ոստիկանութեան կողմէ, ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ իսրայէլեան ատեանի կողմէ :

ԾԱՏՐԱԿԻ աշխարհի ախոյենութեան մրցաշարքի երրորդ խաղը շահեցաւ Ֆիշէր : Ցայսօր երեք խաղ տեղի ունեցաւ : Արդիւնքը՝ 2–1 ի նպաստ Սպասկիի :

ՔՈՒԱՆԿ ԹՐԻ քաղաքը աւերակույտի վերածուած է զօրաւոր ռմբակոծութիւններու հետեւանքով : Հանոյի ուժերը ուժգին դիմադրութիւն ցոյց կուտան : Հար. Վիէթնամի զինուորներ քայլ առ քայլ կը յառաջանան : Քուանկ Թրիի կռիւները դեռ օրեր կրնան տեւել :

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ դահլիճը ներքին տագնապ մը ունեցաւ, երբ երկու նախարարներ — Աշխատանքի եւ գիտութեան — հրաժարեցան իրենց պաշտօններէն :

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

ՔԱՂՑՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—————o—————

Ա.

Զոյս տասնեակ օրեր անցան արդէն այն չարաղէտ Թուականէն ի վեր, երբ «Յառաջ»էն խոր յուզումով կ'իմանայի անսպասելի եւ ցնցող լուրը: Ստեփան Սրապեան ոչ եւս է:

Մեծ հոգի մը, բարի սիրտ մը եւ հանրային կարիքներու անձնուրացօրէն նուիրեալ մը կ'անհետանար: Մէկը՝ որ համակ չարժում, խանդ ու եռանդ կը դրսեւորէր:

Եթէ հարկ ըլլար Ստեփանը բնորոշել քանի մը տողերու մէջ, ահա խտացումը իր ինքնութեան զոր ըրած էի երկու տարի առաջ:

« Արթուն միտք, ձեռներէց ոգի, յամառ աշխատանքի ախոյեան, անձնուիրութեան տիպար, ազնուասիրտ ու հայրենասէր, ահա՛ այն բարեմասնութիւններն զորս կը մարմնացնէ մեր սիրելի Ստեփանը՝ միշտ պատրաստ ծառայելու իր ժողովուրդին, անսակարկ քաջալերութեամբը կեանքի իր թանկագին ընկերոջ՝ համակրելի եւ գրծունեայ Ճինային:

« Զինքը ճանչցայ ճիշդ յիսուն տարի առաջ, երբ դեռ փոքր պատանի, 1915ի Եղեռնի արհաւիրքներէն ճողոպրած — իր վաղամեռիկ եղբօր՝ զգայուն բանաստեղծ Արամայիսին հետ — Ազգ. Կեդր. Որբանոցին մէջ, ինծի վստահուած դասարանին գրասեղաններուն վրայ կը սկսէր հայ բարբառը թոթովել:

« Ո՞վ կը խորհէր որ պատերազմի զրկանքներէն հիւծած եւ սակայն խելացի ու պլպլուն աչքերով այդ վտիտ պատանին, բացի կեանքի ասպարէզին մէջ իր ձեռք բերած փայլուն յաջողութենէն, պիտի կերտէր նաեւ զօրաւոր մկաններով օժտուած հուժկու մարմին մը՝ որ թոյլ պիտի տար իրեն, իր երկրորդ հայրենիքին՝ Իտալիոյ ծանրաբարձութեան ախոյեանը դառնալու երկար տարիներ շարունակ, իրաւացի հպարտութեամբ մը ուռեցնելով կուրծքը իր երբեմնի մարմնակրթանքի եւ մարզախաղերու ուսուցչին»: (1970 Յունիս)

Այս արտայրութիւնը, ընդօրինակութիւնն է համակրանքի այն վկայութեան զոր գրի առած էի ճիշդ երկու տարի առաջ, իր յուշատետրին մէջ:

Սոյն տողերուն յիշատակութեան մէջ ոչ մէկ չափազանցութիւն կար: Անոնք որ մօտէն ճանչցան Ստեփանը, կրնան վկայել թէ հանրային ծառայութեան ի նպաստ՝ անձնուրացութեան համար որպիսի Թափուն ուժեր Թաքուած էին իր հոգիին խորը: Իր միակ մտասեւեռումն էր ծառայել իր ժողովուրդին, ամէն մարզի մէջ, եկեղեցին, հայ մշակոյթին, դպրոցին, մտաւորականին, մամուլին ու առհասարակ բախտակից այն հայորդիներուն, որոնք իր դուռը սի կ'առնէին, ի խնդիր նիւթական աջակցութեան, իրենց ուսումը կատարելագործելու, բժշկական գործողութեան մը ենթարկուելու, ձեռնարկ մը յաջողցնելու կամ մենկնում մը ստանալու յոյսով:

Վերջին անգամ, անցեալ տարուան ճիշդ այս օրերուն էր, Յուլիս 19ին (իր մահուան քառասունքի ներկայ Թուականին) երբ տեսակ մը հոգեկան գոհունակութեամբ եւ հաճոյքով կը գրէր թէ ժընեւէն նոր վերադարձած էր, ուր գացած էր կաթողիկոսը դիմաւորելու եւ չորս օրեր անոր մօտ անցընելու:

Հայրենիքէն կամ գաղթաշխարհէն, շարունակ այցելուներ, կրօնական, մտաւորական, գիտական, գեղարուեստական, մամուլի կամ մշակոյթի ներկայացուցիչներ սիրալիր ընդունելութիւն կը գտնէին իր մօտ, որոնց բոլորին առջեւ, սրտին նման, բաց էր միշտ իր դուռը:

Ու դեռ չենք խօսիր իր բնակած քաղաքին՝ Միլանի ազգային կեանքին մէջ իր ստանձնած այլազան պարտականութիւններու մասին, ուր ինք կը հանդիսանար շարժիչ զսպանակը եւ կենսունակ ջիղը տեղւոյն հայ գաղութին: Հոն՝ ուր կարիք կար, ուր որեւէ հանրօգուտ ձեռնարկ կամ հայանպաստ աշխատանք, Ստեփանը ներկայ էր միշտ, սրտով, հոգիով ու մարմնով կամ ի հարկին մասնակից՝ հեռուէ հեռու:

Եթէ այսօր, մեր սիրելի Ստեփանին մահուան քառասունքի յիշատակը ոգեկոչելու տխուր պարտականութիւնը, շատերէ աւելի, այս տողերը ստորագրողին կը վիճակուի, ատիկա պատահականութեան մը արդիւնքը չէ:

Կ'ենթադրեմ որ շատ քիչեր ունեցած են բարոյական ու հոգեկան փոխադարձ այն ջերմ սէրը եւ համակրանքի այն զօրաւոր հոսանքը որոնք ստեղծուած էին մեր միջեւ երկար տարիներու ընթացքին: Դարձած էինք սրտակից մտերիմներ ու փոխադարձաբար իրարու հաղորդակից ընտանեկան, հանրային կամ անձնական կեանքի մէջ: Վկայ՝ այն ստուար թղթածրարը զոր կը կազմէ մեր նամակներու փոխանակութիւնը, վերջին քանի տարիներու ընթացքին, որոնք կրնար մեծ չափով օգնել, Ստեփանին մէջ խակական մարդը ճանչնալու:

Ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ մամուլով յիշած եմ, մեր կապը կը սկսի շատ աւելի հինէն, առաջին ընդհ. պատերազմի վաղորդայնէն, երբ ինք աքսորի ջարդերէն հրաշքով ճողոպրած, պատանի, պիտի Թափառէր քաղաքէ քաղաք, հասնելու համար ի վերջոյ Պոլսոյ Ազգ. Կեդր. Որբանոցի Միջին Ա. դասարանը՝ որուն դաստիարակ – ուսուցչի հոգը վստահուած էր ինծի, յաւելուածաբար իմ բուն պաշտօնիս, որ էր որբանոցին մարմնակրթական ճիւղին դասաւանդութիւնը եւ նոր կազմուելիք ստուար թիւով սկաուտական խումբին մը ամբողջ պատասխանատուութիւնը:

Հոս է որ իբր աշակերտ ունեցայ պատանի Ստեփանը որ դասարանին ամէնէն փոքրերէն էր: Բայց արդէն իսկ, պճլտուն աչքերով, անհանդարտ եւ ժիր խառնուածքով չարաճճի ու կրակոտ ուշիմ տղու մը յատկանիշերը կը մարմնացնէր: Նկարագրի գիծեր՝ որոնք յաճախ նախանշանները կը կազմեն, յետագային, կեանքի ասպարէզին մէջ մարդոց յաջողութեան:

Ու իրաւ ալ, Ստեփանը արդարացուց այդ նախատեսութիւնը, հասնելով ճարտարարուեստական ասպարէզի մէջ նախանձելի դիրքի մը, առանց ոչ ոքի օժանդակութեան կամ քաջալերանքին, շնորհիւ միմիայն իր ձեռներէց ոգիին:

Կեդրոնական որբանոցի պաշտօնս Թողելէ յետոյ ու Պոլսէն հեռանալէ առաջ, ուրիշ որբերու կարգին, իրեն հետ վերջին 15 օրերս եւս անցուցի 1921ի ամառը, արձակուրդի շրջանին, Սեւ Ծովու եզերքը, Քիլիոսի մէջ, ուր ամերիկեան Ուսայէմօսին ամառնային մեծ բանակում մը հաստատուած էր իր պաշտօնէութեան եւ անդամներուն յատուկ: Որբերուն համար բացառիկ պատեհութիւն մը կը ներկայանար օգտուելու այդ անդրադարձան օդափոխութեան կայանէն եթէ կարելի ըլլար յիշեալ ամերիկեան ընկերակցութեան համաձայնութիւնը ստանալ: Այս յաջողութիւնը կարելի եղաւ ձեռք բերել, շնորհիւ Բ. Կէօլիւպէօյիւքեանի, Գ. Մակարեանի եւ իմ ջանքերուն: Այսպէս է որ 250 որբեր, յաջորդական երկու խումբերու բաժնուած, իւրաքանչիւրը 125 հոգիէ բաղկացած, կրցին տասնըհինգ օր բացօթեայ առողջարար արձակուրդի մը ամբողջ վայելքը ըմբոշխնել: Այսպէսով, Ստեփանն ու իր ընկերները ֆիզիքապէս կազդուրուած, վերադարձան իրենց ուսումնական յարկին տակ:

Անկէ յետոյ, հազիւ տարի մը անցած, Քեմալական շարժումը տարտղնեց մեզ բոլորս, զանազան երկիրներու մէջ:

Որբերու նոր կայաններ հաստատուեցան Յունաստանի ու մասնաւորաբար Քորֆու կղզիին մէջ, ուրկէ շատ չանցած, ամէն մէկը հեռացաւ իր բախտն ու ճակատագիրը որոնելու:

Եթէ պարբերաբար տեղեկութիւններ կը ստանայի նախկին սրբ աշակերտներէս, թղթակցութեամբ կամ իրենց պատահական այցելութեամբ, Ստեփանին հետքը կորսնցուցած էի, մինչեւ այն հաճելի ու անակնկալ օրը երբ գխպուածը մեզ դէմ առ դէմ հանեց:

1951ին էր: Ծանրութիւն վերցնելու համաշխարհային ախոյենական մրցումները որոշուած էին կատարել այդ տարին Միլանի մէջ:

Տարիներ շարունակ, իբրեւ միջազգային մարմնակրթական մամուլի աշխատակից եւ պաշտօնական լուսանկարիչ՝ մարզական այս կարգի մրցումներու, այդ օրը կրկին ներկայ եմ ու գործի վրայ, հոն՝ մարզասրահին մէջ:

Պահ մը, պատահարար հեռուէն նշմարեցի որ իրանցի մարզիկներու խումբը, շրջապատուած էր անծանօթ մը: Բոլորին ակնարկներն ու իրենց խմբապետին ցուցմատը ուղղուած էին ինծի: Քիչ յետոյ, անծանօթը խումբէն բաժնուելով, մօտեցաւ ինծի ու ինչպէս կ'երեւի, կանխաւ տեղեկացած իրանցի մարզիկներէն որ մրցումներուն իրենց պաշտօնական լուսանկարիչը Փարիզէն Հայ մըն էր ու անպայման գուշակելով ինքնութիւնս, մէկէն խօսքը ուղղեց ինծի եւ հարցուց թէ արդեօք ես Պոլսոյ Կեդր. որբանոցի նախկին մարմնակրթական ղեկավարը չէի՞: Հաստատական պատասխանիս վրայ, ինքզինքը ներկայացուց, Ստեփան Սրապեան, նոյն որբանոցի սաներէս: Իր խօսուն աչքերը վերյիշեցուցին անմիջապէս փոքրիկ Ստեփանը որ դասարանական խմբանկարին մէջ, առաջին շարքին վրայ նստած, միշտ դրոշմուած մնացած էր մտքիս մէջ, ուրիշ շատերու կարգին:

Կորսուած երկու հարազատներ, գիրար վերագտնողներու պէս, ու մոռցած իմ անմիջական աշխատանքս, սրտագեղ ողջագուրումով մը, սկսանք մեր հին յիշատակները վերարծարծել:

ԳՐ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

—————o—————

« Տառապող անձը չի դրաղիր ոչ բնազանցութեամբ, ոչ ալ փիլիսոփայութեամբ այլ կ'ուզէ միայն ազատիլ տառապանքէն »:

Նոյնը Պուտտան կը կրկնէ.

« Կատարեալ մարդը, տառապանքէն ազատելու տեղէն զատ ուրիշ ոչինչ կ'ուզէ ունենալ» :

Հակառակ՝ մտքի խաբկանքներուն

Դարմանը արդարեւ ինքն է որ կը բերէ 12 խնդիրներու կապակցութեամբ: Ան կ'ապացուցանէ թէ՝ տառապանքի միակ պատճառը տգիտութիւնն է: Պարզապէս բնութեան պատրանքն է որ ապրող մարդուն եսէն յառաջ կուգայ շարունակական անհանդիստ վիճակը, մորմոքն ու ցաւը: Եթէ Պուտտայի պէս ունենայ իրական գիտակցութիւնը թէ՝ «ես»ս գոյութիւն պիտի չունենայ, պիտի ձերբազատուի բոլոր նեղութիւններէն:

Ամէն մէկ էակ որ աշխարհ կուգայ դատապարտուած է կորստեան, այս է աշխարհի օրէնքը. անկայունութիւն, մնացեալը լոկ պատրանք է:

Արթնցի՛ր, զգաստացի՛ր եւ ըմբռնէ թէ մէկ գժբախտութիւն կայ միայն «տգիտութիւնը»:

Վանէ այդ «ես»ը որ բանտ է— դուն արդէն ազատ ես այն ատեն անվարան պիտի ճանչնաս խաղաղութիւնը եւ գըտնես հոգւոյդ անդորրութիւնը, Նիրվանան, որ բոլոր ցանկութեանց եւ բոլոր վախերու վերացումն է: Ապա, զգաստացած ուրպէս կատարեալ մարդ պիտի ըսես, կ'ապրինք կատարեալ երջանկութեան մէջ, առանց թշնամութեան, առանց հակառակութեան: Ուրախութիւնը ամէնօրեայ մեր սնունդն է, ուրպէս ճանճանչացող աստուածներու:

Այսպէս խօսեցաւ Պուտտան: 2500 տարիէ ի վեր հեռացած է այս աշխարհէն, սակայն անոր պատգամը, իր երջանկաբեր ուրախութիւնը կ'ապրի ամէն տեղ: Ուր որ հանդիպիք Պուտտայականի մը, անոր մօտ պիտի գտնէք խաղաղութիւն նաեւ երջանկութիւն:

Աստուածներու ղզտնիքն է որ Պուտտան յանձնեց մարդուն ի սէր մարդկութեան:

Պուտտան, Իգիրաթանայի կաղէններու պարտէզի ծառին տակ գտնուող քարին վրայէն հազիւ ոտքի ելած, երեւան եկաւ արդէն իր աստուածութիւնը նոյնիսկ անոնց առջեւ, որոնք կը զգուշանային անոր մտքի կրկներեւոյթներէն:

Քարը հոն է, ինչպէս նաեւ ծառը: Ոտքի ելաւ ու ըսաւ այն հինդերուն, որոնք հոն էին:

« Ես այն բոյն եմ, որ մարեցաւ ». նոյն իրիկունն իսկ. մեկնեցաւ փոշիներու մէջէն դէպի Գանդէս: Արդէն 36 տարեկան էր:

Հետքը կորսնցուցին սակայն, ան ընելիքը կատարած էր արդէն կ'ըսէ Լալիթա – Վիսթառայի հեղինակը:

Ահա բոլորը:

Իգիրաթայի իր քարոզով Պուտտան շարժման մէջ դրած էր արդէն օրինաց անիւը: Անիւի երեւոյթին տակ է որ դայն կը ներկայացնեն երկար ատեն, որուն առանցքը ինքն է Պուտտան, կամ գիտակցութիւնը: Շառաւիղները իր վարդապետութիւնը կամ Տամմա, իսկ հիւանը Սանկհա կամ հասարակութիւնը:

Պուտտա, Տամմա, Սանկհա կը կազմեն Պուտտայութեան երրորդութիւնը:

Ասկէ վերջ առասպելը մեզմէ կը ծածկէ անոր ամբողջական անձը:

Մենք դայն կը գտնենք նախկին անառակ որդին մուրացկան՝ իր հօրը մայրաքաղաքին մէջ, հաւատքի բերելու իրենները:

Մենք կը հանդիպինք մանիչ Տեվատաթթային, սա որ պուտտայութեան Յուդան է, որ կատաղի փիղը յառաջ կը վազեցնէ դէպի մարդոց ամենակատարեալի դէմ, բայց կը տեսնէ փիղին ծունկի գալը անոր առջեւ, որովհետեւ ճանչցաւ Պուտտան: Կը տեսնեն օձին գալարուիլը կատարեալ մարդուն շուրջը, զայն պաշտպանելու համար անձրեւէն ու կապիկին մեղրէ կարկանդակ մը բերելը ամէնէն երջանիկ մարդուն որ անօթի էր:

Իր աշակերտը Անանտա կը պատմէ թէ՝ 45տարի Պուտտա քալեց Գանդէսի ամբողջ երկայնքին, ճամբաներու փոշիին մէջէն, մերթ բարձրանալով Հիմալայա, մերթ իջնելով մինչեւ Ռաճակրիհա, ապրելով մուրացկանութեամբ: Անձրեւային եղանակները իր աշակերտներուն հետ կ'անցնէր քարայրներու մէջ, օրուան մէջ մէկ ճաշ միայն ընելով: Ան բոլորին կը սորվեցնէր, թագաւոր, աւազակ, պրահման, յետնակարգ, բոլորին անխտիր կը սորվեցնէր մոռացումը իր անձին, նաեւ մարդասիրութիւն, հեզութիւն:

Գարնան, երբ ցեխը չորնար, կրկին ճամբայ կ'ելլէր: Երբեք մայրամուտէն առաջ որեւէ քաղաք չէր մտներ, իրեն դիմողներէն խնդրելով մահը ուրախութեան մէջ ծնելու համար:

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

(7 – Շար.)

ՀԱՅ - ԱՐԱԲ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ ՄԻՋԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Հայ մատենագրութեան կապերը արաբականի հետ թէեւ այնքան սերտ չեն եղած, ինչպէս՝ յունականին եւ ասորականին հետ, այսուհանդերձ, անոնք արժանի են յատուկ ուշադրութեան: Հայերը մատենագրական կապեր ունեցած են թէ՛ մահմետական եւ թէ՛ քրիստոնեայ Արաբներու հետ :

Հայ մշակոյթը իր ազդեցութիւնը ձգած է արաբականին վրայ: Արաբ մատենագիրներէն շատեր (Եաքուպի, Մասուտի, Ապու Տուլաֆ եւ ուրիշներ), այցելած են Հայաստան եւ ծանօթացած հայ մշակոյթին: Օրինակ, Ապու Տուլաֆ նոյնիսկ հետաքրքրուած է հայ եկեղեցական երաժշտութեամբ, զոր հակիրճ կերպով կը նկարագրէ իր գիրքին մէջ: Հայ անուանի փիլիսոփայ Դաւիթ Անյաղթ մէկն է այն նոր պղատոնական փիլիսոփաներէն, որոնց գործերուն միջոցով Արաբները ծանօթացան Արիստոտէլեան փիլիսոփայութեան :

Ցարդ յայտնի չէ, թէ մահմետական արաբ մատենագիրներ ի՞նչ թարգմանած են հայերէնէ. այսուհանդերձ, բանաւոր միջոցով անոնք հաւաքած են հայկական պատմական զրոյցներ (Հայերու ծագումին, Արա եւ Շամիրամի եւ Մասիս լեռան մասին) :

Հայ բժիշկները քաջ ծանօթ էին արաբ բժշկութեան, որ միջնադարեան գիտութեան մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւէր : Հայ բժիշկներ յաճախ ամփոփ ձեւով թարգմանած են արաբ անուանի բժիշկ–փիլիսոփաներու (օրինակ՝ Աւիսեննայի) գործերը): «Գիրք Վաստակոց» երկրագործական գիտելիքներու չսեմարանը, որ թարգմանուած էր յունարէնէ արաբերէնի, վերջինէն հայերէնի թարգմանուեցաւ :

Միջնադարեան հայ հասարակութիւնը մասնաւորապէս հրապուրուած է արաբ գեղարուեստական արձակով, մանաւանդ « Հազար ու մէկ գիշերներու» պատմուածքներով: Յատկապէս կրնանք յիշել Պղնձէ քաղաքի պատմութիւնը, որ թէեւ կը կարծուի, թէ ԺԳ. դարու թարգմանութիւն է, բայց կրնայ աւելի առաջ թարգմանուած ըլլալ :

Ուսումնասիրութեան յատուկ ճիւղ մըն է մատենագրական կապերը քրիստոնեայ Արաբներու հետ : Քրիստոնեայ Արաբները թէեւ մահմետականներէն առաջ գոյութիւն ունեցած են, այսուհանդերձ, իբրեւ կայուն զանգուած գոյացան մօտաւորապէս Թ. դարուն: Արաբացած Ասորիները եւ արաբացած Ղպտիները ունեցան իրենց արաբերէն եկեղեցական մատենագրութիւնը, որ զարգացաւ Թ.–ԺԳ. դարերուն :

Քրիստոնեայ Արաբները հրապարակած են յատկապէս Ագաթանգեղոսի Հայոց պատմութեամբ : Ոսկեդարեան հայ մատենագրութեան այս գոհարը միջին դարերուն թարգմանուած է աշխարհի գրեթէ բոլոր լեզուներով, բայց ամէնէն աւելի յունարէնի եւ արաբերէնի: Ագաթանգեղոսի արաբական բոլոր թարգմանութիւնները յունարէնէ կատարուած են: Այսպէս են թարգմանուած Ագաթանգեղոսի պատմութեան հայկական բնագիրը, ինչպէս նաեւ Ագաթանգեղոսի մեզի չհասած բնագիրը, որ ծանօթ է իր յունարէն եւ արաբերէն թարգմանութիւններով: Արաբերէն այս երկու թարգմանուած ձեռագիրները գտնուած են Սինայի (Եգիպտոս) Ս. Կատարինէ յունադաւան վանքին մէջ: Քրիստոնեայ արաբախօս ձեռագիրներուն մէջ կան նաեւ Ագաթանգեղոսի շատ համառօտ գործեր (Ս. Գրիգորի վարքը), որոնք յունարէնէ կատարուած ամփոփումներ են :

Քրիստոնեայ արաբ շրջանակներու մէջ է թարգմանուած նաեւ ԺԳ. դարու հայ մատենագիր Վարդան Այգեկցիի «Աղուեսագիրք»ը՝ միջնադարեան առակներու ծանօթ հաւաքածոն: Արաբերէնի այս թարգմանութեան ձեռագիրը գտնուած է Ասորի տառերով (քարշունի):

Հայ – արաբ մատենագրական կապերու հետ սերտ առնչութիւն ունի ԺԸ. դարուն ծագած հայազգի գրողներու արաբերէն մատենագրութիւնը: Անոնք Սուրիոյ, Լիբանանի եւ, մանաւանդ, Հալէպի մէջ ապրած հայ կաթողիկէ եկեղեցականներ էին, որոնցմէ յայտնի է մանաւանդ Մկրտիչ Ալ Քասին: Այս մատենագիրներէն շատերու ձեռագիրները ցրուած են Լիբանանի եւ Սուրիոյ տարբեր կողմերը եւ կարօտ են ուսումնասիրութեան :

Ա. ՏԷՐ – ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔԼԻՎԼԵՆՏԻ մէջ (Օհայօ, Մ. Նահանգներ) Յունիս 24էն մինչեւ Յուլիս 1 գումարուած է Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան 39րդ Պատգամաւորական ժողովը Ամերիկայի բոլոր շրջաններէն եկած վաթսուն պատգամաւորներու մասնակցութեամբ: Յառաջիկայ տարուան ընթացքին տեղի ունենալիք սփիւռքի երիտասարդական համագումարի առաջարկը ողջունուած է միաձայնութեամբ, եւ որոշուած է առաւելագոյն չափով քաջալերել նախապատրաստական աշխատանքները : Կազմակերպութիւնը զօրացնելու նպատակով, որոշուած է զարկ տալ կրթական գործին, եւ կարելի բոլոր միջոցներով աւելի խտացնել Հայ երիտասարդաց Դաշնակցութեան շարքերը, նոր անդամներու յաւելումով: Երէց կազմակերպութեան զօրացման նպատակով, որոշուած է հետեւողական աշխատանք տանիլ, որպէսզի Հ. Ե. Դ. անդամակցութեան շրջանը լրացնողներ փութով միանան Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէներուն :

ԼԵՌՆԱԼԻԲԱՆԱՆԻ հեծելարշաւի ախոյեանութիւնը շահած է Վարուժան Թէրզեան, Հ. Մ. Ը. Մ.էն: Պուրճ Համուտի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը շահած է առաջնութիւնը, իսկ «Սեւան» խումբը երկրորդ հանդիսացած է :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Յունիս28ին տեղի ունեցած է Համազգային Մշակութային 49րդ ընդհանուր ժողովը: Գլխաւոր երկու օրակարգերն են եղած՝ վարչութեան երկամեայ գործունէութեան տեղեկագրի ընթերցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Ժողովը կատարուած աշխատանքը, մշակութային եւ ընկերային մարզերու մէջ, գտած է գնահատելի :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 41րդ Պատգմ. ժողովը տեղի ունեցած է Աթէնքի մէջ, Յունիս 18ին: Մասնակցած են Միութեան Կեդր. Վարչութեան, Ծիքսի, Գոքինիոյ, Գարէա – Կեսարեանիի մասնաճիւղերու պատգամաւորները, ինչպէս նաեւ Թաղամասերու արիներու խումբերու խմբապետները եւ հրահրեալներ: Ծիքսի շրջանը ունի քառասուն գործօն եւ 90 օժանդակ անդամ եւ քառասուն արի: Գոքինիա ունի յիսուն անդամ եւ վաթսուն արի, Գարէա – Կեսարիանի նոյնպէս յիսուն անդամ :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ Թեհրան մեկնած է Յունիս 30ին, գրագէտ Ուիլիըմ Սարոյեան: Առաջին առթիւ ան այցելած է ազգային առաջնորդարան, ապա ընկերակցութեամբ Թեհրանի Թեմի առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի, այցելած է «Ալիք»ի խմբագրատունը: Պէյրութ գտնուած շրջանին Ու. Սարոյեան այցելած էր յաջորդարար «Ազդակ»ի խմբագրատունը: Յունիս 22ին այցելած է Անթիլիասի կաթողիկոսարանը, ուր ընդունուած է Խորէն Ա.ի, Տաճատ Արք.ի եւ Արտաւազդ Եպս. Թրթռեանի կողմէ: Առ ի գնահատութիւն գրագէտին գրական վաստակին՝ Խորէն Ա. զայն պատուած է Կիլիկեան Իշխան շքանշանով : Սարոյեան այցելած է նաեւ Ն. Փալանճեան ճեմարանը :

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ մէջ Յուլիս վեցին եւ 7ին տեղի ունեցած է Սեմինար մը նուիրուած Հայոց պատմութեան, կրօնքի դասաւանդման եւ դասագիրքերու: Թեհրանի հայկական դպրոցներէն այդ սեմինարին մասնակցած են 134 ուսուցիչ–ուսուցչուհիներ, ինչպէս նաեւ Նոր Ջուղայի, Արաղանի, Մասջէդ Սուլէյմանի, Ահւազի եւ Ղազուինի դպրոցներէն կրթական մշակներ: Ժողովին եզրակացութիւնները ապագրուած են եւ բաժնուած դպրոցներու, որպէսզի կարելիութեան սահմաններուն մէջ անոնք գործադրութեան դրուին : Սեմինարին ներկայ գտնուած է Ու. Սարոյեան :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Համախորհրդակցական Միութեան Ֆրանսայի հարաւային շըրջանի երեք մասնաճիւղերու — Մարսէյլ, Ս. Անթուան եւ Կատտան — տարեկան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 9ին, Կիրակի ամբողջ օրը :

Շատեր առաւօտ կանուխէն կ'ուղղուէին Ֆարրէկուլի գղեակին օդասուն դաշտանը, ուր արդէն լսուիլ կը սկսէր հայկական երգն ու նուագը, շնորհիւ հայրենի երգապնակներու :

Աշխոյժ խումբեր պանդան կէտերու վրայ արդէն իրենց պարտականութեան վրայ էին: Անոնց մէջ մեծ թիւով երիտասարդներ :

Կէսօրուան ճաշին շատեր պիքնիք եւ խորոված սեղանը պաշարած էին եւ կերուխումը կը սկսէր: Պէտք է ըսել որ սեղանները քիչ կուգային, բաղդատմամբ ներկաներու թուին : Օդը թէեւ սկիզբէն անորոշ՝ ի վերջոյ նպաստաւոր դարձաւ եւ նոյնիսկ պէտք եղածէն աւելի տաք:

Օրուան խօսնակ Կ. Տէրտէրեան կէսօրէ վերջ ժամը չորսին բացաւ հանդիսական մասը՝ որու գլխաւորը կը կազմէր Մուրատ Զալեան եղբայրներու նուագախումբը, որ տոհմական նուագով ու երգերով խանդավառեց ներկաները: Երգեցին նաեւ Օր. Նաճարեան եւ Տիկին Մ. Տէվէճեան :

Կեդր. վարչութեան քարտուղարը՝ Ա. Աճէմեան, քանի մը խօսքով անդրադարձաւ Միութեան անցեալ եւ ներկայ գործունէութեան: Շնորհիւ հայրենիքի գոյութեան եւ Սփիւռքի հետ կանոնաւոր յարաբերութեան, այլեւս Միութիւններու գործը աւելի դիւրին եւ ըմբռնելի կը դառնայ ըսաւ ան:

Ցիշեց Ամերիկացի միսիոնար Փիքսթըն Հիպըրը՝ վարիչներէն մէկը Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցին, որ Հայաստանէն վերադարձին, Նիւ Եորքի « Նէյշըն» շաբաթաթերթին մէջ խորունկ հաւատքով Հայաստանի ներկան եւ ապագան ճիշդ տեսած, խանդավառութեամբ արտայայտուած էր : Եւ աւելի՝ 7 Մարտ 1922ին, աւելի քան յիսուն տարի առաջ :

Շատ մը հայրենակիցներ այսպիսի ձեռնարկներու ընթացքին է որ զիրար կը տեսնեն եւ անցեալի յիշատակներ կ'ոգեկոչեն :

Վիճակահանութեան թիւերը կարճ ժամանակի ընթացքին սպառեցան եւ շատերը բախտը ունեցան շահելու դանազան առարկաներ :

Իրիկունը ուշ ատեն բոլորն ալ ցաւ ի սիրտ բաժնուեցան այս գեղեցիկ հանդիսավայրէն :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Տեսա՞ր մի այդ Սուսերեանցը, ինչպէ՞ս ջուրին երեսը ելաւ... անոր չափ վարպետութիւն ալ չունիս եղեր ...

— Ես պարկեշտ եւ ուղղամիտ մարդ մըն եմ... անանկ մէկ օրէն միւսը գիմակ չեմ կրնար փոխել :

— Ճանըմ, ատոնք պարապ խօսքեր են ... գործնական մարդու խօսքեր չեն, մարդս այս աշխարհիս մէջ ապրելու համար քիչ մը ամէնուն հետ վարուիլ գիտնալու է: Նայէ, Սուսերեանցը ինտոր անմիջապէս Մարգար էֆէնտիին գամդըրը մտաւ... տեսնալու էիր, թէ ինչ սիրով կը խօսակցէին իրարու հետ :

Արդարեւ Ռաֆիկ աղա իրաւունք ունէր, Վաճառականը բացառիկ պատիւներ ընծայած էր Սուսերեանցի, երբ այս վերջինը իրեն հաղորդած էր « Շանթ Ակումբ»ի որոշումը : Մարգար էֆէնտի որքան ալ սրտանց փափաքէր թաղական ըլլալու՝ միեւնոյն ատեն կ'երկնչէր «Շանթ Ակումբ»էն, որ թաղին մէջ միակ ընդդիմադիր տարրն էր եւ որուն անդամները իրենց ծայրայեղութիւններով, որոնց փորձերը տուած էին յաճախ կըրնային խառնակումներ առաջ բերել եւ խաչընդոտ հանդիսանալ իրենց պաշտօնավարութեան: Ահա ասոր համար անոնց օժանդակութիւնը մեծ զօրավիգ մըն էր : Առժամեայ նոր Թաղական Խորհուրդին համար, եւ վաճառականը պատրաստ էր ձեռքէն եկած ամէն զոհողութիւնները ընելու, որպէսզի Սուսերեանց եւ իր ընկերները իրենց հետ ըլլան :

— Դուն ալ ամմա ապուշ ես եղեր, ըսաւ Ռաֆիկ աղա, ճիշդ այն միջոցին ուր «Շանթ Ակումբ»ին մէջ մնալու էիր՝ հրաժարական տուեր ես...

— Ի՞նչ ընեմ, գլխուածը այնպէս բերաւ, ես տեղեկութիւն չունէի թէ Ակումբը իր քաղաքականութիւնը փոխած է:

— Ես ալ գիտեմ ատանկ ըլլալը, բայց ամէն մարդ այդպէս չխորհիր... Գիտե՞ս հիմա քեզի համար ի՞նչ կ'ըսեն կոր:

— Ի՞նչ հարցուց ուսուցիչը գող եղած:

— Իբր թէ դուն «Շանթ Ակումբ»էն հրաժարեր ես, որովհետեւ Ակումբը որոշեր է աջակցիլ Մարգար էֆ.ին, այնպէս որ հիմա թաղին մէջ դուն առանձին միակ հակառակորդը կ'ըլլա՞ս կոր Առժամեայ Թաղ. Խորհուրդին :

— Սուտ է, սխալ է, գոչեց ուսուցիչը բորբոքած, ես հրաժարականս տուած ատենս տեղեկութիւն չունէի Ակումբին տուած որոշումէն ... այսօր միայն իմացայ :

— Ես ալ գիտեմ ատանկ ըլլալը, բայց ի՞նչ ընենք, շլխտցողը ատանկ կը կարծէ ... երեւոյթները քեզի դէմ են :

— Բայց ով ըսաւ ատիկա ...

— Իրաւ որ չեմ գիտեր, Մելիտոս էֆ.ն էր, ով էր, ճաշին վրայ խօսք բացուեցաւ տէ՝ մէկը անանկ ըսաւ միւսներն ալ իրաւունք տուին :

— Գոնէ մէկը չպնդեցա՞ւ, որ զիս պաշտպանէր, հարցուց ուսուցիչը :

— Նորէն ես էի, պաշտպանեցի, մեր միւսիւ Թորգոմը աղէկ տղայ է, բսի, քիչ մը միամիտ է, ուրիշին խելքով կը կառավարուի, բայց սիրտը մաքուր է՝ բսի... դժբախտաբար քու թշնամիդ միայն Մարգար էֆ.ն չէ... անիկա վեհանձըն մարդ է, ներողամիտ է, անոր խօսք կրնանք հասկցնել, բայց ...

— Ուրիշ ով կայ որ ինծի թշնամի ...

— Քու էն մեծ թշնամիդ Տիկին Սաթէնն է, ըսաւ Ռաֆիկ աղա, ձայնը ցածցնելով, իբր թէ վաճառականին կինը իրենց սենեակը գտնուէր այդ միջոցին :

— Տիկին Սաթէնը ի՞նչ ունի ինծի դէմ, հարցուց ուսուցիչը զարմացած դէմքով մը :

— Ձե՞ս գիտեր եւ ինծի կը հարցնես կոր, ըսաւ Ռաֆիկ աղա հեգնական ժըպիտով մը:

— Իրաւ, որ չեմ յիշեր թէ ...

— Զարմանալի բան, դուն չէիր, որ հոս ու հոն կարգ մը խօսքեր կ'ընէիր անոր համար ... պատիւի դիպչելիք բաներ ...

— Բայց ես ի՞նչ յանցանք ունիմ, Պօղոս էֆէնտիին տունը լսեցի այդ ըսածները եւ ես ալ զուրսը կրկնեցի ...

— Աղէկ, ամմա հիմա Պօղոս էֆէնտին քաշուեցաւ, գործին մէջէն ելաւ, դուն մնացիր մէջտեղը: Ինչո՞ւ պէտք քեզի չվերաբերած բաներուն մէջ քիթդ կը խոթես ... ես այն ատենն ալ քեզի ըսի. բայց մտիկ չըրիր :

— Տիկին Սաթէնը մասնաւորապէս բան մը ըսաւ ինծի համար :

— Ըսաւ, հապա ...

— Ի՞նչ ըսաւ, հարցուց Թորգոմ յուզուած շեշտով մը:

— «Էն առաջ ան մարդը դպրոցէն դուրս նետելու է», եւ զարմանալին այն է, որ քու բարեկամդ պարոն Սուսերեանցը ոչ թէ միայն քեզ չպաշտպանեց, այլ նոյնիսկ Տիկին Սաթէնին գրեթէ իրաւունք տուաւ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Համասփիւռ Փափազեան եւ զաւակը Օր. Յասմիկ, Տէր եւ Տիկին Ռիշառ Վայն Հիւսոն եւ զաւակները՝ Շաքէ, Ճօննի, Այրի Տիկին Վիքթօր Աչըքեան (Հայաստան), Պ. Շաւարշ Ֆէրմանեան, Այրի Տիկին Մարինոս Արթինեան, Մեծիկեան ընտանիք (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Անթիկեան եւ զաւակը Ժանօ (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Խորէն Մելքոնեան, Այրի Տիկին Մարի Շահրիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Ֆէրմանեան, Տէր եւ Տիկին Սուգիասեան եւ Ֆիլօմէն Ֆէրմանեան (Հայաստան) եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, ազգականին, հայրենակցին, կնքահօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ —
(Քղիի Առէճ գիւղէն)

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 15ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան 70 տարեկանին, իր բնակարանը 71 Ավ. տը Սթալինկրատ, 94 Ֆօնթընէ սու Պուա:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14-ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոնթրէօյլի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբարանը ամփոփուելու համար:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Այրի Տիկ. Շաքէ Պետրոսեան, Պ. Քրիսթիան Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ալէն Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Նուպար Խմիրզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեան, Տիկին Բորիս Բիեյէռ, Տիկին Նիքիթա Խարաճեան, Տոքթ. եւ Տիկին Նիքոլա Աղաճանեանց, Տիկին Արմէն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Քոչարեան եւ զաւակները, Օր. Լենա Պետրոսեան, Պ. Պ. Գարէն եւ Արմէն Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Հայրապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Էդուար Մինասեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, քենեկալին եւ ազգականին՝

ՄԵԼՔՈՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 75 տարեկանին, Յուլիս 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, Յուլիս 19ին, ժամը 14.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ողբացեալին փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ եւ ոչ ծաղկեպսակ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Բերդուշ Արզումեանի մահուան առթիւ, Տիկին Մարի Ֆէրմանեան յիսուն ֆրանք կը նուիրէ Աղքատախնամին, փոխան ծաղկեպսակի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հասցէին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (21 Յուլիս) ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի *ընթացիկ եւ նոր հասցէն*:

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով:

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք:

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

«Խանասոր»ի 75րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպութեամբ «Արղութեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Փարիզեան շրջանի Հ. Յ. Դ. խումբերուն, Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Յուլիս 23ին Կիրակի օր:

Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով:

Գեղարուեստական բաժին, եօլս պիւֆէ:

Ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի հին գերեզմանատունը Իշխան Արղութեանի շիրիմին:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: *Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:*

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

23 *Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթրը Այերէի եւեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:*

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, եօլս պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը:

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական եօլս յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր:

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովի. Տէր-Վարդանեանի, Արամ Տէրտէրեանի:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի:

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի:

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օրուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն-Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնթըռուի ծառաստանը: Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի *եւ Սէն-Մօրիսի* վրացեան խումբին:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ. ՄԻՐՁԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (*հաւաքուիլ 9.45ին*):

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Նօթնեղբայրեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ Յուլիս 23ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Պօրկարի անտառը դաշտահանդէսով, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Եօլս պիւֆէ, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ, գեղարուեստական բաժին:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վկայեալ հիւանդապահուհի մը կամ օգնական-խնամող (էտ-սուանեաթ), բնակութիւն եւ ճաշ: Լաւ պայմաններ:

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 77 Րիւ Լաֆայէթ, *Փարիզ* (9), (*Բ. յարկ) գրասենեակի ժամերուն:*

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

Organise un voyage d'été

en ARMENIE

du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE

Vol PARIS-EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville

Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.

Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes, 11 Square Alboni — Paris (16e) Tél.: TRO. 03-18

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

73, avenue Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Հայ քոյրերու գիշերօթիկ եւ փոքրիկներու կառտըռի *վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են* 1972 – 73 *տարեշրջանին համար:*

Պայմաններու եւ մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր վարժարանի վարչութեան: Հեռաձայն 985-01-79:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17 Րիւ Պլէօ, *բաց է Հինգշաբթի Յուլիս 20ին եւ 27 ժամը 15էն 18:*

Այն ծնողքները որոնք դեռ լրիւ չեն վճարած Օգոստոսի արձանագրուած տղոց ամսականը կրնան դիմել դրասենեակ: Ոչ մէկ նոր արձանագրութիւն, խումբը լրիւ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝* 600 *Ֆր.,* 14 *օրէն աւելի, օրական* 26 *Ֆր.* 7 *օրէն* 14 *օր՝* 29 *Ֆր.* 7*էն պակաս՝* 32 *Ֆր.*

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18*էն* 20 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 16*էն* 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, զոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél.: PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI 20 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար· 120 ֆր· Վեցամսեայ 65 ֆր·
Արտասահման Տար· 135 ֆր· Հատը 0,70 ֆր·

48րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 12·468
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.468

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

———O———

Արձակուրդի շրջան է :

Մարդիկ ժամանակ ունին հանգստանալու, կազդուրուելու, ու նաեւ՝ խոր հրրդածելու եւ ծրագիրներ որոճալու վերամուտին համար :

Ներկայ պարագային «վերամուտ» ըսելով կ'ակնարկենք Հայերէնի Դասընթացքներուն, որոնք այլեւս ժամանակ է, որ աւելի կազմակերպուած ծրագրով տեղի ունենան :

Վերջերս, դպրոցական տարեվերջի առիթով, կը գրէինք թէ՝ «չունինք կեդրոնական մարմին մը, որ ղեկավարի դեր կատարէ այս մարզին մէջ, ուղղութիւն տայ, ուսուցիչ եւ դասագիրք հայթայթէ» : (Յառաջ», 23 Յունիս 1972) :

Հայապահպանում կը հոլովենք ու շարունակ կը շեշտենք, որ հայերէն լեզուի ուսուցումը կենսական հարց է արեւմուտքի հիւրընկալ երկիրներուն մէջ ծնած մեր փոքրիկներուն համար : Սակայն գործնականին մէջ շատ քիչ աշխատանք կը տանինք այս ուղղութեամբ :

Բանի տարիները կը սահին, ա'յնքան կը դժուարանայ մեր նոր ու նորագոյն սերունդին հայերէն սորվեցնելու գործը :

« Մայրենի լեզու » կը կոչենք հայերէնը : Երէկ ճիշդ էր այս որակումը : Սակայն այժմ հետզհետէ ժամանակավրէպ կը դառնայ անիկա : Երիտասարդ հայամոլները, Ֆրանսա ծնած եւ ֆրանսական վարժարան յաճախած՝ ֆրանսերէնն են դարձուցած «մայրենի լեզու» : Ընտանեկան յարկէն ներս ֆրանսերէն կը խօսին իրարու հետ : Աւելի դիւրաւ կ'արտայայտուին տեղական լեզուով : Ո'չ միայն կը խօսին, այլեւ կը մտածեն ֆրանսերէն :

Ա'լ չենք խօսիր խառն ամուսնութեանց մասին : Երբ այսօրուան հայ երիտասարդը իր ճակատագիրը կը կապէ տեղացի կամ այլ օտարազգի աղջկան մը հետ, — ինչ որ մտահոգիչ ըլլալու աստիճան յաճախադէպ է դարձած— մեծ յոյս կարելի չէ դնել նման զոյգի մը ապագայ սերունդին վրայ, ազգապահպանման դծով :

Մինչեւ երէկ հայախօս մամիկներն էին, որ տան մէջ հայերէն կը սորվեցնէին իրենց թոռնիկներուն : Ժամանակի ընթացքին, կեանքի բնական օրէնքով, հետզհետէ պակսեցաւ անոնց թիւը :

Ստեղծուած այս կացութեան մէջ, անհրաժեշտ է նոր եւ արդիւ միջոցներ խորհիլ հայապահպանման համար : Ուամէն բանէ առաջ զարկ տալ հայերէնի ուսուցման :

Սթափինք քանի ժամանակ է : Վաղը շատ ուշ պիտի ըլլայ : Վերջ տանք անտարբերութեան : Զգոհանա'նք եղածով : Ո'ւժ տանք մեր բարեսիրական, երիտասարդական, յարանուանական կազմակերպութեանց, որոնք տարիներէ ի վեր կարելին կը փորձեն ձուլումէ, օտարացումէ, փրկելու համար սերունդը : Բազմապատկենք անոնց կազմակերպած հայերէնի դասընթացքներուն հետեւող աշակերտ - աշակերտուհիներու թիւը : Ֆրանսական իշխանութիւնները ո'չ մէկ արգելք կը յարուցանեն հայերէնի ուսուցման համար : Ընդհակառակն, տեղ տեղ համայնական դպրոցներու դասարանները կը տրամադրեն հայերէնի դասընթացքներուն :

Եւ որպէսզի այս ուղղութեամբ տարուելիք աշխատանքները աւելի արդիւնաւէտ դառնան, անհրաժեշտ է կեանքի կոչել Կրթական Կեդրոնական Մարմին մը, որ ղեկավարի, հսկողի դեր կատարէ, համադրէ եւ ուղղութիւն տայ, ծրագիր կազմէ, դասագիրք եւ ուսուցիչ հայթայթէ Հայերէնի Դասընթացքներ կազմակերպող միութիւններուն :

Լիոնի մեր աշխատակիցը՝ Պ· Հրանտ Թաղէոսեան՝ իբրեւ նախաձեռնարկ՝ կոչ կ'ուղղէ Ֆրանսահայ Կրթական Միութիւններուն, որ իրենց ներկայացուցիչները ղրկեն Լիոն՝ յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին, մասնակցելու համար այս նպատակով գումարուելիք խորհրդակցական առաջին ժողովին : (Յառաջ, 14 Յուլիս) :

Կը յուսանք, որ Կրթական Միութիւնները դրական պատասխան կու տան Լիոնի Ազգային Միութեան Կրթական Մարմնի նախագահի սրտցաւ կոչին, մասնակցելով ծրագրուած խորհրդակցական ժողովին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՑԷ՛Ք Կ'ԸՍԷ ՍԱՏԱԹ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ

———O———

ՍԱՏԱԹ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ԵՒ ԽՈՐՀ· ԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ

———O———

Եգիպտոսի զինուորական յեղափոխութեան (1952 Յուլիս 23) քսանամեակը յատկանշուեցաւ քաղաքական շրջագիծի մը փոփոխումով : Առնուազն նման փոփոխութեան մը հեռանկարները կը տեսնուին Եգիպտոսի նախագահին աւջի օրուան յայտարարութիւններուն մէջ :

Վերջին շրջանին նկատելի էր, որ Գահիրէի եւ Մոսկուայի միջեւ «պաղ հով» մը կը փչէր, հակառակ խորհրդային – եգիպտական բարեկամական դաշնագրի կնքումին :

Գահիրէ մասնաւորապէս դժգոհ էր, որ Մոսկուա կը սահմանափակէ իր ռազմամթերքին եւ զէնքին առաքումը Եգիպտոս, երբ անդին Ամերիկացիք կատարելագործուած եւ յարձակողական նպատակներու օգտագործելի զէնքեր կը յանձնեն Իսրայէլի : Գահիրէ նաեւ դժգոհ էր Մոսկուայի այսպէս կոչուած «ապառողական» դիրքէն Մերձ· Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ : Այլ խօսքով ան կը շարունակէր վարել քաղաքականութիւն մը, որ կը յատկանշուէր «ոչ պատերազմ» եւ ոչ խաղաղութիւն» բանաձեւումով : Կայ երրորդ կէտ մըն ալ, համաձայն Եգիպտացիներու, Ռուսերը Մերձ· Արեւելքի հարցին լուծման համար պատրաստ են զոհել տալու արաբ հողեր :

Ցամենայն դէպս, Անուար էլ Սատաթ այս կէտերը մատնացոյց ըրաւ աւջի օր, Արաբ Ընկերվարական Միութեան (Եգիպտոսի միակ քաղաքական կուսակցութիւնը) Կեդր· Կմիտէի նիստին :

Եգիպտոսի նախագահը ցոյց տալէ ետք Մոսկուայի հետ ստեղծուած տարակարծութեան հիմնական կէտերը, յայտարարեց, թէ ինք մերժած է վաւերացնել նման քաղաքականութիւն մը :

Եգիպտոսի նախագահը այս առթիւ խիստ կարեւոր որոշումներ տուաւ, որոնք երեք երես կը ներկայացնեն : Առաջինն այն է, որ Եգիպտոս հաստատուած խորհրդային զինուորական խորհրդատուները եւ մասնագէտները, որոնց թիւը 17 հազար է, պէտք է հեռանան երկրէն : Այս կարգադրութիւնը ի զօրու կը դառնայ Յուլիս 17էն սկսեալ : «Մեր զաւակները պիտի փոխարինեն զանոնք » :

Երկրորդ որոշումը կապ ունի խորհրդային զինուորական կայաններուն հետ : Խորհրդային բոլոր զինուորական կայանները եւ ռազմամթերքը, որոնք Եգիպտոս հաստատուած եւ ներմուծուած էին 1967 Յունիսէն ետք, «Եգիպտոսի սեփականութիւնը կը դառնան», այլ խօսքով «կ'ազգայնացուին» :

Եգիպտոսի նախագահը կը պահանջէ նաեւ, որ բարձր աստիճանի խորհրդակցութիւն մը տեղի ունենայ իրենց եւ խորհրդային վարիչներու միջեւ, ճշդելու համար երկու երկիրներու միջեւ հաստատուած «բարեկամութեան» կապին յառաջիկայ փուլերը :

Քաղաքական շրջանակներու տեսակէտով Անուար էլ Սատաթ որոշումներուն դրդապատճառը ներքին հանգամանքներ ունի : Այսպէս, անցեալ Ապրիլին տասը Եգիպտացիներ, որոնք պետական եւ զինուորական կարեւոր դիրքեր կը գրաւեն, նամակով մը զանգատ յայտնած էին նախագահին, որ Եգիպտոս չափէն աւելի ենթակայական դիրքի մէջ կը գտնուի Խորհրդ· Միութեան նկատմամբ : Բանակի մէջ նշմարելի էր նաեւ դժգոհութիւն մը եւ վրդովում մը՝ խորհրդային զինուորական խորհրդատուներու վայելած առանձնաշնորհեալ եւ տիրական դիրքին համար : Այս կապակցութեամբ օրինակ կը բերուի այն փաստը, որ նոյնիսկ եգիպտացի բարձրաստիճան սպաներ խորհրդային զինուորական մարմիններէ արտօնագիր պէտք է ստանան այցելելու համար Եգիպտոսի խորհրդային կայանները :

Եգիպտական շրջանակներու մէջ նկատել կը տրուէր վերջին շրջանին, թէ Մոսկուա կ'ամրապնդէ իր դիրքը Եգիպտոսի մէջ, առանց նպաստելու Եգիպտացիներուն, որպէսզի գրաւեն իրենց կորսնցուցած հողերը :

Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն, բանակին մէջ շարժում ստեղծուած էր նախագահին դէմ այս պատճառով եւ նախագահը իր այս որոշումները տըւաւ առաջքն առնելու համար շարժումի տարածման : Այսպէս կամ այնպէս, Անուար էլ Սատաթ իր որոշումը տալէ առաջ երկար խորհրդակցած էր կառավարական անդամներու եւ, յատկապէս, վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ :

Քաղաքական կարգ մը շրջանակներ ալ առանց հերքելու ներքին դրդապատճառներու ազդակը, կ'աւելցնեն, թէ Սատաթ ձեւով մը «սանձազերծ» կ'ընէ Մոսկուայի նկատմամբ՝ ձեռք ձգելու համար իր ուզածները : Ցամենայն դէպս, Գահիրէէն կը հաղորդեն, թէ Խորհրդային խորհրդատուները արդէն սկսած են մեկնիլ Եգիպտոսէն :

Մոսկուա ցարդ ոչ մէկ մեկնաբանութիւն կատարեց : Խորհրդ· մամուլը, ձայն – պատկերասփիւռը, որոնք կառավարութեան խիստ հակակշռին տակ կը գտնուին, ցարդ չհաղորդեցին լուրը :

Իսրայէլեան շրջանակները նկատել կու տան, թէ Եգիպտոս հաւանաբար թոյլ պիտի չտայ, որ Ռուսերը իրենց հետ տանին կատարելագործուած զէնքերը (ելեկտրոնիկ սարքեր եւայլն) : Միւս կողմէ, առանց խորհրդային խորհրդատուներու օժանդակութեան, Եգիպտացիք մեծ դժուարութիւն պիտի ունենան վարելու համար այդ զէնքերն ու սարքերը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ

———O———

Լոնտոնի ռազմագիտական հիմնարկութեան հայթայթած տեղեկները ցոյց կու տան, թէ մօտաւորապէս 17 հազար խորհրդային մասնագէտ եւ խորհրդատու կը գտնուի Եգիպտոս :

Ասոնցմէ 12 հազարը զինուորականներ են, որոնք կը գործակցին եգիպտական բանակի սպայակոյտին եւ զինուորներուն հետ, զանազան մարզերէ ներս, ինչպէս, օրինակ, մասնագիտացում զէնքերու գործածութեան մէջ, հսկողութիւն ռազմական գործատուներու արտադրութեան եւայլն :

1970ին մօտ ութ հազար մասնագէտ եւ խորհրդատու առանձին բաժին մը կը կազմէին, զուտ խորհրդային : Ասոնց պարտականութիւնն էր պահպանել եւ գործածել «Սամ – 3» հրթիռներու արձակայանները, որոնք կը պաշտպանեն Նեղոսի հովիտը օդային յարձակումներու դէմ : «Սամ – 3» հրթիռներու 65 կայան կայ, բոլորն ալ ղեկավարուած խորհրդային զինուորականներէ :

Կարմիր բանակը միեւնոյնատեն մնայուն հինգ կայաններ ունի իր տրամադրութեան տակ : Ասոնք են չորս օդակայաններ Գահիրէի արեւմուտքը : Կիտնաքլիս, Պէնի Սուէֆ եւ Ասուան եւ մեծ նաւահանգիստ մը Մարսա – Մաթրուհի մէջ : Այս նաւահանգիստի շինութիւնը վերջ գտաւ վերջերս եւ պահեստներ ունի հիւլէական ռումբերու :

Եգիպտացիք իրաւունք չունին մուտք գործելու հոն : Ասոնք կը նկատուին խորհրդային սեփականութիւն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ զինուորական ատեանը 59 ուսանող դատապարտեց : Անոնցմէ իւրաքանչիւրը չորս տարուան եր երկու ամսուան բանտարկութիւն կը ստանայ, անկէ ետք տարուան մը համար հսկողութեան ենթակայ կը մնայ եւ, վերջապէս, կը կորսնցնէ իր քաղաքացիական իրաւունքները : Ասոնք ձերբակալուած են իբրեւ ցուցարար՝ մասնակցած ըլլալով Հաճիթէփէ համալսարանի 1971 Փետրուար 19ի միջադէպերուն :

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը՝ Օհիրա տեսակցութիւն մը ունեցաւ չին – ճափոն ընկերակցութեան ընդհ· քարտուղարին հետ : Թոքիօ կ'ուզէ բարելաւել իր յարաբերութիւնները Փեքինի հետ : Չին վարչապետը անցեալ Նոյեմբեր 10ին ճշդած էր յարաբերութիւններու հաստատման հիմնական պայմանը՝ Ճափոն պէտք է ընդունի, թէ Ֆորմոզ անբաժան մասը կը կազմէ Չինաստանի եւ, հետեւաբար, պէտք է չեղեալ նկատէ Ճափոն – Ֆորմոզ դաշնագիրը :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը անդրադառնալով Միշէլ Տըպրէի Ուաշինկթըն այցելութեան, յայտարարեց, թէ իրենք «շատ լաւ խօսակցութիւններ ունեցած են» Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ :

ՃԱՏՐԱԿԻ աշխարհի ախոյենութեան մրցաշարքի երրորդ խաղը վերջ գտաւ հաւասար արդիւնքով : Երրորդ խաղի աւարտին Սպասկի ունի 2ուկէս կէտ, իսկ Ֆիշէր՝ մէկուկէս կէտ :

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Դ.

ՎԵ՞ՐՋ ՍՊԱՌՈՒՄԻ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Առաջին ակնարկով չանթահարող է Մէսէչուսէթի Թէքնոլոժիի Ինսթիթիւտի կողմէ պատրաստուած տեղեկագիրը : Այդ տեղեկագիրը «կեցիր» կ՚ըսէ գրեթէ ամէն տեսակ բարգաւաճման եւ արտադրութեան : Մարդկութիւնը պէտք է վերադառնայ աւելի համեստ, աւելի տրամաբանական չափերու, եթէ չուզեր խեղդուիլ իր իսկ ստեղծած քաղաքակրթութեան ծուխին մէջ :

Ճիշդ այդ շրջանին երբ մարդը գրեթէ խենդեցած է իր յաջողութիւններու դիմաց, այն շրջանին երբ կը դղայ թէ իր թռիչքը՝ դէպի յառաջդիմութիւն, դէպի անջրպետ, ուրեմն դէպի անսահման, գինքը ամէն օր քիչ մը եւս կը մօտեցնէ Աստուծոյ, յանկարծ իր իսկ կողմէ ըստեղծուած ելեկտրական ուղեղները իրեն կ՚ըսեն թէ պէտք է վերադառնալ ժուժկալութեան, պէտք է սահմանել արտադրութիւնները, պէտք է դանդաղեցնել յառաջդիմութեան թափը :

Այս ինչ անակնկալ անկիւնադարձ մըն է որ կ՚առաջարկուի մարդուն : Չէ՞ որ դեռ տասնեակ մը տարիներ առաջ նոյն այդ գիտնականները արեւմտեան աշխարհի մէջ կը ջատագովէին սպառումի քաղաքակրթութիւնը : Չէ՞ որ անոնք կը պնդէին թէ ընկերութեան յառաջդիմութիւնը կախում ունէր սպառումի առատութենէն : « Սպառեցէք» կը հրամայէին մարդոց : Սպառեցէք եթէ կ՚ուզէք երջանիկ ապրիլ : Անգամ մը միայն գործածեցէք սա սպասները, սա շիշերը, յետոյ նետեցէք : Տուփերը՝ անգամ մը միայն գործածեցէք, յետոյ նետեցէք : Ձեր ինքնաշարժերը երկու տարին անգամ մը փոխեցէք : Ձեր զգեստները մէկ եղանակ միայն գործածեցէք, անկէ վերջ անդին շպրտեցէք :

Եւ հիմա, ահա թէ ուր կը հասնի ըսպառելու այդ հրահանգը : Կը նշմարուի յանկարծ որ սպառուողը իրականութեան մէջ մոլորակն է, մեր շնչած օդն ու խըմած ջուրն է : Կը նշմարուի յանկարծ թէ երջանկութիւնը, հանգստաւէտութիւնը, զոր ձեռք բերած ըլլալ կը կարծենք, չափազանց սուղ պիտի վճարուի մեր զաւակներուն կողմէ : Թերեւս ալ ամբողջական անանկութիւն մըն է զոր ժառանգ պիտի թողունք մեր յաջորդներուն : Ուստի պէտք է կոխել արգելակներուն վրայ եւ խկոյն կարելի չափով դանդաղեցնել սա կառքը որ կը սուրայ 140 քիլոմեթր արագութեամբ : Մարդուն իրական երջանկութիւնն ու հանգստաւէտութիւնը հիմա այդ դանդաղումին մէջ է անշուշտ :

Սթոքհոլմի համագումարը, նոյնիսկ եթէ ամբողջովին չի ճայնակցիր Մէսէչուսէթի տեղեկագրին, նմանապէս դիրք կը բռնէ քաղաքակրթութեան այս ապականիչ ընացքին դէմ : Հոն մի առ մի մէջտեղ կը դրուին միջավայրը ապականող բոլոր ազդակները, եւ անոնց չէզոքացումը կը պահանջուի պետութիւններէ : Ամերիկա անցեալ տարի, հինգ միլիառ տոլար ծախսած է օդի եւ ջուրի ապականումը կրճատելու համար : Քիչ է : Խորհրդային Միութիւնը մէկ միլիառ տոլար ծախսած է Վոլկան եւ Ուրալը մաքրելու համար : Ոչինչ է : Պէտք է ծախսել հազար անգամ աւելին : Հազար անգամ աւելին պէտք է ընել աւելի առողջ, աւելի երջանիկ, աւելի հանգիստ մարդկութիւն մը ապրեցնելու համար :

×

Բայց Սթոքհոլմի մէջ երբ այսպէս մէջտեղ կը դրուին միջավայրը ապականող բոլոր ազդակները, ազդակները՝ որոնք մէկմէկ ոճիր կը նկատուին գիտնականներու կողմէ, հոն ոչ ոք ապահովաբար կը խօսի մարդկային միջավայրը ապականող ամէնէնվտանգաւոր այն ազդակին մասին, որ է պատերազմը : Ոչ ոք կը հարցնէ. ինչո՞ւ մաքրել մարդոց օդն ու ջուրը, ինչո՞ւ փրկել մարդոց առողջութիւնն ու երջանկութիւնը, եթէ այդ մարդիկը իրենց առողջութեան եւ երջանկութեան գերագոյն վայրկեանին յանկարծ կրնան տեսնել իրենց գլխուն վերեւ ռումբի մը պայթիլը :

Ոչ : Ոչ ոք կը հարցնէ : Ոչ ոք մէջտեղ կը հանէ այս հակասութեան ծիծաղելիութիւնը : Որովհետեւ պատերազմը այն «ոճիր»ներէն է, որոնց վրայէն պէտք է մարդիկ լռութեամբ անցնին պաշտօնական շրջանակներու մէջ : Երբեմն նոյնիսկ իրենց ներաշխարհի մտերմութեանը մէջ : Որովհետեւ կան բազմաթիւ «ոճիր»ներ, որոնք մարդկային հոգեբանութեան մինչեւ ամէնէն խորերը խարխախ նետած են : Մարդիկ կրնան բուռն կռիւներ մղել իրենց ժամանակակիցները փրկելու համար ապականումէ, քաղցկեղաւոր մահէ եւ այլն : Բայց նոյն մարդիկը կրնան նոյնքան բուռն կռիւներ մղել իրենց այդ ժամանակակիցներուն դէմ եւ առանց վարանելու դանդուածաբար բնաջնջել զանոնք ի սէր պուտ մը շահու, պուտ մը հողի, նոյնիսկ պուտ մը հաճոյքի :

Ուստի, նոյնիսկ եթէ մարդիկ օր մը յաջողին գործարաններու, փոխադրական միջոցներու, գիտական որոնումներու կողմէ գործուած անհամար ոճիրներու առաջքը առնել, պատերազմը առանձինն պիտի շարունակէ ապականել մարդուն միջավայրը, ինչպէս նաեւ անոր հոգեկան աշխարհը : Ճիշդ է որ քսաներորդ դարու մէջ, առաջին անգամ ըլլալով թերեւս, յայտնուեցան սերունդներ որոնք համարձակութիւնը ունեցան պաշտօնապէս «Ոչ» ըսելու գիրենք ռազմաճակատ հրաւիրող իրենց պետութիւններուն, բայց հակառակ ատոր ոչ ոք այնքան միամիտ է որպէսզի հաւատայ թէ պատերազմը կրնայ օր մը մէջտեղէն վերնալ մարդկային ընկերութեան մէջ :

×

Բայց, վերջացնելու համար մարդուն ապականած միջավայրին մասին մեր այս խորհրդածութիւնները, պիտի ուզենք յիշեցնել որ մարդկային միջավայրի ապականումը միայն ոճիրի հարց չէ, այլ նաեւ անձնասպանութեան : Վերջին յօդուածով մը պիտի տեսնենք թէ ինչու :

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍՏԵՓԱՆ ՍՐԱՊԵԱՆԻ

ՔԱՂՑՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———O———

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ակներեւ էր որ, Ստեփանը, իմ ճանչցած անցեալի այն անպաշտպան որբ պատանին, տեսակ մը խրատացի հպարտութեամբ, կ՚ուզէր իր նախկին ուսուցիչը ականատես վկան ընել այն յաջողութեան եւ վերելքին, որուն կրցած էր հասնիլ : Ու իրաւ ալ, այդ իրականութեան առջեւ զգացած հաճոյքս ու ուրախութիւնս անսահման եղան :

Անդրադառնալով սակայն մեր նախորդ օրուան հանդիպումին, այն, ինչ որ ինծի համար մասնաւորապէս զարմանք պատճառած էր, իր ներկայութիւնն էր հոն, ծանրութիւն վերցնողներու այդ կրկէսին մէջ որ ոչ մէկ կապակցութիւն ունէր իր ներկայ ասպարէզին հետ : Որքան հաճելի եղաւ ուրեմն անակնկալը երբ տեղեկացայ թէ ինք ալ, իր նոր հայրենիքին մէջ երկար ժամանակ, գործօն կերպով հետեւած էր այս մարզախաղին ու շնորհիւ տարուէ տարի իր կատարած յառաջդիմութիւններուն, կրցած էր 15 տարի շարունակ իր յաջորդական դասակարգերուն մէջ Իտալիոյ ախոյեանի տիտղոսը շահիլ : Արդէն իր հուժկու կազմը արտաքնապէս ենթադրել կուտար որ իր զգեստներուն տակ թաղնուած էր զօրաւոր մկաններով օժտուած ֆիզիքական մը :

Ֆիզիքական ուժի նկատմամբ իր ունեցած սէրն ու հետաքրքրութիւնը միշտ վառ մնացած էին իր մէջ եւ բնականաբար ասիկա պիտի չխանգարէր զայն դիտելու արդի ախոյեաններու ճախրանքները դէպի նոր մրցանիշեր, երբ մանաւանդ այդ մրցաշարքը տեղի կ՚ունենար իր բընակած քաղաքին մէջ :

Մարդական իր այս փայլուն անցեալի գործունէութեան համար էր ի հարկէ որ իտալական Ֆէտէրասիոնին ղեկավարները շատ սիրալիր կապ պահած էին իրեն հետ, իբրեւ իրենց նախկին եռանդուն ախոյեան մարզիկներէն մին :

Անոնք որ Ստեփանին բնակարանին գլխաւոր մուտքէն ներս ոտք կոխած են, նշմարած են անշուշտ բնական մեծութեամբ այն կիսանդրին որ զինքը կը ներկայացնէ իր չեչտուած ցայտուն մըկաններով որոնք իր անպարտելի ուժին խորհրդանշանն են : Այս կիսանդրին զետեղուած է գետնայարկէն բնակարան բարձրացող առաջին սանդուխամատներուն կողքին, նախ յիշեցնելու համար իր անցեալ յաղթանակները ու ապա կարծէք հսկելու համար տան ապահովութեան, կանգնած հոն իբրեւ սպառնալիք՝ գիշերային հաւանական անխոհեմ չարագործի մը դէմ :

Մարզական այս ճիւղին մէջ իր ունեցած յաջողութիւնները այլապէս ալ հըպարտութիւն պատճառեցին ինծի, տըրուած ըլլալով որ պատանիի իր նախնական քայլերը, մարմնակրթական ու սկաուտական շարժումներուն մէջ, ինքս էի առաջնորդած : Բան մը՝ զոր տեսակ մը երախտագիտութեամբ կը յիշէր ամէն առթիւ, հանրային հաւաքոյթներու ընթացքին կամ անհատական խօսակցութիւններու առթիւ :

Ինք դպրոցը անաւարտ ձգած՝ կանուխէն գործի հրապարակ նետուած է, փորձելով այլազան ասպարէզներ, միշտ ապարդիւն կերպով : Մինչեւ այն օրը երբ գիպուածը զինքը առաջնորդած է իր ապագայ յաջողութիւններուն դուռը :

Հակառակ գործի եւ առեւտուրի մարդ ըլլալուն, իր մէջ գիրին ու գիրքին սէրը միշտ վառ մնաց : Մտաւորական կեանքին ու հայ մամուլին հետեւեցաւ անյագ հետաքրքրութեամբ մը եւ կը ստանար կարեւոր թիւով այլազան հայերէն հրատարակութիւններ, սփիւռքէն ըլլայ թէ հայրենիքէն :

Բայց այնքան ատեն որ Արամայիս ողջ էր եւ կը շարունակէր գրիչը չձգել, Ստեփանը, հանրային բազմապիսի գործունէութեանց նուիրուելով հանդերձ, հրապարակագրական ելոյթներ գրեթէ չէր ունենար : Անակնկալ մը եղաւ ուրեմն այս վերջին տարիներուն մամուլի մէջ իր երեւնալը ուր պարբերաբար իր համով գրութիւնները կը կարդայինք :

Պէտք է ըսել որ իր ուղղագրութիւնը անկատար էր, արդիւնք՝ դպրոցէն կա-

(8 - Շար.)

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

———O———

Անանտա (աշակերտը) միշտ հետն է : Անձրեւային եղանակը անցուցին Ռաճակրիհա քաղաքի մը մէջ : Իսկ եղանակի առաջին գեղեցիկ օրերուն ճամբան վերսկսան, ուղղուելով դէպի հիւսիս : Երեք օր անդադար քալելով հասան Բաթալիբուլթթա եւ անցան Գանգէսը :

Ապրիլ ամսու վերջն էր : Արեւը արդէն զօրաւոր էր նոյնիսկ առտուն. իսկ գետինը կը մխար այրելով ոտքերը :

Վեսալիի մէջ ինքզինքը արդէն լաւ չէր զգար, հաւանաբար արեւն էր : Ան գլխաբաց կ՚երթար, աջ ուսը միշտ բաց՝ պատառ պատառ եղած դեղին կերպասը սեղմած մէջքին, գանկը բորբոքած : Հակառակ այս վիճակին հետեւեալ օրուան կատարելիք վեց ժամուան ճամբորդութենէն չպակսեցաւ :

Վեցերորդ օրը Փավայի մէջ կանգ առաւ երկաթագործի մը տղուն Զունտայի մօտ : Իր սկահակին մէջ ուտելիք մը դըրին, զոր կերաւ առանց հարցնելու, յետոյ ըսին թէ խոզի ոտքեր էին, տեղական սունկերով պատրաստուած :

Գիշերը հիւանդացաւ, թանչքէ կը տառապէր, հակառակ ատոր լուսնալէն առաջ ոտքի ելաւ : Երկու գետերէ պէտք էր անցնէին ու Քաքուցեան եւ Հիրանեավաթին : Հինգ հարիւր սայլերէ բաղկացած կարաւան մը անցեր էր արդէն եւ ջուրերը բոլորովին պղտոր դեղնած էին : Պուտտան երկու անգամ իր երկաթեայ զաւաթը մխրճեց ու խմեց : Կէս օրէն առաջ հասան Քուշինարա :

×

« Հոս է» բան չէ փոխուած : Կէս օր է : Միեւնոյն արեւը կ՚այրէ բրինձի դաշտերը : Հողակոյտը հոն է : Հոն պառկեցաւ աջ կողմին վրայ, առիւծի մը պէս» : Այս մարդէն, մարդն ըրաւ Աստուած :

×

Կէս օրուայ հանգիստէն վերջ, ամէն օրուան պէս հաւաքեց իր աշակերտները : Օտարական մը ներկայացաւ, ուզեց տեսնել զայն ու խօսիլ : Պուտտան մօտիկ ըրաւ... Ասիկա վերջին փոխարկումն էր որ կատարեց :

Յետոյ վրայ հասաւ գիշերը : Անանտան քովը նստած, լաթի կտորով մը կը թըրջէր ջերմութենէն կարծրացած անոր շրթները : Լուսինը ելաւ : Մայիսեան լիալուսինն է : Լիմպինիի գիշերուան պէս, ուր ան ծնաւ : Իուրվելլայի նման ուր՝ տեղի ունեցաւ հոգեւոր լուսաւորութիւնը :

Մայիսեան այս գիշերը, Պուտտայի գիշերն է : Պայծառ են աստղերը, իսկ օդը, յասմիկի, այրող ճանդալի, հնդկընկոյզի իւղերու բոյրով, ծծուն բոյրեր, այնքան սիրելի Պուտտային :

Գիշերային երրորդ պահուն ան ըսաւ.

— Տեսէք, ով վանականներ, ամէն ինչ կորստական է : Մի թուլցնէք ձեր ճիգերը, մի տկարանաք :

Ասոնք եղան իր վերջին խօսքերը : ...

Աշակերտները ողջունելով Արեւածագը, չըրաղեցան անոր դիակով : Անծանօթներ կիզեցին անծանօթի մը մարմինը : Անոնք որ լացին, չէին հասկցած զայն :

Այսպէս հեռացաւ մարդոց «ամենաազնիւը» , «ամենակատարեալը», «առաջին մարդը որ գթաց մարդուն » :

Աստուած այս մարդէն մարդ մը ըրաւ :

×

13 դար Հնդկաստան ապրեցաւ Պուտտայի իմաստութեամբ եւ անոր ներշընչած ուրախութեանը մէջ, հասնելով իր հանճարի բարձունքին :

Աստուածացեալ Պուտտան սքօղեց Պըրահման, որ հին Հնդիկներու գերագօյ Աստուածն էր, ամէնուն ստեղծիչը :

Հիմալայայէն Սէյլան, ամբողջ երկիրը ծածկուեցաւ հսկայ տաճարներով եւ փառաշուք կռատուններով :

Պաշտեցին պատկերն անոր, որ բոլոր պատկերներու պատրանքն էր մասնաւոր նշէր :

Քրիստոսէ 245 տարի առաջ Քաթալիբութայի կրօնական ժողովի մէջ իր վարդապետութեան հետեւող աշակերտները կանոնագրեցին պուտտայական ուխտը : Եկեղեցական կանոնագիտութիւնը հաստատուած էր բերանացի, աղօտ լեզուով, պէտք էր ամրացուէր գրաւոր : Նախ քան մեր թուականը, առաջին իսկ դարուն, ասիկա թռիփիթաքան էր :

Թռիբիթաքա կը նշանակէ երեք կողով, որոնցմէ մէկուն մէջ գրուած է վարդապետութեան ձեռագիրները կամ աբեղաներու կենցաղի կանոնները :

Երկրորդին մէջ՝ Պուտտայի քարոզները :

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

նուխ հնացած ըլլալուն: Բայց իր դատողութիւններն ու խորհրդածութիւնները արդիականն ու տեղին էին եւ պատկերալից :

Իր վերջին յօդուածը, որքան կը յիշեմ, այն սրտայոյզ գրութիւնն էր զոր ան հրատարակած էր «Յառաջ»ի մէջ, անցեալ տարի այս օրերուն, իր որբանոցի ընկերներէն եւ իրեն հայրենակից՝ Լոնտոնաբնակ Յովհ. Զալըզեանի եղերական մահուան քառասունքին առթիւ: Առանց իսկ պահ մը տարակուսելու որ տարի մը վերջ, նոյն այս էջերուն մէջ, ուրիշ վշտակիր սիրտ մը իր իսկ քառասունքը պիտի ողբար :

Պատանի եւ որբ Զալըզեանի կեանքին գաղտնի պատահարները նկարագրելով, Սրապեան միաժամանակ իր մանկութեան եւ պատանեկութեան աքսորի դժբախտ պատմութիւնը կու տար, որ նման է բոլոր իրեն բախտակից եւ տառապանքի բովէն անցած սերունդի ճակատագրին :

Սրապեան իր այդ գրութիւնը կը վերջացնէր, աւելցնելով․

« Շատ բան կայ գրելիք Զալըզեանի մասին, արժանի է որ իր յիշատակը երբեք չմոռցուի ...»:

Նոյն այս բաղձանքը կարելի է կրկնել այսօր, միայն Զալըզեանի անունը փոխարինելով՝ Սրապեանով :

Եւ սակայն միայն գրելու (թէեւ ոչ սակաւ) մարզանքներով չբաւականացաւ ան: Աւելի դժուարին կալուածէ մըն ալ ներս նետուեցաւ : Ոչ միայն զանազան միութիւններու կազմին մէջ, պատասխանատու ղեկավարի դերեր ստանձնեց, վարելով յաճախ բանակցութիւններ կամ ի հարկին հաշտարարի առաքելութիւններ, ինչպէս օրինակ Հ. Բ. Ը. Մ.ի ներքին տագնապներու շրջանին կամ երկու հոգեւոր Հայրապետներու ողջագուրման կապակցութեամբ, այլեւ բեմերու վրայ, հանդիսաւոր առիթներով, յայտնուեցաւ իբր խանդավառ բանախօս :

Ու մարդ կը զարմանայ թէ ինչպէս իր լայնածաւալ գործէն դուրս ուր իր պատասխանատուութիւնը շատ մեծ էր եւ աշխատանքը կլանող, Ստեփանը ժամանակ կը գտնէր հանրային ու ազգային գործունէութիւններու ալ նուիրուելու :

Բայց ամէն բանէ աւելի, Ստեփանին համար, ազգ, հայրենիք, հանրային աշխատանք ու բարենպատակ ձեռնարկներ աւելի ծանր կը կշռէին քան իր պատկառելի դրամագլուխին վրայ նոր հիմնադրամներ բարդելու մարմաջը: Ու այսօր, եթէ ան նիւթական այդ բախտաւորութիւնը թողուց աշխարհի վրայ, փոխարէն իրեն հետ տարաւ երախտաւորեալներու երջանկութիւն պատճառած ըլլալու անգնահատելի երանութիւնը :

Հիմա որ ան բացակայ է եւ իր համեստութիւնը վիրաւորելէ զգուշանալու հարց չկայ, կարելի է իր մէկ քանի վեհանձն արարքները յիշատակել, թէեւ առհասարակ ամէն ինչ յաճախ գաղտնի ու ծածուկ կը կատարէր ան և իր առատաձեռնութիւններէն շատերը անծանօթ կը մնան մեզի: Այլապէս, ապահովաբար շարքը շատ երկար պիտի ըլլար :

1963ին երբ Երուսաղէմէն Պէյրութ կ'երթեւեկէր երկու Հայրապետներու ողջագուրման առթիւ, որուն իրագործման ոգի ի բռին աշխատեցաւ ուրիշ ազգայիններու կողքին, ու խանդավառուած պատմական այս երջանիկ դէպքին յաջողութեամբ, ինքնաբուխ ժեստ մը կը կատարէր Ս. Էջմիածնի Վեհարանին նուիրելով տասը հազար տոլարի պատկառելի գումար մը եւ հինգ հազար տոլար ալ Երուսաղէմի Ս. Յարութեան տաճարին նորոգութեան ի նպաստ, իրականացնելով այսպէս ուխտ մը զոր երկար ատենէ ի վեր կը փայփայէր :

Կը պահէր մէկէ աւելի կարօտ ու ընդունակ սաներ, անոնց յատկացնելով կրթաթոշակներ, որպէսզի կարենան իրենց ուսումը շարունակել :

Մէկուն նուագահանդէս մը կը կազմակերպէր, արուեստագէտ նկարիչի մը ցուցահանդէսին յաջողութեան կը սատարէր, մտաւորական մը հիւանդանոց կը զետեղէր ստանձնելով անոր ենթակայելիք վիրաբուժական գործողութեան ամբողջ ծախքը: Հռոմ կը վազէր Վատիկանի քահանայապետին՝ Պօղոս Զ.ի եւ Էջմիածնայ Հայրապետ Վազգէն Ա.ի պատմական հանդիպումի կարգադրութիւններով զբաղելու : Ուրիշ անգամ մը դարձեալ Հռոմ կը փութար հայկական ջարդերու ականատես վկայ՝ գերմանացի նախկին սպայ հայասէր Տոքթ. Արմին Վեկնէրի հետքը գտնելու եւ ձեռք ձգելու հայկական կոտորածներու վերաբերեալ վաւերագրեր եւ լուսանկարներ, եւ ո՛վ հրաշք, անոնց մէջ պիտի ճանչնար իր եւ Արամայիսին մանկութեան պատկերները, իրենց կմախացած մարմինը ցնցոտիներով ծածկուած, զոր Տոքթ. Արմին լուսանկարած է այդ օրերուն :

Հայանպաստ աշխատութիւննե՞ր պիտի հրատարակուէին, ինչպէս երեք հատորնոց գունաւոր իտալերէն հիանալի ալպոմները՝ նուիրուած Հայաստանի վանքերու եւ աւերակ յիշատակարաններու, գործ իտալացի եւ հայ ճարտարապետներու, Ստեփանը միշտ ներկայ է իր քաջալերութիւնը բերելու : Իր փայփայած երազներէն մին ալ գլուխ հանած ըլլալու երջանկութիւնը կը յայտնէր հազիւ տարի մը առաջ, հաղորդելով ինծի թէ կարճ մէթրնոց ժապաւէն մը պատրաստած էր, իր տեսակին մէջ առաջինը, նուիրուած Հայ Եղեռնին զոր որոշած էր ներկայացնել Հռոմի մէջ, այդ դասակարգի վաւերագրական ֆիլմերու մրցման եւ կը յուսար այդ առթիւ օտար հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել անգամ մը եւս, այդ դէպքերուն վրայ :

Կաթողիկոսը իր միջոցաւ կը ստանար յաճախ, Հայաստանի շարք մը եկեղեցիներու անհրաժեշտ շինանիւթերը, մարմարները, կարասիները, երկաթները եւայլն :

Այդ բոլոր աշխատանքներն ու մտահոգութիւնները, միաժամանակ օրն ի բուն կատարուած թղթակցութիւնները, իրեն կը պարտադրէին անվերջ սիրտմաշուք ու հեւ ի հեւ վազք մը, որոնց հետեւանքը պիտի կրէր ի վերջոյ օր մը: Իր սրտի տագնապներուն մէջ, իր ֆիզիքական ուժերու չարաչար գործածութիւնը եւ արտակարգ յոգնութիւնները, անպայման իրենց աղիտաբեր հետեւանքը պիտի ունենային Սրապեանի մահը կանխահաս կերպով փութացնելու տեսակէտով: Այլապէս, կարելի չէ երեւակայել որ ժայռի նման տոկուն այդ մարմինը փուլ պիտի գար յանկարծ եւ այսքան շուտ: Երբ ան, տակաւին երկար ապրելու այնքան տուեալներ ունէր իր առջեւ: Ինք որ այնքան հպարտ էր իր մկաններու զօրութեամբ, իր ժուժկալութեամբ եւ իր առողջ կազմով : Ու տակաւին յաճախ կը տառապէր բարոյապէս որ ի վիճակի չէր ամէն տեղ հասնելու կամ ամէն հրաւէրի հետեւանք տալու : Բայց արդէն իսկ, երբեմն յոգնութեան եւ յուսալքումի նշաններ ցոյց կու տար :

Հիմա որ ինք գացած է նիւթապէս կենդանի իրականութիւն մը ըլլալէ, իր ոգին եւ իր բարի յիշատակը երկար ժամանակ պիտի ապրին մեր սրտին ու հոգիին խորը եւ իր սիրելի պատկերը պիտի թեւածէ մեր երեւակայութեան հորիզոնին վրայ, իբրեւ լուսաճաճանչ ցոլացումը՝ ճշմարիտ Հայուն :

Ժողովուրդի զաւակ՝ հաւատարմօրէն ծառայեց նոյն այդ ժողովուրդին իր գերագոյն ուժերուն ներած չափով, մինչեւ իր վերջին շունչը եւ հատուցանելով իր պարտքը հարիւրապատիկ աւելիով :

Մեր անկեղծ մաղթանքն է որ նոր Սրապեաններ գան մեկնողներուն ձգած պարապը լրացնելու մեր ազգային անդաստանէն ներս, ուր անոնց պակասը այնքան զգալի կը դառնայ օր օրի: Հազիւ մատի վրայ համրուելիք քանի մը բացառութիւններ ունինք Փարիզէն մինչեւ Միջերկրականեան ափերը :

Յուզումով ու կսկիծը մեր սրտին, կը խոնարհինք իր թարմ հողակոյտին առջեւ, յամեցած անզօր աղօթքի մը մրմունջը մեր շրթներուն:

Հանգչէ՛ խաղաղութեամբ, սիրելի Ստեփան, յաւիտենական քունովդ, քու հարազատիդ՝ Արամայիսի կողքին :

Վստահ եղիր որ քու սիրելիներդ ու սրտակից մտերիմներդ ինչպէս եւ ազգը պիտի չմոռնան քեզ: Եւ յիշատակդ պիտի շարունակէ ապրիլ իբրեւ ներշնչարան գալոց սերունդներուն :

Ինչպէս սովորութիւն է ըսել — Հողը թեթեւ թող գայ վրադ :

ԳՐ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

ՆՈՐԱՅԱՅՏ «ՄԱՐԻԱՄ» ՕՓԵՐԱՆ

—0—

1971 Յունուար 31ին, Գոմօ քաղաքին մէջ, ճարտարապետ Ատրիանօ Ալպակօ Նովելլօ հայ ճարտարապետութեան մասին դասախօսութիւն մը կատարեց: Ունկնդիրներուն մէջ էր ալեհեր կին մը, որ ուշադրութեամբ կը հետեւէր դասախօսութեան: Լուսանկարներու միջոցով, կ'երեւի, թէ անոր մօտ կ'արթննային հին յիշատակներ: Յամենայն դէպս ամիս մը ետք դասախօսը նամակ մը կը ստանայ անծանօթ կնոջմէն: Յուզումնալի նամակը աւելի քան կէս դարեան յուշեր կը վերակենդանացնէր — Թերթերը լուրեր կը հաղորդէին հայ ժողովուրդի ցեղասպանութեան մասին : Այդ լուրերէն ցնցուած, իտալացի երեք երիտասարդներ՝ բժիշկ մը, երգահան մը եւ նամակագիրը, կ'որոշեն հայ ժողովուրդին ի նպաստ գործել: Հայ կեանքին ծանօթանալու նպատակով անոնք կ'ուսումնասիրեն Հայոց պատմութեան վերաբերեալ նիւթեր, Թօրինօ լոյս տեսնող «Արմենիա» հանդէսը, Լերուի Փարիզ հրատարակած «Հայկական փոքր գրադարան» հաւաքածոն եւայլն: Անոնք կ'որոշեն Օփերայի վերածել «Եօթը հայ կոյսերու հերոսական փախճանը Ախուրեանի ջուրերուն մէջ» նիւթը եւ զայն անուանել հերոսուհիին անունով «Մարիամ» :

Բժ. Ճուզէփփէ Գոնիլլօ, որ օժտուած էր բանաստեղծական ձիրքով, օփերայի երգատետրը (Լիպրեթօ) կը գրէ, մայեսթրօ Ճէպպի կը յօրինէ երաժշտութիւնը, իսկ Ճուզեպփինա Գասթէլլի, ինչպէս կը գրէ իր նամակին մէջ, մասնակցած է «Օփերան ստեղծելու գործին» :

Հոն երաժշտական ոգեշունչ լեզուով պատկերացուած է պայքարի դրուագ մը՝ եօթը Հայուհիներ, որ խաժամուժէն փախուստ տալով, իրենց պատիւը պաշտպանելու համար կը նախընտրեն գահավէժ նետուիլ Ախուրեանի բարձրադիր դարաւանդէն :

« Մարիամ» օփերան բաղկացած է մէկ գործողութենէ՝ երկու պատկերով: Տիկին Ճ. Գասթէլլիի կարգադրութեամբ օփերային երգատետրը Երեւան տարուած է:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Իրաւո՞ւնք տուաւ մի, գոչեց ուսուցիչը դողահար ձայնով մը:

— Այսինքն ըսաւ, որ նկարագրէ զուրկ մարդ մըն ես ...

— Վա՛յ, թշուառական ...

— Ինչ որ է, հիմա ատոր համար խնդիր մի հաներ ...

— Բայց ինչ խորհուրդ կու տաս ինծի, գոչեց Թորգոմ, ի՞նչ ընթացք բռնելու եմ այսչափ թշնամիներուս մէջ :

— Քեզի բան մը ըսեմ, խոհեմութիւնը ձեռքէ մի հաներ, համբերէ, խելօք կեցիր, տեսնանք ի՞նչ կ'ըլլայ :

— Բայց, գիտել տուաւ ուսուցիչը, Մարգար էֆէնտի այնչափ շատ տրամադիր չէր արդէն իրեն առաջարկուած պաշտօնը ընդունելու :

— Տղա՞յ ես, ի՞նչ ես դուն, անոր խօսքերուն կը հաւատա՞ս, ան դիտմամբ անանկ բաներ կ'ըսէր ... « չեմ ուզեր գրպանս դիր»ի դրութիւնն է ատիկա:

— Վստա՞հ ես, որ Թաղականին պաշտօնը պիտի ընդունի :

— Ընդունեց լմնցաւ, պատասխանեց Ռաֆիկ աղա, արդէն ինք մերժելու ալ ըլլայ, կինը թող չի տար :

Ուսուցիչը քիչ մըն ալ նստելէն ետքը մեկնեցաւ Ռաֆիկ աղային տունէն՝ ընկճուած վիճակի մէջ :

ԺԷ.

Մեր վերի պատմած դէպքերուն վրայէն երկու շաբաթներ անցած էին: Ս. Պատրիարքը պաշտօնագրով մը հրաւիրած էր Առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը, որ իսկոյն պաշտօնի ձեռնարկէ, իր «ազգասիրական պարտականութիւնը» կատարելու համար :

Նոր թաղականները իրենց առաջին գումարումը ըրած էին վաճառականին տան մէջ եւ դիւանը կազմած :

Միաձայնութեամբ ատենապետ ընտրուած էր Մարգար էֆ.ն, իսկ ատենադպիր՝ պարոն Գարեգինը: Պօսլեան Միհրանիկ էֆէնտիին յանձնուած էր գանձապետի պաշտօնը :

Առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը այսպէս կազմուելէ ետքը, Կիրակի առտու մը հանդիսաւորապէս գացած էր եկեղեցի եւ խորհրդարանը բազմած:

Թաղեցիները ընդհանրապէս համակիր ընդունելութիւն մը ըրած էին, մանաւանդ ընդդիմադիր տարրը, «Շանթ Ակումբը» ինչպէս տեսանք, դաշնակցած էր նորակազմ մարմնոյն հետ :

— Մարգար էֆէնտին խելօք մարդ է, կ'ըսէր Սուսերեանց իր բարեկամներուն, ես մօտէն չէի ճանչնար զինքը, բայց հիմա առիթ ունեցայ ուսումնասիրելու, լաւ խմոր է, միայն թէ պէտք է առաջնորդել զինքը, ղեկավարելու պէտք ունի :

Սուսերեանց իր մտածումը բանաձեւած էր հետեւեալ կերպով. «Ղեկավարիչ ուժը միացնել կապիտալիստական զօրութեան եւ այդ երկուքը ի նպաստ դնել կուլտուրական զարգացումին »:

Բոլոր իր տենդոտ գործունէութիւնը, Առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը կազմելէ ի վեր, նուիրուած էր այս բանաձեւին տարածման: «Շանթ Ակումբ»ի անդամները իրենց դասը աղէկ սերտած աշակերտներու պէս, իրենց դէմ ելլողներուն կը կրկնէին :

— Եղբայր, Մարգար էֆէնտին կը ներկայացնէ կապիտալիստական զօրութիւն, մինչդեռ մենք գիտակից երիտասարդներս, ղեկավարիչ ուժ ենք, եթէ կրնանք այս երկու ուժերը իրարու միացնել, այն ատեն կուլտուրական գործը մեծ զարկ մը կը ստանայ թաղին մէջ :

Այս բլոքականը սակայն շատ գործին չէր գար «Պայքար Լսարան»ին: Այս վերջինը, ինչպէս յայտնի է, թաղային պայքարի միջոցին կեցած էր Մարգար էֆէնտիի եւ իր կուսակիցներու կողքին, եւ ճիշդ այն միջոցին, ուր կը յուսար իր աշխատութեան վարձքը քաղել, ահա, «Շանթ Ակումբը» մէջտեղ նետուած էր իր բանաձեւով եւ ժողովին տուած որոշումով, եւ կը սպառնար ինք քաղել յաղթութեան դափնիները :

Ընկեր Կայծունի, թէեւ առաջին վայրկեանէն փութացած էր Մարգար էֆէնտիի քով եւ շնորհաւորած զայն իր տարած յաղթութեան համար, զգացնելով միանգամայն, որ վաճառականը իր յաջողութեան մեծ մասը կը պարտէր «Պայքար Լսարանի» անձնուէր գործունէութեան, բայց Մարգար էֆէնտի շատ խանդավառ ընդունելութիւն մը չէր ըրած զինակիցներուն, հակառակը, իր համակրանքը ուղղուած էր դէպի Սուսերեանցը:

Այս բանը շատ վշտացուցած էր ընկեր Կայծունին, որ չէր կրցած ինքզինքը զսպել եւ դժգոհութիւն յայտնած էր Մանուկ աղային :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Տիգրան Մարգարեան, Պ. Յովհաննէս Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Յովնանեան, Լիզպէթ եւ Քլէր Կիրակոսեան, Ֆիլիփ Ալէն եւ Փիէր Յովնանեան, Այրի Տիկին Վռամ Յովնանեան, Այրի Տիկին Կարապետ Կիրակոսեան, Պ. Մանուկ Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Մինասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Ծունկուրտայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆաքիրեան, Այրի Տիկին Յակոբ Տօնիկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա. Կիրակոսեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, կնոջ, մօր, մեծ մօր, հարսին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՈՎՍԱՆՆԱ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Մարգարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 18ին, 64 տարեկանին, իր բնակարանը՝ Իսի:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Յուլիս 20) Իսի լէ Մուլինոյի Սէն – Պրինօ եկեղեցին (Րիւ տը լ'էկլիզ): Հաւաքուիլ ժամը 8·45ին ողբացեալին բնակարանը, 13 Րիւ Սեր – ժան, Իսի:

Թաղումը կը կատարուի Իսիի գերեզ – մանատունը:

Այրի Տիկին Համասփիւռ Փափազեան եւ զաւակը Օր. Յասմիկ, Տէր եւ Տիկին Ռիչար Վայն Հիւտսօն եւ զաւակները՝ Շաքէ, Ծօննի, Այրի Տիկին Վիքթօր Ահրքեան (Հայաստան), Պ. Շաւարշ Ֆէրմանեան, Այրի Տիկին Մարինոս Ալթինեան, Մեծիկեան ընտանիք (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Անթիկեան եւ զաւակը Ժանօ (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Խորէն Մելքոնեան, Այրի Տիկին Մարի Շահրիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գէորգ Ֆէրմանեան, Տէր եւ Տիկին Սուգիասեան եւ Ֆիլոմէն Ֆէրմանեան (Հայաստան) եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, ազգականին, հայրենակցին, կնքահօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ –

(Քղիի Առէք գիւղէն)

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 15ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան 70 տարեկանին, իր բնակարանը 71 Ավ. տը Սթալինկրատ, 94 Ֆօնթընէ սու Պօա:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14–ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մօնթրէօյլի գերեզմանատունը ընտանեկան դամբարանը ամփոփուելու համար:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

73, avenue Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Հայ քոյրերու գիշերօթիկ եւ փոքրիկներու կառտըռի վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են 1972 – 73 տարեշրջանին համար:

Պայմաններու եւ մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր վարժարանի վարչութեան: Հեռաձայն 985–01–79:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (21 Յուլիս) ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան: Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը:

Դիմել՝

Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

«Խանասոր»ի 75րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպութեամբ «Արղութեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Փարիզեան շրջանի Հ. Յ. Դ. խումբե – րուն, Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Յուլիս 23ին Կիրակի օր:

Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով:

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ:

Ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի հին գերեզմանատունը Իշխան Արղութեանի շիրիմին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ Յուլիս 23ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Պօրըկարի ան – տառը դաշտահանդէսով, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ, գեղարուեստական բաժին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17 Րիւ Պլէօ, բաց է Հինգշաբթի Յուլիս 20ին եւ 27 ժամը 15էն 18:

Այն ծնողքները որոնք դեռ լրիւ չեն վճարած Օգոստոսի արձանագրուած տըղոց ամսականը կրնան դիմել գրասենեակ: Ոչ մէկ նոր արձանագրութիւն, խումբը լրիւ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը:

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր:

Օթոքարներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր – Վարդանեանի, Արամ Տէրտէրեանի:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի:

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի:

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois, 2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ:

Պօմոն լը Վալանսի մօտ, Պօլինարդ գիւղին անտառին մէջ:

Կը խօսի Ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, հայկական պար ու նուագ: Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, աղնդերներ, շամփուրով խորոված:

Փոխադրութիւնը ապահովուած է անձնական ինքնաշարժերով:

Մեկնում Ահարոնեան ակումբէն, Րիւ Պուֆիէ:

Առտուն ժամը 10 – 12·30, կէսօրէն վերջ ժամը 14 – 15:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնըռուի ծառաստանը: Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սէն – Մօրիսի Վրացեան խումբին:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ. ՄԻՐԶԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (հաւաքուիլ 9·45ին):

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթրը Այերէի եռեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revêtement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փո – փոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն:

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ըն – դունուի հեռաձայնով:

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք:

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԲԱՑՈՒՄ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ԾՈՎԵԶԵՐԵԱՅ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԻՆ
1 ՕԳՈՍՏՈՍ 1972

6–14 տարեկան մանուկներու արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon — Paris (8e)

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 21 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.469
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.469

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱ՞Յ

—o—

ԶԻՆԱԴՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ ՉՈՐՍ ԱՄԻՍԷՆ

Փարիզի մէջ գաղտնի հանդիպում մը ունեցան Քիսինճըր եւ Լը Տիւք Թօ: Առաջինը, ինչպէս ծանօթ է, նախագահ Նիքսընի խորհրդատուն է, իսկ երկրորդը անդամ Հիւս. Վիէթնամի Պոլիտ-բիւրոյի:

Այս գաղտնի հանդիպումին մասին մանրամասնութիւններ չեն տրուած եւ ըստ սովորութեան Քիսինճըրի Փարիզ ժամանումն ալ գաղտնի պահուած էր: Հանդիպման լուրը հաղորդուեցաւ Սպիտակ Տան բանբերին եւ Հանոյի մամուլի գործակալութեան կողմէ միաժամանակ:

Լը Տիւք Թօ անցեալ Շաբաթ Փարիզի մէջ յայտարարած էր, թէ ինք պատրաստ է տեսակցելու Մ. Նահանգներու նախագահին խորհրդատուին հետ, եթէ այս վերջինը «նորութիւն մը ունի յայտնելիք իրեն»: Այս յայտարարութեան հիման վրայ նկատել կը տրուի, թէ հաւանաբար Ուաշինկթըն նոր առաջարկներ ունեցած է ներկայացնելիք, քանի որ հանդիպումը շատ չուշացաւ տեղի ունենալ:

Այս կապակցութեամբ կարեւորութիւն կը տրուի ամերիկեան «Նիւզուիք» շաբաթաթերթի հաղորդած մէկ լուրին: «Զինադուլ չորս ամիսէն» խորագրին տակ շաբաթաթերթը կը հաղորդէ, թէ ամերիկեան գաղտնի սպասարկութիւնը ձեռք ձգած են Հանոյի մէկ գաղտնի հրահանգը Հար. Վիէթնամի իր ուժերուն: Հանոյ կը հրահանգէ տեղւոյն հրամանատարներուն պատրաստ գտնուիլ զինադուլի մը, որ կրնայ հաստատուիլ Սեպտեմբերէն Նոյեմբերի միջեւ եւ, հետեւաբար, մինչ այդ արագացնել հողային գրաւումներու գործողութիւնները:

ՍԱՍՏԻԿ ՓՈԹՈՐԻԿ ՓԱՐԻԶԻ ՎՐԱՅ

—0—

Երկուշաբթիէն ետք, Չորեքշաբթի գիշեր էր (աւելի ճիշդ Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 2ին) սաստիկ փոթորիկ մը եւս մեծ վնասներ պատճառեց: Կայծակն ուժգնօրէն կը լուսաւորէր ամբողջ քաղաքը մինչ հրշէջները մինչեւ առաւօտ ողողումներու եւ հրդեհներու կը հասնէին: Փարիզի հրշէջները երկու հազար անգամ կանչուած են գիշերուան ընթացքին, ինչ որ գաղափար մը կու տայ կացութեան: Վնասուած շրջաններն են գլխաւորաբար Վալ տ'Ուազի կողմը, ուր հիւսիսի ճամբաները փակ են (Էքուան, Էզանվիլ) ու նաեւ Փարիզի հարաւը ուր Հինգշաբթի առտու դեռ կարելի չէր եղած բանալ հարաւի շրջապատող պողոտան Օրլէանի դուռէն դէպի Վերսայլի դուռը, հսկայ բեռնատար կառքեր ջուրերու մէջ կը մնային: Ողողուած էր նաեւ Փորթ տը Վերսայլի մեթրոյի կայանը, ուր հրշէջները երկար աշխատած են կացութիւնը վերահաստատելու համար: Ամէն պարագայի մէջ իր տեսակին մէջ աննախընթաց փոթորիկ մըն էր եւ անոնք որոնց սիրտը տկար չէ կրնային դիտել «Ձայն եւ Լոյս» հոյակապ տեսարան մը, երբ երկինքը կը պատռէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔՕ *որոշեց որ իրմէ ետք ծովակալ Քառերօ Պլանքօ, որ ցարդ փոխ-վարչապետ է, պիտի տնօրինէ Սպանիոյ ճակատագիրը: Այս իմաստն ունի այն օրէնքը որ հրատարակուեցաւ առջի օր, ուր կ'ըսուի թէ Քաուտիլյոյի մահէն ետք պետութեան պատասխանատուն է փոխ-վարչապետը: Քառերօ Պլանքօ, երեսուն տարի է հաւատարիմ գործակիցն է Ֆրանքոյի:*

ԳԱՀԻՐԷԷՆ *կը հաղորդեն, թէ խորհրդային զինուորականներու եւ մասնագէտներու մեկնումը սկսած է եւ, հաւանաբար, մինչեւ Կիրակի, եգիպտական յեղափոխութեան 20րդ տարեդարձի օրը, բոլորն ալ արդէն մեկնած ըլլան: Մոսկուայի եգիպտական դեսպանատունը հաղորդագրութեամբ մը նկատել տուաւ, թէ խորհրդային խորհրդատուներու աշխատանքը վերջ գտած է: Եգիպտացի զինուորները սկսած են տէր դառնալ խորհրդային կայաններուն:*

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ *Գերմանիոյ վարչապետը Պրանտ հրաւիրած է նախագահ Փոմփիտուն ներկայ ըլլալու, իր ուզած օրը, Ողիմպիական խաղերուն, որոնք տեղի կ'ունենան Միւնիխ: Հաւանաբար նախագահը Սեպտեմբերին երթայ:*

ՊՐԻՒՔԷԼ *նոտարը ազատ արձակուեցաւ թէեւ միշտ ամբաստանուած է: Ամէնէն բեկանիչ Ատեանն է որ տուաւ այս որոշումը: Կացութիւնը երբեք այսքան հակասական չէ եղած իրաւական գետնի վրայ եւ շատ նեղ վիճակի մէջ է դատաւոր Փասքալ, որուն դէմ ալ, ամբաստանեալին պաշտպան փաստաբանները կասկածի «օրինական բողոք» ներկայացուցած էին եւ պահանջած որ ձեռքէն առնուի թղթածրարը: Մինչ նոտարը առժամեայ ազատութիւն կը վայելէ, իր նշանածը՝ Տիկին Մայէօր բանտարկուած է:*

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԻՆ *ճակատագիրը բոլորովին մութ չէ եւ հաւանական կը նկատուի որ ան գումարուի Փարիզ, ինչպէս նախատեսուած էր նախագահ Փոմփիտուի վերապահութենէն առաջ, աշնան: Նոյնիսկ Հոկտեմբեր 19ը կը տրուի իբրեւ թուական:*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ *արմատական կուսակցութիւնը կախակայեց Պիլլիէոը, Մօրիս Ֆօրը եւ Ֆայրը: Այս որոշումը տրուած է իբրեւ հետեւանք այն դիրքին զոր այս երեք կուսակցականները բռնած են «Յուլիս 3ին կազմուած ընտրական քարթէլին», այլ խօսքով ընկերվարական — համայնավար համաձայնութեան:*

ԻՍՐԱՅԷԼ *վախ ունի որ Ֆրանսա փոխարինէ Խորհ. Միութիւնը եւ զէնք հայթայթէ Եգիպտոսի, թէեւ Նախարարաց հերթական խորհուրդին կառավարութեան բանբերը ճշդեց թէ Ֆրանսա զէնք չի տար «պատերազմական դաշտի» երկիրներուն:*

ՓՐԱԿԱՅԻ *ազատականներու դատավարութիւններէն մէկուն մէջ, 28 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ գլխաւոր ամբաստանեալներէն՝ Վոնտրա, լրագրող: Երկու ուրիշներ 12 եւ 18 ամիս բանտարկութեան արժանացան, բայց յետաձգումով* (սիւռսի):

ԵՒՐՈՊԱՅԻ *մէջ անսովոր պաղէն ետք, եղանակին համար, անսովոր տաքն է որ կը տիրէ: Պրիւսէլի ինչպէս Փարիզի մէջ 30 աստիճան էր Չորեքշաբթի օր, մինչ Ալժէ միայն՝ 24: Գերմանիա՝ 34 աստիճանի հասած էր տաքը եւ չորս հոգի ալ մեռած են իբրեւ հետեւանք: Խորհ. Միութեան մէջ կէս ժամ պէտք է սպասել գաւաթ մը գարեջուրի համար: Նոյնքան տաք է Նորվեկիա, Շուէտ, Դանիա:*

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Ներկայիւս լիազօրուած ենք յայտարարելու թէ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ընդառաջելով կարեւոր թւով եպիսկոպոսների առաջարկութեան, որոշեց Հայաստանեայց Եկեղեցու Եպիսկոպոսաց ժողովը յետաձգել 1973ի աշնանը, առաւել ժամանակ տալու համար որ ուսումնասիրուի ու քննարկուի ծիսական բարեկարգութեան ծրագիրը:

Նոյն նպատակաւ, այս տարի Նոյեմբերին Մայր Աթոռ պիտի հրաւիրուի Եպիսկոպոսաց ժողովի ծիսական բարեկարգութեան յանձնաժողովը:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(ԿՆԻՔ)

Ս. Էջմիածին, 10 Յուլիս 1972 թ.

×

Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը սոյն թուի Յունիսի 30ից մինչեւ Յուլիսի 4ը, Վրաց Ուղղափառ Եկեղեցու եղբայրական հրաւէրով եղաւ Թբիլիսիում, մասնակցելու համար Վրաստանի Պատրիարք — Կաթողիկոսի գահակալութեան հանդիսութիւններին:

Նորին Վեհափառութեանը ուղեկցում էին, իբրեւ շքախմբի անդամներ, Վիրահայոց թեմի առաջնորդ Տ. Կոմիտաս Արք. Տէր Ստեփանեանը, Շիրակի թեմի առաջնորդական տեղապահ Տ. Ներսէս վարդապետ Շաքարեանը, Տ. Մասիս աբեղա Գալստեանը՝ որպէս գաւազանակիր, եւ Մայր Աթոռի դիւանապետ Պ. Հայկ Առաքելեանը:

Յունիսի 30ին, Ուրբաթ օրը, Թբիլիսիի օդակայանում Հայոց Հայրապետին դիմաւորեցին եւ բարի գալուստ մաղթեցին Վրաց Ուղղափառ եկեղեցու կաթողիկոսական տեղապահ Տ. Դաւիթ Ուրբնիսիի մետրոպոլիտը, Կուտաիսկիի Տ. Ռոմանոս մետրոպոլիտը, Ցերոնիսիի Գայոզ եպիսկոպոսը, վրաց եկեղեցու քահանայ հայրեր եւ այլ պաշտօնական անձինք:

Հայոց հայրապետի ժամանումը ողջունեցին նաեւ վիրահայոց թեմական ու եկեղեցական խորհուրդների անդամները եւ քահանայից դասը:

Վեհափառ Հայրապետին դիմաւորելու համար օդակայան էր եկել Վրացական ՍՍՀ մինիստրների սովետի կրօնից գործերի լիազօր Դիմիտրի Շալուտաշվիլին:

Յուլիսի 1ին, Շաբաթ օրը, Թբիլիսիի Վրաց Ս. Սիոն Մայր եկեղեցում տեղի ունեցաւ պատրիարքական ընտրութիւն: Ժողովը միաձայն՝ համայն Վրաստանի Պատրիարք — Կաթողիկոս ընտրեց Տ. Դաւիթ մետրոպոլիտին, որը կոչուեց Դաւիթ Ե.:

Կիրակի օրը, Յուլիսի 2ին, Վրաստանի հին մայրաքաղաք Մցխեթայի Սվետի-Ցխովելի Մայր Տաճարում կատարուեցին նորընտիր կաթողիկոսի գահակալութեան հանդիսութիւնները: Հայրապետական իր առաջին Ս. պատարագը մատոյց Դաւիթ Ե. Վեհափառ Կաթողիկոսը: Յաւարտ Ս. պատարագի տեղի ունեցան պաշտօնական շնորհաւորանքներ: Այս հանդիսաւոր առիթով Ամենայն Հայոց Հայրապետը Հայաստանեայց եկեղեցու անունից հանդէս եկաւ շնորհաւորանքի եւ բարեմաղթութեան սրտագին խօսքով:

Նոյն օրը երեկոյեան Թբիլիսիի «Իվերիա» հիւրանոցի շքեղ դահլիճում, Վրաց եկեղեցու Ս. Սինոդի կողմից տրուեց պաշտօնական ճաշ, ի պատիւ Վրաց նորընտիր Կաթողիկոսի եւ գահակալութեան հանդիսութիւններին հրաւիրուած քոյր եկեղեցիների հոգեւոր պետերի:

Ճաշի ընթացքում ելոյթ ունեցաւ նաեւ Վեհափառ Հայրապետը: Միանգամ եւս շնորհաւորելով նորընտիր պատրիարքին, Նորին Սրբութիւնը վեր հանեց հայ եւ վրաց քոյր եկեղեցիների եւ ժողովուրդների դարաւոր բարեկամութիւնն ու եղբայրական կապերը նրանց պատմութեան կարեւոր բոլոր հանգրուաններում, կապեր, որոնք առաւել եւս սերտացել եւ ամրապնդուել են յատկապէս վերջին յիսնամեակում:

Յուլիսի 3ին, Երկուշաբթի օրը, Վեհափառ Հայրապետը այցելութիւն տուեց վրացական ՍՍՀ մինիստրների սովետի նախագահ Նորին Գերազանցութիւն Գիվի Ջավախիշվիլուն: Մեծարգոյ վարչապետի եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի միջեւ տեղի ունեցաւ սիրալիր տեսակցութիւն վրաց եւ հայ ժողովուրդների դարաւոր բարեկամութեան ոգիով:

Նոյն օրը, աւելի ուշ, Հայոց Հայրապետը հիւրասիրուեց Կրօնից գործերի լիազօր մեծարգոյ Դիմիտրի Շալուտաշվիլու կողմից: Փոխանակուեցին ողջոյնի ջերմ խօսքեր բարեկամական մթնոլորտում:

Երեկոյեան ժամը 18ին, Վեհափառ Հայրապետը իր շքախմբով այցելեց Ս. Գէորգ առաջնորդարանիստ եկեղեցին, նախագահեց երեկոյեան ժամերգութեանը եւ հայրապետական իր օրհնութեան խօսքով մխիթարեց խուռներամ հայ հաւատացեալներին:

Յուլիսի 4ին, Երեքշաբթի օրը, Հայոց Հայրապետը մեկնեց Թբիլիսիից:

Վեհափառ Հայրապետին բարի ճանապարհ մաղթելու համար օդակայան էին եկել Նորին Սրբութիւն Դաւիթ Ե. Կաթողիկոսը, վրաց եկեղեցու բարձրաստիճան հոգեւորականներ եւ քահանայ հայրեր:

Հայոց Հայրապետին բարի ճանապարհ մաղթեցին նաեւ վիրահայոց թեմակալ առաջնորդը, թեմական եւ եկեղեցական խորհուրդների անդամները, քահանայից դասը եւ հաւատացեալների բազմութիւնը:

Օդակայանում Վեհափառ Հայրապետին ողջերթ մաղթեց նաեւ Վրացական ՍՍՀ մինիստրների սովետի կրօնից գործերի լիազօր Դիմիտրի Շալուտաշվիլին:

Վեհափառ Հայրապետը, հոգեպէս մխիթարուած, իր շքախմբով նոյն օրը ժամը 14ին վերադարձաւ Մայր Աթոռ:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(ԿՆԻՔ)

6 Յուլիսի 1972 թ.
Ս. Էջմիածին

ՇԱՐԺ ՎԱՆԻ ՄԷՋ
15 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ ԵՒ 288 ՏՈՒՆ ՓԼԱԾ

—0—

Կիրակի առաւօտ շարժ մը տեղի ունեցած է Վանի եւ շրջակայ հինգ գիւղերու մէջ, որուն հետեւանքով 15 հոգի թեթեւ վիրաւորուած են, 209 տուներ անբնակելի դարձած եւ 24 տուներ ալ բոլորովին քանդուած են:

Էրմալըքի մէջ 14 տուն փլած է, 91 տուն ալ անբնակելի դարձած: Այազբէնար (նախկին՝ Սէվէրէք) գիւղին մէջ ալ տասը տուներ փլած եւ 38 տուներ անգործածելի դարձած են: Էրչիմէթի մէջ 45 տուն անբնակելի դարձած եւ 55 տուն ալ ծանր վնաս կրած են:

Տէօնէմիչ գիւղին մէջ 25, Քէբրիւլէր գիւղի մէջ տասը տուն անբնակելի դարձած են: Այլ գիւղեր ալ աւերուած են:

Հաքքարիի շրջանին մէջ եւս շարժ պատահած է:

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Ե.

ՈՃԻ՞Ր ԹԷ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Շատ խօսուեցաւ եւ դեռ պիտի խօսուի բոլոր այն «ոճիր»ներուն մասին որոնք այսօր կ'ապականեն մարդկային միջավայրը :

Բայց պէտք չէ մոռնալ որ, երբ կը խօսուի մարդուն միջավայրին մասին, պէտք է ընդունիլ թէ մարդուն իրական միջավայրը ամէն բանէ առաջ կը սկսի իր իսկ մարմնէն : Մարդ բնութեան հետ չփման կը մտնէ, բնութեան բոլոր բարիքները կը վայելէ ամէն բանէ առաջ իր իսկ մարմնին միջոցաւ : Ի՞նչ կ'արժէ արդարեւ գեղածիծաղ ափ մը, կամ աշխարհի ամենագեղեցիկ ծառը կամ տեսարանը, ի՞նչ կ'արժէ օրինակի համար օդերուն ամէնէն մաքուրը, ջուրերուն ամէնէն ջինջը, երբ մեր մարմինը վիճակի չէ զանոնք վայելելու, տկար է, երբ հիւանդ ենք, կամ կոյր կամ հոգեպէս ընկճուած, մինչեւ իսկ անտրամադիր : Մարդուն միջավայրը կը սկսի իր մարմնէն եւ կ'երկարի մինչեւ անհուն : Ուստի առաջին միջավայրը, որ պէտք չէ ապականած ըլլայ, մարդուն իր իսկ մարմինն է :

×

Բայց լաւ գիտենք թէ քիչ չէ թիւը անոնց որոնք կը սկսին իրենց միջավայրը ապականել ամէնէն առաջ ապականելով իրենց սեփական մարմինը : Քաղցկեղը դարու մեծագոյն խնդիրներէն մէկն է եւ կը մնայ, օրինակի համար թմրեցուցիչի հարցը : Այսօր բոլոր պետութիւնները պաշտօնապէս պատերազմի մէջ են թմրեցուցիչը ոչ միայն շինող, փախցնող եւ վաճառողներուն, այլ նաեւ գործածողներուն հետ : Կար շրջան մը, երբ ոգելից ըմպելիներու դէմ ալ պետութիւնները այնքան բուռն պայքար մը տարած էին որքան այսօր կը տանին թմրեցուցիչի գործածութեան դէմ : Իսկ ծխախոտը է եւ կը մնայ մարդուն մարմինը ապականող գլխաւոր ազդակներէն այն մէկը, որուն այսօր միլիոններով մարդիկ իրենք զիրենք կը յանձնեն հեշտանքով եւ երջանկութեամբ : Տակաւին խօսք չենք ըներ սննդեղէնի, ապրելակերպի կամ սեռային յարաբերութիւններու այն գեղծումներուն, որոնք աւելի անձնասպանութիւն կը նշանակեն քան վայելք :

Մարդը, քաջ գիտնալով հանդերձ բոլոր վերը համրուածներուն քանդիչ ընոյթը, ամէն օր քիչ մը եւս կը յանձնուի անոնց վաղանցուկ վայելքին : Տարուած բոլոր պայքարները, մամուլի մէջ հրատարակուած բոլոր ազդարարութիւնները, բժշկական բոլոր տեղեկագիրներն ու յանձնարարութիւնները մէկ հակառակ արդիւնք միայն կուտան, օրէ օր կը շատնայ այդ վայելքներուն դիմողներուն թիւը : Կարծես թէ գաղտնի ուժ մը գաղտնի կազմակերպութիւն մը մարդիկը կը մղէ զանգուածային անդիտակից անձնասպանութեան մը : Գիտենք թէ չկայ այդպիսի ուժ մը : Կամ աւելի ճիշդ՝ եթէ կայ գաղտնի ուժ մը, այդ մէկը դուրսէն եկող ֆիզիքական շօշափելի ուժ մը չէ, այլ հոգեկան անտեսանելի, նոյնիսկ անբացատրելի ուժ մը : Ճիշդ այսպէս է որ անձնասպան եղողները, անձնասպան կ'ըլլան ոչ թէ չգիտնալով անհանդուրժելի ֆիզիքական ցաւերու, այլ տեղի տալով հոգեկան գաղտնի տագնապներու :

Արդ՝ չափազանցութիւն ըրած չենք ըլլար եթէ ըսենք թէ մաքրուած օդն ու ջուրը, ամէն տեսակ ապականումէ զըտուած միջավայրը երկրորդական կարեւորութիւն պիտի ստանան այն մարդուն համար որուն թոքերը, ջիղերը կամ գործարանային ամբողջ դրութիւնը քանդուած է ծխախոտին, թմրեցուցիչին կամ ալքոլին կողմէ : Ո՞վ կրնայ մեզ հաւատացնել որ դրացի գործարանէ մը արձակուած ծուխը աւելի կ'ապականէ մեր առողջութիւնը, քան թէ այն ծուխը որ կ'արձակուի մեր իսկ բերնէն :

×

Ահա թէ ինչու պիտի ըսենք թէ մարդկային միջավայրի ապականումը միայն գործարաններու կամ այլ արտաքին ազդակներու կողմէ գործուած «ոճիր»ի հարց չէ, այլ նաեւ «անձնասպանութեան» հարց : Ստոքհոլմի համագումարին մասնակցողները միայն խօսեցան ոճիրներուն մասին, եւ հաւանաբար բնաւ շեշտ մը չդրին անձնասպանութիւններուն վրայ : Բայց մենք կը խորհինք թէ երկրորդն ալ այնքան կարեւոր է որքան մեր օրերու քաղաքակրթութեան կողմէ գործուած ոճիրը : Ի վերջոյ եթէ բաղդատուին իրարու հետ, անձնասպանութիւն մը աւելի մտահոգիչ դէպք մը կը դառնայ քան թէ ոճիր մը : Որովհետեւ ոճիրը բարոյական կամ կրթական անհաւասարութեան հարց է առաւելաբար, մինչդեռ անձնասպանութիւնը շատ յաճախ հոգեկան անհաւասարակշռութեան արդիւնք : Աշխարհի բոլոր օրէնքներն ու ոստիկանները պայքարի մէջ են ոճիրի հետ : Նոյնիսկ եթէ չեն յաջողիր ամբողջովին արգելք ըլլալ անոր, գոնէ կը նուազեցնեն զայն, եւ կամ կը պատժեն ոճրագործը : Մինչդեռ պարագան նոյնը չէ անձնասպանութեան համար : Չկայ օրէնք մը, ոստիկան մը որ կարենայ արգելք ըլլալ այն մարդուն, կամ պատժել այն մարդը որ որոշած է վերջ տալ իր կեանքին : Իսկ չափազանց դժուար է արգելք ըլլալ անձնասպանութեան այն տեսակին, որու մէջ ազրձանակին բլթակը կը քաշես եւ քանի տարի վերջ է որ կը մեռնիս : Մարդկային մարմինը ապականող բոլոր հաճոյալից թոյները այս տեսակէն անձնասպանութեան մը փամփուշտներն են : Ան որ սիկառ մը կը ծխէ, գիտէ թէ նոյն վայրկեանին պիտի չմեռնի : Քսան երեսուն տարի վերջ է որ պիտի կրէ այդ թոյնին ազդեցութիւնը : Իսկ քսան - երեսուն տարի վերջ, Աստուած մեծ է : Տեսնենք թէ արդէն այդքան պիտի ապրի՞ այդ մարդը, արկածներով եւ հիւանդութիւններով լեցուն սա աշխարհին մէջ :

×

Մարդկային միջավայրը ապականումէ փրկելու աշխատանքը նոր եւ չահեկան աշխատանք է անտարակոյս : Բայց կը վախնանք որ այս աշխատանքը դրական ոչ մէկ արդիւնք պիտի տայ եթէ ոչ անպատռ գործ եւ նիւթ հայթայթել գիտնականներու որոշ դասակարգի մը :

Ռ. ՀԱՏՏԻՃԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ԵՒ ԵՐԷԿ

ԹՈՄԱՍ ՀԱՐՓԸՐ ԻՆՍ ԿԱՄ ՈՒԵՍԹԸՐՆԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Ուեսթըրն կը նշանակէ արեւմտեան . եւ մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգներու այն շրջանը, որ կը գտնուի Միսիսիփի գետէն անդին, եւ որ ճանչցուած է իբր Ֆար - Ուեսթ : Երկար տարիներ Ֆար-Ուեսթը լքուած շրջան մըն էր, ուր կ'ապրէին կարմրամորթներու ցեղախումբեր, որսորդներ եւ ոսկիի հետախոյզներ : Երբ արեւելեան շրջանի քաղաքները նեղ եկան բնակչութեան, անկէ մաս մը սկսաւ գաղթել դէպի այդ խոպան հողերը, հոն հաստատելու համար կեանքի աւելի լաւ պայմաններ : Հողը կը տրուէր ձրի : Տոկուն կառքերու կարաւաններով, մարդիկ բռնեցին արեւմուտքի ճամբան : Ճամբաներու չգոյութիւնը, կարմրամորթներու հակառակութիւնը, եւ նոյնիսկ գաղթողներու անհամաձայնութիւնը ստեղծեցին դիւցազներգական վիճակ մը, որմէ ներշնչուեցան գրագէտները եւ մանաւանդ շարժապատկերի բեմադրիչները : Ուրեմն այն ժապաւէնները, որոնց գործողութեան վայրը կը գտնուի այդ շրջանին մէջ, կը կոչուին ուեսթըրն : Ցեղային թշնամանք, ճոխացաւ, մէջը մտան կովարածները, խաղամոլները, շոգեկառքի ընկերութիւնները եւ մանաւանդ 1860ական թուականներու քաղաքացիական պատերազմը :

Ամերիկեան շարժապատկերին համբաւը նախ եւ առաջ հիմնուած է ուեսթըրնի վրայ, որովհետեւ ան մաս կը կազմէ իր ազգային կեանքին :

Առաջին ուեսթըրն ժապաւէնները լուսանկարուեցան Գալիֆորնիոյ վայրի տեսարաններուն մէջ, ուր կեանքի մակարդակը եւ սովորութիւնները կը յիշեցնէին գաղթականներու Ամերիկան : Պիզոն անունով ընկերութիւն մը շարժապատկերի սրահներուն կը հայթայթէր կարճ ժապաւէններ ուր կարմրամորթներ եւ Քաու պօյ գիրար կը հալածէին, ուր անպարտելի հերոսը իր մշտապործ արաճանակով արդարութիւն կը հաստատէր ու կը պաշտպանէր որբն ու այրին :

Սակայն ուեսթըրնը նկատուած էր երկրորդական նիւթ, մինչեւ այն օրը, երբ հանճարեղ բեմադրիչ մը՝ Թոմաս Հարփըր Ինս, անոր տուաւ ազնուութեան տիտղոս :

1914ին, Ինս հրապարակ կը հանէր իր «Փախստականը» ժապաւէնը, դերակատարութեամբ Ուիլեամ Ս. Հարթի, որ պիտի շարունակէր մնալ իր նախասիրած դերասանը, եւ մարմնաւորէր ուեսթըրնի նախատիպ հերոսը, քաջ, նախնական եւ անպարտելի : Այդ ժապաւէնին յաջորդեցին « Քլոնտիքի Քարմէնը» եւ «Ոսկիի նուաճումը», որոնց գործողութիւնը տեղի կ'ունենար Գոլորատոյի կիրճերուն, անտառներուն եւ անծայրածիր անդաստաններուն մէջ, ուր ցրուած էին խաղաղ ագարակներ, արջառի հօտեր եւ ձիերու վրայ արշաւող կարմրամորթներ :

Ինսը ուեսթըրնին տուած էր իր թատերավայրը, գործող անձերը եւ նիւթը, որուն պիտի հետեւէին իրմէ ետք եկող բոլոր բեմադրիչները :

1916ին, Ինս հրապարակ կը հանէր մեծագոյն ժապաւէնը, «Տը Արեան» (արխականը), ուր Ուիլեամ Ս. Հարթ կը մարմնաւորէր համակրելի աւազակ մը, որ գինեմոլի կ'ըլլայ Պեսի Լավ կոչուող աղջնակի մը առջեւ :

Ինս մեռաւ 1924ին, ամերիկեան շարժապատկերը օժտելէ ետք իր ամէնէն ժողովրդական թեմայով, որ մինչեւ այսօր բազմութիւններ կը հաւաքէ մութ սրահներու պաստառներուն առջեւ :

ՍԵՍԻԼ Պ. ՏԸ ՄԻԼ

կամ գերարտադրութիւններու վարպետը

Սեսիլ Պ. տը Միլի գեղարուեստական գործունէութիւնը տեւեց մօտաւորապէս մինչեւ մեր օրերը, գրեթէ յիսուն տա -

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒՏՏԱ

Երրորդին մէջ՝ իր վարդապետութիւնը :

Ասիկա, վարդապետութեան նախնական ձեւն է, այնպէս ինչպէս սորվեցուց Պուտտան, որ կը գործածուի դեռ Հնդկաստանի, Սէյլանի, Պիրմանիոյ եւ Թայլանտի մէջ :

Մեր թուականի առաջին դարուն, այն ատեն երբ քրիստոնէութիւնը թափանցեց Հնդկաստան, նոր Պուտտայութիւն մը յառաջ եկաւ, որ ընդգրկեց համայն Ասիան : «Մահայանա»ն կամ փոխանցման մեծ անցքը, փոխադրիչը : Ասիկա կը բացատրուի : Մեծ եւ փոքր փոխադրիչ անունով :

Փոքր փոխադրիչը (անցքը) կը կառչի տառացիօրէն վարդապետութեան օրէնքին :

Մեծ փոխադրիչը կը ձգնի անկէ հասնիլ մտքին ու հոգւոյն, թափանցելով այդ ուսուցման ներքին իմաստին :

Մահայականները այդ վարդապետութենէն կրօնք մը ստեղծեցին : Իր ամենավսեմ ձեւին տակ մեծ փոխադրիչը պիտի քարոզէ — «ես»ին եւ «ուրիշին» յեղաշրջումը, գգայախափ, խելայեղ կոչը թէ՝ «ես», «ինքդ չէի» :

Պուտտայական աբեղա Սանդիվետան էր որ առաջին անգամ արձակեց այս կոչը :

Խորհրդապաշտ պուտտայութիւնն է, որ պրահմանութեան հետ խառնուելով, կոնֆիւկիոսութեան, թանիսմութեան հետ, գրաւեց Չինաստանը, Քորէան, Ճափոնը եւ ամբողջ Հիւսիսային Ասիան, ուր՝ երկու հազար տարիէ ի վեր Պուտտան, հազար տեսակ անուան տակ, պաշտուած է հինգ հարիւր միլիոն հաւատացեալներէ : Այս գերագոյն վարդապետութեան հետեւողներուն թիւը, Ճափոնի մէջ կը հասնի վաթսուն միլիոնի :

Կայ նաեւ երրորդ անցքը, ճամբայ մը որ պուտտայական գաղտնուսուցման սիրտն իսկ է, որ կը խորասուզուի թափանցելով Պուտտայի ամենագաղտնի պատգամին : Ասիկա մոգականութեան, եոկայականութեան եւ թանթռականութեան գիտութիւնն է որ ի գործ կը դնէին թիպէթական Պուտտայի քուրմերը, Հիմալայայի ամենաբարձր մեծաստաններու մէջ :

Լհասսա. — Թիպէթի մայրաքաղաք Լհասսա, Չինացիներու արշաւանքէն առաջ, պուտտայութեան Հռոմն էր :

Պուտտայական ուխտագնացութեան համար արգիլուած այս կայանը հասնող ուխտաւորները ցանցառ էին : Շատ աւելի ցանցառ կ'ըլլար հոն հասնելէ վերջ, վերադարձողներու թիւը :

×

Երբ լոյսը կը բացուի սրբավայրերու սրտին, բոցավառ մացառները կը տրժգունին, այդ պահը, ամենախոր գիշերուան վախճանն է : Երկինքը դեռ պայծառ է աստղերու ոժգոյն ցոլքերու տակ : Հեռուն : Բրինձի դաշտերու ծայրամասին կանթեղաշար մը դեռ կը վառի : Գիշերային քօղը կը սարսռայ, պատրաստ՝ դուրս գալու առաւօտեան հրավառ բեմին ... :

Այն ատեն կը հնչէ ուրախութեան օրհներգը : Սէյլանի արմաւենիներու, Պիրմանիոյ եղէգնուտներու, Նեպալի ձիւներու եւ Ճափոնի ծաղկած կեռասենիներու վրայ կը սաւառնի առաւօտեան ողջոյնը, զոր կ'աւետեն կատառներու փողերը, տաճարներու բոլոր կոչնակները իրենց անագապղինձի դող ղօղանջներով :

Ասիկա այն պահն է, ուր՝ 2500 տարի առաջ կատարեալը մեկնեցաւ, մարդոց ձգելով սա վսեմագոյն պատգամը :

« Մարէ՛ մէջդ ցանկութեան, ատելութեան եւ տգիտութեան խապատիկ կրակը, այն ատեն դո՛ւն պիտի ճանչնաս Նիրվանան, որ շիջումն է ցանկութեան, ատելութեան եւ տգիտութեան » :

Պուտտան ո՛չ միայն իմաստուն է, այլ նաեւ փրկիչ :

×

Գիշերուան վերջին կրակները կը մարին օրուան յաղթանակին մէջ :

Վարդագոյն արեւածագին մէջ վարդեր, զոր ուխտաւորները իբրեւ նուէր բերած են Պուտտային, փունջ մը լոյս, ճանտանի մը շիւղ եւ ափ մը յասմիկ : Անոնք հասնելիին ուրախութիւնը երգելով, թափոր կազմած, Ասիոյ բոլոր ճամբաներէն կը վերադառնան դէպի իրենց կեանքը :

ԺՈՐԺ ՌԻՅԷ

(6 եւ վերջ)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

րի։ Ան զաւակն էր Փրանսացի եւ Փլամ ծնողներու ։

Հետեւելով օրուան հոսանքին, անոր բեմադրած առաջին ժապաւէնը ունեցաւ «Տը Սքուամն»։ Երկու տարի ետք, ան կը գտնէ իր ուղին եւ կուտայ իր ղեկավարած «Դաւաճանութիւնը», որուն նիւթը առած էր անծանօթ եւ անարժէք վէպէ մը։ Գլխաւոր դերասաններն էին ճափոնցի Սեսու Հայաքաւա եւ Ֆենի Ուարտ։ Ճափոնցի իշխան մը, հարիւր հազար տոլար փոխ կուտայ երիտասարդ ու գեղեցիկ ամերիկացի կնոջ մը, որ կ՚ուզէ փրկել իր ամուսինը։ Ճափոնցի իշխանը, կնոջ անհեղթահարելութեան առջեւ, կ՚որոշէ վրէժ լուծել։ Օր մը զայն կը հրաւիրէ իր ագարակը եւ հոն, կնոջ ուսը կը խարանէ շիկացած երկաթով մը, իբրեւ անբարոյական ։

Այս ժապաւէնին արժէքը, շարժապատկերի արուեստին մէջ, կը գտնուի դերակատարներու խաղարկութեան մէջ։ Առաջին անգամ ըլլալով, դերասանները կը մոռնան իրենց թատերական շարժուձեւերը եւ կը դառնան պարզ ու բնական։ Աւելին. տը Միլ կը ծանրանայ կարգ մը մանրամասնութիւններու վրայ, վեր կ՚առնէ առարկաներու գոյութիւնը եւ կը ստեղծէ ճնշիչ մթնոլորտ մը ։

Այս ժապաւէնէն յետոյ, տը Միլ հետեւեցաւ իր ուրոյն խառնուածքին եւ բեմադրեց պատմական գերարտադրութիւններ, ինչպէս՝ «Աշխարհակալնրը» եւ «Ժան տ՚Արք»ը։

Շարժապատկերի վերածեց նաեւ գրական մեծ գործեր, ինչպէս Մերիմէի «Գարմէն»ը եւ Փիէռ Լուիսի «Կինը եւ խամաճիկը»։ Իսկ 1921ին «Միրտը մեզ կը խաբէ» փիլմը, որուն բոլոր դերակատարները նշանաւոր աստղեր էին, ինչպէս՝ Կլորիա Սվանսըն, Ուալաս Ռիտ, Վանտա Հօլէ, Պեպէ Տանիէլզ, Ակնէս Այրէս, Ճուլիա Ֆէյ, Փալի Մորան, եւն.։

Կրիֆիթի օրինակը անտարբեր չթողուց տը Միլը, որ անոր «Մոլեռանդութիւն» ժապաւէնէն ներշնչուելով, բեմադրեց իր հռչակաւոր «Տասը պատուիրանները», որ ոչ առաջինը եւ ոչ ալ վերջինը պիտի ըլլար իր տեսակին մէջ։ Կրիֆիթ իր թեման զարգացնելու համար ընտրած էր չորս ժամանակաշրջան. տը Միլ գոհացաւ երկուքով, մէկը՝ առնուած աստուածաշունչէն, երկրորդը՝ մեր ժամանակներէն ։ Տը Միլ վարպետ դարձած էր ամբոխներ կառավարելու եւ հրակայ տեքորներ կառուցանելու։ Նոյն ուղղութեամբ, 1926ին, կը բեմադրէր «Թագաւորներու Թագաւորը» ժապաւէնը, որ կը պատկերացնէր Յիսուսի կեանքը։ Այս ժապաւէնին յաջողութիւնը այնքան մեծ եղաւ, որ տը Միլ զայն կրկնեց աւելի լայն պայմաններու մէջ, այսինքն՝ գոյնի եւ ձայնի օժանդակութեամբ ։

Հոս չի վերջանար սակայն Սեսիլ Պ. տը Միլի գործունէութիւնը, որովհետեւ, ինչպէս ըսինք, անոր կեանքը կը նոյնանայ ամերիկեան եւ միջազգային շարժապատկերի վերիվայրումներուն հետ, Ոչ միայն հանդիսացաւ համր ժապաւէններու մեծագոյն վարպետներէն մէկը, այլ յարատեւեց ու յաջողութիւն գտաւ ձայնաւորի, գունաւորի եւ սինեմասքոփի շրջաններուն։ Իր գերարտադրութիւնները, որոնք կը կարօտէին միլիոնաւոր տոլարներու, իրենց հսկայական տեքորներու մէջ փորձառական քարը դարձան բոլոր ժամանակներու մեծագոյն դերասաններուն ։

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԿԱՊՈՅՏ, ՁՈԼԱԽՈՐ(*) ԲԱՆԸ...

Բանն այսպէս եղաւ. անցեալ աշուն կոլտնտեսութիւնը ինձ գործուղում (գործի) ուղարկեց։ Հասայ Մոսկուա, ամէն անգամուայ պէս տեղաւորուեցի ամենակենտրոնական հիւրանոցում, նախաճաշում... գնացանը մօտիկ մարդ էր, առաջ մեզ մօտ գիւղատնտես էր աշխատում ։

Ունեցած – չունեցածս թողեցի մօտը, դուրս եկայ քաղաք, ման եկայ դէս–դէն, հաց կերայ «Բուդապեշտ» ռեստորանում։ Դէ, մտածեցի, գործով զբաղուելու ժամանակն է՝ խանութները նայենք ։

Մօտեցայ Ունիվերմագին, տեսնեմ՝ հերթ է։ Ուրախացայ, ի հարկէ, եթէ հերթ է, մի բան տալիս են։ Ժողովուրդն արդէն գիտի՝ հերթ է, ուրեմն տալիս են։ Գլխի եմ, որ լաւ բան են տալիս, որովհետեւ հերթը շատ է մեծ. տուտը փողոցից սկսւում, առաջին յարկով գնում է, աստիճաններով բարձրանում ու, ինչպէս ասում են, կորչում է հորիզոնից այն կողմ...

Ժամանակ չկորցրի, մօտեցայ, վերջում կանգնած կնոջը հարցնում եմ.

— Վերջն ո՞վ է։

Ասում է՝

— Ես եմ վերջը։

Հարցնում եմ՝

— Ի՞նչ են տալիս ։

Նա թէ՝

— Ես էլ չգիտեմ ինչ են տալիս, բայց խնդրեցին, որ էլ չկանգնեն, որովհետեւ, մէկ է, չի հասնի...

Ասում եմ՝

— Էդ որ տալիս են՝ ի՞նչ արժի ։

Ինքն ասում է՝

— Բսան ռուբլի ։

Ասում եմ՝

— Լաւ գին է, կանգնենք ։

Կանգնած եմ,

Ինձնից յետոյ ուրիշ մարդիկ էլ են հերթ բռնում։ Մէջտեղում լաւ է՝ թիկունքիդ չի փչում ։

Կանգնել եմ։

Բայց, ինչ ասեմ, հետաքրքրութիւնից ինձ ուտում եմ. չիմանա՞մ ինչի համար են կանգնած։ Յուշող հարցեր եմ տալիս։ «Ինչի՞ համար ենք կանգնել, հարցնում եմ, սիրելի ընկերներ։ Մօտաւորապէս ի՞նչ ապրանք է։ Թեթեւ արդիւնաբերութեան թողարկածն է, թէ ծանր»։

Ծպտուն չեն հանում։ Կէսը, ինձ պէս, անտեղեակ է։ Կէսն էլ գիտի, բայց սուս կանգնել են ու հայեացքները թեքում են, որ չբորբոքեն միւս կէսին ։

Կանգնել եմ ։

Ու յանկարծ վերեւում յայտնւում է վաճառողն ու բղաւում է.

— Ընկերներ, նկատի ունեցէք, մնացել են տասնհինգ եւ տասնվեց համարները (թիւերը), — Ու թողնում, գնում է ։

Հերթն իրար անցաւ։ Ես էլ նրանց հետ, որովհետեւ չգիտեմ՝ ի՞նչ համար, լա՞ւ է, թէ վատ... Մտածեցի՝ բան չկայ, մի կերպ գլուխ կը հանենք. թէ փոքր եղաւ, կը ձգենք, մեծ եղաւ՝ կարճացնենք, իսկ թէ էդ որ տալիս են հոսանքով է՝ տրանսֆորմատոր կը գնենք, նոր կը միացնենք ։

Մի ժամ անց խօսք ընկաւ, թէ իբր ինչ որ տալիս են, կարելի է երրորդ բաժնից առանց հերթի առնել։ Դէ, եթէ առանց հերթի է, պարզ է, մի հրմշտո՛ց ընկաւ, ասելու չի... Ձորս կողմից կալմէջ արին, տարան երրորդ բաժին։ Սկզբում դէմ ընկայ, ուզեցայ դուրս պրծնել, յետոյ խաղաղուեցի՝ ո՛չ բղաւում եմ, ո՛չ շնչում, ուժերս դրամարկղի համար եմ պահել ։

Ինձ բերում, հասցնում են երրորդ բաժին, վաճառասեղանին են սեղմում, վաճառող աղջիկը բղաւում է։

— Ձեզ որի՞ց ։

Ասում եմ՝

— Էն որ տալիս էք ։

Նա փրփրում է.

— Հարցնում եմ, գոռում է, ձեզ կապո՞յտ, թէ զոլաւոր ։

Աղաչանք, պաղատանք եմ անում՝

— Ընկերուհի, Աստծու սիրուն՝ մի ցոյց տուր տեսնենք՝ էդ ի՞նչ բան է։

Նա թէ՝

— Շատ չեղա՞ւ։ Փաթաթած է, հօ չե՞մ քանդելու...

Ես ասում եմ՝

— Որ էդպէս է՝ երկուսից էլ տուր։

Փողը մուծեցի (վճարեցի), երկու տուփ խցկեցին թեւատակս, մի կերպ ելքի կողմն եմ գնում։ Զգում եմ, որ մի տուփը ծանր է, միւսը՝ թեթեւ, բայց ցսրա մէջ մի բան կարծես խաղում է...

Ձորս կողմից հում են տալիս, հրմշտում են, քիչ մնաց գետին գլորեն։ Սա քիչ էր, երբ մի ծեր ուզբէկ էլ կպել, պոկ չի գալիս...

— Մի տուփը ծախիր ինձ, հողիս։ Դրա եւեւից չորրորդ անգամն է՝ Մոսկուա եմ գալիս ։

Ասում եմ՝

— Ո՛վ գիտի, հայրիկ, կարող է պատահի՝ ծախեմ ։ Բայց դու ասա՛, թէ ինչ եմ առել ։

Ասում է՝

— Չգիտեմ դրան ռուսերէն ինչ են ասում, ուզբեկերէն էլ չի թարգմանւում ։

Ուրեմն՝ սա պաղատում էր, կախուել էր ձեռքիցս, թափ տուեցի, որ պոկուեմ, տոքս փախաւ ու աստիճաններով գլխկացի ներքեւ...

Միւս օրը աչքս հիւանդանոցում եմ բացում։ Առաջին հարցս սա էր.

— Քոյրիկ, բանն ո՞ւր է։

— Ի՞նչ բան, հարցնում է։

— Էն որ առել եմ ։

— Իսկ ի՞նչ ես առել ։

— Ես էլ չգիտեմ, ախր, ասում եմ, թէ ինչ եմ առել։

Նա ասում է՝

— Դէ տես, հէնց յիշեցիր՝ դուրս կը գրենք ։

Ի՛նչ երկարացնեմ. մի շաբաթ յետոյ նոր տուն թողեցին։ Նստել եմ գնացք ու մտածում եմ. «Փողը՝ հէ՜չ, առողջութիւնս էլ հէչ, չիմացանք, ախր ինչ էր առածները։ Ո՛վ գիտի, գուցէ էդ բանը կեանքս փոխելու էր։ Հիմա արի, առանց դրա գլխիդ ճարը տես»...

ԳՐ. ԳՈՐԻՆ

« Գրական Թերթ »

(*) Կաշիի կամ կերպասի նեղ եւ երկար շերտ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոտնագնդակի Ա. խումբը Յուլիս 9ին մրցում մը ունեցած է Սան Քոսէ Փորթուկալեան խումբին հետ, Սանֆրանսիսքոյի մէջ։ 25 հազար հանդիսականներ ներկայ գտնուած են մրցումին։ Հ. Մ. Ը. Մ. պարտութեան մատնելով իր մրցակիցը տիրացած է Քալիֆորնիոյ ախոյենութեան բաժակին ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Թենիսի ախոյեան հռչակուած է, աղջկանց բաժնի մէջ, Լիթա Եաւէրեան – Աքբաշի ։ Լիբանանի աղջըկանց հեծելարշաւի ախոյենութիւնը շահած է Վերա Քարտոզեան, Հ. Մ. Ը. Մ.էն, իսկ Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոտնագնդակի խումբը Յուլիս 31ին Ռումանիա կը մեկնի, անկէ կ՚անցնի Պուլկարիա ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Դուն աւետարան չե՞ս կարդացեր ըսաւ Աոժամեային նորընտիր անդամը։

— Կարդացեր եմ մանկութեանս, պատասխանեց ընկեր Կայծունի ։

— Անառակ որդիին առակը չե՞ս գիտեր... մարդը իր անառակ որդիին դարձը տօնելու համար լաւագոյն ոչխարը կը կոփէ... ահա, ճիշդ անանկ ալ Մարգար էֆէնտի, Սուսերեանցի դարձի գալուն շատ աւելի ուրախացած է, քան թէ ձեր փորձուած անձնուիրութենէն ։

— Բայց այդ պարագային մենք խաբուած կ՚ըլլանք կոր...

— Յետոյ, շարունակեց Մանուկ աղա, որ կ՚ուզէր ցոյց տալ իր աւետարանական հմտութիւնը, կորսուած ոչխարին առակը չե՞ս յիշեր։ Հովիւը իր 99 ոչխարը երեսի վրայ ձգեր ու մէկ մոլորուած ոչխարին ետեւէն գացեր է, եւ երբ այդ մոլորուածը գտեր է, ուրախութեամբ գրըկեր եւ միւս ոչխարներուն քով դարձեր է, ճիշդ Մարգար էֆէնտին ալ այդպէս ըրաւ, Սուսերեանց «կորուսեալ էր եւ գտաւ», ասոր համար ահա ամէն պատիւ կ՚ընծայէ անոր ։

Աւետարանական այս օրինակները շատ չմխիթարեցին ընկ. Կայծունին, որ մեկնեցաւ Մանուկ աղային քովէն, առանց իր դժգոհութիւնը ծածկելու ։

Բայց դառնանք մեր նորընտիր թաղականներուն ։

Ինչպէս ըսինք, Կիրակի օր Մարգար էֆ. ընկերներով եկաւ եկեղեցի եւ անմիջապէս ուղղուեցաւ խորհրդարան՝ աջ ու ձախ բարեւներ շռայլելով ։

Բակը լեցուած էր հետաքրքիր թաղեցիներով, որոնք համակրական ընդունելութիւն մը ըրին իրենց նոր թաղականներուն ։

Մարգար էֆ. ուրախութենէն կը ճառագայթէր։ Վերջապէս յաջողած էր իր մղած պայքարին մէջ ։

Վաճառականին ուրախութիւնը անխառն պիտի ըլլար, եթէ Գարեգին մասնակցած չըլլար իրենց ժողովին։ Ընթերցողները գիտեն, թէ Մարգար էֆ.ն ինչ ատելութեամբ լեցուած էր երիտասարդ հաշուակալին դէմ, բայց եւ այնպէս, չուզեց խնդիր յարուցանել ։

— Մէկի դէմ չորս հոգի ենք, գիտել տուած էր Մանուկ էֆ. հետեւաբար անոր ներկայութիւնը ոեւէ նշանակութիւն չի կրնար ունենալ ։

Հազիւ թէ Մարգար էֆ. բազմեցաւ իր ատենապետի աթոռին վրայ՝

— Սա ժամկոչը կանչեցէք. գոչեց ։

Վայրկեան մը ետքը Վարդան աղբար դողահար մահապարտի մը պէս սժգոյն ներս մտաւ խորհրդարանէն։

— Դուն ալ այստեղ գործ չունիս, ըսաւ վաճառականը, բրտիդ ժողվէ գնա..

Յետոյ խորհրդարանին դրագիրին դառնալով հարցուց.

— Սա մարդը հաշիւ ունի՞։

— Եօթանասունըհինգ ղուրուշ առնելիք մը ունի ։

— Մելիտոս էֆէնտի, հաշիւը անմիջապէս մաքրէ, ըսաւ Մարգար էֆ. նորընտիր գանձապահին դառնալով ։

Բոլոր այս խօսակցութեան միջոցին ժամկոչ Վարդանը բերանը չէր բացած։

— Ծի՞շդ է, 75 ղուրուշ առնելի՞ք ունիս, հարցուց վաճառականը։

— Չեմ գիտեր, պատասխանեց խեղճ մարդը ։

— Ի՞նչպէս, դուն քու հաշիւդ չե՞ս գիտեր։

— Տետրակին մէջ գրուած է...

Յետոյ մօտեցաւ նոր ատենապետին ու աղաչաւոր ձայնով մը.

— Էֆէնտի, ոտքդ պագնեմ, կակազեց, չոլուխ չոճուխի տէր եմ, անոնց ողորմեցէ՛ք։

— Թաղական Խորհուրդը իր որոշումը տուած է այլեւս, պատասխանեց վաճառականը չոր ձայնով ։

— Աղաներ, դուք բարեխօսեցէք, աղաչեց ժամկոչը միւս թաղականներուն դառնալով ։

Ժամկոչին վիճակը այնքան արդահատելի էր, որ թաղականներուն գութը շարժեց ։

Գանձապահը զայն կամաց մը քովը կանչեց, 75 ղրուշ տուաւ եւ ցած ձայնով մը ըսաւ ․

— Դուն դուրս ելիր, մենք քեզի համար պէտք եղածը կը խօսինք ։

Վարդան իր աղաչաւոր նայուածքով շնորհակալութիւն յայտնելով Մելիտոս էֆէնտիի, խորհրդարանէն դուրս սպրդեցաւ։

Երբ բակէն կ՚անցնէր, յանկարծ կանգ առաւ, ու արձանացած մնաց ։

Տիկին Սաթէնը ներս կը մտնէր Տիկին Նուարդի ընկերակցութեամբ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Տար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Թ. Պալիկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎԱՀՐԱՄ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Պալիկեան եւ Պարսամեան ընտանիքներու համայն ննջեցելոց ի յիշատակ, այս Կիրակի (23 Յուլիս) առաւօտ Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն յիշատակը յարգողներուն:

×

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Անահիտ Գուլէսէրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան, 23 Յուլիս Կիրակի առաւօտ Ս. Յակոբ եկեղեցին 295, Րիւ Պուալօ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐՊԻՍ, ՄԿՐՏԻՉ ԳՈՒԼԷՍԷՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

× Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Յ. Մամուրեանէ 50 Փր., Այրի Տիկին Ա. Գուլէսէրեանէ 50 փրանք:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

«Խանասոր»ի 75րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպութեամբ «Արդութեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Փարիզեան շրջանի Հ. Յ. Դ. խումբերուն, Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Յուլիս 23ին Կիրակի օր:

Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով:

Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ:

Ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի հին գերեզմանատունը Իշխան Արղութեանի շիրիմին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալայրի դաշտը:

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD

Maire de Gardanne et V. Savine

Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր:

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր-Վարդանեանի, Արամ Տէր-տէրեանի:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի:

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի:

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex -
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ:

Պօմոն լը Վալանսի մօտ, Պօլինարտ զովասուն անտառին մէջ:

Կը խօսի Ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, հայկական պար ու նուագ: Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, աղնդերներ, շամփուրով խորոված:

Փոխադրութիւնը ապահովուած է անձնական ինքնաշարժերով:

Մեկնում Ահարոնեան ակումբէն, Րիւ Պուֆիէ:

Առտուն ժամը 10 – 12.30, կէսօրէն վերջ ժամը 14 – 15:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Գաղանճեան, ողբացեալ Մելքոն Պետրոսեանի մահուան տխուր առթիւ եւ հանգուցեալին բարի յիշատակին կը նուիրեն.

Աղքատախնամին 50 փրանք, Կապոյտ Խաչին 50, «Յառաջ»ին 50 փրանք:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսէն ընկեր Յ. Կօշկակարեան 30 փրանք կը նուիրէ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն կ'ողբայ մահը Ընկ. Յակոբ Ռուբէնեանի եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր այրիին, զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (21 Յուլիս) ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը:

Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Մ. Միքայէլեան հարիւր Փր. կը նուիրէ Դպրոցասէր վարժարանի նոր սրահի կահաւորման: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նազելի Պուճաղեան եւ զաւակները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Կարապետ Պուճաղեանի մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 12ին, Վալպարէլ (Մարսէյլ) եւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին:

×

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի յիսուն Փր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի: Նոյն առթիւ, Առաքել Առաքելեան եւ զաւակները իրենց քեռայրին եւ կնքահօր յիշատակին կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի յիսուն փրանք եւ յիսուն «Յառաջ»ի:

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պուճաղեան իրենց հօր յիշատակին յիսուն փրանք կը նուիրեն Սէն-Ռաֆայէլի հանգստեան տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Զուիցերական Իրաւավիճակ) Լօզան

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ՝ Օգոստոս 7էն Սեպտեմբեր 4:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc

(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Փր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Փր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Փր. 7էն պակաս՝ 32 Փր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն-Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնթըռուի ծառաստանը: Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սէն-Մօրիսի Վրացեան խումբին:

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ:

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով:

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (հաւաքուիլ 9.45ին):

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ Յուլիս 23ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Պօրըկարի անտառը դաշտահանդէսով, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Ճոխ պիւֆէ, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ, գեղարուեստական բաժին:

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին:

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթրը Այերէի եւեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ:

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐ

73, avenue Henri-Barbusse
95 - Arnouville-les-Gonesse

Հայ քոյրերու գիշերօթիկ եւ փոքրիկներու կառտրի վարժարանի արձանագրութիւնները սկսած են 1972 – 73 տարեշրջանին համար:

Պայմաններու եւ մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր վարժարանի վարչութեան: Հեռաձայն 985-01-79:

ԱԶԴ

Մոնմորանսիի եւ Անտիբի Հանգստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (Նահանգապետութեան հրամանով):

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի չքեղ սրահներուն մէջ:

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPARES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Récéption et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

Imprimerie Spéciale
du Journal «Haratch»
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ
17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունճեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝

11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ՇԱԲԱԹ
22
ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI
22 JUILLET
1972

LE NUMÉRO 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.470

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.470

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Տարին մէկ օր յատկացնելով իր հերոսներու յիշատակին, Հայութիւնը երկիւղած յարգանք մը կը մատուցանէ, երախտական պարտք մը կը հատուցանէ իր այն բազմահազար զաւակներուն, որոնք իրենց երիտասարդի կարմիր արիւնը նուիրեցին ազատ Հայրենիքի սիրոյն։

Անոնք կռուեցան ու զոհուեցան Հայրենի լեռներու վրայ եւ անմատչելի կիրճերու մէջ՝ պաշտպանելու համար Հայուն տարրական ազատութիւնները, ապահովելու՝ անոր կեանքը, ինչքն ու պատիւը։

Լքած քաղաքի ու գիւղի հանդստաւէտ կեանքը, յաճախ նաեւ՝ ընտանիք, անոնք գինուորագրուեցան «սուրբ գործ»ին համար, մտան յեղափոխական կուսակցութեանց դրօշին տակ եւ անսակարկ, օրինակելի կարգապահութեամբ եւ զմայլելի զոհաբերութեամբ նետուեցան կրակի մէջ, յանուն գաղափարի։

Արհամարհեցին բանտ ու աքսոր, նոյնիսկ կախաղան։ Մեռան՝ սուրբ նահատակի լուսապսակը իրենց ճակտին։ Բանտի խորերէն ու կախաղանի բարձունքէն իրենց վերջին շունչը փչելէ առաջ «կեցցէ՛ Հայաստան» գոչեցին։

Անուանի, ծանօթ հերոսներու կողքին համրանք չունին մեր անանուն, անծանօթ, համեստ ու խոնարհ հերոսները, որոնք գիտակցօրէն զոհուեցան ազատութեան ճանապարհին վրայ։

1897 Յուլիս 25ին 250 հետեւակ ու հեծեալ հայդուկներ օրինակելի դաս մը տուին ջարդարարներուն, որոնք պետութեան քաջալերութեամբ եւ զինական օգնութեամբ, անպատիժ կը կոտորէին Ագրակի շրջանի անպաշտպան Հայերը։

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ՝ «բաժանեա՛ զի տիրեսցես»ի քաղաքականութեան հետեւելով, Քիւրտերը կ՚օգտագործէր ահռելի աւարառութեան համար հայկական նահանգներուն մէջ։

1891ին այս նպատակով միայն Քիւրտերէ բաղկացեալ հեծելազօրայ զօրագունդ մը կազմած էր՝ զայն մկրտելով իր անունով, Համիտիէ։ Քիւրտ ցեղապետները կը սիրաշահէր՝ պատուանշան եւ տուրք հաւաքելու իրաւունք շնորհելով անոնց։

Անոնցմէ մէկն էր Մազրիկ ցեղախումբի պետ Շարաֆ պէյը, որ 1896ին Մ. Աւետիսեանի առաջնորդութեամբ Վանէն Պարսկաստան գացող քանի մը հարիւր Հայեր ջարդած էր դաւադրաբար Ս. Բարթողիմէոս վանքի շրջակայքը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 1897ի յուլիսեան մեծ արշաւանքին նպատակն էր իր որջին՝ Խանասորի մէջ իսկ պատժել ջարդարար ցեղախումբը։ Ձեռնարկը — անակնկալ ու համախումբ յարձակումով— պսակուեցաւ յաջողութեամբ։

Համիտեան զօրագունդին քիւրտ կամաւորներ արձանագրելու համար կարմիր սուլթանին կողմէ Շարաֆ պէյի ղրկուած ոսկետառ փէրմանը — սպիտակ ատլասի վրայ— Խանասորէն եկած է մինչեւ Փարիզ եւ իբրեւ «պատերազմական աւար» կը պահուի Հ. Յ. Դ. Թանգարանին մէջ։

Խանասորի արշաւանքը փրկեց Հայուն պատիւը։ Միաժամանակ ազդու դաս մը եղաւ Թուրք, քիւրտ ու չէրքէզ ջարդարարներուն, որոնք հասկցան թէ այնուհետեւ անպատիժ պիտի չմնան։ Թէ Հայուն վրիժառու բազուկը կազմ ու պատրաստ կը սպասէ՝ արժանի պատիժը տալու համար ոճրագործներուն։

Փա՜ռք մեր անմահ հերոսներուն։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

Խորհրդային զինուորականները հետզհետէ կը մեկնին Եգիպտոսէ։ Համաձայն Եգիպտացիներու օրը հարիւր զինուոր օդանաւով կը վերադառնայ Մոսկուա, իսկ մօտ օրէն այդ մեկնումը աւելի մեծ թիւ պիտի ներկայացնէ, երբ նաւեր հասնին Աղեքսանդրիա։ Եգիպտացիք կ՚աշխատին, որ մասնաւոր «փայլ» մը չստանան այս մեկնումները։ Այսպէս արգիլած են նկարահանումներն ու ժապաւէնահանումները։

Նախագահ Սատաթ, իր կարգին, կ՚ուզէ առաջքն առնել հակախորհրդային որեւէ ցոյցի ժողովրդային խաւերու կողմէ։ Յեղափոխութեան 20րդ տարեդարձի տօնակատարութեան գ... [see text] — Յեղափոխութեան 20րդ տարեդարձի տօնակատարութիւն, օրինակ, տեղի պիտի չունենայ։ Ասիկա առիթ պիտի տար համախմբումներու։ Յատկանշական է նաեւ «Ալ Ահրամ»ի խմբագրականը նախագահ Սատաթի ծանօթ որոշումներուն մասին։ Այսպէս թերթը կը գրէ, թէ «Խորհ. Միութեան բարեկամութիւնը ռազմագիտական է, որ ոչ միայն կարեւոր, այլեւ անփոխարինելի է»։ Թերթը կը յիշեցնէ, թէ երկու գեր-ուժեր գոյութիւն ունին աշխարհի մէջ Մ. Նահանգները, որ «մեր թշնամին է» եւ Խորհ. Միութիւնը, որ «մեզի հետ է»։ Թերթին տեսակէտով արաբ աշխարհի բարեկամներէն ոչ մէկը Խորհ. Միութեան «ծանրութիւնը» ունի, որով անփոխարինելի է ան։

Մոսկուա եւս կ՚աշխատի չմեծցնել հարցը, զայն դարձնելով երկրորդական խնդիր մը։ Այսպէս, Թասի յայտարարութեան մէջ կ՚ըսուի, թէ խորհրդային զինուորական մասնագէտները եւ խորհրդատուները Եգիպտոս մեկնած էին «զօրացնելու համար Եգիպտոսի պաշտպանողական ուժը», իսկ հիմա ետ կը վերադառնան անոնք, որովհետեւ «երկու կողմերը նկատած են, որ վերջ գտած է անոնց առաքելութիւնը»։

Այս յայտարարութեամբ Մոսկուա կը փորձէ տալ այն տպաւորութիւնը, թէ Անուար էլ Սատաթի որոշումը երկուստէք համաձայնութեամբ գոյացած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ պաշարման վիճակը կրկին երկարաձգուեցաւ երկու ամիսով։ Վարչապետը իբրեւ պատճառաբանութիւն յայտնած է թէ ծայրայեղներու գործունէութիւնը բոլորովին չէ վերջացած։ Ամէն պարագայի մէջ տնտեսական թէ ընկերային գետնի վրայ ոչ մէկ բարեկարգում կայ եւ Խորհրդարանը բարեփոխման միայն մէկ ծրագիր քուէարկած է դարդ։

ԱՄԻՒՆԻ Բեկանիչ Ատեանը որոշեց դատաւոր Փասքալի ձեռքէն առնել Պրիւէի Թղթածրարը եւ զայն յանձնել Փարիզի մէկ դատաւորին։ Ատեանը մերժեց սակայն նոտարին պաշտպան փաստաբաններուն «կասկածի օրինական բողոքը»։ Ասիկա անշուշտ պարտութիւն մըն է դատաւոր Փասքալի համար թէեւ տրուած պատճառաբանութիւնն այն է թէ Թղթածրարի քննութիւնը պէտք է շարունակուի Պրիւէէն հեռու, ուր մթնոլորտը կրքոտ է այլեւս։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ անգամ մը եւս թակարդ - պահարան մը գտնուած է թղթատարի պաշտօնեաներուն կողմէ։ Պահարանը ուղղուած էր պաղեստինեան ճակատի բանբեր՝ Հասան Քանաֆանիի։

ՍՈՖՐԷՍ - ՖԻԿԱՐՕ հանրային կարծիքի նոր քննութեան մը համաձայն Ֆրանսացիները շատ չեն մտահոգ համայնավարներու պարկեշտութեան, ընկերվարականներու հետ համաձայնագրին առթիւ։

ՃԱՏՐԱԿԻ ախոյենութեան հինգերորդ խաղը շահեցաւ Ֆիշէր։ Այժմ մրցակիցները երկուքուկէսական կէտ ունին։

ԳԱՀԻՐԷԻ հարաւ - արեւմուտքը ովասիսի մը մօտ երեւան հանուած է յունական քաղաք մը, որ 23 դարու հնութիւն ունի։ Քաղաքը, որ թաղուած էր երեսուն մեթր աւազի տակ, կը կոչուէր Քարնիս։ Կը գտնուի Ֆայումի մօտերը։

ՀԱՐ. ՎԻԷԹՆԱՄԻ բանակը երկրորդ ճակատ մը եւս բացաւ յարձակելով Պին Տին շրջանին մէջ։ Հանոյի ուժերը իրենց յարձակումի ընթացքին գրաւած էին շրջանին կարեւոր մասը։

ՎՐԻՊԱԿ

Յուլիս 19ի խմբագրականին մէջ (Արմէն Գարօ, Բ. մաս) Բ. սիւնակի, նախավերջին պարբերութեան վերջին մասին մէջ «Վիրապ»ը կարդալ՝ վերապատուելի Քրաֆթ - Պոնար ... եւն.։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ֆրանսայի զբօսաշրջիկները յաւելեալ արտօնութիւն ձեռք ձգեցին Յուլիս 1ին, մաքսային գետնի վրայ։ Այս արտօնութիւններէն կրնան օգտուիլ նաեւ այն օտարահպատակները, որոնք նուազագոյնը վեց ամիս բնակութիւն հաստատած են Ֆրանսա։

ՄԵԿՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԷ

Ընդհանուր առմամբ ամէն բան կարելի է դուրս հանել երկրէն։ Այսուհանդերձ, կարգ մը սահմանափակումներ կան, յատկապէս ոսկիի եւ ոսկեղէնի նկատմամբ։ Ասոնք դուրս կրնան հանուիլ այն պարագային միայն, երբ մաքսատան կը ներկայացուի յատուկ արտօնագիր մը՝ տրուած Պանք տը Ֆրանսի կողմէ։ Բացառութիւն կը կազմեն անձնական զոհարեղէնները մինչեւ 500 կրամ կշիռով։

Հնագիտական իրերու, արուեստի առարկաներու եւ հաւաքածոներու համար եւս անհրաժեշտ է արտօնութիւն ստանալ մշակոյթի նախարարութենէն։ Պէտք չէ մոռնալ նաեւ, որ երկրէն դուրս հանուած իրերը պէտք է ետ բերուին ճամբորդութեան աւարտին, որով անհրաժեշտ է պաշտօնապէս արձանագրել զանոնք մեկնումի պահուն, մաքսատան մէջ։ Այսպէս, օրինակ, գերմանական նկարչական գործիք մը, որ կը ծախուի Ֆրանսայի մէջ, գնումի ատեն գնորդը պէտք է պահանջէ հաշուեցոյց մը եւ մաքսային հաստատագիր մը խանութպանէն։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՐԱՄ ԵՒ ՏԱՐԱԴՐԱՄ

Զբօսաշրջիկները այսուհետեւ իրաւունք ունին իւրաքանչիւր ճամբորդութեան 500 ֆրանք եւ 100 ֆրանքի փոխարժէքով տարադրամ ունենալու իրենց գրպանը։ Միւս կողմէ, սակայն, իրաւունք ունին դրամատան միջոցաւ 3500 ֆրանքի արժէքով տարադրամ դուրս հանելու։ Ասիկա անձ գլուխի հաշուով։ Տասը տարեկանէն փոքր երախաները, որոնք կ՚ընկերանան իրենց ծնողքներուն, կրնան 1750 ֆրանքի համապատասխան տարադրամ ունենալ։ Նկատելի կէտ մը՝ բոլոր տարադրամները պէտք է ձեռք ձգուած ըլլան դրամատունէն սահմանը անցնելու թուականէն տասն առաւելագոյնը մէկ ամիս առաջ։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Ֆրանսական դրամը կարելի է ետ բերել։ Տարադրամը, սակայն, պէտք է փոխուի Ֆրանքի մաքսատան մէջ, եւ կամ՝ մինչեւ ութ օր, դրամատան մը միջոցաւ (100 Ֆրանքի արժէքով տարադրամ թոյլատրուած է պահել երկրորդ ճամբորդութեան մը համար)։ Ոսկի ներմուծելու համար Պանք տը Ֆրանսի արտօնութիւնը պէտք է ստանալ։

Ի՞ՆՉ ԿԱՐԵԼԻ Է ԲԵՐԵԼ ԴՈՒՐՍԷՆ

Այն զբօսաշրջիկները, որոնք Հասարակաց Շուկայի երկիրներէ ետ կուգան, այսինքն՝ Դաշնակցային Գերմանիա, Իտալիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսեմպուրկ, իրաւունք ունին առանց մաքս վճարելու իրենց հետ բերել 300 ծխիկ կամ 150 փոքր սիկար, կամ՝ 75 սիկար եւ կամ 400 կրամ ծխախոտ։ Եթէ զբօսաշրջիկը սահմանամերձ շրջան մը կը բնակի (սահմանէն մինչեւ 15 քիլոմեթր ներս) իրաւունք ունի 40 ծխիկ, կամ 30 փոքր սիկար, կամ 10 սիկար եւ կամ՝ 50 կրամ գլխախոտ բերելու իրեն հետ։ Պարզ է, որ եթէ աւելի բերած ըլլայ՝ մաքսատուրք կը վճարէ։

Այն զբօսաշրջիկները, որոնք Հասարակաց Շուկայի անդամ չեղող երկիրներէ ետ կուգան, իրաւունք ունին իրենց հետ բերելու 200 ծխիկ, կամ 100 փոքր սիկար, կամ 50 սիկար եւ կամ 250 կրամ ծխախոտ։ Վերջապէս, Եւրոպայէ դուրս երկիրներու համար թոյլատրուած է 400 ծխիկ, կամ 200 փոքր սիկար, կամ 100 սիկար եւ կամ 500 կրամ ծխախոտ։

Ոգելից խմիչքները, անուշահոտութիւնները, սուրճը, թէյը յատուկ կանոնագրութեանց ենթակայ են։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԱՂԷՏԱԼԻ ԱՐԿԱԾ

Երեւան եւ Մասիս կայարաններու գիծին վրայ շոգեկառքի ծանր արկած տեղի ունեցած է Յուլիս 14ին։

«Սով. Հայաստան» Յուլիս 16ի թիւով, առաջին էջ, լոյս կ՚ընծայէ Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի եւ Նախարարներու Խորհուրդի ցաւակցութիւնը աղէտեալներու ընտանիքներուն։ «1972 Յուլիս 14ին Երեւան ու Մասիս կայարանների միջեւ ընկած ուղեմասում մարդատար գնացքների ընդհարման եւ դրա հետեւանքով առաջացած մարդկային զոհերի կապակցութեամբ խոր ցաւակցութիւն են յայտնում զոհուածների ու տուժածների ընտանիքներին եւ հարազատներին»։

Խորհրդային մամուլը սովորաբար արձագանգ չի հանդիսանար զանազան բնոյթի արկածներուն, նոյնիսկ երբ մնասը միայն նիւթական ըլլայ։ Թէեւ «զոհուածների եւ տուժածների» թիւը չէ յիշատակուած, սակայն, դժբախտաբար, արկածը մեծ եղած պիտի ըլլայ, քանի որ հակառակ ընթացիկ սովորութեան, Հայաստանի վերին մարմինները հարկ նկատած են հրապարակաւ ցաւակցութիւն յայտնելու։

Ասիկա աւելի կը շեշտուի, երբ նկատի առնուի, թէ «գնացքների խորտակման պատճառները պարզելու համար եւ տուժածներին եւ նրանց ընտանիքներին օգնութիւն ցոյց տալու համար» կազմուած է «կառավարական յանձնաժողով»՝ Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդի նախագահ Բ. Մուրատեանի գլխաւորութեամբ։

ԱՆՎԵՐԱԴԱՐՁ ՊՈԼԻՍԷՆ

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՕՐ ՄԸ

Ա.

«Ճանճը բան մը չէ, բայց սիրտ կը պղտորէ ...»:

— Գրիգոր, տղաս, ինչո՞ւ այդպէս խենթի պէս կը վազես: Ի՞նչ կայ, նոր բա՞ն մը պատահեցաւ ...

Այս բառերով մայրս կ'ընդունի եղբայրս որ կը հասնի շնչասպառ՝ քիչ առաջ կղզի ժամանած շոգենաւով: 1918 տարուան Յունիս ամիսն ենք: Այս թըւականէն չորս տարիներ առաջ, 1914ի ամառը մեծ եղբայրս, որ Փարիզ կ'ուսանէր, եկած էր Պոլիս արձակուրդով ու պատերազմին պատճառով չէր կրցած վերադառնալ: Սպասելով լաւագոյն օրերու, եւ հակառակ իր անչափահաս տարիքին, կարելի եղած էր գրագիր մը գտնել իրեն համար Թրքական կարեւոր օրաթերթի մը մէջ, իբր քարտէզներու գծագրիչ: Ասիկա կրնար նոյնպէս պատել զինք թերեւս՝ երբ տարիքը հասնէր, զինուոր կանչուելէ: Այդ ձիրքը կանուխէն, նոյնիսկ մանուկ օրերէն ի յայտ եկած՝ կը դառնար պատերազմական այս օրերուն շատ թանկագին՝ որովհետեւ թերթերը բանակին շարժումները, մանաւանդ յառաջխաղացումները կը սիրէին ներկայացնել ընթերցողներուն յաճախ քարտէզներու միջոցաւ :

Այդ թուականէն քիչ յետոյ ալ հայրս ու մայրս նախընտրած էին հեռանալ քաղաքէն ու հաստատուած էին Պոլսոյ մօտիկ «Գընալը» կղզին՝ «Հայոց Կղզի» յորջորջուած :

×

« Գընալը»ն մայրաքաղաքէն շոգենաւով երեք քառորդ ժամ հեռու, Մարմարա ծովուն կապոյտին մէջ փռուած Իշխանաց չորս կղզիներուն ամենափոքրն ու ամենավայրին է, մինչ իր երեք միւս քոյրերը, աւելի մեծ ու աւելի բախտաւոր, պճնուած շոճիներու մութ կանանչ անտառներով, կը կազմեն Պոլսոյ բնակչութեան համար երազուած օդափոխութեան վայրեր, մանաւանդ այն ընտանիքներուն համար որոնք այս կամ այն պատճառներով Վոսփորի կլիմայի խոնաւութենէն փախուստ կու տան :

Դարուս սկիզբները, այս կղզիներուն, մանաւանդ Բրինքիփոյի, Մեծ Կղզիին մէջ, կային պալատանման ճոխ ու գեղեցիկ բնակարաններ, դրախտային պարտէզներ ու բնութեան մէջ կորսուած վայրեր՝ ուր սրճարաններու «լաթերնայ»ներու գլգլացող խաղերն ու երկարող եւրոպական կամ յունական մեղեդիները կը լեցնէին մթնոլորտը, արեւելեան կարօտագին շունչով մը :

Ու հոն, այդ շարժուն երգչախումբերուն շուրջ կը դառնային փոքրեր՝ ձեռքերնուն մէջ պինդ բռնած ծնողներէն դըժուարաւ կորզուած քանի մը դահեկան՝ անհամբեր սպասելով երանաւէտ այն պահուն, ուր պիտի արտօնուէր իրենց ալ այդ հրաշալի գործիքին կոթը ձեռքով դարձնելու :

Այս երազային վայրերուն մէջ, շոճիներու շուքին տակ՝ մեծերը կը խմէին գաւաթ մը սուրճ, օղի կամ գարեջուր, այրերը երբեմն կը ծխէին «նարկիլէ» մը, իսկ մանուկներուն կը հրամցուէր «լոխում» մը գաւաթ մը ջուրով կամ պաղպաղակ, եւ լաւագոյն պարագային՝ արտօնութիւնը ծծելու քանի մը ումպ՝ մեծերու գարեջուրին մակերեսը կազմող ճերմակ ու փրփրիչ փրփուրէն :

Ուրիշ վայելք մըն էր փոքրերուն, նոյնիսկ մեծերուն համար, այս կղզիներուն շրջանը ընել խմբովին, հեծած կռնակը էշուկներու, որոնց դանդաղ քայլերուն կ'ընկերանային էշապանները իրենց քաջալերական բացականչութիւններով — «Հէ՜յ, Մարիքա»:

Աւելի տարեց անձերը կը մասնակցէին այս շրջապտոյտներուն՝ բազմած հանգըստաւէտ ու սիրուն բաց կառքերու, «փայթօն»ներու մէջ՝ քաշուած բարեձեւ ու խնամեալ ձիերու կողմէ: Անոնց պայտերուն դոփիւններուն հետ չափ կը պահէին ժամանակ առ ժամանակ՝ շաչիւնները զունագեղ ու նրբին խարազաններու՝ կառապաններու կողմէ օդին մէջ տրուած վարպետ ձեռքի շարժումով մը:

Առանց մոռնալու ծովու լողանքներն ու ձկնորսութիւնը, ասոնք էին գլխաւոր հաճոյքները, մեր մանկութեան օրերուն՝ կղզիները օդափոխութեան դացող Պոլսեցիներուս: «Մեծ Կղզին» — «Բրինքիբօ» ընդհանրապէս յաճախուած միջազգային կամ քիչ մը «սնոպ» դասակարգէ մը, « Հէյպէլի»ն եւ Պուրկազը — յունարէնով «Հալքի» եւ «Անթիկոնի» — մեծամասնութեամբ Յոյներէ , իսկ մեր Գընալըն — յունարէն «Բրօթի» — գլխաւորապէս Հայերէ :

Բայց մեր Գընալըն (հինայուած) , այսպէս կոչուած իր հողին կարմիր գոյնին պատճառաւ, չոր էր, ունէր միայն «հով, ծով ու ժայռ»՝ ինչպէս կատակելով կ'ըսէին բարեկամներ, ու մենք ղըղբացականներս՝ համոզուած էինք թէ հոն էր որ կ'աքսորուէին ժամանակին Բիւզանդական Կայսրութեան անկեալ կայսրերն ու մեծամեծները՝ անոնց մէջ ըլլալով նաեւ Հայեր: Կղզիին մէջ չկային բազմաթիւ զբօսավայրեր: Նաւամատոյցին քովերը քանի մը ծովեզերեայ սրճարաններ՝ թառած ծովուն մէջ հաստատուած զօրաւոր ցիցերու վրայ ու ցամաքէն չորս կամ հինգ մեթր հեռու շրջապատուած ջուրով: Կար նաեւ մէկ հատիկ սրճարան, կղզիին հարաւային ծայրը, շոճիներու պուրակի մը քով տեղաւորուած, մօտակայ Պուրկազ կղզիին վրայ նայող հաճելի տեղ մը :

Գընալը կղզինիս ալ ունէր մի քանի ձիու կառքեր ու մի քանի էշուկներ : Առաջինները՝ գլխաւորապէս ապահովելու համար կղզիին մէջ երթեւեկը, քանի որ այդ ժամանակ չկային փոխադրութեան ուրիշ միջոցներ, իսկ էշուկները՝ զուարճացնելու համար գիւղին տղաքը :

Ասոնցմէ զատ, քալելն ու մագլցիլը սիրողներու համար կար տակաւին բըլուրներէն մէկուն գագաթի յունական վանքը, կամ դէպի կղզիին վայրի կողմերը երկարող ճամբան, որ շուտով, գիւղին վերջին տուներուն դեռ չհասած կը կորսուէր քարերու եւ փուշերու մէջ: Սակայն այդ «ծայրը» ունէր բանաստեղծ հոգիներու համար մեծ հմայք մը. հոնկէ կարելի էր ըմբոշխնել Մարմարայի ջուրերուն մէջ կորսուող արեւներու փառահեղ վերջալոյսները ու նոյն պահուն՝ վայելել՝ ծովուն մէջ սուզող արեւներուն վերջին ճառագայթներուն ի պատասխան պսպղացող Սարայ Պուրնուի մզկիթներուն ոսկեճաճանչ գմբէթներն ու մինարէները՝ եւ անոնց դիմաց՝ Սկիւտարի ու Գատը Քէօյի տուներուն բոցավառուող պատուհանները — Յոյներու դիւթիչ « Խրիսօփոլիս» — Ոսկեքաղաքի — տեսարանները :

Մեզի ու մեր ընկերներուն համար եւս կար սակայն այդ «ճամբուն ծայրը»: Փոքր եղած շրջաններս հետաքրքրաշարժ՝ ու աւելի ուշ՝ գրեթէ ուխտավայրի մը՝ «Կովին Գիւղ»ը: Հին, փայտաշէն յարդանոցի մը մէկ փոքր պատուհանը՝ որուն մէջ կը շրջանակուէր խոշոր գլուխը կովու մը — «առատ կաթ տուող փառաւոր կով մը », ինչպէս կ'ըսէին մեծերը: Երբ ան տեսնէր մեզ, կը դադրէր որոճալէ ու դարձնելով իր ճերմակ ու սեւ կլոր աչքերը, մէկ կամ միւս կողմ կը բառաչէր աղերսարկու չեշտով մը: Այն ատեն, մեր մեծագոյն հաճոյքը կ'ըլլար քաղել շուրջի խեղճուկ կանաչութենէն խուրձիկ մը ու հրամցնել իր բաց ու ակնկալութեամբ լեցուն բերանին՝ վախնալով միաժամանակ որ յափըշտակելու իր անհամբերութեան մէջ մի գուցէ խածնէ ու փրցնէ նաեւ մեր ձեռքերը: Յետոյ, լուռ դմայլանքով ու երջանիկ կը հետեւէինք իր դունչին ու լեզուին շարժումներուն, շողիքները վազցնելով մեր տուած խոտերը ծամծմելու գործողութեան :

Ասկէ զատ ունէինք ուրիշ, մեծ հաճոյք մը, վարձատրութեան մը չափ թանկագին: Կիրակի կամ Ուրբաթ օրեր, երբ հայրերնիս ըլլար ազատ, կը տանէր մեզ չորս՝ ընելու կղզիին շրջանը: Ասիկա իրական բախտախնդրական ձեռնարկ մըն էր քանի չկային կանոնաւոր ճամբաներ, ոչ իսկ արահետներ: Մեր ծնողքը քալելու հաւատացողներ էին ու հայրս առիթը չէր փախցներ մեզի փոխանցելու իրենց այդ ճաշակը: Ան կ'առաջնորդէր մեզ հետիոտն, քարքարուտ անցքերէ, մացառներու ու փուշերու մէջէն, երբեմն բոպիկ՝ ցատկելով ջուրերուն մէջէն, երբեմն մագլցելով ծովեզերեայ ժայռերուն վրայէն : Այս կ'ըլլար ժամերով՝ մինչեւ հասնէինք տուն, յոգնած ու պարտասած, թրջած ու ճանկռտուած՝ բայց հպարտ ու բեռնաւոր գոյնզգոյն խճաքարերով :

Գիւղացիներու գլխաւոր ժամադրավայրերէն ու ժամանցներէն կարեւորագոյնը կարելի էր սեպել նաւամատոյցը ու շոգենաւերը դիմաւորելու երթալը: Այս շոգենաւերը որոնք կ'ապահովէին բնակիչներու — աշխատողներու, գործակատարներու կամ այցելուներու — կղզիներէն Պոլիս երթեւեկը, սովորութիւն ունէին կղզիները չհասած սուլելու խորունկ ու թաւ ձայնով մը, որուն ի պատասխան՝ տղաքը կը վազէին նաւամատոյց ու մեծերը, մօտերը բնակողները կ'երթային դիմաւորել իրենց սիրելիները — ամուսին կամ զաւակ: Կային նոյնպէս հետաքրքիրները որոնք հոն կ'երթային մանաւանդ Շաբաթ կամ Կիրակի օրեր դիտելու այցելուները , նորաձեւութեան համեմատ զարդարուած տիկինները ու մանաւանդ թէ... «ո՞վ կուգար որուն տունը ...»:

Յունիսի երեկոյեան ալ սովորականին պէս, լսելով շոգենաւին սուլոց – կանչը, մայրս փութացած էր տան ճեմնողարդ պատշգամը ողջունելու համար եղբայրս, որ այդ ժամուն ու այդ շոգենաւով կը վերադառնար աշխատանքէ :

Մեր բնակած տունը թէեւ փայտաշէն՝ ինչպէս կ'ըլլային մեծ մասը այդ շրջանի Պոլսոյ հին տուներու — կ'ըսուէր թէ երկրաշարժին դէմ լաւ կը դիմանային, բայց ատոր փոխարէն ալ Պոլսոյ մէջ յաճախակի պատահող հրդեհներուն մեծ թիւով ճարակ կ'ըլլային — ընդարձակ էր սակայն եւ հանգստաւէտ: Շինուած ծովեզերեայ բարձր խարակի մը վրայ, ան կը տիրապետէր Մարմարայի մութ կապոյտ ջուրերուն՝ որոնց հեռաւոր ու տարտամ սահման մը կը գծէր դիմացը՝ հեռուն, մշուշին մէջ անմարմին դարձած Ասիական ծովափը :

Այս տան արտաքին պատերը կազմուած էին տախտակի լայն շերտերէ, որոնք տարիներու անձրեւներէն ու հովերէն առած էին մութ արծաթի գոյն մը:

ՎԻՔԹՕՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ՄԵԾ ՍԷՐԸ

Տասնեւութ տարեկան պարմանուհի մըն էր իշխանուհի Ալեքսանդրիա : Վիքթօրիա, գահաժառանգը Անգլիոյ գահին : Կ'ապրէր Քէնսինկթընի դղեակը , ուր կը քնանար մէկ սենեակի մէջ, մօրը՝ Քէնթի դքսուհիին հետ, երբ 1837ի առաւօտ մը կանուխ Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը եւ Լորտ Քէնինկհէմ զարկին դղեակին մեծ դուռը: Կէս – քուն , կէս – արթուն պառոնուհի Լէհցըն՝ դաստիարակչուհին բացաւ դուռը եւ վազեց իմաց տալու Վիքթօրիային :

Տասը վայրկեան ետք երեւցաւ խարտեաշ մազերով , կապոյտ աչքերով Վիքթօրիան եւ հազիւ թէ մէկ քայլ յառաջացած էր, երբ երկու մարդիկը ծունկի եկան եւ գետին խոնարհեցան ձեռքը համբուրելու եւ յայտնեցին թէ՝ իր հօրեղբայրը Կիյոմ Դ. մեռած էր գիշերը եւ թէ ինք այսուհետեւ կոչուած էր ըլլալու Անգլիոյ թագուհին :

Վիքթօրիա նախ կարմրեցաւ, ապա տժգունեցաւ, աչքերը մթագնեցան արցունքէն, որովհետեւ կը սիրէր այդ ծեր հօրեղբայրը, որ շատ բարի էր իրեն հանդէպ: Իսկոյն ինքզինք վերագտնելով ըսաւ թէ երթան տեսնեն այրի թագուհին ըսելու թէ կը մասնակցի իր վշտին: Յետոյ գնաց իմացնելու իր մօրը՝ որ կ'ատէր իր տագրը եւ կը պաշտէր աղջիկը՝ Վիքթօրիան :

Ապա Վիքթօրիայի ներկայացան դերկոմս վարչապետ Մէլպուրնը, որուն Վիքթօրիա Ա. յայտնեց թէ կը փափաքի որ շարունակէ իր պաշտօնը, թոյլ չըտուաւ որ Սուսէքս ծնրադրէ ու համբոյր մը դրոշմեց այտերուն, իսկ Ուէլինկթընի վրայ նայեցաւ իբրեւ ազգային հերոսի, չէ՞ որ յաղթած էր Նափոլէոն Ա.ի, Ուաթերլոյի մէջ:

Վիքթօրիա Ա. հագաւ սուգի զգեստները եւ քանի մը տող գրեց իր մօրեղբօր Պելժիոյ Թագաւոր՝ Լէոփոլտին :

Վարչապետ Մէլպուռն վերստին եկաւ, ընկերակցութեամբ իշխաններու, լորտերու, եւ բարձր պաշտօնատարներու: Վիքթօրիա Ա. կարդաց վարչապետին պատրաստած ճառը, ուր կը խօսէր իր ստանձնելիք մեծ պատասխանատուութեան մասին եւ կը յայտնէր իր յարգանքը եւ սէրը իր երկրին սահմանադրութեան հանդէպ:

Յետոյ վազեց մօրը մօտ եւ հարցուց թէ ճի՞շդ է որ այսուհետեւ թագուհի էր ինք :

— Անշուշտ, սիրելիս, ըսաւ մայրը :

— Ու հիմա մայր, թոյլ տուր որ մէկ ժամ առանձին մնամ :

Տասնեւութ տարիէ ի վեր Քէնթի դըքսուհին (ծնեալ Սաքս – Քօպուռ, Գերմանուհի) վայրկեան մը առանձին չէր ձգած աղջիկը, եւ մինչեւ այդ Վիքթօրիա երբեք չէր բողոքած այդ նեղացուցիչ զուրգուրանքին դէմ: Եւ իբրեւ թագուհի առաջին գործը եղաւ անկողինը հանել մօրը սենեակէն: Եւ գրեց իր օրագրին մէջ, զոր երկար ատենէ ի վեր սովորութիւն ըրած էր բռնել... «Քանի որ Նախախնամութիւնը ուզեց զիս այս դիրքին մէջ դնել, ես կարելիս պիտի ընեմ կատարելու համար իմ պարտականութիւնս հայրենիքիս հանդէպ : Շատ երիտասարդ եմ եւ անփորձ — թերեւս շատ մը բաներու մէջ — թէեւ ոչ ամէն բանի, բայց վստահ եմ թէ քիչեր ունին իմ կամքս» :

Վիքթօրիա Ա.ի հայրը ամուսնացած էր Գերմանիա , եւ հոն ալ պիտի բնակէին, սակայն գնչու մը օր մը ըսած էր, թէ ինք հայրը պիտի ըլլար մեծ թագուհիի մը, որով նախընտրեց որ զաւակը ծնի Անգլիյ մէջ, ապագայ թագաւորութեան հողին վրայ :

Մէկ տարեկան էր Վիքթօրիա երբ հայրը մեռաւ եւ մեծցաւ իր գերմանուհի մօր, գերմանուհի դաստիարակչուհի պառոնուհի Լէհցընի եւ իր մօրեղբօր իշխան Լէոփոլտ տը Սաքս – Քօպուռի խիստ հսկողութեան տակ, որով իր մանկական տարիները անցան Անգլիա, գերմանական մթնոլորտի մէջ :

Մայրը եւ ուսուցչուհին ծածկած էին իր ապագայ կոչումը: Ութը տարեկան էր երբ պատմութեան դասի մը ընթացքին յայտնեցին իրեն: Վիքթօրիա լռեց, յետոյ աւելցուց, «լաւ եւ բարի պիտի ըլլամ» :

1831ին կը ստեղծուի Պելժիան եւ իր սիրելի մօրեղբայրը Լէոփոլտը հոն կ'երթայ թագաւորելու :

Վիքթօրիա տասնըչորս տարեկանէն սկսեալ կ'ընդունէր Քէնսինկթընի մէջ իր զարմիկները: Տասնըեօթը տարեկան էր երբ եկան Ֆէրտինան եւ Օկիւսթ, որոնք մեծ համակրանք ստեղծեցին: Ապա եկան ուրիշ երկու զարմիկներ Էռնէսթ եւ Ալպէռ Սաքս – Քօպուռներ, ասոնք ալ քեռորդիներն էին մօրեղբօր՝ Լէոփոլտի : « Էռնէսթը աղուոր է, բայց ոչ քիթը ոչ ալ բերանը լաւ են», կը գրէր Վիքթօրիա իր օրագրին մէջ: «Իսկ Ալպէռ շատ գեղեցիկ է, մազերը գրեթէ իմ մազերուս գոյնը ունին, աչքերը խոշոր եւ կապոյտ, քիթը գեղեցիկ եւ բերանը հաճելի լաւ ակռաներով, իսկ իր հմայքը կը կայանայ իր արտայայտութեան մէջ: »

(1 – Շար.)

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ԹԶՈՒԿՆԵՐԸ

—O—

Կեդրոնական Ափրիկէի Թզուկները, որոնք ընդհանրապէս Փիկմի անունով ծանօթ են, Հասարակածի խիտ անտառներուն մէջ կ'ապրին: Անոնց թիւը միայն Կեդրոնական Ափրիկէի Հանրապետութեան մէջ, 25 հազարէն մինչեւ 50 հազար կը նկատուի: Կը պատկանին Պապինկա ցեղին, որ տարածուած է Քամըրունէն մինչեւ Զայր, նախկին պելժիական Քոնկօ: Փիկմիները երբեքն չորս ոտք հասակ ունին, իսկ իրենց մորթը սրճագոյն է:

Խափշիկ ցեղերու դիմագիծն ունին՝ տափակ քիթ, լայն ճակատ եւ մեծ աչք: Ընդհանրապէս բոլորովին մերկ են կամ յաճախ քանի մը տերեւներով կը ծածկեն իրենց մերկութիւնը:

Փիկմիներու մեծ մասը ափրիկեցի հողատէրերու սեփականութիւնն է, եւ ասիկա ժառանգաբար կը շարունակուի: Այսպէս, օրինակ, Պականտու բնակող ափրիկեցի հողատէր մը՝ Քամիյ Պելէ, 22 Թզուկներու սեփականատէր է զանոնք ժառանգած է հօրմէն, իսկ իր զաւակներն ալ յետագային պիտի ժառանգեն իրմէ: Ափրիկէի Թզուկները աւելի կենդանիի կեանք ունին քան ստրուկի: Անոնք ափրիկեցի սեփականատէրերուն սեւ աշխատանքը կը կատարեն եւ առանց տրանջալու կը հպատակին իրենց մվեթիներուն, այսինքն՝ իրենց տէրերուն:

Փիկմիները գոհ են իրենց վիճակէն, անոնցմէ մին կ'ըսէ.— Կ'աշխատիմ, որովհետեւ տէրս աղ եւ ծխեկ կու տայ ինծի: Ափրիկէի գաճաճները փոքր հիւղերու մէջ կ'ապրին, զանոնք կը շինեն տերեւներով եւ ճիւղերով: Երբ միջատները կը շատնան իրենց հիւղերուն մէջ՝ փիկմիները այլուր կը փոխադրուին: Անոնց ճաշը կը կազմեն արմատներ, պանան, պտուղ եւ իրենց որսած կենդանիները:

Կեդրոնական Ափրիկէի Հանրապետութեան բնակչութեան թիւին մէջ նկատի չեն առնուած փիկմիները: Երբ հարցընէք թէ ինչո՞ւ, Ափրիկեցիին պատասխանը կ'ըլլայ շատ յստակ եւ պարզ՝ «անոնք փիկմի են», ուրիշ խօսքով մարդոց դասին չեն պատկանիր:

Լրագրողներ հարցուցած են Ափրիկեցիներուն, թէ ինչո՞ւ աշխատանք չեն կատարեր, որպէսզի գաճաճները դաստիարակուին: «Փիկմին կը վախնայ արեւի լոյսէն եւ չուզեր որ իր ընտանիքը թաւուտներէն դուրս ելլէ»: Այս է տըրուած պատասխանը:

Վերջին տարիներուն կարգ մը գաճաճներ իրենց հիւղակները հաստատեցին Ափրիկեցիներու կողքին եւ սկսան անոնց նման հագուիլ: Այս երողութիւնն ալ պատճառ չէ դարձած, որ անոնք «մարդոց դասին» նկատուին: «Զենք կրնար թոյլ տալ, որ նոյնիսկ հագուած գաճաճ մը մուտք գործէ եկեղեցի, որովհետեւ ան դէշ կը հոտի», նկատել կու տայ քրիստոնեայ Ափրիկեցի մը:

Այսուհանդերձ Ափրիկեցիներ երբեմն կենակցութիւն կը հաստատեն գաճաճկիներու հետ, առանց երբեք ամուսնանալու: «Եղբայրներս դէմ են, որ ամուսնանամ կենակցիս հետ, կ'ըսէ երիտասարդ մը: Անոնք կ'ուզեն, որ ափրիկեցի կին մը առնեմ, սակայն անոնք ալ սուղ են» (80էն 100 տոլար դրամ պէտք է տալ աղջկան հօրը):

Կառավարութիւնը ժամանակէ մը ի վեր կը փորձէ Գաճաճները օգտագործել զբօսաշրջիկութեան զարկ տալու համար: Զբօսաշրջիկութեան նախարարութիւնը կը հրաւիրէ զանոնք թաւուտներէն դուրս ելլելու եւ պարելու զբօսաշրջիկներու առջեւ: Սակայն դժուարութեան կը հանդիպի, որովհետեւ Փիկմիները չահագրգռուած չեն նիւթական վարձատրութեամբ:

Կեդրոնական Ափրիկէի Գաճաճները երիտասարդ տարիքի կը մեռնին, որովհետեւ անոնց մօտ շատ տարածուած է թոքախտը, մալարիան:

Թ. Ա. Թ.

ժամանակի ընթացքին ալ, ծածկուած էին անոնք գրեթէ բոլորովին՝ հինաւուրց ճենոգկուզակի մը սողոսկուն եւ ուժեղ ճիւղերով ու գարունքէն սկսեալ անոնցմէ դուրս պոռթկացող թարմ կենսունակութեամբ լի կանանչ տերեւներով: Տարւոյն այս եղանակին ալ, Յունիսին, այդ ծերունազարդ տունկը կը դառնար աւելի պճնասէր ու կը հրապուրէր տնեցիներն ու անցորդներուն աչքերն ու հոտոտելիքը իր ծաղիկներուն տժգոյն մանիշակագոյն, ճափոնական լամպերու նման կախ ողկոյզներով ու անոնց մեղմ բոյրով:

ԱՆԱՀԻՏ Ն. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՋԱՒԱԽՔԻ ՇՐՋԱՆԻ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

— Ախչի Թամար, էն օր ո՞ւմ հետ մաճ գուճայիր:

— Սանամ մամ, ամուսինս էր:

— Քա օղուլ, արի ինձի ականջ էրա՝ էրիկմ առ, տունը նստի… ի՞նչ գործ ունիս էդ ամուսիններու հետ: Ինձի որ հարցնես՝ մէ էրիկը տասը ամուսնուց լաւ է:

×

— Քա մարդ, գիշերը հէչ չըմկըյնա քնի՝ մըր շունն կը հաչա, դու՝ կը խըռկաս:

— Հըբը, իմա՞լ գուզիս, շունն խռկայ, ես հաչա՞մ:

ՓՐՈՖ. ԳԱԳԻԿԻ ՇԱՀԵԿԱՆ ԵԼՈՅԹԸ

—o—

Սիւտ – Ուէսթ օրաթերթը արձագանգ կը հանդիսանայ խիստ շահեկան ելոյթի մը զոր, Յունիս 27ին Պորտոյի ակադեմիային առջեւ, ունեցած է Փրոֆ. Գագիկ (Յովակիմեան), որ թղթակից անդամ է Պորտոյի Ակադեմիային եւ երեսփոխան Պարսկաստանի Խորհրդարանին:

Փրոֆէսէօրը խօսած է յատկապէս Պարսկաստանի քրիստոնեայ պատմական եկեղեցիներու մասին, ծանրանալով մանաւանդ Ս. Թադէ վանքին վրայ, որ կը գտնուի Եւրոպական Ասիոյ միացնող միջազգային ճամբուն վրայ:

Այս օրաթերթը մանրամասնութիւններ կու տայ վանքին պատմութեան մասին եւ կը գրէ.— «Այցելուն, որ կը մօտենայ Ս. Թադէի, շատ բարձր լեռներու մէջ, կը տեսնէ այս վանքը որ կեանք եւ միտք կու տայ այս ամայի շըրջանին», ու կը յիշէ թէ ամէն տարի Ս. Թադէի մարտիրոսութեան տարեդարձին օրը (Յուլիսին) տասնեակ հազարաւոր ուխտաւորներ կ'երթան ներկայ ըլլալու հանդիսաւոր պատարագին:

Փրոֆ. Գագիկի ելոյթէն ետք մտքերու փոխանակութիւններ տեղի ունեցած են եւ հայ երեսփոխանը առիթ ունեցած է այլ մանրամասնութիւններ տալու եւ ոգեկոչելու ֆրանսական ծովային ուժերու դերը ի նպաստ Հայերուն Սուրիոյ մէջ, 1916ին:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԹՐՈՅԻԹԻ մէջ Հ. Օ. Մ.ի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչները կրթական գործունէութեան շուրջ տեսակցութիւն մը ունեցած են Ալեք Մանուկեանի հետ, ընդհանուր նախագահ Հ. Բ. Ը. Մ.եան: Ալեք Մանուկեան տասը հազար տոլար նուիրած է Հ. Օ. Մ.ի կրթական նպատակներուն յատկացուելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը՝ Սլէյման Ֆրենճիէ Մայրիներու Ազգային կարգի հրամանատարի շըքանշանը շնորհած է, Յուլիս 7ին, ամերիկահայ բարերարուհի Օր. Լէյլա Գարակէօզեանի: Ընդունելութեան ներկայ գտնուած են նախագահին կողքին Խորէն Կաթողիկոս, Տաճատ Արք. Ուրֆալեան, պետական հայ երեսփոխաններ եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ: 1946ին հիմնուած Գարակէօզեան Հաստատութիւնը, իր դարմանատուներով, ընկերային – բարեսիրական հետեւողական աշխատանք կը տանի Լիբանանի հայ գաղութին մէջ: Գարակէօզեան Հաստատութիւնն է, որ Այնճարի մէջ իր օժանդակութիւնը կը բերէ համագործակցական ծրագիրներու: Օր. Գարակէօզեանի նուիրատուութեամբ կարելի եղած է իրագործել Ֆանայի ժողովրդային բնակարաններու ծրագիրը, օժտուած Միհրան Գարակէօզեան Ազգ. վարժարանով: Նոր՝ 75 հազար տոլարի նուիրատուութեամբ կարելի պիտի ըլլայ իրագործել արդիական Ծերանոցի մը կառուցումը:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

—0—

Համեստ, անկատար մարդոց խումբ մըն ենք, որ կը ջանանք մեր պակասութիւնները ճանչնալ եւ ապրիլ ու մեռնիլ՝ ճշմարտութեան համար:

ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻ

×

Ամէն մարդ պէտք է ինքզինքը աւելի ազնուացնելու կերպեր փնտռէ:

ԱԼՊԷՐԹ ՇՎԱՅՑԷՐ

×

Անարժէք դէմքեր կան, որ բարձր դիրքերու վրայ գտնուելնուն համար, երբ քեզ կը բարեւեն, կը կարծեն թէ մեծ պատիւ մը կ'ընեն:

ՄԻԽԱՅԻԼ ԷՄԻՆԷՍԿՈՒ

ԱՌԱԾԱՆԻ

—0—

Աղուէսը իր որջէն հեռու կ'որսայ:

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ

×

Աւելի լաւ է ամէնուն հետ խենթ ըլլալ, քան թէ խելացի՝ մինակը:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ

×

Առանց խենթութեան ապրողը, կարծածին չափ խելացի չէ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

×

Խելացին իմաստութեան կը ձգտի, խենթը գտած է արդէն:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

Աթոռի միջադէպէն ի վեր Մարգար էֆ.ի կինը ոտքը եկեղեցի չէր դրած, հիմա վճռական յաղթութենէ ետքը կուգար աշխարհակալի մը պէս:

Ժամկոչը սահմռկած կը դիտէր Մարգար էֆ.ի կինը, ցուարած ու շփոթած, առանց ընելիքը գիտնալու, կը զգար, որ այդ կնոջ ձեռքն էր իր ճակատագիրը, թէ անոր մէկ բառը բաւական էր զինքը իր պաշտօնին մէջ պահելու համար, եւ սակայն այդ բառը արտասանել տալու միջոցը չէր կրնար գտնել:

Մտածեց հոն բակը Սաթէնի ոտքերուն նետուիլ, եւ ներում հայցել, բայց այդ համարձակութիւնը պակսեցաւ իրեն:

Արդէն երկու կիները անցած էին եւ պահարանի կողմը կը դիմէին:

Վարդան մէկէն վազեց բանալը, երկու աթոռ յափշտակեց ու վազն ի վազ գնաց դէպի պահարանը:

Յաջողեցաւ հասնիլ երկու կիներուն ետեւէն, ճիշդ այն միջոցին, ուր անոնք պահարանի դռնէն դէպի դուրս կ'ուղղուէին:

— Ճամբայ բացէք, մէկ կողմ քաշուեցէք, պոռաց Վարդան հոն խմբուած կիներուն, չէ՞ք տեսնար ով կուգայ կոր…

Կիները այդ ձայնին ազդեցութենէն մեքենաբար մէկ կողմ քաշուեցան՝ ճամբայ բանալով:

Տիկին Սաթէն եւ Տիկին Նուարդ կոկողավիլ անցան հպարտ եւ ժպտուն:

— Նոր Թաղականներուն ընտանիքներն են, կը փսփսային միւս կիները իրարու:

Ժամկոչը ճիշդ խորանին դէմը, լուսագոյն տեղը զետեղեց աթոռները եւ յարգալից կերպարանքով մը կեցաւ:

Տիկին Սաթէն աթոռի վրայ բազմելէ առաջ ետին դարձաւ եւ ցած ու չոր ձայնով մը ըսաւ Վարդանին.

— Հիմա խելքդ գլուխդ եկա՞ւ …

Ժամկոչը անհասկնալի բաներ մը մրմնջաց ու ետ – ետ երթալով հեռացաւ:

Խորհրդարանին մէջ նոր Թաղականները Թաղին «երեւելի»ներուն այցելութիւնը կ'ընդունէին, որոնք կուգային իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելու:

Մարգար էֆ. իր ատենապետի աթոռին մէջ բազմած, հիւրերը կ'ընդունէր ժըպտուն դէմքով մը:

— Էֆէնտի ըսաւ միջոց մը շուրջիններուն դառնալով, շիտակը ես բնաւ դիտաւորութիւն չունէի այս պաշտօնը ընդունելու եւ միտքս դրած էի հրաժարիլ: Բայց բարեկամներս այնքան ստիպեցին, այնքան վրաս ինկան, որ չկըրցայ հրաժարիլ:

— Շատ աղէկ ըրիք, Մարգար էֆ. մեր Թաղին գլուխը ձեզի պէս անձնաւորութիւն մը պէտք էր, պատասխանեց ներկաներէն մին:

— Մեր Թաղը եթէ կարող մարդոց ձեռքով կառավարուի, շատ կը յառաջդիմէ, դիտել տուաւ ուրիշ մը:

— Շատ գործ կայ ընելիք, ըսաւ երիտասարդ մը:

— Մեր գլխաւոր ջանքը պիտի ըլլայ, բացատրեց Մարգար էֆ. նախ վարժարանը բարեկարգել, յետոյ եկեղեցիին հասոյթները աւելցնել, մատակարարութիւնը կանոնաւորել, կարելի եղածին չափ խնայողութիւններ ընել…

— Մեզի էն առաջ շնորհքով քարոզիչ մը պէտք է, ըսաւ Սահակ աղա, ասհիմակուան քարոզիչին ձայնը բնաւ չի լըսուիր կոր, ասկէ զատ խօսածներուն մէջ ալ իմաստ մը չկայ, ինծի պէս պամպարակին մէկն է:

— Քարոզիչէն առաջ վարժարանը կարեւոր է, պատասխանեց ուրիշ մը:

Ընկեր Կայծունի, որ նոյնպէս եկած էր շնորհաւորական այցելութեան, խօսակցութեան մէջ մտաւ:

— Վարժարանի խնդիրը կենսականն է, անոր վրայ պէտք է սեւեռել ամբողջ մեր ուշադրութիւնը: Մենք մտաւորականներս այս պայքարը մղեցինք ու յաղթանակը տարինք, նկատի ունենալով միմիայն վարժարանը… մինչդեռ մեր թշնամիները լոկ անձնական նկատառումներով պայքար կը մղէին:

Կայծունի կ'ակնարկէր «Շանթ Ակումբ»ին:

— Հիմա թշնամի չմնաց Թաղին մէջ, փութաց դիտել տալ Մարգար էֆէնտի, ամէնքն ալ մեր շուրջը համախմբուած են:

— Այո, առ երեւս այնպէս է, պատասխանեց Կայծունի՝ սրտմտած, կարկանդակէն բաժին մը ձեռք բերելու համար…

— Յետոյ յանկարծ ըսաւ:

— Ի՞նչ է, Մարգար էֆ., որ Սուսերեանցը վարժարանի տեսուչ պիտի ընէք:

— Ո՞վ ըսաւ. գոչեց վաճառականը:

— Ամէնուն բերանն է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսի լէ Մուլինոյի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Շաքէ Պետրոսեանի եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն Մելքոն Պետրոսեանի մահուան տխուր առթիւ :

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութ Ուսումնասիրաց Փարիզի կեդրոնական եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Շաքէ Պետրոսեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներու Մելքոն Պետրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արշալոյս Հ. Սարգիսեան յիսուն ֆր. կը նուիրէ Սեւրի Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանին Գալուստ Մուրատեանի կսկծալի մահուան առթիւ :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ պատարագ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

«Խանասոր»ի 75րդ տարեդարձին առթիւ

Կազմակերպութեամբ «Արղութեան» խումբի, հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Փարիզեան շրջանի Հ. Յ. Դ. խումբերուն, Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Յուլիս 23ին Կիրակի առաւօտէն :

Շաւիլի անտառը, գերեզմանատան քով:
Գեղարուեստական բաժին, ճոխ պիւֆէ :

Ժամը 15ին այցելութիւն Շաւիլի հին գերեզմանատունը Իշխան Արղութեանի շիրիմին :

Անձրեւի պարագային հանդէսը՝ ղըպրոցին սրահը :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալաբրի դաշտը :

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր :

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր – Վարդանեանի, Արամ Տէրտէրեանի :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի :

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի :

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

23 Յուլիսին: Անձրեւի պարագային, յաջորդ Կիրակի 30 Յուլիսին:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի կողմէ :

Պոմոն լը Վալանսի մօտ, Պօլինարտ գիւղաւուն անտառին մէջ :

Կը խօսի Ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, հայկական պար ու նուագ : Ճոխ պիւֆէ, զովացուցիչ ըմպելիներ, աղանդերներ, շամփուրով խորոված :

Փոխադրութիւնը ապահովուած է անձնական ինքնաշարժերով :

Մեկնում Ահարոնեան ակումբէն, Րիւ Պուֆիէ :

Առտուն ժամը 10 – 12·30, կէսօրէն վերջ ժամը 14 – 15:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ .— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Րիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ .— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Միքայէլ Հէքիմեան, իր կինը եւ երկու աղջիկները: Հէքիմեան Միքայէլ աշխատած է Սէնթ Էթիէն ածուխի հանքերուն մէջ: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝

Mme OUSTIAN Araxie
12, rue Kalinine, apt. 27
EREVAN-6 ARMENIE (URSS)

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած «Հերոսներու Օր»ուան նուիրուած դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 23ին Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն–Մօրիսի ծանօթ դաշտին վրայ:

Քոյրերու Մոնտըռուի ծառաստանը : Հանդիսավայր երթալու համար Պէյնոյի ելքէն անմիջապէս ձախ դառնալ Ռիւ տիւ Միտի :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Սէն – Մօրիսի Վրացեան խումբին :

Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ . ՄԻՐՁԷ

Հայկ. երգեր, պարեր, արտասանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :

Շամփուրով խորոված, զովացուցիչ ըմպելիներ մատչելի գիներով :

Կիրակի առաւօտ օթոքարը կը մեկնի ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն (հաւաքուիլ 9·45ին) :

Անձրեւի պարագային սրահ ապահովուած է :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնակցութեամբ Յուլիս 23ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Շաթօ տը Պօրըկարի անտառը դաշտահանդէսով, Սէն Նիզիէի ճամբուն վրայ :

Ճոխ պիւֆէ, հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ, գեղարուեստական բաժին :

×

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Խանասորը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Դրօ խումբին :

23 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը Սանթըր Այերէի եւեւի Տէսինահայութեան ծանօթ պուրակին մէջ:

Բանախօսութիւն, պար եւ սիրուն անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, շամփրուած միս:

Հաճելի օր մը բնութեան մէջ :

Կը հրաւիրուի Տէսինի եւ շրջանի հայ հասարակութիւնը անխտիր :

Անձրեւի պարագային կէսօրէ ետքը, խնջոյք Տէսինի Հայ Մշակոյթի տան ներքնայարկը՝ նոյն յայտագրով :

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն :

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով :

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք :

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԱԶԴ

Մոնմորանսիի եւ Անտիէյի Հանգըստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (Նահանգապետութեան հրամանով) :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի չքեղ սրահներուն մէջ :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Համասփիւռ Փախադեան իր ամուսնոյն Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ հարիւր ֆր. Մշ. Տան Ս. Թէհլիրեան սրահին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) : եւ հարիւր ֆր. Դպրոցասէր վարժարանին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ պատարագը հեռատեսիլի պիտի առնուի, յետագայ յայտագրի մը համար :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգաի. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երեքշաբթի, 1 Օգոստոս, ժամը 14ին :

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Le Touquet - PARIS - PLAGE

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 30ԻՆ

Ճամբորդութիւնը լիւքս օթոքարով :

Հաւաքուիլ ժամը 7·45ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն (ելք դէպի Պուա) եւ 8·15ին Կառ տիւ Նոռ) քաֆէ Բիւրվէօր (ներկայիս շինութեան մէջ) : Մեկնում ժամը 8·30ին դէպի ԼԸ ԹՈՒՔԷ : Յերեկուան ճաշ ճամբու ընթացքին :

Վերադարձին այցելութիւն Պէրք–փլաժ:

Վերադարձ Փարիզ ժամը 17ին առենը հիւսիսի կառուղիի ճամբով :

Մասնակցութիւն 19 Ֆր. լընչը մէջը:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ

Պտոյտներով 2750 ֆր., առանց պտոյտի 2650 ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ

16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

Երիտասարդներու երկրորդ ճամբորդութիւն

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 20

Պտոյտներով Մոսկուա եւ Լենինկրատ
2130 ՖՐ. ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Մանրամասնութիւն եւ արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ 23 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 23 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.471

48e ANNÉE — N° 12.471

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

—0—

Հաւատարիմ աւելի քան քառորդ դարու աւանդութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը այս տարի եւս կը կազմակերպէ իր օգոստոսեան բանակումը,— այս անգամ տարբեր շրջանի մը մէջ,— Վակնաս :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Կազդուրման Կայանն ու Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան բանակումը առիթ կ'ընծայեն մեր նորայոյն ու նոր սերունդի երկսեռ փոքրիկներուն, պատանիներուն, պարմանուհիներուն ու չափահասներուն ապրելու ամբողջ մէկ ամիս հայաշունչ մթնոլորտի մէջ :

Ամառուան արձակուրդի օրերուն, քաղաքի խաժամուժէն հեռու, բնութեան ծոցին մէջ, անոնք կը հանգստանան, կը կազդուրուին, հաճելի օրեր կը վայելեն իրենց վարիչներու զուրգուրոտ խնամքին տակ :

Եւ օգտակարը համադրելով հաճելիին հետ, կը հաղորդուին հայկականութեամբ: Հայերէն լեզու, երգ ու պար կը սորվին ու տուն կը վերադառնան՝ աստիճան մը աւելի ամրապնդելով իրենց կապը Հայութեան հետ եւ առաւել եւս զօտեպնդուած հայ ծնած ըլլալու հպարտութեամբ :

Փարիզէն ու գաւառի բոլոր անկիւններէն Նոր Սերունդի ճամբարին մէջ իրարու կը հանդիպին մեր երիտասարդ աղջիկներն ու տղաքը, ծանօթութիւններ կը ստեղծեն, կարծիքի փոխանակութիւններ կ'ունենան զիրենք հետաքրքրող հարցերու շուրջ, տեսակէտներ կ'արտայայտեն եւ աւելի պաշար կը հաւաքեն Հայոց անցեալ պատմութեան, ներկայ կեանքին ու ապագայ առաջնորդութեանց մասին :

Մխիթարական ու քաջալերական է երեւոյթը, որ ի յայտ կու գայ Նոր սերունդի շարքերուն մէջ՝ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնէն ի վեր :

Վերջին տարիներու իրենց գործունէութեամբ Նոր Սերունդի հայրենաբաղձ տղաքն ու աղջիկները եկան ապացուցանելու, որ Հայկական Դատը շատ մօտիկ է իրենց հոգիին: Կ'ուզեն իրենց գործօն ու օգտակար մասնակցութեան բաժինն ունենալ այն բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, որոնք կը կատարուին միջին ու երէց սերունդներուն կողմէ :

Անոնք ծնած են Ֆրանսայի հիւրընկալ աստղերուն տակ եւ լիակատար իրաւունքներով քաղաքացիներն են իրենց երկրորդ հայրենիքին, սակայն միաժամանակ կը գիտակցին թէ զաւակներն են, ժառանգորդները ազգի մը, որ պատմութեան բեմէն ներս ոտք դրած է աւելի քան երեք հազար տարի առաջ, երբ այսօրուան մեծ պետութիւններէն շատեր գոյութիւն չունէին, որ համաշխարհային քաղաքակրթութեան ու մշակոյթին բերած է իր թանկագին նպաստը, 1560 տարի առաջ Ոսկեդար ստեղծելով :

Անոնք չեն ապրած Մեծ Եղեռնի արհաւիրքի օրերը: Չեն քալած Խաչի ճամբէն դէպի գողգոթայ: Սակայն լսած են իրենց հայրերու եւ պապերու սրտաճմլիկ պատմութիւնները, կարդացած են ցեղասպանութեան մասին հրատարակուած գրքերը : Եւ զինուած արդար դայրոյթով, պատրաստակամ են ամէն զոհողութեան :

Յաջողութի՜ւն իրենց բանակումին :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՍԱՓԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՊԵԼՖԱՍԹԻ ՄԷՋ

—0—

16 ՄԵՌԵԱԼ, 140 ՎԻՐԱՒՈՐ

—0—

Ըլսթերի կացութիւնը, որ արդէն իսկ մտահոգիչ էր եւ խառնակ, աստիճան մը աւելի եղերական դարձաւ անցեալ օր, երբ Պելֆասթի կեդրոնը ամբողջ 70 վայրկեան ռումբերու պայթումներով ցնցուեցաւ: Արդարեւ, 26 ռումբեր յաջորդաբար պայթեցան աւերակոյտի վերածելով քաղաքին կեդրոնը: Պայթումներու հետեւանքով մեռան 16 հոգի եւ վիրաւորուեցան 140 ուրիշներ :

Ցայսօր կատարուած ահաբեկումներուն ամէնէն ծանրն է այս, եւ Իռա, հաւանաբար, նման ծաւալով խափանարարական ահաբեկում կատարելով ուզեց ցոյց տալ անգլիական իշխանութիւններուն, թէ ձեռք առնուած նախազգուշական միջոցները չեն կրնար սանձել իրենց գործունէութիւնը :

Անգլիացի կառավարիչը՝ Ուայթլօ, որ Լոնտոն կը գտնուէր, անմիջապէս Պէլֆասթ գնաց: Անգլիական շրջանակները որոշած են վճռական քայլերու դիմել եւ այս ուղղութեամբ նոր ուժեր ճամբուած են Հիւս. Իրլանտա: Բողոքականները, իրենց կարգին, կը պահանջեն, որ անգլիական բանակը վերջ դնէ տայ կաթոլիկ ահաբեկիչներու գործունէութեան, այլապէս, ինչպէս կը յայտարարեն, իրենք իրենց միջոցներով պիտի կռուին Իռայի դէմ :

Լոնտոն դժուար, չըսելու համար անել, կացութեան մատնուած է: Բողոքականները կը մերժեն «խօսիլ» Ուայթլօյի հետ, ցորչափ անգլիական ուժերը չեն հանդարտեցուցած կաթոլիկէ թաղերը: Իռա, իր կարգին, կ'ամբաստանէ անգլիացի կառավարիչը իբրեւ կողմնակալ եւ, վերջապէս, եթէ կացութիւնը չբարելաւուի համաձայնութեամբ մը, այս անգամ կրնայ քաղաքացիական կռիւ մը ծայր տալ բողոքականներու եւ կաթոլիկներու միջեւ :

Հարցը աւելի եւս բարդ կը դառնայ, երբ նկատի առնուի, թէ Իրլանտայի Հանրապետութիւնը կը պահանջէ, որ «իր կարծիքն» ալ առնուի Ըլսթերի խնդրին լուծման համար : Այս պահանջը ներկայացուց Հիլըրի, Իրլանտայի Հանրապետութեան արտաքին նախարարը: Ուայթլօ բացարձակապէս մերժեց, յայտարարելով, թէ դէմ է «դուրսի միջամտութիւններուն» :

× Անգլիոյ վարչապետը որ Ուիֆ·ընտի առթիւ գիւղ մեկնած էր անմիջապէս Լոնտոն վերադարձաւ :

Մթնոլորտը շատ ծանր է Պելֆասթի մէջ, ուր սարսափով կը սպասուի ծայրայեղ բողոքականներու հակազդեցութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ երկաթուղիի ծանր արկած մը պատահած է անցեալ օր Սեւիլլայի մօտ, Օթոռայի մը եւ էքսփրէսի մը միջեւ, երբ մէկը կ'երթար Քատիքսէն Սեւիլլա եւ միւսը՝ Մատրիտէն Քատիքս: Առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն 76 մեռեալ կայ եւ 125 վիրաւոր: Արկածը հետեւանք էր ուղեճշդումի սխալի մը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հրշէջները այլեւս ոչ մէկ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԸ

—0—

ՅԱՆՈՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՆ ՇԱՀԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՎԱՃԵԱՆ ԵՒ ՏՈՔԹ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

Ֆրանսական Ազգային Տօնին, 14 Յուլիսի առթիւ, փայլուն ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ քաղաքիս Ֆրանսական դեսպանատան պալատան մէջ, հոծ, ընտրանի եւ միջազգային բազմութեան մը ներկայութեան: Ամէն տարիէ աւելի ոգեւորութիւն կը տիրէր դեսպանատան պահլիճներուն մէջ, եւ հրաւիրեալները իրենց պաշտօնական շնորհաւորութենէն զատ, եկած էին իրենց ողջերթի եւ յարգանքի զգացումները յայտնելու Իսթանպուլի աւագ հիւպատոս Շարլ Տը Փամփըլոնի, որ կը մեկնի եւ իր պաշ -

անակնկալ կրնար բերել Կիրակի օր, երբ էտի Մերքս, յաղթական Փարիզ կը սպասուէր: Հաւանական երկրորդ՝ Կիմար, պարտադրաբար լքած էր շրջանը, Ուրբաթ օր, ծանրապէս տառապելով ծունկէն :

ՓՐԱԿԱՅԻ դատարանը բանտարկութեան վճիռներ արձակեց ազատախոհ մտաւորականներու եւ կուսակցական նախկին պատասխանատուներու դէմ: Պատմաբան Եան Թեսար վեց տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ պահանջեց Իսրայէլէ, որ «փութով» վերադարձնէ վեց սուրիացի եւ լիբանանցի սպաները, գերի բռնուած Լիբանանի մէջ Յունիս 21ին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԻՔՍԸՆ յայտարարեց, թէ Հանոյ կը մերժէ ընդունիլ ամերիկեան «նոր առաջարկները» եւ կ'ուզէ իր պայմանները պարտադրել :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ 16 յարկանի տուն մը, որ շինուելու վրայ էր, փլաւ: Տասը բանուոր փլատակներու տակ մնալով մեռան :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին ընդունեցաւ չին նոր դեսպանը՝ Սունկ Շիհ - Քուանկ, որ ներկայացուց իրեն դեսպանական լիազօրագիրը: 23 տարիէ ի վեր Փեքին ներկայացուցիչ չունէր Լոնտոնի մօտ :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՄԷՍՄԷՌ Յուլիս 31էն սկսեալ պիտի ընդունի սենտիքաներու ներկայացուցիչները, սկսելով Բանուորական Ուժէն (ընկերվարական):

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ բացումը կատարուեցաւ Քոքա - Քոլայի գործատան, որուն օրական արտադրութիւնը պիտի ըլլայ երկու հարիւր հազար շիշ: Պաշտօնական բացումը կատարեցին համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը եւ մայրաքաղաքի կուսակցապետը: Տարիներառաջ Քոքա-Քոլան «անկումային արեւմուտքի» խմիչքը կ'որակուէր խորհրդային աշխարհի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ մեծ վաճառատուներէն՝ Պոն Մառշէ 150էն 300 աշխատաւոր ճամբու պիտի դնէ (երկու հազարի վրայ) տրորուած ըլլալով որ գործին հաշուեկշիռը բաց կը ներկայացնէ: Սենտիքաները արդէն իսկ գործի կ'ուզեն անցնիլ, բողոքելու համար :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ Երկուշաբթի օր կը վերադառնայ Ֆուէզանէն (Պրըթաներ) ուր կը հանգստանար քանի մը օր եւ երկու օր ետք մէկնի Թոսքանա, ուր պիտի հանդիպի իտալացի պատասխանատուներուն :

տօնը կը փոխանցէ նորընտիր հիւպատոսին, Մ. Տը Տիւշէնի :

Հրաւիրեալներուն մէջ կ'երեւէին դիւանագիտական մարմինը, բարձրաստիճան դէմքեր, պաշտօնատարներ, փրոֆ.-ներ, մտաւորականներ, օտար հեղինակութիւններ, Թուրք եւ եւրոպական հիմնարկութեանց ներկայացուցիչները, եւ յանուն քաղաքիս իշխանութեան՝ կուսակալ Վէֆա Փօյրազ, քաղաքապետ Տօքթ. Աթապէյ, զինուորական ու պետական ատեաններուն ներկայացուցիչները :

Թրքահայոց Պատրիարքարանն ալ հրաւիրուած ըլլալով Ֆրանսայի ազգային տօնակատարութեան, յանուն Սրբազան Պատրիարք Հօր հանդիսութեան ներկայ եղան Կրօն. Ժողովի Ատենապետ Շահան Եպիսկ. Սվաճեան եւ Տօքթ. Եդուարդ Սիմքէշեան, որ պատշաճ բառերով Պատրիարք Հօր շնորհաւորութիւնները եւ լաւագոյն զգացումները փոխանցեց Ֆրանսական աւագ հիւպատոսին, նաեւ ողջերթ մաղթեց իրեն եւ ծանօթացաւ նորընտիր հիւպատոսին հետ : Երկու բարձրաստիճան պաշտօնատարները շնորհակալութեամբ իրենց յարգանքները յայտնեցին Թրքահայոց Պատրիարքին :

Այս առթիւ պատշաճ ուղերձներ խօսուեցան, եւ ներկաները յատկապէս լսեցին Մարսէյեզը եւ Անկախութեան քայլերգը :

«Մարմարա»

×

ԽՄԲ. «ՅԱՌԱՋ»Ի.

Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ Պոլսոյ մէջ, բծախնդրօրէն կը յարգուին պատշաճութիւնները եւ յանուն համայնքին, շնորհաւորական այցելութիւն կը տրուի Ֆրանսայի դեսպանին :

Կարելի չէ՞ր արդեօ՞ք նոյնը ակնկալել նաեւ եւ մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ, ուր ամէն տարի Դիւանագիտական Մարմնին հետ, նախագահ Փոմփիտուի շնորհաւորական այցելութիւն կու տան Ցարանուանութեանց պետերը ի շարս որոնց, դժբախտաբար, դեռ չենք տեսած մեր կաթողիկոսական պատուիրակը ...

ԿԱՐՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԱՐԶԱՍՐԱՀԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ

—○—

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Յուլիս 19ի թուականով.

Այսօրուան «Աքշամ» կը հաղորդէ թէ Կարսի մարզիկները փակ մարզասրահի վերածած են եկեղեցի մը որ 250 հոգի կ'առնէ եւ մնացած է Ռուսերու շրջանէն:

Կափամարտի, վօլէյպօլի եւ պասքէթպօլի նման մրցումներուն վերոյիշեալ թիւէն աւելի մարզասէրներ ստիպուած սրահէն դուրս կը մնան, ուստի շահագրգռուողներուն դիմում կատարուած է որպէսզի ընդարձակ փակ մարզասրահ մը կառուցուի իրենց :

Մեր Այցելուները

Խմբագրատուն այցելեցին.

Փրոֆ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեան, Լոս Անճըլըսէն, դասախօս տեղւոյն համալսարանի Միջին - Արեւելքի ազգերու պատմութեան բաժնի:

Տէր եւ Տիկին Հ. Թուրիկեան, Պէյրութէն :

Պ. Յակոբ Կէօվճէիզեան, Լոս Անճըլըսէն, :

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՕՐ ՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահա, այս ծաղկազարդ պատշգամէն էր որ կը հարցնէր մայրս անձկալին թէ ի՞նչ կար, նոր վտա՞նգ մը, կամ արդեօ՞ք հօրս բան մը պատահած էր :

Տակաւին պատերազմի օրերն էին, ու թէեւ այլեւս Թուրքերը հանդարտած ըլլալ կը թուէին, հաւանաբար կարգ մը աղդեցիկ պետութիւններու միջամտութեան շնորհիւ, սակայն եւ այնպէս՝ ժամանակ առ ժամանակ լսուող անախորժ պատահարներ, նոյնիսկ նոր ձերբակալութիւններ, պատճառ էին որ երբ առաւօտուն այրերը տունէն դուրս ելլէին, տնեցիները անցընէին ամբողջ օրը անծանօթ վտանգներու անձկութեան մէջ :

— Խօսէ՛, դաւա՛կս, երկար մի՛ ըներ, սիրտս մի հատցներ... Ան ի՞նչ է, կը խնդա՞ս, ըսել է լուրը գէշ չէ, լա՞ւ լուր մըն է ...

— Այո մայրիկ, աղուոր, շատ աղուոր, մեծ, անհաւատալի լուր մը ... վերջապէս մէկ շունչով դուրս կը բերէ եղբայրս ճառագայթուն՝ աւետաբերի աչքերով: Հայաստա՛ն մը ունինք, ազա՛տ, ազա՛տ անկախ Հայաստան մը : Կովկասի մէջ Ռուսահայերը անկախութիւն հռչակեր են ու ճանչցուեր են :

— Դուն ի՞նչպէս գիտցար: Ե՞րբ եղեր է, լուրը ի՞նչ աղբիւրէ է: Նայինք չիտա՞կ է: Նորէն Թրքական խաղ մը կամ թակարդ մը չըլլայ ...

— Ձէ մայրիկ, չէ: Ոչ միայն ճիշդ է ու վաւերական, այլ վաղն ալ պիտի երեւի մեր թերթին մէջ: Այսօր խմբագրատան մէջ ինծի փոքր քարտէս մը պատրաստել տուին ... երեւակայէ՛ ... անկախ Հայաստանի քարտէսը Թրքական թերթի մը մէջ... Վաղը պիտի դրուի թերթին մէջ, իմ գծած քարտէսիս հետ, սա վերնագրով — «Սինէք պիր չէյ տէյիլ, ամա միյտէ պուլանտըրըր»(*): Իրաւ ալ շատ պզտիկ բան մըն է, ո՛ւր մեր պատմական Հայաստանը, ո՛ւր ասիկա... Բայց եւ այնպէս հինգ հարիւր տարիներէ վերջ անկախ ու ազատ հող մըն է մեզի՝ Հայերուս համար: Կարծեմ Մայիս 28ին է եղեր: Եւ դրօշակ մըն ալ որոշեր են— կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն: Ուրկէ՞ առեր են այդ գոյները, ո՞վ գիտէ: Մայրիկ, կ'երեւակայե՞ս վիճակս ամբողջ օրը, թէ ջանք կը թափէի որ գծածս աղուոր ըլլայ ... պիտի ուզէի քիչ մը մեծցընել, բայց անշուշտ չէի կրնար... եւ թէ նստած տեղս կ'եռայի, կ'ուզէի վայրկեան մը առաջ տուն հասնիլ ու այս անսպասելի լուրը ձեզի բերել: Ներս պիտի գամ ու այս օրուան թուականը մեծ գիրերով, գեղեցիկ գիրերով պատին վրայ պիտի արձանագրեմ — 1918 ՅՈՒՆԻՍ 11:

Արցունք, ժպիտ, վարձատրութեան համբոյր մը, լաց ու խնդութ, բացագանչութիւններ. « Ախ, Բարսեղ, եղբայրս, արդեօ՞ք բախտակից ընկերներու, մեր նահատակներուն հետ հոնկէ ուր որ էք՝ կը լսէ՞ք, կը տեսնէ՞ք, Աստուծ քոյրս, ինչո՞ւ ողջ չըլլայիք ու մասնակից չըլլայիք այս երջանկութեան»: Ու անմիջապէս վերջ — «Գրիգոր, շուտ վազէ՛, Պէրպէրեաններուն լուր տուր, թող Մաննիկն ու Շահանը հոս գան: Նոյեմի, դուն ալ Տիկին Աստուրենց վազէ ու տուր աղուոր լուրը: Ծամբան եթէ ծանօթներու հանդիպիս՝ անոնց ալ ըսէ: Պէտք է անպայման այս երեկոյ խրար գանք: Բանով մը այս օրը տօնելու ենք ...»:

Պատերազմի այն տարիներուն՝ « Հայ Կղզին » ապաստանած էին որոշ թիւով մտաւորական Հայութիւն մը — ընտանիքներ ու երիտասարդներ: Կղզին լիովին կ'արդարացնէր իրեն տրուած մակդիրը: Ան փոքր ու համեստ, կը ներկայացնէր մեծ առաւելութիւն մը. մարդիկ կրնային հոն շնչել ու զգալ բաղդատաբար ազատ: Հակառակ մայրաքաղաքին մէջ տիրող տխուր յիշատակներուն ու ճնշիչ մթնոլորտին, բնական հետեւանքը պատերազմական վիճակին, հոն, այդ քիչ մը կորսուած, լուսանցքի մէջ ապրող անկիւնին մէջ, կարելի եղած էր ստեղծել ու պահպանել ազատութեան ու ապահովութեան պատրանք մը: Հոն ապաստանած էին, ինչպէս մեր ընտանիքը, ուրիշներ՝ 1915ի Ապրիլէն նոյնպէս ճողոպրած՝ որոնց համար քաղաքը դարձած էր հեղձուցիչ ու անշնչելի: Անոնց կարգին էին նաեւ իրենց դուստրերով՝ Զապէլ եւ Հրանդ Ասատուրները — Զապէլ Ասատուր՝ ծանօթ բանաստեղծուհի (Սիպիլ), ու իր ամուսինը Հրանդ Ասատուր, որոնք միասնաբար աշխատած էին, մարմին տուած Աշխարհաբար քերականութեան ու համադրած էին զայն :

Գալով երիտասարդներուն, անոնցմէ շատերն ալ եղբօրս նման եկած էին մեծ պատերազմի վաղորդայնին Եւրոպայէն տուն, ու հարկադրաբար մնացած Պոլիս: Սպասելով խաղաղութեան ու դէպի իրենց համալսարանները վերադարձին, անոնք կը ջանային ինքնօգնութեամբ յառաջ տանիլ իրենց կիսաւարտ ուսումը ու միաժամանակ կ'երթային աշխատիլ քաղաքը, լաւագոյնս օգտագործելու համար իրենց ժամանակը :

Այս երիտասարդները՝ մտաւորական, արուեստագէտ կամ պարզ քաղքենի, կը հաւաքուէին երբեմն երեկոները ու լուսնի լոյսով, Միջերկրականեան լազուարթ ու աստղազարդ պայծառ երկինքին տակ՝ կ'ընէին ռոմանտիկ պտոյտներ մայրուղի, փշոտ ու քարքարոտ բլուրներուն վրայ: Երբեմն, նոյնիսկ մոռնալով ժամանակաշրջանը, վայրն ու վտանգը, կը խառնէին հայրենաշունչ երգեր՝ Կոմիտասեան կամ այլ սիրերգներու, կարծես ուզէին այդ կղզեակին — Թուրքիայէն դուրս ապրող հողի այս պատառիկին — հովերուն ու անհունին յանձնել իրենց փշրուած յոյսերուն, այլ եւ տակաւին երիտասարդական կենսունակութեամբ վառ իրենց հոգիներու արտայայտութեան տխուր կամ զուարթ ու լաւատես երգերու մեղեդիները ու բառերը :

Այս երիտասարդական խումբին մաս կը կազմէին Պէրպէրեան քոյրն ու եղբայրները: Մաննիկը իր տաք ու անուշ ձայնով՝ որ մեզի բոլորիս համար կը ներկայացնէր բանաստեղծութիւն՝ իր երազկոտ աչքերով, բաց շագանակագոյն մազերով ու չարմուճեներու շնորհալիութեամբ : Շահան Պէրպէրեանը այդ թըւականին՝ վարժարանին երիտասարդ տընօրէնը իր առինքնող ճարտասանութեամբ՝ որ թռիչք կուտար մեր երեւակայութեան երբ առանձինն իր խոհերուն հետ, կը թափառէր քարքարոտ ու ամայի բլուրներուն վրայ իր Վակներեան «փէլըրին»ին փէշերը տուած հովերու քմայքին ...

Անոնց կը խառնուէին նաեւ երկու Թրքուհիներ, շնորհալի ու գրեթէ եթերային՝ իրենց նուրբ ու միշտ ճերմակ շրջազգեստներով, դուստրերը Թուրք փիլիսոփայ – բանաստեղծի մը, որոնք ընդվզած իրենց ցեղակիցներու Հայութեան հանդէպ կատարած խժդժութիւններէն՝ նախընտրած էին գալ ու ապրիլ Հայերու այս կղզին մէջ, բաժնելով անոնց կեանքըն ու խաչերը :

Մայրս անցած էր անմիջապէս գործի: Մտքին մէջ ծրագիրը որոշ էր: Կղզիին պանդոկներէն միոյն մէջ տեղի պիտի ունենար երեկոյթը: Տան սաւաններէն մին պատռեց երեքի, նպարավաճառէն բերուած փոշիներով ներկեց այդ երեք կտորները հայկական նոր երեք գոյներով ու այդ ամենահամեստ միջոցներով պատրաստեց Պոլսոյ մէջ, Հայոց պատմութեան այս նոր վերածնունդի շրջանի առաջին, նորածին հայկական դրօշը :

Այդ երեկոյ, պանդոկին մեծ սրահը լուսաւորուած էր մոմերու ու քարիւղի լամպերու տարտամ լոյսերով : Հոն հաւաքուած էին սրահին տարողութենէն աւելի մեծ թուով ժողովուրդ՝ բոլոր անոնք որոնք լսած էին աւետիսը ու մոռցած երեկոյի մը համար՝ արտաքին աշխարհի սպառնալիքները . տարեցներ ու երիտասարդներ, նոյնպէս եւ մանուկներ — այսօր մեծաւ մասամբ հեռացած այս աշխարհէն, իսկ մնացեալները ցրուած ո՛վ գիտէ աշխարհիս որ անկիւնները :

Ու որոշ պահու մը, ընդարձակ սրահին կիսախաւարին, մոմերու ու քարիւղի պլպլացող ցոլքերուն եւ սպասումի խորլռութեան մէջ՝ յանկարծ անաղմուկ բացուեցաւ սրահին դուռը ու զարմանքի ու զգացուած խանդավառութեան շշուկի մը մէջ ճամբայ տուաւ «կարմիր, կապոյտ նարնջագոյն» երեւոյթի մը ...

Այս առաջին ու խորհրդալից տպաւորութենէն տակաւին չսթափած՝ սրահին մէջ հնչեց յանկարծ՝ բոլորին սիրելի « Հայաստան Երկիր Դրախտավայր»ը : Եռագոյնին ծալքերով շրջապատուած Մաննիկ Պէրպէրեանն էր որ կ'երգէր: Ձայնին ջերմութիւնն ու երգին վեհութիւնը, պահին վսեմութիւնն ու խանդավառութեան ընդվզութիւնը սահման չունէին: Մոռցուած էին այդ պահուն ամէն ինչ. կային միայն զգացումներ մխիթարութեան՝ անցեալի կորուստներու եւ սուգերու, եւ արցունքներ երանութեան ու հպարտութեան՝ երանութիւնը կեանք ու մարմին առած դարաւոր երազներու ու յոյսերու, հպարտութիւնը վերածընած, յարութիւն առած Հայաստանին, Հայոց դրախտավայր, նորածին՝ բայց հազարամեայ հայրենիքին :

ԱՆԱՀԻՏ Ն. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
«Նայիրի», Պէյրութ

(*) Ճանճը բան մը չէ, բայց սիրտ կը պղտորէ ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ԹԷ ԻՆՉՈՒ ԵՄ ԽՆԱՅՈՒՄ ԱՆՎԻՃԵԼԻ ԱՆՏԱՂԱՆԴԻՆ

Ես մի մտերիմ, բայց անտաղանդ ընկեր ունեմ: Իմ ճանչցած բոլոր անտաղանդների մէջ միակն է, որ անձնուիրաբար ընդունում է իր բնածին անտաղանդութիւնը: Դրա համար էլ մարդուն յարգում եմ, թէեւ նա վաղուց միակողմանիօրէն չեղեալ է յայտարարել մեր մտերմութիւնը: Հիմա նա, իմ այդ վաղեմի ընկերը, փողոցում դէմիցս գալիս շեղում է ճանապարհը կամ իրեն գցում որեւէ շքամուտք, որպէսզի ինձ չբարեւի: Դա դեռ ոչինչ: Յաճախ ականջիս հասնում է, թէ ամէն մի առիթով նզովում է ինձ եւ պնդում, թէ ես, այո՛, միայն ես եմ եղել իր գրական – հասարակական – ընտանեկան անյաջողութիւնների պատճառը :

Զկարծէք, թէ նրան վատութիւն եմ ա-

ՎԻՔԹՕՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ՄԵԾ ՍԷՐԸ

Մօրեղբայր Լէոփոլտը շատոնց ծրագրած էր միացնել իր քեռորդիները, Ալպէրը եւ Վիքթօրիան: «Ալպէր ամէն յատկութիւն ունի զիս երջանկացնելու»կը գրէր Վիքթօրիա իր մօրեղբօր եւ սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնէր այս երջանկութիւնը ստեղծելուն :

Վիքթօրիայի թագաւոր հօրեղբօր հաճելի չէին այս Սաքս – Քօպուռնները, որոնք կուգային ու կ'երթային: Որով իր կարգին հրաւիրեց իշխան Օռանժ եւ երկու որդիները: Բայց Վիքթօրիա հազիւ թէ զիջեցաւ անոնց նայիլ :

Ալպէռ ալ կը համակրի Վիքթօրիայի : Շատ լուրջ էր եւ տասը տարեկանին կը գրէր թէ «տխուր եմ որ աշխարհ այսքան անբարոյութեամբ կը կառավարուէր »:

1838ին թագադրութիւնն էր եւ եկեղեցին խռնուած ազնուական դասակարգի մարդոցմով, իսկ Վիքթօրիա կը ճմըռէր թագին ծանրութեան տակ :

Որպէսզի ուղղակի ժառանգորդ ունենայ, Վիքթօրիայի շուրջինները կը մըտածեն ամուսնացնել զայն: Իսկ Վիքթօրիա շուզեց անմիջապէս թագադրուելէ ետք փոփոխութեան ենթարկել իր կեանքը: Բայց Մէլպուռն եւ Լէոփոլտ յարատեւող էին :

Կարգադրեցին որ Ալպէռ եղբօրը հետ կրկին Ուինտսըրի պալատը այցելէ: Ինչպէս ձիւնը կը հալի արեւին տաք ճառագայթներուն տակ, նմանապէս Վիքթօրիայի սիրտը մէկէն կակուղցաւ Ալպէռի տեսքէն: Կը կարմրէր, կը դեղնէր եւ ճիգ կը թափէր ժպտելու եւ խօսելու: «Յուզումով ընդունեցայ Ալպէռը», կը գրէր նոյն օրը իր օրագրին մէջ: Յաջորդ օրն իսկ կը յայտնէ Մէլպուռնի թէ որոշած է ամուսնանալ իր զարմիկ՝ Ալպէռի հետ : Պտոյտներ կ'ընեն, ձի կը նստին, եւ չորրորդ օրը իր մօտ կը կանչէ Ալպէռը եւ կ'ըսէ «թէեւ ես անարժան եմ քեզի, սակայն կը համաձայնիմ որ հետս ամուսնանաս»: Յաջորդ օրը կը գրէ իր մօրաքրոջ դքսուհի Կլուսէսթըրի իմացնելու մեծ լուրը: « Որոշեցի ես խօսիլ առաջինը, որովհետեւ Ալպէռ չէր կրնար համարձակիլ Անգլիոյ թագուհիին ամուսնութիւն առաջարկել »:

Այդ գեղեցիկ երիտասարդին վրայ բուռն թափով սիրահարեցաւ: Իր օրագրին մէջ կը գրէր «հիանալի բերան եւ քիթ ունի, նուրբ պեխեր, թէեւ կիսամօրուս, լայն ուսեր, բարակ մէջք, կը ցանկամ անոր թեւերուն եւ ծարաւն ունիմ համբոյրներուն »:

Բայց թոյլ պիտի չտայ ըսաւ որ իր գործերուն միջամտուխ ըլլայ: Կը հասկցնէ անոր թէ Անգլիացիները չեն սիրեր որ օտարական մը խառնուի իրենց կառավարական գործերուն » :

Իսկ Ալպէռ իր մօրը կը գրէ թէ « իմ ապագայ գիրքս մթին կողմեր ունի եւ գլխուս վերեւ երկինքը միշտ կապոյտ եւ անամպ պիտի չըլլայ » :

1840 Փետրուար 10ին տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր ամուսնութիւնը : Վիքթօրիայի սէրը կը կրկնապատկուի, բայց զահը միշտ անջատ կը մնայ անկողնէն :

Ամէնէն զօրավալից խօսքերը իր ամուսնոյն համար էին: «Սիրելի հրեշտակս», իսկ երբ ամուսինը պատահմամբ խօսք մը ընէր պետական գործերու մասին, կը գոցէր բերանը համբոյրով մը : Այս առթիւ իշխան Ալպէռ կը գանգատէր Մէլպուռնի, որովհետեւ մեծ նուխրում ունէր եւ շատ կ'ուզէր օգտակար հանդիսանալ իր երկրորդ հայրենիքին: Որով կը տառապէր անգործութենէ :

Թագուհին արգիլած էր նաեւ որ Ալպէռի գերման ընկերները, դրողները, գիտունները գային: Պալատին խօսակցութեան նիւթը բոլորովին տարբեր էր : Կը խօսէին միայն ձիերու, կանանց հագուստներու մասին եւայլն:

Ալպէռի բարեկամները համբերութիւն կը թելադրէին, եւ իրապէս ալ Վիքթօրիա հետզհետէ սկսաւ հիանալ, անոր միտքին, լրջութեան եւ ունեցած ծանօթութեանց վրայ, Թագուհին հետզհետէ փոխուեցաւ :

Ամէնէն առաջ հրաման տուաւ որ ամուսինը ստանձնէ նախագահութիւնը « Գեղութիւնը ջնջելու ընկերութեան» , հրաւիրեց ներկայ գտնուիլ վարչապետին հետ իր աշխատանքներուն: Հաղորդեց անոր դիւանագիտական կարեւոր հեռագիրները եւ աւելի յառաջ երթալով քուէարկել տուաւ օրէնք մը, ուր կ'որոշուէր որ եթէ ինք մեռնէր եւ անչափահաս զաւակ մը թողուր, Ալպէռ իշխանն էր որ խնամակալ պիտի ըլլար եւ երբ 1840ին աղջիկ զաւակ մը ծնաւ իշխան Ալպէռի դիրքը աւելի եւս ամրապնդուեցաւ , երբ կնոջը ընդունիլ տուաւ որ Ուիլինկթըն ըլլար կնքահայրը: Ժողովուրդը ծափահարեց տեսնելով թագուհիին հաշտութիւնը ազգային հերոսին հետ ;

Օր մըն ալ իր մօրեղբօր կը գրէր թէ իմ սիրելի հրեշտակս իսկապէս մեծ նեցուկ մըն է ինծի: Մեծ չահագրգռութիւն ցոյց կուտայ անցած դարձածի մասին առանց վրաս մեծ ազդեցութիւն բանեցնելու, եւ զատողութիւնը իրապէս լաւ է :

(2 – Շար.)

բել կամ, ընկերութիւն ու մտերմութիւն մոռացած, մի ակնարկ կամ ջախջախիչ յօղուած էլ իր մասին գրել: Ընդհակառակն: Անտաղանդ ընկերս ու գըրչակիցս ինձնից խռովել է հենց այն պատճառով, որ մինչեւ հիմա գլացել եմ մի ակնարկ գրել իր «Տրտնջալից մրմունջներ» կոչուող առաջին եւ վերջին գրքոյկի առթիւ:

Զարմանալի է, չէ՞:

Ուրիշները փառաբանական յօղուածներ են պատուիրում իրենց գրական մտերիմներին, իսկ իմ այդ ընկերը տարիներ շարունակ ինձ համոզում էր:

— Ի՞նչդ կը պակասի, եթէ մի փոքրիկ ակնարկ կամ սպանիչ յօղուած էլ իմ մասին գրես: Պարզապէս չես ուզում, որ ընկերդ էլ անուն հանի: Միայն անծանօթ անտաղանդներին ես լաւութիւն անում, որոնցից ոչ մէկը, կարծեմ, քեզ շնորհակալութիւն չի յայտնել:

Եւ մի առ մի ինձ յիշեցնում էր երախտամոռ անտաղանդներին իմ արած լաւութիւնները:

— Յիշո՞ւմ ես, — ասում էր, — այն երգիծական յօղուածը, որ երեսուն տարի առաջ գրեցիր Հանրապետութեան ամենաաննշան անտաղանդի «Բաւիղներ եւ շաւիղներ» առաջին գրքոյկի մասին: Տեսա՞ր, ինչ փայլուն արդիւնք ունեցաւ:

Ի՞նչպէս կարող էի չյիշել, քանի որ իսկապէս արդիւնքը փայլուն էր:

Յիշում եմ, որ յօղուածս տպագրուելուն պէս յիշեալ անտաղանդը ժամանակաւորապէս թողեց չափածոյի ասպարէզը եւ, անցնելով արձակի, սկսեց ծաւալուն բողոքներ գրել: Ինչպէս ձեզ յայտնի է, քաղաքացիների բողոքները անհետեւանք թողնել չի կարելի, իսկ նա ոչ միայն քաղաքացի էր, այլեւ բանաստեղծ-քաղաքացի: Ուստի ամենուրէք սկսեցին զբաղուել դրանցով, որի համար ստիպուած էին կարդալ նաեւ «Բաւիղներ ու շաւիղները»: Այնուամենայնիւ, վերջնական եզրակացութիւնն ուշանում էր, քանզի երկար երկար ժամանակ չէին կարողանում պարզել, թէ բողոքների հեղինակը հանրապետակա՞ն կարգի անտաղանդ է, թէ միութենական: Մինչ կը կարողանային պարզել այդ կնճռոտ հարցը, հեղինակը շարունակում էր գրել, այս անգամ արդէն այն մարմինների ու անձանց դէմ, որոնք անյապաղ ընթացք չէին տալիս իր նախորդ բողոքներին: Շուտով այլեւս չմնաց մի մարմին կամ մարմնամաս, որ կարդացած չլինէր նրա այս կամ այն բողոքը եւ «Բաւիղներն ու շաւիղները»: Այդպիսով, մեր ջերմեռանդ բողոքականը մայրաքաղաքի հիմնարկ-ձեռնարկութիւններում, ինչպէս նաեւ Հայաստանի սահմաններից դուրս, կամաց-կամաց ձեռք բերեց այնպիսի ճանաչում եւ ժողովրդականութիւն, որ այլեւս գործը ծածկել չէր կարելի:

Անյապաղ որոշեցին, թէ մարդն իսկապէս բարձր կարգի անտաղանդ է, սակայն, չնայած դրան, մեր պայծառ արեւի տակ ծնուած ու ապրած բանաստեղծ-քաղաքացու մասին այդպիսի ոչ-ընկերական շեշտով գրել չէր կարելի, հետեւապէս՝ անհրաժեշտ է նրան համարել հալածուած ընկեր, արագացնել այդ ընկերոջ նոր գրքի՝ «Շաւիղներ ու բաւիղների» տպագրութիւնը, միաժամանակ քննութեան առնել յօղուածագրի հարցը:

— Հօ տեսա՞ր, — ասում էր ինձնից խռոված անտաղանդ ընկերս, — ակնարկ գրեցիր «Բաւիղների ու շաւիղների» մասին, սակայն լոյս տեսաւ նաեւ նրա «Շաւիղներն ու բաւիղները»: Իսկ հիմա նա իր ծննդեան փառապանծ վաթսունամեակը նշում է իբրեւ 25 գրքի հեղինակ: Իսկ ե՞ս: Չլինի թէ կարծում ես, թէ ես նրանից պակաս անտաղանդ եմ, որ մի լաւութիւն էլ ինձ չես անում: Կամ յիշո՞ւմ ես, թէ ինչպէս օգնեցիր այն անգրագէտ թարգմանչին:

Այո, դա էլ եմ յիշում: Երբ մի անգամ հրապարակաւ ցոյց տուի, որ այդ մարդը չգիտի ոչ հայերէնը, ոչ էլ այն լեզուները, որոնցից թարգմանում է, նա սկսեց բոլոր թերթերին բողոքներ գրել իր չիմացած բոլոր լեզուներով: Տեսնելով, որ անհնար է կարդալ ու հասկանալ այդ բողոքները, մարդուն խորհուրդ տուին սեռը փոխել եւ գոնէ վարկաբեկիչ յօդուածներ գրել մնացած թարգմանիչների, այդ թւում եւ իմ մասին:

Եւ գրեց ու տպեց:

Դրանից յետոյ նրա անգրագիտութեան մասին խօսել չէր լինի, քանզի դա պիտի համարուէր քննադատութեան ճնշում, հաշիւներ մաքրելու փորձ եւայլն:

Այդպիսով, յոյժ քննադատելին դարձաւ անքննադատելի քննադատ: Իբրեւ քննադատ, նա շուտով Պետհրատի ուշադրութիւնը հրաւիրեց ֆրանսերէնից կատարուած եւ իր կարծիքով շատ յաջողուած երեք թարգմանութիւնների վրայ, որ կատարել էր ինքը քննադատ դառնալուց առաջ: Հաշուի առնելով անողոք քննադատի հեղինակաւոր կարծիքը եւ այն հանգամանքը, որ նա կարող էր նորից անցնել բողոքագրութեան դժուարամատ սեռին, հրատարակչութիւնը իր խմբագիրներին խնդրեց վեց ամիս նստել եւ հայերէն թարգմանել յիշեալ հայերէն թարգմանութիւնները, որոնք լոյս տեսան իրար ետեւից: Մի խօսքով՝ մի քննադատուած թարգմանութեան շնորհիւ ապաշնորհ թարգմանիչը լոյս աշխարհ հանեց երեք նորերը: Միթէ՞ իսկապէս լաւութիւն չէր արածս:

— Յիշո՞ւմ ես այն գրագողին, որ առանց մի տողակէտ փոխելու ամբողջական էջեր էր արտագրել ռուս գրողների վէպերի հայերէն թարգմանութիւններից: Մի՞տդ է, որ այդ մասին գրածդ յօղուածի համար քիչ էր մնում նրա փոխարէն քեզ հանէին գրողների միութիւնից, եւ աչքդ էլ կը հանէին, եթէ գործին չմիջամտէր մի ազդեցիկ թերթ: Տեսա՞ր, թէ ինչպէս արածիդ շնորհիւ գըրագողը այնքան ճանաչուած գրող դարձաւ, որ շուտով հետը պայմանագիր կնքեցին նաեւ փիէս տպագրելու համար:

Եւ այսպէս, անտաղանդ ընկերս ինձ մի գլուխ յիշեցնում էր օտարներին արածս բազում լաւութիւնները:

Վերջին անգամ մօտս եկաւ մեռելի պէս գունատ ու յուսահատ:

— Վերջապէս իմ մասին յօղուած գրելո՞ւ ես, թէ չէ: Տասը տարի է Պետհրատը ինձնից բան չի տպում, կինս էլ տնից դուրս է անում, թէ կոպեկ չես բերում: Մի բան արա, մեղք եմ, երեխաներիս տէր եմ: Խօսք եմ տալիս, որ ոչ մի բողոք չեմ գրի:

Այս անգամ արդէն վերջնականապէս մերժեցի: Ի՞նչպէս թէ բողոք չպիտի գրի: Ուրեմն գրելիք յօղուածս, որպէս բացառութիւն, պիտի հասնի իր նպատակին եւ խեղճ ընկերս էլ պիտի տուժի եւ ծաղրի առարկայ դառնայ:

Ո՛չ, չեմ գրի:

Ես սովոր եմ անտաղանդներին լաւութիւն անել: Իսկ նա, անտաղանդ լինելուց բացի, նաեւ ընկեր է:

Աւելի լաւ է, թող խռով մնայ:

ՍՈՒՐԷՆ ՎԱՀՈՒՆԻ

ԳՐՔԻ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

Քրիստոս ըսաւ.— Մարդ միայն հացով չապրիր: Այս սկզբունքը յարմարցընելով ներկայ դարու պահանջներուն, կրնանք ըսել թէ՝ հացէն աւելի մտային զարգացումը անհրաժեշտ է կեանքի պայքարին մէջ: Վասնզի՝ նիւթական բոլոր բարօրութեանց աղբիւրը մտային զարգացումի արդիւնք է: Առանց մտային զարգացումի առաջին եւ ամէնակարեւոր ազդակն է գիրքը, եւ ընթերցանութիւնը: Լիսէներէ եւ գոլէճներէ ստացուած վկայականները բանի մը չեն ծառայեր, եթէ մարդ չշարունակէ ընթերցանութեամբ ճոխացնել իր մտային պաշարը:

Գիրքն է որ կ'ընդլայնէ մարդուն գիտակցութիւնը: Ընթերցողը կը թափանցէ գրողին մտածումներուն մէջ եւ կը նոյնանայ անոր հետ: Բայց լաւ գիրք մը պէտք չէ արագօրէն կարդալ լմնցնել, ատիկա կը նմանի այն մարդուն, որ ճոխ սեղանէ մը առանց ճաշակելու անօթի կ'ելլէ: Հետեւաբար, լաւ գիրքէ մը աւելի օգտուելու համար, պէտք է դանդաղօրէն, ումպ առ ումպ ըմպել: Բայց կան այնպիսի գիրքեր, որ մարդը կը քնացընեն. նաեւ կան այնպիսիներ՝ որոնք մեզ կ'արթնցնեն նոյնիսկ մեր խորքունէն: Կարեւորը շատ կարդալը չէ, այլ ընտրութեամբ եւ ուշադրութեամբ կարդալն է: Գիրքերը ապահով նաւահանգիստներ են. անգամ մը որ մարդ մխրճուի գիրքերուն մէջ, այլեւս փոթորիկներէն չի վախնար:

Շատ անգամ գիրքերուն արձակած կայծն է որ մեզ կը շահեցնէ անձնականութեան գիտակցութիւնը:

Գիրքը հայելիի կը նմանի, հեղինակին ինքնութիւնը կը թափանցէ մեր մտքին մէջ:

Ըսէ ինծի ինչ կը կարդաս եւ ես ըսեմ քեզի թէ ով ես դուն: Մարդու մը գրադարանը իր էութեան հայելին է:

Գիրքէն աւելի զօրաւոր բան չկայ աշխարհի վրայ: Բոլոր գիւտերը, զէնքերը, զանազան գործիքները, մեքենաները գիրքին արդիւնքն են:

Մարդ պէտք է ունենայ նաեւ դրօսանքի եւ զուարճութեան պահեր, բայց մի մոռնաք թէ ամենալաւ դրօսանքը գիրքերու ընթերցումն է:

Գիրքերը լեցուն են ճշմարտութիւններով եւ կեանքի գեղեցիկ օրինակներով: Կան այնպէսի գիրքեր՝ որոնք կը նմանին մշտահոս աղբիւրներու, որով կրնանք յագեցնել մեր ծարաւը: Մարդու կեանքի մէջ կը պատահին ընկճումի պահեր: Երբեմն մարդ ինքզինքը կը գտնայ լքուած եւ արհամարհուած: Այն ատեն թող դիմէ գիրքերու եւ խոկոյն պիտի փոխուի: Բայց կան այնպիսի գիրքեր՝ որ մարդը կը վերածեն խեղճուկրակ արարածի մը: Կան նաեւ այնպիսիներ՝ որոնք մարդուն ուժ կուտան ու կը վերածեն զօրաւոր ու ըստեղծագործ անհատի մը: Գիրքն է որ աշխարհի լուսաւորութիւն պիտի բերէ: Գիրքը աշխարհի երկրորդ արեգակն է: Ընթերցանութիւնը կեանք է:

Ընթերցասէրի մը յիսուն տարուան կեանքը շատ աւելի արժէքաւոր է, քան այն՝ որ ապրած է հարիւր տարի, սակայն գիրք չէ կարդացած:

Գիրքերը գիտական աշխարհի աստղերն են: Եթէ անոնք չըլլային, աշխարհս աւելի խաւար պիտի ըլլար: Տգիտութիւնը հիւանդութիւն մըն է, որուն դեղն ու դարմանը միմիայն գիրքն է:

Վ. Մ.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Հարբած Ցաքէթը աւանակին թարս նստած գնում էր: Ճանապարհին նրան հանդիպում է մի անծանօթ եւ հարցնում.

— Բարեկամ, ինչո՞ւ ես իշուն թարս նստէ...

— Է, դու ի՞նչ գիտես որ կողմը կ'էրթամ որ, պատասխանում է Ցաքէթը:

×

Խոսրովի տղան հիւր է գնում իր հօր հեռաւոր ընկերոջ՝ Սեդրակի տուն:

Երբ Սեդրակը նրան երկար նայում է, տղան հարցնում է.

— Ի՞նչ է, Սեդրակ հօրեղբայր, չճանաչեցի՞ր:

— Ճանչեցի օղուլ, Խոսրովիս մանչն ես, հըմը տեղը չեմ բերէ՝ մեռա՞ծն ես, թէ սաղը:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Զարմանալի բան, շատ զարմացայ ու բնաւ չհաւատացի... ալ Թաղին մէջ մարդ չմնա՞ց, որ Սուսերեանցի պէս խառնակիչ մը բերենք վարժարանի տեսուչ ընենք... Ես արդէն ըսի, որ Մարգար էֆ.ն երբեք այդպիսի յիմար բան չըներ...

— Երբ որ վարժարանի խնդրով զբաղելու ատենը գայ, այն ժամանակ կ'որոշենք, թէ ինչ պէտք է ընել, պատասխանեց վաճառականը չոր ձայնով մը:

Բայց ընկեր Կայծունի այս պատասխանով չգոհացաւ:

— Ինչ որոշում ալ տաք, կարելի չէ, որ Սուսերեանցը վարժարանին մէջ պաշտօնավարէ, ըսաւ:

— Ի՞նչ հրամմեցիր, հարցուց Մարգար էֆէնտի հեզնաբար:

— Այսինքն, ես անհատապէս չեմ խօսիր այստեղ, ըսաւ Կայծունի քիչ մը շփոթած, այլ հանրային կարծիքը կը ներկայացնեմ:

— Թաղական Խորհուրդը իր ընելիքը գիտէ, պէտք չունի ուրիշներու խրատին ու խորհուրդին:

— Վարժարանը ամէնուս կը պատկանի:

— Կ'աղաչեմ, պարոն Կայծունի, չերկարենք այս վիճաբանութիւնը, հիմա ոչ ատենն է, եւ ոչ ալ տեղն է այս տեսակ խօսքերուն, իրար անցնելու պէտք չունինք, ձեզի ըսինք, որ դեռ վարժարանի մասին ոեւէ կարգադրութիւն չէ եղած.. Բայց հիմակուընէ գիտցէք, որ ինչ որ յարմար գտնենք, այն պիտի ընենք... Հասկցա՞ր մի, պարոն Կայծունի:

«Պայքար լսարանի» նախագահը տեսաւ, որ եթէ վիճաբանութիւնը շարունակէր՝ բոլորովին իրեն դէմ պիտի հանէր Մարգար էֆ.ն, ինչ որ բնաւ գործին չէր գար, իր դիտաւորութիւնն էր միայն իրենց կորսնցուցած ազդեցութիւնը ձեռք բերել, եւ անով հակակշռել «Շանթ Ակումբ»ին, որ կը սկսէր գերակշիռ դեր մը առնել: Բայց դժբախտաբար չկրցաւ յաջողիլ այդ դիտաւորութեան մէջ, եւ ընդհակառակն վաճառականը իրենց դէմ գրգռեց:

Ներկաները, որոնք հետեւած էին այս վիճաբանութեան, բնականաբար Մարգար էֆէնտիին կողմը բռնեցին:

— Կ'երեւայ որ միսիւն քիւլահ մը խափմիշ ընել կ'ուզէ կոր, եւ ասոր համար վարժարանին խնդիրը մէջտեղ նետեց, դիտել տուաւ ոսկերիչ Սահակ աղա:

— Թաղերնիս հազիւ քիչ մը հանդարտեցաւ, նորէն իրար անցնելու կ'աշխատիք կոր, ըսաւ Մանուկ աղա:

— Եղբայր, մեր միտքը սխալ հասկըցուեցաւ, բողոքեց Կայծունի:

— Մենք ձեր միտքը շատ աղէկ կը հասկընանք, պատասխանեց Մէլիտոս էֆէնտի նշանակալից կերպով գլուխը շարժելով:

Ընկեր Կայծունի ոտքի ելաւ:

— Առ այժմ անօգուտ է խօսիլ, ըսաւ, ապագան պիտի պարզէ ամէն բան, եւ այն ատեն պիտի համոզուիք, թէ որքան իրաւունք ունիմ եղեր...

Ու բարեւելով դուրս ելաւ:

Շնորհաւորական այցելութիւնները կը շարունակուէին եւ Թաղականները նոյն օրը չկրցան բնաւ գործով զբաղիլ:

Ժամերգութիւնը աւարտելէ յետոյ, վաճառականը Միհրանիկ էֆ.ին հետ բակը ելաւ, իրենց կիներուն սպասելու համար:

Բակին մէջ ալ շնորհաւորութիւններ կ'ըլլային ծանօթ եւ անծանօթ Թաղեցիներուն կողմէ, որոնց ամէնուն ալ վաճառականը կը պատասխանէր ժպտուն դէմքով մը:

Տիկին Սաթէն երեւցաւ, միշտ Տիկին Նուարդին ընկերակցութեամբ:

— Գործերնիդ լմնցուցիք հարցուց Սաթէն իր ամուսնոյն մօտենալով:

— Այսօր գործ չտեսանք որ, պատասխանեց Մարգար էֆէնտին:

— Ինչո՞ւ համար...

.. Մինչեւ ետքը հիւր ընդունեցանք, բոլոր Թաղեցիները եկան շնորհաւորելու ..մտքէս չէր անցներ, որ այսչափ ժողովրդականութիւն ունիմ եղեր: Եկեղեցին շատ բազմութիւն կա՞ր:

— Լեփ լեցուն էր:

— Չնեղուեցա՞ք ա:

— Չէ, մեզի աղէկ տեղ մը տուին...

— Տեսա՞ր Թաղականութեան օգուտները քաղել սկսանք, ըսաւ Միհրանիկ էֆ. խնդալով:

— Սա եկեղեցիին խաչը փոխել տալու է, պատառ բզիկ եղեր է...

— Պիտի ընենք, Տիկին, պիտի ընենք, շատ բաներ ընելու միտք ունինք:

— Մէյ մըն ալ քովի պզտիկ խորանին վարագոյրը շատ հին երեւցաւ աչքիս:

— Ան ալ ինչալլահ կը նորոգենք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալայրի դաշտը :

Նախագահութեամբ՝
P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.
Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր :

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթիւնճեանի, Յովհ. Տէր-Վարդանեանի, Արամ Տէր-տէրեանի :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի :

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի :

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊՏՈՅՏ ՄԸ
Le Touquet - PARIS - PLAGE
ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 30ԻՆ

Ճամբորդութիւնը լիւքս *օթոքարով :*

Հաւաքուիլ ժամը 7.45ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն (ելք դէպի Պուա*) եւ 8.15ին Կառ տիւ Նոռ) քաֆէ Թիւրվէօր (ներկայիս շինութեան մէջ) : Մեկնում ժամը 8.30ին դէպի ԼԸ ԹՈՒՔԷ : Յերեկուան ճաշ ճամբու ընթացքին :*

Վերադարձին այցելութիւն Պէրք–Փլաժ :

Վերադարձ Փարիզ ժամը 17ին առենը հիւսիսի կառուղիի ճամբով :

Մասնակցութիւն 19 Փր. լընչը *մէջը :*

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

IIMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ դպրոցի ֆոնտին համար հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Ողբ. Պ. Յովակիմ Լօքմիզեանի մահուան տխուր առիթով (7 Յուլիս), Պապայեան ընտանիք յիսուն ֆրանք, Յարութիւն Քէչիչեան քսան ֆրանք :

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻԻ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի *ընթացիկ եւ նոր հասցէն* :

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով :

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք :

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Միքայէլ Հէքիմեան, իր կինը եւ երկու աղջիկները : Հէքիմեան Միքայէլ աշխատած է Սէնթ Էթիէն ածուխի հանքերուն մէջ : Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝

Mme OUSTIAN Araxie
12, rue Kalinine, apt. 27
EREVAN-6 ARMENIE (URSS)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝* 600 *Փր.*, 14 *օրէն աւելի, օրական* 26 *Փր.* 7 *օրէն* 14 *օր՝* 29 *Փր.* 7*էն պակաս՝* 32 *Փր.*

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18*էն* 20 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 16*էն* 20 : 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

Ա Զ Դ

Մոնմորանսիի եւ Անտիեյի Հանդըստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14*էն* 18 *(Նահանգապետութեան հրամանով) :*

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վկայեալ հիւանդապահուհի մը կամ օգնական - խնամող (էտ- սուանեաք), *բնակութիւն եւ ճաշ : Լաւ պայմաններ :*

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 77 Րիւ Լաֆայէթ, *Փարիզ* (9), *(Բ. յարկ) գրասենեակի ժամերուն :*

ՄԻԽԹՈՆՈՐՀՆԷՔ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՏԵՍԱՐԺԱՆ ՎԱՅՐԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի օդակայանէն՝

Մեկնում Կիրակի 15 Հոկտեմբեր 1972
Վերադարձ Երեքշաբթի 31 Հոկտ. 1972
Ծախքերու ընդհանուր մասնակցութիւն 1500 փր.

Մանրամասնութիւններու համար դիմել՝

Պօմոն՝ *Հայր Գեղամ Վրդ. Հեռ.* 51–73–50
Սէն-Լու՝ Տէր Շահան Քհյ. 47–97–13
Պլ. Օտտօ՝ Տէր-Նշան Քհյ. 50–18–23

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
(Զուիցերական իրաւավիճակ) Լօզան

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ՝ Օգոստոս 7էն Սեպտեմբեր 4 :

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի շքեղ սրահներուն մէջ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան : Կ'աւանդուին պետական և ազգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը :

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), *Երեքշաբթի,* 1 *Օգոստոս, ժամը* 14*ին :*

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են :*

Վարժարանը կը գործադրէ Ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն :

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Կ Ո Չ

Սիրելի հայրենակիցներ,

Մեր առաջին կոչով յայտնած էինք, որ յանձնախումբս հայաշատ արուարձանիս կեդրոնական մէկ թաղամասին մէջ գտած էր Հայ Մշակոյթի Տան համար յարմար շէնք մը :

Այժմ ուրախ ենք յայտնելու, որ շնորհիւ մեր հայրենակիցներու առատաձեռն նուիրատուութեան, արդէն իսկ գնած ենք յիշեալ շէնքը եւ սեփականութեան օրինական գործողութիւնները լրացուցած նոտարի միջոցաւ :

Սակայն այդ հին շէնքը կը կարօտի կարեւոր նորոգութեանց եւ բարեզարդումի, որոնց համար անհրաժեշտ արտօնագիրը վերջերս ստացած ենք պատկան իշխանութիւններէն : Հայ ճարտարապետ մըն ալ անձնուիրաբար պատրաստած է յատակագիծը եւ պիտի հսկէ նորոգութեան աշխատանքներուն :

Հարկ չկայ շեշտելու, որ Իսի լէ Մուլինոյի Հայ Մշակոյթի Տունը կոչուած է դառնալու մեր համայնքի բոլոր հայրենակիցներու ժամադրավայրը :

Մեր բոլոր Միութիւնները, առանց դաւանական ու գաղափարական խտրութեան, պիտի կրնան օգտագործել զայն իրենց ժողովներուն եւ հաւաքոյթներուն ու փոքրիկ հանդէսներուն համար :

Այնտեղ պիտի վերսկսի հայերէնի շաբաթական դասընթացքը, որ ընդհատուած էր Խրիմեան սրահի փակուելէն ի վեր : Մեր բարեսիրական, երիտասարդական, մարզական եւ այլ կազմակերպութիւնները այնտեղ պիտի կրնան սարքել իրենց դասախօսութիւնները :

Ներկայիս կուգանք դարձեալ դիմում ընելու ձեր հայրենասիրական ազնիւ զգացումներուն, վստահ թէ այս անգամ եւս պիտի չզլանաք ձեր անսակարկ եւ անվերապահ օժանդակութիւնը, հնարաւորութիւն տալու համար յանձնախումբիս, որ անյապաղ գլուխ հանէ շէնքին նորոգութիւնը, բարեզարդումն ու կահաւորումը, որոնք մեծ գումարներու կը կարօտին :

Ազգապահպանման նուիրական նպատակին ծառայող այս կարեւոր ձեռնարկին ձեր լուման տալով, հայրենասիրական պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը պիտի ունենաք անպայման :

Կանխաւ կը յայտնենք մեր խորին շնորհակալութիւնը բոլոր նուիրատուներուն :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Նուէրները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—
Madame D. HOVSEPIAN
20, Rue des Travailleurs
92 - Issy-les-Moulineaux

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 25 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.	
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.	

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 12·472

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.472

ԱԶԱՏ ՄԱՄՈՒԼԻ ԲԱՐԵՐԱՐ ԴԵՐԸ

Արագութեան ներկայ դարուն, երբ ընթերցանութիւններու քանակը ու մանաւանդ որակը այնքան նուազում կրած է, մամուլը դեռ որոշ չափով կը մնայ իր դիրքերուն վրայ։ Եթէ ընթերցողներէն շատեր գլխաւորաբար հետաքրքրական լուրերու փնտռտուքը ունին, սակայն չեն զլանար ակնարկ մը նետել իրենց ձեռքը գտնուող թերթի զանազան էջերուն վրայ. ուստի թերթը միշտ կարելիութիւնը ունի գրաւելու ընթերցողի ուշադրութիւնը եւ, եթէ կարենայ պէտք եղած ճիգը թափել, նաեւ յարաբերութեան մէջ մտնելու անոր մտածումներու աշխարհին հետ, անոր հայթայթելու համար մտածումի նիւթ։

Մամուլի կոչումը սակայն կը տարբերի երկրէ երկիր, ըստ տիրող քաղաքական պայմաններուն եւ զինք կարդացող ժողովուրդի քաղաքական խառնուածքին։ Երբ ազատ ու անկախ պետութեան մը մամուլն է, որ հասարակութեան մը հետ յարաբերութեան մէջ կը մտնէ, պիտի ունենայ բնականաբար այդ երկրի ու ժողովուրդի բոլոր շահերուն պաշտպանութեան, բացատրութեան, հարցադրումին պարտաւորութիւնները. Հարցերը քննելով իր մտածողութեան հիմքը կազմող վարդապետութեան տեսանկիւնէն։ Այլ թերթերը ալ, նոյն հարցերուն անդրադառնալով տարբեր մեկնակէտերով, չուտով ազատ քննութեան ընթացքին երեւան կը բերեն բոլոր երանգներն ալ, եթէ ընթերցողները տրամադիր ըլլան տարբեր ուղղութեանց պատկանող թերթերը եւս կարդալու։

Երբ մենատիրական, բռնատիրական երկրի մը մէջ լոյս կը տեսնեն թերթերը, կ'ուզէ անհատական ըլլայ այդ մենատիրութիւնը թէ կուսակցական, մամուլը չունի այլեւս իր ազատութիւնը։ Ան կը դառնայ գործիք մը իշխանապետութեան ձեռքը այնպէս, ինչպէս ոստիկանութիւնն է, բանակն է, պիւրոքրասին է. ու կը ծառայէ իշխանապետութեան պահպանման, անոր տեսակէտներու պաշտպանութեան։ Տարբեր ձայներ չեն կրնար լսուիլ նման մամուլի մը էջերէն։

Տարբեր է պարագան, երբ մամուլը ոչ-մենատիրական երկրի մը մէջ, ոչ ալ իր ազատ ու անկախ պետականութիւնը ունեցող ժողովուրդի մը համար լոյս կը տեսնէ. այլ, ինչպէս Սփիւռքի Հայութեան պարագան է, ակամայ աշխարհացրիւ դարձած ժողովուրդի մը տարբեր-տարբեր ու միաժամանակ նոյն պատկանելիութեան զգացումը ունեցող, ամէն կողմ ցրուած զաւակներուն համար կը հրատարակուին։ Այդ պարագային պարտականութիւններն ու պարտաւորութիւնները կրկնակի են։ Կրկնակի են մինչեւ անգամ երբ կուսակցութեան մը մամուլի անդամներուն կը վերաբերի հարցը։

Աշխարհացրիւ դարձած ազգի մը այլազան զաւակներու ընթերցողներուն համար լոյս տեսնող թերթերը պարտաւոր են բնականաբար նկատի ունենալու նախ իրենց տեղական երկրի, ազգի, պետութեան ու նաեւ հայկական գաղութի շահերը, կարիքները, նուաճումներն ու տկարութիւնները, որոնց ցոլացման վայրը պարտին ըլլալ, որպէսզի կարենան միաժամանակ կեանքի առաջնորդութեան մէջ իրենց բաժինը բերել։ Անոնք պարտաւոր են նաեւ իրենց մտածումներու հորիզոնը ընդլայնելու, ընդգրկելու համար աշխարհի տարածքին վրայ ցրուած համայն Հայութեան շահերը, կարիքները, ու մատնանշելու համար տկարութիւնները, առաւելութիւնները ու նաեւ հետեւելիք ճամբան։

Կրաւորական ամէն կեցուածք, ներկայ դարու բազմատեսակ դժուարութեանց ու խոչընդոտներուն առջեւ. դասալքութիւն մը միայն կրնայ ըլլալ հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն համար։

Յաւելեալ պարտաւորութիւն մը ունին կուսակցական մամուլի անդամները, որոնք պարտաւոր են ոչ միայն գոհացում տալու վերեւ յիշուած պահանջներուն, այլ նաեւ պէտք է ցոլացնեն իրենց պատկանած կուսակցութեան հետեւած ուղեգծի բոլոր տարրերը՝ քաղաքական, ընկերային, ազգային, տնտեսական, մշակութային եւայլն։ Եւ որովհետեւ կուսակցութեան մը մտածումները պարտաւոր են քայլ պահելու կեանքի փոփոխութեանց հետ եւ, հիմնական շահերու հետապնդման համար նոյնը մնալով հանդերձ, յարմարիլ աշխարհի կրած բոլոր փոփոխութեանց, ծանօթանալ ազգային եւ միջազգային զանազան հարցերուն, մղումներուն, նոր հոսանքներուն, վարդապետական նորութեանց ու վարդապետութեանց կրած փոփոխութեանց, կարենալ ըստ այնմ գծելու համար իր ուղղութիւնը, ուղղութեան մէջ մտցուելիք այս կամ այն փոփոխութիւնները, նորաբերումները, մամուլը պարտաւոր է նաեւ տեղ տալու, ընդունուած ուղեգծի արտայայտութեանց կողքին, նաեւ այնպիսի արտայայտութիւններու, որոնք կրնան «շեղում» մը համարուիլ կուսակցութեան պաշտօնական ուղեգծէն։ Նման պարագաներու, նկատի կ'առնուի անշուշտ գրուած յօդուածին պատրաստութեան եղանակը, հարցերուն մօտենալու համար յայտնաբերուած լրջութիւնն ու բծախնդրութիւնը, նոր մտածումներու դուռը տալու կարողութիւնը, եւ ապա տեղ կը տրուի տարբեր արտայայտութեանց։ Չի բաւեր սակայն տակաւին։ Որպէսզի մտքերու շփոթ չառաջանայ, մամուլի ազատութիւնը պէտք չէ վերածուի անիշխանութեան, մամուլը պէտք չէ թողու այն տպաւորութիւնը, թէ ինք վերածուած է կրաւորական հրապարակի մը, ուր ամէնքը կրնան ըսել ու գրել ինչ որ կ'ուզեն, ինչ որ կ'անցնի մտքերէն։

Կուսակցական մամուլի ներկայացուցիչներու պարագային մանաւորապէս անհրաժեշտ է որ ազատ կարծիքներու տեղ տալուն հետ միասին, մամուլի պատասխանատու ղեկավարութիւնը կարենայ մատնանշել իր հիմնական մտածողութենէն տարբեր կէտերը եւ մանաւանդ կարենայ համապատասխան յօդուածներով լրջօրէն, ինքն իր կողմէ քննել արծարծուած հարցերը, առաջադրուած նոր մտածումները։

Ազատ մամուլը կենսական արժէք մը ունի ժողովուրդի մը գիտակցական ուժի յաւելումին, յաւելեալ պայծառատեսութեան ձեռք բերումին համար։ Ան այդ արժէքը կը բղխէ սակայն երբ տեւաբար կ'արձագանգէ իր էջերէն կամ այլ էջերէ արտայայտուող՝ մտածումներուն, եւ քննութեան կ'ենթարկէ զանոնք։

Նման վերլուծումներ կատարելը չի նշանակեր անպայման համակարծիք ըլլալ արտայայտուած այդ նոր մտածումներուն. կարելի է նոյնիսկ հակառակ ըլլալ։ Նման ուսումնասիրութիւններ կուսակցութեան մը ուղեգծէն շեղում չեն նշանակեր անպայման, եթէ կը կատարուին անհրաժեշտ բծախնդրութեամբ ու լուրջ մօտեցումով, անոնք կրնան նշանակել նոյնիսկ կենսունակութիւն, աշխարհն ու մարդկութիւնը հետաքրքրող հարցերուն առջեւ բաց հոգի ու միտք։

Նման բաց մտքերու ու տրամադրութեանց շնորհիւ է, որ կարելի կը դառնայ նորութեանց մէջէն առողջ ու կենսաբեր տարրերը իւրացնելը, մարսելը ու սեփական նկարագրի ու գոյութեան տեւականացման ծառայեցնելը։ Ժողովուրդները ուժեղ են ոչ թէ այն ատեն, երբ իրենք զիրենք աշխարհէն կտրելով, աշխարհէն կղզիացնելով կը յաջողին երկարաձգել քաշկռտուող գոյութիւն մը. այլ այն ատեն միայն, երբ ի վիճակի են մաս կազմելու մարդկութեան մեծ ընտանիքին, բաժնելով անոր կեանքի վերիվայրումները, մտահոգութիւնները, ու բերելով իր ՍԵՓԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏԸ, մարդկութեան քաղաքակրթական ու ստեղծագործական յառաջխաղացքին։ Նման կենսատու կեցուածք կարենալ յայտնաբերելու համար պէտք է կարենալ նախ ընկալել բոլոր իրապէս արժէք ներկայացնող նոր ըմբռնումները, մօտեցումները եւ, ներքին էութեան հալոցին մէջ հալեցնելէ, սեփական նկարագրին համապատասխան ձեւով դարբնելէ ետք վերածել զանոնք սեփական արտայայտութեանց, սեփական նպաստի մը մարդկութեան կեանքի բարելաւման առաքելութեան։

Դարերով այդպէս ապրած է Հայը. այդ ճամբով է որ ուժեղ եղած է Հայը։ Ներկայ ամէնէն աննպաստ պայմաններուն մէջ անգամ այդ է ուժի ստեղծման, ուժի ամբարման, ուժի սեփականացման ճամբան։

Այդ աշխատանքին առաքեալները պէտք է դառնան հայ մամուլի ներկայացուցիչները, հայ մտաւորականները, երիտասարդներ ըլլան անոնք թէ երէցներ։

Մտքերու լուրջ եւ ազատ փոխանակութեամբ միայն կարելի պիտի ըլլայ նոր պայմաններուն համապատասխանող նոր ու ամուր խարիսխները կառուցել Սփիւռքի եւ համայն Հայութեան համար։

«ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ԵՒ ԻՌԱ

Անգլիական բանակը Պելֆասթի կաթոլիկ թաղերը մտաւ ընդհանուր մաքրագործման համար։ Անգլիացի կառավարիչը ցարդ կը մերժէր հրահանգել բանակին՝ մուտք գործել կաթոլիկ թաղերը, ուր Իռա հաստատած է իր գաղտնի կեդրոնատեղիները, զինարաններն ու պահեստները։ Արդ, առջի օր, ինչպէս հաղորդած էինք, Իռա ահաբեկչական լայն գործողութեամբ մը՝ աւերեց Պելֆասթի կեդրոնը։ Յաջորդական կարգով 26 ռումբեր պայթեցան, որու հետեւանքով 16 հոգի մեռան եւ 140 հոգի ալ վիրաւորուեցան։

Անգլիացի կառավարիչը՝ Ուայթլօ յայտարարեց այս առթիւ, թէ «վայրագութեան պիտի պատասխանուի վայրագութեամբ», որովհետեւ Իռա իր այս արարքով ցոյց տուաւ, թէ առանց խղճահարութեան, առանց ազդարարութեան պատրաստ է վայրագ արարքներ գործելու՝ քանդելու եւ սպաննելու, որպէսզի ձեռք ձգէ իր ուզածը։ Ուայթլօյի համար արձակազէնները որոշած են քանդել եւ աւերել Հիւս. Իրլանտան, որպէսզի իրենց նպատակներուն հասնին. «անոնք պէտք է ձախողին» եւ «պաշտօնապէս կը յայտարարեմ, թէ պիտի ձախողին»։

Անգլիական ուժերը Պելֆասթի կաթոլիկ թաղերուն մէջ գրաւած են զէնք եւ ռազմամթերք եւ որոշ թիւով կասկածելիներ ալ ձերբակալած են։ Այսուհանդերձ, նկատել կը տրուի, արդիւնքը նախատեսուածէն կամ ակնկալուածէն շատ նուազ եղած է։ Իռա ժամանակ ունեցած է նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնելու։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութեան բանբերը յայտարարած է թէ Եգիպտոս նպաստաւոր ընդունելութիւն պիտի ընէ խաղաղութեան որեւէ առաջարկի։ «Կը մերժէ ընել որեւէ կարգադրութիւն եւ կը փափաքի խաղաղ լուծումի մը յանգիլ» շեշտած է Զայաթ։ Կիրակի օր արդէն զանազան հանդիսութիւններ տեղի կ'ունենային նշելու համար յեղափոխութեան քսանամեակը, բայց կարեւորագոյնը տեղի կ'ունենար Երկուշաբթի, ուր կը սպասուէր Սատաթի ճառին։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ դատարանին առջեւ քաշուած են Լիթուանացի երկու օդահաննեները, հայր ու տղայ, որոնք խորհրդային օդանաւի մը ճամբան շեղել տուած էին դէպի Տրապիզոն։ Սպաննած էին օդանաւին օբէսը եւ դատաւորները պէտք է ճշդեն թէ այդ սպանութիւնը Թրքակա՞ն թէ խորհրդային երկինքի մէջ կատարուած է։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հեծելարշաւը վերջ գտաւ Կիրակի օր, երկու վերջին հանգրուաններով։ Առաջինը՝ ժամացոյցի դէմ՝ Վերսայլ-Վերսայլ, երկրորդը՝ Վերսայլ-Փարիզ։ Ոչ մէկ անակնկալ արդիւնքին մէջ, ուր պելժիացի ախոյեանը՝ Էտի Մէրքս, տասը վայրկեան տարբերութեամբ հանգիստ յաղթանակ մը կը տանէր։ Երկրորդ կը հանդիսանար ոչ թէ Փուլիտոր, որ յաւիտենական երկրորդ է միշտ, այլ՝ Ֆելիչէ Ճիմոնտի։

ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍԻ յաջորդը՝ Դեմիտրիոս պատրիարքը յայտարարած է Կաթողիկէ Աւքա գործակալութեան թէ պիտի շարունակէ հաւատարմօրէն յոյն օրթոտոքս աւանդութեան ճամբան զոր գծած է իր նախորդը եւ միտք չունի ոչ մէկ նորութիւն բերելու։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ մարմին առած է նոր միութիւն մը որ կը կոչուի «Ազգ. Շարժում Ֆիլիփ տը Կօլի Թեկնածութեան ի Նպաստ Հանրապետութեան Նախագահութեան»։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԻՔՍԸՆ որոշեց յառաջիկայ ընտրութիւններուն ներկայանալ այժմու փոխ-նախագահին հետ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ գիտական այերանաւ մը յաջողութեամբ վայրէջք կատարած է Արուսեակ մոլորակի վրայ։ Այերանաւը վայրէջքէն 50 վայրկեան ետք սկսած է տեղեկութիւններ հաղորդել մոլորակի ժայռերու քիմիական բաղադրութիւններու մասին։ Ամերիկացիք առջի օր արուեստական արբանեակ մը արձակեցին։ Պիտի ուսումնասիրեն Երկրին ջրային աղբիւրները։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Ֆիշէր ճատրակի մրցաշարքին վեցերերորդ խաղը շահեցաւ։ Ֆիշէր այժմ ունի 3ուկէս կէտ, Սպասկի՝ 2ուկէս կէտ։

ՍՈՒՏԱՆԻ նախագահը յայտարարեց, թէ երեւան հանած է դաւադրութիւն մը, նախատեսուած աջակողմեան դարերու կողմէ։ Սպաներ յարած էին շարժումին։ Ձերբակալուածները կը պատկանին 1969-ին լուծուած Ումմա (ազգ) եւ Իթթիհատ (միութիւն) կուսակցութիւններուն։

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

Հայ ժողովուրդը ծննդեան հարիւրամեակը նշեց իր ամէնէն վաստակաւոր դէմքերէն մէկուն, Արշակ Չօպանեանի :

Ծնած 1872 Յուլիս 15ին Պոլսոյ Պէշիկթաշ թաղը ակնեցի ծնողքներէ՝ Չօպանեան առաջիններէն եղաւ այն բացառիկ սերունդին, զոր Կեդրոնականը պարգեւեց ազգին եւ որ կոչուած էր ուշադրաւ դեր կատարելու արեւմտահայ վերածունդի մէջ հանրային կեանքի բազմաթիւ ասպարէզներու վրայ :

Գրել սկսած Կեդրոնականի գրասեղաններէն իսկ՝ ան կուգար կցուիլ յառաջապահներու այն խումբին, որ կը յայտնուէր յանկարծ նոր ուղի բանալու համար արեւմտահայ կեանքի մէջ անցեալ դարու ութսունական թուականներուն :

Իր տեղափոխութիւնը Փարիզ 1896ին, գործունէութեան նոր դաշտ մը պիտի բանար Չօպանեանի : Ազատ երկինքի տակ ան աւելի լայն թափով պիտի նուիրուէր նախ իր գրական աշխատանքներուն : Արդարեւ արտասահմանի մէջ է, որ լոյս պիտի տեսնէին արձակ եւ ոտանաւոր իր հայերէն շատ մը երկերը, ինչպէս քերթուածներ Հայրենի ճնար, Տղու հոգիներ, Պատկերներ, Կեանք եւ երազ, առանց յիշելու անոնք, զորս ֆրանսերէն յօրինեց, ինչպէս՝ Հայաստան, Հայաստանի փոքր գեղջուկին արկածը, Կեանք եւ երազ, Քերթողական ձօն Ֆրանսայի, Հեռաւոր փոքր քոյրը եւ ուրիշ մանկական պատմութիւններ, Տեսիլք, եւ առանց կոչելուն, իր Անահիտ պարբերականը եւս, զոր Փարիզի մէջ հրատարակեց նախ 1898էն մինչեւ 1911, եւ 18 տարուան ընդհատումէ մը յետոյ 1929–1947, ուրեմն ամբողջ 31 տարի, եւ զայն դարձուց պատկառելի բեմ մը, ուրկէ անընդհատ խօսեցաւ ինքը եւ խօսեցուց հայ մտքի ճիգը հին եւ նոր օրերու մէջ :

Անկէ զատ Չօպանեան մէկն եղաւ առաջիններէն, որոնք աքնեցան լոյսին հանելու համար պայծառ էջերը հայ ժողովուրդի անցեալին : Շատ բան պարտական ենք իրեն եթէ միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնը իր գանձերը մեզ պարզեց, եւ նոր օրերու հայ դէմքեր իրենց նուիրագործումն ստացան : Առաջին շարքին ուշադրաւ երկեր հանդիսացան Նահապետ Քուչակի դիւանը, Հայ էջեր, Նաղաշ Յովնաթան Աշուղը եւ Յովնաթան Յովնաթանեան, նկարիչը, Հայրենիներու բուրաստանը, ինչպէս եւ պարբերականներու մէջ ցրուած իր ուսումնասիրութիւնները Փրիկի եւ Թլկուրանցիի, Կոստանդին եւ Յովհաննէս Երզնկացիներու եւ Առաքել Սիւնեցիի եւ ուրիշ Տաղասացներու, ինչպէս եւ Գրիգոր Նարեկացիի մասին :

Հայ նոր գրականութեան ուսումնասիրութեան գծով աչքառու երկեր էին իր մենագրութիւնները Պետրոս Դուրեանի եւ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի կեանքին եւ գործին վրայ, ինչպէս եւ դիմանկարներու երկար շարանը, որ լոյս տեսաւ Դէմքերու զոյգ հատորներուն մէջ եւ Անահիտի էջերէն :

Չօպանեանի ուրիշ բացառիկ դեր մը եւս վիճակուեր էր : Օտարին ճանչցնել հայ ժողովուրդը դարաւոր իր ճիգերուն, բայց մանաւանդ հոգեկան իր արժէքներուն մէջ : Պատկառելի թիւ կը կազմեն իր ուսումնասիրութիւնները, զորս լոյս ընծայեց ֆրանսերէն պարբերականներու մէջ, ինչպէս եւ առանձին հատորներով : Անոնցմէ ոմանք նիւթ ունէին հայ ժողովուրդի դարաւոր կեանքը իր այլազան երեսներուն մէջ, ինչպէս Հայաստան, իր պատմութիւնը, իր գրականութիւնը, Արեւելքի մէջ իր դերը, հայ ժողովուրդի անցեալը, իր մշակոյթը, իր ապագան, Հայաստանի ջարդերը, զոհերու վկայութիւններ, Հայաստան, ազգային քրոնիկներ, հայ կինը եւայլն :

Հայ գրականութեան նուիրուած իր ֆրանսերէն ուսումնասիրութիւններէն յիշենք՝ Հին եւ ժամանակակից հայ բանաստեղծներ, Հայ ժողովրդական երգեր, Վարդենիք Հայաստանի (երեք հատոր), Հայ աշուղներ, Հայ ազգը եւ իր մշակութային վաստակը, ժամանակակից հայ գրականութիւնը, Գրիգոր Նարեկացի, Մկրտիչ Խրիմեան եւայլն :

Չօպանեան չմոռցաւ նաեւ նմոյշներ տալ օտարին՝ հայ գրական գանձէն : Բացի անոնցմէ, զորս ներկայացուցած էր Վարդենիքի երեք հատորներուն մէջ, էջեր թարգմանեց Քուչակի սիրոյ տաղերէն, Դաւիթ եւ Մհերի դիւցազնավէպէն եւ Նարեկի աղօթամատեանէն, ֆրանսերէնի վերածեց Րաֆֆիի «Ջալալէտտին»ը եւ Շիրվանզադէի «Յաւազար»ը, Ծիրվանիի ամէնէն գեղեցիկ երգերը եւ մասեր Զարդարեանի «Յայգալոյս»էն :

×

Չօպանեանի անունը կապուած է Ռումանիոյ հայ տարեգրութեանց ալ : Բաւական է յիշել իր այցը Պուքրէշ 1932ի սկիզբը, երբ Ռումանիա հրաւիրուած էր, Նիքոլայէ Եորկայի վարչապետութեան օրերուն, որպէսզի բանախօսութեամբ մը մասնակցի Փետրուար 29ին Աթէնէի մէջ սարքուած Հայ Արուեստի Երեկոյին, եւ քանի մը դասախօսութիւններ կատարէ Պուքրէշի եւ Քոնսթանցայի մէջ :

Յաջորդական այդ դասախօսութիւնները Չօպանեան կարդաց Ֆունտացիայի բեմէն 1932ին, նիւթ ունենալով Հայ արուեստը, միջնադարեան հայ տաղասացները եւ հայ նոր բանաստեղծութիւնը : Ռումէն մամուլը, իր կարգին, անմասն չմնաց այդ ընդունելութեան մէջ, համակրական տողեր նուիրելով հայ հիւրին :

Պէտք է ըսել, որ Չօպանեանի անունը նախապէս ալ անծանօթ չէր Ռումէն գրական շրջանակներուն : Բոլոր անոնք որ շահագրգռուեր էին հայ մտքի ստեղծագործութիւններով, իբրեւ գլխաւոր աղբիւր Չօպանեանը ունեցեր էին :

Նիքոլայէ Եորկա ինքն եւս Չօպանեանին ալ բան մը պարտական է, եթէ կրցաւ աւելի մօտէն ճանչնալ հայ ժողովուրդի մտաւոր գանձը : Անոր ֆրանսերէն հրատարակութեանց շնորհիւ էր, որ ծանօթացաւ հայ մշակոյթի պատմութեան ինչ–ինչ փուլերուն, եւ անոր ֆրանսերէն թարգմանութիւններէն է, որ հիմ ունեցաւ այնքան խանդավառ տողեր նուիրած ատեն միջնադարեան հայ բանաստեղծութեան : Յիշենք Հայ բանաստեղծութիւնը միջին դարուն մէջ խորագրով իր յօդուածը (1925), որ ջերմ շունչով գրուած գրախօսական մըն էր Չօպանեանի Վարդենիք Հայաստանի մասին եւ ուր Եորկա իր գնահատանքի խօսքը եւս չէր մոռնար «այնքան հաւատարիմ, որքան նուրբ թարգմանութեան» համար, որով «Նոր օրերու ամէնէն ականաւոր քնարերգակ հայ բանաստեղծը» կը ներկայացնէր միջնադարեան հայ տաղասացներու դմայլելի գոհարները :

Աւելցնենք, վերջապէս, որ այն նմոյշները զորս վերջերս, այն է 1963ին, երկու ռումէն բանաստեղծներ, Վիքթոր Թուլպուրէ եւ Տան Տէշլիու, ներկայացուցին Նահապետ Քուչակէն այնքան ըղմայլելի կերպով, ռումաներէնի վերածած էին Չօպանեանի ֆրանսերէն թարգմանութիւններէն :

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

Ո՞Վ ԷՐ ԿԱՍՓԱՐ ՀԱՈՒԶԷՐ

Ա.

Նիւրենպէրկ Պավարիոյ ամէնէն տեսարժան քաղաքներէն մէկն է, որովհետեւ, մինչեւ այսօր, պահած է միջնադարեան երեւոյթը, իր նեղ փողոցներով :

1828ի Մայիսի այդ Երկուշաբթին, եկեղեցիներու զանգակները կը ղօղանջէին, եւ ժողովուրդը օգտուելով պայծառ օդէն, կը պտըտէր փողոցներուն մէջ : Խանութները գոց էին, Հոգեգալստեան տօնին առթիւ :

Իրիկուան մօտ, երկու կօշկակարներ, Վայշման եւ Պէք, կը վերադառնային տուն, գարեջրատան մը մէջ քանի մը գաւաթ պարպելէ ետք, երբ ամայի փողոցի մը մէջ նշմարեցին պատին կռթընած պատանի մը, որ ծայր աստիճան յոգնած կը թուէր : Բարի կօշկակարները անմիջապէս մօտեցան պատանիին, եւ անոր հարցուցին իր անհանգստութեան պատճառը : Սակայն տղան, կարծէք չէր լսեր անոնց ձայնը, եւ իր անորոշ նայուածքը կ'ուղղէր դէպի դիմացի պատը : Կօշկակարները զարմացան, շարունակեցին իրենց հարցումները : Վերջապէս, պատանին շարժում մը ըրաւ եւ իր նեղ ու մաշած հագուստին ներսի գրպանէն հանեց պահարան մը, որուն վրայ գրուած էր հեծելազօրքի հարիւրապետ Ֆոն Վեսսելխի անունը :

Վայշման եւ Պէք պատանին առաջնորդեցին հարիւրապետին տունը, որ շատ հեռու չէր : Սպան բացակայ էր : Տիկինը խղճաց տղուն վրայ եւ զայն նստեցուց աթոռի մը վրայ : Դէմքը աւելի դալկացած էր եւ շնչառութիւնը կը դժուարանար : Տիկինը հասկնալով որ անօթի է, կերակուր դրաւ սեղանին վրայ : Պատանին հաճոյքով խմեց քանի մը գաւաթ ջուր եւ կերաւ հացի բազմաթիւ չիրտեր, բայց ձեռք չերկարեց բանջարեղէններուն եւ մսեղէններուն : Կամաց–կամաց ինքզինք կը գտնէր, կը յօրանջէր :

Երբ սպան տուն վերադարձաւ, տիկինը անոր ներկայացուց պահարանը : Ան կարդաց մէջը գտնուող նամակը, որ կ'ըսէր·

« Յարգելի հարիւրապետ, ձեզի կը դրկեմ այս պատանին, որ կը փափաքի ծառայել թագաւորի բանակին մէջ : Ան մեր տունը բերուեցաւ 7 Հոկտեմբեր 1812ին : Չեմ գիտեր թէ ո՞վ է անոր մայրը··· Ինքն ալ ոչ մէկ բանէ տեղեակ է եւ չի կրնար պատասխանել ձեր հարցումներուն : ··· Եթէ չէք ուզեր անով զբաղիլ, կրնաք զայն սպաննել կամ կախել ձեր բուխերիկին մէջ ··· Ոչ ոք պիտի հետաքրքրուի անոր ճակատագրով » :

Նամակին հետ կար թղթիկ մը, գրուած նոյն մելանով եւ նոյն ձեռքով, բայց կեղծուած գիրով· իբր թէ մայրը ըլլար գրողը :

« Պզտիկին մկրտութեան անունը Կասփար է : Տուէք իրեն ձեր ուզած մականունը : Երբ 17 տարեկան ըլլայ, զինք դրկեցէք Նիւրենպէրկ, որպէսզի զինուոր ըլլայ իր հօրը պէս : Դժբախտ կին մըն եմ եւ չեմ կրնար պահել զաւակս : Հայրը մեռած է» :

Հարիւրապետը սկսաւ ջղայնանալ, այնքան հակասութիւններ կային այս նամակին մէջ : Յայտնի է, որ թղթիկը գրուած էր ոչ թէ 1812ին այլ 1828ին : Սպան անմիջապէս արթնցուց՝ պատանին, որ քնացած էր աթոռին վրայ ու զայն առաջնորդեց ոստիկանատուն : Ոստիկանապետին հարցումները բախեցան պատանիին լռութեան : Վերջիվերջոյ, ճարահատ ոստիկաններէն մէկը թուղթ մը ու մատիտ մը ներկայացուց անոր : Տղան անմիջապէս յափշտակեց զանոնք ու մանկական տառերով գրեց իր անունը· ԿԱՍՓԱՐ ՀԱՈՒԶԷՐ :

Ոստիկանապետը մեղքցաւ անոր վրայ

ՎԻՔԹՕՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻԻՆ ՄԵԾ ՍԷՐԸ

Եւ երբ մանչ զաւակ մը ծնաւ, Ալպէրթուար է·, Վիքթօրիա կը գրէր թէ՝ « Ա՛խ երանի թէ նմանէր հոգիով եւ մարմնով իր հրեշտակային եւ սիրելի հօրը» եւ ամուսնոյն հաճելի ըլլալու համար հրաւիրեց Փրուսիոյ թագաւորը ըլլալու կնքահայրը :

Վիքթօրիա թագուհին այլեւս մայր զաւակներու, ամէն բան սկսաւ տեսնել իր ամուսնոյն աչքերով :

Օր մը թղթատելով իր օրագիրը կ'իյնայ սա հատուածին վրայ, «ոչ մէկ նախարար, ոչ մէկ բարեկամ այնքան շահած է թագին վստահութիւնը որքան Լօրտ Մէլպուրնը շահած է իմս»··· Հոդ կանգ կ'առնէ, եւ գրիչը վերցնելով կը գրէ լուսանցքին վրայ : «Վերստին կարդալով այս հատուածը չեմ կրնար չխորհիլ, թէ այն ատեն որքան արուեստական էր երջանկութիւնս եւ կ'օրհնեմ այն երջանկութիւնը զոր կուտայ ինծի հիմա իմ սիրելի ամուսինս··· Որքան ալ հիանալի ըլլար Լօրտ Մէլպուռնը, ես միայն աչխարհիկ զուարճութիւններ ունէի եւ կը կարծէի թէ այդ էր երջանկութիւնը : Օրհնեալ ըլլայ Աստուած փոխուեցաւ ամէն բան » :

Հիմա իշխան Ալպէռ եւ Վիքթօրիա շրջապատուած զաւակներով, խաղաղ եւ հանդիստ կեանք մը կ'ապրին եւ օրինակ կը ծառայեն թագաւորութեան շնորհիւ իրենց այս միութեան եւ առաքինութեան ու այսպէս Վիքթօրիան դարաշրջանը կը փթթի ու կը զարգանայ :

Վիքթօրիա կը կարգադրէ ամէն բան իր պաշտելի հրեշտակին միջոցով : Իշխան Ալպէռ ոչ կը խմէ, ոչ կը ծխէ եւ որսորդութենէ աւելի կը նախընտրէ երաժշտութիւնը :

1851ի Փալէ տը Քրիսթալի նշանաւոր ցուցահանդէսը յղացումն էր իշխան Ալպէռի եւ այս առթիւ թագուհին կը գրէր իր օրագրին մէջ, «Այս օրը մեր պատմութեան ամէնէն մեծ օրն է, ամէնէն գեղեցիկը եւ ամէնէն վեհը, իմ սիրելի Ալպէռիս յաղթանակն է, կեանքիս ամէնէն շատ հպարտութիւն ազդող օրն եղաւ : Երախտապարտ եմ Նախախնամութեան որ զիս միացուց այսպիսի մեծ, ազնիւ եւ հիանալի իշխանի մը հետ» :

1861ին իշխան Ալպէռ ծանրօրէն հիւանդ կ'իյնայ : Ան այլեւս այն գեղեցիկ երիտասարդը չէ, որուն վրայ սիրահարեցաւ թագուհին խելայեղօրէն : Քառասուներկու տարեկան է, բայց աւելի ցոյց կուտայ : Լոնտոնի կլիման յարմար չիգար իրեն, կը նախընտրեն թագուհիին հետ երկար ատենի համար բնակիլ Ուինսըր : Նախ թագուհին չի մտահոգուիր անոր հիւանդութեամբ, որովհետեւ չէր մտածեր թէ իր պաշտածը կրնար մահկանացու ըլլալ : Կը կարծուէր թէ պարզ հարբուխ մըն էր որ ցքատապի (թոքաչիթ) վերածուած էր : Նոր բժիշկ մը կանչելով կը հաստատուի որ ժանտատենդ էր ունեցածը : Վերջին անգամ կընոջը դառնալով գերմաներէն կ'ըսէ « իմ սիրելի կինս, » եւ կ'աւանդէ հոգին :

Վայրկեան մը ետք կը թնդայ Ուինտսըրի դղեակը աղիողորմ ճիչի մը տակ : Վիքթօրիա է որ կը զգայ թէ այլեւս այրի է :

Սեւերու մէջ փաթթուած է հիմա եւ քիչ անգամ Լոնտոն կ'իջնէ : Շատ չերեւար ժողովուրդին եւ կարծես իշխան Ալպէռի ուրուականին փակած է հիմա : Ուինտսըրի մէջ մեծ յուշարձան մը կը կանգնեցնէ : Անոր յիշատակին : Պալատին ամէն մէկ սենեակին մէջ Ալպէռին նկարները դնել կուտայ : Անոր ամէն մէկ յիշատակը մասունքի կը վերածէ թագուհին : 1863ին Կալլէսի իշխանին ամուսնութիւնը Դանիացի չքնաղ իշխանուհի՝ Ալեքսանտրայի հետ չի թեթեւցներ իր վիշտը, «զարհուրելի է, կը գրէ, որ այս բոլորը տեղի ունենան եւ հոս չըլլայ իմ սիրելիս » :

Պետական գործերը կը վարէ աւելի սիրով, մտածելով թէ կը ծառայէ մահացածին յիշատակին : Կ'ընդգրկէ անոր աշխատունակ սովորութիւնները : Իշխան Ալպէռին պէս կանուխ կ'ելլէ անկողնէն եւ կը սկսի աշխատիլ : Սուգի ծանր քօղերուն տակ ամփոփուած միմիայն մէկ մտածում ունէր, նմանիլ իր Ալպէռին :

Վիքթօրիա երկար կ'ապրի տակաւին : Նախ կը տօնուի իր ոսկեայ յոբելեանը, ապա ադամանդեայ յոբելեանը : Բայց 1897ին արդէն աչքերը չափազանց տկարացած են քաթառաքթէն : Կը տառապի նաեւ սաստիկ յօդացաւերէ : Հետզհետէ տեղի կուտան ուժերը : Եւ այն որ եղաւ թագուհի Անգլիոյ, Սկովտիոյ, Իրլանտայի, ծովերէ անդին Բրիտանական Հասարակապետութեան, կայսրուհի Հնդկաստանի եւ պաշտպան հաւատքի, կ'աւանդէ հոգին 1901 Յունուար 21ին :

Վիքթօրիա չուզեց թաղուիլ Սէյնթ Ճօրճի մատուռին մէջ, ուր կը հանգչէին իր նախնիք թագաւորները, այլ Ֆրօկմօրի դամբարանին, Ուինտսըրի դաստակերտին շրջափակին մէջ, ուր կը հանգչէր իշխան Ալպէռ :

Թ. Ա. Թ.

(3 եւ վերջ)

ու զայն յանձնեց քաղաքապետարանի պատսպարանին, ուր աղքատներուն ձրի սնունդ եւ անկողին կը հայթայթուէր : Կասփար միջահասակ պատանի մըն էր, խարտեաշ ու փափուկ մազերով եւ բաց կապոյտ աչքերով։ Մորթը մետաքսային էր, բայց ծայր աստիճան գունատ։ Դժուարութեամբ կը կենար սրունքներուն վրայ, եւ ոտքին ներբանները փափուկ էին նորածինի մը ափերուն պէս։ Քալել երբեք չէր սորված։ Միայն սեւ հաց կ'ուտէր ու ջուր կը խմէր։ Կը նողկար միսին եւ կաթին հոտէն։ Երբ իր առջեւ վառեցին մոմ մը, ան զարմացաւ եւ ձեռքը տարաւ բոցին զայն բռնելու համար։ Բայց ձեռքը ետ քաշեց ու արձակեց ցաւի ճիչ մը։ Առաջին անգամն էր, որ կը տեսնէր մոմի մը լոյսը :

Քանի մը օրէն խնքլինք գտաւ։ Քաղաքապետը մօտէն հետաքրքրուեցաւ իրմով։ Նոյնիսկ պաշտօն տուաւ ուսուցիչի մը, որ անոր դասեր տայ :

Այս համակրական մթնոլորտը լաւ ազդեցութիւն ունեցաւ պատանիին վրայ, եւ Կասփար պատմեց իր անցեալը, հատուկտոր նախադասութիւններով :

Շատ բան չէր յիշեր խեղճ պատանին : Միայն գիտէր, թէ իր կեանքը անցուցած էր նեղ մառանի մը մէջ, ուր օդ ու լոյս կ'առնէր նեղ լուսամուտէ մը։ Կը քնանար յարդի վրայ, միշտ բոպիկ : Երբ առտուները արթննար, ոտքերուն մօտ կը գտնէր կուժ մը ջուր եւ շերտ մը հաց։ Հինգ օրը անգամ մը սեւ մարդը կը յայտնուէր, քանի մը խօսք կ'ուղղէր իրեն։ Իր արգելափակման վերջին օրերուն սեւ մարդը իրեն սորվեցուց անունը գրել, յետոյ զայն բռնելով թեւերուն տակէն՝ քալել սորվեցուց։ Երբ Կասփար քիչ մը քալել սորվեցաւ, սեւ մարդը զայն տարաւ տեղ մը, ուր շատ ծառեր կային։ Յետոյ, երկու օր ճամբորդեցին ամայի ճամբաներէն. սեւ մարդը երբեմն զայն կը շալկէր։ Երբ հասան խոշոր քաղաքի մը մօտ, այսինքն Նիւրենպէրկի մօտ, սեւ մարդը հագուստներ հագցուց տղուն, գրպանին մէջ դրաւ նամակ մը, եւ իրեն հրամայեց երթալ մինչեւ քաղաք, ուր բարի կօշկակարներ զինք նշմարեցին :

Բոլոր անոնք, որ կը լսէին Կասփարի ողբականը, կը յուզուէին ու կը համակրէին իրեն։ Ամբողջ քաղաքը համոզուեցաւ, որ Կասփար մութ գաղտնութեան մը զոհն էր. թէ ան իշխանի մը, թերեւս թագաւորի մը զաւակը ըլլալու էր ... բայց ո՞վ էր այդ իշխանը կամ թագաւորը։ Անոր համբաւը տարածուեցաւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ. իր մասին կը խօսէին Փարիզի, Լոնտոնի, Վիէննայի եւ Փեթերսպուրկի հաւաքոյթներուն ընթացքին, այնքան որ անոր տուին Եւրոպայի որբը մակդիրը :

ՆՈՒՊԱՐ ՉԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

ՎԻԷՆ, (Յառաջ) — Այլեւս աւանդութիւն դարձած է ամէն տարի Յուլիս ամսուն օր մը, յիշատակել Հերոսներու օրը, Խանասորի պատմական արշաւանքին առթիւ :

Այս տարի, Անի կոմիտէի հովանաւորութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Յուլիս 16ին նշուեցաւ բացօթեայ դաշտահանդէսով :

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Ուզունեան հանդէսը բացաւ ժամը 16.30ին, ու ամփոփ ձեւով Խանասորի արշաւանքին առիթ տուող դէպքերուն պատմականը ըրաւ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ձեւ ու մարմին առնելէ յետոյ, առաջին եւ յաջող ձեռնարկը եղաւ, ակն ընդ ական նշանաբանով, Սուլթան Համիտի կողմէ վարձուած քիւրտ – թուրք վոհմակները պատժել անխնայօրէն... : Որմէ յետոյ, երիտասարդ եւ տարեց ընկերներ երգեցին «Կարկուտ տեղաց»ը, յանկայս ունկնդրութեամբ ներկաներու :

Օրուան խօսնակը ընկեր Ա. Քէլէշեան, յաջորդաբար հրաւիրեց Տիկին Կարապետեանը, Տիկին Ա. Գալուստեանը եւ ընկեր Յ. Պետրոսեանը, որոնք իրենց մեներգներով հանդիսականներու ծափերուն արժանացան :

Յետոյ խօսքը տուաւ օրուան բանախօս ընկեր Գէորգ Քիրէճեանին (Վալանսէն) :

Ընկերը նախ Ֆրանսերէն բարի գալուստի խօսքը ըրաւ որովհետեւ ներկաներուն մէջ կը նշմարուէր Վիէնի երիտասարդ եւ համակրելի քաղաքապետը Պ. Լ. Մէրմազը, որմէ յետոյ՝ Անզուգական խմբագրապետ՝ Շ. Միսաքեանին մէկ նախադասութիւնը իր բնաբան առաւ :

« Երբ ժողովուրդ մը ազատ ապրելու կամքը ունենայ, Աստուած անգամ Աստուծոյ լուսոյ կ'երդէ »: Ու շարունակեց.— Մենք որքան ալ օտար հողի վրայ կ'ապրինք, հակառակ մեզի աննպաստ պայմաններուն, Վիէնի Անի կոմիտէն եւ հայ ժողովուրդին հաւատաւոր մէկ զանգուածը միշտ ներկայ կ'ըլլայ իր նահատակներուն յիշատակը յարգելու եւ ազգային ոգին վառ պահելու խորունկ գիտակցութեամբ :

Հայոց արիւնաղանդ պատմութեան մէջ պարտութեամբ եւ յաղթանակով բազմաթիւ դրուագներ կան, թիւով բազմապատիկ, կանոնաւոր եւ անկանոն թուրք աւազակ վոհմակներուն դէմ... ինչպէս (1907) Սուլուխի եւ այլ վայրերուն մէջ եղած ֆէտայական կռիւները ղեկավարութեամբ Գէորգ Չաւուշի եւ ընկերներու, Սասնոյ եւ այլ շրջաններու մէջ, ֆէտայական հերոսական դէպքերուն անդրադառնալով եւ գիտելով հայ ժողովուրդին կրած զուլումները, Հաղբակի շրջանի կոմիտէն որոշեց անպայման եւ անյապաղ պատժել «կրակով» քիւրտ աւազակ աշիրէթ Մազրիկ ցեղը, որ պատճառ եղած էր բազմաթիւ անմեղ Հայերու կոտորումին Վասպուրականի եւ մօտակայ վայրերուն մէջ ... ինչպէս՝ Պետոյի, Մարտիկի եւ Աւետիսեանի խումբերուն զարմանալի պաշտպանումը ...

Սակայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան երկրորդ եւ առաջին յաջող ձեռնարկը եղաւ երկար պատրաստութիւններէ յետոյ, ղեկավարութեամբ Վարդանի, Նիկոլ – Դումանի, Իշխան Արղութեանի, Արիստակէս Զօրեանի (Ռոստոմին եղբայրը), մինչեւ Քրիստափոր Օհանեանի եւ բազմաթիւ փորձառու հայդուկներու որոնք վաղուց մկրտուած էին հայ – ազատագրութեան բագինին կրակով, մօտ 250 ֆէտայիներէ բաղկացած արշաւախումբը ...

Շարաֆ պէկին վրանը իր ղօլամներով հաստատուած էր Արաւուլ լերան լանջերուն, որ սարսափը եղած էր իր շրջանի Հայութեան »:

Արշաւանքի անցնելէ առաջ, բոլոր ֆէտայիները հաւաքուած հանդիսաւոր երդում ըրին եւ տաք ողջագուրումի համբոյրներ փոխանակելէ վերջ իրարմէ բաժնուեցան իւրաքանչիւրը իրեն որոշուած դիրքին մէջ եւ պարտականութեան գիտակից ... Ահա յարձակումի փողը հնչեց եւ ամէն մէկը իր դիրքէն կրակ կը թափէր, անդադար կրակ, փառք Դաշնակցութեան, առատ էր գնդակ : Աւազակ ցեղը շշմած էր, անակնկալ ջան ֆէտայիներու գնդակներու զոռ տարափին տակ ու փախչելու ելք մը կ'որոնէր ... Սակայն ի զուր ... հայ ֆէտայիի արձակուած գնդակներէն Մազրիկ ցեղը ամբողջութեամբ ջնջուած էր, քանի մը ժամուան մէջ ... Հայ յեղափոխականը Հայուն արժանիքը բարձրացուցած էր. երէկուան սարուկ (րայա) Հայը այսօր դարձած էր շանթահարիչ հարուածող՝ շնորհիւ Հ. Յ. Դ. առնական բազուկին, եւ Հայութեան պատուհասը եղող աշիրէթը իր ղօլամներով ի սպառ կոտորուած էր ... :

Այս արշաւանքին 250 ֆէտայիներուն մէջ կը գտնուէր մէկ հատ Թուրք Սամուէլ անունով, եւ մէկ հատ ալ Ասորի Ենաւ անունով: Արշաւանքին 19 հայորդիներ զոհուեցան :

Անոնք մեռան որպէսզի մենք ապրինք: Արդարեւ, սիրելի երիտասարդներ, դուք շատ աւելի միջոցներ ունիք քան անոնք՝ որ այս յանդուգն ձեռնարկը կազմակերպեցին 57 տարիներ առաջ »:

Հանդէսի ընթացքին մէջ ընդ մէջ մեներգներ եւ խօսք առնողներ եղան, ի մէջ այլոց քաղաքապետը Պ. Լ. Մէրմազը բարձրախօսին առջեւ խօսք առնելով շնորհաւորեց Վիէնի հայ գաղութը եւ մեր ընկերվարական ընկերները, որ տարին հեղ մը բնութեան մէջ, դաշտահանդէսով մը կը պատուեն իրենց հերոսներուն յիշատակը, այսպէս ընտանեկան ուրախ մթնոլորտ մը ստեղծելով :

Մինչեւ ուշ ատեն, խանդավառ շրջանակի մը մէջ շարունակուեցաւ հանդէսը, մեներգներով, անակնկալներով եւ տոհմիկ պարերով ...

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹԷՔԷԵԱՆ ՄՇ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հայկաշէն Ուզունեան

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

—0—

Հայկաշէն Ուզունեան գրական մրցանակի գնահատիչ յանձնախումբը մրցանակի արժանի նկատած է երկու երկեր.

1.— « Բաց Տոմարը », Շահան Շահնուրի :

2.— « Հայ յարանուանութեանց բաժանումը », Բիւզանդ Եղիայեանի :

Հեղինակներուն միջեւ հաւասարապէս կը բաժնուի մրցանակի համար յատկացուած հազար տոլարի գումարը :

Պէյրութ, Յուլիս 1972

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

—0—

ԼԻՈՆ.— Պ. Պետրոս Պէճիճեանի տղան Վահէ Պէճիճեան, յաջող կերպով անցուցած է իր մասնագիտական թէզը գովելի նշով :

Doctorat de physique nucléaire avec mention

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Մարդը բան մըն է, որ պէտք է անցնի:
Մարդ կամուրջ է եւ ոչ թէ նպատակ :

ՖՐԻՏՐԻԽ ՆԻՑՇԷ

×

Երջանկութիւնը՝ ամէն ինչ ուրիշներէ պատրաստուած գտնելու մէջ չէ, այլ՝ երջանկութեան հետապնդումին մէջ է:

ՖԷՈՏՈՐ ՏՈՍԹՈՅԷՎՍԿԻ

×

Ամէնքս ալ կը սիրենք ճշմարտութիւնը, բայց, մեզմէ շատեր՝ աւելի շատ կը սիրեն շահը :

ԼԷՈՆ ԹՈԼՍԹՈՅ

×

Ճակատամարտները կը շահուին միայն անոնց կողմէ, որոնք չեն մտածեր պարտութեան մասին :

ՕԹՈՆ ՊԻՍՄԱՐՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Տիկին Նուարդին հետ որոշեցինք, որ մենք մեր քովէն նոր վարագոյր մը շինել տանք :

— Շատ աղէկ կ'ըլլայ:

Այս խօսակցութիւնը, որ բարձրաձայն տեղի կունենար, կը լսուէր բակը կեցող թաղեցիներու կողմէ :

— Թաղական եղողը քիչ մըն ալ գրպանէն ծախսելու է, պոռաց Մարգար էֆ. անանկ «ես թաղական եմ» ըսել հրամայէլը՝ փարա չըներ ...

Նոյն միջոցին աւագերէցն ալ մօտեցաւ խումբին :

— Ողջոյն, Մարգար էֆէնտի, ըսաւ, ձեզ եկեղեցին չտեսայ, կ'երեւայ որ զբաղած էիք: Աստուած կարողութիւն շնորհեսցէ... ձեր վսեմութեան :

— Շնորհակալ եմ :

— Շիտակը մեծ երջանկութիւն զգացի, երբ իմացայ, որ դուք անցեր էք թաղական խորհուրդին գլուխը եւ Աստուած ձեզի պէս անձերը անպակաս արասցէ :

— Շնորհակալ եմ, Տէր Հայր:

Աստուած յաջողութիւն եւ առողջութիւն պարգեւեսցէ:

— Ամէնուս ալ :

— Մեր խօսքը չըլլար, Մարգար էֆ., մենք եղեր ենք, չենք եղեր, կարեւորութիւն չունի, ձեզի պէս անձնաւորութիւններով է, որ ազգերնիս կը շէննայ, փառք ու պատիւ կը ստանայ :

— Քաւ լիցի, Տէր Հայր :

— Երթանք ըսաւ Տիկին Սաթէն, տեսնելով որ աւագերէցին մաղթանքները վերջ չունին :

Բայց այս վերջինը թողուց Մարգար էֆէնտիին եւ տիկինին կառչեցաւ :

— Շատ սիրտս հատաւ, որ անհանգիստ եղաք եկեղեցիին մէջ, ըսաւ :

— Չէ, հանգիստ էինք :

— Մեր եկեղեցին պզտիկ է, բազմութիւնն ալ շատ, երերալու տեղ չկայ :

— Մեր տեղը շատ աղէկ էր :

— Ասկէ զատ մեր ժողովուրդը անկիրթ է, շարունակեց աւագերէցը, մեծը, պզտիկը չի զանազաներ... ձեր շուրջը կարգ մը կիներ կեցած էին, շիտակը սիրտս շատ նեղացաւ, պիտի գայի մի քանի խօսք ընէի :

— Կարեւորութիւն չունի, Տէր Հայր, մենք ուշադրութիւն անգամ չըրինք :

— Դուք չըրիք, բայց ես ըրի, ի՞նչ ըսել է, որ պարզ խանութպանի մը կամ արհեստաւորի մը կնիկը գայ Մարգար էֆէնտիին կնոջ քովը կենայ... ամէն բանի մէջ պատշաճութիւն պէտք է: Եթէ ես ձեր տեղը ըլլամ, Մարգար էֆ., եկեղեցին կարգ կարգի կը բաժնեմ, ինչպէս որ շոգենաւերն ու շոգեկառքերը կ'ըլլան, Ա. կարգ, Բ. կարգ, Գ. կարգ :

— Եկեղեցիին մէջ այդպէս բաժանումներ կ'ըլլա՞ն մի եա, ըսաւ Միհրանիկ էֆ. խնդալով :

— Ինչո՞ւ չըլլայ, գոչեց աւագերէցը, երկինքին մէջ անգամ հրեշտակները զատ – զատ դասերու բաժնուած են:

— Երթանք, ուշ մնացինք, կերակուրի ատեն է, գիտել տուաւ վաճառականը:

Փոքրիկ խումբը պատրաստուեցաւ մեկնելու :

— Բարի ախորժակ, գոչեց աւագերէցը ետեւէն, Աստուած ձեր սեղանը միշտ ճոխ եւ առատ պահեսցէ, տէրն մեր յաջողութիւն պարգեւեսցէ ...

— Տէր Հայրը ճաշի հրաւիրելու էիր, գիտել տուաւ տիկին Սաթէն իր երկանը, երբ փողոց ելան :

— Այդ մարդոց շատ երես տալու չի գար, պատասխանեց վաճառականը, մէյ մը հրաւիրենք նէ՝ ալ ամէն օր կը վազեն կուգան :

Մարգար էֆէնտիի եւ իր թաղականութեան առաջին օրը այսպէս անցաւ:

ԺԸ.

— Հրամմեցէք, Գարեգին էֆ., բարի եկար ... հրաւէրի՞ կը սպասէիր կոր հոս գալու համար :

Այս խօսքերով ընդունեց Պօղոս էֆէնտի երիտասարդը, որուն լուր ղրկած էր իր գրասենեակը հանդիպելու :

Միւսը քիչ մը շփոթած պատասխանեց.

— Իրաւունք ունիք Պօղոս էֆ., քիչ մը յանցաւոր եմ այս մասին, բայց ինչ ընեմ, դէպքերը այսպէս բերին :

— Չէ նէ մի հիմա մեծ մարդոց հետ յարաբերութիւն հաստատեցիր ու մեզի մոռցար :

— Այդ ի՞նչ խօսք է, Պօղոս էֆէնտի, մեծ մարդիկը ո՞վ են :

Ակնուաշուք Մարգար էֆ.ի Սասանեանը, պատասխանեց Պօղոս էֆ. խնդալով, ձեր Թաղ. խորհուրդի նոր ատենապետը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մշակոյթի Տան Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գույումճեան ընտանիքին, եւ իր բոլոր պարագաներուն, Այրի Տիկին Գույումճեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Դալալեան եւ զաւակները 200 ֆր. իրենց քրոջ եւ քենիին յիշատակին, նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սահակեան 150 ֆր., նաեւ Կիւլէլեան ընտանիք հարիւր ֆր. ի յիշատակ իրենց սիրելի խնամիին, Տիկին Մարի Փափազեան 50 ֆր., Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փափազեան յիսուն ֆրանք։

ՆՈՒԷՐ

Քոլոմպէն Պ. Հմայեակ Տիւրկէրեան, Վէնետիկի հին սան մը 500 ֆր. կը նուիրէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նոր շէնքի կառուցման եւ 500 ֆր. Դպրոցասէրի նոր սրահի կահաւորման։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

39ՐԴ ՑԱՆԿ

Այրի Տիկին Արաքսի Յովհաննէսեան 60 ֆրանք, Պ. Պ. Կ. Կամպարեան, Ա. Կոստանեան։ Ս. Յովհաննէսեան, Կ. Արմուտեան, Տ. Կոստանեան, Կ. Կոստանեան, Մ. Մարտիրոսեան, Յ. Յակոբեան, Կ. Տէփօեան, Գ. Մխղեան, Ս. Առաքելեան, Գ. Գրիգորեան, Ե. Ճէլօեան, Ն. Մինասեան, Խ. Մխղեան, Գ. Կոստանեան, Ե. Ճէլօեան, Տիկ. Հ. Սօմունճեան, Գ. Այտընեան, Կ. Պօղոեան 50ական ֆր. բոլորն ալ Սէն Մոռիս Միխիլէյին։

Նախկին գումար	136.484.38
39րդ ցանկի գումար	1.060.00
Ընդհ. գումար	137.544.38

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երեքշաբթի, 1 Օգոստոս, ժամը 14ին։

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն։

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR

60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs

TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Récéption et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր. 7էն պակաս՝ 32 ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20։ 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքարով Փարիզէն։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վկայեալ հիւանդապահուհի մը կամ օգնական - խնամող (էտ- սուաննաթ), ընակութիւն եւ ճաշ։ Լաւ պայմաններ։

Դիմել Աղքատախնամի դրասենեակը, 77 Րիւ Լաֆայէթ, Փարիզ (9), (Բ. յարկ) դրասենեակի ժամերուն։

Ա Զ Դ

Մոնմորանսիի եւ Անտիպի Հանգստեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14էն 18 (նահանգապետութեան հրամանով)։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբը կը վերադառնայ Կիրակի, Յուլիս 30, իրիկուան, սովորական ժամուն (7ի առենները), Սքուար Մոնթոլոն։

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը, կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 31, առաւօտ ժամը 7.30ին, Սքուար Մոնթոլոնէն։ Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ։

le CLUB des JEUNES de L'UGAB

Organise un voyage d'été

en ARMENIE

du 7 au 25 Août avec une extension en GEORGIE

Vol PARIS - EREVAN direct, séjour en pension complète à l'Hôtel ANI (1ère classe) en plein centre de la ville

Prix tout compris comprenant les excursions en ARMENIE et en GEORGIE 2000 Frs.

Renseignements — U. G. A. B. Club des Jeunes. 11 Square Alboni — Paris (16e)
Tél. : TRO. 03-18

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Le Touquet - PARIS - PLAGE

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 30ԻՆ

Ճամբորդութիւնը լիւքս օթոքարով։

Հաւաքուիլ ժամը 7.45ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն (ելք դէպի Պուա) եւ 8.15ին Կառ տիւ Նոռ) քաֆէ Քիւրվէօր (ներկայիս շինութեան մէջ)։ Մեկնում ժամը 8.30ին դէպի ԼԸ ԹՈՒՔԷ։ Ցերեկուան ճաշ ճամբու ընթացքին։

Վերադարձին այցելութիւն Պէրք-փլաժ։

Վերադարձ Փարիզ ժամը 17ին առենը հիւսիսի կառուղիի ճամբով։

Մասնակցութիւն 19 ֆր. լրնչը մէջը։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Զուիցերական իրաւավիճակ) Լօզան

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու սպատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան դրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ՝ Օգոստոս 7էն Սեպտեմբեր 4։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի շքեղ սրահներուն մէջ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը։

Նախագահութեամբ՝
P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր։

Օթոքաներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր - Վարդանեանի, Արամ Տէրտէրեանի։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի։

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի։

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան։ Կ'աւանդուին պետական և պըղայլին ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը։

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն։

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով։

Ծախսերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք։

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

Librairie Orientale H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 C. C. P. Paris : 1278-35

HISTOIRE DE L'ARMENIE, H. Pasdermadjian, *Paris*	30 Fr.
AN ARMENIAN MISCELLANY, Aram Terzian, *with* 8 *miniatures*	30 Fr.
OURARTOU, par Boris Piotrovsky, *Paris, Illutré*	47 Fr.
L'ART ARMENIEN DE L'OURARTOU A NOS JOURS, *Catalogue de l'Exposition du Musée des Arts Décoratifs*	15 Fr.
DOCUMENTS OF ARMENIAN ARCHITECTURE, *Texte anglais et italien* 1) Haghbat, 2) Khatchkar, 3) Sanahin, *Chaque volume*	25 Fr.
MANUEL PRATIQUE DE LA LANGUE ARMENIENNE, H. Kurkjian	20 Fr.
MANUEL DE LA LANGUE ARMENIENNE, Prof. F. Feydit	48 Fr.
LE GENOCIDE DU PEUPLE ARMENIEN, P. Jean Mecerian	9 Fr.
LA PASSION DE CILICIE, Paul du Véou, *Paris*	25 Fr.
Victor Gardon : 1) LE VERT SOLEIL DE LA VIE :	22 Fr.
CHEVALIER A L'EMERAUDE	12 Fr.90
L'APOCALYPSE ECARLATE	24 Fr.

GRAND CHOIX DE LIVRES SUR L'ARMENIE ET LES ARMENIENS HISTOIRE, LITTERATURE, ART, CULTURE EN GENERAL

— Frais d'envoi à la charge du client —

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ
MERCREDI 26 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.473
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.473

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՅԱՒԵՐԺԱՑՈՒՄԸ

Խառնակչոյ կացութիւնը կը շարունակուի Թուրքիոյ մէջ:

1971ի Ապրիլէն ի վեր երկիրը կը կառավարուի «պաշարման վիճակ»ի դրութեամբ, իբրեւ հետեւանք ձախապաշտ ու համայնավարամիտ տարրերու ահաբեկումներուն եւ եղեռնափորձերուն, որոնց առաջքը չկրցաւ առնել Սիւլէյման Տէմիրէլի կառավարութիւնը :

Բանակը, որ միշտ ամենազօր է եղած Թուրքիոյ մէջ, 1971 Մարտ 12ի իր ծանօթ վերջնագրով տապալեց Ատալէթի դահլիճը՝ հակասահմանադրական, բռնատիրական միջոցներով :

Փրոֆ. Նիհատ Էրիմ, որ կը վայելէր բանակին եւ Հանրապետութեան նախագահ զօրավար Ճէվտէթ Սունայի վստահութիւնը, չկրցաւ անդորրութիւնը վերահաստատել երկրին մէջ, հակառակ զինուորական իշխանութեանց ձեռք առած բուռն միջոցներուն : Հազարաւոր կասկածելիներ բանտարկուեցան եւ ալա թուրքա ձեւով խոշտանգուեցան: Պատերազմական ատեանները դուլ ու դադար չունեցան : Բազմաթիւ դատապարտեալներ գնդակահարուեցան կամ կախաղան հանուեցան :

Եւ տակաւին հարիւրաւոր ամբաստանեալներ բանտերու մէջ կարգի կը սպասեն դատուելու համար :

Հանրապետակա՛ն Թուրքիա կը սոնքայ, որ ժողովրդավարական արատ կարգեր կը տիրեն երկրին մէջ: Եւ սակայն օտար թղթակիցներ ու լրագրողներ պարբերաբար արեւմուտքի մամուլին մէջ կը մերկացնեն տխուր իրականութիւնը: Ազատամիտ մտաւորականներ հրապարակային հաղորդագրութիւններով կ'այպանեն կասկածելիներու հանդէպ գործադրուած տմարդի ու վայրագ մեթոտները:

Ոճրագործ Իթթիհատը Պալքանեան պատերազմէն սկսեալ մինչեւ առաջին աշխարհամարտի վախճանը զինուորական դրութեամբ, պաշարման վիճակով կառավարեց օսմանեան կայսրութիւնը, ահուսարսափի մէջ պահելով ոչ – Թուրք տարրերը :

Անգարայի վարիչները իբրեւ հարազատ ժառանգորդներ Իթթիհատի, այժմ կ'ուզեն յաւերժացնել պաշարման վիճակի եւ պատերազմական ատեաններու դրութիւնը, կռթնած բանակին վրայ, որ վարագոյրի ետեւէն կը գործէ, իբրեւ իսկական տէրն ու տիրականը Թուրքիոյ :

Նիհատ Էրիմի երկրորդ դահլիճն ալ անփառունակ վախճան մը ունեցաւ: Իր յաջորդը՝ Ֆէրիտ Մէլէն ի զուր կը փորձէ կարգ ու կանոնը վերահաստատել երկրին մէջ :

Ազգային Ժողովը Յուլիս 15ին երկու ամսուան համար եւս երկարաձգեց պաշարման վիճակը, որ ի զօրու է տասնըհինգ ամիսէ ի վեր: Վարչապետն ու դատական նախարարը խորհրդարանին առջեւ պարզեցին երկարաձգման պատճառները: Ըսին թէ ձախապաշտ եւ ծայրայեղեան տարրերու գործունէութիւնը որոշ չափով մեղմացած է, սակայն վտանգը բոլորովին չէ անհետացած :

Խօսեցան նաեւ «անջատողական» շարժումներու մասին, առանց բացատրելու թէ ինչ կը նշանակէ «անջատողական» : Ինքնին հասկնալի է, որ հարցը կը վերաբերի քրտական խնդրին, որ չէ փակուած բոլորովին: Ձախապաշտ եւ յեղափոխական տարրեր ամէն կերպ կ'աջակցին Քիւրտերու ազատագրական շարժումներուն: Պաշարման վիճակի դրութեան յաւերժացման գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ քրտական հարցն է: Քըրտաբնակ շրջաններու, մասնաւորաբար Իրաքի սահմանակից նահանգներուն մէջ է, որ զինուորական իշխանութիւնները աչալուրջ կը հսկեն, իր սաղմին մէջ խեղդելու համար ապստամբական ամէն շարժում :

Ֆէրիտ Մէլէնի գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկն ալ 1961ի Սահմանադրութեան մէջ մտցուելիք փոփոխութիւններն են :

Բանակը իր պահանջներն ունի այս եւ այլ հարցերու մասին :

Կառավարութիւն եւ խորհրդարան պիտի կրնա՞ն գոհացում տալ անոնց :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՏԱԹ ՉՈՐՍ ԺԱՄ ԽՕՍԵՑԱՒ

ԱՄԷՆ ԻՆՉ ՅՍՏԱԿ ՉԷ

ԲԱՅՑ ԵԹԷ ՊԷՏՔ ԸԼԼԱՅ, ԵԳԻՊՏՈՍ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԱՌԱՆՁԻՆ ԿՌՈՒԵԼՈՒ

Եգիպտոսի զինուորական յեղափոխութեան 20րդ տարեդարձին առթիւ, նախագահ Անուար Էլ Սատաթ երկար — չորս ժամ — ճառ մը խօսեցաւ Արաբ Ընկերվարական Միութեան համագումարին : Եգիպտոսի նախագահը կը մերժէ իսրայելեան գրաւումը կատարուած իրողութիւն նկատել եւ, այս ուղղութեամբ, այժմու անել կացութեան գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատէ Մ. Նահանգները: Արդարեւ, համաձայն նախագահին, Ուաշինկթըն երբեք յանձնառութիւններ ստանձնած է Մերձ. Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ : Առաջին առթիւ ան արգելք կը հանդիսանայ, որ գործադրուի Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումը, որ, ինչպէս ծանօթ է, կը պահանջէ Իսրայելացիներէն պարպել արաբ հողերը: Ապա չուզեր, որ Իսրայէլի պարտադրուի հարցին լուծումը : Անիկա պէտք է կարգադրուի բանակցութիւններով՝ Իսրայէլի եւ արաբ երկիրներու միջեւ: Վերջապէս միշտ կը ձգտի, որ Իսրայէլ ուժով ըլլայ զինուորական գետնի վրայ :

Եգիպտոսի նախագահը իր ճառի ընթացքին կ'անդրադառնայ նոյնպէս Գահիրէ – Մոսկուա յարաբերութիւններու : Ան կ'ընդունի, թէ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունեցած են եւ դեռ կան երկու երկիրներուն միջեւ: Տեսակէտներու տարբերութիւնը յայտնի դարձած է իր առաջին իսկ այցելութեան ատեն Մոսկուա, 1971 Մարտին: Անուար Էլ Սատաթ չէ ուզած ներկայացնել այդ տարակարծութիւններուն բնոյթը, որովհետեւ նման պարագայի մը «թշնամին կ'օգտուէր» :

Յամենայն դէպս ան նկատել տուաւ, թէ անոնց, այսինքն Ռուսերուն համար Մերձ. Արեւելքի հարցը չի կրնար կենսական խնդիր ըլլալ, մինչդեռ իրենց համար անիկա ամէն ինչ է: «Իմ գաղափարախօսութիւնս տարբեր է իրենց գաղափարախօսութենէն: Ես կը հաւատամ աշխատող ժողովուրդին զինակցութեան, անոնք (խորհրդային ղեկավարները) կը հաւատան Մարքսի, սակայն, կ'ըսեմ, թէ ես երբեք մարքսեան պիտի չըլլամ» :

Նախագահը արդէն յայտնեց, թէ խորհրդային խորհրդատուները ետ ճամբելու որոշումը տուած է, երբ Նիքսընի Մոսկուա այցելութենէն ետք այս վերջինը տեղեակ պահած է զիրենք խօսակցութիւններու բնոյթէն :

Այնուամենայնիւ, Խորհ. Միութիւնը կը շարունակէ բարեկամը նկատուիլ Եգիպտոսի :

Սատաթի համար Եգիպտոս պատերազմի կը մտնէ ի հարկին ազատագրելու համար իր հողերը : Այս վերջին յայտարարութիւնը, ինչպէս նկատել կուտան դիտեր, «ներքին սպառումի» համար է, քանի խորհրդային զինուորականներու մեկնումով Եգիպտոս զինուորական գետնի վրայ կը զրկուի զօրաւոր պաշտպանէ մը : Բայց եւ այնպէս ըսաւ «կը նախընտրեմ տեսնել մեր արեան կաթիլ առ կաթիլ հոսիլը քան այս կացութեան՝ «ոչ պատերազմ, ոչ խաղաղութիւն» շարունակուիլը »:

Սատաթի ճառի աւարտումէն քանի մը վայրկեան ետք միջադէպ մը տեղի կ'ունենար Սուէզի շրջագիծին մէջ: Իսրայելեան օդանաւերու վրայ հրթիռներ արձակուեցան: Համաձայն Գահիրէի երկու օդանաւ զգետնուած է, իսկ Թէլ Ավիվ կը պնդէ, թէ ոչ մէկ օդանաւ առնուած կամ վնասուած է:

Ամէն պարագայի մէջ, շատ յստակ չէ Սատաթի ճառը երբ մանաւանդ նկատի առնենք թէ վերջին օրերուն հակասութիւններ իրարու յաջորդեցին Եգիպտացի ղեկավարներու ելոյթներու ընթացքին : Մինչ մէկը միայն խաղաղութեամբ կ'ուզէ հարցերը լուծել, ուրիշ մը պատերազմի մասին կը խօսի: Յայտնի չէ ուրեմն թէ ի՞նչ պիտի ընէ Սատաթ եւ այս ճառն ալ չէ որ կացութիւնը աւելի պարզացուց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ ընկերային իր ամէնէն ծանր տագնապներէն մէկը կ'ապրի, արդարեւ տօքէրներէն ետք, դրաշարներն ալ գործադուլ սկսան եւ Լոնտոն թերթէ զրկուած է: Ամբողջ տագնապին պատճառն այն է որ վարչապետը մերժած էր ազատ արձակել հինգ տօքէրներ, որոնք ձերբակալուած են բռնաբարած ըլլալով հակա – գործադուլ օրէնքը: Ներկայիս բացի 42 հազար տօքէրներէն եւ տպարաններու բանուորներէն զատ, կառքերու մեքենավարները միացան շարժումին եւ Ազգ. գործադուլի բնոյթ կ'առնէ այլեւս ինչ որ սկիզբը մասնակի բան մըն էր: Գործադուլ սկսած են նաեւ բեռնատար կառք վարողները :

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ երկու Քոնքորտ օդանաւեր ապսպրեցին Ֆրանսայի: Չինաստան, Անգլիայէն ետք երկրորդ երկիրն է, որ այս օդանաւերէն կ'ապսպրէ: Փեքինի պատուիրակութիւնը չեշտեց, թէ զանոնք կ'ուզէ ունենալ շուտով, սակայն, Ֆրանսական շրջանակներու համաձայն, օդանաւերը կրնան պատրաստ ըլլալ եւ յանձնուիլ 1976ին կամ 1977ի ընկլերները :

ՊՐՆՕ քաղաքին մէջ, Չեխոսլովաքիա, երկու նոր դատավարութիւններ սկսան ազատական տարրերու դէմ: Միայն Փրակայի մէջ չորս առանձին դատեր բացուեցան անցեալ շաբթուընէ ի վեր :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ հոգեբոյժներու յանձնախումբը վեց ամիսով երկարաձգած է Զօր. Գրիգորենկոյի արգելափակումի ժամանակաշրջանը հոգեբուժարանի մէջ: Զօրավարը, որ 65 տարեկան է, ձերբակալուած էր 1969 Մայիսին Թաշքենդի մէջ իբրեւ մէկը, որ «սխալ լուրեր կը հաղորդէ Խորհ. Միութեան մասին»: Զօրավարը դատապարտած էր խորհրդային զինուորական միջամտութիւնը Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ինչպէս նաեւ կը պահանջէր, որ մարդկային իրաւունքներու բռնաբարում տեղի չունենայ իշխանութիւններուն կողմէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ Ռոճըրս շատ դժգոհ է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար՝ Վալտհայմի ելոյթէն: Արդարեւ այս վերջինը կոչ ըրած է Ամերիկայի որ դադրեցնէ Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւնները :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Հինգշաբթի օր կը գումարուի Եւրոպայի Համայնավար կուսակցութեանց համագումարը: Միակ օրակարգն է՝ Վիէթնամ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ նախկին մենատէրը՝ Փերոն յայտարարած է Պարչելոնայի մէկ թերթին թէ եթէ հազարաւոր Արժանթինցիներ ուզեն որ իրենց նախագահն ըլլայ, չի կրնար մերժել: Աւելցուցած է սակայն թէ միտք չունի երկիր վերադառնալու անմիջական կերպով, ինչպէս Զօր. Լանուս կ'ուզէ որ ընէ :

ՊՐԻՒԷԼԻ կնճռոտ թղթածրարը յանձնուեցաւ Փարիզի դատաւորներէն՝ Սապէյրոլի, որ կը յաջորդէ դատաւոր Փաուքալի: Այս վերջինին ի նպաստ երկու հազար հոգի ցոյց ըրած են Պրիւէլի մէջ, Երկուշաբթի օր: Երկու ցուցատախտակներու վրայ գրուած էր՝ Պրիժիթ Տրվէս (զոհը) եւ դատաւոր Փաուքալ: Մետասներորդ ժամուն ալ նոր բողոք մը կայ ազատ արձակուած նոտարին դէմ: Աղջիկ մը զայն կ'ամբաստանէ ըսելով թէ չորս տարի առաջ, հիւրանոցին մէջ, նախ զինքը ուիսքիով գինովցուցած է, ապա հանուեցուցած, սենի մը կապած փոկերով եւ ապա սկսած է ծեծել մինչեւ այն ատեն երբ աղջիկը ըսած է թէ երկու ամսու յղի է :

ՆԻՔՍԸՆ Հաւայեայ պիտի երթայ Օգոստոս 31ին եւ հոն հանդիպի Ճափոնի նոր վարչապետ՝ Թանաքայի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Յուլիս 19ին, Ալմա – Աթայի «Կայրաթ» խումբը իր դաշտին վրայ պարտութիւն մը արձանագրած է «Արարատ»էն:

Կայրաթցիները խաղը սկսած են բուռն յարձակումներով եւ մօտ քսան վայրկեան հայ մարզիկներուն ստիպած են միայն պաշտպանուիլ : Արդէն 13րդ վայրկեանին անոնք գրաւած են «Արարատ»ի դարպասը եւ արձանագրած կոլ մը: Սակայն իրաւարարը մերժած է ընդունիլ, որովհետեւ խախտած են խաղի կանոնը: Անկէ ետք Արարատցիները նախաձեռնարկ եղած են հակայարձակումներու՝ կազմակերպուած ձեւով: 29րդ վայրկեանին Զանազանեան 22 մեթրէն զօրաւոր հարուածով մը գնդակը կը մտցնէ բերդէն ներս: Երկու վայրկեան ետք Մարգարով գնդակը կը յանձնէ Իշտոյեանի, սակայն, այս վերջինը մինակ մնալով բերդապահին հետ՝ գնդակը ձողին վրայ կը քշէ:

Երկրորդ կիսախաղին Կայրաթցիները ի զուր կը փորձեն կոլ մը արձանագրել, խաղը գոնէ հաւասար արդիւնքով վերջացնելու համար :

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ ՔԱՂԱՔԸ

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի մամուլը շատ քիչ կ'անդրադառնայ այսպէս կոչուած ներքին (իմա՛ խորհրդային) սփիւռքի հայ կեանքին: Արդարեւ, ցանցառ են եւ շատ յաճախ մակերեսային այդ գաղութներու վերաբերեալ տեղեկութիւնները: Եղածները, ընդհանրապէս, պատահական եւ պարագայական բնոյթ ունին, նոյնիսկ Լեռնային Ղարաբաղի նման հայապատկան եւ հայահոծ շրջան մը անծանօթ կը մնայ իր ներքին կեանքին մանրամասնութիւններով, տնտեսութիւնով, մշակութային դիմագիծով եւայլն, ընդհանուր Հայութեան: Ահա թէ ինչո՛ւ շահեկան է Ն. Պապուխեանի «Ստեփանակերտի կառուցապատման առանձնայատկութիւնները» խորագրով յօդուածը, լոյս տեսած «Լրաբեր հասարակական գիտութիւնների» հանդէսի Մայիսի թիւին մէջ, քանի որ Լեռնային Ղարաբաղի կեդրոնին ճարտարապետական դիմագիծի մասին գաղափար կարելի է կազմել:

Կը ներկայացնենք հիմնական տուեալները.

×

Ստեփանակերտի տեղը առենին Խանքենդ անունով գիւղ մը կար, ուր 1847ին, ռուսական զօրանոց մը հաստատուած է: Անոր մասին Մ. Բարխուդարեանց կը գրէ.— «Տափարակս պատկանում է Վարարակն գիւղի բնակչաց, որք փոխադրուած են Շուշի. բայց գիւղի աւերակն, քարուկիր եկեղեցին եւ հանգստարանն մնում են Խանքենդու հիւսիսային ձորակի ձախ լանջի վերայ Վարարակն աղբիւրի մօտ»: ԺԹ. դարուն ռուս զինուորներու եւ պաշտօնեաներու կողքին հոն բնակութիւն հաստատած են Հայեր Շուշի, Կարկաժան, Խանածախ, Փախլուլ գիւղերէն: Ասոնց թիւը դարավերջին վաթսուն ծուխ կազմած է: Բնակավայրը աւան դարձած է իր ռազմագիտական դիրքին հետեւանքով, քանի որ կը գտնուէր Եւլախ – Շուշի – Գորիս գլխաւոր ճամբուն վրայ: Այդ թուականներուն հոն գոյութիւն ունեցած են քանի մը հանրային շէնքեր՝ թղթատարի, գաւառական դատարան եւ արական միդասեան դպրոց՝ ընդամէնը 35 աշակերտներով: Աւանը արդիւնաբերութիւն չէ ունեցած եւ ոչ ալ առողջապահական կեդրոն մը:

Ն. Պապուխեան հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ լեռնային Ղարաբաղի ժամանակակից պատմութիւնը.— «Ադրբեջանում յաղթանակած սովետական իշխանութիւնը 1920 թ. Մայիսին տարածուեց նաեւ լեռնային Ղարաբաղում: 1923 թ. Յուլիս 7ին Դեկրետով Ադրբեջանի Սովետների կենտրոնական գործադիր կոմիտէն հռչակեց մարզի ինքնավարութիւնը: Նոյեմբեր 23ին Ղարաբաղի խորհուրդների առաջին համագումարը Խանքենդը վերանուանեց Ստեփանակերտ եւ դարձրեց մարզի կեդրոն: Այն միեւնոյն ժամանակ կենտրոնն է համանուն շրջանի, որը մինչեւ 1930 թ. Խաչէն էր կոչւում եւ ընդգրկում էր նաեւ ներկայիս Շուշու շրջանը: Ստեփանակերտի բնակչութիւնը 1917 թ. շուրջ 1500ից աճել է՝ այժմ հասնելով 30 հազարի(*):

Վերջին տասնամեակներում նաեւ նշանակալից աշխատանքներ կատարուեցան մետաքսագործութիւնը եւ գինեգործութիւնը գործարանի սահմանին բարձրացնելու եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան այլ ճիւղեր ստեղծելու ուղղութեամբ: Զգալի աշխատանքներ կատարուեցան կրթական, մշակութային եւ, յատկապէս, առողջապահական հիմնարկութիւններ ստեղծելու համար:

Քաղաքը կը տարածուի Ղարաբաղի լեռնաշղթայի արեւելեան ճիւղերէն մէկուն լանջին վրայ, որ ծովի մակերեսէն 750 – 900 մեթր բարձրութեան վրայ կը փռուի հարաւէն հիւսիս – արեւելք: Արեւելքէն կը հոսի Կարկառ գետը, որուն կը միանայ Խալֆալ գետը: Կլիման բարեխառն է՝ մեղմ ձմեռով եւ համեմատաբար տաք ամառով: Անձրեւները շատ են (560 միլիմեթր): Քամիները մեղմ են, ցերեկը՝ հարաւէն հիւսիս, իսկ գիշերը՝ հակառակ ուղղութեամբ:

Քաղաքի հին հատուածը տեղաւորուած է վերին տափարակին վրայ, ուր նախախորհրդային շրջանին հաստատուած էր ռուսական զօրանոցը: Ի. դարու սկիզբները, երբ բնակչութիւնը աւելցաւ, փողոցները եզերուեցան մեծ մասամբ քարաշէն, 1 – 2 յարկանի առանձնատուներու եւ ցանկապատերու շարքերով. երեւան եկան հին գաւառական քաղաքներու յատուկ միապաղաղ ծաւալներով պարփակուած կանաչ թաղամասեր եւ միջանցքաձեւ փողոցներ: Ասոնք քսանական թուականներուն սալարկուեցան եւ բարեկարգուեցան, իսկ այժմ կպրածածկ են:

Քաղաքին ջրամատակարարումը երկար ժամանակ կատարուած է նահապետական ձեւով, աղբիւրներէն: Ջուրին պահանջը, մասամբ միայն, բաւարարուած է 1925 – 1927ին: Ջուրը ջրանցքով Փալլուլէն բերուած է:

Քաղաքի կառուցապատուած տարածութիւնը այժմ աւելի քան տասնապատկըւած է եւ կը կազմէ մօտ 420 հեկտար, իսկ անոր ամբողջ տարածութիւնը 1050 հեկտար է: Այնուամենայնիւ, պահպանուած է հին մասի փողոցներուն ցանցը, որու հիւսիս – արեւելեան շրջագիծին մէջ, 1929 – 1930ական թուականներուն, հաստատուած է քաղաքին կեդրոնը՝ իբրեւ շրջանակաձեւ հրապարակ: Հոնկէ ճառագայթաձեւ կը սկսին գլխաւոր փողոցները, որոնցմէ մէկը՝ քաղաքի մուտքը հանդիսացող Կիրով պողոտան, կ'երկարի դէպի հիւսիս – արեւելք: Հոկտեմբերեան փողոցը դէպի արեւմուտք երկարող կարճ, բայց քաղաքին կեդրոնը ձեւաւորող եւ շարք մը փողոցներ իրարու կապող հանգոյց է: Հրապարակէն իր լայնարձակ ու գեղանկար տեսարաններով դէպի հիւսիս կը տարածուի քաղաքի կեդրոնի հեղեղատը, որ եզերուած է Կիրով պողոտայով եւ քաղաքի հին մասէն իջնող Թումանեան փողոցով:

Ստեփանակերտի առաջին յատակագիծը կազմուած է 1938ին Ադրբեջանի պետական նախագիծի հիմնարկութեան մէջ՝ Սլոբոտեանիկի ղեկավարութեամբ: Քաղաքի զարգացման երեսնամեայ հեռանկարներու համար նախատեսուած էր քսան հազար բնակչութիւն: Արդիւնաբերութեան գօտին յատկացուած էր հիւսիսային եւ հիւսիս – արեւելեան ցած վայրերը: Անիկա լաւ մտայղացում էր, քանի որ «առողջապահական» գօտի մը կը հաստատուէր բնակելի վայրերուն եւ արդիւնաբերութեան շրջաններու միջեւ: Բնակելի հատուածին մէջ կը նախատեսուէր պահպանել կառուցապատման ծրագիրը, բայց բնակարաններու շինութիւնը կը կատարուէր հին եղանակներով եւ անհատական միջոցներով:

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Ուրեմն, ըստ խորհրդային պատմագրութեան, Ադրբեջանի սովետական իշխանութիւնը պարզապէս տարածուեր է Լեռնային Ղարաբաղի վրայ: Ադրբեջանցիք չեն գրաւած զայն եւ ոչ ալ Ղարաբաղցիք զէնքով պաշտպանած են իրենց ցանկութիւնը՝ կցուելու Հայաստանին, եւ ո՛չ ալ Օրճոնիկիձէներ ու Նարիմանովներ պաշտօնապէս Ղարաբաղը Հայաստանի անբաժան մասը հռչակած են, յետագային ուրանալով իրենց խոստումներն ու յայտարարութիւնները ... եղածը խորհրդային իշխանութեան տարածո՛ւմ մըն է լոկ ... ասիկա կը կոչուի պատմութի՛ւն:

Ո՞Վ ԷՐ ԿԱՍՓԱՐ ՀԱՈՒՁԷՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կասփար Հաուզէրի մեծագոյն պաշտպանը եղաւ Անսպախի Թագաւորական ատեանի նախագահ Ֆէօէրպախ, որ ճանչցուած էր իբրեւ իր ժամանակի լաւագոյն ոճրագէտը: Ֆէօէրպախ սկսաւ իր փնտռտուքները մեծ բծախնդրութեամբ:

Բժշկական քննութիւնը ցոյց տուաւ, որ Կասփար ծնած էր 1811ի եւ 1813ի միջեւ: Փնտռտուքներ կատարուեցան իշխանական արխիւներու մէջ, գիտնալու համար, թէ այդ թուականներու իշխանական ընտանիքներէն ո՞վ ունեցած էր մանչ զաւակ մը: Եւ գտաւ: Հոկտեմբեր 1812ին Պատի իշխանուհին Սթեֆանի զաւակ մը ունեցած էր, որ մեռած հռչակուած էր նոյն ամսուան 16ին:

Սթեֆանի իշխանուհին մօտիկ ազգականն էր Նափոլէոն Առաջինի կնոջ՝ Ժօզեֆին տը Պօհարնէի: Երբ մայրը կը մեռնի Սթեֆանի կը մնայ որբ, եւ կը յանձնուի մայրապետներու խնամքին ու երկար տարիներ կ'ապրի աղքատներու հետ, կրօնաւորուհիներու հովանաւորութեան տակ: Երբ Նափոլէոն կ'իմանայ իր ազգականուհիին այս խեղճ վիճակը, անմիջապէս զայն բերել կուտայ Փարիզ, կը բարձրացնէ կայսերական իշխանուհիի աստիճանին եւ անոր կը գտնէ յարմար ամուսին մը, յանձին Պատի մեծ դքսութեան ժառանգորդ իշխանին: Սթեֆանի հազիւ տասնըեօթը տարեկան է, անմեղ ու թովուռ: Ամուսինը անշնորհք եւ անկայուն անձ մըն է:

Պատի մեծ դուքսը Շարլ Ֆրետերիք 68 տարեկան է, իր առաջին կնոջմէն ունեցած է մանչ զաւակ մը, որ օրինաւոր պահածառանդն է, եւ ամուսինը համակրելի իշխանուհի Սթեֆանիի: Մեծ դուքսը երկրորդ ամուսնութիւն մըն ալ կնքած է ոչ ազնուական կնոջ մը հետ, Լուիզ Կէյէր, որմէ ունեցած է երեք մանչ զաւակ: Բայց այս ամուսնութիւնը անտոհմ ըլլալով, Լուիզի զաւակները չեն կրնար բարձրանալ մեծ դքսութեան գահին վրայ: Լուիզի փառասիրութեան առջեւ կայ մէկ խոչընդոտ միայն՝ պահածառանդ Շարլ իշխանը, եւ անոր ունենալիք զաւակները: Շարլ եւ Սթեֆանի կ'ունենան հինգ զաւակ, երեք աղջիկ՝ որոնք կ'ապրին երկար տարիներ եւ երկու մանչ՝ որոնք կը մեռնին հազիւ ծնած:

Առաջին մանչ զաւակը կը ծնի 29 Սեպտեմբեր 1812ին: Առողջութիւնը կատարեալ է: Յանկարծ, 15 Հոկտեմբերի գիշերը ան կը հիւանդանայ եւ յաջորդ օրը առտուան ժամը վեցին կը մեռնի: Ըստ պատմաբաններուն, այս մանչն է, որ յետագային պիտի կոչուէր Կասփար Հա-

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ

Իսլամութիւնը, որ 355 միլիոնէ աւելի թիւ մը կը ներկայացնէ ամբողջ աշխարհի մէջ, դարերու ընթացքին խոր քունի մէջ էր: Յանկարծ երեւան եկաւ արտակարգ կարողութեամբ, հիմնելով առասպելական կայսրութիւն մը, որ գլեց անցաւ Մեծն Աղեքսանդրի կայսրութիւնը:

Այս կրօնքը, այս քաղաքակրթութիւնը յառաջ եկած է Գուրան կոչուող գրքէ մը, գրուած ուղտապանի մը թելադրութեամբը, որ հրեշտակի մը կողմէ ընտրուեցաւ անապատին մէջ. ոչ կարդալ եւ ոչ ալ գրել գիտէր, կը կոչուէր Մուհամմէտ:

×

Այս խորհրդաւոր, գրեթէ անհասկնալի իրողութեան ետեւը ի՞նչ կայ ... «իսլամութիւնը»:

Իսլամ կը նշանակէ հպատակիլ Աստուծոյ կամքին: Միւսիւլման միեւնոյն նշանակութիւնն ունի, Մարդը որ կ'ենթարկուի:

Աշխարհի մէջ, անոնց թիւը որ 355 միլիոնը կ'անցնի, երկրագունդի բնակչութեան մէկ ութերորդ մասը կը կազմէ:

Ատլասի աւազներէն, Կոպիի անապատը: Ատլանտեան Ովկիանոսէն Ինտոնեզիոյ կղզիները:

Այս կրօնքին հպատակողը, ամէն օր, հինգ անգամ օրը, կը նորոգէ իր հպատակութեան արարքը, դառնալով երկրի միեւնոյն կէտին — Մեքքէի, ճակատը դպցնելով գետնին:

Անոնք երեսուն ազգերու եւ քան ցեղի կը բաժնուին, կը խօսին հարիւր բարբառ, միեւնոյն լեզուով արաբերէն: Իրենց աղօթքը կ'ուղղեն միեւնոյն Աստուծոյ: Միակամ, միահոգի կը հնազանդին միեւնոյն օրէնքին որ կը կանոնաւորէ անհատին կեանքը արեւածագէն մինչեւ մայրամուտ, ծնունդէն մինչեւ մահ: Միեւնոյն ձեւով վարելով հասարակական կեանքը ամբողջապէս:

Իսլամութիւնը կրօնք մը չէ միայն, այլ նաեւ, ի յայտ եկած թուականէն սկսեալ, հոգեւոր եւ ընկերային միաբանութիւն մը, քաղաքական կազմակերպութիւն մը, ապրելու եղանակ մը եւ, ինչպէս կ'ըսէ Ռընէ Կրուսէն, բարձրագոյն եղբայրակցութիւն մը, ազգերու, ցեղերու եւ մարդոց միացումը. Աստուծոյ պաշտպանութեան տակ կատարելու անոր կամքը ու ասիկա 13 դարէ ի վեր:

Այս 13 դար քնացող միւսիւլմաններու ետեւը կար մարդկութեան ամենամեծ արկածախնդրութիւնը, կայսրութիւն մը որ անցաւ Աղեքսանդրինը: Քաղաքակրթութիւն մը, որ պատրաստեց վերածնունդը եւ կրօնք մը որ կ'ապրի Արեւելքի համար, ինչպէս քրիստոնէութիւնը Արեւմուտքի:

Անոնց կայսրութիւնը կը տարածուի Սպանիայէն մինչեւ Հնդկաստան, Ռուսիայէն – Ինտոնեզիա: Տասնըութ ամիս պէտք էր, այս տարածութիւնը ուղտերով անցնելու համար: Անոնք կը ճամբորդէին ծանօթ աշխարհի կէս մասին վրայ ու իրենց հետ արեւմուտք կը բերէին, ոչ միայն մետաքս, համեմներ եւ արեւելքի հէքեաթները, այլեւ քաշմիր շալերու եւ արաբական անուշահոտութիւններու մէջ պահուած Հնդկաստանի մաթեմաթիքական խնդիրներ: Պղատոնի եւ Արիսթոտէլի առաջին թարգմանութիւններն ու պարսկական ներքին գաղտնուսոյց վարդապետութիւններ եւ քերթըւածներ:

ԿՐՕՆՔ ՄԸ, ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Արեւմուտքի ուսանողները պարտաւոր էին արաբերէն սորվիլ, միջին դարու գիտական լեզուն՝ — Հիպոկրատի գըրուածքները հասկնալու համար վեց առաջին գրքերէն մին, զոր Մօնփըլիէի բժշկական համալսարանը ունեցաւ:

Այս առասպելական կայսրութիւնը, իր հազար ու մէկ գիշերներու մայրաքաղաքներով, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կը հաւասարէր թագաւորութեան մը փառքին: Պաղտատ՝ իր 27 հազար մզկիթներով եւ երեք միլիոն բնակչութեամբ: Գահիրէն Հարուն – էլ – Րաշիտի ասկեայ պալատով եւ մէկուկէս միլիոն հատոր պարունակող գրադարանով: Գորտուն իր համալսարանով, ուր՝ Պապ մը կուգար ուսանելու:

Այս կայսրութիւնը, այս քաղաքակրթութիւնը, որոնք աշխարհը վեր ի վայր հրջեցին, մարդկութեան պատմութեան մէջ նոր դարաշրջան մը բանալով:

«Հէճիր»ը Տաճիկներու թուականն է, Նոր Տարին: Այս բոլորը յառաջ եկած է փոքր գիրք մը, որու մասին ամէն մարդ կը խօսի, սակայն, ոչ ոք կարդացած է, Գուրանը: Ան որ ներշնչումով թելադրեց այս գիրքը, կարելի չէ ըսել թէ ինքն է գրողը քանի որ ոչ գրել եւ ոչ ալ կարդալ գիտէր, ան որ կ'ապրէր Արաբիոյ ամենավայրի մէկ անապատին մէջ:

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ
Թարգմ. ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(1 Շար.)

ուզէր: Երկրորդ մանչ զաւակը կը ծնի 1816ին եւ կ'ունենայ նոյն ճակատագիրը: Այլեւս Լուիզ Կէյէրի փառասիրութեան առջեւ ոչ մէկ խոչընդոտ կը ցցուի...

Հիմա վերադառնանք Նիւրենպէրկ, Կասփարի ժամանումէն քանի մը ամիս ետք: 17 Հոկտեմբեր 1829ի առաւօտուն, դասատուն գրքերը բացած սեղանին վրայ կը սպասէր իր աշակերտին, որ բծախնդրօրէն ճշդապահ էր: Բայց Կասփար չէր յայտնուեր: Սկսան փնտռել տան բոլոր անկիւնները, բարձրացան սենեակը, կանչեցին, բայց Կասփար չէր պատասխաներ: Մառանին առաջին աստիճաններուն վրայ տեսան անոր մարմինը, գլուխը արիւնլուայ, բայց դեռ ողջ: Դրացի բժիշկը պէտք եղած դարմանումը ըրաւ եւ Կասփար գտաւ ինքզինք, բայց մէկ ամիս մնաց անկողին: Պատմեց, որ առտու կանուխ լուացուելու համար իջած էր բակ, երբ սեւ երեսով մարդ մը մօտեցած էր իրեն եւ ճակտին վրայ իջեցուցած էր դագանակի զօրաւոր հարուած մը: Կասփար ինկած էր մառանին աստիճաններուն վրայ: Այս դաւադրութիւնը Պավարիոյ Թագաւորին ուշադրութիւնը հրաւիրեց Կասփարի վրայ, եւ դատաւոր Ֆէօյէրպախ պաշտօն ստացաւ շարունակել իր փնտռտուքները աւելի լայն միջոցներով: Աւելին. Կասփար առնուեցաւ երկու զինեալ պահակներու պաշտպանութեան տակ:

Ֆէօյէրպախի փնտռտուքները զինք տարին այնքան բարձրերը, այսինքն՝ մինչեւ Պատի մեծ դքսութեան իշխանական տունը, որ հրահանգ ստացաւ կանգ առնելու: Արդէն 1830ին Պատի գահին վրայ կը բարձրանար Լուիզ Կէյէրի անդրանիկ որդին: Դաւադրութիւնը կատարելապէս յաջողած էր:

1831ին, Կասփար Հաուզէր առնուեցաւ անգլիացի Լորտ Սթանհոփի հովանաւորութեան տակ եւ ղրկուեցաւ գիշերօթիկ վարժարան մը, որ կը գտնուէր Անսպախ, Նիւրենպէրկէն ոչ շատ հեռու:

Հոն մնաց երկու տարի, լքուած ու դժբախտ:

1833 Դեկտեմբեր 14ի իրիկունը, Կասփար դուրս ելած էր պզտիկ պտոյտ մը ընելու, երբ քանի մը վայրկեան ետք վերադարձաւ, կուրծքը արիւնլուայ:

— Զիս սպաննեց, շշնջաց ու գետին ինկաւ: Բժիշկները նկատեցին որ վէրքը բաւական վտանգաւոր էր:

Պէտք եղած խնամքը տուին. Կասփար գտաւ ինքզինք եւ պատմեց, որ օր մը առաջ հանդիպած էր անծանօթի մը, որ իրեն խոստացած էր յայտնութիւններ ընել իր ծնողքին մասին: Ժամադրութիւն առած էին հանրային պարտէզին մէկ անկիւնը, իրիկուան դէմ: Կասփար պտոյտ մը պատրուակելով գացած էր հոն: Անծանօթը իրեն երկարած էր պզտիկ քսակ մը եւ դրամապանակ մը, որուն մէջ իբրեւ թէ կարեւոր թուղթեր կային: Անծանօթը սխալ շարժումով մը գետին ձգած էր երկու առարկաները եւ երբ Կասփար կը ծռէր զանոնք հաւաքելու համար, բարակ դաշոյնով մը խրած էր անոր կուրծքին ձախ կողմը եւ անհետացած:

Ուսուցիչը, որ կասկածամիտ ու ինքնահաւան էր, կը պնդէր, որ Կասփար կեղծաւոր մըն էր, թէ ան հնարած էր անծանօթին պատմութիւնը: Իրականութեան մէջ, Կասփար ինքզինք վիրաւորած էր, մարդոց ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար: Բայց հանրային պարտէզին մէջ, ճիշդ նկարագրուած տեղը, գտնուեցաւ քսակ մը, որ կը պարունակէր հետեւեալ երկտողը.

«Հաուզէր ձեզի կրնայ ըսել, թէ ես ո՛վ եմ եւ ուրկէ կուգամ: Ձեր գործը դիւրացնելու համար ահա կուտամ անունիս սկզբնատառերը՝ Մ. Լ. Օ.»:

Երկու օր ետք, 16 Դեկտեմբերի գիշերուան ժամը 10ին, Կասփար Հաուզէր կ'աւանդէր իր տառապած ու անմեղ հոգին: Ճիշդ այն տեղը, ուր ստացած էր դաշոյնի հարուածը, բարձրացուցին կոթող մը, որուն վրայ լատիներէնով գրուած էր. «Հոս անծանօթ մը սպաննուեցաւ անծանօթի մը կողմէ»:

Այսօր, սակայն, շնորհիւ դիւանագէտներու եւ պատմաբաններու խղճամիտ փնտռտուքներուն, սպաննուողը անծանօթ մը չի նկատուիր. ան հարազատ զաւակն է Մեծ Դքսուհի Սթեֆանիի: Անոր ծնունդը Լուիզ Կէյէրի զաւակներուն առջեւ կը փակէր իշխանական գահին ճամբան: Լուիզ որոշեց ջնջել այդ խոչընդոտը: Ուստի, փոխանակ զայն թունաւորելու, գործածեց աւելի մաքիավելական միջոց մը: 15 Հոկտեմբերի գիշերը, առեւանգել տուաւ աղքատ գործաւորի մը նորածին մանուկը, որ հիւանդոտ էր. իսկ Կասփարը յանձնեց իր հաւատարիմ պահակներէն մէկուն, որպէսզի զայն արգելափակէ այդ մութ նկուղին մէջ: Ուրեմն, գահաժառանգ նորածին իշխանը պաշտօնապէս մեռաւ պալատին մէջ 16 Հոկտեմբերի առաւօտուն: Կասփար Հաուզէր մոռցած էր իր ինքնութիւնը, երբ ազատ արձակուեցաւ ու հասաւ Նիւրենպէրկ:

Մայրը, իշխանուհի Սթեֆանին, իմացաւ Կասփարի գոյութիւնը եւ անոր մասին շրջող զրոյցները: Զսպելով իր մայրական սէրը, պահուըտեցաւ այն պարտէզին մէջ, ուր Կասփար կը պտըտէր ամէն իրիկուն: Երբ տեսաւ երիտասարդը, յուզումէն նուաղեցաւ. «Ճիշդ հայրը կը յիշեցնէ ինծի: Նոյն հասակը, գլխուն նոյն աչքը, նոյն քալուածքը...»: Խեղճ մայրը չէր կրնար գուշակել, որ այդ խօսքերը կրնային անդրադառնալ իր կորսուած զաւկին ճակատագրին վրայ: Սթեֆանիի խօսքերը կրնային հասած ըլլալ Լուիզ Կէյէրի ականջին...

Կասփար պիտի ստանար մահացու հարուածը ճիշդ այն տեղը, ուր իր վշտահար մայրը զինք ճանչցած էր վերջին անգամ...:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԷՍԻՆ.— Համախորհրդակցական Միութեան 31րդ պատգամաւորական ժողովը (Ֆրանսայի շրջան) տեղի ունեցաւ 15 Յուլիս, 1972ին, Շաբաթ օր, Տէսինի մէջ, հայրենակից Ժ. Թորոսեանի «Սեւան» սրճարան–ճաշարանի սրահը:

Կեդր. Վարչութեան քարտուղարը մեծ ցաւով յիշեց նախագահ Նշան Յովհաննէսեանի յանկարծական մահը, քանի մը շաբաթ առաջ:

Բարի գալուստ մաղթեց բոլորին եւ ըսաւ իրենց կողմէն հրաժարականը:

Պատգ. Ժողովի դիւանը կազմեցին Պ. Պ. Կ. Կիմիւշեան եւ Կ. Տէրտէրեան՝ Մարսէյլէն, որպէս նախագահ եւ քարտուղար: Նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց տրուած վստահութեան համար եւ ժողովը հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս լռութեամբ յարգել մեզմէ յաւէտ բաժնուած հայրենակիցներու յիշատակը:

Նախորդ Պատգ. Ժողովի ատենագրութեան ընթերցումէն վերջ, բոլոր մասնաճիւղերն ալ կարգով տուին իրենց տարուան մը գործունէութեան բարոյական ու նիւթական զեկուցումը:

Կեդր. Վարչութեան տարեկան զեկուցումը տուաւ քարտուղար Ա. Աճէմեան, որ կը յիշէր բոլոր մարզերու մէջ կատարուած աշխատանքը եւ ապագայի կարելիութիւնները: Կը շեշտէր Վալանսէն վերջ, Ս. Անթուանի երիտասարդական կազմին ստեղծուիլը եւ եռանդուն գործունէութիւնը:

Ժողովէն ընտրուած քննիչ մարմին մը Կեդր. Վարչութեան գանձապահին հաշուետուութիւնը քննելով, իր դրուատական վկայութիւնը բերաւ:

Ընդհանուր կերպով ժողովը մեծապէս գնահատեց թէ մասնաճիւղերու եւ թէ ալ Կեդր. Վարչութեան գործունէութիւնը, որ եղած էր կարօտեալներու օգնութիւն, զանազան նպաստներ եւ մի քանի տարիէ ի վեր Պէյրութաբնակ Խարբերդցի սաներու դպրոցական ծախքերու նպաստ:

Կեդր. Վարչութեան նախորդ անդամները վերընտրուեցան: Անոնց միացան 3 հոգի եւս, որոնց երկուքը երիտասարդներ են:

Բոլոր որոշումները տրուեցան միաձայնութեամբ եւ եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ:

Յաջորդ օրը Կիրակի՝ Տէսինի Հայ Առաքելական եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ տրուեցաւ Խարբերդցի հին եւ նոր ննջեցեալներու յիշատակին եւ յետոյ պատգամաւորներու խումբը ուղղուեցաւ դէպի Մեծ Եղեռնի մէկուկէս միլիոն զոհերու յուշարձանը՝ ուր Միութեան կողմէ դրուեցաւ կարմիր ծաղկեպսակ մը, ի յարգանս մեր բոլոր նահատակներուն:

Շատ յաջող ճաշ մը, շնորհիւ Տէսինի անդամներու քաջ աշխատանքին եւ առատաձեռն նուիրատուութիւն մը պսակեցին ժողովի աշխատանքները:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉԸ

Լազարեան ճեմարանի դիւանատան մէջ Գրադատ Արշարունի երեւան հանած է նոր ձեռագիրներ, որոնք կը պատկանին Ռափայէլ Պատկանեանի: Անոնք բանաստեղծին կողմէ գերմաներէնէ հայերէնի թարգմանուած արաբական 22 պատմուածքներ են: Ցարդ ծանօթ էին անոր կատարած թարգմանութիւններ գերման եւ ռուս հեղինակներէ, որով ասիկա նորութիւն մըն է: Թարգմանութիւններու այդ տետրակը տասնեակ տարիներ մնացած է անխնամ վիճակի մէջ, որու հետեւանքով թուղթը դեղնած է: Ձեռագիրը թուական չունի: Առաջին էջին վրայ, ձախ անկիւնը, բանաստեղծին ձեռքով գրուած է՝ «սկսուած է 25 Դեկտեմբերին», իսկ թէ ե՞րբ է վերջացուցած ան թարգմանութիւնը՝ յայտնի չէ: Սակայն Պատկանեանի նոր գտնուած նամակները կը պարզեն այդ հարցը:

Անոնցմէ կը յայտ կուգայ, որ Պատկանեան որոշած է թարգմանել 47 պատմուածք, սակայն յաջողած է թարգմանել միայն 21 հատը, մէկն ալ մնացած է անաւարտ, անոր հիւանդութեան պատճառով, 1891ին:

Ուրեմն Դեկտեմբեր 25ը կը վերաբերի 1891ին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայիս ի գիտութիւն կը հաղորդենք, թէ Հիմնարկութիւնս եւ իր հիմնադիրները՝ Տէր եւ Տիկին Ա. Մանուկեան, 1971 տարեշրջանին 1·930·192 տոլար նուիրած են կրթական, մշակութային, բարեսիրական եւ խնամատարական նպատակներու համար, իսկ նախորդ տարիներուն՝ 2·475·515 տոլար:

1971ի աւարտին, Հիմնարկութեանս եւ իր հիմնադիրներուն այս կարգի նուիրատուութեանց ընդհանուր գումարը եղած է 4·405·707 տոլար:

ԱԼԵՔ ԵՒ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Տիթրոյիթ, Յուլիս 19, 1972

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Դուք շատ լաւ գիտէք, թէ անոր հետ ի՛նչ եղած են մեր յարաբերութիւնները.. ձեռքէն եկած դէշութիւնը ըրած է ինծի, ինչպէս կրնամ հետը բարեկամ ըլլալ:

— Եւ սակայն միասին կը պաշտօնավարէք կոր:

— Այդ տարբեր բան, վարչութիւնը զիս անարժամարար թաղական նշանակած էր, չուզեցի մերժել:

— Ինչ որ է, խնդիրը այդ չէ... ես քեզ ուրիշ բանի համար հոս հրաւիրեցի: Կարծեմ թէ Սամիկեան Յակոբ էֆէնտիին քովէն ելլելէդ ի վեր գործ մը չունիս:

— Այսինքն հաստատ գործ մը չունիմ, բայց քանի մը տեղ իբրեւ այցելու համարակալ, պզտիկ գործեր գտած եմ...

— Անոնց խօսքը չըլլար, անոնք վոր չեն կշտացներ, այսօր կան — վաղը չկան:

— Ճշմարիտ է, բայց ի՞նչ ընենք, այս միջոցին հրապարակի վրայ ինծի յարմար պաշտօն մը դժուար է գտնել:

— Ես քեզի պաշտօն մը պիտի առաջարկեմ եւ կարծեմ գոհ պիտի մնաս:

— Եթէ յարմար գործ մըն է, շնորհակալութեամբ կ'ընդունիմ:

— Մեր Տիրանին պաշտօնը, ըսաւ Պօղոս էֆէնտի:

— Տիրան էֆ.ն ելա՞ծ է ձեր քովէն, հարցուց Գարեգին:

— Այսինքն օտար հաստատութեան մը կողմէ պաշտօն մը գտեր է, Պէյրութ պիտի երթայ... կ'երեւայ, որ լաւագոյն կերպով կը վարձատրեն կոր անոնք: Ինչպէս, գործիդ կուգա՞յ այս առաջարկութիւնը:

— Ինչու չէ, Պօղոս էֆ., շնորհակալութեամբ:

— Ուրեմն կրնաս անմիջապէս գործի սկսիլ... Տիրանը այսօր կը թողու կոր գործը, քիչ մը ետքը պիտի գայ, հոս գտնուէ, որպէսզի տետրակները քեզի յանձնէ եւ միեւնոյն ատեն ընթացիկ գործերու վրայ ծանօթութիւն տայ:

— Շատ աղէկ, հոս կը սպասեմ:

— Պայմաններու վրայ խօսելու պէտք չկայ, քու կարողութիւնդ եւ արժանիքդ գիտեմ, հետեւաբար ըստ այնմ պիտի վարձատրուիս:

— Շնորհակալ եմ:

Այսպէս գործը կարգադրելէ ետքը, Պօղոս էֆէնտի երկու սուրճ ապսպրեց, յետոյ սիկարէթ մը հրամցուց իր նոր պաշտօնեային, հատ մըն ալ ինքը վառեց եւ սկսաւ.

— Էյ, ուրեմն տղաս, հիմա Մարգար էֆէնտիին մուրատին հասաւ, վերջապէս հազար էնթրիկներով յաջողեցաւ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ ըլլալ, թէեւ ապօրէն ձեւով մը եւ առանց թաղեցինեբուն քուէին:

— Այո, հիմակուանը աժամեայ մարմին մըն է:

— Թաղեցիները գո՞հ են այդ կարգադրութենէն:

— Մէկ մասը գոհ է, մէկ մասն ալ դժգոհ, իսկ մեծամասնութիւնը անտարբեր:

— Միհրանիկ էֆ.ն ալ թաղական է, հա՞...

— Այո, գանձապետն է:

— Օ՛խ, օ՛խ, շատ աղուոր, Մարգար էֆէնտին ալ ատենապետ, Միհրանիկ էֆէնտին ալ գանձապետ, թամամ ընտանեկան Թաղ. խորհուրդ մը:

— Միհրան էֆ.ն ազգակա՞ն է Մարգար էֆէնտիին, հարցուց Գարեգին, որ չէր ըմբռնած վաճառականին վերջին ակնարկութիւնը:

— Այսինքն անոր պէս բան մը, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի խնդալով:

— Չէի գիտեր, պատասխանեց Գարեգին:

— Ես ալ չէի գիտեր, նոր իմացայ, չարունակեց վաճառականը, մարդ քանի ապրի, նորանոր բաներ կ'իմանայ, խելքէ, միտքէ չանցած բաներ...

— Ի՞նչ տեսակ բաներ...

— Զրուցելիք բաներ, ես ուրիշներուն պէս անանկ բամբասանքներ, մէկուն մէկալին պատուոյն հետ խաղալ չեմ սիրեր, ամէն մարդ բնութիւն մը ունի: Ես մինչեւ որ բանի մը վրայ ապահով չըլլամ, չեմ խօսիր:

— Իրաւունք ունիք, չարախօսութիւնը դէշ բան է, պատասխանեց Գարեգին:

— Այս չափն ալ ըսի նէ քեզի սիրելուս համար է, որովհետեւ գիտեմ, որ դուն պարկեշտ ու պատուաւոր երիտասարդ մըն ես, ու չես ուզեր անպատիւ մարդոց հետ յարաբերութիւն ունենալ:

— Շնորհակալ եմ ձեր գնահատութենէն, միայն թէ ես ի՞նչ դեր ունիմ այս գործին մէջ:

— Չէ՞ մի որ Թաղական խորհուրդին մէջ քով քովի կը նստիս կոր Մարգար էֆէնտիին ու Միհրանիկ էֆէնտիին հետ:

— Ատո՞վ ինքզինքս անպատուած կ'ըլլամ կոր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւն – ները կը յայտնէ Այրի Տիկին Շաքէ Պետրոսեանի, Տէր եւ Տիկին Աւլէն Փափազեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ողբ. Մելքոն Պետրոսեանի *մահ – ուան տխուր առթիւ :*

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Ջրուանդեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Սողոմոնեանց եւ զաւակները հարիւր ֆր. կը նուիրեն Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին Գալուստ Մուրատեանի *կսկծալի մահուան առթիւ :*

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Մելքոն Պետրոսեանի *մահուան տխուր առթիւ, Տիկին Վարդանոյշ Գավուքճեան քառասուն ֆր. կը նուիրէ Ազքատախնամին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է 500 ֆր. Պ. Կլորիկեանէ Մայրերու օրուան առթիւ :

×

Կապոյտ խաչի կայանի դաշտահանդէսին (Յուլիս 16) առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները .—

Քէօսէեան (Ալֆորվիլ) 1000 *ֆր., Շամոյեան (Ալֆորվիլ)* 500, *Մինասեան (Ռոան)* 200, *Գասպարեան (Ալֆորվիլ)* 200, *Առաքելեան Մ. (իր հօրը յիշատակին)* 200, *Օր. Սթելլա Պագրճեան (իր հօրը յիշատակին)* 100, *Թոմասեան (Լիոն)*100, *Հայ Դատի յանձնախումբ (Մարսէյլ)* 130, *Ճաչարեան Գառնիկ (Լիոն), Գարակէօզեան (Ալֆորվիլ), Ճարայեան (Տէսին)* 100*ական, Մամուրեան (Լիոն), Աճէմեան (Լիոն), Հանտալեան (Փարիզ)* 50*ական, Գասպարեան (Ալֆորվիլ), Սարեան (Փարիզ)* 100*ական ֆրանք :*

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝* 600 *ֆր.*, 14 *օրէն աւելի, օրական* 26 *ֆր.* 7 *օրէն* 14 *օր՝* 29 *ֆր.* 7*էն պակաս՝* 32 *ֆր.*

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18*էն* 20 *եւ Շաբաթ օրերը՝* 16*էն* 20 : 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, վալապրի դաշտը :

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսին՝ ԸՆԿ. ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ եւ ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր :

Եւրոպական պարեր նուագախումբով :

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր – Վարդանեանի, Արամ Տէր-տէրեանի :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարու – թիւնեանի, Սիմոնեանի :

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի :

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փո – փոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի *ընթացիկ եւ նոր հասցէն :*

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ըն – դունուի հեռաձայնով :

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք :

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Բացուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Կ'ընդունուին աշակերտներ որոնք ունին իրենց տարիքին համապատասխան նաեւ ուսումնական աստիճան : Կ'աւանդուին պետական և աղգային ուսումներ եօթներորդ դասարանէն սկսեալ մինչեւ Աւարտական (Classe Terminale).

Անոնք որ կը փափաքին արձանագրել իրենց զաւակները, այժմէն փութան ապահովել տեղերը :

Դիմել՝
Direction du Collège Arménien
26, Rue Troyon — 92 - Sèvres
Tél. : 027-18-28

ՏՆՕՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ : *Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :*

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբը կը վերադառնայ կիրակի, Յուլիս 30, իրիկուան, ստորական ժամուն (7ի ատեններ), Սքուառ Մոնթոլոն :

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը, կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 31, առաւօտ ժամը 7·30-ին, Սքուար Մոնթոլոնէն : Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Le Touquet - PARIS - PLAGE

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 30ԻՆ

Ճամբորդութիւնը լիւքս *օթոքարով :*

Հաւաքուիլ ժամը 7·45ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն (ելք դէպի Պուա) *եւ 8·15ին Կառ տիւ Նոռ) քաֆէ Բիւրվէօր (Ներկայիս շինութեան մէջ) : Մեկնում ժամը 8·30ին դէպի ԼԸ ԹՈՒՔԷ : Ցերեկուան ճաշ ճամբու ընթացքին :*

Վերադարձին այցելութիւն Պէրք-փլաժ:

Վերադարձ Փարիզ ժամը 17ին ատենը հիւսիսի կառուղիի ճամբով :

Մասնակցութիւն 19 *ֆր.* լրնչը *մէջը:*

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), *Երեքշաբթի,* 1 *Օգոստոս, ժամը* 14*ին :*

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 *տարեշրջանի արձանագրութիւն – ները սկսած են :*

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսա – կան երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն :

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

Լիւքսէնպուրկի Պահապանը
Վարար Ջուրեր
Ոսկիէ Կշիռը
Ամէնուն Թէոդիկը
Ազատն Կոմիտաս
Վաղը
Սեւ Արեւ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ « ՅԱՌԱՋ » 1971

Գին 15 փրանք
փոստով՝ 17 փրանք
Դիմել «Յառաջ»ի

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
27
ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI
27 JUILLET
1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12·474

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — No 12.474

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՄԵՆԱՏԻՐՈՒԹԻ՞ՒՆ

Խարխափումի մէջ է վարչապետ Ֆէրիտ Մէլէն, որ չի գիտեր թէ ի՛նչ ուղղութեան պիտի հետեւի :

Վստահ չէ ինք իր վրայ : Բոլոր հրահանգները կը ստանայ վերէն՝ Հանրապետութեան նախագահ զօրավար Ճէվտէթ Սունայէն, որ կացութեան տէրն է : Ժողովրդավարութեան պիտակին տակ քօղածածուկ մենատիրութեամբ է, որ կը տնօրինէ երկրին ներքին գործերը :

Վերջերս Ֆէրիտ Մէլէն Տիւզճէի մէջ ճառ մը խօսելով, պարզած է, որ «փոխանցումի կառավարութիւն» մըն է իր դահլիճը, որուն մեծագոյն նպատակն է գետին պատրաստել խորհրդարանական նոր ընտրութեանց համար եւ երկրին մէջ վերահաստատել ժողովրդավարակա՛ն ապա՛, ընականոն իրաւակարգը :

Խոստովաներ է սակայն թէ տակաւին երկար ճամբայ կայ կտրելիք «ժողովրդավար կեանքը ապրեցնող մթնոլորտ մը ստեղծելու համար» :

Կրկնելով իր նախորդներուն յանկերգը, վարչապետը շեշտած է .

« Մեր թշնամիներուն նպատակն էր երկիրը նետել համայնավարներուն գիրկը, բայց մեր հերոս բանակը կասեցուց զանոնք եւ ստիպեց որ կանգ առնեն : Այդ անիշխանութեան արմատները շատ խորերն են, հետեւաբար կարելի չէ ըսել թէ ամբողջովին ընաջինջ եղան : Միայն թէ կը ջանանք քայլ առ քայլ փճացնել զանոնք : Խռովարարները կը ջանան մեր գեղատի տղաքը, մեր վարժարաններու աշակերտները թունաւորել, անոնց միտքը պղտորել, զանոնք վարժեցնելու համար յոռի հոսանքներու : Անիշխանութեան թումբ կանգնելու համար չի բաւեր միայն մեր այդ տղաքը բանտարկել, այլ անհրաժեշտ է անոնց մատղաշ միտքը զերծ պահել թունաւորումներէ, զանոնք տարհամոզել եւ փրկարար լոյսին բերել » :

Եզրակացութի՞ւն : Անհրաժեշտ է փութով իրագործել ծրագրուած բարենորոգումները :

Սակայն ի՞նչպէս :

1971 Մարտ 12ի զինուորական վերջնագիրը «ընկերային եւ տնտեսական» բարենորոգումներ կը պահանջէր : Այդ ուղղութեամբ ո՛չ մէկ քայլ առնուած է ցարդ :

Տասնըվեց ամիսէ ի վեր եկող – գացող կառավարութիւնները, խորհրդարանին հետ համախորհուրդ, հետամուտ եղան սրբագրութիւններ մտցնելու 1961ի Սահմանադրութեան մէջ, որ կեանքի կոչուած էր իբրեւ հետեւանք 1960 Մայիս 27ի զինուորական յեղափոխութեան :

Այդ Սահմանադրութիւնը շատ ազատական ոգիով էր խմբագրուած : Գործադիր իշխանութեան – կառավարութեան – իրաւասութիւնները սահմանափակուած էին եւ ժողովրդական ազատութիւնները ընդլայնուած :

Այդ պատճառով իսկ Նիհատ Էրիմի առաջին կառավարութիւնը սրբագրութեան ենթարկեց Սահմանադրութեան 40 յօդուածները, կաշկանդելով անհատի ազատութիւնները եւ աւելցնելով կառավարութեան իրաւասութիւնները :

Այժմ, անիշխանական – ահաբեկչական վիճակին շարունակութիւնը անհրաժեշտ դարձուցած է նոր սեղմումներու ենթարկել Սահմանադրութիւնը :

Այս նպատակով Զօր. Ճէվտէթ Սունայ Պոլսոյ արուարձան Ֆլորիայի ապարանքին մէջ խորհրդակցական ժողովի հրաւիրած է կուսակցապետներն ու խորհրդարանի նախագահները, քննելու համար Սահմանադրութեան մէջ մտցուելիք նոր փոփոխութիւնները, որոնք առաւելաբար կը վերաբերին երկրի ապահովութեան կենսական հարցին :

Միջկուսակցական յանձնախումբ մը պիտի պատրաստէ Սահմանադրութեան նոր նախագիծ մը :

Ըստ դատական նախարար Ֆէհմի Ալփասլանի, պիտի կազմուին պետական ապահովութեան ատեաններ, որոնց առջեւ պիտի դատուին երկրի ապահովութեան դէմ գործուած յանցանքները : Պիտի փոխուին դատական մեքենային վերաբերեալ յօդուածները, պիտի ընդարձակուին դատաւորին իրաւասութեան սահմաններն ու գնահատումի իրաւունքները : Պիտի զօրացուի վարչական մեքենան եւ պիտի ապահովուի անոր անխափան գործունէութիւնը :

Կարեւոր խնդիրներու առթիւ Ազգային Ժողովն ու Ծերակոյտը միասին ժողովներ պիտի գումարեն :

Պիտի կրճատուին Պետական Խորհուրդի արտակարգ իրաւասութիւնները, որպէսզի անիկա ամէն առթիւ չրեկանէ կառավարութեան որոշումները եւ նեղ դիրքի չմատնէ զայն :

Պիտի ընդարձակուին կառավարութեան վարչական եւ գնահատումի իրաւասութիւնները :

Սահմանադրութեան մէջ մասնաւոր յօդուածներ պիտի դրուին, որպէսզի վերջ դնեն համալսարաններու մէջ քանդիչ ու կործանարար արարքները, ծայրայեղ հոսանքներու քարոզութիւնները, որոնք արդէն կ՚ըլլան երկրին մշակութային ու գիտական յառաջդիմութեան, կը վտանգեն նաեւ Թուրք ազգային գոյութիւնն ու կրթական – դաստիարակչական կեանքը :

Այսպէս, երբ մէկ կողմէ «ժողովրդավարութիւն» կը քարոզեն բարձրաձայն, հրապարակաւ, միւս կողմէ կացինի հարուածներ կուտան անոր հիմնական սկզբունքներուն, ճամբայ հարթելով դէպի մենատիրական իշխանութիւն :

Թուրքերէն թերթ մը կը պահանջէ ժողովրդական հանրաքուէի ենթարկել Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը :

Ո՞վ է մտիկ ընողը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՁԱՅՆԱՊԱՏԿԵՐԱՍՓԻՌԻ ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

Մասնաւոր անակնկալներ չէր վերապահած Արթիւր Քոնթը, Ձայնապատկերասփիւռի նոր տէրը երբ առջի օր պարզեց նշանակումները զորս ըրած է : Այսպէս Ժաքլին Պօտրիէ, որ ցարդ Բ. կայանի լուրերու պատասխանատուն էր կը դառնայ Ա. կայանի տնօրէնուհին : Բ. կայանին գլուխը կը մնայ Փիէր Սապպակ, Գ. կայանի եւ շրջաններու կայաններու պատասխանատու կը նշանակուի Ժան – Լուի Կիյօ, մինչ Ժաք Սալպէր կը մնայ ձայնասփիւռի տնօրէն :

Ինչպէս կը տեսնուի, ըստ երեւոյթին շատ բան չի փոխուիր : Ֆրանսական առածը կ՚ըսէ «նոյները կ՚առնուին եւ ծայրէն կը վերսկսին » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՒՍԻԷՆ ՆԱԹ ֆրանսական բեմի եւ շարժանկարի լաւագոյն դերասաններէն, մեռաւ առջի օր, 77 տարեկանին յետ երկարատեւ հիւանդութեան : Կաստոն Պաթին է որ իրեն ուղղութիւն տուած է, ինչպէս նաեւ Քօփօ, եւ այդ իսկ պատճառով, ու նման վարպետներու շունչին տակ, կը պատկանէր սերունդի մը որ կը մարի :

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Չինաստան այցելելու հրաւէր ստացած են չին վարչապետէն : Այցելութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբերի առաջին երկու շաբաթներուն : Վարչապետը՝ Թանաքա Օգոստոս 31ին պիտի տեսակցի նախագահ Նիքսընի հետ, Հաւայիի մէջ :

ԳԱՀԻՐԷԻ «Ալ Ահրամ» թերթին համաձայն Իսրայէլ առջի օր փորձած է ըստուգել Եգիպտացիներու կարողութիւնը հակադարձելու օդանաւերու յարձակումի, այժմ որ Ռուսերը մեկնած են : Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտացիք առջի օր հրթիռներ արձակեցին իսրայէլեան օդանաւերու վրայ :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Տասը տարուան աշխատանքէ ետք, երբ 1971 Յունիսին բացումը կը կատարուէր Ասուանի Ջրամբարին, պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ ան կ՚որակուէր «խորհրդանշան՝ խորհրդային – արաբ բարեկամութեան » : Արդարեւ, ամէնէն տկնառու իրագործումն էր ան՝ կատարուած Մոսկուայի նիւթական եւ թեքնիք օժանդակութեամբ : Մնաց որ ան միակը չեղաւ : Սուէզի 1956ի արշաւէն ետք, խորհրդային օժանդակութիւնը օր աւուր աւելցաւ եւ հիմնական ազդակը դարձաւ երկրին ճարտարարուեստականացման հոլովոյթին, ինչպէս նաեւ մասնագէտներու եւ որակեալ բանուորներու պատրաստման մէջ :

1968 Յունուարի հաշուեցոյցը, որ կը հաստատուէր երկու երկիրներու միջեւ կնքուած տնտեսական եւ թեքնիք համագործութեան համաձայնագիրի տասնամեակին առթիւ, ցոյց կուտայ, որ Խորհ. Միութիւնը այդ ժամանակաշրջանի ընթացքին հինգ միլիառ 275 միլիոն ֆրանքի վարկ բացած էր Եգիպտոսի : Այդ գումարին կէսը ծախսուած էր Ասուանի Ջրամբարի շինութեան համար, մէկ չորրորդը՝ զանազան ծրագիրներու իրագործման եւ մնացեալն ալ մինչեւ 1975 իրագործելի ծրագիրներու համար : Այդ թուականներուն կ՚ենթադրուէր, թէ 50 հազար բանուորներ մասնագիտացած են իրենց գործին մէջ շնորհիւ Մոսկուայի թեքնիք օժանդակութեան, առանց հաշուելու անոնք, որոնք իրենց նախնական փորձերը կատարած են նորաստեղծ գործատուններու մէջ :

Եգիպտացիները միշտ ընդգծած են, թիւեր ի ձեռին, խորհրդային օժանդակութեան նպաստաւոր պայմանները .— Վճարելի երկար ժամանակամիջոցի ընթացքին, յաճախ, երբ ձեռնարկը շահաբեր դառնայ, փոքր տոկոս, որ ընդհանրապէս տարեկան 2,5 առ հարիւր է : Անոնք նկատել կուտային նաեւ, թէ արեւմըտեան որեւէ երկիր նման նպաստաւոր պայմաններով վարկեր չի բանար :

Անհրաժեշտ է գիտել տալ այնուամենայնիւ, թէ Եգիպտոս ուշադիր գտնուած է, որպէսզի հաւասարակշռէ իր ներածումները սարքերու մէջ՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ : Համանման քաղաքականութեան կը հետեւի քարիւղի արտածումին մէջ :

Խորհ. Միութեան օժանդակութեամբ իրագործուած մեծ ձեռնարկներու շարքին պէտք է յիշել առաջին առթիւ Ապու-Զաապալի մետաղաձուլարանը, Հելուանի մօտերը : Հիմնուած 1950ին, գործատունը ամբողջացած է 1969ին երկաթի եւ պողպատի թիթեղացման գործատունով մը, որ կ՚արժէ 68 միլիոն ոսկի (ամէնէն մեծը Մերձ. Արեւելքի մէջ) : Ասիկա դեռ կը կարօտի կատարելագործումի եւ ընդլայնումի :

Քանի մը թիւեր եւս ցոյց տալու համար Եգիպտոսի գրաւած դիրքը արար աշխարհի մէջ, Խորհ. Միութեան հետ փոխանակութիւններու մարզին մէջ : Խորհրդային արտածումները 1966ին341 միլիոն 200 հազար տոլարէն հասաւ 622 միլիոնի 1970ին, այլ խօսքով 94,13 առ հարիւրի յաւելում մը : Ասոր կէսը բաժին ինկաւ Եգիպտոսի, մնացեալը բաժնուած ըլլալով 14 երկիրներու վրայ :

1971 Մարտ 16ի համաձայնագիրը, տնտեսական եւ թեքնիք, նոր դարկ մը պիտի տար փոխանակութիւններուն, յառաջիկայ հինգ տարիներուն : Միայն 1971ի համար փոխանակութեան ծաւալը 475 միլիոն տոլար կ՚ըլլար, երբ 374 միլիոն էր ան տարի մը առաջ : Ու դեռ կը նախատեսուէր 440 միլիոն տոլարի վարկ մը — վճարելի հինգէն 12 տարուան միջոցին — իրագործելու համար երրորդ հնգամեայ ծրագիրը (1971 – 1975) ճարտարարուեստի եւ գիւղատնտեսութեան :

Մօտաւորապէս 225 միլիոն տոլար նախատեսուած էր յատկացնել մշակելու համար 300.000 ֆետտան հող (125.000 հեկտար), հաստատելու համար հացահատիկի 37 ամբար, նորոգելու մանրանները, շինելու հիւսուածեղէնի տասը գործատուն եւ, վերջապէս, ելեկտրականացնելու 550 գիւղ : Նոյնքան գումար ալ առանձին կարգադրութեամբ արդէն յատկացուած էր ալիւմինիումի գործատան շինութեան (տարեկան արտադրութիւնը՝ 25 հազար թոն), Հելուանի մետաղաձուլարանի արդիականացման, որպէսզի անոր արտադրութիւնը հասնի մէկուկէս միլիոն թոնի 1975ին եւայլն :

Գահիրէ 1971 Դեկտեմբերին համաձայնագիր մը կնքեց գնելու համար 8 Տուպոլեւ պէ 54 եւ 4 Իլիուշին 62 օդանաւեր հարիւր միլիոն տոլարի արժողութեամբ : Փետրուարին Թաս հաղորդեց, թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ պիտի շինուի «բարեկամութեան նաւաշինարանը», որ հնարաւորութիւն պիտի տայ Եգիպտոսի ապահովելու ի մօտոյ իր առեւտրական նաւատորմին 30 տոկոսը (այժմ՝ վեց տոկոս է) : Բազմաթիւ երկիրներ, որոնց շարքին Քուէյթ, տրամադրութիւն յայտնած էին նաւեր ապսպրելու այդ նաւաշինարանէն, որ ըստ Թասի, Ափրիկէի ամէնէն կարեւորը պիտի ըլլար :

Եթէ զինուորական պիտոյքները եւ ռազմամթերքը պատճառ դարձան, որ եգիպտական բամպակի արտադրութիւնը վնաս կրէ եւ ծանրօրէն ազդէ պիւտճէին վրայ, միւս կողմը, սակայն, տնտեսական համագործակցութիւնը նպաստաւոր եղաւ Եգիպտոսի : Արդարեւ, հնարաւորութիւն կուտայ անոր Խորհ. Միութեան ծախելու բրինձ, սոխ, հագուստեղէն, կօշիկ, եւայլն, որոնք դժուարութիւն պիտի ունենային տարբեր շուկաներ գտնելու : 1972ին 400 միլիոն ֆրանք պիտի ներկայացնէր ընդհանուր արտածումներու գումարը :

Թ. Ա. Թ.

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ ՔԱՂԱՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քաղաքի առաջին յատակագիծի պատրաստութեան ատեն, բնականաբար, կարելի չէր նկատի առնել եւ բաւարարել անոր բոլոր պահանջները: Նախագծումէն ետք կատարուած էին չնախատեսուած կառուցումներ եւ վերակառուցումներ, իսկ բնակչութեան թիւը անցած էր նախատեսուած սահմանը: 1968ին լատեղծուեցաւ քաղաքի նոր նախագիծը: Անով եւս կը պահպանուի քաղաքի կառուցապատման համակարգը, աւելի յըստակ կը դառնան գօտիներն ու փոխադրութեան միջոցները, անոնց մշակութային եւ կենցաղային կեդրոններու անհրաժեշտ քանակը եւայլն: Բնակչութեան հեռանկարային քանակը 1980ի համար կը սահմանուի յիսուն հազարի: Նըկատի առնելով, որ տեղական արդիւնաբերութիւնը թեթեւ տեսակի է եւ հանքային արդիւնաբերութիւն չկայ, նոր նախագիծի մէջ մեծ վերափոխումներ չեն նախատեսուած արդիւնաբերական շըրջանին համար: Քաղաքը ունի արդիւնաբերութեան այնպիսի ճիւղեր ալ ինչպէս գործիքներ, զանազան սարքեր, մեքենաներ եւայլն, որոնց հում նիւթը կարելի է ձեռք ձգել ոչ շատ դժուարութեամբ: Գոյութիւն ունեցող ելեկտրական թէքնիքի արդիւնաբերութիւնը հնարաւորութիւն կը ստեղծէ զարգացնելու այդ ճիւղը եւ իրականացնելու նաեւ ելեկտրական գործիքներու նախատեսուած արտադրութեան ձեռնարկութեան հաստատումը:

Նկատի առնելով քաղաքին փոքր ծաւալը, 1968ի նախագծով անիկա կը նըկատուի բնակելի շրջան մը, բաղկացած չորս – հինգ հազար բնակիչ ունեցող թաղերէ: Այս հաշուով ալ կ'ընդարձակուին այժմու թաղերը, կը ձեւաւորուին սպասարկութեան կեդրոնները եւայլն: Հարաւային – արեւելեան շրջանին քաղաքին սահմաններուն մէջ կը մտցուի Ստեփանաւան բնակավայրը, իսկ հարաւ – արեւմուտքը՝ Կրկժանը, որոնց համար կը նախատեսուին սպասարկութեան առանձին կեդրոններ: Մանրամասն յատակագիծեր կազմուած են պետական ձեւաւորեալ շէնքերով հաստատուող բնակելի տուներուն համար քաղաքին հիւսիս – արեւելեան, հիւսիս – արեւմտեան եւ հարաւային մասերուն մէջ, որոնց շնորհիւ քաղաքը ղզալի չափով կը մեծնայ: Այս շրջանները քաղաքի կեդրոնին կը կապուին երեք գըլխաւոր ճամբաներով: Բնակելի հաստատուծին ընդարձակման համար մօտ յիսուն հեկտար հողամաս նախատեսուած է քաղաքի հարաւ – արեւմուտքը եւ հիւսիսը, իսկ ապագային համար կը նախատեսուի հիւսիսէն քաղաքին միացնել Խնածախ գիւղը: Բնակելի տարածութիւններու ընդարձակման պատճառով արդէն իսկ խախտած է արդիւնաբերական գօտին մեկուսացնելու ծրագիրը:

Ընդհանուր առմամբ միջին բարձրութեամբ շէնքեր պիտի շինուին քաղաքի կեդրոնական մասերուն մէջ, որոնց վըրայ պիտի իշխեն սահմանափակ թիւով բարձրայարկ տուները: Ծայրամասերը առանձնատուներով ընդարձակ տարածութիւնները պիտի կազմեն: Հանրային նոր պարտէզներ պիտի հաստատուին:

Արդիւնաբերութեան գօտին եւ քաղաքին շրջակաները նոր կառուցումներ կը կատարուին, որոնցմէ ամէնէն կարեւորը նոր ջրմուղին է: Անիկա կը սկսի Ջայղողայէն, որ կը գտնուի քաղաքէն քսան քիլոմեթր հեռու: Բարդ համակարգ մը պիտի կազմէ իր ջրամբարներով, ջրհաններով եւ մաքրութեան կայաններով: Ընդարձակուելու վրայ է կոյուղիի ցանցը:

Նոր յատակագիծին մէջ նկատի առնուած են նաեւ ճամբաները: Քաղաքի ներքին եւ արտաքին ուղիները պէտք է դիւրացնեն երթեւեկութիւնը եւ փոխադրութիւնը մարդոց եւ ապրանքներու:

Այս բոլորը ցոյց կուտան, որ Ստեփանակերտ քաղաքը կը կառուցուի եւ կ'ընդարձակուի ժամանակի պահանջներուն համապատասխան ձեւով:

Քաղաքի մուտքին, սիգապանծ լեռներու փոճին վրայ, կանաչ թուփերով շըրջապատուած բլուրին գագաթին արձանացած է Ղարաբաղցի մարդու եւ կնոջ խորհրդանշական դիմաքանդակը՝ ազնդական տարազով, անյողդողդ կեցուածքով եւ սեւեռուն հայեացքով: «Մենք ենք, մեր լեռները», փորագրուած է յուշարձանին վրայ: Անիկա կը խորհրդանշէ ստեղծագործ աշխատանքի, արդար վաստակի եւ մեծ հաւատքի գոյատեւումը: Դիմաքանդակը շինուած է 1967ին. հեղինակներն են քանդակագործ Ս. Բաղդասարեան եւ քաղաքի գլխաւոր ճարտարապետը՝ Նուրի Յակոբեան:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

(1900 – 1920)

Անդրկովկասի մէջ բժշկութեան զարգացման լուրջ ազդակ հանդիսացած է Կովկասեան բժշկական ընկերութիւնը, որ հիմնուած էր Թիֆլիս 1864ին: Ընկերութեան անդամակցած են հայ, ազէրի, վրացի, ռուս եւ այլ ազգերու պատկանող բազմաթիւ բժիշկներ:

Բժշկական գիտութիւններու դոքթոր Ռ. Փարսադանեան յատուկ ուսումնասիրութեամբ կ'անդրադառնայ այդ ընկերութեան հայկական ճիւղի գործունէութեան, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակած՝ «Լրաբեր հասարակական գիտութիւններու» այս տարուան Ապրիլի թիւին մէջ:

Ընկերութեան հայկական բաժնի ղեկավարն է եղած Բժ. Աւետիք Բարայեան, իսկ այդ ճիւղին մէջ աշխատած են բժիշկներ Բ. Աղասարեան, Բ. Նաւասարդեան, Վ. Արծրունի եւ ուրիշներ: Ընկերութիւնը հրատարակած է հայերէն հանրամատչելի գիրքեր, թռուցիկներ, յատկապէս «խրատներ» համաճարակներու մասին:

Յօդուածագիրը կը գրէ, թէ Կովկասեան բժշկական ընկերութիւնը առողջապահական եւ բժշկագիտական ծանօթիւններ տալու նպատակով ժողովուրդին 1904 Մարտին Թիֆլիսի Արտիստական ընկերութեան դահլիճին մէջ կը կազմակերպէ ցուցահանդէս մը՝ նուիրուած թոքախտին: Անոր հանդիսաւոր բացումը կատարած է Բժ. Վահան Արծրունի:

Հանրամատչելի եւ, միեւնոյն ժամանակ, գիտական խառնութեամբ են գըրուած յատկապէս Բժ. Ա. Բուղուզեանի «Գայլախտ – Լուպուս» խորագրով յօդուածները՝ համապատասխան լուսանըկարներով:

Կովկասեան բժշկական ընկերութեան նիստերուն քննութեան առնուած են Երեւան նահանգի առողջապահական հարցերը: Յատուկ զեկուցումներ կատարած են բժիշկներ (յետագային Երեւանի բժշկական հիմնարկութեան փրոֆէսէօրներ) Գ. Արէշեան, Մ. Ռենիգեր – Արէշեան, Վ. Արծրունի, Լ. Յովհաննիսեան, Գ. Մելքոնեան եւ ուրիշներ:

Թոքախտի դէմ պայքարելու համար օրուչ աշխատանք կատարած է Կովկասի հակաթոքախտի ընկերութիւնը, որ 1912ին Թիֆլիսի բուժարանին կողքին կը բանայ թոքախտաւորներու բուժարան մը: Անկէ առաջ՝ 1911ին ընկերութիւնը հաստատած էր բուժարան մը Աբասթումանի մէջ: Այս բուժարանի մասին Բժ. Արտաշէս Շխեան հետեւեալը գրած է.— «Մենք ողջունում ենք մի այսպիսի օգտակար հիմնարկութեան մարմնացման սկիզբը, թէեւ ցաւելով պէտք է ասենք, որ այսպիսի հիմնարկութիւնից օգուտ քաղողները միշտ լինում են «ընտրեալները» եւ ոչ նրանք, որոնք նոյնիսկ այդ սանատորիաների շատ մօտ շրջապատներում՝ միայն հեռուից ախ քաշեն, թէ ինչու իրանք չեն կարող այդտեղ իրանց հիւանդութեան ծանրութիւնից գտնել թեթեւութիւն»:

Արգասաւոր եղած է նաեւ Երեւանի հակաթոքախտի ընկերութեան գործունէութիւնը: Ընկերութիւնը ժողովրդային խաւերու մօտ դասախօսութիւններ եւ զրոյցներ կազմակերպած է: Հանգանակուած գումարով 1913ին Դիլիջանի մէջ կը հիմնէ Հայաստանի առաջին ժողովրդական բուժարանը: Ընկերութիւնը հոն կը վարձէ քանի մը սենեակ եւ հիւանդներու համար կը ստեղծէ յարմարութիւններ: Անվճար կը բուժուէին թոքախտաւոր աղքատները: Հոն կիրարկուած է կլիմայական բուժումի եղանակը: Հիւանդները օրուան մեծ մասը կ'անցընէին սաճիներու անտառը, ուր հանգստանալու համար ստեղծուած էին յարմարութիւններ: Դիլիջանի բուժարանը իր կարճատեւ կեանքով (փակուեցաւ Ա. համաշխարհային պատերազմի սկիզբը) մեծ օգտակարութիւն ունեցաւ հիւանդներուն:

1910 Փետրուար 14ին հիմնուեցաւ Երեւանի բժշկական ընկերութիւնը, որ իր շուրջ համախմբելով նահանգի բժիշկները, օգտակար աշխատանք կատարեց բըժշկութեան տարբեր բնագաւառներու մէջ, դառնալով Երեւան նահանգի բժըշկական մտքի կեդրոնը: Ընկերութեան անդամներու թիւը նախ տասը, ապա շուտով 33 բժիշկներու հասած է:

Բժշկական ընկերութիւնը 1910 – 1914ին ունեցած է վաթսուն նիստ, որոնց ընթացքին լսուած են 34 զեկուցումներ՝ հիմնականին մէջ նուիրուած շրջանի ախտաբանական հարցերուն: Շատ զեկուցումներ տպուած են:

Յատկապէս արգասաւոր եղած է Երեւանի բժշկական ընկերութեան գործունէութիւնը վարակիչ հիւանդութիւններու դէմ մղուած պայքարին մէջ: Առաջին համաշխարհային պատերազմին եւ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան օրերուն (հեղինակը «դաշնակցութեան տիրապետութեան տարիներին» տարազը կը գործածէ) Հայաստանի մէջ լայն չափով տարածուած էին շարք մը վարակիչ հիւանդութիւններ: Այդ տարիներուն Երեւանի բնակչութեան քսան առ հարիւրը հիւանդացած էր բծաւոր ժանտատենդով (թիֆիւս): Տարածուած էր նաեւ դումը (կրիփ): Ընկերութիւնը քըննութեան առած է յատկապէս այն հարցերը, որոնք կապ ունէին համաճարակներու դէմ մղուած պայքարին հետ: Այդ

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ

Ան կը կոչուէր, Մուհամմէտ – իպն – Ալլահ – իպն – էլ – Մուբթալիպ, իպն – Հաշիմ – էլ Քոռէյշիթ: Մենք դայն կը կոչենք Մուհամմէտ: Մարդը ինչպէս եւ անունը արեւելեան տարօրութեամբ է:

Պետեւին մըն է, աւազներու մարդ՝ կրակոտ հոգի մը: Արեան մէջ արաբական այրող հողին ջերմութիւնը ունի, այն հողին զոր Աստուած հարուածեց, ամէն անգամ որ ուզեց մարգարէ մը ունենալ:

Մեքքէն ուր ծնած է (փիղի տարւոյն 571ին). Սինա լեռնէն, կարաւանով տասը օրուան ճամբայ է, Սինա լեռը, որուն մօտ Մովսէսը ստացաւ պատուիրաններու ցուցատախտակը: Իսկ 12 օր հեռու է Երուսաղէմէն ուր՝ Յիսուս Աստուծոյ խաղքը աւետեց: Սինան լեռ է, Երուսաղէմը գրեթէ դաշտ՝ իսկ Մեքքէն կրացած ժայռ մըն է, հնոց մը, անծայրածիր աւազներու, հրավառ երկնքի անէծքին տակ, անապատ մը:

Կռապաշտութեան քաղաքը

Աբրահամը, իրեն խոստացուած երկիրը փնտռելով հասաւ հոն ու կանգ առաւ, քարի մը վրայ լքելով իր Իսմայիլ որդին: Իսմայիլէն ծնունդ առաւ արաբ ցեղը:

Քարէն ծնաւ իսլամութիւնը:

Գալով Աբրահամին, տղան դրաւ քարին վրայ, զոհելով Աստուծոյ, միակ ճշմարիտ Աստուծոյ: Քարը որ ճերմակ էր, երկու հազար տարի վերջը երբ Մուհամմէտը տեսաւ, սեւցած էր, «Սեւ բոլոր մարդոց ոճիրներէն»:

Պետեւինները, Աբրահամին Աստուծմէ մոռցուած այդ քարը, իրենց տաճարին սեղան ըրին, որուն վրայ կը զոհէին ուղտեր, նոխազներ եւ տղաք նուիրուած, բարբարոսական իրենց պանթէոնի 360 չաստուածներուն:

Գողգոթայէն վեց դար յետոյ, հեռու եգիպտական եւ պարսկական քաղաքակրթութենէն, Յիսուսի մահէն եւ հռոմէական կայսրութենէն վերջ, արեւելեան եկեղեցւոյ հերձուածները ձգեցին որ անապատի ժողովուրդները մեղանչէն բարբարոսութեամբ:

Այս վայրենի աշխարհը, աւազներու պէս յարաշարժ՝ որ կը տարածուի Կարմիր ծովէն մինչեւ Պարսից ծոց, ոճիրի գաղափարն իսկ չունէին. աղջիկները իրրեւ նեղութիւն պատճառող ազդակներ, ողջ ողջ կը թաղէին, անոնց ծնած օրն իսկ:

Գաղափ շուրջ քաղաք մը շինուեցաւ, որով Մեքքէն եղաւ կռապաշտներու Սուրբ Ռոտանը: Անապատի բոլոր կողմերէն, Եգիպտոսէն, Պարսկաստանէն, Եմէնէն, Հրէաստանէն, բոլոր վրանաբնակները ճամբայ կ'ելլէին դէպի մետաքսի եւ խունկի ճամբաներու այն քառուղին, ուր՝ մեծ կարաւանները իրարու կը հանդիպէին տարեկան մեծ տօնավաճառի շըրջանին:

Քաղաքը երեք ամիս կը կերպարանափոխուէր ու կը վերածուէր իջեւանի, ուր՝ կը վխտային տասը հազար ուղտ, նոյնքան կարաւանապետ եւ վաճառական: Կ'ըսեն, աւելի քան հարիւր հազար ուխտաւոր՝ առանց հաշուելու մարգարէները, վհուկները, բախտագուշակները, խաբեբաներ, չոգմողներ, որոնք նոյնքան իրենց կը քաշէին որքան կուռքերու պաշտամունքներն ու առեւտուրը: Հոն տեղի կ'ունենային նաեւ բանաստեղծութեան մեծ մրցումներ եւ վիճաբանութիւններ, որովհետեւ բոլոր այդ հեթանոսները բանաստեղծ էին:

Մեքքէն, հեթանոսներու Սուրբ քաղաքը, չուայտաւէրներու մայրաքաղաքն էր, ուր կ'ապրէին չռայլօրէն, չաստուածներու եւ խաղատուներու չահագործումով, որոնք քաղաքի մեծ ընտանիքներու սեփականութիւններն էին:

Մուհամմէտը կը պատկանէր անոնցմէ ազդեցիկներէն մէկուն, ինչպէս Քօրէյշիթները, որոնք երկար ատենէ ի վեր Զէմ – զէմ ջրհորի օրհնեալ ջուրը, ուխտաւորներուն ծախելու մենաշնորհն ունէին:

Մուհամմէտը չէր ժառանգած ոչ այս մենաշնորհը, ոչ ալ իրեններուն հարստութիւնը, որովհետեւ վեց տարեկանին արդէն որբացած՝ նախ իր մեծ հօրը, ապա Ապու – Թալիպ մօրեղբօրը կողմէ մեծցած էր:

Յանկարծական լուսաւորութիւնը

Այս խեղճ ուղտապանը, քսանեւհինգ տարեկանին ամուսնացաւ Խատիճայի հետ, որ հարուստ կարաւանատիրոջ այրին էր: Մեքքէի ամենամեծ կարաւանները անոր կը պատկանէին: Այս առաքինի կինը դայն ըրաւ Արաբիոյ ամենամեծ կարաւանապետներէն մին:

(2 Շար.)

նիւթերէն մէկուն մէջ՝ 1920 Յունուար 30ին, բժիշկ (յետագային փրոֆէսէօր Երեւանի բժշկական հիմնարկութեան մէջ՝ Արգար Խաչակեան կը հրապարակէ զումի համաճարակին վերաբերեալ իր կատարած ուսումնասիրութիւններուն արդիւնքները : Բժշկական ընկերութիւնը հետաքրքրուած է նաեւ այլ նիւթերով՝ «Դեղաբոյսերը Հայաստանի մէջ», որու մասին զեկուցած է Գ. Մեղնիկեան (յետագային Երեւանի բժշկական հիմնարկութեան փրոֆէսէօր), «Նոր հայկական բժշկական գրականութիւնը» (Վ. Արծրունի), եւայլն : Գործնական բժշկութեան հարցերու նուիրուած էին օրինակ հետեւեալ զեկուցումները՝ «Հայ բնակչութեան աճը՝ կապուած բժշկա-առողջապահական պայմաններու եւ գաղթին հետ» եւ «Թոքախտաւոր որբերու խնամատարութիւնը» :

Առանձնապէս մեծ արժէք կը ներկայացնեն բժիշկ (յետագային Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի եւ Խորհ. Միութեան Բժշկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ) Լեւոն Յովհաննիսեանի զեկուցումները հայ բժշկութեան պատմութեան վերաբերեալ՝ ընկերութեան նիստերուն, կը գրէ յօդուածագիրը : Հարկ է աւելցնել այստեղ, թէ Ակադ. Լ. Յովհաննիսեան Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն փաստօրէն հիմը կը դնէր հայ բժշկական պատմագրութեան : Արդարեւ, այդ նիւթերը զարգացնելով ան յետագային լոյս ընծայեց հինգ հատորներէ բաղկացած մեծարժէք գործ մը՝ «Բժշկութեան պատմութիւնը Հայաստանում» խորագրով :

1920ին, կը գրէ յօդուածագիրը, Երեւանի բժշկական ընկերութիւնը կը նշէ իր հիմնադրութեան տասնամեակը :

Յօդուածագիրը, ինչպէս կը տեսնուի, ուսումնասիրած է Երեւանի բժշկական ընկերութեան գործունէութիւնը 1910էն մինչեւ 1920 : Շահեկան է աւելցնել, թէ 1920 Ապրիլ 18ին, Երեւանի Քաղաքային տան դահլիճին մէջ բացումը կատարուած է Հայաստանի բժիշկներու անդրանիկ համագումարին, Հայաստանի կառավարութեան նախաձեռնութեամբ : Համագումարին մասնակցած են 72 պատգամաւորներ երկրին բոլոր շրջաններէն : Համագումարը բացած է կազմակերպիչ մարմնին նախագահը՝ Բժ. Յ. Տէր-Միքայէլեան, իսկ ողջոյնի խօսք բրած են Խորհրդարանի նախագահ Ա. Սահակեան, վարչապետ Ա. Խատիսեան եւ ուրիշներ :

Համագումարի ընթացքին քննութեան առնուած են Հայաստանի բժշկա-առողջապահական հարցերը : Ընտրուած է կեդրոնական մարմին մը՝ երկրին լաւագոյն բժիշկներէն :

Համագումարի ընթացքին մշակուած է օրինագիծ մը բժշկական խնամքի մասին, որու հիմնական կէտերէն մէկն ալ կ'ըլլայ հետեւեալը. — «Ազգաբնակչութիւնը ապահովւում է կառավարութեան եւ նրա օրգանների կողմից ձրի բժշկութեամբ» :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«Արարատ»ը 1972ին

—0—

ԽՄԲ.— Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի այս տարեշրջանի ախոյեանական մրցումներուն առաջին շրջանը փակուեցաւ Յուլիս 19ին : Այս առթիւ «Արարատ»ի պարզած վիճակին կ'անդրադառնայ Հրանտ Նարինջեան, «Սով. Հայաստան»ի Յուլիս 20ի թիւին մէջ : Յօդուածագիրը «Հայկական ֆիզիքական կուլտուրայի ինստիտուտի ֆուտբոլի ամբիոնի աւագ դասախօս, հանրապետութեան վաստակաւոր մարզիչ» է :

×

Ամէնէն առաջ ըսենք, որ Երեւանի «Արարատ» խումբի այս տարուան ելոյթները, 1971ի նոյն ժամանակաշրջանի համեմատութեամբ, գոհացուցիչ չեն :

Խնդիրը միայն կէտերու տարբերութեան մէջ չէ (թերեւս աւելի կը համապատասխանէ խումբի խաղի մակարդակին) : Հարցը այն է, որ առաջին շրջանի խաղերուն մէջ, «Արարատ» յաճախ ցոյց տուաւ տհաս խաղարկութիւն մը : Երեւան չբերաւ այն իւրայատուկ խաղարկութիւնը, որով անցեալ տարի հիացում պատճառած էր ոտնագնդակը սիրողներուն եւ որուն կը սպասէր ամէն մարդ այս տարի եւս : Միայն մէկ քանի հանդիպում, այն ալ, երբ նախորդ անյաջող ելոյթները զգաստութեան կը հրաւիրէին խաղացողները, կը յիշեցնէին, որ դաշտին վրայ կը գտնուի Խորհ. Միութեան 1971ի փոխ-ախոյեանը : Եւ զարմանալին այն է, որ հանդիսատեսին հաճոյք պատճառող խաղերը միայն երկրին աչքի զարնող փորձառու խումբերու (Մոսկուայի «Տորպեդօ», ԲԿՍԱ, «Սպարտակ» Թիֆլիսի «Դինամօ») հետ էր, որ տեղի կ'ունենային :

Մեր մարզիկները անգոյն խաղարկութիւն ի յայտ կը բերէին համեմատաբար թոյլ մրցակիցներու հետ («Լոկոմոտիվ», «Կայրաթ», ԲՍԱ) եւ ինչ որ անըմբռնելի է, իրենց սեփական դաշտին վրայ : Այսպէս, օրինակ, Դոնի Ռոստովի խումբը, որ մինչեւ 6րդ խաղը մէկ յաղթանակ արձանագրած էր, իր առաջին երկու կէտերը շահեցաւ Երեւանի մէջ : Եթէ միայն դիմենք անցած եւ այս տարուան 15 հանդիպումներու (առաջին շրջան) թիւերուն, կը տեսնենք, որ անցեալ տարի Արարատցիները տարած էին ութ յաղթանակ, հինգ խաղի մէջ մնացած էին հաւասար եւ պարտուած էին ընդամէնը, երկու անգամ : Անոնք վաստկած էին 21 կէտ եւ առաջնութեան աղիւսակին մէջ բարձրացած Բ. տեղը : Այս տարի ունեցած են հինգ յաղթանակ, վեց անգամ մնացած են հաւասար, չորս պարտութիւն կրած են : Վաստկած են ընդամէնը 16 կէտ :

Ինչպէս կը տեսնենք, գրեթէ բոլոր ցուցանիշերով «Արարատ» – 72ը զիջած է իր դիրքերը : Եւ ինչո՞ւ միայն ցուցանիշներով : Առանձին մարզիկներ նոյնպէս հրապարակ կուգան իրենց կարողութիւններէն վար մակարդակով (Մարգարով, Իշտոյեան, սկիզբի քանի մը հանդիպումներուն նաեւ Անդրէասեան) եւ զարմանալի չէ, որ «Ֆութբոլ – հոկէյ» մասնագիտական շաբաթաթերթի այս տարուան թիւերուն մէջ «Արարատ»ի եւ անոր խաղացողներու մասին գովեստի խօսքերը գրեթէ վերցած են : Անցեալ տարի շաբաթաթերթը (եւ ընդհանրապէս մամուլը) յաճախ կը գովէր խումբն ու անոր անդամները :

«Արարատ» – 71ը միշտ վերելք ունեցած է, իսկ 7րդ հանդիպումէն ետք իր դիրքը ամուր պահպանած է :

Այս տարուան «Արարատ»ը մինչեւ 7րդ խաղը իրարու չնմանող ելոյթներով շատ մտահոգութիւններ առեղծեց : Խումբին անգոհացուցիչ խաղերը պատճառ դարձան նաեւ, որ ոլիմպիականի ազգային խումբէն դուրս մնան ոմանք (Իշտոյեան, Անդրէասեան, Զանազանեան, Մեսրոպեան, Բոնդարենկօ) : Յուսանք, որ անոնք իրենց խաղով կրկին կ'արժանանան այդ բարձր պատիւին :

Խումբի լաւագոյն հարուածողը՝ Էդ. Մարգարով, որուն չափով զիջած է իր դիրքերը : Անցեալ խաղաշրջանի առաջին կէսին խփած էր 9 կոլ, մինչդեռ այս տարի մէկ հատ : Ան միեւնոյն ատեն լիարժէք ձեւով չառաջնորդեր խումբը վճռական գրոհներու՝ մրցակիցին բերդը մշտական սպառնալիքի տակ պահելու համար : Ան ունի այդ կարողութիւնը : Դաշտի եզրէն սրընթաց ճեղքումներու քանակը նուազագոյնի հասցուցած է Լ. Իշտոյեան : Խումբի հիմնական ու գլխաւոր ուժը կը մնայ կիսապաշտպան օղակը : Դաշտի միջին մասը մշտական հսկողութեան տակ պահելէն եւ գրոհներ կազմակերպելէն զատ միայն Զանազանեանն է, որ հեռաւոր հարուածներով յաճախ կը նեղէ մրցակից բերդապահները, մինչ միւսները հազուադէպ կ'ընեն այդ : Աւելի կը վերաբերի Ս. Բոնդարենկոյի, քանի որ այս տարի զարմանալի կերպով քիչ կ'օգտուի իր հուժկու հարուածներէն : Հեռահար հարուածներու կրման եւ պէտք է դիմեն նաեւ կողքի պաշտպանները : Աւելին լիովին չի կատարեր Ն. Մեսրոպեան : Անցեալ տարի այդ դերին վրայ ան շատ լաւ էր : Յարձակման պահերուն, բայց ոչ միշտ, հրապարակ կ'ելլեն Ֆ. Աբրահամեան եւ, յատկապէս, Ա. Կովալենկօ : Բայց անոնք յաճախ անվըստահ են, քանի որ իրենց պաշտպանութեան օղակին մէջ ապահովուած չէ իրենց բացակայութիւնը : Արդարեւ, միայն մէկ անգամ չէ, որ Երեւան եկաւ անհամաձայնութիւնը պաշտպաններու եւ բերդապահներու միջեւ :

Վերջին հանդիպումներուն՝ Երեւանի մէջ թէ այլուր, «Արարատ» հրապարակ ելաւ լաւ ձեւով : Ինքնավստահ խաղ կը ցուցաբերեն Ա. Կովալենկօ, Ա. Անդրէասեան, Զանազանեան, Ս. Պօղոսեան, եւ, ընդհանրապէս, ամբողջ խումբը : Աւելի վառ կերպով նկատուեցաւ Սպարտակցիներու դէմ կատարուած մրցումի ընթացքին, երբ խումբը ժամանակին 7–8 հոգիով կը կազմակերպէր պաշտպանութիւնը եւ մեծ ուժերով ալ կ'անցնէր ծրագրուած յարձակումներու :

Խումբը կրնայ եւ պարտաւոր է բարելաւել խաղի մակարդակը, լիովին վերականգնել իր նախկին հեղինակութիւնը :

Հ. Ն.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յուլիս 15էն ի վեր եւ մինչեւ Օգոստոս 31, ամէն օր ժամը 10·30էն 12·30 եւ 14·30էն 19·30 :

ԳԱՐԶՈՒԻ

փորագրութիւնները եւ վիմագրութիւնները կը ցուցադրուին .—

LE BATEAU LAVOIR
50, rue Louvel et Brière
TOUQUES (14)

Ցուցահանդէսը կազմակերպած է Փիէր տը Թարթաս, «Գարզու փորագրիչ եւ վիմագրող» հատորի հրատարակութեան առթիւ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հեծելարշաւի ախոյեանուհի հռչակուած է Վերա Քիրատոքեան, Հ. Մ. Ը. Մ.էն : Թղթատարի նախարարը՝ Ճէմիլ Քըպպէ ոսկէ բաժակը յանձնած է Լիբանանի 1972ի ախոյեանուհիին : Լեռնալիբանանի ոտնագնդակի ախոյեանութիւնը շահած է Պուրճ – Համուտի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը :

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ (Պարսկաստան) թեմի առաջնորդարանը հաղորդեց, թէ այս տարի Ս. Թադէի պատմական վանքի ուխտագնացութեան մասնակցած են, երկրին զանազան շրջաններէն ութ հազար հոգի : Ուխտագնացութեան օրերուն տեղի ունեցած են երեք ամուսնութիւն եւ ութսուն նորածիններու մկրտութեան արարողութիւն : Պարսկական թերթեր անդրադարձած են Ս. Թադէի ուխտագնացութեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ճանըմ, հիմա ինչ որ ըսեմ՝ անօգուտ է... օր մը ամէն բան կ'իմանաս, դեռ ուրիշ շատ բաներ ալ :

— Շիտակը հետաքրքրութիւնս կը շարժէք կոր, ըսաւ երիտասարդը, կ'երեւայ, որ ծանրակշիռ բաներ իմացած էք Մարգար էֆէնտիին մասին :

— Շատ ծանրակշիռ ...

— Ապահո՞վ աղբիւրէ :

— Աչքովը տեսնողը պատմած է ... աւելէ ապահովը կ'ըլլա՞յ... բայց գոցենք այս խօսքերը, դուն հիմա Մարգար էֆէնտիին կուսակիցը կը համարուիս, թերեւս չես ուզեր, որ աննպաստ բաներ ըսեն անոր համար :

— Կ'աղաչեմ, Պօղոս էֆէնտի, ինծի այդ տեսակ զգացումներ մի վերագրէք, կը կրկնեմ ես Մարգար էֆէնտիին կուսակիցը չեմ կրնար ըլլալ, ես պարզապէս անոր պաշտօնակիցն եմ Թաղ. Խորհուրդին մէջ, ուրիշ ոչինչ :

— Ան չէ, ամմա ըսէ Մարգար էֆէնտիին տունը գացի՞ր :

— Անգամ մը միայն ... դիւանը կազմելու համար նախնական գումարում մը ունեցանք իր տունը :

— Միհրանիկ էֆ.ն ալ հո՞ն էր...

— Այո, հոն էր :

— Տիկին Սաթէ՞ն ալ ներկայ էր այդ գումարումին :

— Չէ Տիկին Սաթէնը ներկայ չէր :

— Բնաւ զինքը չտեսա՞ք :

— Յետոյ, գործերնիս լմնցնելէ ետքը մեծ սալոնը գացինք թէյ խմելու, այն ատեն տեսանք Տիկին Սաթէնը, որ Տիկին Նուարդին հետ էր :

— Էյ, բան մը չնշմարեցի՞ր բնաւ :

— Ի՞նչ կ'ուզէք, որ նշմարէի, հարցուց Գարեգին, որ կը սկսէր նեղութիւն զգալ հարցաքննութենէն :

— Միհրանիկին եւ Տիկին Սաթէնին միջեւ, սանկ չափազանց մտերմութիւն մը, թէքլիֆսիզութիւն մը ...

— Չէ՛, բնաւ, ատանկ բան մը աչքիս չզարկաւ, պատասխանեց երիտասարդը չոր կերպով մը :

— Հոս ամէնուն քով ըսելու չենք ա, բայց Պօղոս էֆէնտի ... պատահեցա՞ւ, որ Միհրանիկ ու Տիկին Սաթէն բացակայ ըլլան սալոնէն :

— Ուշադրութիւն չըրի, բայց չեմ կարծեր... կրնա՞մ հարցնել, թէ ի՞նչ է այս հարցու-փորձի նպատակը :

— Ոչինչ, ատեն անցընելու խօսք մըն է կ'ընենք կոր... այդ Տիկին Սաթէնին համար անանկ բաներ լսեցինք որ...

— Ամէն լսածնուդ կարեւորութիւն տալու չէք, մանաւանդ երբ խնդիրը այդ տեսակ փափուկ բանի վրայ է :

— Իրաւունք ունիս, ես ալ շատ բծախնդիր եմ այդ մասին, եւ անանկ անհիմն խօսքերու ըսի ըսաւներու, կամ լըսեցիներու ականջ չեմ կախեր, բայց երբ աչքովը տեսնողը կը պատմէ, այն ատեն խնդիրը կը փոխուի, մարդ ուզէ չուզէ կը ստիպուի հաւտալ :

— Նոյնիսկ ենթադրելով որ այնպէս ըլլայ, դարձեալ ի՞նչ պէտք ունիք այդ տեսակ խօսքերը տարածելու կամ հրապարակ հանելու :

— Այս որչափ ջերմ պաշտպան դարձեր ես Մարգար էֆ.ի պատւին, գոչեց վաճառականը հեգնաբար :

— Խնդիրը Մարգար էֆ.ին վրայ չէ, պատասխանեց Գարեգին սրտնեղութեամբ, խնդիրը ուեւէ ընտանիքի մը ներքին կեանքին վրայ է, եւ մենք իրաւունք չունինք այդ տեսակ բաներու մէջ մտնելու ...

— Բայց երբ ուրիշները կը մտնեն, անոր ի՞նչ պիտի ըսես :

— Անոնք ալ յանցանք կը գործեն :

— Ինչ որ է, քանի որ դուն անպատճառ Մարգար էֆ.ին պաշտպանել կ'ուզես, լաւագոյն է, որ այս խօսքը կարճ կապենք :

— Չէ, ընդհակառակն, կ'ուզեմ որ խօսքը շարունակենք, եւ հասկնամ թէ ինչո՞ւ համար իմ արժանապատուութիւնս վնաս պիտի կրէ պաշտօնակցելով Մարգար էֆ.ի հետ, Թաղ. Խորհուրդի մէջ :

— Ես անանկ բան չըսի, բողոքեց Պօղոս էֆէնտի :

— Ժամէ մը ի վեր այդ բանը հասկըցնել կ'ուզէք ...

— Ես այս ըսել կ'ուզեմ որ՝ եթէ քու տեղդ ըլլայի վայրկեան մը չէի կենար այդ առժամեայ Թաղական խորհուրդին մէջ :

— Ի՞նչ պատճառաւ :

— Որովհետեւ անպատիւ մարդու հետ պաշտօն վարող մարդը ինքն ալ անպատիւ կ'ըլլայ, պատասխանեց Պօղոս էֆ.ի, շեշտելով իր արտասանած վերջին խօսքերուն վրայ :

— Բայց մինչեւ հիմա որոշապէս չըսիք, թէ ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ Մարգար էֆ.ի անպատիւ ըլլալը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Սահակ Սաղաթճլեան եւ Պ. Ալէքս Մազմեան, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պալեան, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Անտոնեան եւ զաւակները՝ Պերճ եւ Ժէտար, Տէր եւ Տիկին Միհրան Անտոնեան եւ զաւակները՝ Արման եւ Ֆրէտէրիք, Տէր եւ Տիկին Օհան Թուխտարեան եւ զաւակները, Տիկին Մայտա Շահպազ եւ զաւակը (Պոլիս), Օր. Ագնիւ Անտոնեան (Գերմանիա), Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Պէնգէր եւ զաւակը (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Նուպար Թաշճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տիկին Յարդինէ Տիքըլիքեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Տէյիրմէնճեան եւ զաւակները (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Թուխտարեան, Զարոյեան ընտանիքները, խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, զոքանչ մօր, կեսրոջ, քեռկինին, ազգականին ու խնամիին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԵՌԱՆԴԻԿ Վ. ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 25 Յուլիս Երեքշաբթի օր, 88 տարեկանին, իր բնակարանը, 41 Պուլվ. Ժենեռալ տը Կօլ, Վիլմոմպլը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այս Հինգշաբթի, 27 Յուլիս, ժամը 14.30-ին, տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ. — Մեթրօ Կալիէնիէն օթօպիւս թիւ 221 եւ 245, էկլիզ տը Փանթէնէն 145 եւ Մոնթրէօյէն 121 եւ իջնել Վիլմոմպլի գերեզմանատունը:

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել:

ՅԱՌԱՋ — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Միհրան Անտոնեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

×

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակ — ստորեւ հետեւեալ նուէրները կ'ըլլան.—

Տէր եւ Տիկին Ս. Սաղաթճլեան 50 Ֆր. Կարմիր Խաչին: Տէր եւ Տիկին Պալեան 50 Կապոյտ Խաչին եւ 50 Դպրոցասէրին, Տէր եւ Տիկին Նուրհան Անտոնեան 50 Դպրոցասէրին եւ 50 Աղքատախնամին, Տէր եւ Տիկին Միհրան Անտոնեան 50 Աղքատախնամին եւ 50 «Յառաջ»ի:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Մ. Գրիգորեան հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի նոր շէնքի շինութեան համար Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբը կը վերադառնայ Կիրակի, Յուլիս 30, իրիկուան, սովորական ժամուն (7ի ատենները), Սքուառ Մոնթոլոն:

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը, կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 31, առաւօտ ժամը 7.30-ին, Սքուար Մոնթոլոնէն: Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալապրի դաշտը:

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսին՝ ԸՆԿ. ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ եւ ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական նոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր:

Եւրոպական պարեր նուագախումբով:

Օթօքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր – Վարդանեանի, Արամ Տէրտէրեանի:

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի:

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի:

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի կայանի դաշտահանդէսին (Յուլիս 16) առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Ոմն 550, Աթթարեան (Մարսէյլ) 500, Ճոնկուտարեան (Ալֆորվիլ) 300, Տէլիպօյաճեան (Մարսէյլ), Հալաճեան (Մարսէյլ), Գասպարեան (Մարսէյլ), Տէր – Մինասեան (Փարիզ), Մկրտիչեան (Մարսէյլ), Ոմն, Գալֆաճեան (Փարիզ), Էօրտէքեան (Մարսէյլ), Հոթոթեան (Մարսէյլ), Մարգարեան (Պանեէօ), Ղազարեան (Մոնաքօ), Յովսէփեան (Փարիզ), Բամպուքեան (Մարսէյլ) 100ական, Տիմէճեան (Լիոն) 200, Ղարիպեան (Սէն Շամոն), Պէրպէրեան (Լիոն), Մանուկեան (Լիոն) 50ական, Տօնապետեան (Փարիզ) 10:

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Պանեէօէն Տէր եւ Տիկին Սելթէկեան կը նուիրեն երեսուն ֆր. Պանեէօ Բաչանի Կապ. Խաչին եւ քսան ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման, իրենց հայրենակից ողբացեալ Յակոբ Պետոյեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սերոբ Արամեանէ յիսուն ֆր. իր ապաքինման առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր – Յովհաննէսեան կը նուիրեն 150 ֆրանք Ռէնսիի Դպրոցասէրի սրահին կահաւորման, 150 Ֆր. Սեւրի Ս. Մուրատեան վարժարանի նոր շէնքի կառուցման: 150 Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օղափ. կայանին (Ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն:

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով:

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք:

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՄԻԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
EN PLEIN CENTRE DE PARIS

Raffi
TRAITEUR
60, Rue Lafayette — Paris (9e)
Tél. : 770-12-92

Epicerie Fine — Patisseries —
Mézés arméniens et grecs
TOUTES NOS SPECIALITES SONT PREPAREES PAR NOS SOINS
sous vos yeux

Pour vos :
— Réunions
— Soirées
— Réception et cocktails

N'hésitez pas à nous consulter.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթօքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Le Touquet - PARIS - PLAGE

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 30ԻՆ

Ճամբորդութիւնը լիւքս օթօքարով:

Հաւաքուիլ ժամը 7.45ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն (ելք դէպի Պուա) եւ 8.15ին Կառ տիւ Նոռ) քաֆէ Թիւրվէօր (ներկայիս շինութեան մէջ): Մեկնում ժամը 8.30ին դէպի ԼԸ ԹՈՒՔԷ: Յերեկուան ճաշ ճամբու ընթացքին:

Վերադարձին այցելութիւն Պէրք–փլաժ:

Վերադարձ Փարիզ ժամը 17ին ատենը հիւսիսի կառուղիի ճամբով:

Մասնակցութիւն 19 Ֆր. լընչը մէջը

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

փակուած են արձանագրութիւնները
1972 – 1973

Տարեշրջանի համար, դպրոցը լեցուած ըլլալով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի շքեղ սրահներուն մէջ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երեքշաբթի, 1 Օգոստոս, ժամը 14ին:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

IIMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ 17 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԻՆ 2.500 ՖՐ.

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Երդ ու դարձ օդանաւով: ԵՐԿՈՒ ՀՈԳԻՆՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ, ԼՈԳԱՐԱՆՈՎ, «Արմենիա»ի կամ «Անի»ի մէջ: Նախաճաշ, ճաշ, ընթրիք, բազմաթիւ շրջապտոյտներ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 Rue du 4-Septembre, Paris (2e) — Tél. 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. Ունենեանի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. Ալիքսանեանի՝

11, Rue du Bassin, St. Julien — Tél. 51-74-90 — 66-38-92

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ Ն. Գասպարեանի — ԼԻՈՆ՝ Պալեանի — ՏԷՍԻՆ՝ Կ. Գարայեանի

ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յ. Պօյաճեանի

ՈՒՐԲԱԹ 28 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 28 JUILLET 1972

Le Numéro 0,70 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր.
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.475

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.475

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ

———0———

Քսան տարի անցաւ Եգիպտոսի 26 Յուլիս 1952ի զինուորական յեղափոխութենէն ի վեր, որ նոր էջ մը բացաւ Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան մէջ :

Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ գաղթատիրութեան ենթակայ բազմաթիւ ազգեր ու ցեղեր ապստամբութեան դրօշ բարձրացուցին աշխարհակալ պետութեանց դէմ : Ոմանք կռուով, ուրիշներ առանց գնդակ մը իսկ արձակելու հետզհետէ թօթափելով օտարի լուծը անկախութեան պիտի տիրանային :

Անտարբեր չէր կրնար մնալ Եգիպտոս, ուր ալպանացի Մուհամմէտ Ալի փաշա անցեալ դարու սկիզբը ըմբոստանալով Բարձրագոյն Դրան դէմ՝ հիմը դրած էր իր ազգատոհմի հարստութեան : Սուլթանը 1805ի պարտաւորուած էր ճանչնալ զայն իբրեւ «փաշա» ինքնավար Եգիպտոսի : Եր տոհմի վերջին շառաւիղը պիտի ըլլար Ֆարուք թագաւորը (1936 – 1952) :

Խտիվ Իսմայիլ փաշայի օրով Եգիպտոս ծանր պարտքերու տակ ինկած ըլլալով, Անգլիա եւ Ֆրանսա դրամ փոխ կուտան եւ իրենց հակակշռին տակ կ'առնեն երկրի եկամուտի գլխաւոր աղբիւրները :

Օտարներու միջամտութեան դէմ կ'ըմբոստանայ Արապի փաշա, որ 13 Սեպտ. 1882ին Սուէզի շրջանին մէջ կը յարձակի Անգլիացիներուն վրայ, սակայն Թէլ Էլ Քէպիրի մէջ պարտութեան կը մատնուի :

Այդ թուականէն սկսեալ Եգիպտոս կ'իյնայ տիրապետութեանը տակ Անգլիացիներուն, որոնք Խտիվ Իսմայիլի (1863 – 1879) տեղ գահ կը բարձրացնեն իր որդին Թէվֆիքը :

Անգլիական տիրապետութեան դէմ ըմբոստութեան շարժումներ ծագեցան առաջին աշխարհամարտէն վերջ, Սա'ատ Զաղլուլ փաշայի օրով : Անոր հիմնած Վաֆտ կուսակցութիւնը ազգայնական ուղղութիւն ունէր : 1928ին Զաղլուլ փաշա մեռաւ, իրեն յաջորդեց Նահաս փաշա, փեշտահ մը զաւակը :

26 Օգոստոս 1936ի համաձայնագրով Ֆուատ թագաւոր Անգլիացիներէն ստացաւ Եգիպտոսի անկախութիւնը : Սակայն Սուէզի ջրանցքի գօտին մնաց անգլիական բանակին ձեռքը : Երկրորդ աշխարհամարտին դաշնակիցները լիովին օգտագործեցին ռազմագիտական այդ խաբիսխը :

1945ին եգիպտական կառավարութիւնը Անգլիայէն պահանջեց Սուէզի գօտիին պարպումն ու Սուտանի վերադարձը : Անգլիացիք ընդդիմացան : Մինչ այդ ծագեցաւ արաբեւիսրայէլեան առաջին պատերազմը (1948 Մայիսէն 1949 Փետրուար), որ վերջացաւ Արաբներու պարտութեամբ :

Ազգայնական տարրերը հետզհետէ զօրացան երկրին մէջ : «Իսլամ եղբայրներ» կազմակերպութեան անդամներու թիւը հասաւ կէս միլիոնի, մեծ մասամբ փէլլահներ : Օտարներու դէմ ատելութիւնը հասաւ իր գերագոյն աստիճանին : 1952 Յունուարին Աղեքսանդրիոյ մէջ ականատես եղանք մոլեռանդական այդ շարժումին : Քրիստոնեաները կը վախնային դըլխարկ կրելէ եւ «Թարպուշ»ով (ֆէս) փողոց կ'ելլէին :

1952 Յունուար 21ին ապստամբական մեծ շարժում մը ծայր տուաւ Գահիրէի մէջ, ուր մէկ օրուան ընթացքին հրկիզուեցան մայրաքաղաքի մեծագոյն պանդոկը՝ Շէփըրտս, անգլիական դրամատուն մը եւ օտարներու պատկանող բազմաթիւ շէնքեր : Անգլիական բանակը տեղէն չշարժեցաւ, մնաց Սուէզի գօտիին մէջ :

Այս դէպքը նախատօնակն էր : Բուն ըմբոստութիւնը տեղի ունեցաւ 26 Յուլիս 1952ին, գլխաւորութեամբ Պաղեստինի կռիւներու հերոս զօրավար Նէկիպի եւ մասնակցութեամբ խումբ մը երիտասարդ սպաներու, որոնց մէջ ամէնէն աչքառուն էր դեր – գնդապետ Կամալ Ապտէլ Նասր :

Զինուորականները պահանջեց բրին Ֆարուք թագաւորը, որ իր զբօսանաւով Աղեքսանդրիայէն հեռացաւ դէպի Եւրոպա, ուր պիտի մեռնէր տարագրութեան մէջ :

Զօր. Նէկիպ կը գրաւէր իշխանութիւնը, աջակցութեամբ զինուորականներու խմբակին : 18 Յունիս 1953ին Հանրապետութիւն կը հռչակուէր Եգիպտոսի մէջ : 1954ին Նասր կը յաջողէր տապալել Զօր. Նէկիպը եւ հաստատել մենատիրական իշխանութիւն մը, զոր իր ձեռքին մէջ պիտի պահէր մինչեւ մահը :

1954 Հոկտեմբերին Անգլիացիք վերջնականապէս պարպեցին Սուէզի Ջրանցքի գօտին եւ ընդմիշտ հրաժեշտ տուին Եգիպտոսի, 72 տարի իբրեւ տէր ու տիրական իշխելէ ետք փարաւոններու երկրին մէջ :

Սուտան չվերադարձուեցաւ Եգիպտոսի եւ անկախութիւն հռչակեց :

Շատ թարմ են դեռ Կամալ Ապտէլ Նասրի օրով պատահած դէպքերը, որոնք վեր ի վայր շրջեցին կացութիւնը՝ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ՏԵՍՆՈՒԻՆՔ,, Կ'ԸՍԷ ԿՈԼՏԱ ՄԷՅՐ ՍԱՏԱԹԻ

———0———

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸՆԷ ԵԳԻՊՏՈՍ

Եգիպտոսի նախագահին ճառէն ետք, քաղաքական շրջանները կը սպասէին Իսրայէլի վարչապետին ճառին, քանի որ Տիկին Կոլտա Մէյր, իրաց նոր կացութեան մէջ, պիտի ճշդէր Իսրայէլի դիրքը Մերձ. Արեւելքի հարցի լուծման կապակցութեամբ :

Իսրայէլի վարչապետը իր ճառի ընթացքին առաջարկեց նախագահ Սատաթի՝ հանդիպում մը ունենալ իրեն հետ անմիջապէս, որպէսզի «խաղաղութեան ճամբան բացուի» : Այդ հանդիպումը, նկատել տուաւ ան, «հաւասար գետնի» վրայ տեղի պէտք է ունենայ, այլ խօսքով՝ յաղթողի եւ պարտեալի խօսակցութիւն մը չէ, զոր կը նախատեսէ ան :

Տիկին Կոլտա Մէյր նաեւ դիտել տուաւ, թէ ըստ երեւոյթին, «Եգիպտոսի պատմութեան մէջ փոփոխութիւն մըն է, որ տեղի կ'ունենայ : Եթէ այդպէս է, փորձենք ձեռքէ չհանել առիթը» : Համաձայն վարչապետին, Իսրայէլի ժողովուրդն ու կառավարութիւնը ի սրտէ կ'ուզեն վերջ տալ պայքարին : Որով՝ «հանդիպինք իրարու հետ եւ ճիգ թափենք բանակցութեան ճամբով լուծելու համար մեր հարցերը» : Այս ձեւով վարչապետը կոչ ուղղեց Եգիպտոսի նախագահին՝ «Մեծ երկրի մը առաջնորդին, տէր հին ժառանգութեան մը, աչքերը յառել դէպի ապագան» :

Իսրայէլի վարչապետը այս առթիւ յիշեցուց, թէ պատերազմէն ի վեր հինգ տարի է անցած եւ ցարդ Իսրայէլ մնայուն սահմաններ չէ ճշդած :«Մենք նախապայմաններ չենք ուզեր բանակցելու համար : Զենք ուզեր նաեւ տեւականացնել զինադուլի սահմանները եւ ոչ ալ դէմ եղած ենք մասնակի համաձայնութիւններու» :

Տիկին Կոլտա Մէյր անդրադառնալով իրենց քաղաքականութեան, Եարինկի առաքելութեան ձախողութեան պատասխանատուութիւնը շուէտացի դիւանագէտին վրայ ձգեց : Այս առիթէն օգտուելով ջատագովեց նախագահ Նիքսընի քաղաքականութիւնը Մերձ. Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ : Գալով Խորհ. Միութեան որդեգրած քաղաքականութեան, ըստ անոր այդ քաղաքականութիւնը չի նպաստեր խաղաղութեան վերահաստատման : Այսուհանդերձ ան ընդունեցաւ, թէ Մոսկուա «չատ գըոյշ» գտնուեցաւ, այլ խօսքով խոհեմ՝ պատերազմի մը վերսկսման կապակցութեամբ, դէմ ըլլալով կռիւներու ձեռնարկման :

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքով Սատաթ հնարաւորութիւն չունի ընդունելու Տիկին Մէյրի առաջարկը : Արդէն Եգիպտոսի նախագահը ի յառաջագունէ մերժած էր ուղղակի բանակցիլ Իսրայէլի հետ, ինչպէս իր նախորդը՝ Նասր, որ կ'ըսէր թէ չուզեր «Եգիպտոսի Փէթէնն ըլլալ» :

Անշուշտ կարելի է ծուղակ մը նկատել Իսրայէլի վարչապետին ճառը տրուած ըլլալով որ հաւանականութիւն չկայ որ Սատաթ ընդունի այդ տեսակցութիւնը, մանաւանդ երբ Իսրայէլ որեւէ ձեւով չի նախատեսեր սահմանային որեւէ փոփոխութիւն : Արդարեւ այս հարցը կենսական է : Իսրայէլ կ'առարկէ թէ եթէ վերադարձ մը ըլլայ 1967ի պատերազմէն առաջուան սահմաններուն, ատիկա պարզապէս պատերազմական նոր (նոյն) կացութիւնը կը ստեղծէ Իսրայէլի համար : Ուրեմն պէտք է միջին ճամբայ մը գտնել եւ Թէլ Աւիվի համար նոր սահմանները պէտք է ըլլան 1967ի եւ հրադադարի ներկայ սահմաններու միջեւ բան մը : Մինչ Եգիպտոսի համար ՍինԷ Քուա Նոն պայման է, որ Իսրայէլ հրաժարի գրաւած իր բոլոր հողերէն : Բայց Եգիպտոս գիտակից է անշուշտ թէ զինուորական իր դիրքը խախուտ է : Պարտեալ մըն է եւ խորհրդային մասնագէտներու մեկնումէն ետք ալ, իր վիճակը աւելի տկար է ու դժուար թէ պահանջատէրի ոճով կարենայ խօսիլ :

Իրաց այս կացութեան մէջ շատ պարզ չէ թէ Եգիպտոս նեղն է եւ ծուղակ մը կը նկատէ Տիկին Կոլտա Մէյրի առաջարկը կամ խաղ մը՝ այն տպաւորութիւնը տալու համար աշխարհի թէ բարեկամեցողութիւնը չի պակսիր Իսրայէլի մօտ :

———0———

ՕԳՈՍՏՈՍԻ տարեկան արձակուրդներուն առթիւ կը նախատեսուի մէկ միլիոնէ աւելի Փարիզցիներու մեկնում երկաթուղիով : Յուլիս 28էն մինչեւ Օգոստոս 1, երկար գիծերու համար 1763 կառախումբ նախատեսուած է (որոնց 457ը՝ յաւելեալ) : Առաջին գիծի վրայ կուգայ Օսթերլից կայարանը, ուրկէ հինգ օրուան մէջ 405 կառախումբ պիտի մեկնի : Երկրորդը՝ Կառ տը Լիոնն է 364, երրորդը՝ Կառ Տիւ Նոռ 327, չորրորդը՝ Մոնփարնաս՝ 235, հինգերորդը Սէն Լազար 220 եւ վերջապէս, վեցերորդ տեղը կուգայ Կառ տը լ'Էսթ 212 մեկնումով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ դատարանի որոշումով ազատ արձակուեցան այն հինգ տոքէրները, որոնք կառավարութեան որոշումով բանտարկուած էին : Գրած էինք, թէ այդ կարգադրութեան դէմ բողոքելու համար գործադուլի շարժում մը ծայր տուած էր, որ կը սպառնար մեծ համեմատութիւն ստանալ եւ երկիրը անդամալուծել : Արհեստակցական միութիւնները, որ որոշած էին 24 ժամուան ընդհ. գործադուլ Երկուշաբթի համար, դատարանի որոշումէն ետք, բեկանած են իրենց որոշումը :

« ՍՈՒԳԻ ՕՐԸ» ա օնական օրուան վերածուեցաւ Չորեքշաբթի օր Հիւսիսային Իրլանտայի մէջ, ուր Բողոքականները որոշած էին ոգեկոչել «Արինոտ Ուրբաթ»ի յիշատակը : Բողոքական ծայրայեղ տարրերու որոշումով, Պելֆասթի բնակիչները դադրեցուցին աշխատանքը ժամը 11էն 19 : Այսպէս է որ օրը կիրակնօրեայ բնոյթ մը առած է եւ բողոքականները զուարթութեամբ ու պտոյտով անցուցած են իրենց անգործ ժամերը, մինչ կաթողիկէները աւելի փութկոտութեամբ աշխատած են ցոյց տալու համար թէ ոչ մէկ արժէք կուտան բողոքական հրահանգներուն :

ՉՈՐՍ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ յանդուգն hոլտ – ըփ մը ըրած են Շան զ'Էլիզէի մէկ խաղարանը եւ 900 հազար ֆրանք (90 հին միլիոն) տարած են առանց դժուարութեան :

ՊՐԻՒԿԻ դատաւորը՝ Փասքալ խնդրած է որ մամուլի մէջ լոյս տեսնէ այն նիշերը զորս ստացած է 1971ին եւ 1972ին իբրեւ հարցաքննիչ դատաւոր ցոյց տալու համար հանրութեան թէ Պրիւէի հարցը պատճառ դարձած է որ այլեւս չյառաջդիմէ իր ասպարէզին մէջ : Ինչպէս կը տեսնուի Պրիւէի հարցը հեռու է վերջացած ըլլալէ եւ մինչ նոտարը ազատ է, նշանածն ալ հաւանաբար ազատ արձակուի Շաբաթ, երիտասարդ աղջկան մը սպանութիւնը կայ, որ լուծում չի գտներ :

ՃԱՏՐԱԿԻ աշխարհի մրցաշարքի եօթներորդ խաղը վերջ գտաւ հաւասար արդիւնքով : Այժմու պատկերը հետեւեալն է՝ Ֆիշէր չորս կէտ, Սպասկի՝ երեք կէտ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ վեց ազատախոհներ եւս բանտարկութեան վճիռ ըստացան : Անոնք 26 ամիսէն մինչեւ հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան : Չեխոսլովաքիոյ մէջ քանի մը շաբաթէ ի վեր կը շարունակուին դատավարութիւնները, որոնք, իրականութեան մէջ, ազատական տարրերու դէմ ուղղուած հալածանք մըն է : Միջազգային հանրային կարծիքի մէջ վրդովում ծայր տուած է :

ՀԱՐ. ՎԻԵԹՆԱՄԻ զինուորները իրենց դրօշը պարզեցին Քուանկ Թրիի միջնաբերդին վրայ, թէեւ հոս ու հոն դիմադրութեան կէտեր կան դեռ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ Թուլուզա մեկնեցաւ ուր մինչեւ Ուրբաթ իրիկուն, կը տեսնուի խաւալցի ղեկավարներուն հետ, այս վերջիններուն հրաւէրով : Այցելութիւնը սակայն պաշտօնական բնոյթ չունի :

ՄԱՐՈՔԻ Հասսան Բ. թագաւորը անձնական բնոյթ ունեցող այցելութիւն մը կը կատարէ Ֆրանսա :

ՄՔ. ԿՈՎԸՐՆ, Նիքսընի մրցակիցը մերժեց իր փոխ – նախագահի աթոռին թեկնածու Իկըլթոնի հրաժարականը : Այս վերջինը ամբաստանուած էր իբրեւ գինով եւ երեք անգամ արդէն բուժարան մտած է «ջղային յոգնութիւն» համար : Անոր համար հրաժարած էր :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ԱՂՕԹՔ ԾԱՌԻ ՄԸ ՏԱԿ

Փախա՛յ քաղաքէն :

Եախ, հեռաւոր հորիզոնին վրայ, քաղաքին լոյսերը կը կորսուին, կը չատնան, յետոյ կը պաղին խրխլուան չամանդաղին մէջ :

— Իժերո՛ւ բոյն, ազատեցի՛ դարչապարս :

Գիւղացի էի, եւ գիւղ կը դառնամ նորէն :

Օ՛, անուչութիւնը գիւղին ճամբաներուն : Օրհնութի՛ւն ձեզի, անանուխով կածաններ, ողջոյն ձեզի ալիւրոտ ճամբաներ, փա՛ռք ձեզի, առուանման արահետներ :

Եւ պատիւ քեզի, ո՛վ ծառ, պահակ՝ գիւղերու մուտքին : Թո՛յլ տուր ինծի հանգչիլ պահ մը՝ հովանոցիդ տակ :

×

Մտիկ ըրէ բարի՛ ծառ :

Ես ալ թուփ մըն էի ժամանակին : Հովը կը սնուցանէր զիս եւ ես կ'աճէի առաւօտէ առաւօտ : Ես ալ չուք ունէի ճամբաներուն վրայ : Բայց գիւային փոթորիկ մը արմատախիլ ըրաւ զիս ու ցեղս : Եւ հիմա կը թաւալիմ աշխարհի ճամբաներուն վրայ՝ ուղտափուշին նման, զոր հովը կը գլորէ դարվեր ու դարվար : Ու չուքս կը սահի արտերուն վրայէն, ինչպէս ամպերը երկինքէն : Հող չունիմ ոտքերուս տակ, տանիք չունիմ գլխուս վերեւ :

Ընդունէ՛ զիս, բարի ծառ : Եղի՛ր իմ տունս, մինչեւ որ բախտը անգամ մըն ալ փոնտէ զիս ու թողում հովանիդ : Կը բաւէ կտոր մը հանգիստ ալ, զոր յոգնած անդամներս պիտի գտնեն կանանչ տաղաւարիդ տակ :

×

Իրիկուն է :

Պղտոր երկինքը կը ցածնայ : Հունա՛, աստղ մը ծակեց գորչ պաստառը : Անտառին մէջ, ոսկի երիցուկներու պէս, բուսան դողդղուն լոյսեր, — չէ՛, անոնք նման են վիրաւոր թռչուններու, որ կը տանջուին : Վիրաւորը վիրաւոր միայն կը տեսնէ չուրջը :

Ա՛հ, հովիւին սրի՛նգը : Անոր ձայնը այնքան քաղցր է, որքան խռչակիս վրայ իջած տաք համբոյր մը որ կը խախտացնէ : Հիմա, ամէն բան, ծառերուն հոտը, լոյսերուն արիւնը, անտառին հովը ինծի կը յիշեցնեն երբեմնի հասակս գիւղիս մէջ :

Բնութիւնը կը մտածէ : Աղօթքի պահ է : Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն :

Զարթնցնե՛ս զիս, Աստուած գիւային յարգանք ունեցիր խոր տառապանքիս, գի յոգնած ճամբորդն եմ ես :

×

Ծա՛ռ, ծա՛ռ, ինչո՞ւ սարսռացիր այսպէս յանկարծ : Ինչո՞ւ կը դողաս եւ մետաղեայ փուշիի ձայն կը հանես : Մեր սարսափնե՞րը յիշեցիր, մեր տառապանքին տեսի՞լն ունեցար, թափուած արեան հո՞տն առիր, հրդեհի՞ն լսեցիր, հրդե՞հ տեսար ... :

Ծառ, ինչո՞ւ կ'արթնցնես զիս եւ կը յիշեցնես տարեդարձը տարագրութեան եւ մեր մեծ տառապանքին :

Տարեդա՛րձ է : Այն օրերուն, մեր ժողովուրդը քար դառնալ ուզեց ու չյաջողեցաւ : Մեզմէ չատեր նախանձեցան խոպան հողերուն մէջ բուսած ծառերուն բախտին, ճանկովը հողին կառչած փուշի մը երջանկութեան, հողի աչքի մը մէջ հանգչած ջուրին ժպիտին : Ծառը, փուշը եւ կաթիլ մը ջուրը հող ունէին, մինչ մեր ժողովուրդը լեռնէն գահավէժ իջնող հեղեղի մը արագութեամբ կը քշէին, առանց պահ մը հանգիստ տալու :

Ի՛նչպէս մոռնանք այդ օրերուն յիշատակը, երբ այսօր եւս հող չունինք : Դարձեալ թափառական, դարձեալ ապատնդական, մատնուած ենք համր տառապանքի մը : Ո՛վ բարոյականի հորթեր, թող օձ մը մտնէ ձեր բերանը : Ո՛վ նորելուկ վարժապետներ, թող ձեր արիւնը քացախ դառնայ : Մենք զզուած ենք ձեր իմաստութենէն : Հո՛ղ կ'ուզենք մենք, ի գին ամէն բանի : Մեր չուքին չափ հող : Առանց իմաստակ պարտիզպաններու միջամտութեան : Հո՛ղ, որպէսզի մենք ալ բուսնինք եւ աճինք : Հո՛ղ, որպէսզի մենք ալ հանգչինք ու չրտկենք մեր մէջքը :

Ծա՛ռ, բարի՛ ծառ, դուն որ կը նմանիս իմ հայրենի երկրիս ծառերուն, գրկէ՛ զիս եւ օրօրէ, վասնզի հոգիիս մէջ փոթորիկ կայ նորէն եւ մարմինիս մէջ՝ սարսուռ : Ծա՛ռ, մտիկ ըրէ ինծի, գի սիրտս հիմա ա՛յնքան բուխ է : Ծա՛ռ, ես ալ կ'ուզէի ունենալ ներբանիս չափ հող՝ արմատ արձակելու համար : Ա՛խ, ե՛ս ալ կ'ուզէի ծառ մը ըլլալ, քեզի պէս, գեղուղէչ ու սլացիկ : Ո՛րքան կը նախանձիմ քեզի, ծա՛ռ :

Ըլլայի՛, ըլլայի՛, ծա՛ռ մը ըլլայի՝ ցեղիս նահատակներուն վրայ տարածելու համար չո՛ւքս գարնայնի, խո՛ւնկս քաղցրաբոյր :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Սպիտակ Առաւօտ»

ՀԱՅՐԵՆԻ ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Բնութեան պահպանումը, այլ մանաւանդ պայքարը անոր ապականման դէմ, օրուան գլխաւոր հարցն է դարձած բոլոր երկիրներուն համար : Հայաստանի մէջ եւս այդ հարցը սուր բնոյթ է ստացած եւ Յովհ. Բաղդասարեան, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան փոխ – նախագահը յատուկ յօդուածով մը կ'անդրադառնայ այս շատ կարեւոր խնդրին : Ստորեւ յօդուածին գլխաւոր մասերը .

Մենք անխզելի թելերով կապուած ենք հայրենի բնութեան հետ, որով անոր պահպանութիւնը իւրաքանչիւրիս սրբազան պարտականութիւնն է :

Դեռ 1958ին Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդը օրէնք մը մշակեց բնութեան պահպանութեան համար : Այդ օրէնքին համաձայն պետական պահպանութեան ենթակայ են հողը, անտառները, ընդերքը, ջրային աղբիւրները, յուշարձանները, պուրակները, դարաւոր ծառերը եւ միւս հազուագիւտ բոյսերը, ջրվէժները, աշխարհագրական հազուագիւտ գոյացումները, բնութեան մէջ ազատ պայմաններու տակ գտնուող կենդանական եւ բուսական աշխարհի արժէքաւոր տեսակները եւայլն :

Օրէնքը վաւերացուելէն ի վեր անցած են 14 տարիներ, եւ կարելի է ըսել, թէ այդ ժամանակամիջոցին քիչ բան չէ կատարուած այդ ուղղութեամբ :

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը քննութեան առնելով այս հարցը, հաստատեց, թէ այդ ուղղութեամբ որոշ աշխատանք կատարուած է : Արդարեւ, միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի բնական աղբիւրները բանաւոր չափով օգտագործուին եւ անոնց վերարտադրութիւնը ապահովուի : Նկատի առնուած են արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու կեղտոտ ջուրերը մաքրելու, ջրաւազաններու եւ մթնոլորտին ապականումը կանխելու, ինչպէս նաեւ հողերը արդիւնաւէտ ձեւով օգտագործելու միջոցները :

Սակայն այժմ մեր խօսքը ոչ այնքան եղածին, որքան եղածը պահպանելու, հարստացնելու մասին է :

Իսկ եղածը միշտ չէ, որ լաւ ձեւով կը պահպանուի : Դեռ կը շարունակուին բնական աղբիւրներու անկազմակերպ օգտագործումի, գետերու եւ ջրաւազաններու, մթնոլորտի եւ հանգստավայրերու կեղտոտումի, վայրի կենդանիներու, թռչուններու եւ ձուկերու ոչնչացումի, բնութեան յուշարձաններու փճացումի անթոյլատրելի երեւոյթները, որոնք, դժբախտաբար, չեն արժանանար համաժողովրդական պարսաւանքի եւ, յաճախ, կը վրիպին մեր դատական եւ դատախազական մարմիններու ուշադրութենէն : Պետական առողջապահական հսկողութեան մարմիններու տուեալներով, ամէն օր Հրազդան գետը կը թափին աւելի քան 640 հազար, իսկ Դեբեդ գետը՝ 228 հազար խորանարդ մեթր կեղտաջուր :

Հայաստանի մէջ չատ արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններ ապահովուած չեն մաքրութեան կայաններով, իսկ եղածներն ալ դէչ կ'օգտագործուին : Այդ նպատակին յատկացուած նիւթական միջոցները դանդաղ կը չահագործուին : Սպիտակ քաղաքի կեղտաջուրերը մաքրելու կայանին չինութիւնը սկսած է երեք տարի առաջ, սակայն մինչեւ այժմ այդ նպատակին յատկացուած երեք միլիոն ռուբլիէն գործածուած է ընդամէնը 400 հազար ռուբլի : Կիրովականի, Դիլիջանի, Հոկտեմբերեանի, Գորիսի մէջ չկան յատուկ աղբավայրեր, տնտեսական եւ կենցաղային աղբը կը թափուի որեւէ տեղ, վատթարացնելով բնակավայրերու առողջապահական պայմանները : Առաջուան նման լուրջ անհանգստութիւն կը պատճառէ գիւղատնտեսական հողերու, առանձնապէս մշակելի հողերու կրճատումը : Գոյութիւն ունեցող տուեալներով, գիւղատնտեսական հողերուն աւելի՜ քան 24 տոկոսը, արօտավայրերուն մօտ 27 մշակելի հողերուն 29, անտառներուն քառասուն եւ գիւղատնտեսութեան համար անօգտագործելի հողատարածութիւններուն աւելի քան 81 տոկոսը այս կամ այն չափով մաչած են, իսկ առանձին լեռնային չրջաններու մէջ պատկերը աւելի դէչ է :

Դեռ մինչեւ այսօր կը չարունակուի պիտանի հողերու վրայ չինարարութիւն կատարելու անթոյլատրելի սովորութիւնը : Մասիսի չրջանին մէջ ալ տեղ չգտան եւ Հրազդան սովխոզի ամէնէն լաւ հողերուն վրայ ջերմատուն հաստատեցին : Առանց խղճի խայթ ունենալու մարդիկ կտրեցին Նոր – Արէշի հանրային պարտէզը եւ հոն բնակելի չէնքեր չինեցին :

Իսկ ի՞նչպէս կը վարուինք անտառին հետ : Արդարութիւնը կը պահանջէ ըսել, որ վերջին տարիներուն Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդի անտառային տնտեսութեան պետական կոմիտէն դգալի աշխատանք կատարեց անտառային տնտեսութեան գործը բարելաւելու, անտառային աղբիւրները եւ փոնտը արդիւնաւէտ օգտագործելու ուղղութեամբ : Նոյնը, սակայն, կարելի չէ ըսել կոլտնտեսութիւններու եւ սովխոզներու մասին : Անխնայ եւ ապօրինի անտառահատումներու հետեւանքով, այսօր, առանց անտառները անհետանալու վտանգին տակ կը գտնուին : Սայլի համար հասարակ մաս մըն է անհրաժեշտ՝ կը կտրեն երիտասարդ ծառը եւ, ի հարկէ, տեղը նորը չեն տնկեր :

Յայտնի է, որ Արարատեան դաշտա –

КРОНИКНЕРОУ

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ

Քառասուն տարեկանին երբ կայծակը Մուհամմէտի վրան ինկաւ արդէն նշանաւոր էր իբրեւ լաւ ամուսին, ընտանիքի բարի հայր (ունեցաւ ութ զաւակ, չորս մանչ եւ չորս աղջիկ, մանչերը մեռան փոքր տարիքէն) : Քաղաքի խորհրդարանի անդամ, դրամատէր, լաւ մտածող, հասարակաց չահերն ու աւանդութիւնները յարգող, գոհեր կը մատուցանէր կուռքերուն, իսկ կրօնական հասոյթները կը բաժնէր իրեններուն հետ :

Զարթնումը չանթահարիչ պիտի ըլլար :

Այս քնաթաթաւ անձին մէջ անիմանալի անձկութիւն մը կար : Մանկութենէն ի վեր ենթակայ էր երազներու եւ զգայականութիւններու : Յաճախ առանձին կ'երթար անապատ եւ կ'ուղղուէր դէպի յունապի այն ծառը, ուր՝ տակաւին փոքր, տարօրինակ դէպք մը պատահած էր իրեն :

Հազիւ հինգ տարեկան, երբ իր սրընտաւին ոչխարները կը հսկէր, երկնքէն իր վրայ ինկաւ բոցեղէն մեծ թռչուն մը, սարսափէն ինկաւ մարեցաւ, երբ գիտակցութեան եկաւ, դողալով պատմեց թէ՝ այդ «բոցավառ բան»ը թուրի մը հարուածով բացաւ կուրծքը եւ լուաց սիրտը :

Այն ատենէն ի վեր, ամէն անգամ որ ըլլայ տօթակէզ երկնքի տակ կամ գիշերային աստղերու ներքեւ, ուղտերու դանդաղ քայլերով անապատ երթար, այդ չողչողուն բանն էր որ զինքը կը դիտէր :

Օր մը Սինայի մօտ (հաւանաբար 14 տարեկան էր) մօրեղբօրը հետ բանակեցան մենակեացի մը ապաստանին մօտ, քրիստոնեայ մըն էր, «Հայր Պահիրան» : Մուհամմէտը անոր պատմեց իր «թըռչունի» պատահարը : Հայր Պահիրան ըսաւ թէ տղան հաւանաբար հրեշտակ մըն էր, ո՞վ գիտէ, թերեւս Գաբրիէլ հրեշտակապետը, ու անոր խօսեցաւ Յիսուսի մասին :

Մուհամմէտ չմոռցաւ այս անունը, ամէն անգամ որ քրիստոնեայի մը հանդիպէր կը հարցնէր Նազովրեցիի մասին եւ տեղեկութիւններ կ'ուզէր :

Տարիներ վերջ, իր ամուսնութենէն ետք, Մեքքէի մէջ կապուեցաւ այն մարդուն որ Յիսուսի մասին ծանօթութիւններ ունէր, տաճկա Ուարաքա անուն կոյր ոսկերիչն էր, հեթանոս Ուարաքան որ նախ հրէութեան ապա քրիստոնէութեան դարձած էր :

Մուհամմէտը երբեք չըմբռնեցաւ կոյրէն, որու միջոցաւ զատ դարերու ընթացքին, բերնէ բերան փոխանցուած (Թալմուտի) աստուածաշունչի եւ աւետարանի պատմութիւնները :

Հարուստ կարաւանապետը, Մուհամմէտ, կը չարունակէր գոհերու արիւնը թափել կուռքերու վրայ եւ ուխտաւորներէ գոյացած չահը բաժնել, բայց իր մէջ անդիմադրելի ծարաւի մը փափաքը երթալով կ'աճէր :

Հետզհետէ կը բաժնուի իրեններէն ու կ'առանձնանայ անապատին մէջ ուրկէ կը բարձրանար հերոս լերան կողերն ի վեր, որոնք Մեքքէէն հեռու չէին : Հոն գտնուող քարայրին սուսերները զինքը կը հրապուրէին, կը մտնէր հոն եւ օրերով երբեմն չաբաթներով կ'ապրէր, սնանելով արմաւով եւ այծի կաթով ու կը սպասէր չես գիտեր ի՞նչ բանի...

Եւ, ահա յանկարծ սպասածը եկաւ :

Մայրամուտի այն պահերուն, ուր՝ երկինքը կանաչ՝ եւ հովը աւազէն վեր կը բարձրացնէ երեկոյեան չէկ փոշին, Ան դուրս կ'ելլէր քարայրէն երբ փայլակի մը մէջէն չանթահարող բանի մը իր վրայ խոյանալը զգաց, որ զինքը գգետնեց : Երբ աչքերը բացաւ երկինքը լի էր աստղերով :

Ի՞նչ պատահեցաւ իրեն... կարծես ումբ մը պայթեցաւ գլխուն մէջ :

Յետոյ քիչ – քիչ վերյիչեց բոլորը :

Թեւեր կրող, կոկորդէն բռնած, խեղդելու աստիճան զայն ցնցելով, երեք անգամ խստօրէն հրամայեց «հեգէ» դրօշակի նման բան մը անոր առջեւ պարզելով, որուն վրայ հրավառ գիրեր կը չողշողային : Այս մարդը երկու անգամ հեծեց ողբալին :

.. Հեգել չեմ գիտեր.

Ձայնը դարձեալ կրկնեց երկու անգամ :

— Հեգէ՛.

Երբ թշուառը կը հռնչէր, թէ ինչպէ՞ս պէտք է հեգէր, հզօր ձայնը բարձրացաւ ահեղագոռ եւ դրօշին իւրաքանչիւր գիրը, բոցէ սուրի մը նման մխրճուեցաւ իր մէջ. «Աւետէ» .

— Աւետէ՛ յանուն տիրոջդ որ ստեղծեց մարդը թանձրացեալ արիւնէն :

Ծանուցանէ թէ տէրդ է հեղինակը բոլոր չնորհներուն, ան որ գարդացուց մարդը գրչով եւ որուն սորվեցուց այն ինչ որ չէր գիտեր : «Աւետէ՛» :

Կարաւանապետը ոտքի ելաւ սարսափահար, ուզեց դէպի տուն փախչիլ, մինչ այդ սակայն, ձայնը զայն կը հալածէր :

— Մուհամմէտ, դուն Աստուծոյ պատգամաւորն ես, ես Գաբրիէլ հրեշտակապետը :

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

(3 Տար.)

վայրը հարուստ է արտէզեան ջրհորներով: Սակայն, անհաշիւ օգտագործելու, փականքներ չգնելու հետեւանքով անոնց մէկ մասը գրեթէ ցամքած է:

Ցաւալի է, բայց փաստ, գործատուներու մնասակար արտահետումներու եւ կեղտաջուրերու պատճառով Թումանեան շրջանի քանի մը կողմնատեսութիւնի շրջանի քանի մը կողմնատեսութիւններու խոտի բերքը տուժած է, Կիրովականի մերձակայքը հազարաւոր ծառեր չորցած են արմատի վրայ, իսկ Դեբեդի կիրճին մէջ 500 – 600 հեկտար անտառ վնասուած է տարբեր համեմատութիւններով:

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նիստին պատգամաւորներէն մէկը շատ ճիշդ ըսաւ, թէ «եթէ պահէինք եւ պահպանէինք մինչեւ այժմ տնկած ծառն ու թուփը, Երեւան ամբողջովին թաղուած կ'ըլլար կանաչութեան մէջ»: Ամէն անգամ Սայաթ – Նովա փողոցին վրայ վարդենիներ կը տնկուին, բայց բացուելուն պէս, օր ցերեկով արմատահան կ'ըլլան անոնք, եւ ոչ – ոք ոչ – ոքի դիտողութիւն չըներ: Կոտրելու եւ ջարդելու հետեւանքով ամէն տարի քաղաքին մէջ հազարաւոր ծառեր կ'անհետանան:

Մենք ունինք գեղեցիկ, լաւ հանգստավայրեր՝ Սեւանն ու Ծաղկաձորը, Հանքաւանն ու Արզականը, Դիլիջանն ու Կիրովականը … Մասնաւորապէս Շաբաթ, Կիրակի եւ տօնական օրերուն մարդաշատ կը դառնան այս վայրերը: Ասիկա լաւ է: Բայց դէչ է եւ վրդովեցուցիչ, որ հաճելի ժամանցէն յետոյ մարդիկ հարկ չեն համարիր հաւաքել ուտելիքի մնացորդները, պահպանել շրջապատի մաքրութիւնը:

Բնութեան պահպանութիւնը համաժողովրդական գործ է: Ով որ կը սիրէ իր ծննդավայրը, պէտք է հոգատար ըլլայ անոր հանդէպ:

ԴԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԻ մէջ Յուլիս ութին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան, մեռած է ընկեր Ռուբէն Գալֆայեան, Յունահայ գաղութի Ազգ. Պատգամաւորական (Թեմական) Ժողովի եւ Թեսաղոնիկէի Թաղական Խորհուրդի բազմամեայ ատենապետը: Ողբ. ընկերը ծնած է Թալաս (Կեսարիա): Ուսումը ստացած էր Ս. Կարապետ, վանքի վարժարանը եւ ամերիկեան գոլէժը: 1915ի Եղեռնէն հրաշքով ազատելով ապաստանած էր Յունաստան, վերջնապէս հաստատուելով Թեսաղոնիկէ: Ռուբէն Գալֆայեան աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր շարունակաբար կը վարէր ազգային իշխանութեան ատենապետի պաշտօնը՝ ձեռնհասօրէն: Ազգային իշխանութեանց կարգադրութեամբ ազգային յուղարկաւորութիւն կատարուած է Յուլիս 9ին, ի ներկայութեան Ազգ. Վարչութեան անդամներու, յարանուանութեանց ներկայացուցիչներու, Հայ Գթութեան Խաչի Շրջ. վարչութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Եկեղ. Տիկնանց Միութեան, «Ադամեան» երգչախումբի, Հ. Յ. Դ. Երիտասարդաց Միութեան ներկայացուցիչներու եւ հայրենակիցներու բազմութեան: Դամբանականներ խօսած են Եր. Մանուկեան, Պ. Ստեփանեան եւ Լ. Ճլկունի:

×

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Յուլիս 7ին մեռած է Երուանդ Ճէճիզեան, որ 1947ին ստանձնած էր Գարակէօզեան հաստատութեան տնօրէնի պաշտօնը եւ զայն վարած էր ձեռնհասօրէն շուրջ 15 տարի: Ողբացեալը ծնած էր Պոլիս 1913ին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—0—

ՏԷՍԻՆ.— Անձրեւ ու փոթորիկ իրարու յաջորդելէ ետք, վերջապէս 23 Յուլիսի Կիրակին բարերար եղաւ, հնարաւորութիւն տալով մեզի, քիչ մը շունչ առնել եւ պայծառ երկինքի տակ ու կենսատու արեւով մը տօնել Հերոսներու օրը:

Նախաձեռնելով այս տօնակատարութեան, Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Դրօ խումբին, կը յաւերժացնէ յիշատակը բոլոր հայ հերոսներու որոնք իրենց կեանքը զոհաբերեցին հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդին ազատագրութեան համար:

Սովորութիւն դարձած է այդ օրը տօնել նաեւ Խանասորի արշաւանքին տարեդարձը, որովհետեւ ան իր մէջ կը խտացնէ մարդկային արիութեան ու անձնազոհութեան գեղեցիկ գաղափարները ու անոնց իրագործման ամէնէն փայլուն ապացոյցը:

Երկնալայց եղեւիններու եւ նշդարենիներու շուքին ներքեւ, ներկաները բոլորուած սեղաններու շուրջ բոլորուած, հաճելի ժամանակ մը անցուցին: Ձայնասփռուած հայկական քնքոյշ երգերը կը հրահրէին մեր հայրենաբաղձութիւնը:

Օրուան խօսնակն էր ընկեր Ստեփան Զաքրեան: Դժբախտաբար, բարձրախօսը յաճախ կը խանգարուէր:

Ընկեր Պերճ Մարտիրոսեան կոմիտէի կողմէ հանդէսը բանալով, բանախօսելու հրաւիրեց ընկեր Հայկունի Թաշճեանը:

Ընկերը, Խանասորի արշաւանքին ամփոփ պատմականը ընելով, փառաբանեց Իշխանի, Վարդանի, Նիկոլի առաջնորդութեամբ արշաւանքին մասնակցող հերոսներուն անձնազոհութեան վեհութիւնը: Զաղկեց քրտական Մազրիկ ցեղը, որ Համիտի քաջալերութեամբ ահ ու սարսափ տարածած էր ու դարձած ոճրագործութեան մարմնացումը:

Այդ արշաւանքով Մազրիկ ցեղին կը հասցուէր մահացու հարուածը ու ցոյց կը տրուէր արիւնարբու Սուլթանին թէ մշտապէս անպատիժ պիտի չմնային իր սարքած ոճիրները:

Վարդանանցէն ետք, հայ ժողովուրդը կուգար Խանասորի արշաւանքով արտայայտելու իր ազատութեան տենչը ու ապրելու եւ յարատեւելու իր կամքը:

Այդ հերոսական դրուագը հպարտութեամբ կը գեղու Հայոց սրտերը ու կը դառնայ ազգային ներշնչման աղբիւր մը նոր սերունդին համար:

Ապա, երիտասարդներու կողմէ եղան հայկական պարեր ու մեներգներ:

Մութը վրայ կը հասնէր եւ ժողովուրդը ակամայ կը մեկնէր, հաճոյալի յիշատակ մը հետը տանելով:

Գ. Պ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՊԱՅՔԱՐ ԳԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

—o—

Սննդառութիւնը չափաւորելով կարելի է պայքարիլ գիրութեան դէմ: Ասիկա հիմնական միջոց մըն է: Ահա օգտակար թելադրանքներ:

Չափաւոր ուտել հաց, կարագ, տապկուած իւղեր, բանջարեղէններ (մասնաւորապէս ոլոռն, փքքի փուա), չոր պտուղներ, գետնախնձոր, մեղր, պանիրներ (մասնաւորապէս մեծ քանակութեամբ ճարպ պարունակողները):

Խուսափիլ ուտելէ առաջին հերթին անուշեղէնները (շաքար, անուշ, խմորեղէն, օշարակ եւայլն), յետոյ ալիւր պարունակող սննդեղէնները, ճարպոտ միսը, կաթնային ճարպոտ արտադրութիւնները, կենդանական ճարպերը, տապկուած կարագը, պահածոյ միսերը, երշիկները, ալքոլ: Երբեմն, 2–3 քիլօ նիհարնալու համար բաւական է նուազեցնել սպառումը շաքարի, հացի եւ խմորեղէններու:

Ուտելու ախորժակը նուազեցնելու համար ճաշի նստելէ առաջ խմեցէք փոքր գաւաթ մը ջուր կամ պտուղի հիւթ (անօթութիւնը կը նուազեցնեն), ճաշի ընկերը կերէք խնձոր մը կամ ազցան: Երբ ճաշերու միջեւ անօթութիւն զգաք, կրնաք ուտել կէս խնձոր (ունի քառասուն ջերմուժ), կէս լոլիկ (15 ջերմուժ), կտոր մը պուլկարական պանիր (յիսուն ջերմուժ), կէս սեխ (երկու ջերմուժ), գաւաթ մը կաթ (36 ջերմուժ) կամ մածուն (58 ջերմուժ):

Թոյլատրելի սննդեղէններ. առանց արժէքաւոր տարրեր են եւ քիչ ջերմուժ կուտան մարմնին՝ թարմ պտուղներ եւ, մասնաւորապէս, լէմոն, ամէն տեսակ ազցաններ, թարմ բանջարեղէններ, առանց կարագի պանիրներ, միսի կամ բանջարեղէնի ապուրներ, առանց ճարպի ամէն տեսակ (միս, թացաններ (լեմոնի հիւթով, մածունով, կանաչեղէններով պատրաստուած):

Խորհուրդ մը եւս. ճաշեցէք սովորական եւ ոչ թէ պատահական ժամերու եւ դանդաղ կերէք:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՊՐՈՒՄՄԱՅԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԻՍԼԱՄ · ՔՐԻՍՏՈՆԷԱՅ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

—0—

Մարդուն ազատագրութիւնը համաշխարհային համայնքին մէջ նիւթին շուրջ խիստ կարեւոր խորհրդակցական համագումար մը տեղի ունեցաւ Յուլիս 12–18, Պրումմանայի մէջ, Լիբանան, Իսլամ եւ քրիստոնեայ ղեկավարներու միջեւ՝ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի հովանիին ներքեւ:

Այս առթիւ, Ս. Աթոռիս Վեհափառ Հայրապետը այցելութիւնը ընդունեցաւ Հաւատքի եւ Կարգի ընդհանուր քարտուղար Տոքթ. Լուքաս Ֆիշըրի, Պիքֆայայի հովոցին մէջ, 12 Յուլիս, երեկոյեան ժամը 7ին:

Իսկ յաջորդ օր, ժամը 12·30ին, իսլամ եւ քրիստոնեայ սոյն համագումարին կողմէ պատուիրակութեան մը այցելութիւնը՝ գլխաւորութեամբ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Ընդհանուր քարտուղար Տոքթ. Եուճին Քարսըն Պլէյքի, Ինտոնեզիոյ Կրօնից նախարար Ն. Վ. Մուկթի Ալիի եւ Համպուրկի Համալսարանի դասախօս Փրոֆ. Հանս Մարկէլի՝ առաջնորդութեամբ տեղեկատուութեան նախարար Ն. Վ. Մեթր Խաչիկ Պապիկեանի, Անթիլիասի մէջ, եւ համագումարի օրակարգի հարցերուն մասին կարծիքներու շահեկան փոխանակութիւն մը ունեցան Նորին Ս. Օծութեան հետ:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

19 Յուլիս 1972
Անթիլիաս – Լիբանան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Վա՛յ, մինչեւ հիմա բածներս բան մը չկրցա՞ր հասկնալ, շիտակը, շատ միամիտ ես եղեր, ես քեզի աւելի խելացի կը կարծէի:

— Այսինքն իր կնոջ մասին ակնարկութիւններ ըրիք եւ անանկ մը ցոյց տալ ուզեցիք որ՝ Տիկին Սաթէնը անհաւատարիմ է իր ամուսնոյն եւ թէ մեղապարտ յարաբերութիւններ ունի Միհրանիկ էֆ.ի հետ, գոնէ ես ձեր բածներէն այսչափ մը կրցայ հասկնալ:

— Եսատանկ բան չըսի, բողոքեց Պօղոս էֆ., բայց եթէ դուն ատանկ հասկըցեր ես, ատիկա իմ յանցանքս չէ…

— Հապա ի՞նչ ըսիք, հարցուց Գարեգին անհամբեր կերպով մը:

— Ես պարզապէս իմ լածներս պատմեցի:

— Ինչ որ է, հիմա եզրակացնենք … ի՞նչ է ձեր դիտաւորութիւնը, զիս կը դատապարտէ՞ք, որովհետեւ Մարգար էֆ.ի հետ իբրեւ Թաղական Խորհուրդի անդամ կը պաշտօնավարեմ:

— Քաւ լիցի, ես ի՞նչ իրաւունք ունիմ դատապարտելու քեզի, ես միմիայն իմ կարծիքս կը յայտնեմ, դուն աղէկ մարդ մըն ես, կրնաս ուզածդ ընել, մարդ իրաւունք չունի քու գործիդ խառնուելու:

— Պօղոս էֆ. այս միջոցիս ծանր ամբաստանութիւն մը կ'ընես կոր կնոջ մը մասին, արդ, կրնա՞ս ըսածներդ ապացուցանել:

— Եւ եթէ ապացուցանեմ…

— Այն ատեն պիտի խոստովանիմ, որ սուտ զրպարտիչ մը չես:

— Ըսել է մինչեւ հիմա կը կասկածէի՞ր կոր այս մասին:

— Չէ, բայց վերջապէս մինչեւ հիմա պարզ ենթադրութիւններու վրայ էր ձեր խօսքը:

— Ենթադրութի՞ւն մի, գոչեց Պօղոս էֆ. քեզի ըսի, որ տեսնողը պատմեց, տեսնողը… աչքով տեսնողը:

— Ի՞նչ տեսած է, հարցուց Գարեգին թեթեւ ժպիտով մը:

— Ծանրմ, հիմա ամէն բան տեղն ի տեղ պատմե՞լ պիտի տաս ինծի, ինչ որ կ'ըսեն նէ՝ ճիշդ է… բայց արդէն ես ասանկ բամբասանքներէ չեմ ախորժիր…

— Այո, բայց քանի որ այսքանը խօսեցաք, կրնաք քիչ մը աւելին ալ պատմել:

— Է՛յ, շատ աղէկ, միայն թէ խօսքը ինծէ ելած չըլլայ…

— Այդ մասին վստահ եղէք, ինչ որ ըսէք ինծի պիտի մնայ, մէկու մը բան չեմ ըսեր:

— Չէ, եթէ կ'ուզես, ըսէ, հոգս անգամ չէ, սուտ չեմ խօսիր կոր ա, միայն թէ իմ անունս թող չլսուի… էֆէնտիմ, Մարգար էֆ.ին տունը ծառայող կնիկ մը մեզի էր եկեր դիպուածով, ինչպէս կ'ըլլայ՝ խօսք կը բացուի Տիկին Սաթէնի վրայ, կ'ըսէ որ այդ կինը շատ անկանոն կեանք մը կը վարէ եղեր … նախ Միհրանիկ էֆ.ին հետ սիրաբանութիւնը ինք աչքովը տեսեր է:

— Շիտակը ես ալ հաւատք չեմ կրնար ընծայել ծառաներուն խօսքերուն եւ ձեզի ալ խորհուրդ կուտամ, որ դուք ալ նոյնպէս կարեւորութիւն չտաք ըսի ըսաւներուն:

Զարմանալի բան, գոչեց Պօղոս էֆ. սրտնեղած, մասնաւոր նպատակ մը ունիս կարծես Մարգար էֆ.ին պաշտպանելու …

— Երբեք …

— Առաջին վայրկեանէն նշմարեցի այդ բանը:

— Ուրեմն առաջին վայրկեանին սխալած էք:

— Ինչ որ է, խնդիրը այդ չէ, հիմա փակենք այդ խնդիրը եւ մեր գործին նայինք… այսպէս ուրեմն, այսօրուընէ Տիրանին տեղը պիտի անցնիս մեր վաճառատան մէջ… Գիտես որ Տիրանը բաւական տարիներէ ի վեր իմ պաշտօնեաս եղած էր եւ միշտ գոհ մնացած եմ իր պաշտօնավարութենէն, գրեթէ բոլոր գործս իրեն յանձնած էի եւ անսահման վստահութիւն ունէի իր վրայ … ուրիշ կերպով արդէն կարելի չէր, որ հոս մընար: Իմ քովս աշխատողը պէտք է, որ սրտով աշխատի այդ կերպով միայն կարելի է, որ իրարու յարմարինք… արդ, հիմա կը յուսամ, որ քեզի հետ ալ պիտի կրնանք վարուիլ:

— Պիտի ջանամ ձեզ ամէն մասով գոհացնել, պատասխանեց Գարեգին:

— Այդ մասին տարակոյս չունիմ, միայն մէկ կէտ մը կայ, որ զիս քիչ մը կը վրդովէ:

— Ի՞նչ կէտ է այդ:

— Հիմա թերեւս վրաս պիտի խնդաս, սակայն ես ամէն բան անկեղծօրէն կը խօսիմ… ես սիրտիս մէջ եղածը չեմ կրնար ծածկել:

— Աւելի լաւ, անկեղծութիւնը միշտ գովելի է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Լիզա Տապաղեան հարիւր ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Օղաի. կայանին Գալուստ Մուրատեանի կոծալի մահուան առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տիկին Ա. Հախնազարեան 50 ֆր. կը նուիրէ Ուսանողներու Օգն. Մարմնին Մելքոն Պետրոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, կիրակի, Վալապրի դաշտը :

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսին՝ ԸՆԿ. ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ եւ ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր :

Եւրոպական պարեր նուագախումբով :

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ԳՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովի. Տէր-Վարդանեանի, Արամ Տէր-Տէրեանի :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարութիւնեանի, Սիմոնեանի :

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեանի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի :

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կայան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առաւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբը կը վերադառնայ կիրակի, Յուլիս 30, իրիկուան, սովորական ժամուն (7ի առեններ), Սքուար Մոնթոլոն :

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը, կը մեկնի Երկուշաբթի, Յուլիս 31, առաւօտ ժամը 7·30-ին, Սքուար Մոնթոլոնէն : Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ խաչի կայանի դաշտահանդէսին (Յուլիս 16) առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները .—

Ղազարեան (Լիոն) 200, Ասատուրեան (Լիոն), Դաւիթեան (Լիոն), Զապունեան (Ալֆորվիլ), Պ. Կարապետեան (Մարսէյլ), Ջաղացպանեան (Կրընոպլ), Աւագեան (Փարիզ), Պերիկլիւլեան (Պուր ան Պրէս), Ճոնկուրտայեան (Ալֆորվիլ), Պօղոսեան (Մարսէյլ), Տոնոյեան (Լիոն) հարիւրական, Լիոնի Սկաուտները, Ոմն, Շատեան (Փարիզ), Գարակէօզեան (Ալֆորվիլ), Մուրատեան (Ալֆորվիլ), Պասմաճեան (Տէսին) 50ական, Մկրտիչեան (Կրընոպլ) 30 :

(Շար.)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 — C. C. P. Paris : 1278-35

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍՈՒՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4 ԻՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հայ Մշակութականներու Տան պատըսպարեալներէն Պ. Գէորգ Ֆէրմանեան 50 ֆրանք կը նուիրէ Ս. Թէհլիրեան սրահին (ստանալ «Յառաջ»էն) Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եւ տասը ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղեց. Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները.—

Այրի Տիկին Քիւրքճեան իր հանգուցեալ ամուսնոյն յիշատակին Հայկազեան վարժարանին 200 ֆր. եւ Սարգիս Փիլավճեանի մահուան քառասունքի հոգ. առթիւ եկեղեցւոյ լոյսին : Այրի Տիկին Յուլիանէ Մինասեան եւ զաւակները իրենց մօր եւ մեծ մօր Աղաւնի Փափազեանի մահուան տարելիցի առթիւ Հայկազեան վարժարանին 250 ֆր., Պորտոյէն Այրի Տիկին Փ. Թումիկեան իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցի հոգ. առթիւ եկեղեցւոյ, դպրոցին եւ Աղքատախնամին 250ական ֆրանք : Պ. Ա. Պահատուրեան եկեղեցւոյ 500 եւ Աղքատախնամին 100 : Տէր եւ Տիկ. Գ. Թովմասեան դպրոցին 100: Այրի Տիկ. Ս. Առաքելեան իր ամուսնոյն մահուան քառ.ի հոգ. առթիւ դպրոցին 50: Հ. Մինասեան իր զաւկին Նիքոլայի մկրտութեան առթիւ եկեղեցւոյ 100: Տիկին Գ. Ոսկերիչեան իր ամուսնոյն մահուան Դ. տարելիցի հոգ. առթիւ Աղքատախնամին 50 : Պարտաքճեան եկեղեցւոյ տասը : Յ. Նալպանտեան իր մօր մահուան 9րդ տարելիցի հոգ. առթիւ եկեղեցւոյ քսան : Խ. Ճօլոյեան ուխտի մը համար եկեղեցւոյ քսան : Վալանսէն Ոմն, Ս. Պօղոսեանի մահուան առթիւ, փոխ. ծաղկ.ի եկեղեցւոյ տասը : Խոչրեան իր կնոջ Սօֆի Խոչրեանի մահուան Ա. տարելիցի հոգ. առթիւ եկեղեցւոյ 50: Ա. Օտապաշեան, Ա. Մուրատեանի մկրտութեան առթիւ դպրոցին 50 : Կ. Մարգարեան, Արթիւր Ոսկերիչեանի մահուան առթիւ փոխ. ծաղկ.ի եկեղեցւոյ 20 ֆր.:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 ֆր. 7էն պակաս՝ 32 ֆր.

Արձանագրութիւնները՝ Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: 17, Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով Փարիզէն:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Le Touquet - PARIS - PLAGE

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 30ԻՆ

Ճամբորդութիւնը լիւքս օթոքարով :

Հաւաքուիլ ժամը 7·45ին մեթրօ Շաթօ տը Վէնսէն (ելք դէպի Պուա) եւ 8·15ին Կառ տիւ Նոռ) քաֆէ Քիւրվէօր (ներկայիս շինութեան մէջ) : Մեկնում ժամը 8·30ին դէպի ԼԸ ԹՈՒՔԷ: Ցերեկուան ճաշ ճամբու ընթացքին :

Վերադարձին այցելութիւն Պէրք–փլաժ :

Վերադարձ Փարիզ ժամը 17ին առենը հիւսիսի կառուղիի ճամբով :

Մասնակցութիւն 19 ֆր. լրնչը մէջը

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի չքեղ սրահներուն մէջ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ		
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ		
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան

ԱՐԵՒԻՆ ՀԵՏ,
ԱՐԵՒԻ ՓԱՅԼ ՏՈՒԷՔ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revêtement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

est transféré au CARREFOUR de l'Eléphant — PALAISEAU
Sous le nom :

SUPER - THOMLAC

Tél. : 928-03-88 et 928-00-98

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

փակուած են արձանագրութիւնները

1972 – 1973

Տարեշրջանի համար, դպրոցը լեցուած ըլլալով :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի *ընթացիկ եւ նոր հասցէն* :

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով :

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք :

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երեքշաբթի, 1 Օգոստոս, ժամը 14ին :

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Զուիցերական իրաւավիճակ) Լօզան

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցութեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ՝ Օգոստոս 7էն Սեպտեմբեր 4:

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

ՇԱԲԱԹ 29 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 29 JUILLET 1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e
— Tél. : 770-86-60 — C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 120 ֆր. Վեցամսեայ 65 ֆր.
Արտասահման Տար. 135 ֆր. Հատը 0,70 ֆր.

Le Numéro 0,70 F.

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12.476
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE — N° 12.476

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՍՈՒԱՆԻ ԱՄԲԱՐՏԱԿԸ ԵՒ ԱԶԳԱՅՆԱՑՈՒՄ

———0———

Դէր – գնդապետ Կամալ Աբտէլ Նասըր մասնակցած էր 1948ի արաբեւիսրայէլ – եան կռիւներուն եւ ճաշակած պարտու – թեան դառնութիւնները :

Արժանապատուութեան հարց էր: Պատասխանատուներ կը փնտռէր: Արքայական վարչաձեւը պատճառ էր դարձած տնտեսական տագնապի: Բնակչութիւնը հարիւրին իննսուն համեմատութեամբ կը տառապէր թշուառութեան մէջ :

Գիւղատնտեսութեան ուժ տալու եւ երկրի արտադրողական կարողութիւնը բազմապատկելու համար անհրաժեշտ էր լաւագոյնս օգտագործել Նեղոսը, որ «օրհնութիւն» մըն էր Եգիպտոսի համար:

Նասըր ծրագրեց երկրորդ, աւելի հսկայ ամբարտակ մը կառուցանել Ասուանի մէջ ու դիմեց արեւմուտքի դրամատէր պետութեանց, որոնք երկար ատեն յուսադրեցին զինք: Սակայն Պանտունկի 1955ի ծանօթ համագումարէն վերջ տեսնելով անոր դէպի ձախ հակումը, մերժեցին նիւթապէս օժանդակել ամբարտակի կառուցման :

Այս մերժումը բախտորոշ եղաւ Եգիպտոսի համար, որ աչքերը դարձուց դէպի Մոսկուա : Խորհրդային Միութիւնը սիրով ընդառաջ գնաց նախագահ Նասըրի դիմումներուն եւ ամէն կերպ աջակցեցաւ ամբարտակի կառուցման, միաժամանակ օժանդակեց եգիպտական բանակի սպառազինման :

Իբրեւ փոխ – վրէժ արեւմտեան պետութեանց մերժումին, Նասըր զինուորական յեղափոխութեան չորրորդ տարեդարձի օրը — 1956 Յուլիս 26ին — բուռն ճառ մը խօսելով Աղեքսանդրիոյ մէջ՝ ազգայնացուց Սուէզի Ջրանցքի Տիեզերական ընկերութիւնը, որուն բաժնեթուղթերը կը պատկանէին Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն: Եգիպտոսի մենատէրը կը յայտարարէր թէ Ջրանցքի եկամուտներով պիտի հոգայ ամբարտակի կառուցման ծախքերը :

Ցնցուեցաւ դրամատիրական աշխարհը: Անգլիա եւ Ֆրանսա ամէն ինչ փորձեցին՝ նեղութեան մատնելու համար Եգիպտոսը : Քաջալերեցին Իսրայէլը, որուն բանակները 29 Հոկտեմբեր 1956ին յանկարծակի յարձակեցան Եգիպտոսի վրայ եւ Սինայի անապատէն հասան մինչեւ Սուէզի Ջրանցքի մօտերը: Հոկտեմբեր 31ին Անգլիա եւ Ֆրանսա եւս միացան Իսրայէլի, առանց սակայն կարենալ գրաւելու Իսմայիլիան: Բուռն կռիւներ տեղի ունեցան Փորթ Սայիտի մէջ: Նոյեմբեր 2ին Այզընհաուըր, Նոյեմբեր 4ին Խրուշչեւ վերջնագիր ուղղեցին նախայարձակներուն, որոնք պարտաւորուեցան պարպել գրաւուած հողերը :

Արդիւնքը աղետաբեր եղաւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար, որոնք հսկայ շահեր ունէին Եգիպտոսի մէջ: Նասըրի կառավարութիւնը ազգայնացուց անգլ. եւ ֆրանսական բոլոր դրամատուները, առեւտրական մեծ հիմնարկութիւնները, մշակութային, կրօնական, կրթական ու հրատարակչական հաստատութիւններն ու ճարտարարուեստական ձեռնարկները: Միաժամանակ «պոյքոթ» հռչակուեցաւ անգլ. եւ ֆրանսական ապրանքներու դէմ :

Մէկ խօսքով, Անգլիա եւ Ֆրանսա ո՛չ մէկ օգուտ ձեռք բերելէ զատ, միլիոններու հասնող հսկայ կորուստներու ենթարկուեցան՝ Սուէզի ընկերութեան ազգայնացման վրէժը լուծելու յոյսով :

Սուէզի Ջրանցքը փակուեցաւ եւ ամիսներով Եւրոպա չկրցաւ քարիւղ ստանալ : Հրանիւթի վաճառումը սեղմումներու ենթարկուեցաւ :

Նասըրի հմայքը բարձրացաւ արաբական աշխարհին մէջ : Եգիպտոսի մենատէրը ուզեց օգտուիլ իր վայելած հեղինակութենէն՝ իրագործելու համար Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ծրագիրը, իր մականին տակ, Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատլանտեան :

Այս ուղղութեամբ առաջին քայլն առաւ 1958 Փետրուար մէկին, Սուրիոյ հետ միասին կազմելով Արաբ. Միացեալ Հանրապետութիւնը : Արաբական միւս երկիրները չուզեցին հետեւիլ օրինակին Սուրիոյ, որ 1961 Հոկտեմբերին բաժնուեցաւ Եգիպտոսէն : Եւ վերականգնեց իր անկախութիւնը : Նասըր չարունակեց իր երկիրը կոչել «Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւն», մինչեւ իր մահը :

Իր յաջորդը՝ Անուար էլ – Սատաթ՝ անցեալ տարի կրկին Եգիպտոս պատմական անունը տուաւ փարաւոններու դարաւոր հայրենիքին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ - ԼԷՈՆԷ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

———O———

Ֆրանսայի նախագահը, ինչպէս հաղորդած էինք, ոչ պաշտօնական այցելութեամբ մը Իտալիա գացած էր երկու օրուան համար :

Նախագահ Փոմփիտու նախ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ճիովաննի Լէոնէի հետ, որ Իտալիոյ նախագահն է: Երկու նախագահները առանձնապէս քննութեան առին Եւրոպայի հետ աղերս ունեցող արդիական հարցեր : Լէոնէ փափաք յայտնեց, որ Տասներու բարձրաստիճան ժողովը տեղի ունենայ, ինչպէս որոշուած է, Հոկտեմբերին Փարիզի մէջ: Նախագահ Փոմփիտու այս առթիւ կը յիշեցնէ, թէ ի՛նք եւս կը փափաքի, որ ժողովը տեղի ունենայ որոշեալ թուականին. արդէն առաջարկը եկած է իր կողմէ: Այսուհանդերձ, անհրաժեշտ է, որ ժողովի գումարումէն առաջ ընդհանուր համաձայնութիւն գոյացուի Տասներու միջեւ հասարակաց հարցերու շուրջ : Գալով Եւրոպայի յարաբերութեան արտաքին աշխարհի հետ, Փոմփիտու նկատել կուտայ, թէ շատ բնական է, որ Եւրոպա օր աւուր շեշտէ իր անհատականութիւնը Մ. Նահանգներու նկատմամբ, բայց ոչ երբեք անոր դէմ :

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարներն ալ, իրենց կարգին, առանձին խօսակցութիւններ ունեցան :

———0———

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետը արտօնեց արտածման եւ ներածման դրամատան քիչ տոկոսով վարկ բանալ Զինաստանի, որպէսզի այս վերջինը վինիլոնի գործատուն մը գնէ Ճափոնէ: Գործատան արժէքը 150 միլիոն տոլար է :

ՓԻԼԻՓՓԻՆԵԱՆ կղզիներու Լիւզոն շրջանին մէջ 256 հոգի մեռաւ հեղեղատներու հետեւանքով :

''ՈՉ,, Կ'ԸՍԷ ՍԱՏԱԹ

———0———

Ինչպէս կը սպասուէր Եգիպտոսի նախագահը ժխտական պատասխան տուաւ Տիկին Կոլտա Մէյրի, որ հանդիպումի մը առաջարկը ըրած էր առջի օր :

Նախագահ Անուար էլ Սատաթ խօսք առած է Աղեքսանդրիոյ համալսարանի ուսանողներու եւ դասատուներուն առջեւ շեշտելու համար որ Եգիպտոս կը մերժէ կատարուած իրողութիւնը: Սատաթի համար Տիկին Կոլտա Մէյրի ճառը «վերադարձ մըն է հին յանկերգին»: «Եգիպտոս, կ'ըսէ Սատաթ, ամէն ջանք թափեց քաղաքական լուծումի մը յանգելու համար: Նախաձեռնութիւն մը առաջարկեց որ պիտի տանէր Սուէզի Ջրանցքին բացուելուն եւ հասնէր խաղաղութեան համաձայնագրի մը: Բայց Իսրայէլ, կռնակն ունենալով Միացեալ Նահանգները, ձախողեցուց այս ճիգերը, Եգիպտոս պիտի չընդունի կատարուածիրողութիւնը եւ կը մերժէ ուղղակի բանակցութիւններ ցորչափ իր հողերը գրաւուած են»:

Սատաթի համար «դաւաճան» են այն լրագրողները եւ արաբ գրագէտները որոնք կատարուած իրողութեան ընդունիլը կը քարոզեն: Նախագահը չի ծածկեր թէ շատ տագնապալի կը գտնէ Եգիպտոսի անցուցած ներկայ շրջանը :

Սատաթ ըսած է նաեւ թէ երկու ըսկզբունքներէ մղուած է երբ խորհրդային խորհրդատուներու քաշուիլը պահանջած է.— Ա) Կռիւը Եգիպտոսի կռիւն է եւ պէտք է շահուի Եգիպտացիներուն կողմէ: Բ) Կ'ուզէր արգելք հանդիսանալ բախումի մը երկու մեծերուն միջեւ :

Նախագահը անդրադարձած է նաեւ Ռոճըրսի կարգ մը յայտարարութիւններուն Եուկոսլաւիոյ մէջ, ուր Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը ըսած կ'ըլլայ թէ Գահիրէ եւ Թել Աւիվ պէտք է ուղղակի բանակցին որպէսզի լուծումը ապահով սահմաններ երաշխաւորէ Իսրայէլի :

Կ'ըսուի թէ Սատաթ կրնայ արաբական վեհաժողովի մը առաջարկն ընել ամբողջ ընթացքին վերագնահատելու համար կացութիւնը այս տագնապին վաղորդայնին:

Միւս կողմէ Պէյրութի Լ'Օռիան – Լը Ժուռ օրաթերթը կը գրէ թէ Դամասկոս մերժած է համակարծիք ըլլալ Գահիրէի հակառակ Եգիպտոսի բուռն ճնշումներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՕ ՑԷԹՈՒՆԿ անձնապէս հաստատեց թէ Լին Փիաօ մեռած է երբ կը փորձէր Խորհ. Միութիւն փախիլ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԻՔՍԸՆ ընդունեցաւ, որ կարգ մը ամբարտակներ ռմբակոծուած են Հիւս. Վիէթնամի մէջ, սակայն, նըկատել տուաւ ան, անզգուշութեան հետեւանքով ռմբակոծուած են անոնք: Խոստացաւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի չկրկնուին ռմբակոծումները :

ՄԱԼԹԱՅԻ վարչապետը՝ Մինթօֆ, Լոնտոն ժամանեց: Խօսակցութիւններ պիտի ունենայ արտաքին նախարարին հետ կղզիի անգլիական կայաններու մասին: Մարտ 26ին այս ուղղութեամբ համաձայնութիւն գոյացած էր, Մինթօֆ պիտի ընդունուի Թագուհիին կողմէ :

ԱՆԳԼԻՈՅ պաշտպանութեան նախարարութիւնը տեղեկացուց, թէ չորս հազար զինուոր ղրկուած է Ըլսթեր՝ զօրացնելու համար տեղւոյն բանակը :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Պօպի Ֆիշէր 8րդ խաղն ալ շահեցաւ: Այժմ ան ունի հինգ կէտ, իսկ Սպասկի՝ երեք կէտ: Յիշեցնենք, որ ճատրակի ախոյենական մրցաշարքը կը բաղկանայ 24 խաղէ : Ճատրակի մասնագէտները կը հաստատեն, թէ Սպասկի այս խաղին ընթացքին «շատ ծանր սխալ» մը գործած է: Աւելցնենք, սակայն, թէ Ֆիշէր, որ սկիզբէն ի վեր դատապարտելի կեցուածք մը որդեգրած է իր քմահաճ եւ անհեթեթ քայլերով, այս խաղին ներկայացած է տասը վայրկեան ուշացումով, ինչ որ ջղայնութիւն պատճառած է Սպասկիի: Այս վերջինը յայտարարեց, թէ մրցումի աւարտին, քանի մը խօսք ունի ըսելիք մրցակցին մասին :

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ղեկավարութեան ուղղուած նամակով մը, 52 Ռուսեր բողոքեցին պատմաբան Պիոտր Եաքիրի ձերբակալման դէմ, նկատել տալով, թէ այդ ձերբակալութիւնը ստալինական եղանակները յիշեցնող քայլ մըն է: Բողոքարկուներուն գլուխը կը գտնուի ակադ. Անդրէյ Սախարով, Խորհրդային ջրածին ռումբի «հայրը»: Եաքիր 49 տարեկան է եւ ձերբակալուած էր անցեալ ամիս :

ՊԵՐԼԻՆԻ ֆրանսական հրամանատարութիւնը բողոքեց խորհրդային իշխանութիւններուն մօտ, որովհետեւ Արեւելեան Գերմանիոյ պահակները կրակ բացած են սահմանին վրայ սպաննելու համար փախուստի փորձ կատարող գերմանացի մը: Այս վերջինը չէ յաջողած սահմանը անցնիլ :

ԹԱՒՐԻԶԷՆ ութսուն քիլ. հեռու ճամբու վրայ փոխադրականքի արկած մը տեղի ունեցաւ: 19 հոգի մեռաւ: Թեհրանէն կը հաղորդեն, թէ Իրանի Մարքսեան – Լենինեան գաղտնի կազմակերպութեան առաջնորդը՝ Մոհամմէտ Սաֆարի Աշթեանի, չորս ժամուան կռիւէ մը ետք սպաննուած է ապահովութեան ուժերու կողմէ :

ՔՈՒՊԱՅԻ վարչապետը՝ Ֆիտէլ Քասթրօ դէմ արտայայտուեցաւ յարաբերութիւններու վերահաստատման Մ. Նահանգներու հետ : «Մենք պատրաստ ենք 5, 10, 20 տարի յարաբերութիւն չհաստատել Մ. Նահանգներու հետ» :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

———O———

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

Յուլիս 22ին հրատարակուեցաւ ախոյենական մրցաշարքի առաջին շրջանի աղիւսակը: Վերջին օրերուն անակնկալներ արձանագրուեցան եւ անսպասելի արդիւնքներ ձեռք ձգուեցան :

Ցայսօր աղիւսակի մէջին դիրքերու վրայ գտնուող խումբեր, որոնց կարգին « Արարատ », քանի մը կարեւոր խումբերու կրած պարտութիւններու հետեւանքով, նպաստաւոր դիրքեր գրաւեցին :

« Արարատ», որ միջին (9րդ, 8րդ, 6րդ) կարգի վրայ կը գտնուէր, այժմ երկրորդ տեղը կը գրաւէ ընդհանուր աղիւսակին մէջ: Առաջինը՝ Վորոշիլովգրատի «Զարեան», 15 մրցումով 22 կէտ ապահոված է: Երկրորդը՝ «Արարատ» 16 խաղ ունեցած է եւ 18 կէտ արձանագրած է, երրորդը՝ Թիֆլիսի «Դինամօ»ն եւ չորրորդը՝ ԲԿՍԱ., նոյնպէս 18ական կէտ ապահոված են :

Որով իրականութեան մէջ երկրորդ դիրքի վրայ կը գտնուին վերոյիշեալ երեք խումբերը :

×

Յուլիս 24ին «Արարատ» 4 – 2 կէտով գեղեցիկ յաղթանակ մը ապահովեց Պաքուի « Նեւթչի» խումբին դէմ: Պաքուի խաղացողները յաճախ կոպիտ խաղ մը ունեցած են գետին գլորելով Լ. Իշտոյեանն ու Է. Ղազարեանը :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՆԱԿԱՆ

Մեր բազմադարեան դպրութեան հարուստ տարեգրութեան մէջ յատկապէս նշանակալից են Թ.—ԺԴ. դարերը, երբ պարբերաբար և միաժամանակ ուսումնական կեդրոններ կը հաստատուին պատմական Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ մէջ : Հակառակ հայ ազգի տարբեր հատուածներու տնտեսական եւ քաղաքական տարապայման կացութիւններուն, մեծ ուսուցչապետներու փայլուն հմտութեան ղեկավարութեամբ կը ստեղծուին գիտական կաճառներ, որոնք կարեւոր դեր կը կատարեն հայ հանրային կեանքին եւ, առաւելապէս, հարուստ մեր մշակոյթի պահպանման եւ զարգացման գործին մէջ :

ԺԳ. դարու առաջին կիսուն կը ծաղկի եւ մեծ հռչակ ձեռք կը ձգէ Ուտիք գաւառի ուսումնական կեդրոնը, որ մեր դպրութեան պատմութեան մէջ ծանօթ է Խորանաշատի վարդապետարան անունով : Ուսումնագիտական այս կեդրոնը փաստօրէն Գոշավանքի ծնունդն է, քանի որ անոր հիմնադիրն էր ուսուցչապետ եւ մատենագիր, ականաւոր գիտական Յովհաննէս Վանական : Ան իր բարձրագոյն կրթութիւնը ձեռք ձգած էր Գոշավանքի մէջ :

Հայագիտութեան մէջ իրաւամբ նկատուած է, թէ ուսուցչապետներու վայելած համբաւին կը պարտին վարդապետարանները իրենց ձեռք ձգած հռչակը : Արդարեւ, միջնադարու ուսումնական կեդրոնները իրենց ծագումով, գործունէութեամբ եւ մէկ խօսքով՝ ամբողջ պատմութեամբ սերտօրէն կը կապուին այս կամ ուսուցչապետին անունին հետ :

Սկիզբը Վանականի հիմնած դպրոցը կը գտնուէր Երգեւան բերդի հանդիպակաց վանքին մէջ : Սակայն անիկա քար ու քանդ կ'ըլլայ Մոնկոլներու կողմէ, եւ Վանականը իր աշակերտներուն հետ «բազում» դրչակիրներով կ'ապաստանի Ուտիք՝ Տաւուշ բերդին մօտ, բարձր ժայռի կատարին իր նախաձեռնութեամբ փորուած քարայրները : Ուսուցչապետը այդ քարայրներուն մէջ գիտութեան լոյսը կը ջամբէ Հայաստանի տարբեր վայրերէ եկած ուսումնատենչ հայ պատանիներուն : Վանականի դպրոցի մասին կ'անդրադառնայ անոր աշակերտներէն Կիրակոս Գանձակեցի, — «... Մեծ Վարդապետն, որ կոչէր Վանական, Իւրովք աշխատութեամբք փորեալ էր իւր քարայրս ի կատարս բարձրագոյն քարի միոջ, որ կայ հանդէպ գեղջն՝ որ Լորուտն կոչի, ի հարաւոյ կողմանէ Տաւուշ բերդի» :

Սակայն Մոնկոլները 1235ին կ'ասպատակեն Արցախը եւ գերի կը տանին Վանականն ու իր աշակերտները, որոնց շարքին նաեւ ապագայ պատմագիր Կիրակոս Գանձակեցին : Մոնկոլները կը հարկադրեն ուսուցչապետը գործակցիլ իրենց հետ՝ բերդերու եւ տեղական ուժերու վերաբերեալ տեղեկութիւններ տալու համար : Սակայն հայրենասէր ուսուցչապետը կը մերժէ՝ պատճառաբանելով, որ «գործակալ ոչինչ լցէ նա մարմնական» եւ որ ինք ու իր աշակերտները «ուսման» նուիրուած մարդիկ են : Կիրակոս Գանձակեցի սարսռազդեցիկ տողերով կը նկարագրէ գերութեան վիճակը : Ուսուցչապետը տեղացի ժողովուրդին վճարած «ութսուն դահեկան» փրկագինով կ'ազատի գերութենէ, իսկ Գանձակեցի կը մնայ անոնց մօտ իբրեւ թարգման եւ գրագիր : Մոնկոլները կը խոստանան նկատի առնել զինքը «իբրեւ զմի ի մեծաց» եւ ամուսնացնել զայն մոնկոլուհիի մը հետ : Բայց Գանձակեցի կը յաջողի փախուստ տալ : Գերութենէ փրկուելէ ետք Վանական վերստին կը համախմբէ իր շուրջ աշակերտներ եւ կը շարունակէ իր ուսումնական գործունէութիւնը :

Ժամանակակից ուսումնականներու վկայութեամբ Վանական «այր էր ողջախոհ եւ զգաստ յամենայնի եւ վարդապետական բանիւ քան զամենեսին, որ ի ժամանակին էին, գերազանցեալ» : Ասկէ զատ ան օժտուած էր ստեղծագործական անվիճելի կարողութեամբ եւ խօսքի հմայքով. «Ծննդական մտօք եւ յարմար բանիւք» էր ան՝ կը վկայէ Կիրակոս Գանձակեցի : Վարդան Արեւելցի, Վանականի տաղանդաւոր աշակերտներէն մէկը, հետեւեալ ձեւով կը բնութագրէ իր ուսուցչին արժանիքները՝ «Համբաւատենչ եւ արդիւնական» :

Այս մտաւորականին մատենագրական ժառանգութիւնը իր տարողութեամբ չափազանց համեստ է՝ մեծ մասամբ աստուածաբանական բնոյթի գործեր : Անշուշտ, բանասիրական առումով առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ անոր «Համեմատութիւն Հին կտակարանաց ի Նորս» երկը, ուր այլասացութեամբ տրուած է հին կտակարանի կարեւոր բառերու ցանկը մատենագիտական սկզբունքով. անոնց դիմաց տրուած են, իբրեւ բացատրութիւն, Նոր Կտակարանի մէջ անոնց ստացած իմաստը :

Տոմարագիտութեան հետ աղերս ունեցող ուշագրաւ գործ է Վանականին «Յաղագս տարեմտից» փոքրիկ աշխատութիւնը, ուր հայկական ամիսներու վերաբերեալ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կան :

Սակայն առաւել արժէքաւոր աշխատութիւնը մեր մատենագրութեան համար պէտք է հանդիսանար անոր պատմական աշխատութիւնը, որ, դժբախտաբար, կորսուած է : Այս գործին մասին կը խօսին անոր երկու ականաւոր աշակերտները՝ Վարդան Արեւելցի եւ Կիրակոս Գանձակեցի : Ասոնց վկայութեամբ Վանական գրած է «Նետողաց ազգի» (խմա՝ Մոնկոլներու) շուրջ 30ամեայ պատմութիւնը :

Խորանաշատի ուսումնագիտական կեդրոնը մեր մատենագրութիւնը հարստացուց առնուազն երեք կարեւոր աշխատութիւններով, որոնք հազուագիւտ աղբիւրներ են Հայաստանի, Կիլիկիոյ եւ Մոնկոլներու պատմութեան տուեալ շրջաններուն համար : Ան երեք մեծ անուն տուաւ մեր մատենագրութեան՝ Կիրակոս Գանձակեցի, Վարդան Արեւելցի եւ Մաղաքիա մատենագիր :

Վանական մեռաւ, 1251ին :

Լ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

ԼԻԶՊՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Լիզպոնի օրը կը սկսի ծովէն, երբ, արշալոյսին, ձկնորսանաւերը կը վերադառնան նաւահանգիստ : Ձուկերը առատ են ու կը ցատկոտեն թաց կամըրջակներուն վրայ : Դիտեցէք որ կողմը որ կ'ուզէք, մարդիկ ձուկ կ'ուտեն, կը խընդան ու կ'երգեն :

Գինին կարկաչելով կը լեցուի գաւաթներուն, երբ մարդիկ խեցիի մանեակներ կը պատրաստեն ու կը վաճառեն օտարական անցորդներուն :

Քաղաքին լաւագոյն ցուցահանդէսն է անիկա, բայց դուք շատ կանուխ պէտք է արթննաք՝ այդ տեսարանը վայելելու համար : Արեւը դորշ բոցի մը երեւոյթը կը պարզէ տակաւին, երբ վաճառները, կամ՝ ձկնավաճառ կիները, կողովները կը դնեն իրենց գլուխներուն վրայ եւ կ'ելլեն շրջանի նեղ ու ցից փողոցներէն, անցնելով դրամատուներու եւ զանազան խանութներու առջեւէն : Կը յիշեմ նոյն այս միջավայրը, ուր, տարիներ առաջ, այդ կիները կը քալէին բոկոտն : Այսօր, օրէնքին ակամայ ենթարկուելով, կօշիկ կը հագնին այլեւս Բայց անոնց աղմուկն ու բարձրաձայն ճիչերը նոյնն են տակաւին : Ամէն կողմէ կը լսէք. «Ծովէն նոր ելած թա՛րմ ձուկեր, ո՞վ կ'ուզէ ... լաւ տեսակի ու դեռ ցատկոտո՛ղ ձուկեր, ո՞վ կ'ուտէ ...» :

Լիզպոնի ձայներն են ասոնք, ու նաեւ՝ խորհրդանշանը ժողովուրդի մը, որ կ'ապրի ու կը սնանի Ատլանտեանի կապոյտ ու կանաչ ջուրերէն :

Փորթուկալ, որ գրեթէ 350 մղոն երկայնք ունի եւ որոշ տեղեր միայն՝ 90 մղոն լայնք, կը նմանի դրօշանաւու մը, որ կապուած է եւրոպական ցամաքամասին : Լիզպոն, մայրաքաղաքը, այն պատուհանն է, ուրկէ ժողովուրդը կը դիտէ ովկիանոսը : Զբօսաշրջիկները կը վխտան փողոցներու մէջ : Անգլիացիները հոն կ'այցելեն տասնըչորրորդ դարէն ի վեր, երբ Անգլիա եւ Փորթուկալ բարեկամական դաշինք մը կնքած էին : Օդանաւեր, շոգեկառքեր եւ նաւեր կուգան ու կ'երթան, բայց քաղաքը կը մնայ միշտ տարբեր ու անջատ վայր մը, առանձին՝ իր սիրելեաց Ատլանտեանին հետ :

Ովկիանոսին աղը դուք կը շնչէք հովին մէջէն, որ կը փչէ քաղաքին շուրջ : Կը քալէք նոյնիսկ անոր վրայ՝ մայթերու երկայնքին եւ կը տեսնէք անոր թեթեւ խաղը, որ կազմուած է պատերուն վրայ : Յուլիս ամսուն, երբ Ս. Անտոնի եւ Ս. Պետրոսի տօներուն առիթով ժողովուրդը քաղաք կը խուժէ, սուրբերու նկարները ծածկած կ'ըլլան նաւակներն ու առագաստանաւերը : Լիզպոն արդէն ծովու մը ձեւը ունի. անոր եօթը բլուրները կուտան պատրանքը ալեկոծութեան մը, որ կը բարձրանայ ու կ'իջնէ անդադար, փշրուելու համար, ի վերջոյ, ծովեզերքի մը վրայ :

Լիզպոն կը գտնուի դէպի Ատլանտեան հոսող խորունկ, դանդաղ եւ լայն լճի մը տեսքը ունեցող Թակուս գետին շուրջ : Քաղաքի բլուրներուն վրայէն լայնածաւալ ափունքները դիտելով կուգաք այն եզրակացութեան, թէ Լիզպոն աշխարհի բացառիկ գեղեցկութիւն ներկայացնող նաւահանգիստներէն մէկն է : Միւս մեծ քաղաքներէն բոլորովին տարբեր, անիկա մաքուր է եւ վայելուչ :

Պատահականութեան արդիւնք չէ, որ այս ծովեզերեայ քաղաքին մարդիկը ժամանակին եղած են աշխարհի մեծ ծովայիններն ու գիւտարարները :

Եւրոպայի հին երազը, այսինքն՝ դէպի Հնդկաստան ճամբորդութիւնը ո՞վ կրցաւ առաջին անգամ, — Վասքօ տա Կամա : Ո՞ր հայրենիքէն էին այն Եւրոպացիները, որոնք առաջին անգամ ոտք դրին Ճափոն, Նիւֆաունտլէնտ, Պրազիլիա, Զէյնատան, Անկոլա, Ազորեան կղզիներ եւ Մատէյրա, — Փորթուկալէն : Իրականութեան մէջ, պատմութեան հին ծովահէններէն շատերուն նախանձը գրգռեց Լիզպոն, հռոմէացիներէն սկսեալ : Անոնց հետեւեցան բարբարոս ցեղախումբեր, յետոյ՝ Վիսիգոթներ, եւ վերջապէս՝ ափրիկեան խափշիկներ : Իւրաքանչիւրը եկաւ, տեսաւ, իշխեց եւ, իր կարգին, պարտուեցաւ ու հեռացաւ : Անոնցմէ ամէնէն աւելի, սակայն, երկրին վրայ մնաց սեւամորթներուն ազդեցութիւնը : Այդ ազդեցութիւնը կրնաք տեսնել բնակչութեան գոյնին մէջ ու ճարտարապետական կառոյցներուն վրայ. կը լսէք զայն լեզուին ու երաժշտութեան մէջ. կրնաք զգալ զայն իսլամական որոշ ճակատագրապաշտութեան մը մէջ :

Լիզպոնի շքեղութիւնը, որ կոչուած

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ

Ասիկա յայտնութեան գիշերն է որ կը յիշատակուի 13 դարէ ի վեր : Ծոմապահութիւնն ու Ռամազան ամսուան աղօթքները Գատիրի գիշերն է, Իսլամին Սուրբ գիշերը :

Զարմանալի եւ սքանչելի դէպք մըն է որ կը սկսի : Կայծակը ինկած էր Մուհամմէտի վրայ : Այս կրակոտ հողին էր որ պիտի հրդեհէր երկրագունտի կէսը :

Ան գայթակղութիւն կը բերէ

Երկար ատեն չհաւատաց իրեն վըստահուած պատգամաւորական պաշտօնին : Խատիճա, իր կինը նաեւ քրիստոնեայ Ուարաքան շատ համոզեցին ըսելով թէ Աստուծոյ կողմէ ղրկուած էր Գաբրիէլ հրեշտակապետը : Ան կը հաւատար աւազներու դեւերուն եւ ճիններուն :

Երեք տարի ինքզինքը պահեց, ամչնալով այն պատահարէն, որուն զոհն էր ինքը :

Հիմա կը խօսէր գուշակի մը պէս : Բընաւ չէր ուտեր, հազիւ կը քնանար : Տառապանքը այնքան մեծ էր, որ երբեմն անձնասպանութեան մասին կը մտածէր :

Ուզեց դարձեալ առանձնանալ անապատին մէջ ու գնաց դէպի իր յունապին ծառը այն պահուն երբ արեւը կամ լուսինը կը կրկնապատկեն իրենց պատրանքը, օրը թափուր է իսկ գիշերը անձայն, լռաւ :

Իրիկուն մը երբ կը տառապէր ջերմութենէն եւ անձկութենէն, նետուեցաւ աւազին վրայ, գլուխը ծածկած վերմակին տակ, սարսափազդու «բաճ»ը յանկարծ պայթեցաւ գլխուն վերեւ ... :

— Դուն որ կը պահուիս վերմակիդ տակ, ոտքի ելիր եւ խօսէ : Պարտաւոր ես յայտնել Տիրոջդ բարիքը :

— Աւետէ՛.

Մարդը, Աստուծոյ առջեւ. ոտքի կանգնեցաւ չիփ – չիտակ բոցի մը նման : Անձկութիւնն ու կասկածը փարատած էր : Ան գիտէ հիմա թէ մարգարէ է : Հրեշտակապետին սուրը ինքն ունի հիմա : Ճարտասանութեան հուրովն ու սուրով զինուած է Աստուծու համար :

Հապա իր պատգա՞մը. հասկցած է.— Գայթակղութիւն եւ կործանում յառաջ բերել, նախ իր ընտանիքին մէջ, յետոյ քաղաքին : Ընելիքն է տապալել կուռքերը, հալածել կռապաշտները, որոնք հարստութիւն կը դիզեն ի փառս Մեքքէի եւ իրենցիններուն համար : Իսկ իր պաշտօնը ... պատերազմ Սուրբ պատերազմ :

Իր քովն են կինը, Խարիճան, զարմիկը Ալին, որդեգրած որդին Զէյտը, բարեկամը Ապու Պաքր եւ փեսան մեծ աղջըկան ամուսինը Օսման : Այս հինգը, առաջին իսլամները, որոնք իր աշակերտները պիտի ըլլային :

Գաապայի հրապարակին ինքը առանձին է այն պահուն երբ ուխտաւորները կը հրմշտկուէին սեղաններու քարին վըրայ թափելու իրենց զոհին արիւնը : Մուհամմէտ, առանձին է ազդարարելու կուռքերու խաբէութիւնը եւ յայտարարելու թէ մէկ Աստուած միայն գոյութիւն ունի թէ ինքը այդ միակ Աստուծոյ մարգարէն է :

Խենթի տեղ դրին : Կարելի՞ է քաղաքի ամենախելացի եւ ամենահարուստ մարդը ըլլայ այս ծաղրածու խեղկատակը. այս չարլաթանը, որ այնպէս կը խօսի կարծես կը զառանցէ . ըսելով թէ Աստուծոյ առաքեալն է : Ծաղրելով կ'ըսեն.

— Եթէ մարգարէ ես, գոնէ հրաշք մը գործէ ուրիշներու պէս : Մուհամմէտ կը պատասխանէ .

— Այնպէս, ինչպէս կը խօսիմ ձեզի, ես, տգէտս, անգրագէտս հրաշք մը չէ՞ միթէ, հրաշքներու մեծագոյնը : Դատապարտուեցաւ իբրեւ խաբեբայ : Անոնք կը ճանչնան այն միակ Աստուածը որուն մասին կը խօսի, ինչ որ աւետած են բոլոր մարգարէներն ալ : Իսկ բոլոր այս տաղչափ հատուածները, համարներ զոր կ'արտասանէ լորձունքը շրթներուն, ասոնք հին ու նոր կտակարաններու մասին են, որուն սորվեցուցեր են հրեայ եւ քրիստոնեայ շուները, քաղաքին մէջ անկարգութիւն եւ կոտորած յառաջ բերելու համար :

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ

Այսուհանդերձ ուխտաւորները մտիկ կ'ընէին : Ոմանք կը հեռանան կուռքերէն այն ատեն գայթակղութիւնը կը պայթի : Երեւելիները կ'ուզեն վերջ տալ հասարակաց այս յեղափոխականին : Երբ մէկուսի կ'աղօթէր, ոչխարի աղիք կը նետէին դէմքին, երբ կ'ուզէր յորդորել, քարոզել, կը թքնէին երեսին :

Չհամարձակեցան զայն սպաննել, որովհետեւ անապատի օրէնքը չի թոյլատրեր ցեղախումբի մը պատկանող անձի մը քերուն :

Գորէյշիթները (արաբական ցեղախումբ՝ որուն կը պատկանէր Մուհամմէտը) վայրագօրէն կը վարուէին բոլոր անոնց հետ, որոնք մտիկ կ'ընէին անոր խօսքերը .— աղքատներ, մուրացկաններ, գերիներ եւ բոլոր անոնք որ վեց դար առաջ, մտիկ կ'ընէին Յիսուսի խօսքերը :

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

(4 – Շար.)

էր ըլլալու աշխարհի ամենահարուստ քաղաքներէն մէկը, սկսաւ տասնըչորրորդ դարուն՝ Ճոն Ա. Թագաւորի օրով: Ան բախտը ունեցած էր, իր շատ մը զաւակներու շարքին՝ ունենալու նաեւ չորս տղաք, որոնք օժտուած էին տաղանդով: Անոնց անդրանիկը՝ որ ծնած էր 1394ին, իշխան Հանրի Նաւագնացն էր :

Դէպի Մարոք կատարած երկու ճամբորդութիւններէն զատ, Հանրի անձնապէս շատ քիչ անգամ նաւարկեց: Մեծ էր ան, որովհետեւ ուրիշները համոզեց, որ աշխարհը Եւրոպայէն եւ Միջերկրականէն շատ աւելի մեծ ու ընդարձակ էր :

Իր դղեակին ու դիտարանին մէջ ան կը կազմակերպէր նաւապետներու, աստղագէտներու գիտական հանդիպումներ: Ան իր նպաստը բերաւ նոր տեսակի նաւու մը շինութեան, որ պիտի ըլլար թեթեւ, մեծ եւ արագ՝ դիմագրաւելու համար Ատլանտեանի կատաղի ալեկոծութիւնները, եւ ի վիճակի՝ հովին դէմ նաւարկելու :

Ափրիկէէն վերադարձին, Հանրիին նաւերը միասին բերին փղոսկր եւ ոսկիի փոշի, հիմը դնելով Փորթուկալի հարստութեան ու կայսրութեան: Լիզպոնի մէջ, իր յիշատակը յաւերժացնելու համար, կառուցուեցաւ հսկայ յուշարձան մը՝ «Գիւտերու կոթողը »: Այդ կոթողը կը ներկայացնէ հսկայ նաւ մը, որուն կամրջակին վրայ կանգնած է Հանրի՝ իր մօտիկ օգնականներով, որոնց մէջ կան այր եւ կին ծովայիններ, աստղաձադործներ, աշխարհագրագէտներ, թուարանագէտներ եւ բանաստեղծներ :

Հանրիէն ետք, գիւտարարութեան թափը չկասեցաւ: Տիազ Ափրիկէի շրջանը կատարեց, Վասգօ տա Կամա Հնդկաստանէն վերադարձաւ 1499ին՝ խորտակուած կայմերով եւ հիւանդ անձնակազմով, բայց ամբարները լեցուն՝ մշկընկոյզով, կինամոնով, պղպեղով եւ թանկագին քարերով :

Քրիստափոր Գոլոմպոս եւս կապ ունի Լիզպոնի հետ, որովհետեւ ան ամէն ինչ կը պարտէր այս քաղաքին: Հոն հասաւ ցնցոտիներով, իբրեւ նաւաբեկեալ նաւավար: Ամուսնացաւ փորթուկալցի աղջկան մը հետ, սորվեցաւ լեզուն, ու անոր հետ՝ քարտիսագրութիւն եւ աստղագիտութիւն, որոնք անհրաժեշտ էին ծովային ճամբորդութիւններու համար : Ափրիկէ եւ Իսլանտա ճամբորդեց՝ փորթուկալեան նաւերով: Պատմութիւնը, թէ ինչպէս Սպանիա հասաւ եւ պատահականօրէն Ամերիկան գտաւ, ծանօթ է բոլորին. բայց քիչեր գիտեն, որ վերադարձին առաջին հանդիպած ցամաքամասը Փորթուկալի մայրաքաղաքը եղաւ:

Ժամանակի ընթացքին, սակայն, Լիզպոնի ոսկեդարը տժգունեցաւ: Ամենայն Սրբոց տօնին օրը, Նոյեմբեր մէկին, երբ ժողովուրդը խուռներամ դիմած էր եկեղեցիները, յանկարծ երկրաշարժ մը պատահեցաւ: Զանգակատուները տատանեցան ու տապալեցան, պալատները կործանեցան, տուները անհետացան: Թակուս գետը յորդեցաւ: Եւ, մէկ ժամուան ընթացքին, երեսուն հազար մարդիկ մահացան, ու երկրին ամենագեղեցիկ քաղաքներէն մէկը աւերակի վերածուեցաւ: Եւրոպայի պատմութեան ամէնէն աղէտալի երկրաշարժն էր ատիկա :

Այսօր, Լիզպոն վերակառուցուած է եւ մեծ հոգ կը տարուի հին քաղաքի մը նացորդներուն :

Լիզպոն կապուած կը մնայ տակաւին իր անցեալին եւ կը սգայ իր կորուստները: Շատ քիչ երկիրներ այնքան կը պատուեն իրենց սուրբերը, որքան Փորթուկալ: Ս. Անտոն ծնած էր Լիզպոն եւ իր ծնած վայրը օժտուած է եկեղեցիով մը:

Թեթեւօրէն լուսաւորուած հարիւրաւոր սրճարաններու եւ գիշերային գրօսավայրերու մէջ կը պարզուի վայելքի անսովոր մթնոլորտ մը: Յաճախորդ մը կ'երգէ իր սիրած մէկ երգը, ուրիշ մը կը պատասխանէ անոր, երրորդ մը կը շարունակէ՝ նոր երգով ու նոր խանդավառութեամբ: Այսպէս, ժամերը կ'անցնին ... թախիծի ու երջանկութեան անակնկալ յիշատակներ ձգելով :

Յամենայնդէպս, Լիզպոն հսկայաքայլ յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ ներկայիս: Վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, քաղաքը եռապատկուած է թէ տարածութեամբ եւ թէ բնակչութեամբ : Օտար այցելուներով խճողուած է անիկա եւ բոլոր նշանները ցոյց կուտան, որ Լիզպոն պիտի դառնայ զբօսաշրջական շլացուցիչ կեդրոն մը :

Հայացուց՝ ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

ԿԱՐՔԵԴՈՆԻ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՆՈՐՈԳՈՒՄԸ

Կարքեդոն, որ Հռոմի երբեմնի մեծագոյն մրցակիցն է եղած, դարերէ ի վեր աւերակի վերածուած քաղաք մըն է, շրջանակուած Թունուզեան հիւղերով:

Այժմ, ՄԱԿի Լուսաւորութեան, Գիտութեան եւ Մշակոյթի կազմակերպութեան նախաձեռնութեամբ կը ծրագրուի վերականգնել պատմական յուշարձանները եւ հնագիտական լայն ուսումնասիրութիւններ կատարել հոն :

Նախկին քաղաքին վերաշինութիւնը, որ 15 տարիէն կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել, աւելի քան քսան միլիոն տոլար պիտի արժէ :

Այս գումարը պիտի հոգան Թունուզ եւ Իւնեսքօ :

Վերաշինութեան ծրագիրը կը նախատեսէ հնագիտական եւ ճարտարապետական լայն ուսումնասիրութիւն, որպէսզի պատմական յուշարձանները վերականգնուին իրենց երբեմնի հարազատ դիրքով ու տեսքով: Այս ձեւով այցելուները իրենց աչքի առջեւ պիտի ունենան Կարքեդոնը, այնպէս, ինչպէս հիմնուած էր Փիւնիկեցիներու կողմէ Ք. Ա. 814ին, մինչեւ անոր քանդուելու թուականը Հռոմէացիներու կողմէ Ք. Ա. 146ին:

Կարքեդոնի սկզբնական շրջանի պատմութիւնը պատերազմներու շարք մըն է Յոյներու դէմ : Այդ կռիւները տեղի ունեցան Սիկիլիա կղզին գրաւելու եւ պահպանելու համար :

Սակայն այսպէս կոչուած Փիւնիկեան երեք պատերազմներու ընթացքին է, որ անոր երեք հանրածանօթ զօրավարները՝ Համիլկար, Հաստրիւպալ եւ Հաննիպալ, Կարքեդոնի համբաւը տարածեցին հին աշխարհի պատմութեան մէջ :

Կարքեդոն գրաւած էր Սպանիոյ մեծ մասը եւ Հաննիպալ յանդուգն արշաւ մը կատարեց Հռոմի դէմ անցնելով Հարաւային Գաղղիայէ (Ֆրանսա):

Այսուհանդերձ, Հաննիպալի ռազմագիտական տաղանդն ու ճակատամարտներու մէջ, փիղեր գործածելը ի դերեւ ելան : Արդարեւ, ան չյաջողեցաւ պարտութեան մատնել Հռոմի կայսրութիւնը: Փիւնիկեան երրորդ պատերազմը տեւեց երեք տարի, եւ հերոսական պաշտպանութենէ մը ետք Կարքեթոն աւերուեցաւ եւ կողոպտուեցաւ Հռոմէացի զինուորներու կողմէ Ք. Ա. 146ին:

Յետագային նոյն վայրին վրայ հռովմէական գաղութ մը հաստատուեցաւ, որ, իր կարգին, Վանտալներու ձեռքն անցաւ Ե. դարուն՝ դառնալու համար ապա ծովահէններու ամրոց մը: Ինչ որ կը մնար Կարքեդոնէ, վերջնապէս սրբուեցաւ քարտէսի երեսէն 698ին Հասան Իպն Նոման արաբ ղեկավարին ձեռքով :

Անոր կողքին ծաղկեցաւ արաբական քաղաք մը՝ Թունուզ, որ այսօր համանուն երկրի մայրաքաղաքն է:

Թ. Ա. Թ.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՐԵՒԷՆ ԲԱՅՑ ԱՌԱՆՑ ՉԱՓԱԶԱՆՑԵԼՈՒ

Մարդ ուր որ երթայ՝ կը փափաքի արեւ գտնել, մանաւանդ արձակուրդի շրջանին :

Գիւղ մը, ծովափ մը, լեռ մը իրենց հրապոյրին երեք չորրորդը կը կորսնցնեն, երբ պայծառ չէ երկինքը :

Չէ՞ որ բոլոր արձակուրդի գացողները եւ մանաւանդ երիտասարդ աղջիկները՝ «պրոնզանալ», պղինձի գոյն ստանալ կը բաղձան: Եւ երբ արեւ չկայ՝ յուսախաբ կ'ըլլան :

Յետոյ բոյսերու պէս, որոնք ձմրան երկար թմբիրէն վերջ, արեւի բարերար շոյանքներուն տակ կը փթթին, կը զարգանան, տղաքն ալ, անոր ճառագայթներուն ներքեւ կը վերադառնեն իրենց ուժականութիւնը: Իրենց գրեթէ մերկ, պզտիկ մարմինը, արձակուրդներու երջանիկ շրջանին, իր բոլոր ծակերով կը շնչէ եւ կը զարգանայ, լաւ պայմաններու տակ :

Ինչպէս ամէն բանի պարագային, արեւուն ալ պէտք չէ չափազանցել: Ուստի, անկէ օգտուելու համար, պայման է խոհեմութեամբ շարժիլ :

Պզտիկներու կամ մեծերու համար, արեւը երկսայրի սուր մըն է, որով՝ ծնողները աչալուրջ պէտք է ըլլան ու զգուշանան շատ արագ թխացումէ :

Յետոյ պէտք չէ մոռնալ, որ մարմնին կարգ մը մասերը արեւին դէմ աւելի զգայուն են քան թէ ուրիշ մասեր :

Սրունքները, բազուկները առանց որեւէ վտանգի եւ անպատեհութեան, կրնան արեւի ճառագայթներուն ենթարկուիլ եւ ստանալ փուռէն նոր ելած ոսկեգոյն հացի մը տեսքը: Բայց խնդիրը կը տարբերի կուրծքին, կռնակին ու գլխուն համար, որոնք պէտք է պաշտպանուին :

Արեւի լոգանքին համար, անհրաժեշտութիւններ են իւղոտ օծանելիքները եւ զտիչ (ֆիլթրան) պատրաստութիւնները:

Թեթեւ հագուստ, գլխարկ մը եւ արեւի ակնոցներ նոյնպէս անհրաժեշտութիւններու մաս կը կազմեն, երբ այրուցքէ եւ ուրիշ անտրամադրութիւններէ կ'ուզենք խուսափիլ :

Արձակուրդէ վերադարձողներու մօտ, շատ մը բժիշկներ կ'արձանագրեն թոքային խանգարումներ, արդիւնք՝ արեւի լոգանքի չափազանցութեան :

Գետինը երկնցած, գրեթէ բոլորովին մերկ դիրքով առնուած արեւի լոգանք մը, սկիզբները հինգ – վեց վայրկեանէն աւելի պէտք չէ տեւէ, յետոյ, երբ արդէն մարմինը վարժուած է, դարձեալ քառորդ ժամէն աւելի կենալու չէ :

ԱՐԵՒԸ ԵՒ ՇԱՏ ՓՈՔՐԵՐԸ

Մէկ տարեկանէ առաջ, մանկիկ մը, իրական արեւի լոգանք պէտք չէ առնէ, ոչ ալ արեւին ցուցադրուի, անշարժ եւ մարմինը հագուստներով պաշտպանուած, որովհետեւ, բարձր տաքութիւնը մինակը՝ պզտիկին վնասակար կրնայ ըլլալ :

Տաք ժամերուն, պէտք չէ պզտիկը ծովափ կամ շուքէ զուրկ պարտէզ մը թողուլ, եթէ նոյնիսկ հովանոցի տակ ըլլայ, ասիկա՝ մանաւանդ պզտիկին ճաշէն վերջ, որովհետեւ ստամոքսը մարսողական աշխատանք կատարելով, անոր ջերմաստիճանին արդէն իր բարձրագոյն աստիճանին վրայ կը գտնուի :

Այո, արեւը բարեկամ մըն է, եւ թըշնամի մը՝ մանաւանդ ամրան շրջանին, երբ իր ճառագայթները շատ կիզիչ են :

Ծնողները կրնան պատասխանատու ըլլալ այն բոլոր արկածներուն համար, որ արեւը կրնայ պատճառել փոքրիկին նուրբ եւ զգայուն մարմնին :

Մ. Փ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Ուրեմն խօսք տուր, որ ըսելիքէս չպիտի բարկանաս կամ վշտանաս :

— Նախ պէտք է գիտնամ, թէ ինչ է ձեր ըսելիքը :

— Եթէ կ'ուզես, որ իմ քովս պաշտօնավարես՝ պէտք է հրաժարիս Ք. Թաղի Թաղ. Խորհուրդի անդամակցութենէն :

— Ինչո՞ւ համար, գոչեց Գարեգին յուզուած շեշտով մը :

— Որովհետեւ չեմ ուզեր, որ իմ պաշտօնեաս յարաբերութիւն ունենայ Մարգար էֆ.ի պէս մէկու մը հետ:

— Ես ձեր պաշտօնեան եմ՝ այնքան ատեն, որ ձեր գրասենեակը կը գտնուիմ՝ բայց հոսկէ դուրս ելլելէս ետքը կարծեմ այլեւս ոեւէ իրաւունք չունիք իմ գործերուս խառնուելու :

— Ես պաշտօնեայի մը պարտականութիւնը այնպէս չեմ ըմբռներ, պատասխանեց Պօղոս էֆէնտի, ինծի համար պաշտօնեան իր բաթրոնին հետ նոյնացած պէտք է ըլլայ ոչ թէ միայն գործին մէջ, այլ նաեւ գործէն դուրս :

Նոյն միջոցին դուռը բացուեցաւ եւ Տիրան ներս մտաւ :

Նորեկը սիրալիր բարեւ մը տուաւ Գարեգին եւ նստաւ աթոռի մը վրայ :

— Ի՞նչ լուր, հարցուց Պօղոս էֆ.:

— Գործերս կարգադրեցի, պատասխանեց Տիրան, վաղը ժամը չորսին շոգենաւը պիտի մեկնի :

— Վա՜յ, գոչեց վաճառականը, ես կը կարծէի թէ տակաւին շաբաթի մը չափ պիտի մնաս :

— Ես ալ անանկ գիտէի, բայց այս առտու ըսին, որ վաղուան շոգենաւով պիտի մեկնիմ եղեր, որովհետեւ գործերը շատ ստիպողական են եղեր:

— Ինչ որ է, երբ որ ուզես, կրնաս մեկնիլ, մանաւանդ որ քու յաջորդդ ալ գտանք :

— Եթէ չեմ սխալիր Գարեգին էֆ.ն է, ըսաւ Տիրան դէպի երիտասարդը դառնալով :

— Այո, ըսաւ Պօղոս էֆ.ի մեր միւսիւ Գարեգինը պիտի յաջորդէ քեզի :

— Ատկէ լաւագոյն ընտրութիւն մը չէիք կրնար ընել :

— Հիմա քենէ կը խնդրեմ, որ տետրակները եւ թուղթերը իրեն յանձնես եւ միեւնոյն ատեն ընթացիկ գործերուն մասին պէտք եղած տեղեկութիւններն ալ տաս :

— Գլխուս վրայ, պատասխանեց Տիրան :

Յետոյ դէպի Գարեգինը դառնալով՝ հարցուց.

— Եթէ կը հաճիք, քովի սենեակը երթանք եւ տետրակները յանձնեմ, արդէն դուք այնքան վարժ էք գործերուն, որ մեծ բան մը չունինք ընելիք, կէս ժամէն կը լմնցնենք :

— Աւելորդ է ձեր յանձն առնելիք յոգնութիւնը, ըսաւ Գարեգին, ոտքի ելլելով :

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Տիրան զարմացած :

— Որովհետեւ ես չպիտի կրնամ ընդունիլ Պօղոս էֆ.ի առաջարկած պաշտօնը :

— Բայց ընդունեցիր արդէն, գոչեց վաճառականը :

— Իրաւ է, որ քիչ մը առաջ չմերժեցի ձեր առաջարկութիւնը, պատասխանեց Գարեգին, բայց հիմա միտքս փոխեցի :

— Ի՞նչ պատճառաւ, հարցուց Պօղոս էֆէնտի :

— Քիչ մը առաջ ձեր ըրած դիտողութիւններուն համար :

— Մարգար էֆ.ի մասին ըրածներո՞ւս կ'ակնարկես, հարցուց վաճառականը ժպտելով :

— Այո, պատասխանեց Գարեգին, խնդիրը սակայն Մարգար էֆէնտիին վրայ չէ, խնդիրը այն է, որ ինծի պաշտօն մը կ'առաջարկէք պարզապէս զիս գործիք ընելու համար ձեզի եւ այս բանն է, որ չեմ կրնար ընդունիլ :

— Կը տեսնեմ, որ հակառակ համբաւիդ, բնաւ գործնական մարդ չես եղեր:

— Թերեւս այնպէս ըլլայ :

— Ուրեմն կը նախընտրես քու ապագադ զոհե՞լ Մարգար էֆ.ի պէս անպատիւ մարդու մը համար, փոխանակ ինծի հետ համաձայնելու :

— Մինչեւ օրս ապրած եմ առանց իմ համոզումներս ու խղճմտանքս վաճառելու, եւ ասկէ ետքն ալ միտքս դրած եմ այնպէս ընել ...

Այս ըսելով երիտասարդը ոտքի ելաւ, քաղաքավարիօրէն բարեւեց Պօղոս էֆէնտիին ու Տիրանին եւ հեռացաւ գրասենեակէն :

Գարեգինի այս ընթացքը այնքան մեծ անակնկալ մը երեւցաւ Պօղոս էֆէնտիին համար, որ շուարած մնաց պահ մը՝ առանց կարենալ բառ մը արտասանելու : Քանի մը ռոպէ անցնելէն ետքը միայն ըսաւ ինքնիրեն խօսելու պէս :

— Աս տղան խե՞նթ է, ի՞նչ է :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Լիւսի – Արտաշէս Պօյա – ճեան (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ Տիկին Արիս Փափազեան եւ զաւակները (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ Տիկին Արմէն Տա – պաղեան եւ զաւակները, Բժ. Արտեմիս Պօյաճեան, ինչպէս նաեւ Ակոնայեան ըն– տանիք (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ Տիկին Տիք Կրեկորի (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկ. Հերրի Կրեկորի եւ զաւակները (Նիւ Եորք) խոր կսկիծով կը ծանուցանեն ի – րենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղ– բօր եւ ազգականին՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Պուէնոս Այրէս, Յուլիս 25ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Վարդիթեր Տապաղեան փոխան ծաղկեպսակի հարիւրական ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչի կայան– ներուն, իր խնամիին՝ Արտաշէս Պօյա – ճեանի (Պուէնոս Այրէս) մահուան առ – թիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի կայանի դաշտահանդէ– սին (Յուլիս 16) առթիւ եղած են հետեւ– եալ նուէրները .—

Երամեան (Ալֆորվիլ) 2000, Քիւրքճ– եան (Կրընոպլը) 500, Սիսլեան (Կրընոպ– լը) 300, Տէր եւ Տիկին Մամաս (Լիոն) 200, Տէր եւ Տիկին Անտոնեան (Կրընոպ– լը) 200, Չիչէքեան (Մարսէյլ), Թիւ – թիւնճեան (Լիոն), Թուլթլեան (Էքս ան Փրովանս), Փափազեան (Մարսէյլ), Ոմն, Գըզըրեան (Ալֆորվիլ), Օր. Անտոնեան (Կրընոպլը), Լիւլիւպէչեան (Կրընոպլը), Ազնաւուրեան (Ֆիլատելֆիա), Գասպար– ճեան (Կրընոպլը), Ղազարեան (Մարսէյլ) 100ական, Թրասուլթէն (Փարիզ) 60, Ոմն, Ոմն, Ալիքեան (Կրընոպլը) 50ական։

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպօնիէռի չքեղ սրահ– ներուն մէջ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ոմն, Փարիզէն հարիւր ֆրանք, Պ. Մ. Մութաֆեան (Ալֆորվիլ) 30 Ֆր., Պ. Ծերոնեան (Տէսին) 10 ֆրանք։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մութաֆեան 250 ֆրանք կը նուիրեն Դպրոցասէր վար– ժարանի նոր սրահի կահաւորման։ (Ստանալ «Յառաջ»է)։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փո – փոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն գրաւոր, մեկնու– մէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի ընթացիկ եւ նոր հասցէն։

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ըն – դունուի հեռաձայնով։

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք։

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

փակուած են արձանագրութիւնները

1972 – 1973

Տարեշրջանի համար, դպրոցը լեց– ուած ըլլալով։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկներու Բ. խումբը կա– յան կը մեկնի, 30 Յուլիս Կիրակի առա– ւօտ, ժամը 7ին, Հայոց եկեղեցիին առջեւէն, 295, Րիւ Պուալօ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՓԱՐԻԶ

ՅՈՒԼԻՍԻ խումբը կը վերադառնայ Կի– րակի, Յուլիս 30, իրիկուան, սովորա – կան ժամուն (7ի առեններ), Սքուար Մոնթոլոն։

ՕԳՈՍՏՈՍԻ խումբը, կը մեկնի Երկու– շաբթի, Յուլիս 31, առաւօտ ժամը 7.30– ին, Սքուար Մոնթոլոնէն։ Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յուլիս 30ին, Կիրակի, Վալապրի դաշտը։

Նախագահութեամբ՝

P. LIEUTAUD
Maire de Gardanne et V. Savine
Conseiller Général des B.-du-Rh.

Կը խօսին՝ ԸՆԿ. ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ եւ ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։

Գեղարուեստական նոխ յայտագիր՝ խմբերգ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պարեր։

Եւրոպական պարեր նուագախումբով։

Օթոքառներ կը մեկնին՝

ՊՈՄՈՆԷՆ՝ դիմել Գ. Թիւթէլեանի, Յովհ. Տէր – Վարդանեանի, Արամ Տէր– տէրեանի։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԷՆ դիմել՝ Ս. Յարու – թիւնեանի, Սիմոնեանի։

ՊԼ. ՕՏՏՈՅԷՆ դիմել՝ Հ. Սարգիսեա– նի, Յ. Արզումանեանի, Պ. Սահակեանի։

Մեկնումին արձանագրուելու համար, Մարսէյլ քաղաքի մէջ, դիմել հետեւեալ հասցէներուն .—

Keussayan Studio Rex
2, rue Bernard du Bois,2
13001 - Marseille

Librairie Tzérikiantz
13, rue des Dominicaines, 13
13013 - Marseille

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդ– րոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փա– րիզ (8), Երեքշաբթի, 1 Օգոստոս, ժա– մը 14ին։

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլ– լալ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 26 Ֆր. 7 օրէն 14 օր՝ 29 Ֆր. 7էն պակաս՝ 32 Ֆր.

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆ 1972Ի ԱՄԱՌ

Ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը (Ա. կարգի) Երեւանի մէջ

ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն Օգոստ. 21, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1էն 16, պտոյտներով 2550, առանց պտոյտի 2450

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 7-ԷՆ 25

ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔ ՓԱՐԻԶ - ԵՐԵՒԱՆ - ՓԱՐԻԶ
Պտոյտներով 2750 Ֆր., առանց պտոյտի 2650 Ֆր.

ՅԱՏՈՒԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ
16էն 35 տարեկան — ամբողջական փանսիոն Անի պանդոկը, Երեւան — Ամէնօրեայ պտոյտներ եւ հայերէնի դասընթացքի սքած,
ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ՝ 1980 ՖՐ.

Երիտասարդներու երկրորդ ճամբորդութիւն
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-ԷՆ 20
Պտոյտներով Մոսկուա եւ Լենինկրատ
2130 ՖՐ. ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

Դիմեցէք մեր մանրամասն գրքոյկները ստանալու համար

Մանրամասնութիւն և արձանագրութիւն՝

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. : 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 C. C. P. Paris : 1278-35

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍՈՒՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4 ԻՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Զուիցերական իրաւավիճակ) Լօզան

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութե – նէն ու պատկան մարմիններէն նկատի ունենալ որ ամառնային արձակուրդի այս եղանակին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուի– ցերական Իրաւավիճակով Ընկերակցու – թեան գրասենեակը՝ Լօզան, փակ պիտի մնայ՝ Օգոստոս 7էն Սեպտեմբեր 4։

ԴԻՒԱՆ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄՆՈՅ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 տարեշրջանի արձանագրութիւն – ները սկսած են։

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսա – կան երկրորդական վարժարաններու ծը– րագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհինե– րուն հայեցի դաստիարակութիւն։

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ա– մէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927–01–72

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ	1/8	սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE 30 JUILLET
1972

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le Numéro 0,70 F.

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-89 R. C. Seine 57 A 2731

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 120 ֆր.	Վեցամսեայ	65 ֆր
Արտասահման	Տար. 135 ֆր.	Հատը	0,70 ֆր

48ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 12.477
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
48e ANNÉE N° 12.477

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՀԻՐԷ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ

—0—

1956ի կռիւներէն վերջ, Արաբեւիսրայէլեան նոր պատերազմ մը արգիլելու նպատակով, ՄԱԿի կապոյտ գդակաւորները պահակի դեր ստանձնեցին Սինայի թերակղզիին մէջ, Սուէզի ջրանցքի երկայնքին :

1958 Յուլիս 14ին Պաղտատի մէջ զօրավար Ապտէլ Քէրիմ Քասըմ եւ ընկերները տապալեցին Հաշէմիներու թագաւորութիւնը, սպաննեցին երիտասարդ թագաւոր Ֆէյսալ Բ.ը, գահաժառանգ Ապտէլիլահը եւ վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշան :

Նոյն այդ օրերուն Նասր կը սպառնար Յորդանանի եւ Լիբանանի, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան մէջ իր մականին տակ առնելու համար այդ երկու փոքր երկիրները : Յորդանան՝ Անգլիոյ վայրաչու զինուորներու, Լիբանան՝ Ամերիկայի ծովայիններու աջակցութեան շնորհիւ կրցան պահպանել իրենց անկախութիւնը :

Հնար չեղաւ իրագործել համարաբական միացեալ ճակատը : Նասր իր ամէնօրեայ յարձակումներուն թիրախ դարձուց Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորը :

1967ին կացութիւնը վատթարացաւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ : Եգիպտոսի մենատէրը սպառնական ճառեր խօսեցաւ Իսրայէլի դէմ : Ու ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին դիմելով կապոյտ գդակաւորներու թիմը բառնալ տուաւ : Աքապայի շրջանին մէջ Թիրանի նեղուցին փակումով ուզեց վախցնել Իսրայէլը : Հաշտուեցաւ Հիւսէյն թագաւորին հետ, որ քանի մը օր վերջ պատերազմին մասնակցելով պիտի կորսնցնէր իր երկրին կէսը :

Յունիս 5ին Իսրայէլեան բանակները, առանց պատերազմ յայտարարելու յանկարծակի յարձակեցան միաժամանակ Եգիպտոսի, Յորդանանի եւ Սուրիոյ վրայ, գրաւելով Երուսաղէմի արաբական թաղերը, Կազայի շրջանը, Այսրյորդանանը եւ Կոլանի բարձունքները : Վեց օր տեւեցին կռիւները, որոնք դադրեցան Յունիս 11ին : Այդ թուականէն ի վեր հաշտութիւն չէ կնքուած դեռ կողմերու միջեւ :

1970 Օգոստոս 7ին կնքուած զինադուլը կը խախտի երբեմն պատահական ընդհարումներով : Ֆէտայիններու եղեռնափորձերուն քառապատիկ կը փոխադարձեն Իսրայէլացիները :

Մինչ այդ, կողմերը կը շարունակեն սպառազինուիլ, մէկը Խորհրդային Միութեան, միւսը Միացեալ Նահանգներու գործօն աջակցութեամբ :

Արաբական երկիրներէն Եգիպտոս, Լիբիա, Ալժերիա, Սուտան, Սուրիա, Իրաք եւ հարաւային Եմէն գաղափարախօսական գետնի վրայ մօտիկութիւն ցոյց կուտան «ընկերվարական» վարչակարգին, իւրաքանչիւրը ըստ իր հայեցողութեան : Հակառակ են Ամերիկայի, որ ամէն կերպ կ'օժանդակէ Իսրայէլի :

Օգտուելով ներկայացած առիթէն, Խորհրդ. Միութիւնը աստիճանաբար տուն – տեղ եղաւ Եգիպտոսի եւ Միջերկրականի արեւելեան աւազանին մէջ : Հարաւի տաք ջուրերն իջաւ, առանց դնդակ մը արձակելու : Իր նաւատորմը ազատ համարձակ Վոսփորի ու Տարտանելի նեղուցներէն անցնելով մտաւ Միջերկրական, ուր արաբական նաւամատոյցները ապահով ապաստաններ են :

Նախագահ Նասր դէպի Մոսկուա կատարած իր յաճախակի այցելութիւններով աստիճանաբար ամրապնդեց երկու երկիրներու բարեկամութիւնը : Իր յաջորդը՝ Անուար էլ – Սատաթ շարունակելով համբերձ նոյն քաղաքականութիւնը, փորձեց հետզհետէ ձերբազատիլ Կրեմլինի տիրապետութենէն : Եգիպտոսի մէջ տուն – տեղ եղած 17 հազար ռուս զինուորական մարզիչներ եւ խորհրդականներ սկսեր էին բոլորովին անտեսել ու արհամարհել իրենց եգիպտացի պաշտօնակիցները, իբրեւ «զանցառելի քանակ» :

Ժողովրդական դժգոհութեան վերջ տալու եւ Եգիպտոսի անկախութիւնը վերականգնելու ցանկութիւնն է, որ նախագահ Սատաթը մղեց — Յուլիս 18ի իր ծանօթ ճառով — հանդիսաւորապէս յայտարարելու, որ ծրագրած է իրենց տունները ճամբել — խորհրդային զինուորական խորհրդականներն ու մասնագէտները :

Մոսկուա հանդարտութեամբ ընդունեցաւ Եգիպտոսի նախագահին որոշումը : Թաս գործակալութիւնը Յուլիս 19ին հաղորդագրութեամբ մը կը բացատրէր թէ եգիպտական կառավարութեան խնդրանքով քանի մը տարի առաջ ժամանակաւորապէս Եգիպտոս ղրկուած զինուորական մասնագէտները՝ իրենց պարտականութիւնը լրացուցած ըլլալով՝ երկիր պիտի վերադառնան :

Կրեմլին չուզեր իր կապերը խզել Եգիպտոսի հետ : Ընդհակառակն կը փափաքի աւելի ամուր հիմերու վրայ դնել երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութիւնները :

Ներկայ պայմաններուն մէջ բոլորովին անըմբռնելի պիտի ըլլար Մոսկուայի կատարեալ ձեռնթափութիւնը : Մոսկուա միլիոններ — եթէ ոչ միլիառներ — ծախսեց Եգիպտոսի մէջ, Ասուանի ամբարտակին, զինուորական կայաններու եւ խարխիններու կառուցման եւ եգիպտական բանակի արդիական զէնքերով սպառազինման համար :

Դժուար է երեւակայել, որ այսքան զոհողութիւններէ վերջ Խորհ. Միութիւնը համակերպի հեռանալ փարաւոններու երկրէն, առանց փոխարէնը շահ մը ապահովելու :

Մօտիկ ապագան պիտի բանայ անշուշտ գաղանիքին ծալքերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՐԱԿԱՅԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—O—

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԻՒՐՈՆ

ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ՉԵԽԵՐԸ

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը ամէն կողմէ ճնշումի կ'ենթարկուի, որպէսզի իր տարակարծութիւնը յայտնէ Փրակայի դատավարութիւններուն մասին : Արդարեւ, հոն կը դատուին մարդիկ, որոնց հանդէպ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, եթէ ոչ համակրանք, առնուազն որոշ հասկացողութիւն մը կը զգայ : Հալածանքի դրութիւնը, որ կը գործադրուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ, ճիշդ ինչպէս խորհրդային միջամտութիւնը 1968 Օգոստոսին եւ որուն հետեւանքն է, միջազգային հարց մը կը դառնայ, որմէ կ'ազդուի համայնավար շարժումը իր ամբողջութեան մէջ :

Տասը օրուան եւ վեց դատավարութիւններու ընթացքին (եւ ուրիշներ ալ կան) մօտ 15 Չեխեր, մեծ մասամբ մտաւորական, մինչեւ վեց տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան պարզապէս անոր համար, որ ըսած կամ գրած էին, թէ «Ընկերվարութեան այն դրութիւնը, զոր կը կիրարկեն խորհրդային հրասայլերը ոչ մէկ կապ ունի ընկերվարութեան հետ » :

Դատապարտուածները համայնավարներ են, համայնավարներ (ինչպէս, օրինակ, Կեդր. Կոմիտէի նախկին անդամ՝ Միլան Հիւէպլը, որու դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ անմիջականօրէն), որոնց հետ հանդիպումներ ունեցած են Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան պատասխանատուները, երբ անոնք իշխանութեան գլուխն էին :

Ուրեմն, պէտք է ընտրել ասոնց եւ անոնց միջեւ, որոնք այսօր կը ղեկավարեն Չեխոսլովաքիան : Հարց մըն է, որ աւելի բարդացած է «պրոլետարական համախոհութեան » մը միակողմանի գործելակերպին պատճառով, որովհետեւ ասիկա կ'ենթադրէ, որ իշխանութեան գլուխ եղող համայնավար կուսակցութիւնները նկատողութեան արժանի չեն գտներ ընդդիմութեան մէջ գտնուող համայնավար կուսակցութեանց մտահոգութիւնները :

Փրակայի ղեկավարներու դրդապատճառները համեմատաբար պարզ են. — Դատապարտել տալով ազատական շարքայիններ, զորս «հակայեղափոխական » կ'որակեն, կ'արդարացնեն խորհրդային զինուորական միջամտութիւնը : Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան դրդապատճառները աւելի բարդ են : Անշուշտ իրեն համար դժուար է հաւանութիւն ցոյց տալ Փրակայի անցած – դարձի մասին, բայց նաեւ չի կրնար իր այս կարծիքն ալ տանիքներէն պոռալ : Չեխ կուսակցութեան հետ իր յարաբերութիւնները միջադէպերով լեցուն տարօրինակ ճամբայ մըն է :

Քանի մը անգամ իր տարակարծութիւնը յայտնելէ ետք խորհրդային միջամտութեան մասին, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը բախումներ ունեցաւ Փրակայի ղեկավարներուն հետ : 1970 Օգոստոսին, երբ Արթիւր Լոնտոն, ստալինեան դատավարութիւններէն վերապրողներէն մին, կորսնցուց իր չեխ հպատակութիւնը, մինչ չեխ մամուլը կը դատապարտէր իր աներձագը՝ Ռէյմոն Կիյօ (Ֆրանսական կուսակցութեան քաղաքական բիւրոյի անդամ) «Իւմանիթէ» իր «վրդոված զարմանքը» կը յայտնէր :

Աւելի ուշ 1971 Յունուարին Ֆրանսական համայնավար կուսակցութիւնը կը յայտարարէր, թէ չէր կրնար համակարծիք ըլլալ խորհրդային միջամտութեան այն արդարացումին հետ, զոր ներկայացուցած էր չեխ կուսակցութիւնը : Չէր կրնար լուռ մնալ առանց ինքզինքը ուրանալու : Պէտք չէ մոռնալ, թէ ամէն անգամ Ֆրանսացի համայնավարները միայն պատասխաններ է որ տուին չեխ յարձակումներուն : Բացի անշուշտ Արագոնի պարագային, որ արտայայտուեցաւ ոչ թէ իբրեւ Կեդր. Կոմիտէի անդամ, այլ իբրեւ գրագէտ, դատապարտելու համար «մտքի Պիաֆրան», որ կը գործադրուէր Փրակայի մէջ :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԻՒՐՈՅԻ ԶԵԿՈՅՑԸ

—0—

Այս էր կացութիւնը, երբ Ուրբաթ իրիկուն Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն բաւական երկար զեկոյց մը կը հրատարակէր ուր, կը դատապարտէր Փրակայի դատավարութիւնները : Լեզուն մեղմ է անշուշտ բայց յայտնուած տեսակէտը յստակ է : Հոն կը յիշուի այն ապահովութիւնը զոր Հուսաք տուած է Լըրուայի թէ «Չեխոսլովաքիոյ մէջ չկայ եւ պիտի չըլլայ որեւէ դատավարութիւն տեսակէտի պատճառաւ» : Այս, Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն անդրադառնալէ ետք քաղքենիութեան գործածած միջոցներուն պայքարելու համար ժողովրդավարութեան դէմ, կ'ըսէ սակայն թէ ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ Փրակայի մէջ նման գործելակերպերու չեն վերաբերիր եւ ուրեմն տարբեր ձեւով պէտք է պայքարիլ :

Համայնավար կուսակցութեան այս դիրքորոշումը գոհունակութեամբ ընդունուած է մասնաւորաբար ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ, որ իրեն հետ ունեցած համաձայնագրին կը վերագրէ այս դրական արդիւնքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՔԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ խօսակցութիւնները վերջ գտան : Երկու երկիրները եւրոպական ճակատի վրայ աւելի սերտ համագործակցութիւն պիտի հաստատեն : Հռոմ եւ Փարիզ համաձայն են, որ Տասներու գերատիճան ժողովը գումարուի Հոկտեմբեր 19ին եւ 20ին :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ գործադուլներու մեծ մասը վերջ գտաւ եւ ներքին կեանքի մէջ բնականոն վիճակ ստեղծուեցաւ : Միայն տոքէրներն են, որ կը շարունակեն իրենց գործադուլը :

ՀԱՐ. ՎԻԷԹՆԱՄՑԻՆԵՐԸ : որ Քուանկ Թրիի միջնաբերդը մտած եւ անոր մէկ մասը գրաւած էին, պարպեցին զայն : Միւս կողմէ անոնք յաջողեցան վերագրաւել Հօայ Ան քաղաքը, առանց դիմադրութեան հանդիպելու :

ՄԱՐՈՔԻ թագաւորը Ֆրանսա ժամանեց : Պիտի տեսակցի նախագահ Փոմփիտուի հետ :

ՆԱԽԱԳԱՀ Սատաթ Թրիփոլի կը մեկնի Երկուշաբթի օր : Անուար էլ Սատաթ Լիբիոյ վարիչներուն հետ քննութեան պիտի առնէ երկու երկիրներու միութեան հարցը : Ծանօթ է, որ Գնդ. Քատաֆի առաջարկած էր Գահիրէի՝ Լիբիոյ եւ Եգիպտոսի միութիւնը կազմելու համար առանձին պետութիւն մը :

ԷՐ – ՖՐԱՆՍ օդանաւային ընկերութիւնը չորս Քոնքորտ ապսպրեց : 1975ին անոնք գործածութեան պիտի դրուին Փարիզ – Նիւ Եորք գիծի վրայ : Միւս կողմէ անգլիական ընկերութիւնն ալ հինգ Քոնքորտ ապսպրած է : Իւրաքանչիւրին արժէքը շուրջ 170 միլիոն ֆր. է :

ԳԻՆԵՐԸ կը շարունակեն յաւելում կրել եւ Յունիսին ալ ինչպէս Մայիսին, այս յաւելումը 0.5 առ հարիւր եղած է, ինչ որ կը նշանակէ թէ մինչեւ տարւոյն վերջ, ընդհ. յաւելումը վեց առ հարիւրի հասած պիտի ըլլայ : Գլխաւորաբար ուտեստեղէնն է որ կը սղէ :

ՈՍԿԻՆ կը բարձրանայ միշտ եւ իր մրցանիշը կոտրեց կրկին 68 տոլարի հասցնելով ոնսը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԳԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Շատ ժողովուրդներ ապաստան գտած են Ռումանիոյ աստնջական երկնքին տակ, բայց անոնցմէ քիչերը միայն այնքան ջերմութեամբ փարած են այս հիւրընկալ հողին ու այնքան սերտիւ նոյնացած են անոր բնիկ տարրին հետ, որքան Հայերը : Դարաւոր իր կեանքի ընթացքին Ռումանիոյ ափերուն վրայ իր քրտինքը չայլած է Հայը, տքնած է երկրին վերելքին համար, ու բաժնած է անոր բոլոր հոգերն ու յուզումները: Բաւական է միտք բերել հայ տարրին կատարած դերը ռումէն երկիրներու տնտեսական ծաղկման մէջ, եւ թիւը հայ դէմքերուն, որոնք սատարած են պետութեան հանրային կեանքին՝ անոր բոլոր մարզերուն վրայ :

Այդ մարզերէն մէկը, ինչ խօսք, եղած են մշակոյթն ու արուեստները: Վկայ՝ հայ անունները, զորս ռումէն մշակոյթի պատմութիւնը կ՚արձանագրէ իր էջերուն մէջ, վկայ՝ հայ արուեստի հետքերը, որոնց կը հանդիպի մարդ երկրին վաղեմի յիշատակարաններուն վրայ :

Հայ տարրը իր նպաստը չզլացաւ նոր օրերու մէջ ալ: Արդարեւ, երբ ճիշդ կէս դար առաջ, 1922ին, նոր փոթորիկ մը հայ նոր գանգուած մը կուգար յանձնել նոյն այս ափերուն՝ նորեկները եւս հաւատարիմ մնացին հիներու աւանդութեանց, բերելով իրենց նպաստը երկրին տնտեսութեան եւ ճարտարարուեստին, ինչպէս նաեւ արուեստներուն ու արհեստներուն :

Անոնց բերած նպաստը բացառապէս թանկագին եղաւ արեւելեան գորգերու մարզին մէջ եւ առաւելապէս հայ նախաձեռնութեան կը պարտի Ռումանիա՝ եթէ գորգի աշխատանոցներու ցանցով մը ողողուեցաւ շուտով երկիրը, ինչպէս Պուքրէշի, Եաշի, նոյնպէս Տոպրոճայի եւ Թրանսիլվանիոյ զանազան քաղաքներու մէջ: Գորգերը, զորս հրապարակ կը նետէին այդ աշխատանոցները, նոր ճարտարարուեստ մը ստեղծեցին երկրին մէջ, ոմանք նոյնիսկ մրցելով արեւելեան բնիկ գորգերուն ու անոնց համբաւին հետ ալ :

Հայոց նպաստը կանգ չառաւ այստեղ: Հայ վարպետները երկրին եւս ուսուցին արեւելեան Գորգերու ամբողջ արուեստը իր յետին մանրամասնութիւններով, եւ Ռումանիա բան մը պարտական է անոնց՝ եթէ նոր շրջանին ան յաջողեցաւ վերածուիլ վիթխարի աշխատանոցի մը, ուր ստեղծուած գորգերը շփոթութեան կը մատնեն արդէն բուն Արեւելքն անգամ ահա տասնեակ տարիէ ի վեր :

×

Այս յառաջաբանը ընել պէտք եղաւ խօսելու առթիւ գիրքի մը մասին, որ սեղանիս վրայ է ահա :

Իրականին մէջ երկրորդ տպագրութիւնն է ան հատորի մը, զոր լոյս ընծայեր էր Սիրակ Գուգանեան 1965ին, եւ որ եօթը տարի ետք կրկին կ՚ելլէ որոշ բարեփոխումներով եւ յաւելումներով, «Ձեռագործ գորգերը» խորագրին ներքեւ :

Գուգանեանի հատորը իր առաջին մասին մէջ առ հասարակ գորգերու այլազան տեսակներուն մասին կը խօսի, յաջորդաբար ներկայացնելով ռումանական սքողուցաները զանազան շրջաններու իրենց տիպարներով, արեւելեան հանգուցաւոր գորգերը տարբեր երկիրներու ուշագրաւ նմոյշներով եւ, վերջապէս, եւրոպական գորգեր ալ՝ ինչպէս անոնք որ կ՚արտադրուին որոշ երկիրներու, մասնաւորաբար Լեհաստանի, Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Սպանիոյ եւ Փորթուգալի մէջ :

Ինչ կը վերաբերի արեւելեան գորգերուն՝ անոնք ներկայացուած են ինչպէս չինական, հնդկական, հնդկաչինական եւ Միջին Արեւելքի, նոյնպէս եւ մանաւանդ պարսկական, փոքր ասիական եւ կովկասեան իրենց ամէնէն յատկանշական նմոյշներուն մէջ: Կովկասեան շրջանի յատուկ գորգերուն կարգին, որոնք կ՚երեւան Տէրպէնտի, Գանձակի, Շիրվանի, Տաղիստանի, Քուպայի, Քազաքի եւ այլ տիպարներով, ցոյց տրուած են հայկականներն ալ, որոնք վաղուց ծանօթ են արուեստներու աշխարհին եւ որոնք ներկայիս եւս սկսած են ճանաչում գտնել գորգերու իրենց ուրոյն տեսակներով, որպիսին են Երեւան, Զանգեզուր, Արտաշատ, Լոռի, Սեւան եւ այլ անուններու տակ ստեղծուած գորգերը :

Աւելցնենք, որ յաջորդ գլուխի մը մէջ, ուր խօսուած է այլազան սեռի գորգերու մոթիվներուն վրայ՝ լայն տեղ տրուած է նաեւ այն մոթիվներուն, որոնք հին եւ նոր հայկական գորգերուն ոճը կը յատկանշեն :

Հատորը իր երկրորդ եւ հիմնական մասին մէջ ուղեցոյց մըն է առաւելապէս այն արհեստներուն համար, որոնք արեւելեան գորգեր կ՚արտադրեն : Յաջորդական տասը գլուխներու մէջ հատորին հեղինակը կը պարզէ արեւելեան գորգերու շինութեան հետ կապուած ամբողջ թեքնիքը, հնարաւոր բոլոր մանրամասնութիւնները :

Յաջորդաբար քննութեան նիւթ կը դառնան այսպէս գորգերու շինութեան համար օգտագործուած նախանիւթերը (բուրդ, այծի եւ ուղտի մազ, մետաքս եւ բամպակ), գործածութեան թեքնիքը (ինչպէս կապերտներու, նոյնպէս հանգուցաւոր գորգերու համար), թելերը եւ հանգոյցները հաշուելու մեթոտը, գործածութեան համար անհրաժեշտ եղող կարկահներն ու գործիքները — մէկ խօսքով բոլոր ան ծանօթութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են, որպէսզի երկիրը օժտեն արուեստի ինքնատիպ նմոյշներով, այլեւ տարածում գտնեն աշխարհի հրապարակներուն վրայ :

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԿՕԿԷՆԻ ՏԱՆՋԱԼԻՑ ԿԵԱՆՔԸ

«Իրապէս ծիծաղաշարժ են այս նկարները», կը մտածէր գնահատող պաշտօնեան եւ վեր վար դնելով կը խնդար բարձրաձայն :

— Նայեցէք, Նիակարայի սահանքը .

Ապա զարկաւ մուրճը: Ընդունուած է աճուրդը տասնըհինգ ֆրանքի: Ուրիշ եօթը հատ եւս ծախուեցան, հատը հինգ ֆրանքի եւ ութերորդ մը մէկ ֆր. 75 :

Այնքան քիչ գնահատուած այս նկարներուն հեղինակը Կոկէն, որ նոր մեռած էր Փոլինեզիոյ արքիպեղագոսի Մարքիզ կղզիներուն մէջ: Ստիպուած էին ծախել նկարները, վճարելու համար պարտքերը : Ձկնորս մը ջուրը նետեց նկարներով թխմուած երեք սնտուկներ զորս գտած էր Կոկէնի տնակին մէջ, չուզելով յանձն առնել ծախել: Մէկ միլիոն տոլար կ՚արժեցնեն այսօր ջուրը նետուածները :

1959ին Լոնտոնի մէկ աճուրդի միջոցին Կոկէնի միայն մէկ գործին համար նկարավաճառ մը 130 հազար ոսկիի գնեց (180 միլիոն հին ֆրանք): Իսկ նկարիչին ամէնէն գեղեցիկ նկարները անգին են: Եւ ճակատագրի ինչ հեգնութիւն, իր ամբողջ կեանքի ընթացքին Կոկէն իր նկարներէն շահեցաւ միմիայն 75 հազար ֆր. (իր ժամանակի դրամի արժէքով):

Կոկէնի համար նշանակութիւն չունէին ոչ հանգիստը եւ ոչ ալ կեանքի ապահովութիւնը, կ՚ուզէր միայն հասնիլ իր իտէալին: Թողած էր ճոխ կեանքը, քաղաքակրթեալ ընկերութիւնը, նուիրուելու համար ամբողջովին նկարչութեան : Այսօր արդի նկարիչներուն ամէնէն մեծերէն մէկը կը նկատուի Կոկէն: Վան Կոկ զայն կը կոչէր «վարպետ», Փիքասօ կ՚ընդունի թէ ինչ կը պարտի անոր :

Կոկէն նոր հորիզոններ բացաւ աշխարհի բոլոր նկարիչներուն առջեւ, գոյնի մոգական ուժի կամ ձեւերու խորհրդապաշտութեան տեսակէտով :

Փօլ Կոկէն ծնած է Փարիզ 1848ին: Հայրը աննշան լրագրող մըն էր, իսկ մայրը շառաւիղներէն Սպանիոյ մեծերուն: Կոկէն տասնեւութ տարեկանին ձգելով ուսումը, մտաւ առեւտրական նաւ մը, ուր մնաց վեց ամիս: Այս չորքայ կեանքը պատճառ դարձաւ որ տկարակազմ պատանին կազմուի եւ դառնայ ուժեղակազմ մէկը: Մանաւանդ հոդ էր որ պիտի գտնէր իր երազին ակունքը, ինչ որ պիտի բարեփոխէր իր կեանքը: Երբ օր մը կամրջակին վրայ նստած էր, լսեց որ տեղակալը կը նկարագրէր Ովկիանիայի կեանքը: Կ՚ըսէր թէ կիները սքանչելի էին, պտուղները ծառերէն կը թափէին, արեւը ամէն օր կը փայլէր, իսկ գիշերները դիւթական էին: Այս խօսքերը խորապէս տպաւորեցին Կոկէնը :

Քսանեւչորս տարեկանին իր մէջ նշմարեց ձիրք մը, որ իրապէս անսովոր էր արուեստագէտի իր խառնուածքին: Ուզեց դրամ շահիլ սակարանին մէջ: Շատ շուտով հարստացաւ եւ տարեկան իր շահը կը հասնէր այդ թուականին 200 հազար ֆրանքի: Այս փարթամ մեծահարուստը ամէն առաւօտ դրասենեակ կ՚երթար շքեղ կառքով մը, կը ճաշէր մեծ ճաշարաններու մէջ :

Կոկէն ամուսնացաւ դանիացի պաշտօնատարի մը աղջկան հետ Մեթ Սօֆի Կաթ: Խարտեաշ աղջիկ մըն էր, քիչ մը պաղուկ, բայց շատ դրական : Հինգ զաւակ ունեցան: Դեռ առաջինը չէր ծնած երբ Կոկէն իր մէջ զգաց նկարիչը: Իր կինը նախ նպաստաւոր աչքով դիտեց ըմբռնումը: «Կիրակի օրերը նկարելը անվնաս բան է», մտածեց: Չէր հասկցած տակաւին իր ամուսնոյն բուն խառնուածքը :

Կոկէն ցուցադրեց իր մէկ նկարը Էթիէն Տիւ Նիւ (մօտէլը իր սպասուհին էր): Քննադատ մը յայտարարեց թէ Ռամպրանտէն ի վեր ամէնէն գեղեցիկ մերկն էր: Անիկա խթան մը եղաւ եւ քաջալերեց արուեստագէտը, որ հետզհետէ դանդբրաւ իր սակարանի գործերը : Քառասունեւհինգ տարեկանին լքեց լումայափոխի գործակալի դրասենեակը, ինքզինք բոլորովին նուիրելու համար արուեստին:

Տարի մը չանցած արդէն դրամ չունէր: Ծախուեցաւ իր հիմնալի կարասիներով եւ գեղեցիկ գորգերով տունը: Կինը զաւակները առնելով, վերադարձաւ Դանիա: Կոկէն անոր հետեւեցաւ: Բայց Դանիացիք կը ծաղրէին իր նկարները, որով Կոկէն որոշեց առանձին վերադառնալ Փարիզ եւ շարունակեց նկարել :

Կոկէն մեղադրուեցաւ իբրեւ ոչինչ

ԿՐՕՆՔՆԵՐՈՒ
ՀԱՄԱՌՕՏ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ

Մօտաւորապէս Յիսուսի խօսքերն էին. սա տարբերութեամբ որ եթէ Մուհամմէտ կ՚ընդունի անարատ յղութիւնը, չընդունիր Յիսուսի Աստուածութիւնը :

Աստուած, որ յայտարարուած է բոլոր մարգարէներու կողմէ, մէկ է: Ան չէ ծնած եւ ոչ ալ ծնունդ բերած: «Ան առանց զուգորդութեան է» :

Մուհամմէտը Աստուծոյ առաքեալներէն վերջինն է: Ան կուգայ յիշեցնելու մարդուն ինչ որ իրմէ առաջ Աբրահամէն Յիսուս . յայտարարուած է :

Արդար եղէ՛ք, վախցէ՛ք Աստուծմէ . Մտածեցէ՛ք վերջին դատաստանին :

Կը նախատեն, կը քարկոծեն: Աշակերտները բոցահարելով, գետինը կիզիչ աւազին վրայ կը պառկեցնեն մերկ, գլուխը արեւուն, կուրծքին վրայ քարի ծանր շերտ մը՝ որ կը ջարդէր կուրծքը ... Հոն այնպէս կը ձգէին, մինչեւ որ շուները գային կրծել անոնց ոսկորները :

Անոնք իսլամութեան առաջին մարտիրոսները, առաջին սուրբերն էին: Անոնցմէ մէկուն անունը որ հասած է մինչեւ մեզի, խափշիկ մըն էր Պիլալ անունով, որուն կուրծքը ճզմուած, ծարաւի ու տառապանքի անտրտունջ տոկալով անդադար կը կրկնէր . «Աստուած մէկ է . Աստուած մէկ է» :

Մուհամմէտ վերատին գնեց այս գերին իր տիրոջմէն, խնամեց, դարմանեց եւ ուժեղ վերջ նշանակեց առաջին միւէզզինը, այսինքն այն մարդը, որ մինչեւ վերջ, օրը հինգ անգամ աղօթքի պիտի կանչէ բոլոր մահմէտականները :

ԱՆՈՂՈՐՄ, ՀՈԳԻՆԵՐ ՆՈՒԱՃԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հալածանքը կը կրկնապատկուի, նոյնպէս փորձութիւնները: 620ը սուգի տարի է: Մուհամմէտ կը կորսնցնէ Քատիճան, իր հաւատարիմ ընկերուհին. առաջին աշակերտը: Դժբախտութենէն յուսահատութեան մէջ կ՚իյնայ: Այդ միջոցին տեսիլք մը կ՚ունենայ... Հեծած իր սպիտակ երիվարին, կոբելով կ՚անցնի անապատէն, կը հասնի Երուսաղէմ, ուրկէ կը բարձրանայ մինչեւ Աստուծոյ գահը :

Հոն է որ կը ստանայ հինգ պատուիրաններու առաջինը: Իսլամութեան հինգ սիւները : Առօրեայ հինգ աղօթքներու արարողութիւնը, ծէսը ու դէմքը դարձնել դէպի Սուրբ քաղաքը որ տակաւին Մեքքէն չէր, այլ Երուսաղէմը, Աբրահամի Աստուծոյ քաղաքը :

Իր հաւատքը տարածելու համար ի գործ դրած բռնութիւնը այնքան վրդովում յառաջ կը բերէ որ Գոռէյշիթները կ՚որոշեն զայն սպաննել, բայց փախուստ տալով կ՚ապաստանի Թհայիֆ ուրկէ արտաքսուելէ ետք, կ՚երթայ Եաթրիպ, որ Մեքքէէն չորս հարիւր քիլ. հեռաւորութեան վրայ Ովասիս մըն է . Հիճազի երկրորդ քաղաքը որ յետագային կոչուեցաւ Մարգարէի քաղաք :

Քրիստոնէական տարեցոյցով 622ն է իսլամներու առաջին տարին: Այդ թուականով նոր դարագլուխը կը սկսի :

Ճիհատ (Սուրբ պատերազմ)ով կը սկսի: Թշնամին կռապաշտներն են որոնց դէմ է որ մարգարէն սուրը կը ճօճէ եւ խաղաղութեան դրօշը կը պարզէ: Երազկոտ ու գորովագութ մարդը, այս պայքարին մէջ կը դառնայ անողորմ : Ինքը չէ հարուածողը, այլ Աստուած :

Իր երեք հարիւր կուսակիցներուն կը խոստանայ յաղթանակը կամ Թուրերու սուսերին տարածուող դրախտը եւ կ՚ըսէ.—

— Անոնք որ պիտի չվերադառնան, լաւագոյնս վարձատրուած պիտի ըլլան, անոնք է որ պիտի կրեն «Սուրբ» անունը եւ կ՚աւելցնէ .

— Մի՛ կարծէք թէ Աստուծոյ ճամբուն վրայ ինկողները մեռած են. ոչ, անոնք կ՚ապրին Աստուծոյ քով, ուրկէ կը ստանան իրենց սնունդը :

Կեանքը կորսնցնելը յաւիտենականութիւն շահիլ է: Աստուած հաւատացեալներուն ինչքն ու անձը կ՚առնէ փոխարէն դրախտը շնորհելու համար: Դրախտը անվերջ վայելքներու վայր մըն է, գետերով ոռոգուած պարտէզներու մէջ, մեծ աչքերով թարմագեղ մարմիններով յաւերժահարսեր. արմաւէններու ստուերներու տակ գրկաբաց կ՚ընդունին հերոսները :

Իսկ չարերը դժոխքի պիտի արժանանան, հոն, ուր տեւականօրէն կը փչէ աւազի հովը, ուր՝ ջրհորներու ջուրն իսկ այրող է :

Իր պայքարը անխնայ է, անարատ : Ոչ միայն քաղաքներու, երկիրներու կը տենչայ տիրանալ այլ հոգիներու :

Ան կը խօսի ու կը բացատրէ յաղթանակի եւ աւարներու ձեւն ու եղանակը :

— Աստուծոյ զինուորը ան է, որ իր կեանքը կուտայ ոչ թէ հարստութիւններու այլ Աստուծոյ համար :

ԺՈՐԺ ՌԷՅԷ

(5 – Շար.)

մարդուն մէկը, որ լքած էր կինը եւ զաւակները։ Սակայն ինք այն զգացումը ունէր թէ կինն էր որ լքած էր զինք։ Մինչեւ իր մահը կնոջը սիրային նամակներ գրեց, աղաչելով որ վերադառնայ եւ իրեն միանայ։ «Մնաք բարով, սիրելի Մեթ, սիրելի զաւակներս», կը գրէր իրենց բաժանումէն վեց տարի ետքն ալ, «Շատ սիրէ զիս։ Երբ վերադառնամ վերստին պիտի ամուսնանանք, հետեւաբար նշանտուքի համբոյր մըն է զոր կը ղրկեմ քեզի այսօր», բայց Մեթ երբեք չվերադարձաւ։

Կոկէնի զառն ճակատագիրը կը սկսի Փարիզ վերադարձի թուականէն։ Կը բնակէր պաղ եւ անբնակ ձեղնայարկերու մէջ, կը հագնէր մաշած հագուստներ եւ չէր ճաշեր ամէն օր։ Երբեմն պատերուն վրայի ծանուցումները կը փակցնէր քանի մը ֆրանքի փոխարէն։ Օր մըն ալ լսելով որ Ֆինիսթեր՝ Փոնթ Աւէնի մէջ պանդոկապետ մը լայն վարկեր կը վստահէր արուեստագէտներուն, դրամ փոխ առաւ մինչեւ հոն երթալու համար։ Այսօր մեծ թանգարաններուն մէջ կը տեսնուի այդ շրջանին վերաբերող նկարները — ամայի գետիններ, ծունկի եկած Պրըթոններ, մերկ փոքրեր որոնք կը խաղան ծովեզերքները։ Ասով մէկտեղ ժողովուրդը միշտ չէր գնահատեր զինքը։

Առանց դրամի մնացած ըլլալով, որոշեց ի վերջոյ երթալ Առլ բնակելու իր բարեկամ Վան Կոկի հետ, որուն եղբայրը՝ Թէօ, որ նկարավաճառ էր, տուաւ ճանապարհածախքը, յուսալով որ Կոկէնի ներկայութիւնը բարերար ազդեցութիւն կրնար գործել իր դժբախտ կիսախելագար եղբօր վրայ։

Նախ, երկու բարեկամները շատ լաւ գիրար հասկցան։ Կոկէն կ՚ընէր տան գործերը, կ՚եփէր կերակուրները եւ կը ստիպէր որ Վէնսան յարգէ ճաշի ժամերը եւ նկարէ։ Սակայն այս երկու բարեկամներուն խառնուածքները բոլորովին հակոտնեայ էին։ Ի վերջոյ Կոկէն որոշեց հեռանալ Վան Կոկէն։ Քիչ բան պէտք էր որպէսզի Վան Կոկի արդէն խախտուած իմացականութիւնը փոխուէր խելագարութեան տագնապի։ Գիշեր մը երբ Կոկէն պտոյտի ելած էր, ոտքի ձայներ առաւ, ետին դարձաւ եւ տեսաւ որ Վան Կոկ իր վրայ կը խոյանար բաց ածելի մը ձեռքը։ Հոլանտացին սպառնալիքէն աւելի յառաջ չգնաց։ Տուն վերադարձաւ եւ կտրեց իր ականջին մէկը։ Ծուտով փոխադրուեցաւ յիմարանոց ուր մէկ տարի մնաց։ Բայց դուրս ելլելէն երկու ամիս ետք անձնասպան եղաւ, գնդակ մը պարպելով կուրծքին։

Կոկէն Պրըթանի վերադարձաւ, ուր երիտասարդ տաղանդաւոր տղոց խմբակ մը հաւաքուեցաւ իր շուրջ։ Մինչեւ այսօր ալ արդիական նկարիչներ Փոնթ Աւէնի վարպետին տուած միեւնոյն խորհուրդը կու տան. «Մի ընդօրինակէք բնութիւնը։ Արուեստը վերացական բան մըն է։ Առէք զայն բնութենէն երազելով եւ աւելի մտածեցէք ստեղծագործութեան մասին, փոխանակ արդիւնքին։ Տգեղը կրնայ գեղեցիկ դառնալ»։

Վրձինի լայն հոսումներ եւ հում երանգներ կը յատկանշեն Կոկէնի նկարչութիւնը։ Կը գործածէ հիմնական գոյները, այսպէս, ստանալով զարմանալի լուսաւորութիւն մը։ Օր մը իր երիտասարդ պաշտպաններէն մէկը կը յամառէր աւելի նուրբ գոյներ օգտագործել։ Կոկէն բարկացաւ։ Ուզեց որ փոխէ այդ մեթոտը։ Տղան յամառեցաւ, Կոկէն նորէն խիստ դիտողութիւն ըրաւ, տղան դարձեալ յամառեցաւ, այս անգամ Կոկէն ատրճանակը հանեց, լեցուց եւ սեղանին վրայ դրաւ։ Այլեւս ինքզինք հասկցուցած էր։

Կոկէն այնքան հրաշալի կենսունակութիւն մը ունէր որ ամբողջ օր մը աշխատելէ ետք, տակաւին բաւական ուժ կը մնար վրան քանդակելու։ Կ՚աշխատէր երբեմն փայտի, երբեմն ալ մարմարի վրայ, կը նկարէր պանդոկին պատերը, դուները, եւ մինչեւ իսկ ձեղունները, նաեւ իր գաւազանը եւ փայտէ կօշիկները։

Բայց հակառակ քանի մը քննադատներու գնահատանքին, հանրութեան համար այլանդակ էին Կոկէնի նկարները։ Քառասունեւերկու տարեկանին ալ տակաւին թշուառութեան մէջ էր։

Կոկէն որոշեց Փոլինեզիա մեկնիլ ապրելու եւ նկարելու։ Վերջապէս պիտի իրականանար իր կեանքին մեծ երազը։ Իր բարեկամները աշխատեցան տարհամոզել զինք, բայց անդրդուելի մնաց։

Իր գործերը աճուրդի դնելով, կրցաւ հայթայթել պէտք եղած ճանապարհածախքը։

1891ին Թահիթիի հեռաւոր մէկ անկիւնը վարձեց տնակ մը, որ ջուրին վրայ կը նայէր եւ իբրեւ ընկերակից առաւ երիտասարդ Վահինէ մը, որուն մարմինը եւ դէմքը կ՚երեւան Կոկէնի գործերուն մէջ։

Քսանեւութ ամիս ետք Ֆրանսա վերադարձաւ, միասին բերելով արտակարգ հունձք մը։ Ցուցադրեց քառասունէ աւելի նկարներ, որոնց քանի մը հատը գնեցին հին բարեկամները, ընդամէնը այն ատենուան 500 Փրանքի։ «Եթէ կ՚ուզէք զուարճացնել ձեր պզտիկները, տարէք զանոնք Կոկէնի ցուցահանդէսին», կը գրէր քննադատ մը։ Նկարիչը լացաւ, կարդալով այս անգութ տողերը։

Քառասունեւեօթը տարեկանին տրտմութեամբ վերադարձաւ Ովկիանիա, ապրելու համար իր կեանքին վերջին թշուառ տարիները, նախ Թահիթիի մէջ, ապա հեռաւոր Տոմինիք որ Մարքիզ կղզիներուն կը պատկանի։

Հոն Կոկէնի ոտքերը ակարացած ըլլալով, չէր կրնար քալել եւ կ՚երկննար ծառերուն տակ։ Աչքերն ալ գրեթէ կը կուրնային։ Այս մաքուր եւ կարգ կանոնք սիրող մարդը, այլեւս չէր կրնար կառավարել ինքզինք։

1903ին մեռաւ, միայնակ, փնթի եւ աղտոտ տնակի մը մէջ, քովիկը իր վերջին նկարին՝ Վիլաժ Պրըթոն սու լա Նէժ։ Իսկապէս տարօրինակ նկար մը գծուած հարաւի ծովերուն մէջ։

Իր մահէն քանի մը տարի ետք, երբ իր անունը, ինչպէս եւ դժբախտ Վան Կոկինը մեծ համբաւ ստացան, ժողովուրդը եւ արուեստասէրները խուժեցին հաւաքել անոնց նկարները, որոնք կը գտնէին գինետուներու, տուներու եւայլնի մէջ, այն նկարները զորս Կոկէն տուած էր շիշ մը գինիի փոխարէն, կամ մէկ գիշեր անցընելու տեղ մը։ Նկարներ որոնք մէկ կողմ նետուած էին ձեղնայարկերու կամ մառաններու մէջ, ատոնց տէրը կը կարծէր թէ չէր արժեր պատէն կախել։ Պրըթանի մէջ այդ նկարներու կտաւները կը գործածէին ոտք սրբելու եւ կամ կը կտրէին մուճակ շինելու։

Սըմըրսէթ Մոմ սենեակի մը դուռին վրայ գտաւ Կոկէնի գծած մէկ նկարը։ Թերեւս նկարելու անակնկալ եւ անդիմադրելի պահանջ մը ունեցած էր, երբ ձեռքի տակ չէ ունեցած կտաւը, եւ այսպէս փոխակերպած էր ապակէդուռը գոյներու գիւթանքի մը, որուն գաղտնիքը միայն ինք գիտէր։

Իր կեանքի վախճանին այլեւս ապրելու միջոցներէ զուրկ եւ սպառած ուժէ, կը գրէր բարեկամներէն մէկուն, «Կը ցանկամ միմիայն լռութիւն, լռութիւն, դարձեալ լռութիւն։ Թող զիս հանգիստ ձգեն, ես կ՚ուզեմ մոռցուած մեռնիլ» եւ կ՚աւելցնէր հետեւեալ մարգարէական խօսքերը.— «Եթէ գեղեցիկ բաներ չինեցի, ոչ մէկ բան պիտի կրնայ ազատել զանոնք»։

Մահէն ետք բազմապատկուեցան իր մասին ուսումնասիրութիւններ եւ գիրքեր։ Կոկէնի գործերը մտան թանգարաններ։

1942էն ասդին աւելի եւս բարձրացան անոր գործերուն արժէքները։ 1889ին գծած մէկ նկարը «Տէօ փիկիւռ սիւռ իւն փալէզ» աճուրդով ծախուեցաւ մէկ միլիոն Ֆրանքի, 1956ին «Լօն փէյզան է սօն շիէն» ծախուեցաւ տասնեւութնուկէս միլիոն Ֆրանքի։ 1957 Յունիս 14ին «Նաթիւռ Մորթ օ Փոմ»ը գնեց յոյն նաւատէր Պազիլ Կուլանտրեսը 104 միլիոն Ֆրանքի։

Կոկէն՝ Սէզանի եւ Վան Կոկի հետ աշխարհի ամէնէն սուղ արդիական նկարիչներէն մէկը եղաւ։ 1957ին Օթէլ Տրուօյի մէջ վեց հարիւր հազար Ֆրանքի ծախուեցաւ անոր մէկ նամակը ուր կը գրէր.

« Je suis à terre aujourd'hui, vaincu par la misère »

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտաշատի պեղումներու աշխատանքները այս տարի կեդրոնացած են այսպէս կոչուած Խոր Վիրապ բլուրներուն վրայ, ուր աստիճանաբար երեւան կ՚ելլեն պարիսպի եւ աշտարակներու, ինչպէս նաեւ կարգ մը շէնքերու պատերը։ Պարիսպէն ներս կը գտնուին փոքր սենեակներ, որոնք ըստ երեւոյթին զինուորներու հանրակացարաններ եղած են։ Կ՚ենթադրուի թէ զինուորները նաեւ զբաղած են արհեստներ ի գործ դնելով, մասնաւորապէս գինեգործութեամբ։ Այս եզրակացութեան նպաստող հետքեր գտնուած են սենեակներուն մէջ։

Յայտնաբերուած են հասարակ եւ գունազարդ խեցեղէնի բազմաթիւ նմոյշներ, որոնք ցոյց կու տան, թէ բարձր մակարդակի վրայ կը գտնուէին այդ արհեստները։ Ապակեղէն անօթներու եւ անոնց մնացորդներուն մէկ մասը պատրաստըուած է հին ձեւով, այն է՝ ապակին դըրոշմելու միջոցով, իսկ միւս մասը՝ արդէն փչելու եղանակով։ Կան երփներանգ ապակիի բեկորները, որոնցմէ շատեր ներսէն ոսկեզօծուած են։ Պեղումներու ընթացքին երեւան եկած են քարէ տարկաներ՝ պատրաստուած կրաքարէ։ Անոնց մէջ ուշադրութիւն կը գրաւէ լազուրիտ կիսաթանկագին քարէ պատրաստուած ափսէն, որ կտրուած է։ Ափսէն արժէքաւոր է մանաւանդ իր արամէերէն արձանագրութեամբ։ Անհրաժեշտ է նըկատել, որ Հայաստանի մէջ արամէերէն լեզուն օգտագործուած է արքունիքի կողմէ։

Հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն զգալի քանակութեամբ յայտնաբերուած մետաղէ իրերը՝ երկաթէ կացին, դամեր, նետերու ծայրեր՝ երկթեւ, եռաթեւ, քառանիստ, բոլորակ եւայլն։ Քանի մը տարկաներ ունին բարձր ձեւաւորում։ Արծաթէ պատրաստուած են քարայծի արձանիկը, թռչնաթեւեր ունեցող Ամուրի արձանիկը, որ ըստ երեւոյթին անօթի մը կանթն է եղած։ Անոնց մէկ մասը պատրաստուած է Արտաշատի մէջ, իսկ մէկ մասն ալ ներածուած է Փոքր Ասիայէ, Հռոմէ, Ասորեստանէ եւ ուրիշ երկիրներէ։

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ԹԱՂԱԿԱՆԻՆ ԿՆԻԿԸ

(ՎԷՊ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷ)

— Պարոն Գարեգին շատ պարկեշտ ու կարող երիտասարդ մըն է, բայց բնաւորութիւնը քիչ մը տարօրինակ է, պատասխանեց Տիրան։

— Աղբար, ատ բրածը վայելե՞ց... Իրեն չէնք շնորհք գործ մը կ՚առաջարկենք կոր ու ոչինչ խնդիրի մը համար կը մերժէ կոր...

— Վնաս չունի Պօղոս էֆէնտի, ուրիշ մէկը կը գտնես հարկաւ։

— Խնդիրը ատոր վրայ չէ, միայն թէ իր խենթութեանը վրայ կը զարմանամ։

Վաճառականը զարմանալէ աւելի կը ցաւէր այս եղածին վրայ։ Գարեգինի մերժումով ջուրը կ՚իյնար ամբողջ յատակագիծ մը, որ խնամքով պատրաստուած էր։ Պօղոս էֆ. կը յուսար երիտասարդը իր վաճառատան մէջ առնելով նախ փորձառու պարկեշտ ու կարող պաշտօնեայ մը ունենալ իր ձեռքին տակ եւ յետոյ Գարեգինի միջոցաւ «թշնամիին բերդը ներսէն առնել», ինչպէս ինքը կը խորհէր։

Մարգար էֆէնտիի թաղականութիւնը, անոր յաջող սկզբնաւորութիւնը, հակառակորդ կուսակցութեան միացումը, վերջապէս թաղին մէջ անցած բոլոր իրողութիւնները, որոնց մօտէն հետեւած էր Պօղոս էֆէնտի ծածկաբար, զինքը չափազանց զրգռած էին։ Միւս կողմէ, իր հակառակորդին ընտանեկան կեանքին նկատմամբ կատարած հետազօտութիւնները ոեւէ դրական արդիւնքի մը չէին յանգած։ Սպասուհի Սուրբիկը չէր կրցած գտնել այն խոհարարին հետքը, որմէ լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը յուսար քաղել։

Այս անյաջողութիւնները նոր դժտութիւն մը յառաջ բերած էին Պօղոս էֆէնտիի եւ Շագիկի արդէն իսկ ձգտեալ յարաբերութեան միջեւ։

Վաճառականը, Գարեգինին մեկնելէն ետքը բոլոր այս իրողութիւնները աչքի առաջ բերաւ ու վերլուծեց կացութիւնը, ջանալով ուղղութեան նոր շաւիղ մը գծել իրեն։ Այս մտային աշխատութեան մէջ էր, երբ Սափրեան էֆ. ներս մտաւ եւ ողջունեց զինքը։

Տիրան փաստաբանին գալէն անմիջապէս ետքը մեկնեցաւ, խոստանալով քիչ ետքը վերադառնալ։

— Սափրեան էֆէնտի, ատ ի՞նչ հով փչեց, գոչեց Պօղոս էֆէնտի։

— Հոսկէ կ՚անցնէի կոր, սանկ մէյ մը հանդիպիմ ըսի։

— Շատ աղէկ ըրիք, սուրճ մը կ՚առնէք հարկաւ։

— Շնորհակալութեամբ։ Ի՞նչ կայ չկայ տեսնենք, գործերը ի՞նչ վիճակի մէջ են... Հրապարակը կարծեմ այս միջոցին քիչ մը կայուն է...

Այսպէս մէկ քանի պայմանադրական խօսքեր ընելէ ետքը, Սափրեան ըսաւ.

— Վերջապէս Մարգար էֆէնտին ալ Մուրատին հասաւ։

— Ի՞նչ կերպով, հարցուց Պօղոս էֆէնտի կեղծ անգիտութեամբ։

— Թաղ Խորհուրդի ատենապետ եղաւ... ձեզ տապալեց եւ ձեր տեղը անցաւ... խեղճ մարդը ատոր համար շատ աշխատեցաւ չիտակը։

— Զիս տապալե՞ց մի, գոչեց Պօղոս էֆէնտի, ատ ուրկէ՞ ածեցիր...

— Այսինքն ձեզ ստիպեց հրաժարելու։

— Բնաւ երբեք, ես իմ յօժար կամքովս հրաժարեցայ, որովհետեւ գեղին օդը չէր ի գար կոր մեզի եւ բժիշկին խորհուրդովը ստիպուած էինք հեռանալ անկէ։

— Ինչ որ է նէ, խնդիրը այն է, որ այսօր Մարգար էֆէնտին բազմած է թաղական խորհուրդի ատենապետի աթոռին վրայ։

— Ձեր շնորհիւ, գիտել տուաւ վաճառականը։

— Վարչութիւնը մանրակրկիտ քննութենէ մը ետքը իր որոշումը տուաւ, հետեւաբար իրաւունք չունիք մեզ դատապարտելու, պատասխանեց վարչութեան անդամը։

— Շիտակը աղուոր որոշում... Ճիշդ այն մարդը, որ թաղը իրար անցնելու պատճառ եղաւ, բռնեցիք թաղական ըրիք։

— Բայց, Պօղոս էֆէնտի, թաղեցիները շատ գոհ են մեր կարգադրութենէ եւ այսօր թաղը բոլորովին հանդարտած է, նոյնիսկ երէկուան հակառակորդները Մարգար էֆէնտիի շուրջը բոլորած են։ Ան մօրուքով տաքգլուխ մարդ մը կայ նէ՝ կուսակցական է, ի՞նչ է, որ հակառակ էր Մարգար էֆէնտիին...

— Սուսերեա՞նցը...

— Հա, աղէք ըսիր, Սուսերեանցը, այսօր Մարգար էֆէնտիին ջերմ պաշտպանը դարձած է։

— Սկզբունք չունեցող խայտառակին մէկն է, գոչեց Պօղոս էֆէնտի բարկութեամբ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԿՐՕԼԷՆ Տագէսեան Պետրոս կը նուիրէ Իսիի Մշակոյթի Տան նորոգութեան համար հարիւր ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի իր հօրաքրոջ զաւկին Մարիամ Գասպարեանի (*Լիոն*), *ամուսնոյն մահուան, անոր աղջկան* (21 *տարեկան*), *կառքի արկածով մահուան եւ նոյնպէս* Պօղոս Գասպարեանի *մահուան առթիւ եւ* 30 *ֆր. «Յառաջ»*:

(*Ստանալ «Յառաջ»էն*):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ խաչի կայանի դաշտահանդէսին (Յուլիս 16) առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Փափազեան (*Լիոն*) 500, *Կապոյտ Խաչ* (*Կրընոպլըի մասնաճիւղ*) 300, *Գույումճեան* (*Մարսէյլ*) 200, *Կապ. Խաչ* (*Լիոնի մասնաճիւղ*) 200, *Ղազարեան* (*Լիոն*) 200, *Տիկին Մարի Գորգիկեան* 120, *Թորոսեան* (*Փարիզ*), *Կուզեան* (*Լիոն*), *Խըրիմեան* (*Լիոն*), *Ջէրչեան* (*Ալֆորվիլ*), *Սինայեան* (*Լիոն*), *Մկրտիչեան* (*Մարսէյլ*), *Ամիրայեան* (*Փարիզ*), *Թովմասեան* (*Պէյրութ*), *Փաթրիք Քիւրքճեան* (*Կրընոպլը*) 100ական, *Գապաքճեան* (*Կրընոպլը*), *Ոմն*, 50ական:

(*Շար.*)

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուի *ընթացիկ եւ նոր հասցէն*:

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով:

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք:

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի մանուկներու խումբը կը մեկնի իր կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), *Երեքշաբթի*, 1 *Օգոստոս, ժամը* 14*ին*:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

Լիւքսէմպուրկի Պահապանը
Վարար Ջուրեր
Ոսկիէ Կշիռը
Ամէնուն Թէոդիկը
Ազատն Կոմիտաս
Վաղը
Սեւ Արեւ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» 1971

Գին 15 ֆրանք
փոստով՝ 17 ֆրանք

Դիմել «Յառաջ»ի

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի 1972–73 *տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են*:

Վարժարանը կը գործադրէ ֆրանսական երկրորդական վարժարաններու ծրագիրը տալով նոյնպէս իր սանուհիներուն հայեցի դաստիարակութիւն:

Դիմել վարժարանի տնօրէնութեան ամէն օր.

1, Bld. du Nord — 93 - Le Raincy
Հեռաձայն 927-01-72

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՀՐԱՒԻՐԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչական ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 59րդ Ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ, Հոկտեմբեր 28, 1972, *առաւօտեան ժամը* 9·30*ին*, *Ատլանթիք-ի Նիւ Եորքի Ատլանթիք հիւրանոցին Մշակութային Կեդրոնի Գալուստեան սրահին մէջ*, 630 Սեքընտ Էվընիւ, Նիւ Եորք, Ն. Ե., ԱՄՆ:

Ներկայս 59րդ Ընդհ. ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թուականին եւ ամէնէն ուշը մինչեւ Հոկտեմբեր 6, 1972, *իրենց փոխանորդագրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէնին, կամ ղրկեն ղրկեն հետեւեալ հասցէին*.—

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
109 East 40 Street
New York, N. Y 10016

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1971 տարեշրջանի Ընդհ. տեղեկագրի:

2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1971 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան:

3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդր. Վարչ. Ժողովի:

4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի:

5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի

Ատենապետ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ատենադպիր Ր. Ք. ԿՐԵԿԸՐԻ

Մայիս 8, 1972 Նիւ Եորք, Ն. Ե.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1-ԷՆ 30

Domaine des Mines de VAGNAS (07) par Vallon Pont d'Arc
(GORGES DE L'ARDECHE)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Վակնաս

Պայմաններ.— *Մէկ ամիս՝* 600 *ֆր.*, 14 *օրէն աւելի, օրական* 26 *ֆր.* 7 *օրէն* 14 *օր՝* 29 *ֆր.* 7*էն պակաս՝* 32 *ֆր.*

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՕԳՈՍՏՈՍ 15-ԻՆ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վկայեալ հիւանդապահուհի մը կամ օգնական – խնամող (էտ- սուանեաք), *բնակութիւն եւ ճաշ: Լաւ պայմաններ*:
Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 77 Րիւ Լաֆայէթ, *Փարիզ* (9), (*Բ. յարկ*) *գրասենեակի ժամերուն*:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Փակուած են արձանագրութիւնները

1972 – 1973

Տարեշրջանի համար, դպրոցը լեցուած ըլլալով:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յուլիս 15*էն ի վեր եւ մինչեւ Օգոստոս* 31, *ամէն օր ժամը* 10·30*էն* 12·30 *եւ* 14·30*էն* 19·30:

ԳՈՐԾՈՒԻ

փորագրութիւնները եւ վիմագրութիւնները կը ցուցադրուին.—

LE BATEAU LAVOIR
50, rue Louvel et Brière
TOUQUES (14)

Ցուցահանդէսը կազմակերպած է Փիէր տը Թարթաս, «Գարդու փորագրիչ եւ վիմագրող» հատորի հրատարակութեան առթիւ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան

ԱԶԴ

Մոնմորանսիի եւ Անտիբի Հանդրոտեան տուներուն այցելութիւնները արտօնուած են ամէն օր, միմիայն ժամը 14*էն* 18 (*նախանդապետութեան հրամանով*):

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
(Կնիք)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի, Լիոնի մասնաճիւղին, տարեկան պարահանդէսը, 18 *Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շարպոնիէռի չքեղ սրահներուն մէջ*:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, RUE DE TRÉVISE — PARIS (9e)

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին
ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Ու ընդհանրապէս փառագրեալ
որեւէ զնումի մը համար
ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette.
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

46 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (VIe)
Tél. : 326-88-65 C. C. P. Paris : 1278-35

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍՈՒՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 4 ԻՆ